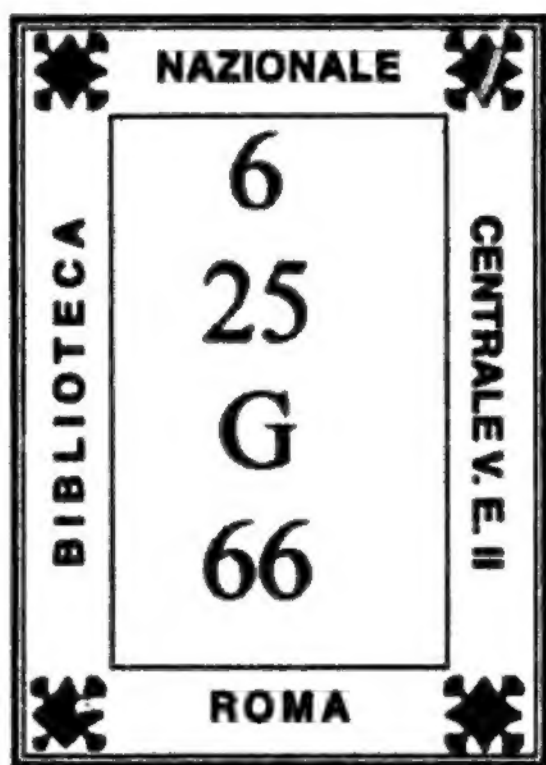

A 2

IOANNIS BARCLAII ARGENIS.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

FRANCOFVRTI
Sumptibus Danielis & Dauidis Aubriorum & Clementis Schleichij.

M. DC. XXIII.

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

SERENISSIMO ET POTENTISSIMO PRINCIPI LVDOVICO XIII. GALLIÆ ET NAVARRÆ Regi Christianissimo, &c.

IO. BARCLAIVS S. D.

NOVO isti generi scriptionis, nec forsitan in Latinis antea viso, LVDOVICE Rex Christianissime, vt faueas ipse, & fauoris publici viam regia humanitate aperias, facile poteris exorari. Nunquam enim hæc bella, hos casus, regnorumque discrimina, & amores pudicæ iuuentutis, quos habet iste liber, Tu illo flore ætatis, illa viuidæ indolis lætitia, tam capaci ad seria & remissionem ingenio contemnes. Videbis virtutum vitiorumque certamina, nullibi quam vestris in Aulis atrociora. Despicies quid indulgentia Regum peccauerit, quidve audacia. Oderis publicæ paci infestos, gau-

III - 3

debisque mulctari; Tuas sæpe virtutes reperies; Tua in aliis Heroibus simplicius facta miraberis; Popularem denique tuum, tot fatis, tot hostibus exercitum Poliarchum, ipsa virtutis & dignitatis similitudine habebis chariorem; Nec pollues sanctitatem famæ tuæ, quæ Te virum & Regem ab inassueti candoris fortitudine celebrat, si amabis Argenidem. Satis denique se hic liber Tuæ Maiestati probabit, si intelliges, in illo aliquot Principũ laudes referri. Tua enim interest, vt qui tot historiarum materiam Orbi daturus es, iam nunc literis faueas Regum vitam quacunque ratione narrantibus; Ibunt Musæ, exemplo licentiaque quam feceris, per Optimatum domos, miscebuntque se iuuentutis colloquiis, & prouectiorum seria vtilissime excolent. Nec aliud ingerent sæpius quam tui nominis dotes, in quo omnia ad æternitatem famæ conspirant, nobilissimo regno, & indole nobiliori. Nam altissima Europæ in scena solio emines gentis illius quæ nunc armis peragrauit arcana Orientis adhuc Francicum nomen horrentis, nũc vicinioribus bellis eo fato efferbuit, vt regiones ægre reperias quæ non aliquando Gallicæ gloriæ ditionique accesserint, cuius deniq; viribus, vbi ipsa sibi consentit, nihil nimium est, nihil imperuium, quæ autem pietate, & religionum amore præcipua, nescit posse quod posse non debet. Iam vero iis Tuam Maiestatem moribus numen finxit, iis casibus pueritiam & iuuentutem Tuam erudiit, vt videatur

aliquid

aliquid à fortuna Tua maius Gallia expectare, quã dederit ipsa Tibi. Eo enim parente es genitus, qui vel confessione hostium, sæculi sui summus, Magni cognomen ferre viuus debuerat, quod Vos modestius extincto addidistis. Tali scilicet authore ingenerari debuit Tibi virtus, & ad gloriæ successionẽ cupiditas inseri. Is autẽ vix octuenni Tibi raptus; Quippe hoc modo elucere optime potuit numinis cura Tuæ Maiestati propitia, propriaque virtuti seges dari, ne omnia Patri deberes. Nam eo sublato motus sensim exarsere in Gallicis animis plerumq; ad vicariam contumacibus potestatem, & mox arma ciuilia, dum Tu, Nobilissime Regum, iam virilis conscius sensus properares enatare ex pueritia ad ætatem firmiorem. Præuenisti tandem annos, momentoque composuisti patriam pene euersam. Sed vt crebrioribus triumphis tua se fama per hominum ora inueheret, sæpe deinde arma gentilia nouis ac pene anniuersariis tumultibus exsonuere, totiesque oppressisti factiones hoc ipso stupentes, quod præter spem Tui vindex adesses. Iuisti, circũtulisti regia signa, denique pugnauisti. Illico multis ceciderunt sponte arma, multis excussa sunt. Hi Tuam virtutem amauerunt, illi timuerunt fælicitatem. Tu vero magnitudine animi effecisti, vt omnes dubitent plus fuerit in fortitudine an clementia tua. Victor enim eas vt plurimum leges scripsisti, propter quas vincere isti voluerant.

Cæterum quamquam imbutus regia armorum

voluptate, non his tamen plus iusto indulgens, passus es belli malis pacem esse infestam, nec acrior sceptri vindex fuisti, quam deinde salutis singulorũ, impio more sublato, qui iubebat Gallos tuos leuibus inter se rixis commissos, passim iugulum suum dare, aut petere alienum. Hæc atrox & pestilens lues tantum Gallici cruoris exhausit, vt vix plura gladiatorum paria olim Romanorum arena cõspexerit. Vsu quoque & fama populari inualuerat insania, quia illi vitio ex virtute sed corrupta, erat semen. Quoties totæ stirpes excisæ? quoties emeritorum patrum senium, aut ignaram miseræ prolis pueritiam hæc furia orbauit? An spes esset adeo efferum morem, qui multorũ toties Regum, & ipsa maximi tui Patris edicta, contumaci audacia eluserat, ad Tuæ adolescentiæ vocem expiraturum? Voluisti, sed non perfunctorio nutu: Strinxisti auctoritatis tuæ arma, haud mora confectus est. Addat Numen Tuæ vitæ illos annos quos à iuuentute Gallica perire vetuisti. Tibi illa seruabit, & si Tuæ Maiestatis, & patriæ res exposcent spiritum reddet, quem priuata & intempestiua odia, nisi cauisses, geminata morte mersissent.

Magnæ hæ quidem, Rex Christianissime, pace belloque laudes. Adhuc tamen mihi intactum est quod in tuis præconiis potissimum eminet; Religionis cura, Numinis cultus, subactæ prouinciæ vt sanitatem pati incipiant, & in vltima illa ad Iberiã Galliæ ora, templis reddita sacra, sacris Pontifices,

Pon-

Pontificibus ſecuritas. Sed hac magna maioribus factis deles. Quos non quotidie triumphos tuos audimus? quos non indies expectamus? Quoſcunque Religionum aut Regum cura tangit, mirantur, obſtupeſcunt, ſe fœlices exiſtimant, quod tuo ſæculo viuunt, pluresque vero affectu congerunt in Maieſtatem tuam laudes, quam adulatio in immeritos Principes ſolet.

Dum hæc ſcribo, dum plura quæ ſcribam occurrunt, vix mihi habeo fidem de annorum tuorum paucitate. Nam veræ hæ laudes multis celebrium Principum ad Senectutem ſuffecerint. Tu porro adhuc ſtas in iuuentutis exordio; Nec parces ad illum cumulum laureas addere, diuinæ indolis Princeps, ac quod fœliciſſimum in Rege eſt, labore atque curis à pueritia exercita. Vt hic ergo veriſſimæ triumphus gloriæ per poſteritatis ſeriem inoffenſos agat curſus, ineundum eſt cum literis fœdus, quo & illis præſens faueas, & Tibi illæ aliquando abſenti æternum, paremque virtutibus tuis locum inter Heroas conſtituant. Parum enim eſt in hominũ memoria, ſi eam non vetat conſeneſcere ſcribentium fides. Hoc Orientis domitor Alexander, hoc Cæſar, hoc veterum Regum nobiliſſimi ſenſere, nec aliam ſperauerunt triumphis ſuis ſortem quam quæ ex eruditorum fauore contigiſſet.

Magis anxie de literarum præſtantia ad alium ſcriberem Auguſtiſſime LVDOVICE. *Sed diu eſt quod mutuis beneficiis Reges Chriſtianiſſimi cum*

ijs coiuistis. Scimus totius Orbis bono quantum Musis regnum sit in Francia tua, quæ duplici quoq; nomine Tuæ Maiestati deuinctæ sunt. Nam præterquam quod Regum liberalitate, cura, hortatu, nunc in Gallijs pulcherrime vigent; Italia quoque Medicæorum Principum munus agnoscit, eas à patrum veterno excitatas: quam laudem Serenissima illa gens pulcherrimo studio augere non desinit. Ita paterno atque materno iure, Tu patronus literarum, Tu omnes amabis. Sed hîc arctius liber, Christianissime Rex, à Tua Maiestate expectat foueri, quem multiplici suauiorum Musarum mixtura regij amores, regia odia, spiritus denique regij implent. Vale. Romæ.

Kal. Iul. M. DC. XXI.

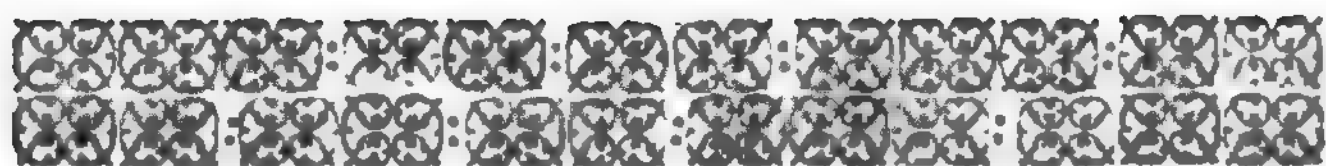

IOANNIS BARCLAII ARGENIS.

LIBER I.

NONDVM Orbis adorauerat Romam, nondum Oceanus decesserat Tybri, cum ad oram Siciliç, qua fluuius Gelas maria subit, ingentis speciei iuuenem peregrina nauis exposuit. Serui ope nautarum cultum domini militarem ex alto comportabant, suspensosque per præcincta ilia equos demittebant ad littora. Ille insuetus nauigij malis, procubuerat in arenam, quærebatq; circumactum pelagi erroribus caput sopore componere; cum acutissimus clamor primum quiescentis mentem implacida imagine confundens, mox propius aduolutus somni ociũ horrore submouit. Sylua erat in cõspectu, raris quidem, sed in ingens spacium effusis arboribus, subter quas tumuli, fruticum dumorumque caligine, velut ad insidias surrexerant. Hinc repente in campum erumpit fœmina optimi vultus, sed quæ corruperat oculos fletu, sparso quoque in funebrem modum crine terribilis. Incitatus verberibus equus non sufficiebat in cursum effusæ, nec mitius quã in Phrygio aut Thebano furore vlulanti. Concussere illico iuuenis mentem præter fauorem in miseros pronũ, etiam

reuerentia sexus, gemendiq; atrocitas: Omẽ quoq; in spectaculo captabat ꝗ intranti Siciliam primum occurrerat. At illa, vbi potuit exaudiri, ô quicunq; es, si virtuté, inquit, amas, ah succurre Siciliæ, quam in fortissimo viro prædones nefarii oppugnãt. Neç diu me orare patitur instãs malũ, nec leuiter deprecari ꝓ Poliarcho pessum, quẽ non hinc ꝓcul grassatorũ ferox turba circumsedit improuiso facinore. Ego inter tumultũ effugiens, te primũ opportune, nec plus forsitan in illius salutẽ quam in gloriã tuã vidi. Hos quoq; (nã dum ipsa loquitur serui accesserant) seu iuberi seu rogari à te fas est, ꝓuoca ad egregiæ pietatis officium. Hæc vt mulier inter anhelitus & suspiria effudit, ad galeã ille ensemq; respexit: & dum equũ ministri admouent, ego, inquit, ô matrona, modo in Siciliam veni. Liceat hactenus homini extero nomen Poliarchi ignorasse. Sed fortunæ beneficiũ debebo, si qualẽ memoras strenuũ virum meo aduentu leuari voluerit. His dictis in equum exiliit, & duceret ergo iussit. Serui omnino duo erant. Vnus, & ipse armatus, dominum sequebatur, alius præsidio sarcinarum quæ colligi tam turbulenta profectione non poterant, mansit in littore.

Iamque peruenerant ad syluæ confinia, cuius aditus in semitas varie sectus memoriam mulieris sic confudit, vt dubia qua quæri Poliarchum oporteret, nouis gemitibus cœlum impleuerit. Ambigebat tanto fletu territus hospes, an progredi præstaret, an hærere, cum strepente subito sylua, clamor, & arma, & venientium equorum vestigia mentem ad præsentiora pericula aduertunt. Quippe tres armati veniebant, admissis habenis incitati, nudo

ferro,

ferro, vultuque aliquid ingens vel auso vel timente. Veritus ille insidias, & vt in subitis quæ timeri vix debent occurrunt, de matronæ fide solicitus, exigit, hinc essent in quos pugnari ipsa vellet, simul digitis in amentum aptatis, hastam, quam nemo violentius torquebat, in venientium dirigit ora, ne inultum occuparent. Sed hi fugam, non bellum adornabant, diuersisque itineribus properabant elabi victori. Nam vrgebat fugientes vnus ille Poliarchus cui tam prolixe matrona timuerat. vltimumque assequutus ita cecîdit, vt per caput ceruicemque cõtinuatum vulnus ad pectoris ima deduxerit. Hoc collapso cum peruicacius inueheretur in cæteros, humus scrobibus inæqualis deprehendit equi vestigium, qui dominum celeri quidem, sed innoxio casu, effudit in gramen. Subitoque matrona, (nam Poliarchum agnouerat) ex equo ad iacentis auxilium se aduoluit. Sed ille non lapsu, non vulneribus grauis, quæ duo acceperat, ne omisso quidem ense prosiliit. Cumque ex Timoclea (id mulieri erat nomen) audisset, vt ipsa in peregrinum iuuenem incidisset, quamque ille humanus promisisset auxilium, haud mora ad eum tanti beneficij gratias habiturus conuertitur. At ille iam equum reliquerat, priorque loquutus Poliarcho, Si dii voluissent, vir fortissime, inquit, me antehac tuæ virtutis conscium esse, istius matronæ lachrymas accusassem, quæ coegit vt veniam petere debeam, quod tibi tãto viro auxiliari voluerim. Tres armatos in fugam à te versos, quamuis est eximium, minus tamen mirarer, nisi me illa vis qua ex iis tardiorem mulctauisti, admoneret quam iustus omnes terror in fugam abstulerit. Poliarchus & ipse blandissi-

blandissimus, egit gratias properati auxilii, neque suæ virtuti, sed grassatorum ignauiæ aiebat tribuendum, quod illi fugissent.

Inter hæc verba in amplexus abierunt, & salutatione mutua functis nō modo quid dicerent, sed & cui loquerentur, vacauit cogitare. Tunc igitur alterius forma ad oculos alterius tota puenit, & hęsere mutua contēplatione perculsi, id quisq; miratus in alio quo ipse vicissim mirantē rapiebat. Ætas, forma, habitus, & arcanus luminū vigor, pares anni, & quāuis in diuersis frontib. vna maiestas. Cū tāta specie monstrū erat fortitudinē conuenisse. Neq; min* Timoclea fortunā adorabat, quæ tantū par mirabili occursu coegerat. Votū ēt fecit, si per eosdē liceret se tabulā, in quā pictor vultū vtriusq; transtulisset, Erycinæ Veneris tēplo daturam. Et quamquam varij casus distulere id votum, eo tandem se exoluit, his carminibus ad oram tabulæ insertis:

Sic roseis stat forma genis, sic frontis honoræ
Fulget apex, tales accendunt lumina flammæ.
Humanum ne crede decus, non pulchrior altos
Phœbus agit currus. Non vnquam sydere tanto
Oebalij micuere Dei, quos nauta solutis
Puppibus, & iam iam vincentibus inuocat vndis.
Nec tu Lemniacis Mauors formosior armis
Frena quatis, Paphiisve soles mitescere blandus
Cultibus, ah misero tantum metuende marito!

Cū deinde Poliarchus collegisset se ab hospitis vultu, matronā familiarius intuitus, in illius exanimata ora ludebat, maxime ꝙ in latera atq; tergum dissipati tanquā ad rogū crines iacerent. Rogabat quoq; p iocū, an incidisset in Satyros. Timoclea aūt simplici risu, ne hos putes, Poliarche, desperatione diuul-

diuulsos. Fugã inter virgulta ꝑcipitabã tuo periculo cõterrita, cũ obuersantib. ramis solutus est verticis nodus, & ꝓfluentẽ comã laxauit. Dũ loquuntur, libert⁹ interim Poliarchi, duoq; Timocleæ serui, qui aberrauerant, superato calliũ flexu, haud ꝓcul à dominis emerserunt ex nemore. Sola Timocleę ancilla iã deerat: sed & hã ꝓcul vident pauido equo nõ bene moderari, & inutili virga cũ clamore ferire cõtumacẽ. Satis illi in cõspectu huius scenæ iocati, ꝓcurrunt hilares ad tremẽtis auxiliũ. Interim hospes Poliarchũ rogabat ꝙ illæ in eũ insidiæ, quisve grassator: an odia, an ꝓdæ cupiditas, tãti facinoris audaciã nefariis fecisset. Sed matrona sermonẽ occupauit, &, vtriq; necessaria quies est, inquit, huic à mari, alteri à pugna veniẽti. Neq; hinc lõge pręediũ meũ. Illic rectius erit vobis, habebitisq; leuãdis corporibus, & mutuis sermonib. locũ. Nõ ægre annuerunt tam cōmode admonenti, famuloq; recepto qui sarcinas ad littus seruabat, viam omnes exorsi sunt.

Iam pene ad familiaritatẽ initiati iuuenes erant, docebatq; quęrentẽ hospitẽ Poliarchus, primo mane se è regiis castris egressum; Agrigentũ petere negotii causa: Per viã occurrisse hanc Matronã in aula notissimã, quæ à Regis filia redibat. Aliquo fato seruos (vt incuriosi ibant) ꝑ viarũ amfractus diuertisse in sylua. Timocleã vnã cũ sua anu in eadẽ secũ semita ꝑseuerasse, cũ obliquo ad latus itinere ꝓcessetunt quinq; latrones, & in se vnũ tot equos effuderunt. Matronã suo & equi pauore diuertisse, & fœlicissimo errore ad tantæ humanitatis hospitẽ esse delatã. Fatis aũt, & pręedonũ scelere factũ (inquit) ꝙ primo impetu omniũ in me ictus incassum cecidere, sufficitq; cædi illius qui primus occurrit, iaculũ ꝙ habebam.

bam. Conserto deinde certamine vnus dexteri mei cruris modicā partē libauit, alius ferrū leui vulnere adegit ad latus: Quem ego indignatione cōcitatus postquā meo dolori im̄olaui, aliumq; lęsi in capite, infœlici flagitio territi omnes habenas verterūt, vt nec mihi liqueat, fœdiusne aggressi sint scelus, an fugerint. Tunc quoq; vnius celeritatē sic præcepi, vt sub vestris oculis dederit pœnas. Duos qui supererant, ipsi vidistis vt mihi equi casus fugientes subduxerit. Qui illi sint, nec suspicari possim, nisi ex Lycogenis castris latrones, qui vel obseruabant mea itinera, vel omnino per syluā ituris im̄inebant. Hęc loquente Poliarcho, iā ad prædiū matronæ peruenerant, qđ non procul Phthinthia, ad ripas Himerę, hinc alueo fluminis cingebatur, illinc arbustis inter se implicatis, & lētato vimine miscentib. nexus. Ipsā domū laterculo conditā, & in altū porrectā, late fluminis camporumq; oblectabat spectaculum. Sylua quoq;, & in ꝓximo colles, com̄endauerant situm. Familia ampla, & ex dominæ morib. casta, quæ elato pridē viro, integerrima fama claritatē stirpis adauxerat. Hæc tunc mutuis inter hospites sermonib. finem imposuit, officiose obsecrans, ne offenderētur tenuitate hospitii. Successere illi in tectū, inuitauitq; matronæ humanitas, & ꝓuectæ lucis tempus, vt illic pernoctaturi ad cœnam promitterent: quæ dum à familia curatur, interim Poliarchus delibuto aceto vulnera lauit, ne tumore arderent, oleoq; deinde quod Ascyri floribus tinctum erat permulsit, securior notis inemptisq; remediis, quam in Medicorum fide iniquissimam mercedem ex superuacua curationis mora interdum captantium.

Discubuere deinde in triclinium cœna perlata, rite-

riteq; insinuatis sermonib. nõ dubitauit Timoclea quærere ab hospite, quo nomine quave patria esset, an ꝑterea cõsilio, vel errore, appulisset ad insulã. Ille se ab Africa patria sua, venire respõdit, nomẽ a genus, dissimulari eos velle, quib' in se arbitriũ erat, dũ rediret, Archõbrotũ iussisse appellari: Neq; se aduersis actũ ventis, sed in Siciliã cursum fuisse, vt cõsortio fortiũ virorũ frueretur, quos apud Regẽ viuere fama vulgauerat. Nihil magis Poliarcho, aut Timocleę mirũ fuit, quã ꝙ ille ab Africa tanti candoris vultũ afferret. Nõ reflexa tumuerant labra, nõ coacti in orbẽ oculi sub fronte recesserant. Ingentis quoq; animi specimen erat, ꝙ amore virtutis extra patriã trahebatur. At ille soluto conuiuio interrogare Poliarchũ magnopere cœpit, vnde infesta latrociniis Sicilia esset: Quis ille Lycogenes, de cuius castris suspicio erat esse prædones qui in illũ inuaserant, quis deniq; regni status, quęve bella vrgerẽt. Poliarchus iã remotis arbitris, (quippe ad quietem secesserant, placueratq; vna ambobus cella) Multæ virtutes, inquit, in vitia, Archõbrote, degenerãt & ꝙ magis est, sæpe videas eosdẽ affectus, pro temporum sorte, nunc virtutes esse, nunc vitia. Meleãder, ꝙ opinor non ignoras, paternũ auitumq; Siciliæ regnum tenet, mitissimi ingenii homo, sed qui non sæculo, non hominum moribus æstimatis, ita cæterorum fidei credidit, vt sibi credi par esse ex virtute sentiebat. Illum quoque existimem nimia fœlicitate laborauisse. Nam sub initia imperii, quia pacata omnia erãt, palam cupiditates soluit, lenes quidẽ & multis Principum familiares, quæ tamen facilem prodiderunt, nec in iniurias idonea seueritate acrẽ. Indulgere plus iusto venatui, in cuius varia genera

annum

annum distinxerat. Nō cōsilio amicitias sortiri, impetuq; eas colere, largiri imodice, horrere à negotiorũ summa, q̃ plerumq; infidis credebat. Vtinã, hospes, sileri hæc possent. Sed malo synceris indiciis, q̃ iniquitate famæ rẽ omnẽ deprehendas. Nã omnia hostes vrgent, attolluntq; in peius. Et hinc optimo Regi malorũ omniũ causa, inuidia præcipue & ambitione Lycogenis, regiis errorib. ꝑfidiose imīnentis. Is priscis Regibus suæ stirpis authorib. ferox nunq̃ secundi gradus satis patiẽs fuit, vir manu & cōsiliis strenuus, solertissime populo blandus, cęterũ nemini mortaliũ, crudelitate, perfidia, & quoties tuto licet, superbia cōcedit. Haud ægre apud Meleandrũ candidissimę virtutis principẽ fefellit ꝓ amico. Dũque Rex animũ curis exoneratũ ocio pascit, iste suæ factionis hominibus curiã implet, publica munera, veluti sui iuris, amicis distribuit, ne qua deinde pars regni sana esset. Iamq; furor, & ambitus, arma Lycogeni tñ non publice in Regẽ induerant. Sero & ꝓpemodũ strepente iã bello, excitatus Meleander, cœpit nominis sui, & causæ ꝓpter q̃ purpurã accepit meminisse. Magnitudine animi nemini Regũ inferior, acri ingenio, prudentia quoq; eximius, & qui aliter capi nō potuit quã sua bonitate: q̃ dotes maxime in eo enituerunt, ex quo alienis vitiis ad suas virtutes coactus est. Quamquã tñ male cogitare Lycogenẽ cōstabat, ius suũ exequi in eũ aliquãdiu distulit. Satis visũ si occuparet cōsilia hostis, & vires accideret. Sæpe quoq; extorquere pœnitentiam ab ingrato seu sperauit, seu meruit. At Lycogenes hoc ipsum indignatus, aliquem esse qui posset ignoscere, palam in eum est inuectus. Animos maxime dabat, quod Rex filiæ quam vnicam habet, tantæ heredita-

reditatis fortunã destinat. Quis crederet? Archombrote. Eam rapere in violentum coniugium iste adortus est. Arx est ad Alabi fluuii ostium, in qua Regis filia seruabatur. Illuc furtim sicarios immisit qui puellam & Regem in his forte munitionibus pernoctantem ad se perducerent. Credidit Meleander ope Palladis factum, vt insidiæ in se filiamque, exitum non haberent. quippe grassatores in ipso facinore oppressi sunt. Itaque omnibus grati animi signis remuneratus est deam. Nam & in nummis iussit noctuam effingi, & seu diis faciat, seu in conuiuiis remissio inuitet, non aliam, quam ex olea coronam capiti suo imponit. Illud quoque illustrius, quod filiam, donec in matrimonium detur, Deę aris præfecit. Videbis, Archombrote, quoties nundinæ redeunt, Sacerdotii infulis cinctam, videbis inter choros Sacerdotum virginumque operantem Numinis sacris. At non tanta hæc in deos pietas bellum remouit. Nam inexcusabile Lycogenis crimen non subita quidem, sed ingens, & veluti matura defectio sequuta est.

Is in titulum belli res publicas & priuatas prætexens, nunc se insontem ab Rege proditionis insimulari querebatur; destinarique suppliciis; nunc populi iniurias proclamabat diutius ferri non posse, & publicis armis coercendam tyrannidem eorum qui Meleandrum ad sæua consilia agebant. Factione & clientibus valebat. Oloodemus, Eristhenes, Menocritus, præcipuarum prouinciarum rectores cum eo consenserant. Multi leuis animi vitio in Meleandrũ acti sunt; plures cõtribuere se rebellibus, capti dissimulatione Lycogenis prementis vitia de more tyrannorũ. Aderat ergo superb⁹, pugnamq; poscebat.

Neq; Rex certamen detrectauit, & ipse ingenti exercitu succinctus. Decimus quintus dies est, ex quo nō procul hinc in Gelois pugnauimus cāpis. Acris acies fuit, nō his languidius pro scelere, q̄ nobis pro publica salute cernentib. Tandē iminente iā nocte, inclinauit ad Regē victoria. Et Lycogenes palantib. suis, receptui signum dedit, vt pro fuga species esset militaris obsequii. Nec Meleandro consiliū fuit instare pculsis, siue ciuili sanguini parcebat cōtentus vicisse, siue noctē & insidias verebatur, forsan & timuit, cū Optimatū apud se præcipui fauerēt Lycogeni, suspectarū manuū simulationē in extremā fugientis perniciē experiri. Quippe Lycogenes suos omnes ad aperta facinora non eduxit. Haud pauci sunt circa Regē, læuis auersisq; animis, & illinc quidem militant, isthinc fauent. Sic infesta omnia Meleandro; infidæ purpuratorū sententiæ, consilia ad hostem delata, neq; domi quam in campis periculosiores insidiæ. Itaq; quamquam campum obtineret, quē pugnando hostes institerant, tn̄ ad pacis cō silia animū adiecit. Nec victoriæ suæ fisus, tanquam adhuc integro bello mansit in castris. Post priuata hinc illincq; cōmercia, Legati Lycogenis ad Regē perueniunt, specie impetrandæ occisis sepulturę, re aūt vt de fœderibus mentionem iniicerent; quę adeo fuit grata, vt illi ab hoste Oratores timeri se rati, dicere pacis legē auderent victorib. Equidē Meleandro quamcunq; placere pacē existimem, vt illi qui iam ad Lycogenē coierunt ictis fœderib spargantur, ægre in vnū redituri. Ita nouis artibus spatiū erit, quo vel inter se cōmissos, vel contenescente factione apud populū exosos, impietas sua perdat, aūt certe exsatiati inquietudine rerū nouarū, ipsi se

ad

reuerentiam Maiestatis à seditione recipiant. E-
pacem cũ superbis ac perduellibus non proba-
m, præterea ætatis & generis timebam inuidiã, si
iuuenẽ externumq; Rex(vt solet) tantis cõsiliis
hibuisset. Siquidẽ iuxta tecũ peregrinus sum, Ar-
ombrote, nec me aliud Meleandri partibus iun-
, quam ꝙ illius calamitas omnibus gentib. abo-
nandũ exemplũ est, quæ quietem nunquam a-
it, si vitiis Principis irasci liceat, & insidiari boni-
. Dũ igitur inuisa fœdera peraguntur, hoc potissi
tẽpus habui quo Agrigentũ contenderẽ. Sũ ar-
rũ telorũq; studiosus, nec alibi præstãtiora sunt,
quæ illic quidam ex Lipara hospes excudit.
Auide Poliarchi orationem Archombrotus ex-
erat, fauensque partibus Meleandri, cum acri-
in factiosos dixisset; Regis autem filia, Poliar-
, quam hic latro sibi in prædam destinauerat, in-
t, quibus annis sit dicere placet? Equidem inter
pulchritudinis & morum exempla eam esse,
e in Africa audiui, appellariq; Argenidẽ. Ad hęc
a oculis Poliarchi modico tremore errantibus,
alida quidem verba, aut intrepida fuerunt, stri-
q; eam retulit ad annos viginti peruenisse. Nec
it Archombrotum tam subita in Poliarcho mu-
, ingensq; desiderium subiit, deprehendi quæ-
illa tempestas in eius vultum inundauisset. Igi
t experimentum caperet, an regiæ virginis ob-
memoria, an vero occulta vis rei alterius sug-
isset hos motus, nõnulla de Lycogene disputã-
eq; fœderib. quæ tũc publice agitabãtur: Et vt
sso frõtis horrore, satis Poliarchũ cõstare sibi vi
euocato ad Argenidẽ sermone, de puellæ spe-
studiis intentius quæsiuit. Sed neque ad se-

cundũ hoc fulmen ille constantior, paucis se ab trepida narratione expediit. Ab Archõbroto deinde rogatus de amicis Meleãdri, & p quos staret regnũ; Nõ adeo, inquit, fata despexere Siciliã, vt nulli sint suo gradu & amicitia Regis digni. Inter illos, Archõbrote, eminet Cleobulus consiliorũ prudẽtia eximi⁹, Eurymedes quoq;, & Arsidas inclyti bello, nec deteriores ingeniis. Sunt præterea duo externi, de Sacerdotũ cœtu qui purpurã gestant, amicissimi Siciliæ, Ibburranes, atq; Dunalbius; quorum nunc opera maxime Rex est vsus, ne indecore cum Lycogene pacisci videretur. Possem & alios referre, quorum fidem in Regem nulla vis tempestatis libauit. Hos facile vbi in hac Regia aliquandiu vixeris, fama atque virtutibus ab cæteris ipse secerneS.

Iã prouecta nox erat, & quies necessaria fatigatis; itaq; veluti cõuenisset, loqui ambo desierunt. Necdum tñ curæ secretæ in illo vigilandi dormiendiq; confinio anxias mentes reliquerant. Archombrotũ ingens imago oberrabat paulo ante auditi discriminis nec grauius quicquã erat quã ad pacẽ res spectare. Quando n. versaretur in acie? quo cãpo, quo telo, suũ animũ & virtutem approbaret Meleandro? Præterea, tacito secũ risu voluebat, ꝙ ad pugnas omnemq; fortunã tam alacer Poliarchus, ad virginis nomen obstupuisset; Huic n. præter virtutẽ & animũ, nihil ad tantarũ nuptiarum spem à fortuna aut genere datũ credebat. Quod si, inquiebat, Argenidem Rege natã priuatus iste amat, quis dubitet omnium discriminũ in amando perire memoriã? & magna audere amatores, & imis eximi vilitatẽ cũ amantur? Neq; minus Poliarchum arcanis intentũ consiliis spes, ac terror multiplici cogitatione suspẽderant.

erant. Tandē in somnum vterq; labebatur; cum
ulatim discurrentium hominum fremitus tota
omo percrebuit. Neq; mora, astitere à Timoclea
rui ad hospitum fores, qui eā ad ipsos venire ad-
onerent. Consurgunt attoniti, primo sopore vti-
ıe graues, quo discusso, cultuq; tumultuarie cō-
osito, occurrerunt Timocleæ: quæ postquā excu-
uit, ꝙ hoc noctis fatigatos inquietasset, Magna,
quit, res est, ô hospites; & eo terribilior, ꝙ per has
nebras quid sit, incertum est. Collucent in cāpo-
ın tumulis publici ignes, quos nefas accendi, nisi
gio iussu, & cū gerendis rebus celeritatē salus pu-
ıca imponit. His dictis, in ædium culmen vtrūq;
rducit. Plumbum non in acumen fastigij ductū,
l leniter, & ad ambulationis voluptatem accum-
ns, onerauerat tectum. Nec stipatum nebulis e-
: cœlū; aberatq; tunc Luna, quæ sæpe incendiorū
torē procul cerni fulgore suo vetat. Ex hoc ergo
lario, suda in nocte, prospect⁹ facilis fuit in ignes,
ıi vndiquaq; emicabant ex montib. Neq; diu in
contēplatione hæserant, cū hominū fremitus cœ
: audiri, ex vicinis domib. oppidoq;, ꝙ procul nō
erat, per ipsum noctis silentiū ad vacuas vtiq; au-
; horridius allabens. Iubebant hospites diligēter
ıserari ædiū fores, ne qui prædones nocturno tu-
ıltu vterētur ad facinus: Sed Timoclea, quidquid
ıc esset tā publicis celebratū transmissumq; indi-
s, aiebat nimis mature cognosci nō posse. Phthin
ıā in proximo oppidū esse. Si placeret hospitibus,
r vnum ex seruulis suis quid illic sentirent homi-
s, posse intelligi. Laudato mulieris consilio de-
nderunt ad fores, seruoq; emisso imperant ex-
orare cōsternationis materiē, nec cunctanter re-

ferre quæ audiret. In tricliniũ interim turbati succedunt, suscitatoq; foco, cũ matrona ipsis media consedisset, interrogant, quis ille mos Siculis, quęve omnino nocturnorũ ignium vtilitas esset. Nã &, inquit Poliarchus, plus iam año in Sicilia vixi, & nunc primũ illos aspicio. At Timoclea, Nũ tu vero in cuiusq; collis iugo arborem non vidisti in longitudinem mali defixã, cuius apex, in caueæ modũ, ferro vndiq; per radios præcingẽte laxatur? Añuente Poliarcho: Hæ sunt, inquit, publicæ arbores, ad idipsũ cõstitutæ, vt ad Regis imperiũ impositis in vertice facibus, negotii signũ dent, ꝙ illico oporteat ꝑ populum ꝓcurari. Et hos ignes Angaros vocant. Qui primi illos conspiciunt, statim & ipsi suorum montium iuga pari fulgore illustrant, & ab his porro admonentur qui longius colunt, donec totã insulam flam̃a mirabili celeritate percurrerit. Populus interim in armis stat, ad obsequiũ cui destinatur paratus. Et haud mora à Rege nuncius ꝑuadit in ꝓximã vrbẽ, publiceq; quid ille fieri velit enũciat. Inde ciues recentib. equis deferuntur in ꝓxima oppida, à quibus & in alias vrbes eadẽ celeritatis fides exigitur. Ita cõtinuatis officiis Sicilia ad Principis nutum penę momento erecta est. Neq; temere hos ignes excitamus. Semel antea illos vidi, cũ sicarii solum Regẽ aggressi hoc modo q̃rerentur. Dii faxint, ne nunc causa tristiori, & in peractũ scelus accensi sint. Adhuc non ꝓbabat Poliarchus rationẽ, subridensque: Expectabã, ô matrona, vt hunc morẽ ab antiquissima facũ religione deduceres, quas in vestræ Ætnæ vaporibus orba Ceres accendit. Quid aũt in publicis cõmodum hic tumultus? aut quid Principis interest res suas nocturna trepidatione potius q̃ diurnis

iurnis ministeriis agi? Sed matrona, non prorsus, oliarche, huic instituto vtilitas abest, maxime cũ ostium classis furtim in Insulã timetur appulsura. am qui portubus præsident, ista flamã admoniti, m catenas suis claustris obiiciunt, tum in transtris miges habent, si opus est, nauigia in pugnam procturos. Sed & populus sub suis ducibus, tribusq; à signis non recedit, vt nec si fefellerit in littohostis, in imparatam Insulam possit inuadere. Est alius publicorum ignium vsus, si quis reus quem iblice intersit vlcisci, vel fugam extra Siciliam adnat, vel in ipsa regione, amicorum aut montium le contegitur. Nam his ignibus semel accensis, fas est vllam ex Sicilia nauem soluere, & quisquis a domo communicauerit reum hunc eodem crine pœnaque leges censent.

Ab his Timocleæ sermonib. diuerterunt in alios, ærebantq; inter se, quid potissimũ crederent huic sternationi causam dedisse. Poliarchus vltima oiia verebatur. In Lycogene nihil fidũ: Patere Meindrum insidiis, tum corruptis suorum ingeniis, n sui animi magnitudine iustos metus auersante: imq; vicissim ciuilis belli incõmoda loquuntur, moclea, hospitibus hos versus porrexit, quos acitia Regis, studioq; literarum notissimus Nicompus in Lycogenem condiderat, libero furore ecratus, quod ille & sceptrum Meleandri, & Arnidis nuptias, concupiisset.

Quæ terris funesta lues! ô fœdera mundi!
O Sceptra! ô Regum cognata potentia cælo!
Quæ tantum insanas voluit dementia gentes!
Scilicet vt vestrâ sedeant ceruice tyranni,
Ah miseri! iustos amor est euertere fasces.

In dominos sæuire iuuat; ius, fasq́; piumque
Occidit, & cæcam nil purpura tardat Erinnym.
Qualiter irato fudit cum sæua Gigantes
Terra sinu, tumidisq́; procul monstrauit Olympum,
Illi acres subiere nefas, humilemq́; per Ossam
Sperauere polos; donec lucente procellâ,
Reddidit iniustæ fulmen sua corpora matri.
At tu, quem furiæ, ceu primum à fronte Cerasten
Attollunt, miseris signum exitiabile terris,
Tu regni turbare decus, tu turpibus ausis
Aggressus sceptrumq́; patris, gnatæq́; beata
Connubia; ô impar, furijsq́; Ixionis ardens,
Et tantùm amplexus vacua ludibria nubis!
Quas pœnas vesane dabis? quo funere raptus
Horrida Tartarei metues ad verbera tyranni?
An cita præcipiti vinctum rota differet orbe?
Vel iecori procumbet auis? vel fulmine tactum
Ætna capax monstri, rapidos quà plurimus ignes
Egerit Enceladus, crepitantibus hauriet antris?
Sol pater, armentis si pabula grata Pelorus
Educat alme tuis, septisq́; fidelibus ambit;
Tuq́; Erycis victor, tuq́; ô Erycina, Ceresq́;,
Vosque dei indigenæ, quæque hospita Numina ritè
Trinacrij casto placamus thure coloni;
Ferte pijs vires; Nec sit violabile Regum
Numen, vt & tutus vestris honor excubet aris.

Erant in illa lectione, cum nunciatũ est rediisse Timocleæ seruum. Omnes ergo suspẽsis animis circũstant intrantẽ. Nec diutius poterant dubitare, & interrogare trementẽ non audebant. Neque is ratus ꝙ afferebat corã hospitibus euulgandũ, seuocat Timocleã, delatoq; indicio, cũ stupẽte paulispet muliere, & ipse videbatur obriguisse. Tãdẽ Timoclea,

t maxime subitis consiliis mulier valebat, manu rehensum, ne cum cætera colloqueretur famiia, in interiorem thalamum rapit; monitisque vt equerentur hospitibus ostium tremens adducit; & ubet palam seruum quæ audisset nunciare. At ille, Vix in oppidum perueneram, (inquit) cum pleriue occurrerunt, vt in tumultibus solet, nec ipsi uo irent satis certi. In omnium foribus micabat ucerna, diuisique in coronas haud modica admiatione marcebāt; Cum me ad proximum cœtum pplicuissem audio Poliarchū perduellionis reum sse, & ad capitale supplicium quæri; in hanc quæionem publice ignes accensos. Ego errorem noninis veritus, quod in multos cadere potest, curioe quæsiui quis ille Poliarchus, & quo facinore danaretur. Vox omniū fuit, Poliarchum eum esse, ui plus anno in Sicilia, hospes, armis, & amicitia Regis inclytus fuisset. De crimine neminem eoum satis scire. A Rege damnatum; & quidem diligentissime vestigari. Ab hoc cœtu digressus ad aium, eadem rursus accipio; & cum nemo suo dissensu incertum rumorem faceret, rem satis exploatam nunciare non distuli.

His auditis Archombrotus, simulq; Timoclea, n Poliarchum contemplationem iniiciunt. Pallēs lle ac tremens, non vt conscio metu, sed indignaione periculi, nec contumeliam ferente virtute, dentidem à seruo requirebat, an vera & comperta nemoraret; & à Matrona, satisne compos animi sset is seruus. Nec secius quam inani somnio præinctus agebatur. Vocem deinde aliquandiu teuit; ne in tanto animi tumultu quicquam excideet in fortunam aut Regem indignum. Sed tanta

res, domusque incertum an sat fida, cunctationem non ferebant. Manum igitur atque oculos attollens in cœlũ; Vos, inquit, Dij Siciliæ, & quotquot prętere a Superi ius fasq; inseruatis; Vos Genij, Laresq; Meleandri, qui me hospitem excepistis, obtestor, ac veneror, vt si quid in Regem, remve publicam Siculorum offendi, si ope, manu, consilio violaui fidem hospitij, aut omninò traduci commerui hac publicæ quæstionis infamia; tum me inter inimicorum manus atq; ludibria quam potest funestissimo exitu conficiatis. Sin omnia contuli ad salutem imperij, inundatque hæc in insontem inuidiosa calamitas; date ô dij, saltem vt regi populoque purgatus, tuto ab Insula excedam, liceatque non fœdam aut ignobilem mei memoriam in hac gente relinquere. Te vero, Matrona, in communionem periculi non voco. Hoc ipso noctis concubio recedam in agros, meæ fortunæ contagione tuas ædes liberaturus. Fremebat interim Archombrotus; & adeo vnius diei amicitia valuerat, vt extrema omnia Poliarcho polliceretur. Ex vultu impetuque, & loquendi ratione, vtri hoc periculum esset nescires; nisi quod adhuc licentius Archombrotus videbatur irasci. Sed matrona sic quasi seruuli indicio fidem non haberet, dissimulans, alios qui referrẽt certiora se protinus legaturã dicebat. Subsistere tamen in triclinio seruum iubet, hospitesque extra illius conspectum in proximum conclaue ad consilium ducit.

Illic vero non diutius gemitus tenens, deflebat fortunas Poliarchi. Neque se enim de illius innocentia, sed neque de Regis iracundia dubitare. Quippe sagacissimum seruum nisi fideliter exacta renun-

renunciare non ausum. Se quidem suam domum, opesque offerre Poliarcho, iis ipse qua posset ad salutem vteretur. Sed quid, inquit, hæc tecta, aut tua Archombrote societas, possit in Regem? Iam aderit miles armatus, iam ædes aut apertę nos prodent, aut obrutæ in nos ruent. Nam nec sperari potest toti familiæ integram fidem fore, nullumque seruorum, si hic clam hæseris, Poliarche, nostri furti secreta temeraturum. Scitis quid inter tam subitos metus succurrerit? Latens iter, & prętet me hodie nemini notum, effoderunt sub terra qui has ædes condidere. Id triplici errore dissectum totidē ostia habet, quibus in varios campos erumpit. Illic facillime potes tegi, Poliarche, subducique discrimini. Simula modo te atroci rumore perterritum à me abire, vt ambo defungamur periculo; nec aut tu tanquam nocens, aut ego receptatrix, inuidioso tumultu obruamur. Cum vero limine excesseris, continuus arborum ordo, qui à meis foribus ad Himæram est, eo te ducet vnde non procul fluminis ripa arcanus in promissam speluncam est aditus. Ego nemine familiarium conscio per domesticas latebras cum face in eandem fluminis viciniā euadam. Exceptum deinde in hæc antra ope Deorum seruabimus, dum tempestas exsæuiat. Hoc secretum Archombrotus ignorare non debuit; & ea indole violare non poterit. Libertum quem vnum hic habes, id celari magnopere interest, ne timoris tædio, aut præmiorū fiducia, mutetur. Poliarchus in gratias ad Timocleam effusus, id vero consilium in eam noctem probari sibi dixit. Neque enim in spelunca hæsurum, nisi vt certo intelligat quæ iæ laruæ Siciliam in se agant. Exploratæ fidei liber-

libertum, ab vltimorum secretorum notitia arceri non posse. Nam & eius ministeria in illa tempestate potissimum exigi. Ab Archombroto non petendum, vt tantam rem silentio premat. Dignum se peiori calamitate fore, si de illius fide auderet dubitare. In hæc verba de triclinio excedunt: iustisq; mox armis, ceu pugnam capesseret, insignis Poliarchus, procedit ad Timocleæ fores. Illic stupenti familiæ, & quæ hęc rerum mutatio esset, furtim quærenti, paucis exponit, denunciatum sibi periculum illis ignibus quos videbant. Se igitur fugere, ne aut ab his ipsum prodi necesse sit, aut cum ipso hos perire. Salutauit deinde in speciem longioris discessus Archombrotum atque Timocleam; conscenditque in equum, & liberto vestigiis hærente in præscriptum à muliere iter se coniecit.

Periculi immanitas, & propemodum pudor, stimulatum iuuenem angebat. & ,ô me vesanum, Gelanore (ita libertum appellabat) quod vlli mortalium potestatem fecerim in hoc caput! Quid attinebat ignotũ, nec cultu ad meam sortem idoneo, in hac gente errare? Aut quid fabulæ aliud docent, quæ Lycaonem ad Iouis hospitis iugulum nobis effingunt; quam Principes qui insperato exitu luũt quod se externis crediderint, nõ magis alieno scelere quam sua stultitia violari? Volui patere iniuriis. Bene est; lædor ex merito, Gelanore. Hæc ipsa dum loquitur, subit memoriam causa quæ eum in Sicilia tenebat; cuius veneratione illico motus, timuit ne pro tantæ spei fœlicitate, in quam illic viuebat, scelerate doluisset de oblato discrimine. Gelanorus fidissimo metu in domini periculo turbatus, censebat debere Poliarchum genus suum

& for-

& fortunas omissa simulatione detegere. Nam si ibi personam detraheret, si se ad fastigium suum eciperet, sponte excusaturum Meleandrum acer- iora iudicia, hostesque veniam petituros. Nihil āpis, retulit Poliarchus. Post acceptam iniuriam naxime interest me celari; Dignitatis meæ reue- entia peius forte accenderet cogitantes posse me æsum dimitti semel tantum; at semper meminisse niuriæ. Nihil referebat Gelanorus, sententiæ in- :ertus, & astra quæcunq; tunc micabant in opem, & mentem, sibi atque patrono, inter silentium :ompellans.

Interim Timoclea munitis foribus, familiares ubebat secedere ad quietem: Nolle se quicquam ıocte turbari; orta luce omnia diligentius explo- aturos. Obire deinde singulorum cellas cœpit, anquam domesticis curis intenta, re vera ne quis ebus quas furtim agitabat, molestus inspector ac- :ederet. Vbi acquiescentibus vniuersis, tuta res vi- a, intrat exiguam cum Archombroto cellam, in jua secretum effossæ speluncæ aditum peritus ar- ifex abdiderat. Stratus erat asseribus locus, quo- um inter se oræ clauis insertis nectebantur; nisi juod duos ex iis nullum ferrum cæteris commise- at; vt faciles essent, si quis hos vellet ab simulata :ompage reuellere. Supra illos oblonga stabat nensa, vetabatque calcari; ne quoniam aliis non ıærebant, ad perambulantium quaterentur vesti- gia, proderentque secretum. Paucissimos illuc in- rare ferebat Timoclea; ipsa raro locum visebat. Tunc vero sublatis asseribus specum aperuit, gra- lusque in imum ædium ducentes: Mox concussi ilicis ignem sulphurato excipiens, pręparatam fa-

cem

cem accendit; viamque auſpicatur cum lumine. Sequebatur Archombrotus, ſua & mulieris cauſâ nudum enſem manu tenens. Gradus ad viginti e- rant, per quos ſubibatur ſubterranea porticus, quæ in longum porrecta abibat denique in varios colles; ne poſſeſſo ab hoſtibus vno ore, obſtrui poſſet fugiēdi vtilitas. Terra huic operi apta fuerat; quippe adeo ſpiſſa, vt qua ſtare illam velles, cætera quæ egerebantur nulla ruina ſequeretur, rurſuſque non difficilis accipiendis foſſorum ictibus, quos nec obiectis ſaxis interpellabat, nec cedente arena fruſtrabatur. Longus ille, & arcuato opere continuus fornix, quamquam arua & incumbentem domum ferret, adhuc tot annis vitium non fecerat. In aditu modicum ſpatium calce liniuerant, vt pictura & literis imbueretur. Sed piger, nec ſolutus ſyderū luce aer, graui humore imagines corruperat. Adhuc tamen cerneres effigiem aræ hominiſq; imponentis ſimulata thura in focum, propter cuius verticem eiuſmodi verſus vtcunque legebantur.

Dî quos ſub vacua fas eſt tellure precari;
Seu Iouis hîc regnum eſt, ſeu Ditem hæc antra verentur,
Seu qui cæruleis incinctum continet Orbem
Fluctibus, hîc trifidi poſuit fundamina ſceptri;
Has precor ô fidas dominis ſeruate latebras.
Non iſtam fraudes ſcelerent, non turpia noctem
Furta, nec attonitâ radians face triſtis Enyo
Terreat, aut dira vanis ſtridoribus vmbra.
Sit pacata quies, ſint ſancta ſilentia rebus,
Donec caſta domus, nec parci grata nepotes
Thura ferent vobis. Hic ſontibus incubet horror,
Hic Erebus; placidaſque bonis mulcete tenebras.

Hæc raptim legebat Archombrotus: Sed grauior

de

e Poliarcho cura à loci contemplatione mentem
:duxit. Timoclea percunctãtem docebat, quam-
uam Poliarchus erat externus, neminẽ fuiſſe Si-
ulorum propiori amicitiæ gradu Regi admo-
ım; neque bonos inuidiſſe. Sed neſcio quod ho-
ie fatum, inquit, deſæuit in illos qui Regibus fue-
: chariſſimi. Ita eſt, retulit Archombrotus; hic co-
ıetes paucis annis quas aulas non perſtrinxit? At
'imoclea, Verum, Archombrote, cæteris omnib.
ıinæ ſuæ cauſa, vel in ſe, vel in dominis fuit. Iſtum
ıntæ virtutis, ſub moderatiſſimo Rege, quis caſus
fflixit? Retuleriſne ad exemplum Lydios coniu-
es, qui nuper in gente externa impotentis fœlici-
ıtis pœnas dederunt; hic ad regium limen, in ſuo
ınguine fuſus, illa ex carcere ad lictoris ferrum e-
ucta? notiſſima refero, Archombrote. Sed quid
a in ſcena ſimile Poliarcho? nihil illis ad regnũ de-
rat, præter nomen & purpurã, aſpernabantur pa-
:s eſſe gentilibus; nec qua virtute tantum ſuperci-
um tollerent, habebant. Teneros quoque annos
ıeci calcabant, illius qui hæc bona & aſſerere vere
oterat, & fortiter ſuſtulit in rudimentum poteſta-
s. At Poliarchus, non libauit regiam gazam: Non
ræſidiis, non caſtellis fundabat ſuas vires. Appa-
:bat denique inſtar Solis hanc virtutem in tranſ-
urſu lucere Siciliæ. Longe aliter iſti Lydi, & (haud
bſimile fortunæ ludibrium) par aliud coniugum
: Phrygia. Nempe illi ſubiicit Archombrotus,
uos nuper ex regiæ penetrali, in qua omnia pote-
ınt, veneficij crimẽ mittebat ad laqueũ, niſi Prin-
:ps adhuc memor amaſſe, carcerẽ damnatis mu-
us dediſſet. Ita eſt, inquit Timoclea; Scis igitur q̃
ıultum peccauerint, ipſe quidẽ tanquã immemor
primæ

primæ fortis, & à multis amari dedignatus; illa inuidiam non verita abdicati cõiugij quod primum erat nacta: vterque autem auersæ Iunoni non litãs, ignarusque suum quoque deabus fulmen esse.

Miraremur hæc, ô Timoclea, (ait Archombrotus,) nisi eiusmodi ludorum consuetudo stuporem mitigauisset. Cerne Aquilij aulam, cerne Hippophili. Quid Procerum primos iuuit, post exhaustũ immensæ potentiæ cursum, ad purpuratum Sacerdotium confugisse, tanquam ad aram? Nempe vt preciosius funus esset expirantis dignitatis. Sed nihil reliqueris Principibus, nisi possint amicitias mutare. Hoc quoque priuatis, Matrona, concedimus. Imo, refert Timoclea, in fortunæ illa fuga, vix aut Principes, aut eorum pereuntes amicos absolueris. Nam hi Reges (si verum loqui licet) apud quos semper aliqui nimium possunt, fere mutabili amandi dulcedine feruntur in diuersa. Casu amicitias auspicantur, tædio deponunt; & noua familiaritate reficiunt animum in veteris consuetudinis nausea fastidientem. Quidam ex iis, vt in morbis, ex calore in contrarium frigus rapti, finem amoris odium faciunt, intempestiuis affectibus semper captiui aut crudeles. Modestiores sunt, qui contenti superducere neglectis, sed non violatis prioribus, nouos amores, tamen indignatione, ambitu, rixis, regiam suam implent. Diutius quidem, sed non denique tutius, aut fidelius amant, qui ad negocia & subtilitatem curarum caligare se conscij, admouent oneri quem potissimum putant, nec res magis quam seipsos ei tradunt; tristissimo sæpe fato; quia vix sapientius eligere qui se regat, quam seipsos regere norunt. Cæterum non amare modo

ıodo hunc ſolent; ſed vereri,ſuſpicere,timere ob-
ırgantem; donec iſte oblitus precario ſe regnare,
rannidem nimis intenderit,aut ipſe eodem erro-
ingenij neſcientis libertatem,alium mirari ince-
ȝrit.Ridebis mecaſtor,optime hoſpes,quod mu-
ȝr apud te hæc diſſeram : Sed publicæ clades hoc
ties peruulgarunt argumentum, vt noſter quo-
ıe ſexus in eo ſapere poſſit. Tum vero Ar-
ıombrotus (vt Principibus fauebat) Fateor,
quit,in premendis amicis errare ſæpe Reges. Ve-
m & illi gratioſi, quoties ſua culpa fugam ſibi
rtunæ admouent,ſerius,ſi ſaperent, receſſuram?
uidam ex iis non æſtimato domini ingenio,cau-
n qua amantur negligunt colere; vel adhuc cru-
& recentia domini ſtudia, tanquam nondum
ęparati ventriculi robur,importuno vſu obruũt.
ios ignoratio ſatietatis decepit, qui quamquam
cumfluentes omnis fortunæ muneribus, tamen
minum in nouæ alicuius amicitiæ illecebras de-
nantem, tanquã iniectis manibus retinent,pro-
mantque ad promiſſi amoris vindicias. Ita qui
gratiæ ſtatione recedere ad magnificum ocium
terant, rapi malunt quam abire.Quid veſaniam
am, cùm in leuia ingenia hæc fœlicitas cadit?
; quam bene aut Phaethon curru vſus ſit, aut
rus pennis. Nec Ioui, aut Soli maledicimus,per
os illi mulctati ſunt. Hic Timoclea; Sed vtcunq;
ıt illi vel pereant, recidantque in ſortem quam
ıdo exuerunt; Vide potius quid ex hac effuſe a-
ndi caligine, redundet in Reges, quorum ſiue
nicies,ſiue ſalus plerunq; eſt publica. Equidẽ in
ę tropicis educata,nihil frequẽtius accepi peri-
ũ ſermonibus,quã ingentis Principis eſſe,& cui

C pur-

purpura oneri non sit, nemini adeo indulgere, vt ipse in partes, & factionum odium descēdat. Nam cum illi qui in immensum regia manu subuecti sunt, nimiæ potentiæ inuidia laborent; sicque tegantur à domino, vt peti nisi per illius latus non possint; licentius turbæ fiunt, Rex ipse vellicatur, & sub alieno nomine eo proteruius vapulat, quo illi qui hoc audent, patientiorem ad iniurias ex nimij amoris imbecillitate coniiciunt. Sed nihil est ad cæcitatis humanæ contemplationem flebilius, quam cum Reges immensis his donis putant amari, cum potius si quid in illis quos sic extollunt veræ amicitiæ antea fuit, plerumque imprudens liberalitas extinguat. Quamdiu enim Regum amici sensu fruuntur lætæ quidem fortunæ, sed modicæ, & veluti fragiliores hederæ arbore egent in quam recumbant; tamdiu Regem incolumem volunt; vel quod ab eo pendeant, vel saltem quod ab eius calamitate nihil vtilitatis expectent. At postquam validiori trunco suæ magnitudini nituntur, sensim ramos expediunt ab arboris nexu qua fulciente iuerunt in altum; vt vel ea cadente, stare sublimes possint. Suas inquam res à Principis salute festināt seiungere; quemque illi debent amorem, sibi impendunt. Quippe Principem sciunt ab amandi furore reuocatum posse horrere ad suos errores, & quam condidit potentiam vltro metuere: denique propemodum esse fatale, vt postquam Rex summo illi fastigio quemquā admouit, alteruter ruat. Iam tum ergo ab ipso cauere incipiunt, & futuræ æmulationis suspicionem præsentibus dolis vindicant; eo commissa negotia flectentes, non quo Regis existimatio vel vtilitas inclinat, sed vnde sibi secu-

ecuritas in fortunam, & proditum Regem assul-
get. Esse tamen interdum virtutem quam hæc
œlicitas non corrumpat, in exemplo est Po-
iarchus, qui nec fidem deseruit, nec improbe ex-
ultauit in tanta fortuna, vt in hoc illius discri-
nine non aliam quam fatorum culpam inue-
niam.

Inter hæc emensi viam erant, & os specus Ar-
hombroto monstrabat Timoclea, quod non o-
perose reseraretur. Vectes introrsum duo oppo-
itum egressui lapidem tenebant, sic in terram ni-
entes, vt nulla vi quæ exterius moueretur quati
possent. Sed qui intra specum erant eos facile ob-
iquatos ab exiguis leuabant scrobibus, quibus ita
ulciebantur ne ab imposito ostij onere possent
ecedere. His ergo exemptis, saxoque deducto,
vbi speluncam Archombrotus aperuit, egressa Ti-
noclea iactauit manu facem, vt cum Poliarcho
onuenerat, rursusque ignem suppressit, ne ex mo-
a in alios quam quos optabat suspiciosus fulgor
nciderer. Ille cum non aberrasset à via, stabat ad
umen, expectabatque signum, quo dato perue-
it ad matronam. Sed quid illius & famuli equis
ieret, diu quæstio fuit. donec Gelanorus; ite, in-
uit, ad consilium in speluncam; dum de equis
eliberatis, stabunt religati ad has alnos, quæ pro-
ul omni via propter flumen consurgunt. Dum illi
escendunt, dum adhuc trepidi nihil in rem me-
itantur, Gelanorus equos reuinxerat, aderatque
d speluncã; in quã vbi receptus est, lapidẽ quo viç
ditus celabatur reductis fulciunt vectib. & ad cõ-
lium se componunt. Censebat Poliarchus dimit-
tẽum esse libertum, qui omnia exploraret, quod

ſibi facinus obiiceretur, quæ hæc noua in Rege ſæuitia, num denique amicorũ in extremis fides duraret. Salubre (inquit Timoclea) conſilium, Poliarche, ſi non ſcires nihil prius homines à Gelanoro quæſituros quam vbi deliteſcas. De illius fide non dubito; ſed ſi in hoſtes inciderit, fortaſſe per tormenta expriment verum. Indignatus Gelanorus, ſe in ſalute domini, non verberibus, non equuleo, frangi poſſe reſpondit. Habere ſe præterea quo eludat inimicos. Iturum ſe attonito maxime ſimilem; & ſi quis ex ignotis aut ſuſpectis de Poliarcho roget, iam de luce abiiſſe voce ad fidem compoſita eſſe dicturum. Neq; rem à vero abhorrere; quãdoquidem ſub terra ſecretus à ſole receſſerat. Quęrentibus mortis genus mentiturum ab equo in Himeram flumen caſum; Quippe fugiſſe Regis edicto perterritum, ingreſſumque nocte flumen, neq; vadum tenuiſſe. grauem armis, & ſubtrahente ſe equo, fluctibus hauſtum. (& tunc forte commode ad hanc fraudem Himera plus iuſto abundabat.) Addam, inquit, nihil fuiſſe in me opis, cum viderem iratis vorticibus dominũ in mare deferri. Hoc commento, fama tui interitus ſpargetur, qua nihil noſtris rebus commodius. Nam & inimicos ſatiabit, & cæterorum miſerationem inueniet, qui de extincta virtute magnificentius loqui amant. Laxabitur deinde cuſtodia; quæ iam portus & nauigia aſſeruat; & omiſſa quæſtione quam audimus in te decretam, non ægre aut latebis, aut fugies. Nec aliud mortis genus tutiori mendacio fingemus, quam quod nihil ex te reliquerit. Tuum præterea equum quo temere volet patiar ire; tanquam mors domini hanc fecerit libertatem.

Placuit

Placuit omnibus Gelanori calliditas; Sed adiecit Poliarchus, si incideret in Arsidam, cui inter Siculos maxime fidē habebat, rem vt erat nihil cunctaretur effundere; rogaretque suis verbis ne indigna calamitate iacentem adire vereretur. Aut si id minus posset, quæ saltem ex re essent perferenda concrederet. Consulebat etiam Archombrotus, ne perfunctus officio Gelanorus protinus rediret ad specum (nam nec satis posse pultantem exaudiri; & suspicioni locum fore, si qui viam in proximo obirent) Sed ad Timocleæ fores accedens, vteretur in matronæ familiares larua eadem qua cæteris imposuisset, patronique tanquam extincti fata expressis prosequeretur gemitibus. Inde secreto Timocleæ ope ad Poliarchum esse venturum. Agitauere præterea, quid supellectili, quid familia Poliarchi faciendum. Instruxerat enim dominum, quæ non indecora, aut impar regiæ amicitiæ esset. Sed nec familiaribus fidebat. Vnum enim suę gentis habebat Gelanorum. Cæteri erant externi, ac plurimum sibi ignoti: Nec multum de bonis laborabat; assuetus in abdito vestium circumferre summi pretij gemmas, & modicum auri; ne fortunæ omnia in absentem licerent. Siue igitur tanquam damnati hominis bona ad se traheret Meleander, siue illa mercenarij seruique diriperent; iussus est nihil mouere Gelanorus; sed tanquam à conuulsæ domus excidio ceruices subtrahere. His præceptis exornatum dimiserunt. Ipsi Archombroto atque Timocleæ iam non diu licebat cum Poliarcho esse. Seruuli enim primo mane ad officia surrecturi timebantur, aliquo ludo fortunę tunc potissimum eduli cum minime velles. Hos matronæ in Poliarchum

liarchũ ſtudia deprehendere, vtriq; pernicies erat. Rogant itaque vt in ſolatium virtutem adhibeat, quæ nec clades mereri, nec cum immerito accidunt deiici poteſt. Se quidem quam ſæpiſſime liceret ad colloquium redituros. Tum puluinum in quod recumberet, faceſq; (plures enim Timoclea intulerat) tradunt; & remenſo ſub terra itinero in thoros referuntur. Poliarcho quæ mens fuerit, quantum iracundiæ queſtibuſve in illa ſolitudine indulſerit, illinc intelligas, quod non plus de vita quam de mortis decore laborabat, ſciebatque ex ſpiritu ſuo pendere quos ſupra ſe habebat eximios.

Gelanorus poſtquam domini equum admota virgula libertatis admonitum auertit in curſus, & ipſe in ſuum conſcendit, deſtinatum iter ingreſſus eſt, cumque fere ad ſyluam perueniſſet, in qua pridie Poliarchus pugnauerat, tres lecticas ferri vidit, multoſque in equis comitari, poſt hos, peditum examen procedere. Quæ hæc pompa duceretur ſcire libuit. Propinquanti liquebat lecticas eſſe funebres, hominesque pullatos. Territus ferali auſpicio rogauit ab extremi agminis vno, cuius exequiæ ducerentur. Ille ad corpora legatorum iri reſpondit, quos pridie Poliarchus contra ius gentium cæcidiſſet. Cohorruit Gelanorus, & quæ hæ fraudes, quodve piaculum eſſet, ſecum ipſe volutans, quo certiora cognoſceret, iuit cum illo agmine, donec hominis cadauer quem in limine ſyluæ Poliarchus fugientem peremerat, inter ferales luctus vidit attolli in lecticam. Tunc ſatis conſtitit, graſſatores qui in Poliarchum inciderant, à Lycogene ad Meleandrum fuiſſe legatos. Sed cur præcipitata vltio erat? cur dies non dicta Poliarcho? Er-

go lo-

go legati latrocinarentur impune? & Rex in hostes quam in ſuos pronior eſſet? Danda fortitudinis præmia fuiſſe victori, & legatis in ſcelere occiſis crucem quoque pro funere.

Hæc confuſa & tumida pietate voluentem tanta ira inceſſerat, vt iam ægre aut colorem obtineret aut vocem. Satius viſum à ſpectaculo recedere cui furioſe indignari inceperat. Igitur deuotis hoſtibus, qua ad regem propior curſus erat concitat equum. Penetranti ad alteram ſyluæ oram, iam ſole prouecto, viſi complures per viam procedere; nam & militaris hæc erat, & tunc regiis in propinquo caſtris frequens. Inter cæteros occurrit Timonides, non obſcurus ex Meleandri familia, qui & de Poliarchi vice anxius ad hoc ipſum errabat, vt quid eo eſſet factum acciperet. Is poſteaquam Gelanorum agnouit, ô te, inquit, opportunum! vbi autem in tanto tumultu Poliarchus? At ille promiſſæ artis memor, deiectos oculos in Timonidem vix attollens, Poliarchum vixiſſe reſpondit. Tum vero in Timonide pietas, atque amor, potior fuit præſentium rerum metu. Vaticinanti ſimilis ſtetit. Deinde ſingultibus in hæc verba laxatis, ô infœlicem cum Meleandro Siciliam! vertit habenas. Vi-a res non mediocris ſolatij Gelanoro, fictam domini mortem adeo veros, nec occultos gemitus inuenire. Neque multum Timonides proceſſerat, cum ad illum iterum redit, &, quod, inquit, viri maximi fatum fuit, Gelanore? quam ſubito, aut à quibus oppreſſus eſt? Cũ edictũ in ſe Regis metueret (retulit Gelanorus) auſus eſt per tenebras vadũ in Himæra explorare: Sed imbrib. tumēs flumē conantē diripuit, & quantũ in ſyderũ fulgore cōieci,

in proximum mare deuoluit. Rursus exclamauit Timonides; & nunciaturus maximam cladem, illico viam ad Regem instituit; Sic furenti, non procul Arsidas occurrit; cui vni Poliarchus furtiua cōsilia à Gelanoro credi voluerat. Hunc Timonides raptim implet funesti nuncij horrore; petentique vbi esset Gelanorus, ostendit venientem. Simul his ipse quidem, vt cœperat, versus regia castra stimulat equum; Arsidas vero ad Gelanorum pergens, salutemq; obiter ferens, de patrono protinus quærit. Sed ille esse arcana quæ afferret respondit, quibus publicum satis aptum non esset. declinaret à via Arsidas; se cum nemo obseruaret sequuturum. Paruit monenti Arsidas, cui iam non paruam spem insinuauerat, nihil dum Gelanorum de Poliarchi obitu questum esse.

Solitudo in conualli proxima erat, quo postquam conuenere, ita prior Gelanorus; Viuit, ô Arsida, Poliarchus; sed te vnum vitæ suæ consciū cupit. In effossa sub Timocleæ ædibus via, matronæ fide celatus est. Me autem ad te misit, vt doceres quis ventus hanc tempestatem exciuerit; & si perclusum non fastidis, ad se quoque perducerem. Arsidas nullum se periculum defugere dixit; Duceret modo Gelanorus ad specum, cupidumque Poliarcho coniungeret. Imo, inquit Gelanorus, arte opus est qua Timocleæ familiam capiamus; ne resciant illic latere Poliarchum, & in sordidorum hominum potestatem summi viri fata perueniant. Prior ibo, subornatisque gemitibus, quod iam apud Timonidē cœpi, illius simulatam mortē deflebo. Tu quoque, Arsida, quoscunq; conueneris illa fabula vtiliter eludes. Fiet Poliarcho vita securior,

urior, si credetur extinctus. Medio die ad Timoleæ limen peruenies, quasi per æstum acquieturus. Nec suspicionem faciet, si in ædibus matronæ iam olim tibi notæ familiaritatis iure diuerteris. Est prę-terea quod te moneam; Iuuenem illic esse in Siciliam heri aduectum. Ex Africa, nisi dissimulat, soluit. Speciem, & cum loquentem audiueris, sapientiam laudabis. fides in Poliarchum summa est, cui six diecule commercio iunctus nunc in vltimis adhæret. Ille tibi, aut patrono meo, suspectus esse non meruit.

His inter se constitutis sparguntur in diuersa; Et Gelanorus quidem qua compendium ad Timoleam erat; Arsidas, cui diutius vacabat, lento gradu in publicam viam diuertit. Sed deceptus Timonides tragœdiam late ferebat. Nam in quemque de notis incideret, author erat obiisse Poliarchum. Rumor inde in plures, & pro hominum sorte diuersis affectibus, sed vbique ingentibus, exceptus. Statuerat eo die Meleander Hypsa flumine superato, ire Magellam, quo ipso iubente Argenis filia Syracusis aduenerat. Iamque pronunciato discessu colligebat miles vasa, & Rex, dum apta itineri hora esset, in proximis vallo campis spatiabatur. Medius proceribus erat, haud dubius multos ex illis specie amicitiæ atque officii circumstare inimicos; Cum ecce in castra Timonides redit nunciatque amicis quicquid acceperat de Poliarchi fato. Dicto citius atrox fama dimanauit in milites. Neque ægre credebatur. Ipsum denique Regem adire Timonides luctuque efferatus ita loqui non timuit. Multum est, Domine, quod gratulemur Lycogeni. Fato functus est Poliarchus. Ad hæc verba hæsit Rex incer-

tissima mente perculsus. Amissi iuuenis calamitas & iactura, eo magis horrentem agitabat, quod in se tãquam authorem hæc fatorum culpa reciderat. Lachrymæ deinde propemodum subibant, & triste venturarũ rerum auspicium. Sed nec publice dolere tũc securũ, cum in eius vultum pleriq; iminerent ex amicis Lycogenis, frontem, oculos, verba adnotaturi. Obfirmato itaq; ore, ne aut lætitiæ aut doloris ederet signum, pauca de genere interitus quæsiuit, rediitq; in tentorium, certus nemini lætam esse Poliarchi perniciem nisi qui & ipsum Regẽ periisse concuperet. Multis militũ reuerentia Regis obstabat, ne corã lamentarentur. Fidissimi procerum vel suspiriis constantiam fallentib. deflebant amissum, vel indignatione maiori, inter mutua colloquia, fatorum temporumq́; iniuriam non premebant. Illos Rex diligentissima memoria distinguebat à cęteris, tanquam dignos quibus vnis se crederet, sed nec sine pudore intuebatur, ratus se vt interfectorem Poliarchi inuidiose ab illis designari.

Mirum fuit, extitisse qui auderet subito calore effundere hos versus, furtimq; deponere in vestibulo Prætorij, qua Regem abire oportebat.

Flos iuuenum, seu te id Stygijs timet omne sub oris,
Quo pallent alij manes; seu sydere cælum
Auxisti, Siculas non respecturus ad oras;
Da faßis veniam, grauibusq; accedere vindex
In miseros ne quære deis. Satis ausa luemus
Gentibus inuisi, memoriq; in sæcula famâ
Hoc monstrante nefas. Téne ergo lacessere flammæ,
Te potuit ripis haurire furentibus amnis?
O Superi! qui nos ignes, vndave piabunt?
Ipsi amnes, ipsæ meruere piacula flammæ.

Cæte-

Cæterum dum profectio à castris ornatur, iam fusa in populo fama, Poliarchi cladẽ vulgauerat, lagellamq; peruenerat. Forte in thalamo sedebat rgenis, cultumq; non quem tranquillis rebus haeret, regia virgine tñ dignum inter puellas adorna at. Selenissa alumna Argenidi erat, secretorũ om- um conscia, & tunc illius comã fingebat, cum vna ıcillarum ex atrio, in quod forte processerat redit, unciatque Poliarchum obiisse. Fefellerat primo rgenidis aures, cui tunc interior de nocturnis igni us, & Poliarchi inimicis, cum Selenissa sermo. Et d Selenissam quidem allapsa ancillæ vox, ingenti ımultu animum, omniaque præcordia concussit. um vero furtiuis nutibus, oculisq; silentium subıde iubentibus, monebat ministras vt premerent ocem: Sed iam susurrantium garrulitas sedem imleuerat, subitoq; horrore Argenis attonita, nec um certa quid ancillæ loquerentur, rogauit quosam casus aut clades inter se mussarent. Selenissa re ɔonsum intercepit, excidisse de ministræ manibus ɔeculũ, quod die natali Argenidis Meleander deerat: Illud nunc dominæ iracundiam reueritas ueri. Sed non persuasit iam sponte metuenti. Ergo e sede Argenis exiliit, proximamq; puellarum mau prehendens, & in eam ardentibus intuens ocus; Si iam, inquit, mentiri audebis, scias te hodie vlmo in conspectu meo esse. Dic vero numquid trie de Rege allatũ est? Abominata illa dirũ de Meeandro omen, & tanquam adhibitura solatium; no, inquit, ô Domina, omnia quæ oportet de Reea audimus. Victor, & valẽs, vt nosti, expectatur. In ıntæ fœlicitatis mixturam parua clades est, extintus Poliarchus. Nõ alias fortius suas partes, quam

tunc

tunc in Argenide obiit pudor. Strenue reuocauit abeuntem ſpiritum, eodemque momento & conſtituit, & diſtulit mori. Ac ne vllam ſuſpicionem mulieribus quæ aſtabant relinqueret. Regem, inquit, diis curæ eſſe non dubito, qui ciuilibus motibus ſecundum ius exitum dabunt. De Poliarcho loqui pertimuit, ne in ipſo nomine hæreret, iam pene collectis gemitibus victa. Cumque diutius coactæ frontis ſcenam non ferret, in arcanam penitus cellam ſola ſe penetrat, tanquam ſubiti negotii cauſa: iamque fores obſerabat, ne quis ſuperueniret ſuprema meditanti. Sed non fefellit illa rabies Seleniſſam. In veſtigiis itaque Argenidis hærens (& alumnæ hoc licebat) redeuntem in clauſtra ianuam ſuſtinuit manu, ſpecieq; obſequii dominam in illo ſecreto ſequuta eſt.

Tum demum obſeratis foribus liberior in luctũ Argenis, & lachrymas ſoluit, & direptum manu cultum laniatis crinibus proiecit in terram. Lectulus ex ebore erat, quem humilem purpureis tapetibus ad diurnam quietem auxerant. In illum tota corporis mole procubuit. Neque Seleniſſa loquebatur, ſed tacita expectabat, donec ſponte primus turbo lachymarum concederet. Sed vt vidit nunc mitiſſimis feruentem gemitibus, nexisque manuũ articulis lacertos oculosq; inuidioſe tollentem in cœlum, nunc ſæuius intra ſe, & errantibus luminibus, obloquentem, longiorem deniq; ſtylum, qui ad varios vſus deſinebat in acumen, aptantem in iugulum, nihil cunctata in frementem inſiluit: & brachium iam pene ſceleratum tremulis manibus tenens, laborabat dignos queſtus in furioſam expedire. Nam ſpiſſiſſimis ſingultibus luctus obſtabat,

t. Diu par miserabile in hoc statu perseuerauit, vt
a que inualida manu esset, & nec illa ferro vte-
ur, nec ista eriperet, ambæ immobiles, & in alter-
tantum ora defixæ. Argenis præcipuè in hume-
n ceruicem reclinauerat, ore quoq; incuriose hi-
:i Selenissam intuita, Nihil, inquit, nihil agis, Se-
issa. Vtcunque obstiteris mori licebit. Hactenus
te monstrasti, constantem, memorem, piam es-
Quid illa præcepta iam alia pietate peruertis? Mi-
quidem, tibique, solatium erit, quod inuiolato
dore in tumulum succedam. Putasne me super-
em Poliarcho esse posse? Ille me intactam à Ly-
gene præstitit. Reddam nunc vitam, & hoc i-
m est pudore quem seruauit, & merito suo mi-
s. Ego, si nescis, Selenissa, Poliarchum occidi:
imen nō expiabo nisi sanguine abluerim. Quid
cum Sicilia, nisi propter Argenidem, fuit? In hęc
ba dolore confusa spiritum quoque amiserat.
ibitur manu ferrum, & ipsa in Selenissam, tunc
oque malè fortem, incubuit.

At illa non de Argenidis modo, sed & de sua vi-
olicita, omnem medicinam adhibebat parum
udienti, nunc alterno dolore aggemens, & cito
iraturos luctus credens, si liberrime solueren-
, nunc in alumnæ supercilium rediens: Patris et-
admonebat, quem tumultibus publicis fractū,
sa moreretur, extremo vulnere sauciaret. Esse
c enim veluti purpureum & fatalem patris cri-
n; Quem si euelleret instar Scyllæ Minoem a-
ntis, duplicato particidio, gnatam & patrem in
lem exitia esse tracturam. An præterea auidæ fa-
:, & spontè iniquæ, persuaderi posse credebat,
violento amori pudicitiam superfuisse? Sed
hæc

hæc fruſtra apud ſurdas tũc aures iactabãtur. Tunc vero in furentem & ipſa ſæuire audacius; Nolle ſe tam fœdum exitum ſpectare: Niſi viuere promitteret, ſe ad auxilium proclamaturam. Iamque ad fores videbatur proceſſura, cum Argenis laciniam veſtis ducens iterum in amplexus reuocat; &, ô mater, inquit, cur à tantis doloribus vetas abire? An Poliarchum ſi defuncta prior eſſem, fuiſſe victurum exiſtimas? Non fallis, Seleniſſa; Ab cunis ad id quod ætatis meæ eſt, quid velis, quid commendes, intellexi. Quod iam fieri prohibes, cum mea manu patrauero, ipſa potiſſimum laudabis. Si quid è mortuis ſupereſt, amat me etiamnum Poliarchus. Ibo fœlix ad ſponſum, & ſine inuidia caſtiſſimas miſcebimus vmbras. Ad extremum, ſi extinctis ſenſibus toti in tumulos condimur, hoc cum vita malum effugiam (horreo loqui) ne interfectorem Poliarchi venerari neceſſe ſit. Scis cuius imperio ignes heſterni micuerint. An dubites illinc fortiſſimo viro fuiſſe exitium? Sed pater eſt. Impietas erit parentem auerſari. Sic igitur inter Poliarchum & patrem partiemur affectus, vt depoſita vita, quod mihi vtriuſque beneficium eſt, neutri poſſim iraſci vel fauere.

Contra Seleniſſa dedecus cædis vrgebat ad quã amor impuliſſet, tandemque, veluti melioribus fatis admonita, quid nos autem Poliarchum, tanquam proclamatum, deflemus? famæque tam ſæpe ludenti certiſſimo dolore iam credimus? Neſcis in fabulis errorem Pyrami vulgari, vt diſcamus periculoſum eſſe ex primis indiciis furioſe decernere? Quid ſcis an in paria fata nunc voces Poliarchum, quibus ille ſuam Thisben imprudens damnauit? Poliarchum audimus occidiſſe. At quam multa fingere

:re rumor solet? Quis cadauer inspexit? quis macu
tum sanguine ensem? Forsitan nũc securus, & de-
ectis hostibus lætus, si cecideris, per tuum vulnus
iimam efflabit. Mitte qui certiora renuncient, &
ltem in hoc viue, ne eum, si viuus est, perdas. Tri-
i risu diducta Argenis ceruicem mouit, & quam,
.quit, vana spe extremos luctus differs? Hoc com-
ẽto nec tibi, ô mater, nec mihi persuades. Sed hoc
ıbo Poliarcho, aut verius diis, ne temere credam
ɔc facinus esse patratum. ea lege, ne cum certius
: clade constiterit, molesta sis vitam & sensus po-
turæ. Hoc principio læta anus, quæ sciret atrocia
: luctu consilia primo impetu pertimescenda esse,
ım autem moram pati inceperunt, sua sponte ex-
dere, iurisiurandi arbitrium penes se fecit, & per
:os, deasq;, sed præcipue per genium Poliarchi,
cramentum Argenidi præiuit, nihil illam toto bi-
ıo, quicquid audiret deinde, vel sciret, suæ vitæ
ocituram. Annuente virgine, & in verba quæ Se-
nissa conceperat iurante, monere anus cœpit vt
componeret comas, ne cuiquam ad tam arcani
ɔloris notitiam indicium esset. Formam, quam-
ıam in Argenide summa erat, tamen magnitudo
ıimi vincebat. Domuit scil. gemitus, momentoq;
vultus rediit quos ante dolorem habuerat, nisi
ıod in oculis rubor tumebat, quem admota geli-
a temperauit.

Adhuc colligebat animum, & in lætius ora fin-
:bat, cum vna ancillarum ad fores pultauit, mo-
ıitq; iam Regem in limine arcis esse. Neque mo-
, Argenis, tanquam aliud egisset, redit in thala-
um, etiam porrectiori vultu quã res publicæ me-
bantur, siue quo à suspicione sui luctus abesset,

siue

ſiue vt inter ſimulationis dolorisque certamen, in iuſtum temperamentum omnia verba, omnes geſtus redirent. A prætorianis inde excepta, qui non procul excubabant, per media regiæ atria ſucceſſit ad portam. Haud procul erat Rex, qui ad genua accedentem, ponentemq; dexteræ oſculum, ſuſtollens, & mox leui manu verberans genas, vſquene valuiſſet rogabat, maciem ſimul, palloremq; incuſabat, quibus inter bellorum metus deteriorẽ formam fecerat. At illa haud licuiſſe per pietatem reſpondit, Patrem & Regem in caſtra profectum, ſaltem votis curiſq; non proſequi: ſumptaq; lugendi materia, nonnihil lachrymis, quæ frequentiſſimæ inſtabant, indulſit. Rex eam bono animo eſſe iubet: Annuiſſe deos votis: Reſtitueret placidis rebus vultum, quem aduerſæ exhauſerant. Populus ſe circum effuderat, non minus quam ſenectutẽ Meleandri, ſpeciem Argenidis virtutemq; reueritus, quæ ea arte diſpenſabat ſupercilia, oculos, nutum, vt & populus humanitate captus acclamationibus exultaret, & ex Optimatum frequentia nemo neglectum omiſſumve ſe crederet.

Salutantium ſupplicumq; concurſu Rex obſeſſus pauliſper in atrio hæſit, in quo fons erat non plus aquis notabilis, quam arte ſignorum, quæ illic hoſpiti Coccalo aiebant Dædalum poliuiſſe. Aquę in altitudinem redeuntes originis, per varias fiſtulas atq; formas micabant, mox in ſubiectum alueũ recidentes, feruebant ipſo tumultu labendi, reddebantq; colorem mari ſimillimum. In medio Galatea, tanquam in pelago, lugebat recens extinctum Acim, qui iacebat in littore, & tanquam inciperet ſolui in flumẽ, duos fontes ore ſoluebat & vulnere.

In

n confinio aquæ, contumax Cyclopis imago, si-
nul alio saxo imminebat securæ Galateę, simul au-
iebat indignantem his versibus, quibus artifex
ubiectum marmor inciderat.

Durior ô saxo quo nunc meus occidit Acis,
Asperior syluis & Polypheme tuis:
Ausa lues. Deus hoc faciet, quem tu inscie fati,
Quem non mortalem passus es esse virum.
Nam Deus Acis erit, viuetq; perennibus vndis.
Quid facies? nullas hæc timet vnda minas.
Iam fons corda tenet: iam fons tenet omnia, qualis
Acis erat, dat nunc candidus auctor aquas.
Cincinniq; sui memores labuntur in orbem:
Errat & in tremulis annulus ille vadis.
Quam bona cæruleis periit iam purpura venis!
Nec tamen in gelido sanguine friget amor.
Quo meus Acis abit? quo vos humeriq;, manusq;?
O quanti numen constat habere nouum!
Hei mihi! ne se hominem plus vulnere senserit esse,
Quam nunc thure dato sentiet esse deum.

oc conspectu Argenis cladis admonita, dum Rex
inctaretur in obuiis, solitario dolore se pascebat.
:at sibi Galatea: meliorem Acim flebat. Sed quis
e Polyphemus? Quamquam eo destinabat Lyco-
:nem, tñ & culpæ paternæ inuita meminerat. Iam
l interiora Aulæ processerant, & purpuratis ad
orporum officia dilapsis, pene soli familiarium ob
quiorum ministri cum Meleandro perstiterant.
etus Rex hoc secreto, & ab his quoq; cũ Argenide
uersus, Tua, inquit, ætas & sexus, mea gnata, ex-
:rtem facerent publicorum consiliorum, nisi te
sciplina & indoles erexisset ad magna, & præter-
quod vtcunque sis fœmina, tamen in te recum-

bit fortuna Siciliæ, & viris imperatura es. Assuesce me viuo illis curis, sine quibus regia dignitas sustineri non potest, & quod potissimum in regnante est, disce silere. Pessimo loco sumus, Argenis, nisi pati iniurias ita possumus, vt videamur non sensisse. Nam si pondere quod nunc vrget flecti nolumus, fortasse frangemur. Scis à me defecisse Lycogenẽ; Multas vrbes in partes abscessisse. Peius nocent qui intra viscera hærent, meisq; consiliis incubant, verius me captiuum quam Regem obseruantes. Prælium quo nuper certauimus, videbatur Lycogenem admonuisse quid possem. Victus erat, & nisi fauisset nox, ne munitionibus quidem tutus vim meorum tulisset. Tum vero Optimatum illorum haud pauci qui apud me erant, quos arbitros consiliorum habueram, diutius sua studia non pressere. Fœderibus opus esse clamabant; Validam populi partem cõsensisse Lycogeni: Hos seruare præstaret, an desperatione incensos in mutuam cladẽ excire, tantum parricidas dubitare. Iam & ipsum Lycogenem audebant excusare. & hunc quidem prœlio victum esse non bello: Sed præterea, vt funditus perdi posset, non tamen expedire. Quo enim oculo Siculos inspecturos qui eorum delicias sustulisset? Acrius pro vltione defuncti, quam pro viuẽtis decore certaturos. Occupare igitur tempus, dum acie victor, pacem ciuium beneficium meũ facere poterã. Non dissimulabo, Argenis, plus inter has voces timui, quam in campo cum Lycogenis signa fulgerent. Prodi dignitatem meã videbam, & timeri poterant grauiora si decipi abnuissem. Fecisti, gnata, præcipuè, vt regnũ retinere quacunq; pace mallẽ, quam exheredem te facere obstinata defensione

maiesta-

naiestatis. Sed nec leges expectarunt à me Rege atque victore. Tabulas à Lycogene obtulere, quarũ summa hæc erat. Meleander Rex, Siciliam pleno iure obtineto. Lycogeni apud eum amicitiæ gradus esto, qui fuit. Eidem & maris, & Syracusani agri præfectura seruetur. Erbessum, & Heracleam, cũ præsidiis habeat in fidei pignus. Cauebant præterea ne liceret meminisse iniuriarum, vllove iudicio quicquid per hos tumultus actum est vindicare.

Non erat meę dignitatis, Argenis, cõditiones ad pacifscendam pacẽ accipere, sed nec recusare, fortunæ. Inter vtrumq; ambiguo, Ibburrantes atq; Dunalbius egregiam operã dederunt, ne quid præter maiestatẽ facere crederer. Nam infulas numinum quibus ornantur, conuenientissimas sciebã, vt velati ex officio ad concordiam hortarentur armatos, maiorem ẽt fidem (quia externi sunt) fore, hinc illis astar sequestrorũ cõmeaturis. Panormi tunc erant; acceptisque codicillis, quos perplexos illis scripsi, facilè quid vellem intellexerunt. Ergo nunc ad me nec ad Lycogenem delati, tanquam inuitos ad ea coegerunt quæ potissimum cupiebamus. Ita condicionibus sum assensus quas ferebat Lycogenes, nisi quod intra duas cohortes præsidium esse iussi, quo Erbessum & Heracleam teneret. Idq; maxime caui, ne præsidii specie totas illic habeat legiones, in me aptato tempore inuasuras, neve suspecta sit lenitas mea ad omnia arbitria inimici tam facilis. Hæc legatos iubebã nunciare Lycogeni, & si conditio placeret, postero die ad nos redire. Neq; mora in his erat, sed ad me aduentantes tristis casus afflixit. In Soliarchum inciderunt. Diriguit Argenis ad rei mentionem, & vt perturbatio oris lateret, sponte tam

te tam violentam tussim commouit, vt qui deinde horror aut rubor suffundi cœpisset, facile ad excussos spiritus referretur.

Diu expectante Meleandro, cum vtcunq; ipsa cessasset: Pessimo fato (inquit ille) in legatos Lycogenis Poliarchus inuectus est. Dubium cõsilio an errore. Sed ferro nõ pepercit, & tres ea clade extincti sunt. Duo supererant, qui ex fuga calentes ad me perueniunt. Hic tumultu cuncta complere, lamentari indignum exitum sociorum, ita meam fidẽ appellare, vt pene criminarentur. Cumque aduocatis extemplo Proceribus, concilium illis dedissem, iam non soli inuidiam mihi fecere. Multi ex meis partes eorum questu acerbissimo implerunt. Summa clamorum fuit, oportere Poliarchum dedi ad pœnam, ne credi vulgo posset immissus qui mea fide tutos occideret. Nec mitius quam capite anquirendum in tanti exempli facinore. Hæc iubentib. propiores quam consulentib. vrgebant. Sed obstabat ingens in me meritum Poliarchi, qui prælio mihi victoriam conciliauerat. Et virtus experta, suspicioni ignobilis facinoris non patebat. Cleobulo quidẽ atq; Eurymedi cæterisq; qui in concilio sani erant, incredibile erat id scelus. Reum illi audiendum censebant, facile quæ sibi obiiciebantur excusaturum. Igitur missurum me affirmo, qui eum ad dicendam causam accerserent. Fore enim sine exemplo si defensione sublata opprimeretur. Hoc audito peius hostes accensi sunt: Eripi n. debitæ vindictæ Poliarchum, si vlcisci differrem. Num n. post tantæ audaciæ nefas, nisi vi & ingratiis rediturum? Imo nisi prohiberetur, excessurum ex insula, & in patria iactaturum quam impune illusisset Siciliæ.

Cum

Cum me diutius confusa flagitatione lacesserent, rogaui, quid igitur facto opus. Nam abesse Poliarchum: & in absentem supplicia frustra constitui. Voxillorum omnium fuit, fugam ipsius occupandam, quod perfacile esset, si iuberem nocturnis ignibus prouinciæ signum dari: Ita enim occlusis portubus tanquam in custodia hæsurum, futurumque exemplo peregrinis scelera vbicunque possunt fieri, posse quoque vindicari. Credidi (Argenis) è salute Poliarchi, vt assentirer quæstioni, ne negata vltione accenderem suo se arbitrio vindicaturos. Nã & vbi incolumis ad iudicium venisset, multa posse occurrere quæ eum furentibus eriperent. Prima igitur nocte publici è speculis ignes in Poliarchum fulserunt, & mihi in malis solatium fuit, quod militum vulgus ægre eius periculum audiuit. Sed speranti meliora, primo mane superuenit Timonides maximi luctus auctor, nunciauitque Poliarchum periisse. Non potuit Argenis dolori imperare, sed ingenti suspirio victa, primumque in genua subsidens, mox tanquam expiratura, procubuit. Exclamat Meleander, factoque proximorum concursu, inter manus puellarum in thorum illata est. Aqua deinde ori perfusa, vestibusq; laxatis, liberior spiritus sudorem cõpescuit. Percunctabatur Selenissam Meleander, quod ægritudinis genus, & num primum filiam vrgeret, se quidẽ dum ambo colloquuntur aduersæ valetudinis signa notasse, inquietos oculos, & sæpe reprehensos ab errore. Sed nec eundem fronti colorem constitisse. Selenissa apte dissimulabat, iam biduum esse ex quo illa satis cibum non caperet, hinc se febriculam suspicari: Experientia tamen scire, hoc linquẽtis animi frigus in

te tam violentam tussim commouit, vt qui deinde horror aut rubor suffundi cœpisset, facile ad excussos spiritus referretur.

Diu expectante Meleandro, cum vtcunq; ipsa cessasset: Pessimo fato (inquit ille) in legatos Lycogenis Poliarchus inuectus est. Dubium cõsilio an errore. Sed ferro nõ pepercit, & tres ea clade extincti sunt. Duo supererant, qui ex fuga calentes ad me perueniunt. Hic tumultu cuncta complere, lamentari indignum exitum sociorum, ita meam fidẽ appellare, vt pene criminarentur. Cumque aduocatis extemplo Proceribus, concilium illis dedissem, iam non soli inuidiam mihi fecere. Multi ex meis partes eorum questu acerbissimo implerunt. Summa clamorum fuit, oportere Poliarchum dedi ad pœnam, ne credi vulgo posset immissus qui mea fide tutos occideret. Nec mitius quam capite anquirendum in tanti exempli facinore. Hæc iubentib. propiores quam consulentib. vrgebant. Sed obstabat ingens in me meritum Poliarchi, qui prælio mihi victoriam conciliauerat. Et virtus experta, suspicioni ignobilis facinoris non patebat. Cleobulo quidẽ atq; Eurymedi cæterisq; qui in concilio sani erant, incredibile erat id scelus. Reum illi audiendum censebant, facile quæ sibi obiiciebantur excusaturum. Igitur missurum me affirmo, qui eum ad dicendam causam accerserent. Fore enim sine exemplo si defensione sublata opprimeretur. Hoc audito peius hostes accensi sunt: Eripi n. debitæ vindictæ Poliarchum, si vlcisci differrem. Num n. post tantæ audaciæ nefas, nisi vi & ingratiis rediturum? Imo nisi prohiberetur, excessurum ex insula, & in patria iactaturum quam impune illusisset Siciliæ.

Cum

Cum me diutius confusa flagitatione lacesserent, rogaui, quid igitur facto opus. Nam abesse Poliarchum: & in absentem supplicia frustra constitui. Voxillorum omnium fuit, fugam ipsius occupandam, quod perfacile esset, si iuberem nocturnis ignibus prouinciæ signum dari: Ita enim occlusis portubus tanquam in custodia hæsurum, futurumque exemplo peregrinis scelera vbicunque possunt fieri, posse quoque vindicari. Credidi (Argenis) è salute Poliarchi, vt assentirer quæstioni, ne negata vltione accenderem suo se arbitrio vindicaturos. Nā & vbi incolumis ad iudicium venisset, multa posse occurrere quæ eum furentibus eriperent. Prima igitur nocte publici è speculis ignes in Poliarchum fulserunt, & mihi in malis solatium fuit, quod militum vulgus ægre eius periculum audiuit. Sed speranti meliora, primo mane superuenit Timonides maximi luctus auctor, nunciauitque Poliarchum periisse. Non potuit Argenis dolori imperare, sed ingenti suspirio victa, primumque in genua subsidens, mox tanquam expiratura, procubuit. Exclamat Meleander, factoque proximorum concursu, inter manus puellarum in thorum illata est. Aqua deinde ori perfusa, vestibusq; laxatis, liberior spiritus sudorem cōpescuit. Percunctabatur Selenissam Meleander, quod ægritudinis genus, & num primum filiam vrgeret, se quidē dum ambo colloquuntur aduersæ valetudinis signa notasse, inquietos oculos, & sæpe reprehensos ab errore. Sed nec eundem fronti colorem constitisse. Selenissa apte dissimulabat, iam biduum esse ex quo illa satis cibum non caperet, hinc se febriculam suspicari: Experientia tamen scire, hoc linquētis animi frigus in

Argenide breue esse, nec grauioris mali indicio suspectum.

Dum in his rebus sunt, interim à Lycogene litteræ Regi redduntur, quibus significabat ei præsto se futurum, vt in Palladis sacrario (id rex sanctissimũ habebat) iureiurando pax perpetraretur. Se postero die, si Regi videretur, esse venturum. Rex ei renunciari iubet, id magnopere sibi placere, sciret se in crastinum expectari. Dimisso nuncio, Eurymedem vocat, virum semper animis successuque egregium. Nam & iuuenis semel in Olympia cursu, iterum lucta in Isthmicis, coronauerat patriam oleastro & apio. In paucis deinde Regi charus, & prætorianis Præfectus, semperque arci rector, aut vrbi, quamcunque Rex inijsset, & fidem per hæc bella incorruptam præstiterat. Huic Rex quæ videbantur imperat: curarentur intentius ea nocte excubiæ; cohortes, quæ à suspicione perfidiæ aberant, in stationibus locarentur, vigilum numerus duplex esset; Cauendum, ne quid suo aduentu moueret Lycogenes. Eum enim non tam conciliatæ pacis fiducia, quam factionis suæ viribus tutum, ad aulam accedere. Postquam mandata hæc dedit, quia Argenidi melius erat, in eius triclinio cœnauit, illic (vt erat mitissimi animi Princeps) maceratum curis animũ nonnihil refecturus. Reliquum noctis, quantum per solicitudinem licebat, somno datum. Sed Argenidem interim dolor per indigna & horrenda consilia ducebat. Neque satis placida, aut secura Poliarcho nox erat, Timocleæ quoq; ædibus noua tempestate feruentibus.

Cum enim Gelanorus discessisset ab Arsida, recta viam ad Timocleæ limen habuerat. Illic apud ser-

nulos

pulos fictum patroni exitum cautè defleuit. Matrona totam ſcenam ex arte proſequuta, coram familiaribus rogabat Gelanorum quonam fato Poliarchus periſſet, & ille liberius apud intelligentem mentiebatur. Superuenit etiam Archombrotus, fictiſque probè doloribus vocem ſuam & vultum mutauit. Aderat inter hæc Arſidas, quem vt ad hoſpitium diuertere nunciatum eſt Timocleę, ipſa ad veſtibulum confeſtim proceſſit. Cumq; ille excuſaret, quod nimia familiaritatis fiducia ad eius limina de itinere deflexiſſet, & matrona, id ipſum beneficium vocando ageret gratias, ſuccedunt intra tecta, moxque Archombroto ſociantur, quem prior Arſidas cœperat, vtpote externum, ſalutare. Tempus prandii erat, quod Siculi ſupra cęterorum Grecorum mollitiem, curabant. Hoc confecto, cum ad ſumendum cibum digrederetur familia, ſoliq; cum Timoclea Archombrotus & Arſidas ſupereſſent; Scio, Arſida, (inquit illa) te ad pium officium aduenisse. Poliarchum, licet in infeſta fortuna, quęris & amas. Vt ex Gelanoro didiciſti, apud me eſt. Quæ illum cauſæ perculerint neq; hic quæro, & melius apud ipſum à te accipiam. Tum Arſidas, Dii, inquit, in præſens ſilentium commodent noſtris rebus. Cæterum quod ſecreti (matrona) nunc agimus, nulla ætas tacebit; Sed in ambiguo tuæ domus fortuna eſt. Si fidem ſeruabit, ſi hoc grande virtutis depoſitum, cum tuto licebit, Orbi reddet, pluſquam Saturni Latium poſteris erit. Sin tumuli omen hic habet ſub terra Poliarchus, pollu[illegible]runt ſedes: quicquid dirarum in Sicilia nar[illegible] his antris, in hoc Ditis adyto, vulgar[illegible] inueniet.

Parata fax erat, quam cum accendisset Timoclea, ad Poliarchum ituros præcessit. Neque diu in illis latebris fuerant, cum vident assurgentem ex puluino, & aduentantium lumine excitatum. Is posteaquam Arsidam vidit, cæteris obiter salutatis, in illius collum inuasit. Fidem deinde amici collaudare, & subinde rogare, an latitantem reumq; Poliarchũ agnosceret. Et vides, inquit, hanc matronã? Si hę latebræ mihi pudendæ sunt, culpam deprecari non potest: Sin salutare hoc capitis mei furtum, illi me debeo. Coegit apud se potissimum in hoc turbine esse. Dic autem, Arsida, quo piaculo meruerim esse sacer Siciliæ. An Rex de Meleandro Cercyon aut Busiris est factus? Aut vos Siculi habetis Dianæ Tauricæ signum, & hospitis sanguine grauem deam placatis? Ad hæc Arsidas non pauca de Meleandri rebus questus, exposuit quantum seditionis instar regiis castris intulissent legati Lycogenis, & cum illis purpurati aliquot Regi infidi. Tantis malis victum Regem, cum res in tumultum excederet, & Poliarchus fugere ex Insula diceretur, annuisse vt publice ignes fierent. Poliarchus non sine indignatione Arsidam audiebat, crebroque, & mutatis vestigiis acer, & loquuturo similis erat: Cumque desiisset, tum vero Timocleæ manum corripiens, Te autem, inquit, testor (nam quamuis præsentissimi dii sunt, tamen nec vsquequaque per sua numina fallentes perdunt, nec continuo adsunt cum rite inuocantur) Te inquam, Timoclea, testem volo. Adfuisti facinori. Vidisti pugnantem. Num insidias struxi? num quæsii in quos certarem? num obuios lacessiui? Incogitantem adorti sunt, & ergo vel sub illis pereundum mihi erat,

vel

vel si vicissem in me armanda Sicilia? Quod vero meditati sceleris argumẽtum? Vnus eram; & infirmissimum pugnæ solatium, mulier comitabatur: Matronæ, seruuli, meusque libertus, in pacata vt credebatur sylua prçiuerant, vt nec ad illos certantium sonus peruenerit. Quo autem miserrimum Regem fortuna adegit? A coniuratis & perduellibus missos instar iustorum legatorum venerari, litare suorum sanguine cupiditati hostium, & infra eorum crudelissima vota famam habere.

Plura quæ dolor, & conscientia, admouebat, ingerentem, vetat Arsidas de fama publica dubitare. Dicere omnes, nisi à Lycogene corruptos, esse in paucis eximiam fortitudinis laudem, vnum, & itineri non pugnæ paratum, ex tot grassatorum manibus victorem euasisse, Riderique à militibus fœdissime querentes, quod quinque, aut plures, ab vno oppressi sint. Sed iam aliud quærendum, Poliarche. Indigna est, vt se hodie habet, tua virtute Sicilia. Exi parumper. Da Regi, ne cogatur aut periculosa suis rebus sanctitate te tueri, aut cum flagitio inimicis relinquere. Adhuc in te sic peccauit, vt possit excusari. Cædem enim vel lui, vel purgari iudicio, adeo mos est, vt ipsum Martem ferant, cæso Halirrhothio, in Areopago causam dixisse. Quod si securi & legitimi fori spes esset, suaderem, Poliarche, vt vltro tui copiam faceres accusantibus. Neq; enim aliud in te decretum, quam vt ad Iudices venias; causa autẽ est, q̃ vel iniquis probes. Sed odium & impietas hostilis, non expectaret iudicum vrnam. Insidiis, aut impetu, facinus vrgerent. Horreo loqui. Abi modo Poliarche. Permitte hanc Insulam non in totum esse scelestam. Poliar-

chus se vero si liceret abiturum respődit; Nec quid minus post tot beneficia quam pacatum discessum, ingratissimam terram posse præstare. Male merito Regi ideo minus se irasci, quod à fortuna illum plecti ad inimicorum satietatem iam videat.

Inter eos deinde quæri cœptum, qua tutissime ratione emitteretur ab insula; placuitque in rustico habitu eum esse. Arsidas ex Brutiis vxorem habebat, poteratque Messana ad socerum sine suspicione transmittere. Is impositum suo nauigio Poliarchum recipiebat in Italiam deferre. Timocleæ habere se præterea dixit, quo vultum fugientis egregia fraude mutaret. Fuit, inquit, in Panormi finibus latro, non spernendæ calliditatis arte diu inultus. Quippe vultus illi triplex, vt de Geryone quædam anus fabulis memorant. His dictis modico risu cunctata est, quantum in tristissimis rebus decebat. Ætas homini media erat, raua barba, & tenuis: Sed in sinu capillitia duo, ex quibus totidẽ barbæ pendebant; hæc horridior, & in senilem effigiem cana; fusca alia, in primæ virilitatis specimẽ colebatur. Has laruas tanta ars concinnabat, vt nemo ascititiam formam deprehẽdere, nemo arguere furtiuos vultus posset. Igitur modo senex, nunc iunior, interdum dempta persona cernebatur. Sic impune latrocinantem mutabilis forma non suppliciis tantum, sed & suspicioni diu eripuit. Nam iuuenili grassatus specie, mox senex occurrebat quærentibus; rursusque fallebat iuuentutis imagine, si sub canis peccauerat. Pater tũc meus prouinciam regebat, qui fatigatus pessimi Chamæleontis ingenio, tandem captum meritissima cruce fregit.

Sed

Sed miratus fraudis ingenium ad naturam accedentis, pilos iussit apud se asseruari. Si placet hos producam, aptabimusque Poliarcho.

Non expectauit donec vllus annueret; sed excessit ex specu; neque diu morata attulit hæc gemina iuuentutis & supremæ ætatis simulachra. Horũ alterum cum imposuissent Poliarcho, frendenti, quod sibi alienis & improbis vultibus ad salutem opus esset, statim sic alius fuit, vt vel Argenidem fallere posset. Opportunissimæ fraudi bene precati, rogare perseuerãt, vt ea vti velit. Timoclea quoque idoneas vestes prima nocte delaturam se promisit. Nam debere in iis latebris Poliarchum in ignoto habitu esse, vt si qua illic fortuna tulisset curiosos, in proximos campos sui oris securus fugere posset. Iamque erant discessuri, cum Arsidam Poliarchus seuocat; Archombroto & Timocleæ excusans quod cum eo secretus loqueretur; & colloquendi causa erat, quod necessitudinem quæ ipsi cum Argenide erat amicorum fidissimus sciret. Eum igitur obtestatur, ne quam primum ad Argenidem grauetur contendere; se de Virginis vice multo grauius quam de sua anxiũ esse. Scire enim suam cladem illi immodice dolituram. Quid vero quod extinctus dicebatur? Tristissimæ famæ errore, ad sæua & vltima consilia posse amantem adigi. Iret Arsidas, & mœrentem subleuaret. Ne illa fleat incolumem. Si dij exitum præstiterint, in Italico se littore expectaturum eius imperia; aut si iuberet, tunc etiam quamlibet periculoso furto ad eam esse iturum. Plura nec dicere tempus sinebat, nec Arsidæ volebat committere; qui operam prolixe pollicitus, tamen quia iam vespera erat, hor-

hortante Timoclea, nec dissuadente Poliarcho, in crastinum distulit iter. Sumpta cœna redituri ad Poliarchum erant, cũ vestibus quas matrona promiserat. Is interim allatis à Timoclea cibis perfunctorie vescebatur; &, quo illum à præsentium malorum sensu auerteret, nonnihil iocatus Arsidas, Quid doles, vir fortissime, inquit, si te specus, si mutatus habitus ab hostibus teget? Tu vnus? tu plurimos fugis; At superos omnes, cum vnus insequeretur Typhœus, fugæ non puduit; nec fortasse euasissent, nisi Ægyptus animantium turpibus formis pauentes condidisset. Audi quanta audacia Nicopompus familiaris tuus in illorum metu versatus, diuinis vultibus rictus & rostra induxerit. Tradidit deinde librum, in quo erat poesis varij argumenti; iam iamque abiturus, hos versus quos ille legeret, vngue signauit.

Iam prope congesti super astra Typhoea montes
Extulerant, tremuere Dei, nec sæua Tonantem
Fulmina, nec certa Phœbum iuuare sagitta.
Non ferro insignis Mauors, non Gorgone Pallas,
Non animi, non ora manent, miserosque reliquit
Sanguis, & in capto pallebant sydera cœlo.
Horridus aeria cumulans fastigia bruma,
Exsuperansque Notos, cœlo coniungitur Atlas,
Inque solum præbet superis iter. Astra recumbunt
Verticibus, Libycis hærent vestigia campis.
Ergo per immensos humeros, mentique seueram
Caniciem, & riuis gelidos manantibus artus,
Defluxere polo Superi: Ne fidite terræ
Cœlicolæ, Dirum peperit vesana Typhœum.
Qualiter imbelles volucris timor agmine mixto
Exercet cursu Damas, cum prima per arua

Sustinuere fugam, stant omnes impete presso,
Haustura sonitum, seu quem latrantibus horrens
Aura feret, seu quem venantia cornua mittent.
Tum subito effusa celerant vestigia, qua dat
Sylua locum. Sequitur falsi terroris imago
Longa, nec auditi cessant simulachra pericli.
Haud aliter toto fugiunt vaga numina mundo.
Nil certũ miseris. Superant montesque, lacusque,
Planaque, nec furuis satis est sibi noctis in antris.
Est regio, incertus patria qua flumina Nilus
Diuidit, & septem succedit in aequora riuis.
Si qua fides, illic mortalia corpora primum
Aspexere diem, retinens cum terra supremi
Ætheris informes animauit Apolline glebas.
Hac furto placuit tellus, hic fessa deorum
Agmina sub Pharia latuere crepidine ripae.
Huc quoque Syluanos, huc & nemora alta tenentes
Egit cura Deas, Panesque auxere tumultum.
Haud procul ignara fati, secura bidentes
Gramina carpebant, queis rustica fistula signum
Lene dabat: placidis suberant magalia septis,
Plenaque ludentes poscebant vbera nati.
Has videt, incerto lustrat dum singula visu
Iuppiter, & felix, inquit, pecus. Ergo Tonantem
Fata premunt, nullumque timet grex iste Typhœum?
Ite procul radij, semperque inuisa potestas,
Pax humiles si tanta fouet. Sic dixit, & albo
Vellere crispatus demissos induit artus,
Curuaque celata sinuauit cornua fronti,
Qua cœlum & terras solitus, qua dira mouere
Tartara, seu pacem, seu bella indigna iuberet.
Nec mora, mentitis aries balatibus ibat:
Permistusque gregi (mirere Typhoëa captum?)

Et

Et fallebat oues. Fraudis laudauit Apollo
Ingenium, & similes sese curuabat in astus.
Sed timuit terras, curuique horrentibus alis
Plausit in alta viam, nec prapetis inscius ala,
Ter Superos circum, facili dedit omnia gyro.
Proh pudor! aspiciunt, paßimque exempla sequuntur
Cœlitola. Variis tecti Memphitica monstris
Arua tenent, metuantque sibi; dum spondet inanes
Interea supplex non exauditus ad aras
Vota, & frustratis fumant cultoribus ignes.

Interim Archombroto & Arsidæ, in Timocleæ hortis; nondum insalubris vespera per diuersos sermones agebatur; & occasione Poliarchi, de iis sermo erat qui indole & virtutibus præstant. quam hæ raræ in mortalibus gemmæ, quam sæpe cõtemptæ ab ingeniis quæ ad seruitutem facta, liberis tamen vt plurimum imperant. Dum ista loquuntur, abstulit Arsidam cura virtutis, & præsentium fastidium rerum, vt cum impetu doceret, sine scelere & periculo; contumeliose haberi non posse eximios viros; sed & genus inhumanitatis noxiosissimum esse, nõ illos extollere, & præmiis solicitare de publico. Nunc (inquit) peruersam rationem fortuna instituit; vt in multis gentibus prope sit ad egregij animi indiciũ arceri à regiis, aut in illis iacere. Adeo timida aut barbara fœlicium vitia amant exarmare virtutem; quasi ea potiores futuri sint, si egenam aut neglectã superbi calcauerint. Archombrotus, seu sapientiam Arsidæ eliciebat ad imbuendum animum, seu agebat Regum causam; se quidem, quod ad Poliarchi casum erat, abominari dixit tã proteruam fortunæ licentiam; Cæterum, nihil mirum tot curis totque sumptibus Reges exhaustos,

præte-

ǽterire aliquando non vulgaria ingenia. Nam
:c compendio fore, si egregios viros oporteret o-
:ri cæteris esse, & naturæ omnes dotes publico
.ro signati. Sæpe etiam illas mentes quas tanto-
re miramur, inutiles Regibus nasci, nec aptari ad
:gociorum vsum; Vt quidam fructus sunt ad vi-
:ndi voluptatem; quos si velis ad gustum trans-
:re, famem ingrato aut noxio succo fallant. Cun-
abatur Arsidas respondere; contentus leui risu
ɔernari hanc defensionẽ pessimi fati; donec con-
tit ex Archombroti vultu (nam in eum erat intẽ-
s) velle se refutari. Curas autem obiicis Regum?
quit, quasi nõ præcipua esse debeat, secum viros
bere, quos non adeo crebros ætas hæc protulit;
damnes nescio cuius lucernam in frequenti fo-
vnum saltem quærentis. At sumptum Respubli-
non ferret. O solicitæ prudentiæ mentes! Ergo
rce aucupium procurari; stabula tanquam in Sy-
ritano exercitu saltatoriis equis non feruere; aut
ɔn reparari iacturam, si de venaticis canibus vnũ
ɔer perculerit: Hæc, inquam, nõ ad vsum aut vo-
ɔtatem Principum magis, quam in specimen
iiestatis, omitti, nefas ducunt. Tantum auri pro-
ndi, tot vilissimos homines de ærario viuere pla-
:. Sed demum est graue haberi magnorum ani-
ɔrum delectum. hîc parsimonia in memoriam
lit. hîc ærarium deficit; imo hercule bona mens,
chombrote. Fac enim ipsum Regem non ama-
:orum consortia. Num in thesauris sola repo-
nus, quæ ingenerato affectu grata sunt nobis;
non prætereà quæ precio suo merent? Sed nec
gustè habitant Reges, vt si eiusmodi virorum
loquia fastidiunt, aut verentur, nõ possint tan-

quam

quam absentem & reconditam penum habere. Nec de multitudine queraris, Archombrote. Quãlibet curioso delectu, tamen paucos efficias. Quosnam ergo subiicit Archombrotus, in illam refers classem? Tum ille; Si latius, & extra Poliarchi hunc casum, rem totam expendimus, isthinc primum ex eminentioribus disciplinis aut artificiis nulla exegerim. Domitandis alius equis, alius pugilatu sit nobilis. Pingendo, aut canendo, sibi nomen hi fecerint, ille ædium moliendarum celebretur peritia, aut deriuandis in simulachra fontium aquis, vel si qua ars alia, suo, aut seculi genio valet: Statim emantur, etiam quanti seipsos indicarint, si vilius forte non poterit. Ipsa stipendiorum magnificentia commendabit artificem, & gloriam possidentis. Sed nobiles volo: & vt monui, quales paucos inuenias. Iam, quæ altiora sunt, belli & pacis artes, quid cessamus licitari? id est, homines fortitudine aut literis notos. Neque meram temeritatem in armis, Musasve vulgares, ad hæc præmia arcesso: Sed illos quidem duces, qui militarem impetum ratione compositum habent, aut fortuna propitium, eosque præcipue quos fama amauit, bellicis vtique rebus vera momenta vanissimo numine sæpissime addens. Eruditorum vero præcipui adeo eminent, vt nisi imperitos non lateant raræ hæ faces, & sæpe in Orbe suis Musis pauciores. Quidam in illis publicæ prudentię sunt apti, sed quia hoc deorum beneficio vti nescit respublica, priuatis in curis consenescentes, non vsu, non negotiis læuigantur. Cæteri, qui solis libris nati sunt, quid tamen apud præsentes & posteros valeant, cum ex ira vel fauore diuidunt mortalibus famam, cũ suos amatores

ores præiudiciis, ſectiſque imbuunt, ſi quis neſci-e vult, dignus eſt malo omine experiri.

Ita ſumus comparati, Archombrote, vt quem-que aliquod ſtudium trahat. In illa autem re quam probamus, aut colimus, eos qui excellũt miramur. Finge ergo artificiis, litteris, armiſque præcipuos (nam ea ferme ſunt quæ mortalium animos tan-gunt) velut in vno cœlo ſtellas, conueniſſe ad Prin-cipum vllum. Quis deinde toto Orbe de regia illa ſermo? quis eam ignorabit? aut quia illic habet ſuum deum, cum horrore tanquam ſacrarium non colet? Principi ipſi, quanta operis merces? vt exce-det mortalium ſortem? vt viuus, & ſoſpes, multo certius quam per odores, & aquilam erumpentem ex funere, ſe ſentiet conſecratum? Triumphabit in omnium plauſu; Hæc fercula, hæc opima gentium ſpolia erunt, quorum ad ſe veluti flores in ſertum collegerit.

Optabile votum, retulit Archombrotus, ſi ad illud ſpem facerent negotiorum turbæ, & diuerſa eorum ſtudia, qui Regum amici ſunt. Etiam illi præſtantes de quibus loqueris, non omnes vtique ſunt venales; multique præterea eorum, vt opor-tet, optaſve, gratioſi in aulis verſantur; Vt cæteros quos eiuſmodi fœlicitas præterit ſit æquius de for-tuna quam Regibus queri. Tum Arſidas; Neque poſſe credidi, Archombrote, huius noſtræ con-templationis venuſtatem ad effectum abſoluta fœlicitate traduci. Sed vt cætera ſapientia iuuat, li-cet in agendis rebus minus exacta ſit, quam cũ ſe-queſtri animo concipitur: Sic in hac parte plurimũ erit, qua res & fortuna patietur, non negligere tan-tæ vtilitatis compendium; vt ſi omnes illi non poſ-

ſint, at plurimi beneficiis cogantur ad Regiam. Nam quod Regum palatia, ſummæ indolis viris deſtitui negas, non in totum à te abeo; ſed audi me Archombrote. Eſt medius ordo, & velut equeſtris, ingeniorum quidem ſagacium, & commodorum rebus humanis, non tamen in primam quam celebramus magnitudinem patentium. Eorum hominum, vt ſic dicam, maior annona eſt. neque hos nego ad Aulas ſæpe accedere, & cũ prouecti ſunt, ita ſplendeſcere aſcititiis radiis dignitatis, vt exactę naturæ opera eſſe credantur; velut obſcuriores gemmæ interdum ab artificio, & circumpoſito auro lucem accipiunt optimis parem. Sedulum eſſe, nihil temere loqui, aſſueſcere labori, & imagini ſapientiæ, parere, tegere anguſtiores partes ingenij. Hæc neque ſummum hominem deſiderant, & ſola interdum ſunt quæ in laudatis Proceribus ſuſpicias. Vt vel abeſſe vitia pro virtute ſit; vel non inuidioſus prudentiæ riuus in Oceani famam ſe diffundat, dum exercitationem ac vſum quo iſti in ciuilibus rebus pollent, pro natura & magnitudine ingenij plerique accipiunt. Et hos quidem à ſua laude non arceo. Magnum eſt, in eam eſſe ſortem productũ, & præterea inſtitutione creuiſſe. Sed nõ illi ſunt, Archombrote, de quibus diſceptamus.

Præter hos ergo (vt aiebas) adhuc ſcio nonunquã primæ illius ſummæque notæ ingenia venire ad Principes, adhiberique negotiis. Quippe & Poliarchus viuebat in regia, & te, egregie Iuuenis, inter hæc naturæ ornamenta non dubito numerare. Habet & Meleander Cleobulum; habet Eurymedem; Nihil illis ſublimius. Sed non ideo palatia Regum pro iuſtis aut fœlicibus habeo, quod de

breui

breui eximiorum virorum numero paucissimos nonnunquam accipiant. Multo plures retuleris, aut spretos, aut quod peius est violatos; vt his questibus meis æquitas sua constet. Culpa autem interdum est Regum, cum moneri non volunt timentve virtutem; interdum illorum qui Regibus adsunt, si natura barbaros fecit, aut incuriosos fœlicitas, aut fortuna superbos. Accedit, quod Procerum multi decedere aliquid sibi credunt, cum quis extra se suosve de Regia plenior abit. Sic neglecta virtutis familia, dispensant animum Principis, interdum nescientis, per suam clientelam. Lõge aliud facturi, si candide Dominum amarent, imo mediusfidius, si seipsos sapienter. Nam quid illustrius, quam publico sumptu homines ad ornatum seculi editos in clientes sibi parare; dubitaturos certe an Regi plus debeant, an illis per quos ad hæc bona producti sunt? Ridere mehercule soleo illorum cæcitatem, qui non curant à literis eam laudem impetrare, quæ eorum voluptatibus opibusque superstes sit, & quam nisi auide ambientibus concedi non oportet. Nam vt eruditi non placent qui precio conducuntur vt extollant immerentes; ista æquissimos puto qui nõ dignantur suis præconiis fastidiosam superbamque virtutem, aut denique ignaram quantum sibi literarum fauore præstetur.

Quod si eiusmodi apum mella non placent, salem non sunt excitandi aculei iniuria vel contemptu. Vnus enim siue literarum siue militiæ peritus; quam sæpe priuatam iniuriam publice vltus sit? quam sæpe vnus vicit, vnus partes inclinauit? Eiusmodi capitibus solent populi plures instar ho-

ſtiarum mactari. Abſit omen, nec & Sicilia ſentiat Poliarchum eſſe iratum. Ille enim aderat vltro Regi; vt eo offenſa ſit grauior, quod non modo non quærere, ſed nec ferre potuimus hanc virtutem. Equidem neſcio ſanioribus Optimatum ac præcipue aduenienti hodie, vt ferunt, Ibburrani, qua ſe ratione Meleander excuſet. Ille enim quia externus eſt, dignitatis præterea ſuæ & familiaritatis iure, liberius hunc caſum audebit apud Regem accuſare. Quamquam ea probabantur Archombroto, tamẽ Arſidam in hos prolixius ſermones delapſum dolebat; libentius ab eo accepturus quibus moribus Siculi viuerent, & quæ ſtudia maxime vigerent in Regia. Nam & memor à Poliarcho præcipua nomina audiſſe, quæ tunc ſuis virtutibus aut vitiis inſignia eſſent, de illorum nonnullis ardebat percunctari. Cum igitur Ibburranem Arſidas nominauiſſet, occaſione arrepta; Quis autem ille vir, inquit, & quæ illum virtutes vobis commendant? Tum Arſidas; Ille quidem in Lydia natus eſt, ait, & ſola amicitia nobis iunctus, quã Meleandri humanitas curioſe ſanciuit; Cæterum dignus quem omnium gentium vota optẽt in ciuem. Ex vetuſta nobilitate Lydorum eſt, & inter negotia eductus, lætum animum, rebuſque maturum, diſciplinis ac ſolertia impleuit, cumque accederet opulẽtiæ vis, omnes honeſtatura dignitates, cœpit iuuenis fungi muneribus quæ ſunt in deorum cultu eximia. Paulo tardius tamen quam ſperauerant amici ad purpuram venit, q̃ multorum opinio illi cũ lanugine deſtinauerat. Sed ad gloriã fuit prius dignitatem mereri, quam habere. Inde Tribunalia, legationes, prouincias obiuit, ne quære quo genio: Par illi

Illi vbique æquitatis & clementiæ fama. Et quamquam splendido cultu, atque in egentes profuso, patrimonium vexabat, ea fuit integritas, vt nō modo à peculatu abesset, nec venderet iudicia (à quib. vitiis abesse nunc magnum putatur) sed nec oblatis Regum muneribus quæ cæteri ambiunt libertatem donaret. Illi animus simul hilaris & seuerus, prout in virtutes offendit aut vitia. Musas autem, quia eum amauerunt, adeo in summa fortuna non despicit, vt sæpe eas admittat in secretum, referatq; deinde amœnissimo ingenio quæ illæ dixerūt. Itaque ad eum tanquam Apollinem coeunt quos alta & innocens laurus superuexit vilibus mortalitatis curis. Ne quid vero ipsi Numina negarent, sanguine proximos iisdem moribus in suauitatem charitatis sic iunxere, vt & totam familiam templū pu-tes; & non sine præsagio maiores suæ stirpis symbolum apes fecisse; ex quibus pro merito atq; temporibus, nec aculeos nec suauitatem desideres. Cæterum toto hoc triduo apud Lycogenem fuit, de pacis cōditionibus acturus: Re perfecta hodie à Rege expectatur.

Colloquendi suauitas in aliquantum noctis sermones extraxerat, iamque cœna Matronæ officiis umulata vocauerat conuiuas, & illi inter epulas tanquam prosperis rebus (nam Poliarchum fide-bant innoxie auehi posse) curas lenire inceperant. Sed adhuc circumferebatur mulsum, cum rusticorum hominum turba ad ædium fores periculosissima immanitate detonuit. Rogabat ostiarius furiosos, iubentesq; intromitti, vt paterentur rem dominæ nunciari. At illi fastidioso nutu se cum imperio venire respondent. Simul his, fores in terram affri-

latim arietant, irrumpuntque vecordes. Tela quoque, quæ singulorum conditio, casusve obtulerat, superbe sustulerunt. Nam iusta arma nemini erant. Vbi vero in triclinium intrauere, Timoclea quidẽ subito metu contabuit; Archombrotus autem & Arsidas se de thoro præcipitant, suggestosque à famulis enses impigre stringunt, si peterentur ea rabie, non facili aut inulto exitu perituri. Publici vero motus origo hæc erat. Mulier ex vicino oppido, eo die in Timocleę domo versata, cũ vidisset ignotum suis oculis Gelanorum, percũctata quis esset, audiuerat Poliarchi seruum esse. Festus Cereri dies erat, & ex vicinis mapalibus multi agrestes in oppidulum, quod Phthinthia dicebatur, conuenerãt. Illuc cum rediisset mulier, accessissetq; in circulum ociose compositis, temere retulit seruum se vidisse Poliarchi. Statim audientium vnus; quid si, inquit, & ipse Poliarchus clam illic asseruatur? Aderat alius audacibus consiliis præceps, qui rei tam seriæ quæstionem amitti non debere cum supercilio dixit. Toti oppido crimen fore, si in eius finibus Poliarchus latuisset. Iamque in multos eadem opinio peruaserat, cum attollente se fama, & subinde maiora iactante, iam non quasi rem dubiam aut quærendam agitantes, certo ferebant, receptatricem Poliarchi esse Timocleam: Illinc ad publicum iudicium esse trahendum. Vana esse quæ de eius obitu ante audiuerant. Quo indicio id crederent, quem autorem haberent, non curabant, sciebantve. Et ni dij obstitissent, non errauerat furiosorum coniectura. Adeo sæpe temeritas, & fortuna, fœlicius iudicat, quam inter momenta prudentiæ incerta laboransq; solertia.

Inca-

Incaluerat multitudo, forúmque tumultuaria concione impleuerat, pro duce peruicacissimum sequutura. Cumq; vnus inclamaret, nihil esse cunctandum, prosiliunt vniuersi, & rapta quæ quisque potuit arma ferentes, effringunt Timocleæ limina, creduntque in Poliarchum incidisse. Quippe eorum nemini notus, dicebatur esse iuuenis, iusta statura, vultu amœno, & hæc omnia in Archombrotum cadebant, quem & vestis peregrina propiori suspicione damnabat. Nam Poliarcho, homini extero, eam conuenire crediderant. His capti indiciis plausum fecerunt, & ni viuum tenere voluissent, ipsa multitudine obrutus alienæ inuidiæ pœnas luisset. Cumque vultu & ferro se ad pugnã compararet, tum ille quem cæteri agrestes ducem habebant, propius mensæ admotus quæ sibi, & cõuiuis media erat, Nunc, inquit, secundo scelestus es, Poliarche, qui antea Regis iracundiam meritus, ferrum etiã in nos stringis publica mandata obeũtes. Pone ocyus telum, vinculisq; te dede. Timocleæ eadem pœna erit, quæ te tamdiu incolumem ausa præstare. Post hęc vnius verba cæterorum clamor increbuit, sæuo confusoq; impetu festinari iubentium. Archombrotus, quamquam Græce sciebat, tamen in rustica voce nihil aliud perceperat, nisi ad vincula se deposci. Mirari non vacauit, aut quid deliquisset rogare in præsenti periculo. Tantum, iuuenili feruore elatus, decreuit inter eorum cædes mori. Sed Arsidas in Sicilia natus, gnarusq; sermonis quo rustici vtebantur, continuit irruentem, &, siste manum, Archombrote, siste, inquit, Quid impari, nec necessaria pugna, frustra inter istos fortitudinem consumis? Ergo te vinçent indigni

digni quos ſuperes? & vel mortem vel victoriam maculabis ignobilitate certaminis? Neque in te adornantur hæ minæ. Poliarchum ſiquidem quærunt. In illum deinde conuerſus, qui ſubito imperio ferox turbam ducebat; nihil tumultu bene agi admonuit. Cur illa multitudo prius iraſcebatur, quam ſe, vel Regem ſpretum ſciret? Adiecit præterea blandimenta; nec ſe ſcilicet dubitare, quin ex illius cui loquebatur nutu cuncta penderent. Si ei placeret ſaltem breuem quietem imperare, parituros vniuerſos. Delinitus ruſtici animus inſuetis ſibi honoribus fuit, ſilentiumque lictori quam duci ſimilior indixit.

Deſinebat in fremitus ſæuientium murmur; cũ interrogauit Arſidas quæ cauſa tantum vulgus in arma exciuiſſet; reſponditque ille anteſignanus ad Poliarchum comprehendendum ſe veniſſe. Tum vero Arſidas ſanctiſſime deierare, non adeſſe Poliarchum; nec, quod ſciret, luce frui. componerent animos, pia quidem, ſed cæca & pręcipiti deuotione ad obſequium Regis actos. An neminem inter illos nouiſſe Poliarchum? frontem, os, oculos hoſpitis quem male vinculis deſtinabant, omnino diuertere. Modeſtiſſimi agreſtium ſibilis exceperunt hanc vocem; cæteris iracundia rediit, & diripiendum Regis hoſtem conclamauerunt. Ægre tandem reddita pace, cum Arſidas diu ſignificaſſet ſe iterum velle audiri, in eundem intuens ducem; Vide, inquit, ne flagitij autor ſis. Hunc externum nefas eſt violari. Quod ſi adeo ſedet, iniuria immerentis probare veſtram fidem, ſane in veſtrã cuſtodiam concedat, ea lege ne manicas, ne compedes detis. Vbi illuxerit perducatur ad Regiam.

De

'e causa qui periti sunt cognoscent, neque fugiet œnas, si meruit. Timoclea cum custodibus quanım prohibendæ fugæ sat erit, hic seruetur, donec onstiterit esse nocentem. Tu, qui potes, à cætera ı hanc domum violentia abstine oppidanos. Hoc : fidei in Regem, & prudentiæ erit. Deliberantius illis, iam nec tractabilis Archombrotus Arsidæ rat, negabatque deditionem sibi placere. An se eim rusticis & furentibus pariturum? aut quæ sæuæ ıultitudinis fides, in qua, cum feruet, cuilibet immune peccare est? Sed ad genua aduoluta Timoclea latum animum multo gemitu frangebat; Neque erplexa ratione Arsidas disputabat, hanc vnam saıtis viam esse, vt ad Regem se duci pateretur. Nam ur mori placeret? aut quod solatium cladis esset, ıcondito tumultu (quod dii nefas auerterent) in- .igne pereunti?

His parumper vtrinque iactatis, ille æstus, ac velti procellæ vis ponere cœpit. Nam & Archomrotus monenti Arsidæ paruit, & mitigata plebs rat, quod non tantum non contempta, sed & viisse videbatur. Tum vero prosequuta concordiā fficacissima benignitate Timoclea, totos vtres ıssit in medium proferri, prodigique veterrimum inum, multo quoque epityro agrestes excipiens. lli se in excubias partiti, obtinebant stationes. In ırchombroti cubiculo, circa acquiescētis lectum, ıcto in comportatum stramen iacebant: totidē in imine cellæ in quam Timoclea secesserat. Cæteri n triclinio, aut vestibulo ædium ducebant peruiilio simillimam noctem, nisi cum temulentis sonnus irreperet. quo plerumque iacebant captiuis ıis faciles, si fallere aut nocere voluissent. Sed si fu-

gisset Archombrotus, id in Timocleæ caput erat, omnibus Poliarchum euasisse credituris.

Cæterum extra illorum curam Arsidas erat, quē neque Poliarchum, neque ædium dominum esse constabat. Is communicato cum Timoclea consilio, in cellam ad quietem processit vnde aditus ad Poliarchū ferebat. Inde munitis cubiculi claustris, in subiectam specum descendit, vestes quas Poliarcho mutando matrona parauerat ferens. Is vt solum Arsidam vidit, interrogare, non sine præsagio mali cœpit, cur Archombrotus, cur Timoclea, non adesset. Et ille furorem rusticorum, periculumque Archombroti narrauit, ad omnia verba horrenti, donec eum comperit esse incolumem. Tum vero circumposito sibi ornatu quē mittebat Timoclea, multum Arsidam orauit, vt ad Argenidem primo mane properaret discedere, inde ad specum cum virginis mandatis, vbi illa iussisset, fide eadem & diligentia rediturus.

Cum haud modicam noctis partem posuissent in illis sermonibus, redit in thalamum Arsidas, momentaneam quietem petiturus. Sed marcidæ voces, & stertentium rauca ebrietas, interpellauere somnum, vt deniq; abiecta soporis spe, risu irato malediceret ludicris militibus, excitatisque eorum præcipuis, ad regiam se ire moneret; Ipsi vbi placeret, cum Archombroto sequerentur. Iter erat duodecim millium, quo strenuè confecto Aulam intrauit, cum vix pauci ex Argenidis familia euigilassent. Illa noctem turbulentis cogitationibus nō sine Selenissæ horrore exegerat, quæ memor furoris pridiani, & ad omnem inquieti corporis motum pauens, surgebat subinde de strato, & quis mi-

:ræ status, quis impetus esset, anxia contempla-
one quærebat. Adhuc in illis erat officiis, cum Ar-
das ministros excitauit, rogauitque ad Selenis-
m intromitti. Rem ipsi ad ancillas detulerunt, &
na, cui licebat, reserato Argenidis thalamo, in
uo Selenissæ stratum erat, adesse Arsidam, & ma-
onæ colloqui velle dixit. Ipsum diei tempus non-
um salutationibus maturum, (cum præterea sci-
:t, charum imprimis Arsidam fuisse Poliarcho) fa-
le persuasit de rebus quæ tantopere turbabãt ali-
uid nunciaturũ aduenisse. Sed si tristia afferebat,
fas erat scire Argenidem. Itaq; Arsidam in proxi-
ium conclaue matrona duci iubet, eoque proces-
:, vix satis interiori tunica circumducta, & vbi soli
ierunt, prior sic orsa est. Scio venire te de Poliar-
io dicturum. Age modo, viuimus, Arsida, an cum
lo periimus? Non tulit Arsidas diutius anum am-
igere, & vero Poliarchum incolumem esse, ab eo
ad Argenidem aduenire. Turbata gaudio Sele-
ssa præcipitem Arsidam in Argenidis thalamum
ahit, cumque se apud humilem thorum reclinas-
t in genua, nihil circuitu vsa est, (neque enim
ındi gaudii festinatio sinebat) sed, viuit, ô do-
ina, inquit, valetque Poliarchus. Sponsor tuę sa-
tis Arsidas adest. Argenis consumptis lachry-
is penè exanguis, & tunc fortè cum aduenit Sele-
ssa, doloris quoque oblita, languerat, cum repen-
ıa consolatione icta, periculosius celeritate gau-
i, quam antea dolore oppressa est. Vbi vero re-
irauit, dicere Arsidam iubens, resedit in thoro, a-
deque in eum intuita, cum audiret Poliarchum
utem illi dicere, effugisse inimicorum manus, &
tissimo secreto latere, ita exiliit, vt tamen non-
dum

dum excusso metu subinde cogeret iurare Arsidam vera esse quæ afferret. Ille, venturum quoque Poliarchum affirmabat, si ipsa iuberet: barba capilloq; alieno notos vultus condidisse, vestem quoque indutum quæ imæ sortis hominem deceret. Nec omisit de rusticorum vi dicere, qui pridianum conuiuiũ turbauerant, vt furere, vt mitigari cœpissent, vt amœnissimum iuuenem, & maxima in Poliarchum fide, pro ipso Poliarcho ducturi essent ad Regiam. Hæc non semel narrari Argenidi satis erat: quæ tandem ire Arsidam ad Meleandrum iubet, & de agrestium aduentu nunciare, ne venienti Archombroto quicquam durum indignumve accideret: His curatis ad se redire; Interim quid agere, quo ire, Poliarchum præstaret, secum agitaturam.

Vix à secreto Argenidis dimissus Arsidas erat, cum vrbem inconditi illi ex agris homines intrauere, medium Archombrotum latè stipantes: Et militibus qui in statione erant, quid vellent afferrentve rogantibus, Poliarchum à se captum, ad Regem adduci retulerunt. Simul his intra mœnia recepti ad arcem venere, à qua obiectis claustris exclusi, cum sciscitaretur Eurymedes qui essent, quemve quærerent, eodem errore dixerunt, ad Regem se venire tradituros Poliarchum. Hoc audito simul lætus Eurymedes, quod viueret Poliarchus, simulque de amici periculo anxius, petiit sibi Poliarchũ monstrari. Illi totis manibus Archombrotum indicauerunt. At Præfectus in ignoto sibi vultu non hærens, negauit eum esse quem dicerent. Iamq; suspecti erant, & arma ponere iubebantur, verente Eurymede ne subornati à Lycogene venirent. Sed in Archombro-

hombrotum præcipue intuens, quę hęc autem eſt
ıbula, inquit, ô iuuenis, aut cur te Poliarchum eſſe
ſimulas? Tum ille, Se vero neq; vnquam ſimulaſ-
, neq; ſponte hoc perductum comitatu proceſſiſ-
ad Regiam. Sibi errorem ruſticorum fraudi eſſe
on debere. Dum inter hos ſermones ſunt, interim
lerat Arſidas, & imperante Meleandro omnes
roduxit in atrium. Ibi Cleobulus regiorum conſi-
orum Præfectus, Regis nomine ita locutus eſt
m gnaris ſe erraſſe, vt Principem præſtitæ fidei
emorem abunde promitteret: Seruarent ad o-
mnia animum, atq; manus, quæ præterquam Diis
Regi nihil debebant. Deinde Archombrotum,
erat imperatum, duxit ad Regem. Quem ille
oſtquam idoneo geſtu cultuq; propitiauit, ita ex-
rſus eſt. Abſit omen (Rex) quod reus tuos oculos
imum ſubeo. Summum votorum fuit ad tuam
giam peruenire. Hoc conſilio & patriam reliqui,
Siciliam, tanquam terrarum omnium te rectore
eliciſſimam ſequutus ſum. Cæterum quamquam
conſpectum tuum prodire his authoribus nolu-
ēm, non hæc tamen ſine deorum mente contigiſ-
crediderim. Quantum intelligo, Rex, nemo tuis
bus Poliarcho addictior fuit, nemo bellica laude
æſtantior. Cur non glorier viſum eſſe me dignũ,
ıi eius vicem ſubirem? Certè vt de fortitudine
ncedam, ita præſtabo, ne in te colendo diligen-
or fuerit. Nec contumax iſta de Poliarcho eſt mē-
. Accuſatum quidem ſcio: ſed adhuc indemnatã
emoriam fas eſt apud te laudare, & tueri. Quod
ırmis meis, & manibus, vti placebit, intelliges vi-
rem mihi vitam imperiis tuis eſſe.

Hæc & ſimilia differente Archombroto, Me-
lean-

leander auidissimo vultu in eum hęrebat. Iuuentus & species oris, tum luminum vigor, neq; tristis aut inepta modestia, conciliabant dicentem. Vtque desiit loqui, Rex primum gratias egit, quod ad se diuertisset, experturum omnibus officiis, nullos sibi chariores, quam qui ab externis regionibus virtutem non debitam, natâve Siciliæ, vltro afferrent: Simul porrectam dexteram Iuueni tradit, quam ille subiecta manu excipiens, quáque licuit pronus, osculo pressit. Receptus est deinde in amplexum, (nam Rex summa de eo augurabatur) sed de genere, & patria postquam rogatus est, nihil aliud retulit, quam se natum in Africa. eoque intentius erecto Meleandri studio, haud quicquam vlterius potuit ab obstinato extorqueri. Saltem cum ambitiosius rogaretur, vnde illi cum Poliarcho necessitudo, gentiles, an cognati, an duntaxat eos amicitia iunxisset? omnia, præter Timocleæ furtũ, nihil dissimulata oratione exposuit.

Cum deinde de violentia agrestium inter iocos sermo esset, Rex ipse coniecit, præter vultum & ętatem Archombroti, peregrinum quoque cultum errori suffecisse, visumque inexpertis hominibus, quia Poliarchus erat externus, eũ in externa veste solere. Atqui, refert Archombrotus, non committam amplius patrii habitus vitio plecti. Addam tunicæ pallium, & transibo in mores eorum quibus hic imbuendum animum trado. Tum Rex; Imo expecta donec magis placeamus, & consuetudo insolentiam nostri cultus apud te mitigarit. Nunc quidem tibi noui videmur, places tibi plenus veteri consuetudine, necdum ex animo imagine populi tui deleta. Sed postquam impleuerit mẽ-

tem noster aspectus, miraberis te diuersum, & ferre non poteris. Equidem memini, & cum iuuenis transirem in Africam, risisse me dispares à nobis amictus, cumque deinde illos vsu probassem, redissemque in Siciliam, non minori aspernatum fastidio patrias vestes, donec has rursus mihi patientia videndi conciliauit. Adeo nihil est iniustius, quam damnare quæ ipsi non facimus, aut vidimus, si præsertim totæ gentes in illa consenserint. Cum enim ipso tempore iis placemur, apparet non vitio suo, sed ignoratione nostra, displicuisse primum visa: Et præterea cogitandum est, congruentes suis sedibus amictus atque mores singulas gentes habere, quos & tibi insinuabit genius regionis, si illum iustæ moræ experientia conceperis. Nihil te ergo, præter virtutem, aut vitium, magnopere moueat in tua gente vel extera. Velim tamen tuos ad mores atque vsus, mi hospes, hic omnia tibi procedere.

Dum hæc loquitur Meleander, & senili ambitione philosophatur, interim Arsidas haud ægrè ad Argenidem delapsus est, laudauitque Archombrotum, qui primo cum Rege congressus, Poliarchi mentionem cum honore intulerat. Sed cum auidissime à virgine & alumna hæc hospitis audiretur cõstantia; subitus per thalamum rumor fuit, correptum Poliarchum in vinculis esse, & ad Regẽ duci. Nec territa Argenis, scil. rata de Archombroto imprudentibus esse sermonem, sustulit cum aliquo risu vultum, & errorem deponerent iussit, qui ad Regem erat adductus, alium à Poliarcho esse. Excepit sermonem Virginum vna, dixitque longè aliud quam quod ipsa crederet, iam afferri. Scire omnes

omnes externum iuuenem, quem rustici homines produxerant, non esse Poliarchum. iam vero certiori rumore constare, Poliarchum è specu in qua mutatis vestibus latebat, ab aliis agrestibus erutū, trahi ad Regem. Qui id nunciarent præmissos, ad aulam peruenisse. Hoc fulmine attonita Argenis, tamen vix horridius, quam aut Arsidas, aut Selenissa, contremuit. Et Selenissa quidem silentium tenebat. Sed Arsidas ad aurem Argenidis demissus; Vicit, inquit, nostras artes fortunæ malignitas. Actū est, Domina, nisi palam audebis Poliarchum defendere. Postquam specum audiui, cultusq; mutatos, non dubito quin vera calamitas nuncietur. Et illa velut vltimis & lacessentibus malis robustior facta; Cum, inquit, referretur de obitu Poliarchi, Arsida, res non minus solatio videbatur quam spe carere. Solis luctibus tantos luctus prosequi tunc licebat. Nunc cum viuere possit, & periturus timeatur, nunquam digna pœna defungar, nisi vel diligentia mea viuat, vel ego in illius malis consumar. Ibo ad patrem; Silentium pro crimine esset. Sciat tandem, quid debeat Poliarcho. Solatio erit, si nos perditos dij volunt, nihil omisisse virtutis ad ruinam eluctandam. Selenissa audaci consilio perterrita, verebatur Regis iram, si quæ tam diu ipsa siluerat Argenide profitente cognosceret. Sed nec dissuadendi locus, nec ratio erat. Omnia fortunæ credi oportuit. Iam enim ad Meleandrum Argenis corripuerat gradum, paucęq; ex comitatu primum, vt in re improuisa, mox & ipsa sequuta est.

Rex tunc forte erat in hortis, & ipse de Poliarcho solicitus, quem constans fama erat, esse in vinculis. Miserrimus senex, & nunquam quietus à fortuna.

ma. Quid diceret, faceretve? Omnia aduersa, omnia in nouos dolores composita. Propè biduum erat, ex quo tanquam mortuum sic apud se defleuerat, vt perfunctus videretur officio, & culpam abluisse. Nunc de integro quæstionem fata reduxerant, malletne peccare in iuuenem, an coeuntem Siciliæ pacem intutissima æquitate rescindere. Iamque qui acerbius oderant Poliarchum, frequentes conuenerant, dicebantque eo iuuene viuo nihil in Sicilia firmum fore. Aderat Archombrotus, Regisque vix minus quam Poliarchi misertus, expectabat donec erumpentibus hominum studiis, posset amicos Poliarchi dignoscere. Paulo antè aduenerat Ibburranes, & cum Dunalbio paris dignitatis Antistite, qui tunc erat in Aula, cogitabat de patrocinio Poliarchi. Cum certatim decedentibus cunctis subita Argenis ad Regem procedit, ita dolorem adgubernante prudentia, ne priusquam res posceret, suam causam vellet orare. Securitatem faciebat destinatus nisi vinceret interitus, oculisq; in hostes Poliarchi circumlatis, acrius ipsa æmulatione accensa est. Nemo illic mediocriter Poliarcho vel infestus, vel propitius erat.

Ecce autem, dum omnes velut imperato silentio in incertos exitus animum intendunt, Eurymedes suspensis superuenit, Heraleontem manu tenens. Hunc lapsæ mentis error notissimum aulæ effecerat. Et hic, inquit, nobis est Poliarchus, hic ab agrestibus de fuga retractus est. Tum Heraleon in genua supplex procubuit, veniam passis manibus petens. Rex iam hilarior, ecquid peccauisset rogauit; Nihil, inquit, nisi quod sum Poliarchus. Omnibus in risum effusis, Rex ab Eurymede petiit,

hæc ſerio an ioco agerentur. Et Eurymedes; Cum pro limine arcis ſtarem, illic vt imperaueras Poliarchum, ſi traderetur, excepturus, video ruſticorum magnam turbam Heraleonti circunfuſam. Is qui inter illos videbatur potiſſimus, multum ſuæ fidei imputabat, quod diligenter Poliarchum vinxiſſent. Erat autem Poliarchus, Heraleon. Suppreſſo ego riſu, quæſiui qua fœlicitate incidiſſent in prædam. Qui ex noſtris hominibus primi, inquit, hoc mane ad opus exiere, mirati quod iſte per inuios campos ageret equum, niteretur q; in impeditum montem, primum monere errantem, mox ſequi ſuſpectum, inſtituerunt. Quippe tanquam omnes vitaret, vt in quemque inciderat, auertebat equi veſtigia, quem per tot amfractus cum ſpiritus defeciſſet, ipſe iam pedes ſpecum in proximo nactus, præceps in eum ſe abdidit. Iam ad ſpectaculum coieramus multi, & facto agmine in ſpeluncam concurrimus; Clamantem horrentemque cum educeremus, quis eſſet, curve lateret, rogatus, vltro ſe Poliarchum eſſe profeſſus eſt. Veſtis erat indigna Poliarcho, ſed facilè credidimus cultu mutato aufugiſſe. Neque mora, vinximus reluctantem, & ad Regem, vt vides, reduximus. Cum ſic ruſticus peroraſſet, laudaui fidiſſimos homines, & ad ſuos agros dimiſi. Hunc autem (Rex) tibi en ſiſto. quod videbitur in illius caput conſtitue.

Hæc loquente Eurymede, etiam triſtiſſimis aliquem riſum is caſus expreſſerat. Quippe Heraleontem ſciebant affectæ mentis vitio eo prolapſum, vt vulgo ſe eſſe Poliarchum iactaret. Solus erat qui fabulam ignoraret Archombrotus, quem à proximis ſciſcitantem quid negotii eſſet, Meleander

ad

ad se vocat, & de Heraleonte hæc memorat. Quo magis hunc mirere, Archombrote, cætera ad hunc modum non desipit. Rem familiarem sobriè curat, negotiorum meminit, in agendo, in colloquendo, non ineptus, nisi ad Poliarchum sermo flectat: tunc quasi œstro perculsum amentia sua rapit. Se Poliarchum vocari, laudes quæ illi nomini dantur, suas esse, & in alium iniquissima ratione transferri. Plus sex menses sunt, ex quo illi mens laborat sub hac larua. forsitan & accensis in Poliarchum ignibus se quæri putauit, aufugitque perterritus: & impetiti homines, neq; vultu, neq; insania ęstimata, pro eo quem se esse aiebat indignum mulctauerunt. Sed ipsum si lubet audiamus. Dic vero, Poliarche, quæ te res adegit ad fugam? At Heraleon, quid te autem, Rex, vt fugere me cogeres? Ex notis ignotisq; nemo fuit qui consilium latendi non laudaret. Sub hac veste quam squalidam mihi imposui, credidi fugam benè texisse. O vt nunquā fuissem Poliarchus!

Auertit se risurus Meleander, qui subita deinde naturæ humanæ miseratione commotus est, quam præter fortunæ iniurias, nec sufficiens tot cladibus corpus, adhuc præcipua sui parte tot mala exercerent. Aderat Regis medicus, quem Philippum appellabant. Is parum rogatus, intemperiē cerebri studiosè descripsit, quę veluti summam mentis intactam relinqueret, partemq; duntaxat compleret amentia, quod Heraleonti accidisse multi stupent. Sunt, inquit, in eiusmodi hominibus laxa cerebri claustra, suaque tenuitate nimis apta recipiendis imaginibus rerum quas vocamus phantasmas. Has in rara illa substantia, & sua leuitate quo-

cunque impellatur obnoxia, ſemel impreſſas, ideo delere eſt arduum, quia vt plurimum aliqua ſuauitate placent, & præterea veluti intingunt animum, non aliter quam per vehementius ſuccedentes diuerſarum rerum ſpecies in alios colores abiturum. Vix eſt igitur vt illa ingenia vnquam vacent, ſemper immodicè ex irruentium cogitationum impetu aut ægra aut hilaria. Quod ſi in aliquem potiſſimum affectum iſti homines cœperint inclinare, hunc aſſiduum habebunt in animo, hunc præſentem mentis oculis dulci ſtudio alent, ſeu ille ſuperbia erit, ſeu habendi cupiditas, aut impatientia vltionis, aut quicquid aliud turbidæ cupiditates nobis obiiciunt. Ita ſpõtè inclinati, ſi vis aliqua vehementior in eam partem ingruit, facilè perturbantur, vt quod diu eſſe voluerunt tãdem eſſe exiſtiment, nec iam illæ in domito & aſſueto animo imagines, rem vt optabilem, ſed vt veram & præſentem figurent. Vis autem hæc vehemens, vel ex creſcenti habitu eſt, & in dies grauius premente, vel ex ſubito impetu, qui ingens & improuiſus occurrat, impleatq; tanquam turbine laceſſita ingenia. At cur, inquis, ſic mentes affectæ in totum eiuſmodi tempeſtate non pereunt? Faciunt vero ſæpiſſimè; Sed & interdum ſola illius rei contemplatio quæ in animo nimia fuit, peccat; Nam vt membra iam ſponte imbecillia, haud raro profluentium humorum vim ſic in ſe deriuant, vt ex morbo nihil ſuperſit, quod ſynceras partes afflet; Sic iſte Heraleon, & ſi quos non iniucundæ amentiæ ſocios habet, conſumpto in cupiditatum vna ingenii vitio, quo aliquid nimis velle cogebãtur, pacatius, & propemodũ ſine præiudicio, res alias intuentur, intelligunt, deni-

deniq; humano more viuunt: Vt plerisque mirum sit, quod aut insaniam reliqua prudentia, aut hanc illa non perdat. Adderes, subiungit Meleander, vix mortalium vlli pepercisse hoc genus insaniæ. Quotusquisque aliquid sibi non fingit periculosius, stultiusque, quam se esse Poliarchum? Hic deos non esse, hic omnia esse deos, aut nihil voluptate pretiosius, aut inulta numinibus facinora esse. Pauci denique Heraleontem non superant, nisi quod tectius, aut magis ad genium vulgi fuerũt, eo quoq; lachrymis digniores, quod excutere dementiam nolunt, iste non potest.

Inter hæc iacebat supplex Heraleon, ab auerso Rege ratus de supplicio suo agi; Nec defuere qui reuocarent Meleandrum ad iucundum spectaculum tam vana metuentis, scenamque ornabant, hi tanquam orarent, vt remitteret pœnam, alii proclamantes ad vindictam. Sed exhorruit Meleander ad Poliarchi memoriam, crudelis sibi visus, si eius nomini quem periisse ducebat suum crimen, adhuc superbæ fabulæ contumacia illuderet. Ergo solutum metu abire Heraleontem iussit, caussatus, sat nugarum rebus seriis obstrepuisse. Nam & nunciabatur aduentare Lycogenes, quem ipse quo vultu exciperet, quibus verbis affaretur, nonnihil cunctatus, tandem in cubiculum secessit, manuque ad proximam sellam nixus, cœpit ex composito Argenidi loqui. Quippe Lycogenes paucissimis familiarium comitatus, ijsque, quo fiduciam simularet, exermibus, intrauerat Magellam, non conscientia sua, sed Regis ingenio, & suorum studiis qui circa Regem erant, superbè securus. Vehi quoq; cursoriis equis voluerat ad longioris pompe

ſiue moleſtiam declinandam, ſiue intempeſtiuam inuidiam. Quidam ex amicis regijs, interq; eos Timonides, à Meleandro iuſſi, tanquam ſponte ei obuiam ire, ab limine arcis ad conclaue in quo Rex erat, tumentem deduxere.

Intrat ille, haud vulgari vir ſpecie, quam ingens fiducia augebat, viſoq; cum Argenide Meleandro in terram de more ſe demiſit. paulum inde progreſſus, iterata veneratione cunctantes proſequitur. Nec tum quidem Meleander vllo nutu venientem excepit, obliquos in Argenidem vultus, tamquam ſermonis cauſa tenens. Sed vt propior Lycogenes intra pauca veſtigia fuit, tum Rex ſubito porrectiſſima fronte in illum aſpiciens, petenti genua dexteram dedit, addidit expetitum veniſſe, & cætera quæ in humanitatis pignus omitti nō ſolent. At vero Lycogenes inter officioſę demiſſionis verba nihil artis omiſit, quo altorum ſpirituum retinens, nec vilis eſſet Regi, & factioſorum animis, qui multi tunc aderant, fidem faceret adhuc ſe duce contumaciam belli poſſe reſurgere. Excuſauit breuiter neceſſitatem, vt dicebat, armorum, ad quam à ſalutis ſuæ inſidiatoribus eſſet adductus. Se vero nec fœdera, nec publicam fidem, expectaturum fuiſſe, niſi vt ab iiſdem hoſtibus apud Regem tutus eſſet. Meleander non modo abolenda odia retulit, ſed & odiorum mentionem. Poſtero die, in fano Palladis, deos teſtes reconciliationis eſſe futuros. In varios deinde ſermones digreſſi ſunt, vtroq; potiſſimum lætitiam, & quæ eſt peruicaciſſima ars Aulaium, amorem fingente.

Eurymedes iubente Meleandro, Lycogeni ſuorumque præcipuis prandium eo die inſtruxerat, quoſdam

quoſdam præterea vocauerat meliorum partium Optimates, in quibus & Dunalbius fuit, qui quamquam exteræ gentis homo nulli Siculorum charitate in Regem cedebat. Erat ille in deorum miniſterio præcipuus, ex Sacerdotibus qui purpura veſtiũtur, tantamq; dignitatem ornauerat ingentibus animi bonis. Strenuus, & par negotiis; Inuenire amicitias, & colere optimus, nudis inter ſynceros affectibus. In tanta fœlicitate naturæ eminebat eruditionis amœnitas, omniumque Muſarum conſortium, quarum nullam factæ illæ ad vſum & negotia virtutes excluſerant. Nec id impunè fuit; Sæpè, vt ſolet, vlciſcente fortuna in egregio viro virtutis amorem, & ſtudium literarum. Nam & Auunculum olim Regem ſacrorum habuerat, quem ſuo pro merito ſubuecturum, tam ſubito nimio febris eripuit, vt triumphales lucernæ rogi flammas ſpectauerint. Ab hac ſpe deiectus nouoque periculo legatus ad exteros miſſus, penè temporum inuidiam ſubiit, quia gens illa ſubitis motibus cœpit ardere, vt difficillimum eſſet in turbulenta tempeſtate aut diuiſis placere, aut ab armatis & ad ſua intentis conſilia exigere quæ ſani dediſſent. Fortiſſimè tamen ad littus enatauit. Tuncque fortè in Sicilia erat, cum iſthæc agerentur, amicitia, & conſilio vtiliſſimus Regi; Et in eius amicis eminebat Nicopompus, quem & Eurymedes ad idem prouocauit conuiuium.

Cum inter veſcendum multa hilariter referrentur, & occaſione mulſi de apibus mentio eſſet, Iuuenis quidam Lycogenis nepos, Anaximander nomine, ſiue patruo placiturus, à quo ſciebat regiam poteſtatẽ oppugnari, ſiue iactaturus philoſophiam

 ſuam,

ſuam, negauit verum eſſe quod de apibus referunt, habere illas Regem: Sed hoc vanæ & facilis antiquitatis eſſe commentum, quæ & canere Cygnos credidit, & formidinis opinione Leones onerauit qui in Gallos cantantes incidiſſent. Addebat his pleraque ſimilia eſſe, quę maiorum inexplorata authoritas pro veris tradidit famæ. Cæterum omnia animantia ductu naturæ non Regem, aut alieni ſuperbiam imperii, ſed libertatem ſequi. Cum hęc ille dixiſſet, mox à conuiuis cœpit vulgare agitari argumentum; Ecquod inter homines eſſet æquiſſimum imperii genus. Nec dubitauit Anaximander id præferre quo Populus, aut vero Optimates potiuntur. Cur enim ex vnius hominis libidine omnia pendeant, quē ſi in vitia deflectit, nullus metus aut pudor cohibeat, qui ſæuitia, qui exemplo, altiſſima reipublicæ vulnera imponat, qui ſic denique patria ciuibuſque vtatur, tanquam ſui vnius cauſa hæc omnia natura produxerit? Quanto vero alacrius ſymbola in ærarium conferuntur à populo, cum illa deinde pecunia ſic plurium conſilio atq; fide collocatur, vt hanc quiſque de priuatis adhuc ſuam iure exiſtimet, quā vbi ex vnius Principis nutu in gratioſos ac ſæpè indignos improuida & crudeli liberalitate effunditur? Quid quod ad reipublicæ vſum ſe plures aptabunt, ingenia excolent, militiā aut eloquentiā ſtudioſius perſequentur, deniq; ſuis ciuibus ſe probabunt, vbi eorum ſuffragio ſcient eſſe parata virtuti præmia, ſummaſque reipublicæ dignitates patere merentibus, quam cum illas vnius domus ac luminis ambitioſa anguſtia ita diſpenſat, vt vix vnquam ex merito, vel publicæ famæ iudicio, probis viris aut laborioſis contingant?

gant? Num præterea vni Regi tantum ſolertiæ, tantum animi ſupereſſe, vt poſſit æquari tot Optimatum ingeniis, qui in liberis vrbibus ad publica cõſilia ſolent acciri? Illos quidem & idonea ætate, & claris virtutibus deligi; tum virtutis æmulatione, & dedecoris metu, vtiliſſima quæque reipublicæ ſentire ac facere. Sæpe autem obſtrepere adulationem Regibus, ſæpe indolem monitoribus nõ patere; ac illorum præterea mentes quamuis egregias atque rectas, eo ipſo corrumpi, quod vtcunque præclare ſe geſſerint, nihil eſt ſublimius quo in præmium rapiantur; nec ſi peccent, vnum tribunal cui reddant rationem. Nihil denique aiebat ſuauius libertate, aut quod magis cum natura conueniat. Hac autem populos frui qui legibus ſuis viuunt, qui magiſtratus facere ac premere poſſunt. Nec vero cum ipſe hæc dicat, ſe oblitum aut quis ipſe ſit, aut vbi terrarum. Scire ſe ſub Rege eſſe Siciliam; & id cuique genus imperij chariſſimum eſſe debere ſub quo eſt genitus. Verum vt quibus imbecilla valetudo eſt, corpuſcula quidem ſua amare ac tueri eſt neceſſe, ſed & illis præterea licet aliorum contemplari fœlicitatẽ qui firmiori habitu abſunt à morbis; Ita ſe regiam dignitatem colere, cui erat naſcẽdi conditione obnoxius, & populorum tamen libertatem ſuſcipere, qui ſui potentes ſunt. Neque præterea ſe Meleandro iniuriam facere, cuius virtutibus ſi ſimiles vtique eſſent cæteri Reges, nihil ſe Regibus diuinius, aut regno inter homines vtilius crediturum.

Hæc audacter ingerentem Nicopompus non tulit. Vir erat literarum à puero amans. Sed qui ſolis in libris hærere contemſerat: Adoleſcens re-

solertiam. Atqui si respublicas intelligis in quibus summum populo ius est, quid prudentia illic Procerum possit? Cum sæpe ad imperitos, atque ignauos, populi leuitas deferat fasces, cum factionibus, inuidia, impetu, rapiantur vulgi studia, & plerunque fuerit ingens virtutis specimen, ab imperita multitudine mala mulctari? Sin illuc te refers, vbi Proceres omnia possunt, pudeat istiusmodi senatui regnum, Anaximander, posthabere, & multiplicato numero dominorum, augere seruiẽdi vilitatem. Nam pro vnico Rege tot heros obtrudis, quot illic homines senatum constituunt. At scilicet maturius inter multos, quam Rege ab vno publica expendentur negocia. Quasi prudentum sententiis Reges vti non soleant, & iste quem laudas Optimatum senatus sæpe transuersus non agatur, dum quisque proprij commodi studio laborat, vel amore in suos, vel in pares inuidia. Sed enim maioribus præmiis excitata iuuentutis industria (inquis) ad studia & labores propelletur, florebitque illustribus respublica ingeniis, regna vero tanquam studiis & virtutibus aduersa marcebunt. Quæ autem respublica? An illa popularis? In qua ad seditiones, ad furorem, ad captandi populi atq; fallendi consilia, aptare se solent improbæ ac factiosæ mentes, adulatione, obsequio, suauitate orandi, in qua deniq; vix est, vt eximia ingenia, & ambitu accensa, nisi ad publicam perniciem emineant? Sub Optimatibus vero, quid spei laboriosis illis hominibus quæ amplior sub Rege non pateat? Intra certas (vt nosti) familias atque stirpes, includunt hi Proceres reipublicæ munera atque potentiam, vt generi non virtuti seruẽtur dignitates, nisi

forte

forte quædam obſcuræ, & quæ te à ſupercilio nobilitatis non eximant. Et hæc præterea munera ad quæ licet peruenire, an putas in alios diuidi quam in iſtorum potentum clientelas? ne fœlicius, quam ſub Rege eloquentiam illic, aut virtutis alia ſtudia; ſed gratiam, ſed amicitias, ſed priuata obſequia, valere exiſtimes. Pone vero tam regnum, quam rempublicam, Principum vitiis tanquam affecta valetudine laborare, vtribi faciliora expectes ad publicam ſanitatem remedia? Nimirum & Regem & ipſius vitia mors ſaltem de medio tollet, poteruntque à ſucceſſoris indole ſperari mitiora. At labem corrupti ſenatus non vniuſcuiuſque mors eluit, ſed afflicti ſemel mores in deteriora ſemper labuntur, donec publicam ſalutem ſuo caſu obruerint.

Sic diſſerente Nicopompo, timuit Lycogenes inuidiam, quod ab ſuo nepote oppugnaretur ius regiũ. Nam & hoc inutile ſuis cœptis facinus erat, qui non delere, ſed habere ſibi regnum optaret. Aliud commodius viſum: quandoquidem ille ſermo inciderat, arguere gentium ritum quæ vni ſe ſtirpi in hæreditatem permiſerant, cæteraſque extollere poſt ſingulorum obitum Regum in comitia & ſuffragia euntes. Et hoc quidem Lycogeni placebat argumentum, tum quod ſceptro Meleandri imminens id poſſe ſe conſequi tumultuaria populi electione ſperabat, tum quod illic erat Dunalbius, ſibi protinus vt credebat aſſenſurus, quia in illo Antiſtitum collegio ſummos ad gradus non hæreditate, ſed ſuffragiis itur. Sic igitur exorſus turbauit Nicopompum, Dies abeat, inquit, priuſquam, Nicopompe, quæ in vtramque partem dici

poſſunt

possunt enumeres. Nã quotusquisq; Philosophorum non inuenit quæ pro Regibus vel Republica diceret? Et quidem tecum sentio, vnius imperio rem communem melius geri; Illud magis in perplexo est, an adigi populũ præstet ad vnius familiæ seruitutem, an ius illi relinquere ex omnibus ciuibus optimum deligendi. Siquidem in ea populi libertate, qui regio sanguine nascuntur, impensius rectis artibus se dederent, certi non ante in sceptra maiorum quam in virtutes venire se posse propter quas illi maiores regnauerunt. Etiam populo gratias quisque Regum haberet, memorque se ab eo subuectum, moderatius vteretur credita potestate. Nunc vero quasi nata mancipia, si subimus imperium, ne respicimur quidem, sin detrectamus, pro flagitio habetur. Cum deinde in infantem, in puerum, in imbecillis animi hominem, summam rerum fatorum ludibrium transfert, quid hac luctuosa successione acerbius? Non expectat mehercule ciuium improbitas donec ille Rex adoleuerit; sed dum simplex & inutilis ætas superbe despicitur, eæ clades publice eueniunt, quas deinde vix multorum fœlicitas annorum sarciuerit. Tunc vtique omnes regnant, populum omnes despoliant, vt nec saltem à solis calcatus Regibus contumeliæ solatium habeat ipsam peccantiũ dignitatẽ. Quod si gubernatori nauis vtcunq; præstanti, filium rudem in successionẽ nõ sufficimus, ne quos ille seruauit iste euertat; Nec Philosophiæ scholam proximus extincto præceptori, sed sapientia similimus excipit: Cur regnandi vnam hanc artem præceptorum plenissimam, & ex cuius erratis omnium pernicies pendet, pueris tradimus, qui si hæreditatis

iure

iure habent vt regnent, nobis iure eodem vt pereamus relictum est? Huic quidem instituto ignosco; si putamus populos atq; vrbes gratia Regum ipsorum conditas esse. Perdant enim illi quod suum est; ferantque populi illam sortem quam numina dederunt. Sin fatemur hanc tuendis gentibus dignitatem esse repertam; miror maiores nõ cauisse, ne ex illa peior interdum calamitas esset, quã quæ eius beneficio præuertitur. Sed hæc tibi Dunalbi relinquo exequenda, Tu sanctior nobis author quẽ comprobabis eligendorum Principũ morem; quẽ & vos in sacris comitiis iustissimo ritu seruatis.

Dunalbius in publice obloquendo semper religiosior, eo tamen deuenerat, vt assentiri Lycogeni, vel in eum differere cogeretur. Præterea omniũ oculos, & maxime Nicopompi, in se videbat esse intentos. Modeste igitur abnuens sibi placere quæ Lycogenes attulerat, tandem omnium pertinaci silentio, sic eum ad dicendum inuitantium, in hãc sententiam loquutus est. Scio te, Lycogenes, hæc philosophandi magis causa dixisse, quam quod re-uera sic sentias: Nisi id forte tuæ in nos pietati dedisti, vt quia suffragiis Regem sacrorum renunciamus, author sis eum ritum vbique sanciendi. Sed ne sceptri & sacerdotij iura confundas; Vide quam diuersa vtriusque sit ratio. Nobis quidem cum lex vetustissimæ sanctitatis matrimonia abstulerit, quomodo infulas relinquemus liberis nostris quos tollimus nullos? Multa præterea in sacris sunt, q̃ sacerdotes per se peragere nõ mandare, aliis debent. Si igitur in pueros hoc munus successionis iura deuoluerẽt, quo aræ, quo templa, quo diuûm illi cultus, qui profanis nec numini initiatis, committi

mitti non possunt? Ita quoq; admonemur non diuitiis incumbere, aut cæteris mortalium curis, sed pro domo, pro familia, pro posteris cœlum habere: neque illa nostra esse, sed numinum, quæ à nobis duntaxat procurata ad heredem non transeũt. Sed & vni familiæ si hæ summi sacerdotij infulæ donentur, quam diu putas illam cogitaturam se hanc Numinibus magnitudinem debere, neq; sibi sed diis regnare? Vel Reges ac populos tantæ cognationis supercilium esse laturos? nulli nunc stirpi, ac pene nec homini, sed officij sanctitati, se ipsos sine æmulatione aut vtilitatis suspicione subiiciũt? At in ciuilibus imperiis quæ opulentia viribusque consistunt; quæ populo quietem præstare, & contumaciam frangere impiorum armatis legibus debent, multa sunt quæ successionis vtilitatem concilient. quorum præcipuũ forte est ambitus Optimatum exarmandus, ne in Regni spem audeant ipsum Regem violare.

Finge enim in nobilibus & inquietis gentibus, quas cernimus hereditario contineri imperio, hũc quem laudas electionis morem vigere; quid facturos Optimates existimas, nunc quoque vix Regum patientes? Iam hæc illis accederet sui fiducia, posse se quoq; regno potiri, iam despectus in Regem, qui & ex illorum ordine fuisset, nec maiores liberos relicturus. Ast vbi fortuna regnandi stirpe in vna consenuit, Regum præteritorum reuerentia adeo viuit in posteris, vt vel cunę puerorũ in purpuram natorum tacita confessione sortis nostræ nos tangant; nec iis parere indignemur, quos priusquam lucem subeant scimus nasci vt imperent. Nec dubium grandius quiddam insinuari illis ingeniis

geniis quæ ad regnandũ à puero instituuntur, siue natura hoc facit, siue disciplinæ rectitudo, aut potius deûm cura. Certe enim consuetudine honorũ qui ipsis habentur obstupescit superbiæ gustus ac veluti acies; aliturque imperandi fortis illa securitas quæ contemni vix potest, sed nec in odium venire, quia plerumque accedit comis animus, & cum Optimatibus familiaritas, nulla pręteritæ humilitatis verecundia erubescens. Altiora deinde assuescunt cogitare, regnoque tanquam liberorum suorum patrimonio cum fide incumbere. Qui vero suffragiis in hunc verticem rerum humanarum attollitur, nondum primæ immemor sortis est, in quam recidere sui heredes possunt. Itaque à publicorum munerum sedulitate propiori cura subducitur, vt filio vel proximo cognatorum eos conciliet quorum est regnum dare, aut familiam saltem tot opibus expleat, ne deinde vllus ignoret fuisse ex ea qui regnarit. Sic publica ornamenta, publicæ opes, quacunque ratione in priuatam degeruntur familiam, & quæ splendori, quę vtilitati communi vota maiorum destinauerant, tristissimo errore in nescio quos lares profunduntur, eosque laborant in lucem vindicare. Nec eiusmodi Reges suis modo peccatis Rempub. lædunt, sed & Optimatum erroribus, quos perniciosa indulgentia ideo sibi deuinciunt, vt purpuram cognatis suis seruent, aut largiri immodice non vetentur, aut denique ne futurum lædant Regem (nã quis ille de tot Optimatibus incertum est) iniurias in decessoris familiam vindicaturum. Iactes nunc licet electionis prudentiam, quæ nouas identidem stirpes obtrudit malo publico saginandas. Ipsi A-

quilij

quilij diuerſo è genere lecti, quam ſæpe Maieſtatis ſuæ vires his proditas curis fregerunt? Inter hos ille cuius ſanctiones aureas dicunt, vt filio regnum pararet, quo precio ſuffragatores emit? quo deinde ſceptri incommodo cum ſoluendo non eſſet, publica iis vectigalia conceſſit, quæ primum pignoris nomine occupata, mox iſti imbecillitate vel errore regnantum in hæreditatē verterunt? Multa præterea ſunt, vt ſcitis, ſiue opera, ſiue conſilia, quæ nō ſtatim ac concepta ſunt, reipublicę proſunt; ſed expectant maturitatem ſuam, & inſtar frugiferarum arborum legitimo denique tempore edūt baccas. Ex his longioris ſpei conſiliis plerunque ſolida regnorum ſalus conſiſtit. Sperni tamen, aut omitti ſæpiſſime ſolent ab Rege qui non patrio, ſed comitiorum iure obtinet ſceptrum. Quia illis operibus inchoandis labor eſt vt plurimum ſumptuoſus, eoque ſuis autoribus ingratior, quod non viriditatis, nedum meſſis, ea ipſis voluptas eſt, quæ poſteris Regibus olim continget. Qui autem erunt hi Reges? liberi, amici, familiares mei? Imo forte ex ignotis, aut inuiſis. His ego ſecuritatis, lætitiæ, opulentiæ fundamenta ſtabiliam, magnis curis, & iactura ærarij, quod nunc melius in meos effuderim? Fac me velle, at hi ipſi ſucceſſores forte inuidia ſua inutile meum munus efficient. & opera in ſpem longioris vtilitatis inchoata, vel negligent, vel euertēt, quoniam mihi meiſque temporibus erit in decus ea inſtituiſſe, ipſis autem, vt altoribus tantum, & ſapientiæ noſtrę cuſtodibus, inglorius ſumptus accedet. Hæc neque vano timore, neque tamen præter rerumpublicarum perniciem, eiuſmodi Regū animos ſolent ab ingentibus cœptis auertere.

Minori tamen vtcunque Reipublicæ incommodo regnare electi Reges possunt, quam eligi. Nam in viuidis gentibus, subtilique & exerto ambitu feruentibus, num quieta fore speres comitia? num largitionum armorumve immunia, vbi multi opibus, genere, animis pares, neque cedere inuicē poterunt, neque omnes regnare? Quid deinde cum in duos candidatos studia diuiduntur, amboque in regnum se asserunt, vt nescias vter vitio sit creatus? quantæ hæ turbæ? quam sæpe longissimo bello cruentæ? Vt sileam quod populus Regem facere iure assuetus, sæpe quoque eum audet amouere iniuria. Ne vetera nunc curem; cerne Aquilium. Duo regna totidem comitiis non pridem adeptus, paulò pòst eorundem hominum pœnitentia excidit sceptris. Rite inauguratum negauere. Ita ferro, cladibus, vastitate terrarum repetendæ res fuerunt hinc in Peranhyleum alterum ex regnis ambientem, hinc in Dereficum iam alteri incubantem, qui pro dapibus quas in mensam Aquilij ipsum ferre oportuit, fere sustulit & penū & mensam. Hęc vero nonne summa discrimina existimes, iisque peiora quibus interdum nostrorum pueritia Regum funesta est? Nam non nego vel regnantū infantiam, vel tenue ingenium, ineptumq; negotiis, sæpe publicis rebus nocere (quid enim sic ad hominum commoda exactum vt vndequaque sit vtile?) Sed hæc ipsa multo mitiori tempestate in nos voluuntur, quàm quæ procellę ex comitiorum freto exæstuant.

At nec putes optimum quemque, aut maxime ad regnandum idoneum, per hæc comitia venturum ad purpuram. Quam multæ sunt factiones! Vt sæpe

æpe qui ſtirpe & potentia præcipuus eſt, animi bonis deficitur, tanquam verentibus fatis, ne ſi ſummam fortunam ac mentem dent homini, deum faciant ex mortali? Non igitur digniſſimus vtique erit quem Principem comitia dicent, ſed aut potentiſſimus, aut fœliciſſimus; quorum vtrumque ab arte regnãdi abeſſe multum poteſt. Ille viribus ſuis ſuffragia aut terrebit aut emet, ille ignauia fauorem apud eos inueniet qui ſperabunt ſub tali Principe ipſi regnare. Nam ſi denique eligentium ſtudia atque vota ſic integra fingis, vt in eo quem deſtinant Regem, ſolam virtutem reſpiciant, ſolerterque inueniant; ſi præterea candidatorum modeſtiam & aſſenſum populorum hunc facis, vt præbeant obnoxias ceruices ſic ad ſceptrum prouecto; Addas innocentiam noui regis inter recentis fortunæ blandimenta, adeo memorem ſui futuram vt nunquam conniueat; Tunc ego ad hanc fœlicitatem proclamabo, diiſque chariſſimas gentes credam quibus illa contigerit. Sed hæc bona ſperari non poſſunt. Reclamant vitia hominum & toties experimenta in contrarium verſa, Vt iniuria accuſetur nationum ſapientia quæ dedidere ſe vni ſtirpi, ex qua tranquilliora ſint & magis illuſtria apud ſe imperia.

Iratiſſimus Lycogenes erat, deſtitutam à Dunalbio eſſe ſpem ſuam; quod tamẽ ne conuiuæ aduerterent, aliquot iocis, quos elegantiſſimos habebat, rei ſeriæ grauitatem mutauit; adiuuante Eurymede, cui apud ſe tot periculoſæ Philoſophiæ argumenta iactari non placebat. Maxime de Peranhyleo, & Derefico, inter cõuiuas ſermo fuit; quorũ in Aquilium audaciam Dunalbius modo notaue-

rat; Et hos quidem dissitarum tumultus gentium, plerique narrare amabant, vel audire. Sed Arsidas inter hæc, iam prouecto conuiuio facile elapsus, ad Argenidem iuit, breuiterque narrauit quam cõtumax Lycogenes esset in Reges. At illa de temporum iniuria breuiter questa, codicillos ei tradidit perferendos Poliarcho, quibus sua mandata commiserat. Cumque plurimum nauem, & iter, & secretum, & quicquid ad fugientis securitatem erat commendauisset; Tibi denique, Arsida, inquit, qui tantum hominem suis inimicis subduces, primum præmium dij, consciusque virtutis animus persoluet; tum Poliarchus aliquando fœlicior, & si cætera abfuerint, à me saltem tuæ beneuolentiæ fructum expecta. Ille hilarior Argenidis verbis factus, & cum Archombroto deinde quæ videbantur loquutus prona iam vespera ad Timocleæ prędium venit, cui Agrestes comperto errore tunc forte pridianos tumultus excusabant. Illa sæpius cogitans se in leges peccauisse, quam scrutatoribus abfuisse fortunam, comiter omnes habebat, si quid in posterum opus esset, animos sibi parans. Arsidas eosdem benigne affatus est, omnibusque dilapsis, prima nocte ad Poliarchum descendit. Is mora & ægritudine æger, vt venientem conspexit, quid, ait, vobis placet me viuentem sepeliri? Eripe me ab hac nocte (Arsida) & vel hostibus permitte. Certum est non diutius ferre hunc situm. Illa gnarus quanti gaudij chartam afferet, nihil ad omnes questus; sed literas Argenidis profert, gemmamque, & manum, iubet inspicere. Confestim Poliarchus exultatione plenissimus, Vt valet, Arsida? vt meminit nostri? Neque nomen adiecit,

iecit, nam & Timoclea audiebat loquentes; Sed lino deducto, deflexit aliquantum ne legentis affectus vultusque notarentur. Perlecta Epistola, secretum Arsidam ad se trahere cœpit, illumq; consulere, satisne fidere vesti ignotæ, & ascito capillamento posset, sicque ad Argenidem ire; an tutiora sequi præstaret, & ad nauigium Messanam proficisci. Et hunc statim nauigare Arsidæ quidem placebat; sed cunctanter obstabat Poliarchus auidus videndi Argenidem, & verecunde pro amore suo pugnans: quod vbi Arsidas sensit, exoneraturus pudorem amatoris, mutata sententia author maxime fuit ad Argenidem eundi. Quid enim facilius quam postera die templum quod omnibus patebat, intrare? Argenidem de more staturam ad aras, quibus osculum ponere nec miserrimi supplices vetantur. Obfirmato Poliarchi consilio, Timocleam aduocant, monentque sub diem Poliarcho eundum ad nauem, quæ in Italiam eum ferat (nam ad aulam proficiscendi consilium premebant.) Adiecit Poliarchus, nunquam hospitij gratiam apud se vanam fore; Vitam & quæcunque per eam homines habent, semper illi debiturum. Matrona inter preces atque vota lachrymis manans, iam nõ vt hospiti tantum, sed propemodum tanquam alumno, omnis curæ, omnis solicitudinis affectum impendebat. Multum erat ad amorem beneficium dedisse, verebaturque ne iam suum Poliarchum inclementior fortuna exciperet. Et tunc quidem flens acquieturum reliquit.

Nocte vero inter vota, & metus, anxie ducta, redit in specum cum Arsida, attulitque frusta panis mero intincta, & ad Græci moris ientaculũ adegit

adhuc de somno fastidientes. Emisit deinde paulò ante Auroram cum Gelanoro Poliarchum. Et Gelanorus quidem cum Arsidæ ad vxorem literis, Messanam profectus est. Nam Messanæ Arsidas habitabat, vrbem sibi à Meleandro creditam regens. Literarum sensus erat, vt coniux instructum nauigium haberet in portu, quo ipse propediem in Italiam vteretur. Sibi necessariam Rhegium viam esse, hominem qui has literas ferebat diligenter apud se seruaret. Se Messanæ intra quatriduum fore. Postquam ille discessit, iam solus Poliarchus Arsidam sequebatur lente in equo præeuntem. Pedes erat, vilis amictus; & scipione nō necessario vtebatur; manibus quoque ne candore proderentur, diluta fuligine, in subflauum colorem mutatis.

Peruenerunt in vrbem, cum recluso iam Palladis fano deæ copiam fecisset æditus; necdum frequens populus commodiora ad spectādum occupauisset. Poliarchus quam licebat proxime resedit ab ara; Arsidas ad Argenidem iuit, docuitq; quam religiosus cultor in templo illam maneret. Obstupuit virgo, simul periculo Poliarchi, & oblatæ lætitiæ sensu perculsa; signisque diligenter quæsitis, quibus mutatum agnosceret, Res, inquit, periculi plena erit, Arsida, si Rege atque Lycogene mox ad templum ituris, Poliarchus vestium furto duntaxat & capillorum celabitur. Ex tot viris qui Principes circumstabunt, neminem putas sensurum hanc fraudem? Maxime cum mutuis suspicionibus erecti, qui Regi, quique Lycogeni student, vultus omnes, & quicquid insidias tegere potest, solertissima ratione explorent. Venire iuberem huc ad ar-

cem

cem, sed laruam qui in statione sunt milites forte excuterent. Pergam potius ad Parentem, moneboque, ex quo me voluit Palladi ministrare, nunquam nundinarum hunc diem, imæ plebi ad vota negatum: Cum autem sanciendæ mox paci, ad sacra cum Lycogene succedet, templum stipatoribus & comitibus plenum, nec capturum populi turbam, nec supplicum vilioribus posse patere. Si igitur placet (ne quid de consuetudine hodie pereat) me statim ad aras processuram, vt qui de plebe volent ritu solito lustrentur, Vulgi cultu finito, ipsum melius publica sacra procuraturum. Ita metu soluta videbo Poliarchum, commodiusque in incurioso populo nostra consilia latebunt. Probante industriam Arsida, & vt maturaret monente puella ad Regem digreditur: Neque is minus sententiam laudauit, idonea fraude deceptus; Et illa accelerata pompa (vix dum enim horam diei secundam religiosi homines Palladi nunciauerant) inter stipatores, ministrasque, ad templum producta est.

Is autem sacrorum ordo erat, ex quo Argenis sacerdotio fungebatur. Siculi nundinas ad fori conuentus, & mercatum, celebrabant. Tunc Regum edicta vulgari, tunc in sontes edicta constitui. Tempus hoc rebus, si quæ sacræ, si quæ publici ritus, datum. Confluebant in proximas vrbes ex vicinis mapalibus atq; vicis, qui vel rusticis opibus abundabant, vel egebant vrbanis. Hæc dies cõstituta Palladis sacris erat, quo frequentior populus videret Argenidem; quæ quacunq; per Siciliæ diuersa procederet, habebat in comitatu vates, & sacerdotum chorũ: Maiores hostiæ, & cætera victimarũ genera

ſequebantur. Cum lucebat nonus dies, ſi quod Mineruæ templum in proximo erat, illuc deferebatur ſimulachrum cui honores haberi conſueuerant: Sin minus, ex commodiſſima æde euocabatur qui deus deave habitabat, vt quia duo numina vnum templum non capit, ſuo diſceſſu commodaret Palladi fiduciariam ſedem. Fores laurea redimitæ augebantur lucernis atq; vittis. Signum quod ad arã colebatur, acre erat, & deæ ſua arma decentis. Strictum ſupercilium hinc acie oculorum, hinc caſſide ad mediam frontem producta, pulcherrime horrebat. Vultus, qui virginis, ſed implacidæ eſſent. Haſtã ex auro, errantibus per metalli fulgorem radiis, quati à dea, ſæpe vulgus aſſeruit. Ægidẽ quoq; in parma omnibus coloribus qui ſerpentum ſquamas mutant, pictor expreſſerat. Veſtigium veluti ſtantis ad pugnam, læuo pede ſic porrecto, vt totũ ſimulachrũ nonnihil obliquaret in latus. Serpentis quoque ſpecie Erichthonius erat ad pedes, ſpiris extremã haſtam cingens. Cæterũ lectas victimas, vittiſq; & cætero ritu, præterquam mola, mactatas, producebant ad veſtibulũ templi (nam intus mitti ſanguinem erat nefas,) Poſtquam victimis iam ſubiecta aqua erat, ſuperueniebat Argenis, cultu eximia qui Principem & Sacerdotem decebat. Miri operis ſtolam erat induta, quæ per intextas imagines aſſurgens, Palladem faciebat de cerebro Iouis naſci, & in lite cum Neptuno inuenta olea triũphare. Hanc à tergo per multa volumina diffuſam, nec veſtigia verreret, ſex virgines ſuſpẽdebãt. Crines Argenidis religabat purpurea faſcia, ramis oleę impedita. Ex eadẽ arbore ſummo capiti coronã poſuerãt. Sic ornata, & poſtquã ad victimas acceſſe-

ceſſe-

cesserat, imposito velo caput operta, cōcipiebat solemnes sacrificio preces, molaq; deuota animalia conspergens, muliebri ictu in earum frontem reclinabat argenteam clauam. Vero mox ferro excipiebant victimas præcincti Sacerdotes, iugulisq; suffossis, fata, & deos in extis credebant deprendere. Tum ingressa templum Argenis, thuribulo argenteo præferebat solitos diis vapores, & ad aram admota, demptam suo capiti coronam ad armati signi pedes suppliciter collocabat. Thura tunc, & odores, nouo igne refecti, qui dum ex acerra dissipantur, cantu à proximis virginibus orto, quisquis ex populo sciebat, hoc carmen modulabatur.

O pars, sed potior, tui parentis,
O Tritonia, nulla cui dearum
Maternas teneræ blanditias tulit;
O virgo studiis nata virilibus,
Sacris ipsa tuis ades.
At vos Sicelidum chorus,
Forti plaudite Virgini,
Cantus addite plausibus.
Tu belli decus, axibus seueris
Lethum, vim, gemitum, arma, fata, ducis.
Stat dextra iaculum; Gorgonis aspera
Monstris terribilis laua, dat hostibus
Facto viuere marmore.
Tu pacis dea, pinguibusq; campos
Exornas oleis: & ipsa stamen
Monstras, ipsa colum ducere candidis
Quæ te virginibus cunque vocauerint
Casti thuris odoribus.
Tritonis cupit vnda te paludis,
Vrbs dijs hospita te vocabit Argos,

Et Pandionis qui colit arcibus.
Sed tu Tinacria pronior Insula,
Huc vultus melius refer.
Adsis Sicania benigna genti,
Seruatosq́; diu tuere Reges.
Nobis, diua, semel cum bona veneris,
Optamus merita sæpius, & nouas
Læti reddere gratias.
At vos Sicelidum chorus
Forti plaudite Virgini,
Cantus addite plausibus.

Sequebantur omnium vota, quibus palam incolumitas petebatur Principibus, addebant innoxios cœli haustus, nec fallentem Agricolas humũ. Occultis precibus priuata familiæ comoda quisq; optabat. Tunc vero ad dexterũ latus aræ, in altiori sede Argenis quiescens, vittatũ manu ramũ tenebat, quem vndis lustralibus rorantem, modico victimæ cruore asperserant, credebantq́; efficacis esse tutelæ, si fronti oriq́ue esset impositus. Stabat in armis circa virginem satellitum duplex ordo, ad eam ituris semitam aperiens quæ vix binos capere posset, ne tumultu, & imperitorum rixis, aut ara aut Argenis pulsaretur. Sic admissi, ad illius pedes prolabebantur, abibantq; breuiter ramo tacti. Nulli de plebe exclusi, pluresq; Argenis quam Pallas acciebat ad sacrum.

Quo igitur die Arsidas Poliarchum adduxit, parata erant sacra in veteri templo, quod Magellani habebant Palladi nuncupatum. Et Argenis maturius, tanquam dimittendo populo priusquam cum Lycogene Meleander adesset, reuera vt extra periculum Poliarchum aspiceret, descendit ex arce. Cumq;

Cumq; pro foribus templi tactas victimas reliquisset inter decollantium manus, & in deę limine thuribulum sumpsisset, iam tunc quidem inquieto animi tumultu cōpleta, peruenit ad locum, in quo, Arsida docente, sciebat sedere Poliarchum. Hunc vero postquam vidit, in ignobili veste, & genis alienis miserabilia in se lumina figentem, adeo ira & pietate accensa est, vt penè sacri ratio amenti excideret. Vtcunq; tamen perrexit ad aram, ibique in deæ signum intuens, interim dum cæteri solemne carmē celebrant, arcanos gemitus effudit. Testabatur cælestium fidem. Innocentiam suam, candorem, pietatem, tacita exprobratione ingerebat scientibus. Nunc si se adiutam vellent, auxilio esse tempus. Si hæc mortalia curant reguntve, cur non virtutibus pretiū erat? cur nec à se, nec à Poliarcho violati fæuiebant? Scire illos quam nō fœdo amore, virginisq; pudendo, in tanto viro hæsisset. Si per iura naturæ licuisset, optaturum hunc fratrem fuisse. Adeste saltem fugienti, inquit, & si quid durum in vtrumq; paratis, illo incolumi omnia in meum caput citate. Ab his precibus, quamquam verissimo affectu flagrabant, subito cogitationum æstu auersa est. & nūc sui, nunc sponsi miserebatur. tum in Lycogenem inexpiabilis odii rabies. & quoties occurrebat nec insontem patrem esse, qui tam facilis in Poliarchi annuisset perniciē, ab hac mente refugiens quę periclitabatur pietatem violare, redibat ad deos, stupensq; , & inter mutos dolores attonita, plus illos suis malis quam votis exorabat. Fletum tñ in potestate habuit, pudore intempestiuos in publico luctus vetante, forte etiam quia erat calamitatis maior moles, quam vt iret in lachrymas.

Nequi

Neq; tunc minus ægritudinis aut tumultus in Poliarcho erat. Relinquendæ dulcissimæ sedes, aufugiendum veluti perduelli. Quam non generi, quam non animo conueniebat hæc fortuna! Iam quæ oblectamenta fuerant, lacerabant diductum doloribus pectus. Omnes Argenidis virtutes, omnes dotes, redibant in mentem, etiam quæcunq; exigua esse crediderat, tunc augustiori specie, quia erant amittenda, cogitationem implebant. Inter tot mala, nihil molestius visum, quam quod Argenidi doloris causa esset; Nec leuior metus repugnātem animum lentè subibat, ne sacramenta amicitiæ inter ipsum & virginem concepta, tempore & absentia delerentur, essetque aliquid quod Argenidi charum deberet odisse. Simul in iram versus, cogitabat Siciliam armis repetere: Simul Argenidem in patre aut patria lædere verebatur, & iracundia dolori cōfusa, per varios affectus nunc stupebat, nunc errabat.

Inter hos animi motus, decantata ter carmina publicæ voci finem fecerunt, conseditque Argenis non procul ab ara, sacrum ramum venientibus protendens. Selenissa, virginumq; delectæ, à tergo sedentis constiterant. Eurymedes, atq; Eristhenes, longè diuersum par, erant ad latera: Ab illis milites ad testudinem templi porrexerant geminum ordinem, definiebantq; viam processuris ad virginem. Eurymedes cum in Argenidis vultu crebros motus notauisset, submissus ad aurem, rogauit ecquid ipsi malè esset. Vtitur colloquentis commoditate virgo, ad illum vtiq; vultu conuerso, quoties nimius dolor exundabat in ora. Vulgo digesto, penè vltimus restabat Poliarchus, qui ad lustralem ramum

acce-

ccederet. Et animus & vestigia deerant processu-
o: vicissimq; à frigente, & penè inutili puella, expe-
ctabatur. O amantium insana consilia! Tanquam
fugitiuum gaudium percepturi, ad hanc breuis
mutiq; congressus audaciam deuenerant; Iamque
piget irritati doloris, simulq; periculi, multo acrius
deuoturos suam sortem, nisi sic dolere licuisset.
Demum miser, nec iam frustra innixus scipioni,
promouit ad Argenidem gradus, acciditq; ad ge-
nua: & tanquam vota conciperet, Vale, inquit, ca-
stissima Sacerdos, memineris Palladem tuam abire
semper tuam, ô virgo, sed si patieris, non sine patrio
fulmine redituram. Intellexit misertima virgo, nec
aliquid ausa referre, tamen mœstis oculis in eum
breuiter fixis efficacius omni voce loquuta est. Sed
ab illius pedibus abire non sustinebat Poliarchus,
siue illum obliuio sui ceperat in tantæ calamitatis
caligine, siue sentiebat poplites erraturos: Cœpe-
ratq; vereri Selenissa, ne ille intempestiua mora fa-
bulam proderet. Cum Eurymedes hominem ratus
ad Argenidis pedes ignara rusticitate cõsistere, vir-
ga quam dextera tenebat grandem ictum procum-
bentis lateri non sine risu inflixit, iussitq; abscede-
re. Poliarchus inter paucos Eurymedi charus erat,
& hanc iniuriam non ab odio vllo, sed vestibus suis
factam sciebat à nesciente quem cæderet, consur-
rexitq; properè, suo quoq; iudicio merito castiga-
tus. At non Argenis tam composito animo ictum
aspexerat. ægrè pudore prohibita, ne Eurymedem
ab oculis iuberet abire; Mox discedentem Poliar-
chum qua licuit oculis sequuta, opportune Arsi-
dam in limine templi videt, vt coniici potuit, viam
fugienti præeuntem. Quippe ille gratulatus suo
Regi,

Regi, quod à bello quies esset, simulauerat necessitatem sibi oblatam traiiciendi in Italiam ad socerum: Impetrata Regis pace, tēplum Palladis petit, cernitq; venientem ab ara Poliarchum. tum paululum cum eo secedens, monet per infrequentem portam abire ab oppido; Viam quæ Messanam tēdit tenere, donec secundo miliari in dumetis quæ occurrunt lateret, se postquam loquutus Argenidi esset, confestim assequuturum.

Interim Meleander ad Argenidem misit, qui popularis sacri solemnia iuberet maturari. Tempus enim in multum diei procedere : Dandum sibi & Lycogeni templum esse. Illa apud se non erat, stimulisque quos credebat constantia sua domitos, iam sensim concedebat. Regi tamen renunciari iussit, peracta quæ pertinebant ad populum. Destinata sacrificia, cum placeret, obire illum posse. Ingens pompa, & pro decore Meleandri, atque Lycogenis, in regiæ vestibulo stabat, manebatque ad templum prodituros. Ipse Lycogenes in Meleandri thalamo erat, specie officii, varios, ac plerumq; nō serios, cum Rege sermones instituens. Vbi maturum fuit, Meleander in regio cultu, pallioq; purpureo, manu tenens insigne maiestatis, ad stipatores processit. Proximus antecedebat Lycogenes, cuius latus de Regis imperio tegebat Archombrotus. Ante hos ibant quorum magistratus eminebat, aut gratia. Ingens egregiæ iuuentutis numerus inchoauerat pompam. Ne populum quidem satis viatores arcebant, spectandi auidum, maximeque qua prohibebatur ruentem. Præter regium, assuetumque imperio nomen, ipsa senectus, vultusque lenissimi animi index, & suo fastigio digna maiestas, omnes

omnes in Meleandrum conuerterat. Neque tantum quibus incorrupta in eum fides erat, hoc conſpectu mouebantur, ſed etiam ex inimicis illi quos erraſſe potius diceres quam peccaſſe, vt is dies haud pœnitendus Regi proceſſerit, in quo hos dolor, illos pudor inceſſit, quod ad hæc fœdera adigeretur. Ergo Lycogeni Rex iurabit? Ergo ad neceſſitatem fœderum cum ciue deſcendet? Et hæc publice? hæc tanquam legitima, populum teſtem habere? Quid amplius externum Principem, parem æmulum, iuſto bello eſſe facturum? Quibus autem altior ſenſus, aut ſpe vel metu ſagacior erat, vlterius cogitationem mittebant; Neque vero colendum illum diem, tanquam pacem relaturum: ſęuiora reſtare, nec futurum ſtabile quod coactus Rex cũ ciue pepegiſſet. Nam Principes, quod à ſe iniuria extortum eſt, alia iniuria ſæpe repetere. Aut itaque Regem, vbi licebit, illius facinoris vindicem fore, aut ceſſantem iri à Lycogene oppreſſum. Forte Senex, in aula educatus, interroganti ſodali, quid vnquam humanius vidiſſet Regis vultu, ita reſpondit vt vox ad Regem perueniret, Humaniorem dicerem, commilito, niſi ſibi crudelis illa humanitate eſſet. Cum hanc vocem Meleander accepiſſet, à fidiſſimo homine miſſam, iam antea perturbatus, & in eos ſermones cogitatione hærens quos de ſucceſſione Regum, heſterno apud Eurymedem conuiuio, audiuerat à Lycogene eſſe iactatos, ſic offendit in ſaxum quod aliquantulum eminebat, vt in terram manus affligeret. Subitus ſpectantium clamor terrorem latè dedit. Proximi ad ſubleuandum Principem concurrerunt. Qui longius ſtabant, ipſa ignoratione pauidius concitabantur, donec

nec constitit fortuitum & leuem lapsum esse. Ipse excusauit risu casum: Multum enim se telluri debere, quæ Principem venerata, cum exurgere non posset, eum deduxit ad oscula. Hanc, vt suam, libēter se amplecti. Triste tamen aut lætum singulis omen fuit, vt quisque Lycogeni vel Regi studebat. Nam quid eo portendi, quod stratus Rex ad Lycogenis pedes erat? quod procubuerat tanquam victima, ipse ad sacrificandum paratus? quam leui momento, quam subito fuisse euersum?

Dum hęc cogitant, iam in aream primi peruenerant, in qua hostiæ erant redimitæ vittis insignibus, præcinctiq; ministri expectabant, donec Argenis legitimis verbis ad munera deos vocaret. At illa magis magisq; superuenienti dolore incitata, in secreto templi loco, cæteris paulum iussis abscedere, ita secum loquebatur. Quid tu autem calamitosa Argenis? quid tu præstantissimo viro malorum omnium causa? quid vidisti, aut in quæ supplicia duras? Poliarchum abire: triumphare Lycogenem? Pati hoc potes? ô regia virgo, ô sceptro destinata! Si te Principem meministi, cur non Poliarchum hic asseris? si sponsam, quid ille solus fugit? Ecce autem, restabat ad fata vt pro Feciali esses tuo parenti atq; Lycogeni firmantibus pacem, ô dii, quam sanxerũt Poliarchi discrimine. Tu deinde qua fronte, non dicam in Poliarchum inspicies, sed loqueris cum absente, sed audebis meminisse virtutum, vultusq;, atq; verba, ad animum secreta cogitatione arcessere? At pietas in parentem, at publica regni salus hoc iubet. Quæ autem in patrem impietas si inauspicatum scelus refugero? aut quid mihi cum regno, si mori decreui? Sed nec timiditate semper regnorum

salus

alus constat. Forsitan audacia mea corrigam quæ
ater mansuetudine peccauit. Sed quid ages? dis-
rimen nunc appetit, obruetq; imparatam. En ge-
itor, en Lycogenes adest. Poscor ad sacra. Si sce-
eratæ paci abnuo ministrare, quæ verba mihi e-
unt, quæ publice ad patrem argumenta?

Sic dicebat, nec iam mœsta, sed concepto furore
ngustior, graues oculos huc & illuc ferebat, cum
ubiere hæc vltima verba abeuntis Poliarchi, me-
ninisset Palladem suam abesse & cum fulmine pos-
e redire. Certe, inquit, abiit mea Pallas. quid fru-
tra hic morer? profanæ sunt preces, destitutum
umine templum. Nihil consultius quam vt vati-
inari me simulem, vetarique à dea, vltra his sacris
ıcumbere. Sic effugiam facinus huius pacis conci-
iandæ, & ingentibus deinde consiliis liberius va-
abo. Cum illud placuisset, vt erat fœlicissimi inge-
ii, & tunc maxime concitati, cœpit orationẽ para-
e, qualem fatidici habent. Vultus atque oculos, v-
i furori indulsisset quem suggerebat discessus Po-
archi, sciebat suo ardore mendacium optime ad-
mbraturos. In his cogitationib. hærentem adiere,
ui monerent eam dicandis victimis expectari. Ad-
sse enim Regem, & silentium per præconem im-
eratum. Hilarior virgo erat, postquam consilium
nimo sederat, cui acquiesceret. Ergo se ituram
espondit, animumque simul & gressus ad desti-
atam tabulam comparauit. Iamque hinc Rex,
nde Lycogenes, mediam hostiam habebant. Cir-
umfusi Optimates diuersissimas mentes sub vno
omponebant silentio. Populus cuneos vndequa
ue stipauerat, & destinatum sacris ambitum, æ-
re appositi milites tuebantur. Sed pro monstro

H fuit

fuit Argenis, vbi primum à templo egreſſa, variantibus oculis, comiſque per horrorem iactatis, ſua veſtigia turbauit. Furentis ſpecies erat, quæ motus deorum, nondum animo benè conceptos, prima ægritudine eluctaretur. Meleander in primis obriguit; Qui caſus, quæ furiæ, quiſve deorum filiam ſic vrgeret. Ea autem aliquanto ſeuerius rotatis luminibus orationem exorſa eſt, non in carmina quidem conditam (nec tam ſubito licebat) ſed tamen ab humana .onſuetudine in diuinos ſermones vergentem, vt hanc facilè fuerit Nicopompo, nō multis immutatis, in verſus ſic cogere.

Cur fugis ô, ſedesq́; tuas ſanctiſsima linquis?
En mea Pallas abit: video c[illegible]mq́; volantem
Auerſamq́; deam. Proh dira audacia nobis!
Exilio damnata fugit. Quid thurea flammis
Dona feram, caſiq́; greges altaria tingent?
Me mage Diua rape, & volucri per nubila tractu
Siſte ferens, queiſcunq; tibi placet ire ſub aſtris.
Arma tamen quatis arma minax; procul Ægidis auro
Haſta incuſſa ſonat: redeunt per inane tumultus;
Sæuaq́; proſciſſo dirum rubet orbita cœlo.
Parce iſtis, ô diua, minis. Neu vindice ferro
Bella para, patrios neu corripe nubibus ignes.
Heu furiæ! quo fata cadent? Quid ponere templa
[illegible]uit, & auratis attollere limina ſaxis,
S[illegible]placet hoc audere nefas, ſi bella mouemus
Cælitibus, Numenq́; ſuis probibemus ab aris?

..tquam his ſimilia vaticinantis vultu profudit, ..tata in eiulatus, maximè impleuit ſpeciem ..no tumultu correptæ. Et in illam quidem o..ium oculos ſtupor defixerat: Sed præcipua Me..andri cura erat, reuoluentis quæ in oraculi modum

dum edita erant; Iussam Palladem exulare, abeuntem deam minari, denique piaculum esse commissum. Hæc quo minus capiebat, eo frigidior animum metus incesserat. At Argenis, velut effusa vi spiritus qui intra præcordia ad vaticinium sæuierat, omissis infulis, quas ademit de capite, supplex accessit ad patrem, rogauitque vt sibi abstinere ab is sacris liceret. Pudere n. se furoris inassueti, nec conspectum populi tam subito ferre. Hærebat Rex tot ominibus æger, & præter cætera metuens, ne Lycogeni in suspicionem veniret, quasi hæc monstra turbandis fœderibus ipse ex composito finxisset. Virgo autem inter silentium patris elapsa, deducentibus eam assuetis custodiæ suæ militibus, concessit ad regiam. Arsidasque tanquam officii causa sequutus, acceptis ad Poliarchum mandatis, statim arce digressus est.

Fremitus interim, & mox liberius murmur in irrita plebe. Alii pacem aiebant præsentissimo numine improbatam, alii ad venturas Siciliæ clades referebant prodigium. pergere quidam ad sacra ministros iubebant, & quicquid id erat expiare; Sententiam ferebant promptissimè, qui minimè consulebantur; Sed maxime eminebat vox, Fecialium vocantium. Nam vt Siculis Græcos mores sua origo tradiderat, sic vicinia Italiæ insinuauerat multos ritus, in quibus & Fecialium tota religio. Igitur Meleander, sedaturus pugnantium vota; Nihil interest, inquit, Palladiisne an Iouis auspiciis firmentur, de quibus bona fide inter viros conuenit. Ades Fecialis Siculorum, & legitimos fœderum ritus obi. Fecialis in veste prætexta longum carmen recitauit, quo diræ in fœdifragos cõtinebantur. Cæ-

ſa inde hoſtia fuit, cuius exta Rex ſimul, & Lycogenes tenuerunt. Ab hoc ſacro intrauerunt in templum, aramq; & puluinar tangentes, rurſus fidem obligarunt numinibus. His peractis, ſe ad regiam pompa conuertit. Sed nec plauſus populi ſequebatur, nec gratulantibus amicis ſynceri vultus erant. Rex tamen, vt oportuit, animi dolore fraudato, & ad hilaritatis indicia verſus, eo die publicum conuiuium iniit, ludosq; proximo die inſpexit, in quibus poeta ſoccis egit, retulitq; facetos de populo iocos. Regia enim & tragica, edi illo tempore non placebat. Per multos hoſce dies, vtriuſq; amici, à Rege & Lycogene moniti, non modo abſtinuere rixa, ſed & frequentibus mutuisq; epulis, ſecuritatis & lætitiæ laruam induxerunt. Nam & Argenis, quæ ſimulatione morbi iacuerat, in publicum prodiit, poſtquam Arſidas literis ſignificauit, ſe ſuumq; vectorem, incolumes Italiam tenuiſſe.

IOAN-

IOANNIS BARCLAII ARGENIS.

LIBER II.

POLIARCHVM ex Sicilia exegiſſe,
viſa Lycogeni ingens de Meleandro
victoria: Quippe acer iuuenis, ma-
turusq; conſilio, ſui genii magnitu-
dine regias partes extulerat, & faci-
iora factioſis ſcelera erant hoc extincto, vel ſaltem
bſente. Mortis enim ipſius opinio diu non conſti-
it, ſed ſiue res ſuſpecta tantum fuit, ſiue à conſciis
dita, non obſcurè Arſidas iactabatur, illi cum na-
igio ſalutem obtuliſſe. Et hæc prima Lycogenis in
Regem criminatio, cum per homines ſubornatos,
n populum ſpargeret, Meleandro fluxam fidem
uiſſe & Rege indignam. Quippe illius iuſſu lega-
os à Poliarcho cæſos, & reum clam exemptum
applicio, iamq; ſecurum in Italia, fortè ad paria
acinora, præſtari. Hæc modeſte Lycogenes, & tan-
um apud eos quibus inuiſus Meleander: Sed cli-
ntes licentius infamiam Regis vrgebant. Nouis
nim motibus materia quærebatur; Nec deerãt qui

hæc tumultuandi initia ad Meleandrum deferrent. Ille consulto in pristinæ lenitatis specie perseuerabat, vt quæ incuriæ imago res antea eius afflixerat, iam imponeret inimicis. Accendebat eius animum, præter facinora Lycogenis, periculumq; fortunarũ virilis in Argenide constantia: Apud quam cum quereretur, quod sacrificium destituisset, fecissetque suspicioni locum, quæsitæ rationis qua fœdera turbarentur; Si quid hic (retulit ipsa) peccatum est, iustius erit de Numinibus te queri. Stimulos ego nec recusare, domine, potui, nec tenere. Cæterum plures sunt qui mirentur te iniisse pacem, quã me Deosque ab ea refugisse. Ignosce libertati, quã mihi bonitas tua facit: Forte melius esset inter strenua opera semel perire, quam tot iniuriarũ patientes regnare precario. Rex indole supra muliebrem erecta permotus, diu pensatæ seueritatis consiliũ exequi statuit; Cui rei conducebat, Epeircten, siue bello, siue fugæ, aptissimam sedem, incolere, in quam pridem quæ vtrique fortunæ conueniebant dissimulata ratione conuexerat.

Epeircte in Panormitanorum finibus mons est, aliquot millium ambitum amplexus. Imæ radices abscissis præruptisque rupibus attolluntur; Mox vbi per inaccessas cotes mons in modicum tumorem excreuit, paulatim faciliora latera acclinat, donec ad verticem peruenias haud modica planicie æquatum: in qua & tumulus commode eminet, tanquam à natura productus in arcem. Illud iugum munitionibus Reges firmauerant: Reliquus montis vertex iusto oppido, sparsisq; præterea, & amœnis ædificiis incolebatur. Quo latere ad mare mons pertinet, capax omnis nauigii portus sese in-

tet ſaxa inſinuauerat, laxo aditu, aqua præalta, & propter montis amplexum, à procellis ſecura. Huic portui oppidum tam opportune imminebat, vt ijs inuitis à quibus obtinebatur, nec ſubire naues poſſent, neq; arcta ſemita teneri, quæ à mari ducebat ad iugum. Qua vero interiora inſulæ mons ſpectat, duobus duntaxat callibus aſcendi tunc poterat, iiſque pari modo impeditis. Ingens quoque leuamen Epeirčten colentibus, quod quacunque intermittunt ædificia, vberrimi pecoribus paſtus naſcuntur. Et vt hunc ſitum, beneficium deorum putarent, effecerat copia fontium, & innoxius aer, in quo nulla veneno infeſta animalia viuebant. In limine callis qui ſurgebat à portu, Cereris ſignum, cum ſpicea corona, & ſerpentum volucri iugo, religionem offerebat intrantibus, ne inſalutato numine progrederentur, vel ſaxum negligerent, quod rudibus literis deam loqui in hunc modum faciebat.

Si mihi qua curuo Nereus vehit æquora cinctu
Omnis humus fruges, atque omnis mitia debet
Iura locus, vetuiq; fero nemoralia ritu
Pabula Chaoniis miſeros decerpere ramis;
His ſaltem ô cunctæ meritis concedite gentes,
Sicano ſim tuta ſolo. Reuerentia noſtri
Adſit, & has nullus ſurgat populator ad oras.
Namque mihi hæ ſedes, hæc fatis dedita tellus,
Hæc placet. Exerti tantum ferat arma coloni
Pingue ſolum, & duro tantum de vomere vulnus.
Haud iniuſta precor. Si quis tamen impia contra
Signa feret, me me ille grauem, me ſentiat hoſtem.
Ipſa faces, ipſa arma feram, cognataq; iunget
Mecum omnis Natura manus. Saturnia proles

De Ioue sum mater; fraternos cœrula nutus
Vnda timet, nigroq; gener capit omnia mundo.

Meleander multo antè assueuerat illuc diuertere, quasi pulchritudinem loci sequutus, venationum quoque simulato amore quas vicina regio ferebat; Fidissimi militum in præsidio erant, &, ne si cœptis fortuna abfuisset, etiam intercideret fuga, vario prę textu, regiarum triremium partem ad stationem applicuit. Captatis quoq; temporibus, quicquid olim cumulauerant Reges, in eam arcem delatum est. Vis magna gemmarum: coraliorum multiplices rami, quos ex vicino mari petierant. Exoticam purpuram per aliquot sæcula coactam pinguis murex suo fulgori seruauerat. Vasa aurea atq; argentea, quorum pauca recenti artificio nitebant: rudia plura, impensius in vetustatis reuerentiam colebantur. Signatæ pecuniæ ingens modus non erat, per liberalitatem Principis exhausto ærario, quam deniq; futuri coniectura minuerat.

Rex vni Argenidi consilia aperuit, sibi regiæ dignitatis vltionem in animo esse: Si simul Lycogenes & factiosorum præcipui, varia negotiorum specie cogi possent ad regiam, (iam enim in diuersa secesserāt) omnibus se iudices, & supplicia daturum. Huic rei Epeircten esse idoneam, vnde & vicina regio teneretur, & in potestate maria essent. Forsitan, inquit, violenta consilia reliquos frangent, qui meę clementiæ fiducia peccant. Sin resurgent sæuius bella, consiliumq; euentus destituet, relinquam ingratissimum solum, tecumque diuitias triremibus imponens nauigabo in Africam. Neq; enim illic desunt qui fugientem excipiant: Et aut ego tantus natu, aut tu in annis eiusmodi clade indignis, for-

tunam placabimus. Si ea calamitas incidet, ſolam Epeirčten commendabo Eurymedi; Hanc cum delecta manu ad extremum propugnet. Interim nobis, (gnata) pœnas dabit Sicilia, grauibus inter ipſos coniuratos odiis lacerata, vulguſque errore diſcuſſo, quid illi ſint, & quid fuerimus, triſtiſſima eſtimatione penſabit. Quippe nec in diuidendis facinoris præmiis vnquam conuenient, nec Lycogeni omnes accedent. Multi enim me percelli, non euerti, deſiderant. Sic inter ſe commiſſi, pars ad nos reſpicient: & reditus noſter forte illorum beneficium erit, quorum ſcelere pulſi fugerimus. Tu interim, Argenis, in arcem concede, Vereor enim ne bellum improuiſo aut accipi aut inferri oporteat. Vnum vide, ne in tuam familiaritatem ignotæ fidei mulieres admittas. Satis eſt, mea gnata, proditione virorum nos lædi.

Ad hæc Argenis, gratulata fortiſſimum conſilium Patri, & hortata nouo bello experiri fortunam, adiecit ſe hactenus cũ fide curaſſe, ne ignoti ingenij mulieribus ſua familiaritas pateret. Sed poſtquam digreſſi ſunt, cogitare acriter cœpit, à qua muliere timendum Rex monſtraſſet: quæve ſecum omnino viueret ipſi inuiſa. Statimque conſuluit Seleniſſam, ignara illam eſſe, quæ Timocleã Regi ſuſpectam occultiſſima fraude effecerat. Et tunc quidem callidiſſima anus, quamquam læta ſuas artes procedere, perfidioſe apud Argenidem ſimulauit mirari ſe quis ad has curas impuliſſet Meleandrum. Cauſa autem cur arcanis conſiliis Timocleam petiiſſet, hæc erat. Argenidem illius officiis in Poliarchum ſenſerat eſſe captam, verebaturque ne iucundiſſima nouitate Matrona

De Ioue sum mater; fraternos cœrula nutus
Vnda timet, nigroq; gener capit omnia mundo.

Meleander multo antè assueuerat illuc diuertere, quasi pulchritudinem loci sequutus, venationum quoque simulato amore quas vicina regio ferebat; Fidissimi militum in præsidio erant, &, ne si cœptis fortuna abfuisset, etiam intercideret fuga, vario prętextu, regiarum triremium partem ad stationem applicuit. Captatis quoq; temporibus, quicquid olim cumulauerant Reges, in eam arcem delatum est. Vis magna gemmarum: coraliorum multiplices rami, quos ex vicino mari petierant. Exoticam purpuram per aliquot sæcula coactam pinguis murex suo fulgori seruauerat. Vasa aurea atq; argentea, quorum pauca recenti artificio nitebant: rudia plura, impensius in vetustatis reuerentiam colebantur. Signatæ pecuniæ ingens modus non erat, per liberalitatem Principis exhausto ærario, quam deniq; futuri coniectura minuerat.

Rex vni Argenidi consilia aperuit, sibi regiæ dignitatis vltionem in animo esse: Si simul Lycogenes & factiosorum præcipui, varia negotiorum specie cogi possent ad regiam, (iam enim in diuersa secesserāt) omnibus se iudices, & supplicia daturum. Huic rei Epeircten esse idoneam, vnde & vicina regio teneretur, & in potestate maria essent. Forsitan, inquit, violenta consilia reliquos frangent, qui meę clementiæ fiducia peccant. Sin resurgent sæuius bella, consiliumq; euentus destituet, relinquam ingratissimum solum, tecumque diuitias triremibus imponens nauigabo in Africam. Neq; enim illic desunt qui fugientem excipiant: Et aut ego tantus natu, aut tu in annis eiusmodi clade indignis, fortunam

ınam placabimus. Si ea calamitas incidet, solam peirӕten commendabo Eurymedi; Hanc cum electa manu ad extremum propugnet. Interim obis, (gnata) pœnas dabit Sicilia, grauibus inter ɔsos coniuratos odiis lacerata, vulgusque errore iscusso, quid illi sint, & quid fuerimus, tristissima :stimatione pensabit. Quippe nec in diuidendis ıcinoris præmiis vnquam conuenient, nec Lyco-;eni omnes accedent. Multi enim me percelli, non uetti, desiderant. Sic inter se commissi, pars ad ıos respicient: & reditus noster forte illorum beıeficium erit, quorum scelere pulsi fugerimus. Tu nterim, Argenis, in arcem concede, Vereor enim ıe bellum improuiso aut accipi aut inferri oporeat. Vnum vide, ne in tuam familiaritatem ignotæ idei mulieres admittas. Satis est, mea gnata, prodiione virorum nos lædi.

Ad hæc Argenis, gratulata fortissimum consiium Patri, & hortata nouo bello experiri fortunam, adiecit se hactenus cũ fide curasse, ne ignoti ingenij mulieribus sua familiaritas pateret. Sed postquam digressi sunt, cogitare acriter cœpit, à qua muliere timendum Rex monstrasset: quæve secum omnino viueret ipsi inuisa. Statimque consuluit Selenissam, ignara illam esse, quæ Timocleã Regi suspectam occultissima fraude effecerat. Et tunc quidem callidissima anus, quamquam læta suas artes procedere, perfidiose apud Argenidem simulauit mirari se quis ad has curas impulisset Meleandrum. Causa autem cur arcanis consiliis Timocleam petiisset, hæc erat. Argenidem illius officiis in Poliarchum senserat esse captam, verebaturque ne iucundissima nouitate Matrona

veteres amicitias anteiret. Ergo inuidiæ curis grauis ad familiaria in aulis flagitia & odia se conuertit. Nihil tamen aperte in Timocleam loquuta est. Ars enim & causa perierat, si deprehenderet Argenis fraudis ingeniū. Sciebatque præterea, se mulieri grauiorem hostem fore, si eam odisse non sciretur. Varia itaque ingerebat, quibus consultissimum esse probaret vt Argenis beneficium in eam aut omitteret, aut differret. Visne, inquiebat, scire Timocleam hæc præmia esse occultati Poliarchi? visne secretæ inter te & illū fidei pignora in plures emanare? Solertius mecastor feceris, si tanquam tuopte ingenio illi mediocriter fauebis; vt dari non referri beneficium credat. Sit vero suæ domi. Non careret suspicione, illa tuæ familiæ accessio. Finge enim (quod & Superi faxint) nunquam in vulgus periculose emanaturum, ab ipsa Poliarchum esse seruatum. At quid iste hospes Archombrotus? Scit quantum de eo sit merita; & pręmia tam subito scilicet à te solui non sentiet?

His, & pluribus, sibi verius quam alumnæ cauebat Selenissa, rata actum de gratiæ quo eminebat fastigio, si præter se alia esset cui nihil sileretur. Sed tam commode, tantoque circuitu peccabat, vt videretur vnam Argenidem curare: Assiduum & exitiabile Principibus malum, apud quos gratiosi prętextu iuuandi aut monendi, satiant inuidiam, & interdum æmulos laudibus attollunt, vt maligna deinde inserentibus sit pronior fides. Ergo & Selenissa suspiciones secreto ornauerat, quæ in Timocleam Regi allapsæ sunt; Hanc olim fauisse Lycogeni & adhuc incertam fide esse; tamen ab incauta Argenide amari. Rursusque apud Argenidem

dem eiuſdem matronæ laudes, & merita, miſcebat imagine periculi, quod in ea ſubuehenda timendum videbatur. Et quoniam partim vera monebat, effectum eſt, vt vix melius ab Argenide Timocleæ eſſet, niſi quod interdum, vt ſolebat, venienti, familiarius ſe præbebat, augebatque recedentem aliquot donis, liberalitatis occaſione vtique ſemper apte quæſita.

Inter hos dies Argenis, vt erat imperatum, comitante Ibburrante, qui tunc forte negociorum cauſa in regia erat, Epeirčten profecta eſt. Nec multo poſt Meleander, cum in idem oppidum ſe conferret, ingens vitæ periculum adiuit, ſiue ſuorum fraude, ſiue fatorum conſilio, gratiam & fauorem Archombroto quærentium. Lacus erat paſſuum non plus mille in ambitu, placidis quidem & facilibus ripis, ſed aqua deinde præalta, & inſtabili fundo. Ad illum Regis auriga declinauit tanquam via magis aprica ducturus. Frequentia curruum qui illic quotidie agebantur, multis orbitis notabilis, ne quid timeretur effecerat, cum ecce Regis equi ſeu ſponte conſternati, ſeu culicum paluſtrium ſtimulis acti, aut denique proditione ductoris, quaſſatis alte iubis & periculoſe arrecti, viam in lacum pręcipitant, omnibus quidem qui in comitatu erãt pauidiſſima vociferatione certantibus: ſed pauci ferebant auxilium, ſiue intempeſtiuo metu ſibi cauebant, ſiue ſubiti atrocitas periculi vires torpentibus eripuit. Inter illos qui ruentem per deuia currum cum fide ſequebantur, nemo Archombroti celeritatem æquauit. Nunc aurigam ille monere vt acrius equis obſiſteret, nunc Regem vt ab curru in aquas deſiliret nondum hominis menſuram

æquan-

æquantes. Ferebatur interim currus, primasq; iam rotas altior aqua suppresserat. Tum vero Archombrotus virile facinus ausus, quia impeditus fluctibus equus tardius eum vehebat, se in lacum pedes misit; Ad vicinum deinde currum præcipitans, volentem Meleandrum arrepta pone veste tam mature detraxit, vt eodem ferme momẽto lacus subita voragine desidens, totos cum vehiculo equos absorpserit. Archombrotum Regis pondus in se è curru collabentis afflixerat, tum ex pingui argilla lubricum fundum, & ipsius aquæ instabilis moles quæ perueniebat ad humeros. Nec minus Rex laborabat sua vestigia obfirmare. Ita luctantibus similimi inter se inuicem hęrebant, cũ iam prope cedentes incumbentibus vndis celerrimi amicorum eripiunt.

Vbi ad ripam Meleander peruenit; tanti quod euaserat periculi horridior imago tum suo, tum suorum animo insedit. Illud præcipue horrorem augebat, quod imperitus natandi certissime periisset, nisi Archombrotus contempta salute veluti in se auertisset periculum, quem vbi & natandi rudem esse compertum est, cœpere vtiq; omnes impensius mirari hunc in Regis discrimine adeo vilem sibi fuisse, iuuenem, externum, non beneficio, non lege obligatum, cum tot, proh pudor! gentiles & obnoxij cessassent. Præcipue Regem, vt debuit, hoc beneficium permouit. Cupide illum amplexus erubescentem ad suas laudes tenebat, & iam antea tanta indole ad amandum compulsus, gaudebat hoc casu potestatem esse factam eum sibi intima nec inuidiosa familiaritate iungendi. Interim Regis auriga elapsus fluctibus vultu horrenti ad

ti ad ripam tendebat, cum Eristhenes diu ante verbis in eum bacchatus, gladium strinxit, & tanquam Regis periculum vindicaturus, improuiso omnibus ictu excipit infœlicem. Confossus ille ruit in aquas, magno quidem iuuentutis quę aderat plausu. At non illa consultioribus placuerunt. Si non enim hæc aurigæ culpa contigerant, cur miser tam cruente mulctabatur? Sin noxam meruerat, cur nō habitā quæstione, non editis consciis, facili morte eripiebatur suppliciis? An vnus denique Eristhenes Regem amabat, tam properę vltionis minister? Lapsi inde animi, vt auriga crederertur factione Lycogenis emptus Regis vitam hoc facinore petiisse, & quoniam sceleri fata obstiterant, ne coniurationem prodere cogeretur, ab Eristhene Lycogenis amico esse sublatum. Sed Eristhenis potentia, nondumque maturum ad vltionem tempus, quamuis inuitum Meleandrum ad dissimulādum coëgit, vultu quidem sic placido, vt nec se Eristhenes senserit esse suspectum.

Vbi Epeircten peruentum est, frequens Optimatibus oppidum fuit, de Regis salute gratantiū Meleandro tegente quid animi sibi esset, & ad omnem hilaritatem se cogente. Erant in primis Lycogeni amici Cloodemus, & Eristhenes, per hunc ad ingentis potentiæ gradum subuecti. Nam Eristheni summam ærarij Meleander crediderat, certus se has vires hosti conferre, sed ita tempora, & quam iniuerat simulatio, ferebant. Oloodemus, quicquid ad Pachynum promontorium iacet regendum acceperat. Hi facinus inter se partiti, diuersa procurabant, & cum Lycogene Oloodemus corrumpendæ Siciliæ à Regia aberat, Eristhenes muneris

neris sui specie incumbebat Regis consiliis. In his tribus summam hostilium virium esse constabat. Rex quamquam consilij iam certus, tamen quid Cleobulo sententiæ esset scire expetiit. Eurymedis quoque consilio plurimum vtebatur; Et Archombroti summa gratia erat. His tribus secreto conuocatis Meleander Argenidem secum habens, ita primum locutus est, vt non ostenderet suum sensum, ne præiudicio illo periret libertas sentire timentium Regi contraria, aut se frustra dissuadere credentium. In quo rerum articulo Sicilia esset ostendit, importuniorem illam pacem pristino bello, Hæc se pridem auguratum Epeirćten, in qua tunc arce erant, muniisse, scire se, ex paucis capitibus momenta tam atrocis seditionis pendere. Iam rogare quid authores sibi essent. Nemo in tantis rebus audebat loqui prior, donec in ætatis reuerentiam, expertęque prudentiæ, Rex Cleobulum dicere iussit: Et ille, Strenue, inquit, agendum est, ô Rex, aut expectandum tanquam velatis capitibus maturum exitium. Mediocris virtus pro vitio tibi erit. Nec aut famam, aut deos, si te de istis hostibus vlcisceris, lædere puta. Nam & primus Lycogenes peccauit in fœdera, & ipsius supplicio qui te contemnunt, vel odere, mutabuntur. Scimus solicitatas vrbas, descriptos milites pene sub signis esse. Quid moraris? An donec nihil amplius in Sicilia synçerum? Timesne turbare adhuc præcoces illorũ apparatus, aut religiose expectas, donec ferrum iubearis recipere? Eristhenem hîc habes; Lycogenem, & Oloodemum, tanquam ad consilium in re subito oblata, accerse. Si venient, confestim maiestatis damnatos conficias. Sin abnuent, hos tu vero con-

contumaces, nec dum omnia instructos, iusto celerique bello persequere. His Cleobuli verbis adiecit Eurymedes, spondere se, peditum sex millia, equitesque quingentos, in fide & potestate fore. In prætorianis partim hos esse, partim in Epeirctes præsidio. Alios Panormi, & in arce Epipolis distributos. Tantillam veteranorum manum tyronibus posse præstare, quoscunque delegisset Lycogenes. Et vbi regia vexilla fulsissent, haud dubie multos se melioribus partibus applicituros.

Inter hæc, Archombrotus, illata armorum mentione hilarior, ratusque locum esse, aliquid pro Poliarcho audendi: Ego, inquit, & externus, & iuuenis, de summa rerum non disputo. Sed si bellum vobis placet, cur auxilia vestra respuitis? cur ante discrimen frangitis vires? Poliarchum Lycogenis inuidia pulsum, adhuc hodie nemo est militum qui non optet restitui. Præterquam quod bellicis artibus valet, timendumque est hostibus nomen, scitote illius reditu conspectuque, tanquam salutis auspicio, prõptiores ad omnia exercitus fore. Equidem quærendum censeo, excusataque temporum necessitate, quæ illum hinc abegit, ad nouam lauream inuitandum.

Hæc fidenter pro Poliarcho orantem Argenis intuebatur, eo potissium læta, quod Rex illum auide audiebat. Itaque ne quis tam liquida & prolixa omina turbaret, ipsa adiecit, in eadem qua Poliarchus causa, Arsidam esse; quem omnes ferunt, inquit, in Italia moras trahere, tanquam solum exilij causa vertisset. Nec aliud ipsi crimen, quam aduexisse Poliarchum. De Arsidæ fide, ô Rex, non dubitas; & fortasse de nobis isto facinore, quã de Poliarcho

exciderat superuenientium rerum mole, eo facilius quod non amorem mutuum, sed iuuenilem in Poliarcho insaniam esse coniecerat. Tunc vero diligentius omnia reuoluebat: bis ad Argenidis nomen Poliarchum obstupuisse: bis de virginis ætate & moribus rogatum, respondisse strictim tantum, & vt scires incompositi ad hoc nomen animi esse. In illius rei memoria hærenti, succurrit, Argenidem, dum Arsidam apud patrem tuetetur, inter seria verba & preces, totam arsisse. Facinus autem Arsidæ ad rem Poliarchi pertinebat. His vtrinque pensatis; secretæ inter illos necessitudinis facta est Archombroto suspicio. Occurrerunt ilicet cogitanti, virtutes Poliarchi, & quicquid hunc ad spem tantam subuehere potuerat, aut solicitare Argenidem. Certe quod illius genus lateret, aliquid eximium posse subesse. Neque enim, inquiebat, solus sum, cuius genus, aut fortunæ, ex illa quam subij dissimulationis larua æstimari non debeant. Sed dum Argenidis speciem, fortunamque, ad animum reuocat suum, fœlicemque hoc amore Poliarchum tacita gratulatione ingeminat, ea ipsa laudare incipit & mirari, quæ antea intactus aspexerat. Nam quid Argenide venustius esse? cui vnquam ad tantum habitũ, tantosque parentes, tot virtutes accessisse? Si non generis prærogatiua esset, sed ex Siciliæ virginibus delectus haberetur, neminem ante Argenidem ad regnum asciscẽdam. Sapientiam, modestiam, verba, suo sexui præstare; speciem supra mortalem esse. Post hæc ad se redibat Archombrotus, nec indignam tanta spe nobilitatem suam; haud dubium nouis ignibus alimentum, reputabat. Et id primo non quasi amaturus; sed tan-

tum veluti ociosa, nec imparia tamen vota. Capi inde paulatim, & oblectatione iam anxia ad earũ rerum imagines teneri; ignarus, si victor & liber esse vellet, fortitudine opus esse in hæc ipsa amãdi initia. Quantum charior fiebat Argenis, tantum de amicitia decedebat, quæ illum Poliarcho coniunxerat, primum inuidia, mox æmulationis malo grassante. Ita æger, & ad animi captiuitatem adactus, horto digreditur, quem paulò ante fœlix solutusque intrauerat. Accessio mali fuit, quod ad solatium in ea tempestate solitudinem quęrens, solus cœnauit. Nam cum tacitus secretusque, non aliud quam amorem audiret, paulatim, illis curis se permisit, quę intra paucissimos dies efflictim amantem nondum expertis malis vrserunt.

Dum hæc apud Regem aguntur, non solutiori cura cum suis Lycogenes meditatum facinus adornat. Is ad præcipua oppida nõ vno prætextu diuertens, magistratus exhibito conuiuio hilariores monebat, ne publicam libertatem sinerent prodi. Pessimis consiliis infestari Siciliam, meminissent se in regno, non sub tyrannide esse: Nec in Regem quicquam addebat, nisi ita perplexe vt id posset vel Meleãdro excusare. Cum his verbis incitatos videbat, quasi familiarius agens, imperfectum aliquid inter suspiria, vel publice, vel præcipuis in aurem, loquebatur, vt pia solicitudine plura timere videretur, quam quæ auderet euulgare. Inde non pauci, in eum vt patriæ columen aspicere, curaque subtristi Meleandrum fastidire: Cum præsertim iactaretur in populo, nunc contemptis popularibus ad publica negotia acciri peregrinos, nunc tributa & portoria augeri: cædes denique imminere à Principe supe-

superioribus bellis infesto. Præter has artes, sacrificuli pretio empti haud parum valuere. Ominibus & auspiciis ementitis omnia in religionem vertebant. Seu publice, seu priuatim mactata hostia erat, effictis prodigiis spectantes terrebantur, nunc caput deesse iecinori, nunc turbato ordine, fibras emicare extra sedem, semperque noua fata instare, & meliora præteritis: Nihil autem quod tunc fieret diis placere. Contigerunt præter has laruas, non falsa, aut fucata prodigia, quibus affirmabantur proximæ clades. Nam & de cœlo lapidatum est, & alicubi gemini soles micuerant. Sed pauca hęc mõstra fictis innumeris fidem fecerunt: vt homines omnia temere crederent, timerentque. quem miserorum statum quidam Poëta, & ipse publicæ insaniæ non expers, descripsit.

Parcite Cœlicolæ; Quid demere vincula rebus
Heu placet, & miseras monstris euertere terras?
Nunc cœlo informis facies, nunc aëra fœdi
Incestant Manes. Liuent per inane Cometæ,
Et nec friget hyems, vector nec floribus halat
Phryxæus, posuitque suos canis astifer ignes.
Qualiter ignoto cum Sol nouus aëre gyrum
Per modo nascentis cunabula duceret Orbis,
Expers sæpe viæ, sæpe alti pondere currûs
Errauit dubius, totumque immiscuit annum.
Cernis anhelanti quam nigra volumina tollat
Ætna iugo? cernis quanta vehat æquora mole
Auster, & in nostras spumantia degerat oras?
Ceu quondam Ausonio cum dissociata recessit
Littore, frangentes exhorruit Insula nimbos.
Magna quidem portenta deûm; Tamen omnia supra
Sæuit corde pauor. Vates sibi quisque malorum

re me pudeat contumeliosam numinibus vesaniam. Negat vllum mortalium, vlli sceleri operam dare, nisi qui illi perpetrando ab adigentibus diis damnatus est. Vtcunque vero in vitia pugnes, in te sis innocens, commodus hominibus, in deos liberalis, eiusmodi pietate effici non vult, vt amicior diis viuas. Non hæc enim omnia esse illam virtutem, quæ acceptos immortalibus homines facit, sed illius tantumodo signa virtutis. Præterea non esse in delictis discrimina; sed in hominibus qui delinquunt; Si quidem à diis exosos, vel oleris furto mereri quicquid Furiæ apud Poëtas faciunt. Cæteros vero non parricidio, nō incestu, libare amicitiam qua cum Numinibus sunt coniuncti. Ita ab vno scelerum cœno hos intactos, illos amisso decore excedere. Velut in aquas si quid anserini generis mergas, inde inuiolata siccitate eduxeris; cum cæteræ aues, aquis iisdem, & minori sæpe mora tenorem & vsum pennarum corrumpant. Parco cæteram Vsinulcæ amentiam memorare. Nec habuissent hæc monstra longi æui discipulos, nisi incidissent in Regum pueritiam, quibus temporibus vt plurimum turbulentis fœda omnia nec arceri, nec corrigi possunt. Auxit hunc morbum factionum attrocitas; & quidam Optimates odio eorum qui sub pueris Principibus rerum potiebantur, præbuere se tumultuantibus Hyperephaniis duces. Tum vero luctuosissimo sydere percurrerunt domestica arma Siciliam, & ad Hyperephanios defecerunt quotquot seditionum licentiam amabant; in ipsos ausi Reges signa attollere. Nihil illorum furori relictum est. Calcare aras deorum, euertere templa, fœdare oppida incendiis,

 & ci-

& ciuili sanguine suam furiis consecrare nouitatem. Post tot annos adhuc veluti truncas vrbes excisis Numinum tholis aspicias, in quibus sæuierũt. In illis tumultibus tanto diuortio à cæteris recessere Siculis, vt tanquam aliam patriam, aliumque populum facerent, ne ictis quidem fœderibus redierint bona fide in communionẽ reliquæ gentis: discordique ingenio acti semper arma aut minentur, aut timeant.

Ita affectis animis, quid Regibus putes liberi in eos imperij esse? Vrbes, milites, portus, tantumque non totas insederunt prouincias, ex quibus cum supercilio consulunt quid iuuari à se Regem aut sperni expediat. Cui si bellis occupato, aut inter alia laboranti negocia, operam suam promittunt: tanquam digni quibus gratiæ habeantur, fidem hanc iactant; obliti à bonis ciuibus tunc eiusmodi spõsionem non exigi, nec forte vt toties eam repeterent, si semel tuta esset. Sed sociorum vtique magis quam ciuium more auxilia præstant, Regisque aut sequuntur aut auersantur consilia. Sic deorum Principumq; arbitros agunt, quid vtrisque ipsi debeant, non ex patrio ritu, sed ex suis ingeniis metiti. Quantas clades hic morbus minetur Siciliæ vel nullo profitente agnoueris. Nam vt peruicacissima sunt odia, quæ ex diuersarum religionum litibus feruent; iure timendum est, ne aliquando Hyperephanij quod suis consequi viribus non possunt, excidio patriæ quærant, peregrinis gentibus, æmulisque, nõ magis ad bellum quam ad prædam, & veluti Siciliæ possessionem accitis. Quod si ista meliores dij auertent, at iam quanta sunt quæ videmus quæque sentimus? Si filij irascuntur parentibus,

bus, si Regi Optimates, continuo in hanc sectam, veluti ad certissimæ manumissionis genus, fucata professione secedũt: nec ignari, quod sibi præcipue noceant; sed tanti est suo errore æmulos macerare. Quid de Vestalibus dicam? quid de mystis deorum? Vbi illos castitatis suæ tædet, impune maledicunt religionibus, & incestarum mercede nuptiarum se Hyperephaniis dedunt. His exemplis, illaque differendi & viuendi licentia, labefactatur vulgus; vt primum qui dij aut qua ratione colendi sint dubitet; mox rudi aut impio fastu nihil sacrum habeat, nihil de Superis certum; Sic Numinum rebus indicta est isto facinore calamitas, simulque in publicam pacem serpit, & ægræ Siciliæ carpit vires; quæ nunquam in pristinũ robur exurget, nisi prius Hyperephaniis ad saniora adactis vulnus hoc duxerit cicatricem.

Tum Archombrotus; Quid ergo Siculi cessant, ait, vna mole obruere incendium? quidve grauantur iusto ferro hanc tabem noxiosissima contagione serpentem exscindere? Equidem vel ego externus manus meas & ferrum ad hoc promitto; Neque me vnquam gratioribus victimis operaturum credam, quam si eorum sanguinem diis dabo, vel meum adactis vulneribus ipsi libabunt. Hæc te Meleandro dicere, Ibburranes, & ad hæc bella eum vrgere æquum fuit.

Hîc Ibburranes; Laudo impetum tuum, inquit, egregio feruore succensum. Sed sunt tamen qui nõ sine argumento contraria sentiant, quia rerum successu compertum est, vt quædam animalia aluntur veneno, ita hanc sectam inualescere publicis malis, interque bella & clades saginari. Alias igitur

tur artes, easque mitiores quæsiuere, quibus maculam Sicilia eluat, crediderunt q; Regum prudentia, absque ferro & sanguine, morbi sæuitiem ponere posse. Si quid vero ipse sentiam quæris; neque cum illis pacem neque bellum simpliciter volo. Nam si quietem possunt pati, non hos puto vllis motibus solicitandos. Sin in Regem remque publicam seditiosis consiliis sponte insurgent, ferendos non arbitror; sed vi armisque premendam vesaniam superbe furentium. Pia tunc arma, tunc omni laude digna in eos seueritas. Totis regni viribus enitendum ne impune auferant abominandi in Reges exempli audaciam. Et eo quidem celerius vindicandum est facinus, quo ipsi ferocius solent grassari in cunctantes: nostramque patientiam pro imbecillitate contemptim accipere. Neque enim hæc secta, ferendo, parendove (vt solent meliores disciplinæ) quærit sibi incrementa, sed iurgio, rixa, tumultu, sua facinora assueuit asserere. Ferro igitur, & plusquam æmula ferocitate, censeo in eos esse agẽdum, quoties suis iniuriis Regem ac Patriam lacessent. At si seditionibus, si rebellio abstinebunt, patienturque mitius se haberi, tunc ego cum illis pacem malim. Iam enim in plures serpsit labes, quam vt singuli inter reos scribi possint, & citari à lictore. Ac præterea iuuentute abundat Sicilia, quam nunc leuitas, nunc egestas, nunc ipsa armorum cupido sic versat, vt non iure aut pudore æstimato factiosis det nomina, & in militiam coëat quantumuis superis mortalibusque auersam. Ita multi dum armis certatur, accedunt spe prædæ ad istos Hyperephanios, qui eos in pace deuouerent: & Reges bello illato plures de nouo reos faciunt, quam

de

de veteribus extinguunt. Præterea veluti fila per se tenuia ac soluta facilè rumpas: At si ea inter se violento implicas nexu, quo fortius premis, eo validius stipantur, coeuntque denique in funem cui frangendo nunquam sufficeceris. Sic isti per se forte negligentiores suarum partium, vbi intentatos iugulis vident enses, qui coactam, id est, vt existimant, pudendam pœnitentiam extorqueant, interdum furioso & quem ægrè exolueris nexu coniurant. Itaque pace, ocio, regni fœlicitate (si ipsi importunis tumultibus ad arma Regem non cogent) debellandi sunt, quo tempore nihil ex publicis latrociniis habent quod incertis & seditiosis auxiliatoribus largiantur, neq; incitati aduersantium feruore, plurimum quoq; de suo remittunt. Ex ipsorum deinde præcipuis multi ad Regem respiciunt, ex cuius amicitia in illo sereno omnia pendent. Is autem si non tam odio quam contemptu prosequetur eorũ disciplinam, efficacius omni bello nobilium animos ad pœnitentiam coget: Qui si malo pudore prohibebuntur suam sectam eiurare, saltem liberis suis consulent, magistrisq; eos tradent per quos erudiantur ex veteri more, viuantq; in Regia gratiosi. Nam qui cœlo, argumentis, veterumq; pręceptis vnam pertinaciam anteponunt, adhærentq; Vsinulcæ, vincentur, mihi crede, hoc honorum aditu, & spe regiorum munerum, cautè præclusa. præsertim si non hæ pœnæ legibus publice latis in eos cõstituantur (nam id ipsum satis iratis esset ad questus, coniurationemq; & contumacia arma) sed lento quodam vsu, Principisq; ingenio, nequaquã in eos diuidentis reipublicæ munera, quæ conferri aliis possunt, neque ferentis vt extra licentiam quã

leges faciunt exerrent. Cætera sit in eos mansuetus, & interdum familiaribus verbis dignus ipsis videatur cui placeant. Multi enim inter illos, Archombrote, non suo, sed sectæ & institutionis vitio peccant, absq; hac esset, recta indole, paresq; maioribus futuri. Hos, cum licet, corrigi mehercule præstat, quam euerti, aut ad insaniora adigi necessitate. Ista vero vtcunq; lenta remedia, paulatim Hyperephaniis neruos exscindent: & qui specie altioris sapientiæ coaluerunt, tandē segni nec irritata vetustate, philosophia quoq; excussa atq; contempta, quę exoriens tanti supercilii fuit, non ægre soluentur. Sed hæc sunt solidioris pacis consilia, quam ô huic regioni numina restituant, nec Hyperephanios patiantur auxilium Lycogeni ferre. Hunc certe, quidquid fama iactetur, ad eorum religiones accessurum non arbitror, nec vt illi factioni commendetur, id est vix Siculorum quadragesimæ parti, cæterorum odia contracturum. Cum hæc Ibburranes dixisset, Archombrotum ad cœnam vocauit, monuitque familiariter, vt & ipse Hyperephaniis perbenigne vteretur. Nam plus illos (vt res Siciliæ erant) corrigi blanditiis, exemploque, & sobria dissertatione, quam professo, semperque mutuo fastidio, posse.

Iamque maturis apud Lycogenem rebus, dicta facinori dies erat, medio vere, ad decimum mensis, qui Thargelion vocabatur. Eristhenes haud procul Epeircte prædium habebat, & saltum in eo, quem intactæ diu feræ impleuerant. Is destinata insidiis die illuc cum Argenide Meleandrum ad conuiuium vocare susceperat, si procederet fraus, Meleandrum atque Argenidem, tanquam signis

tabu-

tabulisque ſpectandis in ædium penetralia cum paucis deductos adorturus, emiſſurusque per poſticum celerrime tradendos Lycogeni. Si reſtitiſſet Meleander, aut ad auxilium pertinacius prouocaſſet, eum interimi placuerat: Satis eſſe ſi potirentur Argenide. Quod ſi Meleandrum eo die omina, aut valetudo, intra Epeirćten tenuiſſet, tunc Lycogenes, ad eum opprimendum cum ſubito exercitu adeſſet. Hunc enim illo die Syracuſis eſſe volebant, & ad eum ſuæ factionis homines, tanquam Procerum, vrbiumque nomine, coire cum tumultu, ducemq; dicere publicæ cauſæ in Regem. Superuenire debebat Oloodemus, cum manu ad hoc ipſum ante collecta, rei nouitatem ſuffragio aſſerturus, & viribus. Deſcitura ab Rege pleraque arbitrabantur, tum prioris belli exemplo, tum Præfectorum & Magiſtratuum fraude, quorum multos ipſi ſubuexerant, denique ſponte animis ad ſeditionem ſpectantibus.

In hunc modum inſtitutis vtrimq; conſiliis, Lycogenem Meleander, & hic illum occupare decreuerat. Sed Argenis duplici ſolicitudine icta, cum & Poliarcho & regno ſtuderet, eximiæ diligentiæ erat in ijs vrgendis quæ apud Regem amici cenſuerant. Comparanda Poliarcho erant dona. Arſidas reuocandus, & qui hæc curaret, fidũ hominem res poſcebat. Nemo, extra vnum Archombrotum, deprehendebat priuatas in virgine curas. Sed illum amori aſſidue ſæuienti pene iam imparem, & in Argenidis pro Poliarcho ſtudia haud vulgari ęmulatione quærentem, vix fallebant illa conſilia. Super omnia ſeipſum accuſabat, quod reducendi Poliarchi author regi fuiſſet, adeo vt interdum ſumeret

ret impetum adeundi secreto Meleandrum, & contraria sentiendi: Sed pudore coercitus, simulq; reueritus Argenidis iram, tam peruicaci consilio abstinuit. Accidit fortè, vt ad Meleandrum iret, super Arsidæ reditu cum filia colloquentem; Et tunc quidem ab recenti beneficio commendati apud Regẽ Poliarchi gratior Argenidi erat. Ergo vt suæ causæ patronum hilariter intuita, eum quoq; solito familiarius salutauit, ignarumq; cur hæ ad se blanditiæ essent, ita affecit, vt subita confusus lætitia, vbi primum licuit, ad colligendas vires in cubiculum rediret. Illic nimio nec securo gaudio, multum animi incertus, ita deniq; sibi loquutus est. Te autem esse fœlicem? te amori litauisse? Quid enim? Non frontem Virginis vidisti? non oculos? cum venisti, non tota exiliit? Infœlix! nimis ineptè meã spem indulgeo. Nunquam dii tanta præmia tam faciles concedunt. Vulgares nuptias nulla tempestas, nulli casus illustrant. Eximiis vero amoribus fortuna intercedit, vt ipso labo e sint pretiosi quærentibus. O fallar, nec illa salutatione, illo Argenidis vultu, quo tantopere mihi nunc placeo, exitium ipsa portenderit. Hei mihi! quod vix cogitare sustineo, num hæc beneuolentiæ signa Poliarchum petebant, & ideo blandior fuit, quod eum apud Regem sententia mea iuui? An orantis species fuit qua patrociniũ rursus meum pro illo deposceret? Non est tanti, nõ per Argenidem, vllus amor. Nec volo Argenidis in me beneuolentiam debere Poliarcho, nec mihi Poliarchum debebit Argenis. Egone alienæ fœlicitatis minister in meam cladem pugnabo? Ego vilis abiectiq; animi penè ad seruilia officia amabor, & Argenidem alteri tradam? Erras tamen Archombrote,

brote, si vi agendum putas. Precibus, patientia, obsequio, impetrabilis amor est. Seruire, an imperare Argenidi paras? Aut quam hæc inuerecunda esset oratio; Nolo vt ames Poliarchum? Vix austerus aliquis pater sic iuberet. Quæ ametur indigna est, vel præstantissimum amabit. Virtute, gloria, fama in Poliarchum certandum est. Et tua quoq; interest hic eum reuocari. Semper enim de absentibus tenerius, & quadam miseratione sentimus; Præsens autem vt placere Argenidi poterit, sic aut rixa aut fastidio esse ingratus. Explorabis cur ametur, aggredierisq; eadem virtute virgini te probare. Quicquid aget, affectu superabis: & si cætera fœliciter non cedent, ferro deiicietur. Facilis erit ad iurgia pugnamq; occasio. Vt sit vero fortissimus, tamen fortior amor est qui meam manum reget. Interim dum de reditu ipsius agimus, facilis ad colloquium erit Argenis. Me audire, mihi credere assuescet. Sæpe autem vbi adoleuit beneuolentia, longe ad alias causas valet, quam propter quas esse incepit.

Cum Archombrotus in hanc sententiam coegisset reluctantem animum, ad Meleandrum redit, ibiq; ad nouæ indignationis mœrorem præsentiori causa deductus est. Persuaserat enim Regi Cleobulus, vt quæ munera ferrentur Poliarcho tanquã ab Argenide essent. Ipsa exors est facinoris, inquit, quod eum è Sicilia expulit. Regni autem secundũ Te curæ ad illam pertinent. Sciet præterea sub eius precibus tuas latere. & qui fortasse durior nobis esset, certè non litigabit cum virgine. Meleander mirificè probata sententia; Age, inquit, restat & munus, & hominem qui ferat deligere. Timonides strenuus iuuenis erat, fideique in Poliarchũ notæ, quem

quem mox Argenide ſuggerente, huic furtiuæ legationi Rex deſtinat. Hoc ita conſtituto, iam quod munus mitteretur, inter ſe penſabant. Forte mercator ex Syria Indicas & Arabicas merces, plerunque inutilem vanis gentibus luxum, aduexerat. Inter cætera erat armilla ex ſerico texto, quod totum varii generis lapilli ſic implebant, per ſuos colores diſtributi, vt aliquot ferarum aut fugam figurarent aut iram, quas hic telis venatores ſequebantur, hic excipiebant venabulis. Pretium gemmis, & operi, ingens, quippe quod talentis quinquaginta indicabatur. Multi Siculorum hanc viderant, plures audierant celebratam non ignobilis Poetæ opera, quem ſuo fulgore ad hos verſus rapuerat.

Dicite ſurgenti confinia littora Phœbo;
Quam nitidus veſtris hic Deus exit aquis?
Cum tingit virides hilari fulgore ſmaragdos;
Aut facit, ô adamas, te ſibi luce parem.
Pallentemve onycem, varium vel iaſpida miſcet,
Vel cui purpureo nomen ab igne venit.
Cæruleaſq; notas & flammis implet, & auro,
Ceu variat curuas comptior Iris aquas.
Hæ tamen haud vno cuncta ſub littore gemmæ
Naſcuntur: Nam cui gloria tanta ſolo?
His nitet immenſus Ganges, his flauus Hydaſpes,
Eſt & Erythræi lucida concha ſali.
Vna omnes armilla tenet, par omnibus vna;
Omnis in hac Oriens lucida texta coit.
Dî ſuperi! pretium nitidæ formamq; coronæ!
Quam volet amplecti tanta corona manum?
Vt natat in ſolidis lux alternata lapillis!
Oraq; venantum quam bene gemma facit!
Diues en hic ceruus, quem ditia tela fatigant:

Et

Et leo, quem pretio cerne tumere suo.
Lemnius? an nondum Telchines naufraga saxa,
Artifici gemmas sic posuere manu?
Digna quidem Iouis hac vibrare armilla lacerto,
Cum quatit imbrifera luce coruscus humum.
Ipsa, licet diues, placata hoc munere Iuno,
Poneret offensi iurgia sæua thori.
At te seu veri, seu famæ gloria tangit,
O quisquis tanta brachia dote coles:
Vince animo censum, ne hæc optima saxa putentur,
Tuq; genus Pyrrhæ vilior esse lapis.

Eam armillam Poliarcho munus fore idoneum, Argenis atque Cleobulus cum Meleandro censuerunt, quippe quod se sua mole non proderet. Furto enim rem agi. Arma, aut eques, si mitterentur, conspectum hostium non posse defugere. Præterea hoc ornamentum in plerisque regionibus non fœminarum magis esse quam virorum. Aptissimum itaque quod fœmina viro donaret. Rex antea, cum illam mercator obtulisset, quia maiores curæ instabant, pene vilem habuerat; Apud Eristhenem tamē erat, vtique præfectum ærario, iussumque inspicere ex artificum fide an in rem Principis emptio esset. Tunc vero ne quisquam miraretur confestim hanc emi, Rex talos poposcit, & cum Argenide ludens, ac sponte inferior, quasi victoriæ præmium armillam statuissent, Eristhenem accersit, imperatque quam possit rectissime eam Argenidi conciliare. Eristheni siue sua sedulitas, siue fortuna nondum Meleandro propitia, iam suspicionem fecerat legationem ad Poliarchum parari. Credidere à sua coniuge ortum suspicandi initium, quæ cum Argenide & Selenissa frequens, sæpe obliquos

liquos de Arsida sermones iniecerat, callida mulier, & ex viri ingenio ornata. Sed postquam Rex armillam, tali ærarii tempore, emi præcepit, adeo illi aucta suspicio est, vt illico ad Lycogenem scriberet, vereri se ne Poliarchi gratia hoc munere repeteretur. Is autem ad omnis flagitii atrocitatem celer, hortante etiam Oloodemo (nam is fortè tunc aderat) in hunc maxime sensum rescripsit; Nihil consultius quam vt armillam, quandoquidem apud Eristhenem erat, veneno imbuerent. Si eam Poliarchus accepisset, haud dubie lacerto circundaturũ, & tabem per gestantis calorem in vitalia peruasuram. Sin Rex eam dedisset Argenidi, rem tempori posse sciri. Nam venenum non ad tactum statim nocere; Admonituros autem ipsos prætextu aliquo, de peste quæ latebat, laturosq; ingentis fidei nomen, substituto in crimen mercatore. Toxicum domi Eristhenis erat, quod noxiosissimum miscuerant tollendis inimicis Ephyræi, seu miscendis veneno poculis, seu sagittis imbuendis præcipui. dum illuc colonias vehunt, conduntq; Syracusas, hanc olim turpissimæ calliditatis artem quibusdam Siculorum tradiderant. Et Meleander ea peste tentatus, hactenus suorum cura euaserat, cibum Regis, & vestes, ambitiosa cura seruantium. Tanta autem veneno acerbitas, vt non modo gustatum sæuiret, sed ex diutino contactu insinuaret virus in cutem quam calor laxauisset. Eristhenes veneficio perpetrando nullum adhibuit, sed ipse in dilutum toxicum interiorem armillæ partem misit, byssino vtiq; texto mollem, quia iungenda brachio erat, cumq; crederet vim succorum satis infusam, eam in pyxide defert ad Regẽ. qui tanti sceleris ignarus, omnibusq;

busque præter Argenidem semotis, vocatum secreto Timonidem monet eam fidem exhibere qua dignus censebatur. Ostendit deinde cui ministerio sit delectus, & literas tradit ad Arsidam, sua manu ita scriptas. Timonidem quem vides, Arsida, ad te misi. Ei sic auscultare te volo, vt me loqui existimes. quicquid dixerit, egeritve, ratum habebo. Scias tamen quo celerius cum hospite adueneris, eo te futurum gratiorem. Vale. Tum Argenis ex composito de recessu fluxæ vestis pyxidem profert, & hanc, inquit, armillam, Timonides, ad Poliarchũ defer. eam meo nomine accipiat. vna illi has literas dabis, alterasque ad Arsidam. Tradit deinde codicillos, non quos Meleandro ostenderat: frigidos enim, nec amicitiæ suæ cum Poliarcho pares obtulerat Patri, & inter obsignandum haud ægrè mutauerat, aliis quos ex mutua necessitudine scripserat præparatis. Quia auté Timonidis in Italiam iter ignorari non poterat, ne augeretur dissimulatione suspicio, spargere apud suos Rege authore cœpit, se Italiam Africamque visurum vacationem impetrasse à regia. Iuuenis erat, & commodum accidit, quod pridem transmarinæ peregrinationis studio ictus, æqualibus suis ea vota iactauerat.

Sed Eristheni ad insidias inuigilanti, pleraque nota, & suspecta omnia erant. Hunc igitur ad Poliarchum ire coniiciens, quo verum erueret, ita fraudem commentus est. In ipsius clientibus iuuenis erat, qui nuper agros reliquerat, nondũ notus in regia. Callidum autem, & ad ea quæ præciperentur impigrum esse cognouerat. Huic imperat abeuntem Timonidem concitato equo persequi: Simulare deinde à Rege se missum, qui etiam atq; etiã

K moneret,

moneret, ne in Sicilia cuiquam mortalium indicium faceret de armilla. Dum loqueris autem, inquit, diligenter audientis vultum obserua. Si annuerit, aut visus sit dubitare, tanquàm mandato satis functus, ab illo protinus abi. Sin quid velis ignarus sit, vt facile deprehendes, quî ipse vocetur tanquam dubius sciscitare. Vbi Timonidem dixerit, pete ignoscat errori, alium nempe te quærere; Et inde, si potes, sic discede, ne sciat quam viam institeris. Sin quia ignotus es, hærebit, & qui sis exquiret, ex Selenissæ cognatis te simula recens transmissum ad regiam; Nomen quod primum occurrerit tibi impone. Ille gnauiter mandata exequutus, nec à solertia, nec à fortuna aberrauit. Namq; Timonides vbi audiuit de armilla, quod rem secretissimam sciret, hominem suspectum non habuit: Ire igitur iussit, & Regi renunciare esse omnia in securo. Satis sibi hæc arcana esse mandata.

Sic eluso Timonide, cum iam de consilio Regis constaret, Eristhenes omnia cōfestim perscribit Lycogeni, ne siue Timonidem capi insidiis, siue quid aliud vellet, tempore excluderetur. Diu incerto Lycōgeni, cum Regem iam non segnem, sed ex aduerso ruentem consilia, timidius sperneret, tandem nouo facinore visum est opus, quo inclinaret in Regem maleficii à se pattati inuidiam. Quod igitur nemo vnquam putasset, ipsum solicitare ad fœdera Poliarchum, eique scribere hoc exemplo instituit. Lycogenes salutem Poliarcho. Quam tu in amicorum hostiumve delectu erraueris, hic dies aperiet. Me tanquam inimicum insectatus, Meleandro vtinam non plus æquo tribuisses. Sed omitto præterita. Nam neq; iam te accusari humanum est, neque

neque in eo statu sum, vt anxie me excusem. Malo te ex beneficiis meis scire, quam verbis, vter nostrum in pristinis odiis peccauerit. Meleander ex tuo exilio te infensum, & vindicem, cum timeret, ad nefarias artes confugit. Factusq; de Rege veneficus, armillam infamibus illitam succis, tanquam pœnitentiæ suæ confessionem, mercedemque iniuriæ, tibi misit. Hanc tu caue gestaueris. Mortem enim circumegeris brachio, non armillam. Mihi quidem ante experimentum fidem esse non curo. Si igitur vel damnatus est seruus, vel humaniori consilio iumentum aut canē vis perire, nudę illius cuti hoc munus compone. Nisi intra quatriduum morietur, ego qui viuam indignus sum. Si sapis, illum ipsum pestiferi doni latorem, illum Timonidem coges, vt mortem induat quam tibi non inscius porriget. Ego has insidias, quas ægre detexi, te rescire ex me potissimum volui, ne tantæ indolis vir tam turpi exitu cadas, aut omnino sub inuidia mea pereas. Nam quis ex hostibus, non te poti' iactet à me quam à Meleandro esse sublatum? De cætero, vt voles, gratias ages. Si infestus esse pergis, est quod publice te vlciscar. Arma, consilia, vires in expedito sunt. Deos cœptorum auspices habeo. Sin tibi detecta Meleandri perfidia, meliorem mentem dabit, volesque coniunctis mecum viribus vindicare iniuriam, spondeo nec te fratris, & quoniam hæc mea ætas est, nec patris gratiam me viuo desideraturum.

Tantæ audaciæ codicillos, expertæ fidei seruo cum his mandatis dedit, vt dispensato itinere ad Poliarchū perueniret octiduo post quam eodē Timonidem aduentasse constaret. Neq; rem esse diffi-

cilem. Messanæ vel Rhegii, in portu aut vrbe, tanquam aliud agentem, de aduentu Timonidis posse habere quæstionem. Hæc autem improbæ solertiæ ratio erat, vt octo toti dies interessent, quibus noxium textum gestare Poliarchus, eoq; interimi posset. Nam si extincto superuenirent hæ literæ, quantæ inuidiæ in Meleandrum forent? Sin forte Poliarchus tamdiu armilla abstinuisset, tum multum Lycogeni debiturum de periculo in posterum monenti, tum in Meleandrum acriter exarsurum, quē tanti indicii fallax scena damnaret. Etiam Regem audebat contumeliose appellare, quia hæ literæ Poliarcho reddi vix poterant ante id tempus, in quod à coniuratis erat constituta defectio.

At Meleander demisso Timonide totus in eo erat, vt cum Lycogene Oloodemum ad se perliceret, vtrumque igitur literis aduocat. Lycogenes nondum maturis ad secedendum rebus, parere constituit, & aliquot paucos dies esse cum Rege. Sed Oloodemus accepta Regis epistola, non prius ad Regiam quam ad Lycogenem contendit. Ibi communicatis consiliis suspectum illud fuit, quod vtrumque Meleander accerseret. Si quid atrox parabat, liberius in ambos quam in alterum esse ausurum. Nihil secutius, quam vt Lycogenes simulatione valetudinis absentiam excusaret, & Oloodemus explorandis consiliis iret ad Regiam. Is ergo à Lycogene profectus cum intrasset Epeircten, Meleandro protinus salutato, ea vespera ad cœnam admissus est. Dedit quoque literas Regi, excusationem Lycogenis ferentes: Illi enim sonticum morbum esse, nec aeris patientem. Rex haud dubius morbum fingi, tamen eadem qua petebatur simu-

ſimulatione non pauca de genere inualetudinis quæſiuit. Soluto deinde conuiuio, Cleobulum, Eurymedem, & Archombrotũ accerſit, rogatq; quid Lycogene faciendum, qui venire contempſiſſet, quid etiam Oloodemo & Eristhene qui pari fiducia qua ille imperium ſpreuiſſet, adeſſe nocentes ſuſtinerent. Archombrotus, & Eurymedes nihildũ mouendum putabant: ſed Lycogenem adhucalia fraude tentandum. Illo libero, fruſtra in cæteros fore ſæuitiam. At Cleobulus; Ego vero arbitror, inquit, nihil de præda quam tenemus amittendum. Putatis Lycogenem, niſi concepti ſceleris conſcius eſſet, tam vano ægritudinis mendacio Regi fuiſſe illuſurum? Dij dent meliora. Sed quantum coniectura & fidorum hominum nuncijs aſſequor, & mox iſti furtim abſcedent, & nos illum cum armis aſpiciemus. Videte quid ſentiam. Rex hominem rurſus accerſat. Tergiuerſationem non verebor pro defectione accipere. Oloodemum interim & Eriſthenem per homines fidos ſic ſeruari intererit, ne teneri ſe ſentiant. Vbi compertum fuerit, non venturum Lycogenem, lege in eos agendum eſt. Multum Lycogenis viribus decedet, ſi tantarum opum, & clientelarum, duces peribunt. Hanc præterea ſeueritatem, in multorum animis reuerentia aduerſus Principem, timorque ſupplicij, vtiliſſima mutatione ſequetur. Viſus eſt optime dixiſſe Cleobulus; Et ex illa ſententia, Rex poſtridie ad Lycogenem ſcripſit, additoq; ad blanditias imperio, ad ſe ſe venire imperauit. Ille magis ac magis ſuſpicionibus plenus, non modo nõ paruit, ſed & per nuncios monere Oloodemum, & Eriſthenem cœpit, vt ab aula recederent. Beneuolentiam Regis inſi-

diosam esse. Ac præterea aperta iam vi opus. Quippe statutum bello tempus appetere. Neuter spreuit coniecturam Lycogenis. Sed neque Cleobuli diligentiam fefellere, ad quem duo de Eristhenis familia diu ante pecunia promissisq; solicitati, multa de domini rebus per internuncios sæpe retulerant. Illis tunc authoribus sciuit, præparatos sub Epeircten esse equos quibus noctu Eristhenes vteretur. Lætus Rex quod eorum furtiua discessio futura in criminis partem esset, imperauit Archombroto, vt sub ipso deprehensos facinore vi ad se retraheret. Et ille haud remoratus imperium, sedulo quæ in rem erant, maxime ex Eurymedis mente instruxit. Sat constabat cum paucis erupturos, ne tumultus proderet fugam. Non plures itaque Archombrotus decem militibus assumpsit, iisque Hispanis, ne linguæ commercio, aut contagione factionis, cum Proceribus hærerent in quos tunc armabantur. Singuli extra arcem vt Archombrotus constituit, sine suspicione elapsi sunt: Ipse deinde sequutus est, accinctosque paulum à via sub veteri & opportuno tecto continuit, qua necessarius à Regia discessuris transitus erat. Diu in statione non hæserat, cum Oloodemum atque Eristhenem per Lunam agnoscit, tribus omnino seruulis comitatos, celeriterque & demissis capitibus euntes. Iis ergo cum sua militum decuria obuiam venit; &, quo te, inquit, Oloodeme, quo te Eristhenes? Sontium per Iouem est ista molitio. Cur noctu? cur simul? cur inscio Rege abitis? Vnde ista circa vos à seruis, ab amicis, solitudo? Obstupuere deprehēsi. Ille vero conceptos, & subito malo horrentes reduxit. Tresviris inde permissi sunt qui noxios seruarent in

carce-

carcere. Fugæ erant manifesta vestigia: Equi haud procul cum agasonibus parati, & vrbano sub amictu vestis ad viam expedita.

Summa omnium inde turbatio fuit, & postera luce cum id renunciatum Ibburrani & Dunalbio esset (qui tunc forte ad Apollinis templum nõ procul Panormo profecti, ob Antenorium fani Antistitem suauissimæ consuetudinis virum illic diutius morabantur) citatis haud mora quadrigis ad Regem reuecti sunt, qui amplexus venientes: postquam rem ordine enarrauit, Si me dij amant, inquit, in ambobus his exempla facere volo. Nunquam me saltem isti inultum despexerint. Neque me impiorum contumacia mouet, sparsis schediis minari audentium. Ecce enim quantæ audaciæ chartam Cubiculariorum vnus, in limine meo hoc mane offendit. Accepta charta Dunalbius, & Rege ad alios diuertente, horum versuum lectione cũ Iburrane inhorruit.

Redde viros, quid sæua paras, & fraude tyrannus
Imbelli, haud vllo deuictos Marte fatigas?
Hósne duces, hæc Sicaniæ decora inclyta terræ
Ferre situm, & fœdo squalentem carcere noctem?
Redde viros. Non Sidoniæ reuerentia pallæ,
Non quæ sceptra manu, non quæ stant vincula fronte,
Obstiterint. Ruimus cæci, & te vindice ferro
Gens excita petit. Cuperent decernere montes,
Téque haurire solum. Sed nostræ debitus iræ
Talis eris, qualis sub crimine decolor ipso,
Ignotusq́; suis, Tyrij pro vertice montis
Horruit iratos Pentheus concurrere thyrsos,
Diuersumq́; trahi pectus, vulsosq́; per artus
Ire animam, & sparsum campis spirare cadauer.

Et tua quod nostris nondum penetralia flammis
In cineres collapsa ruunt, ne crede remissas
Irarum pauitare faces; Sed parcimus illis
Quos Rex saue tenes. Hi sunt tua fata, nec vltra
Quam spirant lux te alma manet. Meleagria non plus
Mater in ambusto seruabat stipite natum.
Hos serua (si cura tui) ceu pignora vitæ,
Incolumesq; velis. Vel si meliora monentem
Dî te audire sinunt, genti tam iusta petenti
Redde duces, tantoq; exora munere pacem.

In his motibus regia erat, cum Timonidem aliæ in itinere turbæ versarent. Viæ ratio, & fortuna, hæc fuit. A Rege dimissus triduum in suo prædio inuitus consumpsit ominum causa quæ Haruspex minori spatio procurare non potuit. Inde Messanam ad Arsidæ coniugem venit. Insana tempestas tunc maria exercebat, aquis ac ventis sub veris initium sponte surgentibus. Quatriduo nemo ex portu soluere ausus. Interim quassabantur nauigia, vndis mutuo cogentibus allisa, vel eiecta in arenam procumbebât. Timonides quod integerrimum ex ea peste superfuit, confestim instaurari præcepit, agique à littore, nec dum satis constanti maris pace. Præter suos nullum in naui vectorem recipi passus, jam tenebat medium freti; Cum occurrit recentis naufragij nefastum nauigantibus spectaculum. Nauis erat receptis obruta fluctibus, ex qua tamen eminebat adhuc malus, quia non euersa, sed depressa, desederat. Et quod omnium atrocissimum fuit, stabat in antemnarum amplexibus nauta, superstes naufragio, pallida & emorienti facie, nisi quod vento adurebatur: Ille manu nutuq; (fluctus enim intercipiebant fragore suo vocem) orabat eripi

eripi morti; & omnium misericordiam non ægre elicuit. Aliquot igitur nautæ descenderunt in scapham. Cumque ille se de malo deorsum duxisset, prope rigentem excipiunt, adducuntque Timonidi. Tum vero laxatis spiritibus, quos antea nimius timor intenderat, semianimis super constratum nauis se diu explicuit; donec vini odore excitatus, iussusque à Timonide dicere, quis esset, quove euntem tetigisset hæc fortuna; Rhegium, inquit, patriam habeo; censum ex nautica arte. Nunc in Galliam cursus erat; quo egregium virum deferendum susceperam. Mare videbam non à tempestatibus tutum. Cœlum enim modico vento, sed incerto agebatur, & tristior aër horrebat. Itaque à portu soluere non volebam. Sed cum sæpius iussus processissem in altum, primum auræ inter se pugnantes nos alternis rapuerunt in auersos & contrarios cursus: destituerunt deinde simul omnes elusum nauigium; Ego in tam subita pace acrius, vt oportuit, timens, comites cœpi hortari vt remis eluctarentur pigritiam maris. Quippe illi sereno proximũ malum esse. In Siciliam igitur, quam vicinam fors dederat, ratem appellerent. At ille qui nauigium conduxerat, negat sibi placere Siciliam, stringitque demum ensem, recisurus manus illius qui in eam primus partem remum egisset. Inter has cunctationes dies absumptus est, & mox luna igneis cornibus ventum exciuit. Tum vero non per gradus, vt solet, tempestas intumuit; Sed direptus subito aer ita miscuit maria, vt iam à principio mihi artem eriperet. Versabamur incerti quid exigeret ventus, mediam nauem aduersis complexus turbinibus. In his malis cum exacta nox esset, diesque affer-

ret tristiora, capillos deponimus nihil profutura religione. Ecce enim improuiso exitio hæsimus deprehẽsi in breuibus; Cumulauerat arenam vis procellæ, proramque tenebat. Iam tabulata soluebantur, & nos vtcunque remis & contis tendebamus in puppim, cum ille cui operam locaueram, cum suo liberto, duobusq; qui proximi erant, nautis, in scapham descendit, & fune præciso, haud dubio naufragio se permisit. Raptos per turbinem non licuit oculis sequi. Obstabant medij fluctus, quibus par scapha diu esse nõ potuit, nec pereuntibus nobis vacabat alienos casus dolere. Fessa quippe carina aperuit vndis viam, quæ victis compagibus properabant intrare. Numinũ pietatem! vt voces horruere! quam feralis pereuntium clamor, cum descendentem nauem mare contexit? Euado ego in arborem. Euado heu miser! mortem scilicet tantisper dilaturus, donec mersa carina in latus procumberet, & malus sequeretur. Sed supra spem dij fauerunt, arenisq; circumuallantibus adeo veluti fundata stetit ratis, vt me incolumem illa arbor præstiterit, quæ nunc non sine vtilitate extra aquas eminet, admonitura nauigantes vt mature ab istis breuibus deflectant. Biduum iam est ex quo tristi amplexu lacertos ad antemnam continui, desperatione potissimum, & frigore exanguis. Nam nec somni, nec cibi memineram. Cum autem Deorum placata vis vestram opem monstrauit, tantum non laxata brachia mittebam in mare.

Hæc loquentem omnes audiebant cum lachrymis: Sed Timonidem altior cura subiit, ne ad Poliarchum pertineret calamitas. Nam quis vector toties à naufrago illo laudatus? Ab Italia veniebat,

niebat, fugiebat Siciliam; vtrumque conueniebat Poliarcho. Nautam igitur sociorum fata deflentẽ; vt natassent, vt cautium eminentiora amplexos sæui fluctus auulsissẽt turbatus interpellat, Et quod, inquit, viro nomen quem vehebas? Ciuis Rhegij erat, an hospes? Ille se nihil præterea scire respondit, quam quod Arsidas Siculus, cui opima Rhegij prędia erant, conduxerat nauem, & proficiscentem amicum ad portum produxerat. Obriguit Timonides, & velato capite, quo liberius posset ingemere, descendit in secretam partem nauigij, iussis remigibus quamquam prosperum ventum omnibus viribus iuuare. Haud multo post Rhegium applicuit, nautamque seruatum sequi se iubet, & ad Arsidam contendit. Ille tunc forte media luce in scimpodio cubabat, variis cogitationib. miscens animũ proximi luctûs ignarum. Sed cũ de amici aduentu admonitus, prosiluisset ad amplexum, læta verba, & hospitalia ingerentem Timonides suspirio prosequutus; quid, inquit, Poliarcho factum, mi Arsida? Nos miseros! an & ego te ipso plura scio? Inter hæc dicta nautam admonuit; quo viso Arsidas subito metu præsagia cladis hausit; & iam Timonide quoq; pallidior: Onus, inquit, ô Nauta, quod tibi tradideram, rite alicubi exposuisti? Nam destinata Gallia tantillo tempore teneri non potuit. At ille; Solum me naufragio superstitem vides. Nauem, socios, vectores, omnia, sæua tempestas tulit. His auditis Arsidas multo gemitu planctuq; turbatus, intra tectum mœrentes recepit. Nec vacabat pene exangui de ordine mali quærere; sed cũ Timonide in cubiculo secretus, acerbissimũ funus, & fata iniqua, terrasq; indignas Poliarcho, aliaq; in calido & furen-

furenti luctu consueta, ingeminabat. Cumque post multum lachrymarum Timonides rogaret, ecquo illa Poliarchi profectio? aut vnde exitiale nauigandi consilium? retulit Arsidas, Rhegium ob Siciliæ viciniam suspectum fuisse Poliarcho. Nam nec poterat (inquit) latere isthic Lycogenem, & quam facile ab aduerso littore mitterentur sicarij? Galliam ergo petere statuit, patriam, vt arbitror, suam; illinc ad nos celeriter reuehendus. Sed fatorum scilicet inuidia fuit, ne hominum genus se tam vicino immortalibus viro diutius iactaret.

At Timonides de Meleandri in Poliarchum animo inter singultus agens, literas Arsidæ tradit, armillamque ostendit de pyxide euolutam, inutile Argenidis munus. Sed artificium, gemmasque mirari, per dolorem non licebat. Eaque vespera luctibus data, ambo constituunt ad Meleandrum redire, ne aut ille de Poliarcho aliquid speraret, aut ipsi necessariis temporibus Regis abessent. Suspicabãtur iam armis infestam esse Siciliam. Circumegere itaq; cursus, vt in Epeirctes potissimum portu terram subirent. Varia, vt sub vere, & irrequieta flamina erant; septimusque demum dies Epeircten aperuit. Sed quo propius admouebantur littori, eo crudelior miseros luctus agebat. Recedere terras amassent modo omni remigio quæsitas. Nam quo ore tantum facinus nunciaturi erant? aut quis deinde pro ominosis non eos habiturus? Præcipue Arsidam non vnus, aut Timonidi notus dolor, conficiebat; Nec tam illum Meleander mouebat, quam Argenis. Possetne videre morientem, & quod est crudelius, illam tristi oratione occidere? Quo supercilio exprobraturam, quod à Timoclea inter hostes

hostes fœliciter seruatum, ipse ad naufragium dimiserat? Cur ire, aut cur solum, passus esset tam enixe commendatum? Hæc & similia reuoluenti, minimum erat quod fidei & operæ præmia sibi perierant; Verebatur Virginis iram, ex illius oculis accepturus, an viuere deberet. Nec ipsa poterat aut eludi dissimulatione, aut mora mulceri. Num enim quod Meleandrum scire intererat non statim ad Argenidem perueniret? Ac vt silere ipse vellet, nec Regi tristem casum nunciare: At quid Timonides, tam silentij quam sermonis per nimium dolorem impatiens? quid vtriusq; familiares, festinaturi tantæ cladis nouitate sibi percunctatores parare?

Inter hanc cogitationum caliginem, nauis crepidini portus applicita, turbatos reddit Siciliæ. Primum omnium amicis seruulisq; præcipiũt, ne quid in publicum efferant, priusquam ipsi Regem adierint. Superato mox calle qui in oppidum ducit euadunt in atrium Regis, & illic (ô mixturam fatorum mirabilem!) neminem prius quam Gelanorũ aspiciunt duobus Siculis medium, & temere læto vultu spatiantem. Prior Arsidas vidit, & ad idem spectaculum Timonidem veste prehensum rapiens, aliquamdiu impotens vocis, manu portensa anhelauit. Mox reddita voce, An monstris deludimur? inquit; aut quæ ista rerum omnium mira confusio? An non illic est Gelanorus libertus Poliarchi, quẽ & naufragij fuisse comitem cõstat? quis hunc Mercurius reddidit, miscuitque viuentibus? Horrebat Timonides: Nec responso Arsidæ dato ad Gelanorum cucurrit, qui & ipse veniens visis amicis vltro obuiam properabat. Sed hi mutui stupentesque nihil nisi hominem contuebantur. Tandemque cum

cum gemitu Arsidas; saluum te video Gelanore? an vmbra es, tibiq; & naufrago domino saltem inanẽ tumulum quæris? Gelanorus deponere iussit hos metus: Viuere seruatum à fluctibus peiratisq; Poliarchum. Ab eo se missum ad Regem, Epeircten proxima die venisse. Auide illi rem omnem quærere cœperant, qui casus egissent, quæ salus, aut fides, perdita naue in mari irato. Sed Meleander narrationem præuertit, qui è fenestra conspectos præcepit aduocari, alterius scilicet prodigij suspensus ambagibus quas per eos solui posse sperabat.

Nam vt nauis qua Poliarchus Rhegio Galliam petebat fracta in vadis est, cœpitque vndarũ pondere diduci, ipse cum Gelanoro, nautisque duobus in scaphulam se recepit; Nec vento obluctabantur; nisi quod dispensatis remorum ictibus negabant fluctibus latus scaphæ. Ita proximum promontorium circumuecti, extra conspectum nauigij fuerunt ex cuius ruina profugerant: Inde mitius vrgẽtibus ventis, cum adhuc per multa spacia errarent, allisa est cautibus scapha quas vndæ humiles celabant vectoresque destituit. Exiliere igitur in medium pontum, solidis sed imparibus saxis ita excepti, vt fluctus nemini infra poplitem essent, nec vllus ad vmbilicum tingeretur. Longe littora; nulla nauis in conspectu, & magnitudo cladis etiam vota damnauerat. Placebat Poliarcho exire ferro miserias. Gelanorus rapidos vortices in exitium mallebat, & nautæ non vitæ spe, sed horrore interitus, aiebant in illis rupibus expectandum naturæ fortunæve imperium. Sic de fato deliberantibus visa nauis est è longinquo iactari fluctibus, & ad se paulatim accedere. Peiraticus lembus erat, qui habilis,

&in

& in tempeſtates comparatus pertulerat maris ſæuitiam: & iam remittentibus ventis, incipiebat ad gubernaculi inflexiones regi. Sciebat gubernator, ſaxa latere in ea regione, quorũ viciniam iam prodebat crebrior ſpuma, & fremitus in breuibus ſemper immanior. Detorquebat ergo nauigium, cum ſimul naufragæ ſcaphæ aliquot tabulas videt, quæ paulo ante vexerant Poliarchum. & ſupplices paſſis manibus apparent è proximis ſaxis inuocantes præteruehentium opem. Dubitauere Peiratæ an excipiendi eſſent. Nam quod precium auxilij; aut quid prædæ ex naufragis erat? Humanitatem vero in illis pectoribus deleuerat artis ſuæ crudelitas. Quia tamen plerunque vectores commeatuũ preciosiſſima ſuis veſtibus recondunt, placuit ire ad prædam, expedieruntque ſubito ſcapham, minus acri iam pelago: Ac ne in ſaxa inciderent, lenta remigia agebant, ſubinde ſcrutati quam alto æquore veherentur. Admoniti quoque ſunt ſupplices, vt quam proxime fieri poſſet, ad ſcapham per ſaxa ſolidaſque arenas accederent. Tandem remi fuere pro ponte, quibus porrectis proximam rupem ſuæ ſcaphæ Peiratæ commiſerunt. Sed obſtupuere ad Poliarchi & Gelanori vultus, ſimulque corporum, ſimul veſtium pulchritudine capti, multa de prædæ fœlicitate inter ſe muſſarunt.

Vbi autem è ſcapha in lembum recepti ſunt, tũc non diſſimulata perfidia veluti captiuis catenas iniicere audent, ad hoc monſtrum ſtupente Poliarcho; qui ſtricto mox enſe, quid vos autem viri? (inquit) quæ odia? quæve rixæ? aut quid tam ſubito offendimus, modo digni quos per veſtra pericula fluctibus eriperetis? Neque ſegnius Gelanorus

manu

manu ferrum tenebat, vinculaque repulerat. Sed cum nihil Poliarchi sermonibus fracti, sæuius tumultuarentur, ensesque expedirent, non distulit Poliarchus armis vti, & catenas sibi indere conantem ita multauit, vt in ima viscera ferro descenderet. Huic cum alium addidisset cōpari fato; victor quoque vnius Gelanorus sese patrono applicuit. Tum iuncto, ne circumuenirentur, tergo, vtrimque hostibus frontem obiiciunt. Fractis etiam remis, qui forte iacebant in naui, raptas palmulas, instar clypeorum circumegere capitibus. Nautæ vero quos cum Poliarcho captos catenis Peiratę onerarant, tanto erecti exemplo, & ipsi contis arreptis ausi sunt repugnare. Captiui etiam aliquot erant loris constricti præter eos qui catenis alligabantur remigio; Illi læti hoc certamen intuebantur; Videbatque oculos miserorum Poliarchus sibi propitios. Neque ratus inutile auxilium, lora aliquorum discidit ferro, prouocauitq; ad ingenuam in sceleratos pugnam. Et hi certatim sociorum vincula soluerunt, vt iam pene hostium numerus æquaretur. Tredecim omnino Peiratæ fuerant. Ex iis ceciderant sub Poliarcho duo: vnum Gelanorus abstulerat. Nautæ vero atq; seruitia à Poliarcho liberata, in se quinque auerterant. Ita res cum aliis quinque Poliarcho & Gelanoro fuit. Sed nec inulti cadebant. Iam enim alterum nautarum Poliarchi in mare compulerant. Et vnus clauam spinis ferreis horrentem in ceruicem Poliárchi simulans destinare, subita fraude, adegit ad latus. Nisi lorica obstitisset, quam magnos Argenidi luctus hæc claua faciebat! Sic quoque multis quidem, sed non altis vulneribus intrauit. Accenditur violentius

Poliar-

Poliarchus, nec cunctanter suo hosti claua extorta cerebrum miscet, magna atque intrepida voce Gelanbrum ad victoriam hortatus, qui & ipse iam in duorum sanguine victor haud segniter perculsus instabat.

Timidi, qui adhuc ex clade supererant, se se in aliam receperunt certaminis partem, qua scilicet liberati vinculis captiui dimicabant. Sed & illis successu partium geminata ferocia erat. Inclusi prædones hinc ab ipsis, inde à Poliarcho & Gelanoro ita mulctari cœperunt, vt ægre inhibuerit Poliarchus quin omnes cæderentur Eos enim capi malebat, maturisque suppliciis seruari. Tres igitur ad genua prouolutos in vincula coniici iussit. Et inter gratulationem miserorum, qui eo duce de latronum potestate exierant, suauissima consolatione perfusus est, quod publicæ saluti videbatur operatus. Certatim ingerebant, hunc tutelarem, hunc vindicem deum esse; supra mortale robur afflixisse perduelles, denique vnum dignum ad quem toto ex orbe vota miserorum confugerent. Sed in vna omnium lęticia vox dissona erat. Qui enim solis loris constricti fuerant, iamque sentiebant libertatem, sibi & patrono sine exceptione gratulabantur. At remiges plenum beneficium volentes, solui petebant, dimittique in statum à quo per seueritatem exciderant.

Poliarchus ne pœnitendum beneficium daret, quis illius nauis dominus, quis gubernator, vnde peiratæ, omnia ordine exegit. Proclamat de remigibus vnus, Miserere quisquis es, Heros. Hanc ego meo censu ratem compegi, hanc & dominus & gubernator regebam, frequenti inter Africam Hispa-

niamque commercio. Forte ad ostia Bætis appuleram; depositoque onere, Ibericas merces parabam; cum isti latrones, vectorum nomine, mihi cladem imposuere. Ne numerus suspicionem faceret, bini ad me aut singuli venerunt. Neque eundem portum fingebant se petere. Hi Adrumetum nominabant, Clupeam illi, aut Vticam. De mercede conueniebat. Rudis ego impiæ fraudis omnes excepi; qui quo solertius fallerent, tanquam inter se ignoti egerunt, quamdiu in portu hæsimus, aut à vicino littore erat auxilium. Ast vbi procul terris ventus impulit ratem, soporque in cœlo securo nautarum pluribus irrepsit; subito impetu irruunt in nos; Me de gubernaculo deturbant. semisopitos alios portant ad transtra, nexibusque deuinciunt, & peiratico scelere iam pro vectoribus domini suo auspicio ferri cœpere: Nam nec deerat rei nauticæ inter eos peritus: & pro sarcinis catenas attulerant, quibus omnium crura impedierunt. Hinc in minora, vt occurrebant, nauigia, sæpe grassati comparauere arma, captiuos, opes. Nec in mari modo scelesti, exscensiones varias in agros fecerunt, & bene prædatos ad noua scelera littoraque agebat hæc nauis. Nuper quidem, cum plerique eorum triduo abfuissent, rediere ex Mauritania ad nauem, opibus graues, & quantum ex eorum sermonibus conieci, expilato per fraudem thesauro, quem Regina Mauritaniæ habebat charissimum.

His auditis, Poliarchus è prædonibus vnum, quem habebat in vinculis, rogauit, verane essent quæ ex nauta audierat. Ille omnia silentio confitebatur. Sed de vltimo facinore intentius vrgebat Poliar-

Poliarchus; Num de Reginæ Mauritaniæ thesauris prædam egissent; quæ illis via ad facinus, & qua parte nauigij recondidissent furtum. Ille, gemmarum famam sibi causam audacis consilij fuisse respondit. Nocte concubia septem ex ipsis armatos constitisse in platea, vt ex proximis compitis tanquam illic à Regina appositi, arcerent transeuntes, dum alij duo ferrum, quo fenestræ spississimo iungebantur harpagine arreptum per secretas machinas flectunt. Ita, inqut, aditus nobis factus. Voto potiti ante lucem ad mare recessimus. duratque inuiolata hactenus præda; quia ab eo littore primum fuga, ac deinde tempestas nos tenuit. & ne tanta hereditas rixam faceret, placebat expectare donec in tranquillo diuideretur. Subiuit igitur nauis constratum Poliarchus latrone præeunte, arcaque reclusa, ingentes & plerunque muliebres ex Mauritania opes inspexit.

Tum vero tamquam ad noua consilia vocatus à fortuna, se collegit. Profectionem in Galliam Dij turbare ac differre videbantur. Per tempestatem cursu exciderat, nactus erat assuetam Africanis littoribus nauem; nec fuisset humanum, recuperatas opes non statim Reginæ nunciare. Et forsitan (secretus inquiebat) gloriam meam cœlites curant. Quicquid spei priuato habitu in Sicilia exorsus sum, nolunt me persequi meæ gentis fortitudine atque armis; Ne generi, ne opibus, ne exercitui, sed mihi debeam quicquid fœlicitatis contigerit. Sequar illa auspicia. Ex Africa facillime res Siculas accipiam, measque nunciabo Argenidi.

Vbi hoc placuit, ita prædoni loquutus est: Equidem & Reginæ suas reddi diuitias æquissimum

puto, & vos quoque (nefarij) dedi ad pœnam. Nauigatio in Mauritaniam flectenda est; ne vindicta pereat atrocis audaciæ, aut forsitan aliquot illic insontes vestri facinoris infamia laborent. Neq; mora, dominum nauis, per quem de prædonibus cuncta cognouerat, eximi vinculis iubet, clauoque succedere. Cæteros qui erant in transtris, solui prohibuit. Nam & remigibus egebat per quos in Africam veheretur, & tot ignotos, ac fortasse vinculis suis dignos, nolebat posse in se peccare. Itaque diligenter quæsitas transtrorum & compedum claues, custodire Gelanorum imperauit. Et ne tamen nihil illi in sua lætarentur victoria, Agedum, remiges, inquit, in fœlicitatis articulo statis. Date modo Mauritaniæ oram, ita me amet diespiter, omnes ire liberos iubebo. Quid graue est, si in redemptionis pretium, breuem, sed mihi necessariam vecturam reposco? si non fallit gubernator, bidui in Mauritaniam cursus est. Illa mihi nauigandi, vobis captiuitatis afferet finem.

Compositi in tantam spem remiges, ita iustos remorum ordines instaurant, tanquam non Africam, sed suam domum, suas necessitudines quisque repeteret. Sed negabat gubernator genium pelagi ferre, vt cadauera in naui portarentur. Irasci maris deos, & sæpe viuentibus periculi causam fuisse, eiusmodi pietatem in mortuos. Tres porro iacebant in lembi constrato à prædonibus inter pugnam perempti. Non ausus est Poliarchus intempestiua humanitate repugnare omini nauigātium. Igitur inferis diis religiose excusauit quod insepultos abiiceret; Vbi primum Africam dedissent, se vmbras in littore erectis tumulis collecturū. Facta igi-

igitur poteſtate, cadauera cæſorũ corripiunt; At ne fruſtra quid periret, ſcrutari cœperũt, ſi quid in veſtibus pretioſum lateret. Duorum ſpolia intra paucos nummos fuerunt: Tertius, tanquam delicatior, ambientibus inſtitis tibias & crura velauerat; quas cum vnus nautarum detraheret, tabellæ cecidere, illic vt apparebat ad ſecretum repoſitæ. Cumque iuſſiſſet Poliarchus eos codicillos ſibi tradi, linumque ſoluiſſet, veluti ad monſtrum exhorruit, deſtinatas ad ſe literas, & à Lycogene quidem eſſe. Scribere ad Poliarchum Lycogenem. Ceram ad ſe per tot prodigia eſſe delatam? Cunctabatur oculis ſuis credere repetentibus hoc epiſtolæ initium, Lycogenes ſalutem Poliarcho. Statim erigi cadauer imperauit, & curioſus inſpector diligentiam Gelanori adhibuit, ſi quo lineamento poſſent vultus nondum morte recenti confuſos agnoſcere. Sed ignobilem nuncium, & de ſeruitio Lycogenis vnum, facile fuit ab vtroque ignorari. Vbi vero diligenter vndiquaque inſpectum eſt, num & alias literas aliave ꝓdigia haberet, exonerauere cadauere nauẽ, amicũ an inſidiatorẽ crederent adhuc incerti. Erat is autem quem Lycogenes ad Poliarchum miſerat. Dum Timonides in prædio ſuo hæret, occupauerat iter, interceptuſque à prædonibus, tunc in pugna ceciderat; tanquam dubitante fortuna vtrum tantæ improbitatis literæ Poliarcho tradi deberent.

Poliarchus totius ſcenæ ignarus ſeſe ad lembi malum applicuit; Vultu deinde & animo perturbatus, ad omnia verba exhorruit. Veneficij accuſabatur Meleander; delator Lycogenes erat. A Meleandro ſe ad mortẽ audiebat depoſci; Lycogenes

amicitiam spondebat. Quæ autem illa armilla; aut quo missus ad se Timonides? Non se literas legere, aut satis vigilare, arbitrabatur. Vbi mora deinde restituit mentem, & iterato totam ceram euoluit; Aliquid magnum, inquit; agitur, Gelanore. Nunquam Lycogenem magis timui, quam ex quo meæ salutis curam agit. Si vixisset qui epistolam ferebat, forsitan illi excidissent indicia, quæ viam nobis facerent in tanta caligine. Nunc quid cogitem, aut quibus argumentis ad verum perueniam, est incertum. Secum deinde agitabat, an credibile esset, voluisse Meleandrum amicitiæ specie innocentem violare. Magis conueniebat moribus Lycogenis de Rege mentiri, quam Regi tam infanda solertia. Hæc & similia animo versanti abiit dies; & nox per insana commenta animum deduxit. Varia agitanti consultissimum visum, si Gelanorum in Siciliam mitteret, nullis ad Regem litteris, sed cum hac ipsa Lycogenis epistola, quam redderet Meleandro. Non liquidius posse verum deprehendi. Quippe siue in vero crimine, siue in falso, doliturum maxime Regi, vel de infamia inutilis frustratique facinoris, vel de iniusta suspicione. Ex illius, & proximorum vultu, ac vocibus, Gelanorum intelligere posse, de hoc Lycogenis indicio quid credendum. Nec Lycogenem eo facto dubitabat offendere; cui, etiamsi Meleander hostis esse mereretur, tamē amicus fieri nollet. Adiuuabat ea consilia ingens cupiditas scribendi Argenidi, ad quam literas, nisi Gelanoro, aut Arsidæ, non credebat.

Iam non modo erat Africa in conspectu, sed & Lixa, tunc Mauritaniæ caput, pulcherrimo situ ab cogitationum solitudine nonnihil Poliarchum dedu-

deduxerat. Fluuius, quem & Lixam appellant, non repugnanti pelago miſcebatur, vt in vtriuſque vndæ confinio, non fremitus diſcrimen faceret, non ſpuma, ſed color. Arbores quęcunque fluuiis gaudent, ab vtraque parte aluei, cum cætera riparum imagine in aquis ludebant. Vrbs ingens, & mercatorum cõmercio grauis, vbi paululum eſſes à mari prouectus, vno duntaxat ſtadio receſſerat à flumine. In vrbem ab littore euntibus dexter erat omnium qui ſunt in Africa pulcherrimus collis, & in eo Reginæ ſuburbanum, quam dicebant Dominæ villam. Illuc amabat Regina diuertere, curis feſſa, & ad negotiorum tumultum poſt alternam ſolitudinem reditura hilarior. Et tunc forte in ea verſabatur. Quod vt ex obuiis lintribus percũctanti Poliarcho relatum eſt, in proxima ora iubet anchorã iaci; Et ne remiges quicquam ſe abſente turbarent, aut etiam à portu diſcederent, quærit ex Afris, nemone cuſtos portus, aut cui magiſtratus delegaſſent fluminis curam. Præſto lictores adfuere, & neſcio quis redemptor portorij: cui ſic Poliarchus, huius lembi cuſtodiam tibi trado, quem Africæ intereſt ſaluum eſſe, dum fero ad Reginam neceſſaria quæ ex me intelligat. Simul his prædones educens detracta pedibus vincula iubet addi ceruicibus, vnumque licium ad omnium vincula pertinẽs ponit in manus gubernatori nauis, præmittitque verſus collem.

Ipſe cum Gelanoro ſequebatur, loci formam curioſis oculis luſtrans, quem recens maris horro faciebat gratiorem. Non anxia arte quæſitus era decor. Plura Naturæ debebantur; cuius facilitas atque ingenium, omnes artificum labores pręuer-

tit. Rusticus ad villam ascensus (nec læuigari Regina passa erat) obliquum colli latus sic dederat, vt circumuenire montem potius videretur, quam in illum eniti. Læuam itineris tegebant densi frutices, crebrarumque stirpium inæquali viriditate lætissimi. Tumuli illic leues, crescente molliter campo, donec oblongum, & spissis opacum arboribus supercilium montis subito tumore cōsurgeret. A dextra conualles visebantur, vinetis hortisque excultæ; & in collium radicibus, qui dimidiatum orbem ducebant, vberrima pastu prata se eadem viriditatis hilaritate porrexerant. Sub ipso montis iugo sublimis & sponte extensa planicies erat, in qua villam condiderant. Ad fores cum venisses oblectabat oculos alia loci forma, prospectusque in remota liberior. Quippe ante vestibulū patebat hominum curruumq; area capax, paucis, sed ingentibus distincta arboribus; ad quarum vmbram sedilia, & lapideas mensas, milites custodesque extulerant. Ac vt editus locus erat, errores fluuij in valle monstrabat; montes quoq; ex aduerso Magnatum prædiis distinctos. Visebatur à dextro latere pars potissima vrbis, per suos colliculos & templorum fastigia elatæ. Si oculos longius mitteres, mons Atlas inculta hyeme, & sterilibus saxis, per multos vertices in nubibus fractus, delectabat animū mutatione conspectus, & propinquam fœlicitatem blandius cōmendabat asperitatis imagine. Domus pro Regina non ingens. Sed debebat artifici, quod venti, quicunque perflarent, admissi, omnem æstū temperabant; & triclinia lumen accipere poterant non obnoxium radiis solis. Hortus deinde modicus, & porrectus in longum, Musis quidem erat di-

gnus,

gnus,& omnibus diis quos cepit ſtirpiũ colendarũ humanitas. A domo in illum, porticus ducebat, in qua ſolebat Regina conuiuari, aliquot ſignis & picturis exculta. Iam vero ſiniſtrum horti latus claudebat montis vertex non illi vtique tantum horto, ſed domui, ſaltuique perpetuo contiguus dorſo, & duntaxat parietis interiectu coercitus. Hanc partem fons amœnus decorabat, è marmorei Elephantis proboſcide in teſſellati operis alueũ decurrẽs. At dextra ad proſpectum vacua erat, exiguo muro in hoc tantum erecto, vt lapſus in abruptum caueretur, & in eum innixi fruerentur viuarii ſubiecti ſpectaculo. Nam mediocre ſtagnum coercebant latericii aggeres: Piſces in eo variæ ſenectutis, quos ab horto Regina amabat, præcipitato in aquam pane, inter ſe concitare ad certamen. Porta ex horto ducebat in exiguum ſaltum, quem facti manu calles, virgultisque liberi, ſecabant. Cerui in ea, & capræ, & cætera animalia in Africam importata, quæ ea pars terrarum gignere neſcit: inciſique Numidico marmore iſti verſus, qui lucũ Dianæ conſecrabant.

Alma ſoror Phœbi, quæ nunc per confraga curſu
Præcipitas, volucri mandas nunc vulnera ferro,
Seu damam fortuna dedit, ſeu fortius ira
Intumet, & noſtri fugiunt tua tela Leones:
Numen iô nemorum: ſi Te, comitesq; pudicas
Caſta domus, caſtæq; iuuant pia iugera ſyluæ,
Exaudi, mitisq; tuos agnoſce, nec vſquam
Hîc, Dea, Syluicolis ſit fœda licentia Faunis.
Hos tibi ſacramus lucos, hæc ſurget honori
Sylua intacta tuo. Tu noſtris annue donis,
Et cum ſpumiferos iunctis in retia campis

Impellemus Apros, & cum tibi sacra feremus,
Non occulta veni; Vel si inuidiosa precamur,
Huc ades ô quo more licet, cursuq; tuorum
Sæpe canum, & sacris aures latratibus vre.
Hic Dryadum committe choros, & Oreade multâ
Cinge latus. Nunc vos nemorum, nunc fontis in vmbrâ
Ludite, nunc magni quæ subter viscera montis
Antra per agrestes exudant frigida tophos.
Illic si calidas exoluet fibula vestes,
Non erit Ogygius secretis arbiter vndis,
Cornua cui fingas; Non quem tibi vulnere paruo
Terra necet, campis tumidus se tollet Orion.
Nec pharetram, vultusq; tuos, venator habebit
Iuppiter, atque aliam cœlo dabit improbus Vrsam.
Hunc modo tu saltum Delo, Dictynna, sonanti
Annumerare velis, Lyciaq; niualibus aruis.
Nec magis Eurota, nec sis magis incola Pindi.
Tum quæcunque suos Nympharum exegerit annos,
In formas abitura nouas: cum frondea fiet
Arbor, & erectis attollet brachia ramis,
Seu quercus, seu laurus erit; fac, Delia, nostras
Augeat hæc syluas. Erisichthonis impia clades
Hinc procul, & lucus nunquam sciet iste securim.

Longum esset singula memorare, vt natura inæqualitate locorum luserit, vt exiguo spatio retulerit omnes formas quibus totæ regiones variantur, vt syluam ex aureis malis, rhododaphne, lauro, pinu, subere, penè totam, non mutarit innoxia hyems, & antra hic sponte, hic manu aperta, dederint fontes, aut opacũ subeuntibus frigus. Sed fons præcipue notabilis erat, de industria sic ornatus, vt quæ artificii erant, sponte producta viderentur. Quippe in arcum mons effossus modicam planiciem

ciem dabat, exiguis lapidibus quasi temerè stratam. At vtrimque lateribus saxa ingentia, tanquam rupes ita natas, admouerant. Vbi is labor duodecim pedes in altum excreuerat, semitã fecerant qua locus circumiri facilè posset: Tum vero super hanc molem in gyrum arbores ita seuerunt, vt inflexorum stipitum cacumina in subiectam aream verterentur. Hæ, vbi in procerum adoleuere, speciem referebant iamiam cadentium stirpium, & suo pondere radices extra terram trahentium. Inter illius ruinæ innoxias minas, peribat sub frontibus calor Solis, & laterum aggere primum, mox curuatis in hunc modum arboribus, denique increscentis collis mole, tegebatur simplex Reginæ hilaritas, quæ fontem illic per aliquot fistulas cadentem sæpè inter suas virgines læto ocio celebrabat. Viris, præterquam magistratuum præcipuis, nefas domum intrare. Pauci custodes in vestibulo erant: A quibus iussus sistere gradum cum suis captiuis Poliarchus, qui aut vnde veniret, militari licentia rogatur. Ille negauit, quæ afferebat nunciari, nisi Reginæ, posse. Res ad Præfectum custodum delata est, qui & ipse loquutus Poliarcho, Reginæ significat externũ iuuenem esse, habitu vultuque egregium, qui captiuos aliquot trahens, ad colloquium quærebat admitti. Regina in eo secessu tunc hærebat, non ad vacui animi voluptatem, sed vt in solitudine mœrori liberius vacaret. Lachrymarum causa erat, violatus à prædonibus locus, quo cum gemmis cætera quæque arcana congesserat. Neque gemmæ aut direpta alia quæ vulgo iactabantur, illam mouebant. Vna cistula, nec ea quidem opulenta, quam simul latrones abstulerant, illos gemitus, & penè

fati

fati consilium ciebat. Hanc vita chariorem habuerat, illic filii fortunas sciebat inesse, nec de diis mitius querebatur, quam si eum extulisset. Cum ergo nunciatum de Poliarcho esset, haud libenter accepit, aduenisse, quem vultu composito deberet audire. Hunc tamen per Micipsam Regio Præfectum cubiculo adduci imperauit, ipsa inter astantes resedit matronas in suggestu eburneo, quem argentei leones depressis onere iubis ferebant.

Is vero vt in conspectu fuit, illam ad ab[illegible]tis filii memoriam vocans (nam & iuuenis, & formosissimus erat) subito sui fauore incogitantem permulsit. Mox liberali salutatione perfunctus; Etsi (Regina) parum, inquit, animum tuum tangunt, quæ pessimi nuper fures à tuo abuexere sacrario, tamen iustissimæ Principi gratissimum duxi, si tantum facinus impune non auferrent. In eos, diis ducentibus, medio ponto offendi. Plures in certamine perierunt. Tres adduxi superstites. Sunt ecce in limine, & fatum à tuo arbitrio expectant. Fidum autem hominem, ô Regina, mecum allega. Huic quæ à te abstulere restituam, adhuc, vt ab ipsis audio, illibata. Ea iussi in proxima ripa apud nauem asseruari. Regina, ad tanta & tam subita gaudia, muliebri ingenio impatiens, de sede exiliit, & ignoti manum amplexa; O auspicatissime quotquot sunt mortaliũ, aut potius, modo hæc vera sint, diis nostris iungende; Duc protinus, inquit, ad nauem. Ipsa furtũ, ipsa prædam recognoscam. Neq; auidam voca. Arculam modo vnam restitue. Cætera te cõdono. Sic effata miranti Poliarcho viam præit. Nec iungendo currui, nec attollendæ lecticæ spatium fuit. Sicut erat in cultu priuato, vrgere cœpit gradus, sibi vni

de re

de re tanta creditura. Matronæ, puellæque, illius assuetæ obsequio, nihil mutato vestitu, pedibus ibant. Fugæ speciem celeritatis tumultus imposuit. Cum vero Poliarchus pro foribus prædones ostenderet Reginæ; Sine quæso, inquit illa, priusquam alios damno, scire an me fortuna absoluerit. Nemo in regia fuit, qui non properantem sequeretur. Ignari plerumque quæ res ageretur stupebant, & aliis stuporis causa erant. Statim in vrbem rumor peruasit, sed incertus, ideoque audacior. Nunc Reginæ filium aduentasse, nunc eius cadauer naui delatum. Veriora alii referebant, ad recuperatum thesaurum Reginam descẽdere. Ergo omnes ad amnẽ properabant, parata seu plaudendum, seu aggemẽdum, turba.

Regina vt ad ripam peruenit, ponte ex tabulatis facto in lembum sublata est. Ac vt primum reserata à Poliarcho ingens arca inuiolatam prædam explicuit, iam lætioribus lachrymis madens, cistulamque quam quærebat, complexa, se denuo viuere, Reginam rursus esse proclamabat; Nec quicquam iustius quam vt Poliarcho diuini honores haberentur. Abnuebat Poliarchus risu modesto, & laudantem compescebat. Iamq; lecticæ, vt potuerunt Reginam sequutæ, stabant in ripa, carpenta etiam fœminas subuectura, & ipsa ad tantæ lætitiæ auspicia angustam villam rata, in vrbem reditum edixit. Innitebatur Poliarcho (qui maximus apud Reginas gradus) illoque ducente in lecticam se recepit, quam mox octo pænulati sustulerunt in collũ. Poliarchus deinde præparatum equum conscendit, quem ipsi ex regiis stabulis admouerant, nõ ex more gentis nudum, sed cum ijs ornamentis quibus

Reges assueuerant in bello aut venatu. Toto deinde itinere Regina, submotis lecticæ plagulis, cum ipso loquuta est, densis per viam Afrorum agminibus, & in eum præcipuè intentis. Postquam ad aulã peruentum est, Magnates, ex Reginæ præcepto, hospitem in destinata triclinia deducunt. Illic ingẽtis opulentiæ cultu exceptus, mox ad familiariorẽ corporis curam, solus cum Gelanoro relictus est.

Sed vbi paululum respirauit à colloquentium laudantiumque tumultu, haud mora redditus pristinis curis, resque Siciliæ anxiè agitans constituit ea vespera Gelanorum in Siciliam dimittere. (Nam nec amor, nec perplexæ à Lycogene literæ moram ferebant.) Ipse Clupeæ, maritimo Africæ oppido, dum nuncius ab Argenide rediret, se tenere. Dũ ergo Argenidi scribit, acciri nautam iubet, cuius remigio appulerat, quo ad se introducto, Nauigium tuum, inquit, non modo tibi reddo, sed præterea quicquid vi prædonum detractum est omne restituam, ea lege vt hunc Gelanorum in Siciliam deferas, inde huc rursus in Africam quo volet portu sistas. Cum redieritis, in promptu merces erit. Nunc necessaria ad viam duntaxat repræsento. Ex remigibus, captiuisque, quos nosti, quotque opus est, delige. Hos faxo laboris ne pigeat. Inter cæteros talentum diuidam: ne illis reditus in patriam, mendicitate deformis sit. Nauta dominum & patronum appellando, de munerum magnitudine stupebat, operamq; pollicitus ad parandum in illam noctem lembum dimissus est. Et remiges tam fœlicia nunciantem, primo impetu gaudii, inter amplexus, non sine discrimine diripuerunt.

Vespera appetebat, cum à Regina Optimates ad Poliar-

Poliarchum intrant, nullo humanitatis genere hospiti defuturi. Is ab illis, inter ſermonum ambages, hæc ferè de Reginæ rebus accepit; Eam Hyanisben appellari; Iubæ fratri ante annos viginti tres in ſceptrum ſucceſſiſſe; Priuſquam regnaret, nuptam Syphaci fuiſſe, viro poſt Reges inter Mauros præcipuo, qui eodem tempore quo Rex Iuba morbo extinctus prægnantem reliquerat. Reginam paulo poſt virilis ſexus prolem eſſe enixam, & Hyempſalem appellaſſe, qui fauentibus diis anteiuerit indole ciuium vota. Sed iam quærenda apud exteros gloria, cultu priuato, & præterquam vni Reginæ incertum in quas terras, abiiſſe. Hæc Mauri referentes, & ipſi viciſſim quis eſſet Poliarchus; vnde, aut quo viam haberet, obliqua ſubtilitate quærebant. Sed ille perplexos ſciſcitatores, pari arte, quaſi non ſentiens, eludebat. Inuitatus deinde ad regiam cænam, haud modicum tempus conſumpſit cum Regina, non multum abſimili omnium inde cultu, quam ſi in purpura veniſſet. Perfecto conuiuio, cum tanquam poſtridie profecturus, iuſſiſſet valere Hyanisben, rediſſetque in thalamum, præſto fuere qui opulentioribus ferculis menſam integerent. Gemmæ erant, hæ torquibus, hæ armillis, inauribuſve compoſitæ, magna vis vnionum, & præter vnicam arculam, plura quam à peiratis extorſerat. Hæc Regina, ſiue meriti pretium, ſiue pignus hoſpitii, donabat Poliarcho. Sed ipſe neq; vendere beneficium aſſuetus, neque emi muneribus, multum laudata Reginæ comitate, negauit tantillæ operæ deberi inuidioſa præmia, ſed neque hæc armatum decere. Referrent tot dona ad Reginam, ſimulque excuſationẽ, & gratias. Ne tamen

men peruicacis ſuperbiæ haberetur, annulum quo ſmaragdus includebatur, ſibi deſumpſit, digitoque inſinuans, eum ſe cum manu ſeruaturum ſpopondit; Ita enim donantem meruiſſe. Ferruminatus annulus erat, & in lapide Atlantem expreſſerant ſuſpecto Perſeo negantem hoſpitium: Simul Perſeus videbatur Pegaſo inſidens, & ad Atlantis ora ſic Meduſam reuelans, vt auerteret ipſe vultum, ne & intra viſcera ſaxum reciperet. Sed Atlantis habitus erat indignantis ſe mutari: Rigebant in ſyluarum primordia comæ creſcentes, & in vultu figura ſerpebat, qualis nec iam hominis, & nondum mōtis eſſet.

Aderat interim Nauta, monebatque ventum operam dare. Si veniret Gelanorus, Africam paucis horis longe relinqui poſſe. Hunc itaque Poliarchus arcanis præceptis celeriter onerat, quæ Meleandro ferret, quæ nunciaret Argenidi: Seleniſſa, Archombrotus, cæterique amicorum, quid ſcire deberent. Etiam quid de ſupellectili ſua Rex conſtituiſſet, an illa publicata, & qui ſectores fuiſſent, cuncta ſolerter perdiſceret. Illinc enim quid in ſe Meleandro animi eſſet, poſſe intelligi. Poſtquam in Sicilia mandatis eſſet functus, Clupeam, vbi eū opperiri decreuerat, diligentiſſima nauigatione repeteret.

Profecto Gelanoro, Maurisque dimiſſis, ſe ipſe ad quietem defeſſus comparabat. Sed poſteaquam in thorum ſeceſſit, remiſeruntque ſe ſpiritus quos tenuerat variarum rerum imago, tunc vulnera quæ lateri peirata inflixerat, non modo neglecta, ſed negotiis, & contentione animi incitata, ſubito horrore atq; æſtu exardere in febrim cœperunt. Ille

caſus

casus distulit præparatum in posterum diem iter, terruitque Reginam, haud secus quam si ipsi filius in morbo iacuisset. Nam præter beneficium quod à Poliarcho ingens acceperat, indolis specimen, & incompositum nihil in verbis; præterea generis opinio, & impetus nescio quid præsagientis animi, eam ad veræ beneuolentiæ affectus compulerat: Ægrum itaque primo mane inuisit adhibuitq; medicos suos. Et sequuti Reginam Optimates, anxios vultus ad mœstitiam figurauerunt.

Horum omnium ignarus Gelanorus nauigabat in Siciliam prosperis ventis. Sed quamquam commodissima tempestas Epeircten nautis dabat, vltro ab ea statione abstinuit, appulitque ad ignobilem portum; eo consilio, ne quis nautas qui eum vexerant nosse, aut de Poliarcho interrogare posset. Ipse ad templum Apollinis iuit, quod non procul à littore, versus Panormum erat, Sacerdotis quam sui Dei fama nobilius. Sacerdos Antenorius vocabatur, in placidissima senectute vacuus curis, & ad arbitrium fœlix. Nam cũ iuuenis primos honores facile cepisset, & summa ei omnia destinaret amicorum opinio; plurimorum casib. monitus quam miserum esset inter ambitiosa vota pendere, respexerat ad animi libertatem; & secessurus ad genium suum, elegerat Phœbi templum, in quo senesceret. Quippe illi numini amabat operari, & inuocatum sæpe receperat; adeo comparatus in casus, seu ipse seu amici laborarent, vt omnium victor constantissima hilaritate discederet. Aderat literarum copia ingens; acre acumen, & celere; quæ omnia vitæ integritas honestabat in iucundissimo sene. Cæterũ amabat Poliarchum, audebatq; laudare non-

dum publice restitutum. Nec ignarus Gelanorus cādidissimum esse, à via ad illum deflexit, inuenitq; cubantem in sui templi vestibulo (erat enim pedib. æger) & vt solebat, cum familiaribus inter libros sapientissime ridentem.

Adhuc in primis hærentes blanditiis nouo gaudio interpellauit Nicopompus.. Amicissimus Antenorio erat, & curis tumultuq; aulæ plenus, quærebat inter suauissimi senis colloquia turbatæ Reipubl. tantisper obliuisci. Eo viso, Antenorius vrbane quæsiuit, ad Phœbum, an ad se diuertisset; Ad vtrumq;, refert ille: Sed quis iste Numinis consultor? Ades ergo Gelanore? & ô Numina faxint vt nec procul sit Poliarchus. Quamquā præter Antenorium, & Nicopompum nemo iam aderat (cæteri enim Antenorio iubente discesserant) tamen Gelanoro non visum consilia casusque patroni vlli mortalium priusquam Argenidi concredere. Eum ergo in Italia esse finxit, seque ab eo ad Regem ex Baiano portu dimissum.

Dum hæc ita loquuntur, ecce tibi cumulāte fortuna illius diei lætitiā, Hieroleander veluti ad condictū alio itinere ad templum cōuenit. Erat ille ab Epistolis Argenidis, summus & ipse virtutibus, inter paucos imbutus literis, nec patruo præter fortunam, minor, qui sacerdotij purpurā ex virtute gestauerat. Is sæpe Antenorij causa commeabat in id templum; & tunc exorando Apollini ab Argenide erat missus. Sed vt conspicatus est Gelanorum, seq; primū repetitis satiauit amplexibus; leuissimæ rei momento, nec cogitans, illi aditum fecit ad ea exploranda quorū causa in Siciliam aduenerat, obiisse Aldinam oculis ex dolore turgentibus querens.

Siue

Siue excusationem sic parabat, quod eam omnino habuisset, siue quod infœliciter custodiuisset. Audito Aldinæ nomine, ictus aliquantum Gelanorus, in Hieroleandrum respexit. Fuerat illa venustissima catellarum; quæ Poliarcho impense placuerat. Poliarcho ex Sicilia excedente, eam Hieroleander Argenidis iussu quæsierat, alueratq; sollicite. Ipsa Argenide non ausa succedere in id munus, ne aut aliquid de spoliis Poliarchi crudeliter habere videretur, aut contraria suspicione absentis domini gratia canem amare. Ea tunc ex partu decesserat, magno quidem, sed occulto dolore Argenidis. At Hieroleander catulæ blanditiis assuetus impatientius mortem hāc tulerat; adeo vt in eius gratiam illa celebris esse in Aula inciperet; maxime multorum Poetarū carminibus, qui eum demereturi, omnes fides, omnes Parnassi frondes, canino funeri adhibuerant. Tunc vero de illius interitu fieri mentionē (quamquā viuam maluisset) sentiebat Gelanorus suis rebus conducere; quia ab eo exordio poterat quæri quod Poliarchus præceperat; cui nempe ipsius opes & veluti spolia cessissent. Sed postquam intellexit innoxiæ domui curatores à Rege adhibitos; qui eam domino suo seruarent; solamque Aldinam ab Hieroleandro captam quo delicatius haberetur; visa sunt omnia ex voto procedere. Nam quod Aldina saltē in Argenidis domo vixerat, rite coniecit id datū memoriæ Poliarchi. Cumq; audisset, ne dolore quidē intactam in eius interitu fuisse Argenidem, satis quid hanc charitatem & dolorem faceret gnarus, Nicopōpo aures præbuit dū Epitaphium recitaret, quod & ipse Hieroleandri laudibus plenum demortuæ catellæ his versibus fecerat:

Occidit. Exequias pulchræ celebrate catellæ;
Occidit ante suum pulchra catella diem.
Ipse facem mœsto canis Erigoneius imbre
Condat, & attonitis terreat astra sonis.
Plangere scit; meminitque sua lachrymabile murmur
Erigones, patrios cum stetit ante rogos.
Dura Venus, quam non pariens Aldina gemendo
Flexit, & Aldinæ sic parientis herus!
An quia Phœbeis nemo est acceptior aris,
Inuidiam Veneris, Solis alumne, luis;
Aldinamque tuam (ius in te haud maius habebat)
Vltrici rapuit diua seuera manu?
Plangite sub tenero vulsæ certamine chartæ,
Quas aufert Domino blanda catella suo.
Et toties paruo repetita cubilia cursu,
Dum quærit veritas illa, fugitque fores.
Plangite nunc mutæ sedes, nunc strata, focique,
Et quicquid viduum functa catella facit.
Vos solæ gaudete niues. Nil vellere vestro
Candidius, post hæc funera, portat humus.

Gelanorus commendatis de more versiculis; ne quæ de Domini supellectili, ipsaque Aldina, acceperat, animũ tangere, & maiori omine implere viderentur, ad alia sermonem deflectit. Ac, gaudeo; inquit (amici) eo loci esse res Siculas, vt de catella sic dolere, aut scribere vacet. Et hinc otium vobis à pristinis bellis, & ciuili insania, esse coniicio. Imo, refert Nicopompus, hæ sunt velut induciæ, quibus publicos dolores interdum fraudamus; vt imposita à fatis onera subeamus fortiores. Tum vero Gelanorus rogare prolixius; An duraret Lycogeni fides; aut interuersa pace nouis scelerib. recruduisset seditio. Referebãt protinus illi, perplexa omnia

esse:

esse; Eristhenem & Oloodemum teneri vinculis; armari Lycogené, & in mutuum exitium diffidere ciues à Principe. Tũ Nicopompus, siue incitatior feruore ætatis, siue quia frequẽtior malorum conspectus in Regia indignantem impleuerat; non modo fortunam, sed & Regem atque Lycogenem pluribus accusare adorsus est. Quamdiu, inquit, pro ratione impetum habebimus? nec ex nostris parentumve successibus metiemur consilia? Quanto satius fuerat (apud amicos prolixius loquor) Regem in suos maiores inspicere, & malo cauere ex eorum siue consiliis, siue erroribus; quam accepto vulnere in medicina laborare? Isti autem perduelles in eum erecti, quem seditioni titulum, quodve nomen, iam non antea paribus turbis infame inuenient? Iactent licet nunc iri assertum labentem rerum statum? nunc se Deorum cultus Regibus velle monstrare. Non agnoscunt irreligiosissima arma dij toties neglecti; non vtilitatem patria, multa strage deformis; Quacunque specie facinus tueri & ornare molientur, diu est quod eandem alij rebelles maculauerunt. Nescio quo grandi tumultu dij animum meum implent: Abominari inquieta ingenia, pugnare in noxios, & vindictam occupare. Et ne hoc facinus supra meas vires putetis, eadem numina mihi arma literarum prębuere, à quibus immissa vulnera, si modus & veritas adsint, nõ viribus arceri, non deleri sæculis possunt. Credam tandem impetui illi, ducamque libera manu stylum; quid Rex offenderit describam; & quam anchoram pene naufrago porrigat priorum sæculorum historia. Tum factiosis eripiam laruam, ne eos populus ignoret: quid sperare, quid timere videantur;

tur; qua se recipere ad virtutem, qua contumaces obrui possint. Non deinde tacebo apud populum suæ crudelitatis ineptiam; non, si suades, mi Antenori.

Imo, subiicit Vates, (simulque celeri motu multies nutans arrisit) si me audis, compesces hoc œstrum. In quę vsum, aut quibus hæc scripseris? Regem scilicet hoc pacto monebis? Saltem si secretus hoc faceres. Nunc vero quam egregia ratio consulẽdi, vt publice quod illum peccasse credideris exscribas; & si quid plusquam populus in eius vita notaueris, inuidiæ iam in illũ nimiæ aliquid addas? Quid acerbius Lycogenes instituat? Imo quia amicus es, plus fidei inuenies, supraq; hostes nocebis. At factiosorum scilicet vitia, quæ tegere laborant, persona detracta produces; Ex priorũ successu temporum ibis in eorum consilia, exitumque præsagies. Nẽpe, vt ad omina quæ facies timeant; & qui Deos non curant, qui spe, scelere, armis turbati sunt, ad tuam Philosophiam componantur. Parce vero labori, Nicopompe. Diu est quod illud sapientiæ genus euiluit. Non ignorant se errare, nec moniti emendationem promittunt. Sed & finge te adeo efficacis prudentiæ documenta scripturum, vt possint legentium furorem mitigare; velut quidam morbi sunt qui per tibicines curãtur; quotusquisque vacabit lectioni? Soli te legent qui perpetuo liuore procaces, in eo eloquẽtiam statuunt, si Principes viros iniquiori oratione perstrinxeris. Vel humiles forte in scholis, ab negotiorum vsu semoti, & gerendæ reipublicæ præcepta tantum in libris assueti contemplari. Hisne tu scribes? apud hos summa laudis tibi erit, Nicopompe? Taceo libertatis

bertatis periculum quam vsurpas. Etiam qui vere moneri se sentient, te oderint tanquam suæ infamiæ authorem.

Substitit Nicopompus ad Antenorij hęc præcepta; & iustissimos metus faceres, inquit, diuinissime vatum; si maledicentiam haberē in animo, aut tumore intempestiuæ censuræ iam vulgarem plebeiamq; vanitatem inflarem. Cui non sit in oculis adhuc recens Poetæ impietas; cum Principē contumeliosissimo scelere lacessiuit, cum facinoris pretium crucem tulit; famamque quam flagitio quærebat, inuenit supplicio? Cæteros omitto, quibus leuius peccantibus, aut ineptam sapientiam afferentibus, satis pœnæ est ex prudentum fastidio. Longe ab illis consilij mei ratio, mi Antenori. An nescis qua arte ęgris pueris medicamina concilientur? Vbi medicum cum poculo vident, fastidiunt valetudinem quę tanti emenda est. Sed qui ætatem illam curant, vel mitibus succis vim domant acerbi saporis, vel præmiis inuitāt ad salutem, deceptisque pulchritudine poculi oculis, non videre, non scirę patiuntur, quid hauriendum sit. Ita ego, non subito & aspero questu, veluti reos, citabo ad tribunal, illos qui rempublicam turbant. Par odio non essem. Sed inscios circumducam per suauissimas ambages, vt etiam eos delectet sub alienis nominibus accusari. Erectus his verbis Antenorius, simulque Hieroleander, cupere se dixerunt, audire lepidissimi commenti rationem. Tum ille: Grandē fabulā historiæ instar ornabo. In eo miros exitus circumuoluam; arma, coniugia, cruorem, lętitiam, insperatis miscebo successibus. Oblectabit legentes insita mortalibus vanitas; eoque studiosiores in-

 ueniam

ueniam, quod non quasi docentem, seuerumque, in manus accipiant. Pascam animos contemplatione diuersa, & veluti pictura locorum. Tum periculorum imagine excitabo misericordiam, metus, horrorem. suspensos deinde subleuabo, serenusq; diluam tempestates. Quos libebit fatis eripiam, fatis dabo. Noui nostrorum ingenia; Quia nugari me credent, omnes habebo. Amabunt tanquam theatri aut arenæ spectaculum. Ita insinuato amore potionis, addam salubres herbas. Vitia effingam, virtutesque; & præmia vtrisque conuenient. Dum legent, dum tanquam alienis irascentur, aut fauebunt, occurrent sibi ipsis, agnoscentque obiecto speculo speciem ac meritum suæ famæ. Forte pudebit eas partes diutius agere in scena huius vitæ, quas sibi cognoscent ex merito contigisse in fabula: Et ne traductos sequerãtur, neminis imago simpliciter extabit. Dissimulãdis illis multa inueniam, quæ notatis conuenire non poterunt. Mihi enim non sub religione historiæ scribenti libertas hæc erit. Sic vitia non homines lædentur; nec cuiquam licebit indignari, nisi qui vexata flagitia in se turpi confessione recipiat. Præterea & imaginaria passim nomina excitabo; tantum ad sustinendas vitiorum virtutumque personas; Vt tam erret qui omnia, quam qui nihil in illa scriptione exiget ad rerum gestarum veritatem.

Excitauit Antenorium scribendi nouum genus; alacerque vtramque perfricuit manum; & da, inquit, hunc sodes Reipublicæ laborem, Nicopompe. Si te, si seculum respicis, prorsus hoc debes. Feret multam ætatem ille liber, & gloriæ plenum authorem deducet ad posteros. Vtilitas autem eximia,

mia, artes malorum excutere, & in eas armare probitatem. Excepit Nicopompus; Et das beneficium, Antistes, quod impetum meum probas. Faciam te authore. Dum res est recens, dum animus calet, per tormenta poesi simillima concitatum laxabo ingenium; fabulam pangam. Neque te Gelanore, neque Poliarchum omiserim. Sic effatus, ne periret is calor, quem dij eius animo ad scribendum subiiciebāt, cum in diuersorium secessisset, vix passus cœnæ moram, tabellas petiit; iamque tunc cœpit variæ vtilitatis fabulam exarare.

Non hæc erant iniucunda Gelanoro. Quid enim nisi eximiū de Poliarcho scriberet Nicopompus, olim ipsi amicus, & in Lycogenem grauis? Postera die cū egregie Hieroleander litasset, Nicopōpum diutius cum Antenorio hæsurum reliquit in templo; Ipse Gelanoro comite Epeircten profectus est. Cumq; hilaris nunciasset Argenidi Apollinem pulcherrimis extis læta omnia portendere; addidit libertum Poliarchi in vestibulo templi obuiam sibi factum iamque in vrbe esse; ignarus quantos animo virginis motus hoc nuncio cieret. Illa prosperis victimis Deos aduentum Gelanori comprobasse haud tarde coniiciens, trepido gaudio dubitare subito cœpit; An sine Poliarcho venisset Gelanorus; an potius ille lateret, viam furtim ad colloquium affectans. Saltem se cogitabat à Gelanoro audituram, vbi is esset, vt valeret, quid aut se facere iuberet, aut ipse moliretur. Nihil minus Gelanorus conueniendæ Virginis auidus erat. Sed cum casu incidisset in Eurymedem, nec dissimulare potuisset quin ad Regem esset missus, confestim ad ipsum perductus, vultuque, vt oportuit, nec fra-

cto, nec superbo, hæc pauca loquutus est. Poliarchus saluere te maxime iubet, ô Rex; & has literas à Lycogene sibi scriptas, ad te potissimum mittit, ne eum, aut nescire, aut credere putes, quæ de tuis in eum consiliis referuntur. Simul his epistolã tradit; qua diligenter perlecta, Rex nouitate infamię motus cum accersito Cleobulo atq; Eurymede literas cõmunicat: Neq; illi aliud referebat, quam rem altam plenamque periculi esse. Nihil vnquam perplexius visum; cum nec ipse Gelanorus precibus ac deinde propemodum minis tentatus, quicquam afferret (nequę poterat) quo Lycogenis deprehenderentur insidiæ. Inter occisi spolia, vt res erat, aiebat hos repertos codicillos; neque aliquid præterea, aut se, ut Poliarchum scire. Et Rex ad illum; Neque ipse, Gelanore, quicquam in hac caligine video. Armillam ad Poliarchum meo iussu misit Argenis: & delegatus ad ferendam Timonides. Sed de veneno nec scio; nec de armilla quî sciuerit Lycogenes possum coniicere. Tu rem apud te contine. ne quis sciat quid ad me detuleris. Diis, & mihi curæ erit, vt arcana hostium scelera eruantur. Percunctanti deinde vbi Poliarchum & Timonidem reliquisset; negabat Gelanorus aut Timonidem, aut armillam ad Poliarchum peruenisse; quem ab Rhegio profectũ, in pelagi varios sinus illico tempestas compulerat.

Dimissus deinde à Regis colloquio, ad Selenissam iuit; & vbi commodum fuit, Argenidi literas tradens cætera quoq; aperuit quęPoliarchus mandauerat; In Africa eum esse, illicque hæsurum, donec ipsa statuisset, quid potissimum res vtriusque exigerent. Si opus armis sit, iam non vnum se, aut

priua-

priuatum, in Siciliam esse venturum, aut si quid commodius virgini succurrisset, ne parceret volenti præcipere; Fœderumq; memoriam, nulla interim pateretur absentia deleri. Pignus autē amoris non minimum fore, si nunciet num ipse à Lycogene fideliter moneatur. Mota Argenis ad metus Poliarchi, & immeriti contumeliam patris, sanctè confirmat, nullum tale facinus profectum à parente. & pene peccare Poliarchum, quod posset suspicari, si quid eiusmodi moliri Rex vellet, se ad ea explorandа, aut ei nuncianda, tardiorem Lycogene fore. Vbi vero Gelanorus de Poliarchi periculo egit; vt perdita rate, inter breuia inuenisset salutem, vt propius quam in naufragio inter opem prædonum periisset; illa tantam periculi speciem non ferens, simulq; reticere Gelanorum, simul loqui imperans, ad omnia verba pauebat, quasi non absens, aut exacta pericula audiret.

Iamque anxio Rege, armillamque, & Lycogenem, & venenū in oculis mentis habente, biduum quæstioni res fuerat; cum Arsidas atq; Timonides in aulam perueniunt, de Poliarchi naufragio quæ credebant nunciaturi. Ergo & rati extinctum cum Poliarcho Gelanorum, ad viuentis conspectum expauerāt; & subito à Rege accersiti sunt, vt si quid ad has Lycogenis literas haberent audirentur. Aderat & Argenis, & cum Cleobulo Eutymedes. Illi dicere exorsi quid egissent, ante omnia pyxidē protulere, in eaq; armillam, tot monstrorū materiem: Aiebant diuertisse ab Arsida Poliarchum, priusquam aduenirent Timonides; & idoneis argumētis elusi (inquiunt) iam vt naufragum defleueramus; cū Gelanorus spem hic nobis restituens, nō viuere modo

modo patronum, sed valere asseruit. Post hæc, literas Lycogenis ad Poliarchum iis Rex tradit: ad quas illi cum stuperent, Cleobulus altiori genio omnia agitans; Videamus autem, ait, an syncera armilla sit, satisq; mendacium refutet innoxio texto; an medicamine infecta criminationi argumentum prębuerit. Dum hanc tractant, dũ nexus euoluunt, protinus notant in bysso ad quam gemmæ filis argenteis hærebãt, disparem colori reliquo tabẽ exiguis maculis passim virescere. Qua cõspecta; quid istud est, inquit Cleobulus, nisi venenum quod Lycogenes significat? Sed videamus cuius crimine hoc munus funestum sit. Nunquã mihi coniicienti fides sit, ô Rex, nisi ad Lycogenem, sociosque id facinus pertinet. Nam & Eristhenes, quem reum in carcere habes, tuo ærario Præfectus, apud se armillã hanc habuit. Et quidni existimes, vel solertia sua, vel proditione tuorum, hos sciuisse id munus Poliarcho destinari, armillaque corrupta, huic vitam, aut denique tibi famam, inuidisse nefarios? Sed Deorum auspicio bene cuncta cesserunt: Impij suo scelere obruentur. Oloodemum, & Eristhenem, quos perire maxime interest, occultis quidem criminibus sontes habes; Sed aperto scelere, & apud populum valituro, hactenus argui posse non contigit. Hos id facinoris si admisisse constet, nemo erit cuius suffragio non damnentur. Rex Cleobulum, quæ solerter coniecerat excutere iubet, & de reis habere quæstionem. Ille omnia ab Eurymede vtilius perfici posse causatus, quid agendum sit breuiter docet.

Nec detrectatus Eurymedes Regis imperium, ad custodiam peruenit, in qua seruabatur Eristhenes; & iam

& iam à limine (vt Cleobulus recte monstrauerat) simulatis luctibus ardens; tandem, inquit, de Poliarcho triumphasti, Eristhenes. Periit armillæ cõtactu, quam lethalibus succis imbueras. Num tu vero, quod Oloodemus facit, vltro in gloriam duces quod operam facinori tanto præbueris? Ad hęc Eristhenes tanquã subito fluctu perculsus, quid loqueretur non habuit. Audiebat extinctum Poliarchum, à quo eius spes nequaquam diuertebat. Iam vero conscientia pulsabatur ad crimen obiectum. Et quid pręterea dissimularet, si Oloodemus (ita enim finxerat Eurymedes) iam confessus veneficium erat? Nec prolixiori consilio, aut recomponendo animo tempus dabatur. Ergo, vt in perditis rebus, restare putauit ne languide cunctaretur; aut frustra negato facinore, videretur censuisse pudendum quod nollet confiteri. Vrgenti itaque Eurymedi, Bene est; retulit. De me quod placebit fata deliberent. Satis est gaudij quod post Poliarchum Siciliæ hostem vixi. Tum solerter Eurymedes, tanquam de re nota agens, sese penetrabat in eorum consilia. Ad extremum, Lycogenis perfidiam obiecit; qui literis ad Poliarchum, in sui flagitij infamiam substituebat innoxium Regem; Et Eristhene fallaciam leui risu confitente, Eurymedes ad Regem ab eo digreditur; nec sine horrore quid ille sit fassus ostendit; Restare, vt Oloodemus pari indicio se damnet.

Tam fœliciter peruestigato facinore exultans Meleander, laudatum Eurymedem ad Oloodemum mittit. Sed ille præsentiori ingenio, auersatus venefici nomẽn, tanquã de inaudito facinore, cum interrogaretur, ipse plura quærebat: Cumque Eristhenes

ſthenes iam flagitiũ confeſſus diceretur, ratus hanc eſſe fallaciam, nec ſe credere reſpõdit turpiſſimum crimen in Eriſthenem cadere; nec ſi maxime caderet, ſe conſcium eſſe. Ad extremum, expugnauit pertinaciam Eurymedes prudenti conſilio: Oloodemũ in arcano loco ſiſtit; vnde Eriſthenes poſſet audiri, quo cum ipſe anteactos ſermones repetere cœpit. Et Eriſthenes, tanquam in pignus conſtantiæ, nec ſuum abnuebat, nec ſociorum crimen; donec adeo Oloodemi patientiam vicit, vt repente exclamaret; ô te vel ſimplicem, Eriſthenes; vel tuorũ proditorem! Stragulis deinde reiectis, communem ſuorum perniciem appellauit, & ſolum exitu dignum, quem pluribus comparauiſſet. Sero intellexit Eriſthenes ſe ab Eurymede eſſe deluſum; neque Oloodemum communis flagitij indicium feciſſe. Verbis ergo quæ tempus dolorque ferebant errorem excuſare parabat Oloodemo. Sed vt ſatis explorata res, adhibitique idonei teſtes, in diuerſum abſtracti conduntur in carcerem, & poſtridie ad publicum iudicium trahuntur: ne ſi quæſtio populo teſte non habita eſſet, clientelis & factionibus deinde reorum tanquam parũ legitima inuidioſe traduceretur. Sed quanquam Epeirctanis ciuibus Rex fidebat; tamen ad reorum cuſtodiam, Prætoriani cum armis in foro locati ſunt. Et ex eiuſmodi loco dicenda cauſa erat, vnde facile ſi tumultus exarſiſſet, recipi in arcem poſſent, & carceri reddi. Populus in forum per præconem euocatus effuſe conuenerat; & ille qui orare in publicis iudiciis regias cauſas ſolebat, in hunc ſenſum loquutus eſt. Scire populum quanta ipſius charitate Rex flagret, nec Regem viciſſim dubita-

re,

te, quin sit illi charissimus. Itaq; Eristhenem & Oloodemum, multorum in se scelerum reos, quamquam poterat suo iure damnare, tamen distulisse ad publicos iudices; vt optimorum ciuium studiis potissimum vindicetur. Audiret populus pro se dicentes, & ipsis Iudicibus sua voce præiret quid de illis statuendum. Triginta tum Iudices de rebus capitalibus quærebant, ad quos Eristhene & Oloodemo productis, accusator multa eorum in Regem facinora, fidem sæpe frustratam, habita cum inimicis consilia strictim explicuit. Acerbior oratio fuit, de veneno, & parata in Regem infamia. Cumque verba, cum testes, cum literas protulisset, adeo Epeirctanum populum mouit, vt nihil expectato iudicio à plerisque lapidatio vrgeretur. Sed deprecatus est actor impetũ vulgi, donec Iudices in suffragia iuissent. Plurimum interesse vt rei publicè dicerét. Plus illos oratione sua, & perculsæ conscientiæ notis, quã accusantis voce laboraturos. Duplicẽ quoq; aquam, si peterent, eis ad defensionem à Rege concedi. simul his, reos prouocat ad dicendum. Sed illi (vt coniecerat) causæ inopia marcebant. Nec deflecti crimen poterat, nec populus cõciliari. Timide ergo pauca; & illa plus in Regem, quam pro se loquuti sunt. Dimisere tunc Iudices in vrnam suffragia; qua publice effusa, fabæ omnes atro colore noxios damnauerunt.

Rapti statim in carcerem, vt veneficij conuictos idoneo supplicio cicuta conficeret. Illic, tristi & vltima libertate exercuere ius, quod ita pereuntibus leges indulserant. Diras igitur dicere Regi; vltorem ciere Lycogenem; venerari Deos manes vt hostes ad peiora seruati hunc exitum sibi inuideant.

Inter

Inter hæc anancæum poculum aderat; quod prior Oloodemus de carnificis manu rapiens; Age, inquit, propinemus Meleandro. Nos quidem eximus miserias, peius hunc nostro fato oppressuri, quam viuentes voluisse existimat. His dictis nō cunctanter totum hausit. Denuo impletum cum Eristheni porrigeretur, supercilium ille duxit, & circumspiciens, ecquis, ait, amicos meos monebit Meleandro quid debeant? Epoto veneno, ambo à carnifice monentur, vt quo facilius virus conciperetur venis, minorique cruciatu occumberent, quantum carceris spatia sinebant, ambulationem vrgerent; donec tibiis grauibus sentirent iam ab imo calorem excedere. Cum paruissent, frigentibus mox pedibus procumbunt in lectum. Illic veneni nebulis imitantibus somnum, languebant sine sensu; donec coxis iam exanimatis, tanquam stimulo icti, prodidere lethalem vim ipsa intrantem vitalia; nec multo post extincti sunt. Vulgati mox versus celeritate Poetarum; quorum alij vili audacia plus iusto lacessebant perculsos; alij tanquam adhuc pœnitentia in integro esset extinctos monebant, & de obitu iam exacto serovaticinabantur. Minus hæc carmina displicuerunt; quæ prolixius ambitionem quam ipsos reos notabant:

Debita funestis cecidit tibi victima fatis,
Ambitio; Nunc pone minas, satiataque tanto
Sanguine, Sicaniis pacem concede colonis.
Heu quoties victrix nostri de cladibus Orbis
Vmbrarum implesti sedes; dum vertere regna
Dulce tibi, & sæuas terris indicere pugnas.
Prima tuos ducunt periuria fœda maniplos,
Contemptusque deûm; metasque in limite nullo

Spes

Spes votis posita suis. Tunc impia captis
Mentibus illapsa versant incendia Diræ.
Non sceptro iurata fides, non fama, piumque
Obstat; Eunt sontes, perque ipsa pericula cæci
In peiora ruunt. O dij! Tot feruere Martem
Cædibus, & sæuis fumare mapalia flammis,
Insontésque perire animas, sexumque minorem
(Turpe nefas belli) dominos perferre nocentes!
Quid tantis petitur furiis? exoluere iusto
Colla iugo, & steriles patriæ calcare ruinas,
Insanasque metu trepide transmittere noctes.
Nam sceleri quæ tuta quies? Mala præmia vestra
Vt primum tetigere manus; vltricia sontes
Fata vocant, subitisque dies intercidit vmbris.

At Rex gnarus quam grauis immineret Lycogenes; quo die de damnatis sumebatur supplicium, Eurymedem dimisit cũ modico equitatu, qui eum subito furto tentaret. Quippe Lycogenes post Eristhenem & Oloodemum captos nondum in bellum exarserat; multo quidem armatorum præsidio salutem tutatus; sed reconciliationis spem subinde subiiciens; vt vel simulatione fœderum captiuos extorqueret à Rege, vel quasi implacabilem tyrannum differret maledictis. Ac vt efficacius crederetur bona fide pacem optare, Dunalbium literis monuit vt ab acerbis consiliis Regem auerteret, absolueret ille captiuos, & quicquid suspicionis aut odij erat, tranquillitati publicæ daret. Dunalbius, his se literis fidem habere dum simulat, viderurq; quæ erant mandata procurare apud Regem, sua ipsius fraude Lycogenem lusit. Quippe ille fallendi spe, & amicos à vinculis recipiendi, tam lente cunctabatur, vt interim Regi liceret suis rebus cõ-

ſulere. Tunc vero cum ad eum cõprehendendum Rex miſit, non defuerunt ex coniuratis quidam, qui aduentum Eurymedis occuparent, nunciantes de amicorum pernicie, ipſiuſque periculo. Cœnæ tunc tempus erat, & conuiuium militaribus viris frequens. Ad quos ita Lycogenes; Ne fruſtra conueniſſe vos putetis, Commilitones, Sepulchralem hanc cœnam Eriſtheni, & Oloodemo edidimus. Meleandri crudelitate perempti ſunt; & niſi quid opis in vobis eſt, eadem tempeſtate corripior. En tyranni ſatellites, pene pro foribus, quibus mea pernicies mandata eſt. Quæ ſors inde vos maneat, quæ optimos ciues, neminem reor ambigere. Cum principum cædes ea audacia faciat, an modeſtius de cæteris decretum coniicias? Non vos ad ſalutem meam ſollicito, Commilitones, niſi cum veſtra creditis eſſe cõiunctam. Simul his de ſtrato exiliit: Cæteri proiectis quoq; menſis ad arma diſcurrerunt, Omnis domus ſedulitate tot militum ſibi ſimul duciq; timentium, feruebat. Miſſi quidã qui ex vicinis locis ampliorem manum accirent. Multi, duce Menocrito, lecti, qui obuiam irent Eurymedi; poſitiſq, in cõmoda valle inſidiis, incautum, & itinere feſſum exciperent. Sed confuſa dimicatio fuit; quia pr uſquam deliteſceret ad inſidias miles, Eurymedes venit & ipſe imparatus ad certamen. Viriliter tamen vtrimq; pugnatũ eſt: frendente præcipue Eurymede, capi admonitum Lycogenem non poſſe. Cæterum quamquam & in hoſtico, & viribus impar; (nam Lycogenes ſtrepitu pugnan ium ad ſe illato ſuos omnes promouit in aciem) confeſſa tamen fuga non dilabi ſuſtinuit: Et ſenſim recedentem nõ ſequutus eſt Lycogenis miles;

les: Seu fraudem ab hoste, seu iam mistum tenebris cœlum pertimuit.

Periere non multi, nocturno discrimine: Sed vicisse videbatur Lycogenes, qui suorum impetu lætus, amicos vndiq; accersit: præparata concurrentibus arma distribuit: vnoq; exemplo scribit ciuitatum conciliis: vt se publicæ authorem libertatis velint adiutũ. Nec tarde deficiebant ab optimo Rege illi ipsi qui sub eius mansuetudine creuerant: Documentum mortalibus, quantumuis egregiam in Rege virtutẽ, nisi fortitudinis opinio accedat, posse contemni: nec fidelius vllos Principes amari à Populis, quam qui timeri meruerint. Triste mortalibus spectaculum exhibebat Sicilia. Pulsa religio; iura neglecta. Infidæ euntibus viæ; domus, vicique passim, rapinis, furore, incendio afflicti; Sola denique castra in squalentibus campis fulgentia. Nec populus primo furore sentiebat, grauiora se pati sub grege tyrannorum, quam quæ tanquam à Meleandro illata vindicari voluerat; Proditor sui, & proditionis merces. Multos tamen ille fluctus non abstulit. Quatuor præter Epeircten vrbes reuerentia Maiestatis continuit; Messanam, Panormum, Catanam, & in vmbilico insulæ Ennam.

Iamq; Lycogenes iura regni & insignia vsurpãs, soli nomini parcebat. Solium, cũ accumberet mensæ; vestis purpurea in castris, & vbique sica ad latus. Blandus immodice, aut seuerus, vt teneret terreretve contumaces. Nec segnior ad res suas Meleander subitis delectibus multum militum effecit. Epeircte commeatu & munimentis instructissima; in arcem belli delecta est. Ex regiis triremib. quotquot in officio manserant, in illum portum dedu-

ctæ. Ipse & propria indole, & tunc anxiis rebus, erat in Deorum curam intentior. Et quoniam rebellionis nefas instar morbi peruagabatur Siciliã, tanquam plus fati atq; amentię quam sceleris esset, publice clauum fixit. Ita sperabat posse componi mentes quas furor rapuerat. Etiam ne in suos milites labes inserperet, placuit lustrari exercitum. Iuit ergo ad castrorum principia (nam sub Epeirctes radicibus milites tendebant) & inde cum Tribunis ducibusque, & Deorum simulachris, processit ad campum in quo facturus Sacerdos instruebat altaria. Omnis in armis, & sub signis exercitus, sibi ad rem diuinam coronas texuerat. Hastæ quoque, & iacula, circumactis frondibus induebantur. Interim hostiæ omni cultu mactatæ, taurus, hircus, & aries inter legitimas preces ter à ministris alte præcinctis circumactæ exercitui, ad aras sistũtur. Tum rex & in orbẽ ipse se egit, Deos appellaturus; Adessent melioribus partibus, & si qui hactenus non fauissent, rite propitiati ad se transirent. Incolumis esset exercitus. Vires, animus, consilium, hosti exciderent. Quod si ope, salute, victoria iuuissent, tum se Ioui Seruatori, Martique, & Mineruæ, & Cœlipotentibus diis, quotquot bellum aut pacem curant, templum de aduersariorum manubiis extructurum. Annuos etiam ludos fore, in quorum pręmiis hæc in Siciliam deorum beneficia cælarentur. Inter hæc vota hostiæ cadunt; fibrisque spirantibus aruspex admotus est. Is cum integerrimum iecur, sed crassiorib. membranis pertinaciter obductum inspiceret; exta quidem esse bona asseruit, & iis magnam fœlicitatem portendi, sed lentam, & quæ labore constaret. Post hæc, milites gestu inani, & hastis

hastis ex arte aliquoties quassatis, tanquam ad hostem præsenté succlamantes, edidere simulachrum coeuntis certaminis, & innoxie velitati in castra redierunt.

Sed Meleander quod superfuit lucis, haud multum dispari curæ dedit. Quidam enim ex Assyria hospes, specie quærendæ in diuersis gentib. sapientiæ errabat, reuera vt suam iactaret. Is tunc in Sicilia erat, & in Mathematicorum cœlo versatus, vendebat suæ artis ludibria; si quis ex syderibus quæ nascenti affuerant, volebat de fortuna, quæ viuenti, quæ morituro debebatur, vanissima credulitate cognoscere. Nondum erat capitale in ipsos Principes quærere ex eiusmodi syderum fide. Cum is ergo laudaret vix imparem diis scientiam; & de successu apud multos mentiretur; quoties fœlicitatem aut mala non frustra promisisset, quam multi nec risissent impune hæc fata, nec frustra timuissent; accidit vt ad Archombrotum fama illius peruaderet; Ad quem accitus, cum prolixe eandem cœlestis influxus vim commendaret; iuuenem amantemque sic perpulit, vt de cupiditatum suarum exitu eam artem interrogari vellet. Chaldæus, quicquid sydera portenderent, se cum fide renunciaturum promisit. Sed cur priuatæ duntaxat fortunæ mortales solicitant, (inquit) hanc venturi scientiam? Quidni & imperat Meleander, inspecto cœlorum ordine deprehendi, suisne an hostium fatis pugnetur? Mouit ea oratio Archombrotum; per quem & Rex in spem plusquam oraculi Chaldæum acciuit. Is mercedis spe plenus; iamque melius sibi quam Regi, ex ea negotiatione auguratus, venit ad Regiam; Rogatusque qua disciplina, quove

numine, oculos posset in futurarum rerum caliginem mittere; sic incepit. Non ille nos spiritus ad vaticinium (ô Rex) agit, quem fatidici de hiatibus terræ eliciunt ad turbanda diuinitatis stimulis ingenia. Sed neque de more illorum, confusis dubiisque oraculis sciscitantes frustramur. Vnam cœli vim, vnos syderum cursus scrutari, nostræ genti est studium. Primi deprehendimus metas Solis; primi liquidas, nec vestigiis notabiles, cœlestium facum vias, nominibus mensurisque distinximus, contemplatione libera in sudo aere, & nebulis non infesto. Assyriis enim raro pruinæ, aut squalentes nubibus venti, cœlum eripiunt. Dum in ea contemplatione hæremus, experimēto nobis compertum est, hæc humana ad astrorum motus regi; nec alias esse Parcas quæ nascentibus fata disponant. Quippe ex eorum inter se commercio si vniuersa tellus accipit vices, & ad vbertatem, aut frugum internecionem adigitur; si annos, si sæcula, vis illa definit; quid miremur singula mortalium corpuscula, inde vitam, cupiditates, læta, & tristia sortiri? Liceat modo scire momentum quo te peperit mater. Effingam ego in tabula cœli imaginem, & quotquot syderibus facimus domos; Ea in illis constituam quas cum nascereris obtinuerunt. Iupiter, Solque, & Venus, optimi planetarum, deterrimusq; cum Marte Saturnus; Mercuriusq; & Luna, varij ex sorte locorum quos insidunt. Cuius illorum regnum fuerit cum in Orbem intrasti, quo gradu, quo aspectu, illum cæteri temperarint, vel vrserint. Illic ergo, ne dubita, quicquid de te decretum est legam.

Fiducia orantis, & promissi magnitudo, tetigerat

rat Meleandrum. maiestas præterea artis, & tanquam ex abdito formulæ audientib. ignotæ, venerationẽ addiderant. Sed dum omnes laudibus fremunt, Nicopompus (nam tunc forte inter paucissimos aderat) intentus in Chaldæum, risu seuero: Euge mi homo, inquit; Occupasti Deorum imperium. Scribe spei timorisque improbas leges, & si qui hic decipi amant, impone lubentibus. Imperus Meleandri, cæterorumque, ad hæc verba substiterat. Auide ergo quærere omnes, quid diceret, sentiretve Nicopompus, ipsumne Chaldæum, an artẽ illius incesseret maledictis. Præcipue Meleander sciscitari, cur hospiti inclemẽter diceret. At ille, quidni hunc veteratorem iurgio premam? (ô Rex) qui in te sibi plus iuris facit, quam ea ipsa quę mendacio prefert sydera habeant? Quicquid enim mẽtiri voluerit, labefactabitur assidua expectatione successus animi tui quies, quam astrorum nulli motus potuissent cõuellere. Sic in te hic tyrannus sub insontis cœli inuidia regnabit, ac ceu Iouem se faciat, multum sibi censebit te debere, si fœlicia fata exorabili ore pręsagiet. Quid denique ab eo credis audire? Ego absque Mathematico vllo cœlo quicquid facturus sit, dicam. Vbi ingentem chartam (non sine suo risu, si sapit) multis lineis punctisque vexauerit, tandem exitus mites & fortuna tua dignos grauissima voce promittet. Id enim ad gratiam & lucellum esse non dubitat. Sed inter hæc, ad imitationem non mercenarij oris, supercilium ducet, perplexe cunctabitur, nunc in te, nunc in astra respiciet; addet denique formidolosum quiddam; ambiguum tamen, & quod in varios euentus facile trahas. Hæc laboris tanti summa; hæc responsa ille

vendet, quæ gratis nunc refero. Sed cesso hominem adoriri; quando hanc pugnam tum silentium tuum, Rex, tum ipsius in me obtutus efflagitat?

Ais ex astrorum positura, Mathematice, ex ordine, ex vi qua influunt subeuntibus lucem infantibus, vitæ atq; interitus rationem disponi; Sed fateris ea vertigine rapi cœlum, vt paruo momento syderum status mutetur. Si igitur celeritas quantam ægre cogitatione conceperis cœlestia corpora auehit; ex statione porro diuersa, minæ eorũ aut promissa inflectuntur; cui hominũ sua fata certo retuleris, cum incertum sit quo syderum temperamẽto productus sit? Nisi credis hanc esse obstetricibus curam, vt continuo solaria consulãt, notent districte diei articulum, & nascenti suas stellas tanquam patrimonium seruent. Quoties matrum pericula curam hanc circumstantibus adimunt? quoties nemo est quem superstitio illa tangat? Finge tamen esse continuo qui id curent: At si diu nascitur puer: si, vt sæpe fit, manum exertam, aut capitis partem, reliquum corpus nõ sequitur: quænam astrorum collocatio fatalis illi erit? An quæ astitit exeunti capiti; an quæ denique productum afflauit? Præterea cum frequenter exerrent solaria, & pleræque machinarum quæ horas designant, ex siccitate aut humiditate aeris amittant tenorem; Vnde habebis verum illud fuisse, & ex mẽsura cœli tempus, quod in ortu infantium homines curiosi, aut amici, notauerint?

Finge tamen in eo non errari; deprehendas vtique stellas quo situ, quo vigore fuerint, cum illi in quos inquiris nascerentur. At vnde tantum syderibus in corpora nostra, imo in mentes imperium?

Ex

Ex iis scilicet expectabo fœlicitatem, ex iis vitæ genus, & mortis arbitrium? Num ergo qui prœlium subeunt, simulq; extinguuntur, omnes sub eodem cœli ordine erant nati? Num si nauis peritura est, nullos vectores accipiet, nisi quos nascentes astra naufragio damnauerint? Imo sub sydere omni producti, coeunt in aciem, nauigium onerãt, & dispares ortus vna morte coniunguntur: Rursusque non quotquot eodem nexu astrorum lucem aspiciunt vno fato aut viuunt aut pereunt. Regem hic vides. An omnibus illius æqualibus putas Regnum contigisse: vel aliquas saltem opes, quæ indices essent beatæ & opulentæ collationis astrorum? imo an omnes superesse ad hunc diem? Ecce Cleobulum; ecce te. An qui cum illo nati sunt, cum illo quoque sapiunt, Regibusque sunt accepti; aut qui tecum, omnes (ne quid grauius dicam) Mathematici sunt? Quid autem cum in prædonem quis incidit? Fatale erat, inquis, vt hunc prædo obtruncaret. Num ergo eadem astra quæ viatorem, dum nasceretur, ferro prædonis mancipabant, ipsi quoque prædoni, diu fortasse antea nato, mentem vimque dederunt, vt aliquando hunc vellet, & posset occidere? Certe enim non minus dicitis ex astris fieri vt hic interficiat, quam vt iste mactetur. Cum quis vero ædificij ruina obruitur; an quia erat in astris, vt eum sua domus sepeliret, afflictus est murus? Imo mehercules quia afflictus est murus, hunc subiectum moles oppressit. Eadem de dignitatibus ratio, ad quas per suffragia ascenditur. An enim sydera quæ alicui nascenti adfuerunt, & (vt vultis) promiserunt dignitatem; aliis mortalib. potuerunt imperasse, qui sub iis nati non sunt, &

ex quorum tamen suffragiis destinatæ dignitatis constat effectus?

Hanc ego vanitatem ineptia & stoliditate præcipuam dicerem, nisi supra hæc nomina peccaret. Pessimæ superstitionis ingenium est. Quo libertas enim mortalium, si à præscripto syderum non possunt recedere? Curem ego valetudinem, me honores soliciter; vitia abiicere cogitem; animum ad virtutes appellere; si nascenti dictum est quid me esse oporteat? Iacturam humanæ libertatis deploro? Etiam Deorum munus perit. Amplius thura non perdo. Deos nec timeo, nec ambio; si non possunt, aut nolunt, quod de me est statutum inflectere. At pro nascituris liberis scilicet orabimus, vt propitia astra habeant. Dicam quod ego in Mergania vidi. Quendam hæc superstitio afflauerat; vt nec vxoris cubiculum intraret, nisi exploratis antea astris. Si aut cauda draconis implicabat sydera, aut ea Scorpius incinctu brachiorum corrumpebat; vel omnino quid monstri minabatur in cœlis, solus oppido dormiebat. Quid quæris? nati sunt ei liberi aliquot, & omnes insani.

Dum Meleander, cæteriq; infœlicem Mergani curam rident; Chaldæus, quanquam insperatissima accusatione turbatus, collegit animum, similisque eam rixam contemnenti; Nihil detrahi Diis dixit, quorum iussu hæc ipsa vis quam prædicabat inesset syderibus; quique adeo non se abdicarunt potestate, vt res supersint innumeræ quibus se vel propitios vel vindices prodant. Non deniq; adeo Mathematicos delirare, vt omnibus qui cum Rege nati sunt deberi regnum putent. Ad venturi præsagia multarum quoq; rerum præter astra habendam ratio-

rationem; in quibus præcipua sunt, sæculi genius, stirpisque conditio. Cæterum si quis neget aliquid cœlum in hominibus posse, dignum esse cum ceritis piari; Cum omnibus cōstet aerem ex cœli conditione vel turbatum vel placidum, se ipsum insinuare in mortalium cor, ora, ex quorum deinde afflatu inclusi animi inspiratos affectus accipiunt. Ita modestiora loquentem interfatus Nicopompus; Nec omnia, inquit, Mathematice, negamus syderibus. Incitari hominem ad segniciem, laboremve; callidam indolem, aut ingenuæ simplicitatis nancisci; esse hilarem, aut ad iracundam solitudinem declinare; in vitia denique, aut virtutes, aliquo pondere & impetu ferri: Hæc non nego ex cœli in ista terrena imperio esse. Itaq; non multum repugnem; si coniicias eos qui ex mitib. astris hauserunt lenitatē, victuros fortuna ab iis dispari quos grauia & turbulenta sydera in feruidiora studia agunt; Vel quibus placidum cœlum hilaritatem infuderit, gratiori consuetudine placituros, quā homines receptum Saturnum acri & molesta solitudine contemplantes. Eiusmodi non certæ quidem artis, sed egregiæ prudentiæ præcepta non carpo. Alia sunt quæ me tibi committunt; & hæc præcipue quatuor. Primum quod sydera, contra quam sentis, impellere credo, non cogere, ad rectas cupiditates aut impias. Tum ex syderum, vel cupiditatum contemplatione prænunciari certo non posse, quid hominem in vita maneat, vel quem finem dij statuerint. Tertio, non satis intelligi quæ astra hos infantibus affectus ingenerent. Res denique liberas, res fortuitas; huic necessitati syderum vel inepte vel impie dari.

De

De iis vbertim dicerem: Sed video te fatigatum (Rex) ad Cleobulum respicere; à quo fateor, vtiliora super bello, quam à me, vel Mathematico, accipies. Imo, inquit Rex, sed strictim de his edisse re. Tum ille: Non nos cogi syderibus vel hinc constat, quod haud pauci impetum ab iis concitatum ratione domitamus, & nulla re magis nostrũ genus à beluis discrepat, quam hoc libertatis priuilegio; quæ solicitari subiectis & flagrantibus motibus, sed ad vitia aut virtutem adigi inuita non potest. Hinc in Philosophorum scholis nihil vulgarius, quã sapientis animum, expertẽ seruitutis, ipsisquoque imperare syderibus; Hinc & quotidiana eorum præconia, qui sciunt moderari iracundiæ, amori, cæterisq; torrentibus, quibus hęc astra in animos nostros inundant. Quorum omnino nihil esset, nisi accepta astrorum imperia mens nostra fastidire aut recusare posset. Præterea vt Sol omnia quæ luce eadem & iisdem radiis corripit, non iisdem effectibus damnat (nam fouebit alia semina, alia enecabit; vrentur exiliores herbæ, & defendet alias crassior succus;) Ita cum tot infantium qui nascuntur velut ager diuersissimis modis præparatus sit, ex varia parentum indole, valetudine, habitu; vna illa vis quæ è cœlo in plures simul manabit, non poterit idem in omnes; Si consentientem sibi infantis indolem inueniet, in ea regnabit; si repugnantem, vix aliud quam corriget; Adeo vt de infantis moribus vitaque dicturus, non inspicere modo cœlum debeas, sed parentes, sed fortunam, quæ grauidæ matri fuit, sed diuersa alia, & plerumque tibi ignota. Et ex his quidem secundæ quam posuimus quæstionis ratio ipsa se aperit; ex

astris

astris scilicet non statui certo posse, quid acturi passurive mortales sint. Nam cum moderari possimus ingeneratis affectibus; qui. Ini & ea declinare quæ illi affectus peperissent si fuissemus obnoxij? Cumque ex variis causis nunc leuius, nunc grauius nascentis hominis animo incidat illa prementis cœli conditio; cur vno effectu in omnes valiturum existimes, quod non in omnes eadem potestate inualuit.

Addebam, nec deprehendi satis posse quænam sit connexio vel auersio syderum, quæ infantibus semina venturarum cupiditatum ingenerat. Vos eam spectatis, quæ superstat nascenti. Quidni & illam, quę fuit cum animaretur fœtus in vtero? quidni cæteras sub quibus tenerum corpus, & adhuc anima sui ignara, in aluo materna instruebatur ad viuendi patientiam? Equidem ex eorum syderum conditione, non minus quam ex ipsis natalibus, pendere infantem existimem.

Quod vltimum asserui, res liberas aut fortuitas huic syderum potestati sine sacrilegio non addici, vrgerem vehementius; nisi timerem prolixitatis meæ odio tibi Regem conciliare. Dicam tamen & vos id velle, & sine scelere aut amentia velle non posse. Quid liberius quam vxorem ducere; hoc vel illud vitæ genus insistere? Aut quid magis fortuitum, quam vt homo pereat ferro, aquis soluatur, inimicitias suscipiat, certo vitæ anno ægrotet; principibus charus, dignitate vel contumelia insignis sit? De his tamen respondere, Mathematici, soletis. hic audacia, hic præda est vestra. Nuper furtum à seruo erat factum; fugerat ille, & à domino quærebatur. Nihil magis fortuitum, quam vt caperetur,

peretur, aut abiret incolumis. Contigit ergo vt sospes euaderet; & continuo de vestris vnus mystis, ratus de præteritis augur, retulit nobis, inultum latronem aufugisse; quia intercesserat Luna Mercurio, scilicet furum patrono, eumque contexerat. Ægre mihi persuasit se serio hanc fabulam nobis afferre. Non in deûm ergo cura, non in domini diligentia, aut furis ipsius solertia fuit, vt ille caperetur, aut tuto lateret: sed hoc totum ex astrorum imperio factum. à quibus si hæc humana sic aguntur, frustra negotiis quisque nostris operam curamve impendimus. Fient enim vel cessantibus nobis quæ ipsa præscripsere; & quæcunque vetuerint, nulla nostra industria procedent. Vt cætera vero prætercam, quibus ista refellatur quam diis naturæq; inferius iniuria; Quæro, Chaldæe, vtrum illa vis quæ fœlicem nascenti puta infanti vitam portendit; aut violentæ mortis casum, in trigesimũ forte, aut amplius, vitæ annum constituit; vtrum inquam illa vis quæ hos casus, illamq; motura fortunam est, duret in cœlo; & destinatum tempus expectet, quo terris illabens, cogat in necessarios affectus necessaria instrumenta; An vero inferatur ipsi infanti; vt veluti fota, & paulatim coalescens, iusso tempore erumpat, impleatq; quod astra mandauerint. Si dicis in cœlo perstare; manifesto es impudens. Nam cum fortuna infantis, constet (vt vultis) ex modo quo astra, dum is nasceretur, inter se erant nexa; postquam eum modum in cœlo deleuerit eorundem syderum cursus, aliumque effecerit, forte priori contrarium; qua in area, vel penu cœlesti, reconderur prior illa vis, quæ post multos demum annos exerenda est, & in scenam

nam mittenda? Sin putatis adhærere ipsi infanti hoc fatum, quod in virum deinde valeat; adhuc peius nugamini. Scilicet in naufrago causa est, cur venti se tollant, cur sui oblitus gubernator infigat vadis proram; aut colonus causa est belli quod eum pauperat; vel mitioris cœli, quo fruges abundant? & quos excidentium terrarum labes absorbet, solidos illos naturæ sinus frangunt fati sui violentia, vt destinatos à syderibus obitu defungantur? Plura in perniciosissimam amentiam non dico, quæ deos, hominesq; vna captiuitate damnat, quæ ratione destituta, vanisque successibus sæpe elusa, tamen inanes, ac interdum sceleratas spes, subiicit consultorum animis; aut inutili metu suspendit incautos.

Iactant tamen quædam suorum oracula, quibus euentus responderit. Ex iis conciliare fidem, tanquam non spernendæ arti volunt. Primum quidem, si quæ talia extiterunt, nego necessitate fatorum contigisse, astrisve cogentibus. Facilius crediderim aliquod esse numen quod in vindictam impię credulitatis nonnunquam repręsentet mortalibus ea ipsa quæ sibi non à diis, sed syderibus metuerunt. Deinde vt insomnia, quamquam sine arte vel duce oberrantia, tamen interdum fortuitas rerum venturarum species referunt: Et cæcus si vim lapidum spargit, aliquando imprudens tangit metam; Sic dum multum & passim Chaldææ mentimini, nihil mirum si nonnunquam fortuna vestram audaciam commendat; & miramini vos vera dixisse. Etiam pauca responsa quæ vulgo celebrantur, vanitatem artis proscribunt. Nam quod luculentius signum non solere vobiscum verita-

tem;

tem; quam instar prodigij iactari si in illam interdum vester ludus incurrerit? Sed nec tantū tribuo famæ, vt quod de vaticiniis vestris memorat vtiq; credam. Prodigia cum narrantur excipi solent fauore mirantium; & quamquam non ad verum exacta sint, postquam semel Scriptorem inuenerunt; pluribus placent, veneratione crescunt, vetustate commendantur. In hunc modum fabulas vestras inualuisse existimem; Nisi dicas impiæ arti accessisse nefandorum geniorum commercia. Hi enim transacta inter homines, secretaq; accurate explorant, & sagaciter de futuro coniiciunt: Vestros ergo Chaldæos, si in pudendā eorum familiaritatem acciti fuerunt; nihil mirum suggerentibus ipsis atque monstrantibus quæ supra mortalium ingenium erant, interdum claruisse. Nimis moror. Si quæ Siciliæ ventura sunt nosti; quidni, Mathematice & tua ipsius fata perspicias? Cur nescisti me tibi hodie grauem fore? Cur non in experimentum artis monuisti adesse qui te turbaret? Denique si potes explorare, an Rex de hostibus triumphaturus sit; illud primum explora, an sit tibi crediturus. Tibi autem tantus Rex crediturus summis in rebus, eaq; ex arte quæ vel si de leuibus ac quotidianis prædicere audet, inani euentu in omnium risus solet incurrere? Nam serenos aut nubilos dies, vim imbrium, turbines, ventos, dispensari generi humano ex astrorū inter se commercio vos quoq; proclamatis, & nos partim agnoscimus. Adeo tamen frequenter erratis, cū ex inspectione syderum aut solē promittitis, aut pluuias; vt in prouerbium abierit vestra illa ludendi fingendique licentia. Tu ipse cœlum explora: Sequere lunæ cursus; bella vel

fœdera

fœdera cœlestium ignium confer in tabulas. Inde, si potes, destina sudos dies, fœdos ostende. Si non erras, si te euentus non arguet, ego me tuæ arti quā lacesso dedi ad pœnam non recuso. Neque tamen in aerem, in nubes, in serenum, minus sydera posse dices, quam in corpora fortunasque mortalium. Cum tu igitur illa ignores, cur te ista existimemus prænoscere? Scies nempe ex astris quo cessura sint bella, & quæ sors Siculas mentes actura sit, nescies autem quando hortulo tuo imbrem, quando pecori solem eadem astra annuerint? Imo fatendum ex hac ignoratione tempestatum, vel quid velint ac iubeant sydera vos nescire; Vel esse præterea vim aliam quam nescitis, quæ vt lubet hæc syderum decreta atque imperia antiquet.

Quod si de publicis regiisque negotiis, adeo facilis tibi notitia, priuatam rem tuam cur eadem scientia non protinus auges? cur præuisis rerum euentibus molesta omnia non declinas, fœlicitatem nō sequeris? Cum in Phrygia essem, erat anus quęstuosa diuinationibus. Accidit vt in opulenti ciuis domo intercideret furto paropsis pretiosa. Is cui supellex credebatur, amico comite ad hanc vatem cum nummis pergebat, iam furem se tenere, iam recipere paropsidem, spe oppido vana præcipiens. Mane erat, & cum isti aduentarent primum anus fores soluebat, quæ tunc forte iniecto sterquilinio altissime sordebant. Nescio quis vicinus per illam furtim iniuriam illuserat mulierculæ. Substitit ergo irata; &, si scirem quis ganeo, inquit, ad hanc insolentiam tenebris vsus sit, regererem, per Apollinē, regererem in os impurum quicquid meis liminibus sordium dedit. His auditis qui consultum venie-

O bat

bat inspexit in soci ; &, quid pecuniam, inquit, profundimus? Sc... anus sciet quis nos prædo vexauerit, quæ rerum suarum ignara, & stercore pene in os ingesto, adhuc nescit cui irasci oporteat? Nec segnius quam venerat, discessit à Sibylla. Rem epigrammate vulgauit nescio quis Poeta, quod adhuc hæret memoriæ, & quia breue est, si placet recitabo.

O sors, sydera, Pythij recessus,
Et fati bene præscia volucres,
Vos sauis anus en verenda rugis,
Vos illo vocat efferata cultu,
Quo lunam quatit Æmonis rubentem.
Quid Rex cogitet, aut dei minentur,
Quid sub pectore delitescat omni,
Nouit scilicet, indicatq; nummo.
Vnum dicite quod misella nescit;
Ecquis stercore limen omne pauit?
Quæ nunc auguria, ô potens Apollo,
Quæ lux, quæ via, ducet ad nocentem?
Frustra sollicitas, Sibylla, diuos,
Sortes, sydera, Pythios recessus,
Et fati bene præscias volucres.
Nam Phœbus pater, & verenda Phœbas,
Hæc oracula naribus reliquit.

Plura dicturum Nicopompum Rex Cleobulo innixus destituit. Reliqui inter iocos sequuti sunt. Sed Cleobulus Regem monebat, quamquam vanum hospitem, tamen periculosum, non per iniuriam dimitti debere. Facile esse vt læsus perniciosa astra fingat; Non ægre superstitionibus militem laboraturum. Ergo iam mœstum vocant, aguntque promissæ operæ gratias. Sed ne ea vterentur, obsta-

obstare tunc tempora. Neque enim videri ex Regis maiestate, vt tanquam victoriæ incertus anxie ad sui natalis fata respiciat. Tamen oblatæ beneuolẽtiæ præmium fore. Nec morati, medium præstigiatori talentum, redimendæ quam timebant iniuriæ, mittunt. Inde ad grauiora conuersi sunt: nouis subinde nunciis de Lycogenis apparatu haud læta ferentibus: Nam in exercitu Regis non amplius decem millia iustæ armaturæ pedites erant. Duo millia numerus equitum impleuerat. Funditores & sagittarii ter mille & quingenti dicebantur. Triginta falcati currus erant. Decem naues cataphractæ: aliorum nauigiorum ad bellicos vsus numerus duplex: Hyperephanii nullo publico consilio defecerunt, sed vt cuiusque ferebant studia, hi cum Rege, alii apud hostem militauere. Sed in Lycogenem rerum hominumque maiorem vim tempestas contulerat. Recensitos haud procul Syracusis sub Præfectis distribuit. Triginta peditum millia, equitumque sex, nomina dederant. Et ne omen deesset, qui primus descriptus est, Nicon appellabatur, quod superstitio vulgi quasi rem fortuitam, in auspicium accepit. Certus erat Lycogenes, non se diutius imperaturum quam illi insanirent. Dum res ergo feruebat, totius exercitus mole in Regem contendit. Rex contra promouit ad ignobilem riuum, qui humo per torrentes direpta sub altioribus ripis fluebat. Infidum circa solum faciebat perceptus venis humor, & aqua quæ extra alueũ non pridẽ stagnauerat. Eo obice sustinere Lycogenem vel pauciores potuissent; Et strenue ille aderat, conatumque circuire iniquitatem loci, quacunq; transitum parabat, obiecti à Rege milites prohibebant. At ille

ne interim non tempore vteretur, Anaximandrum ex sorore nepotem, & fratrem Oloodemi Menocritum, qui Ennam, qui Catanam obsiderent, cum aliquot cohortibus misit. Ex suis autem castris, & regiis, multi assidua velitatione collati variam in dies fortunam ad suos referebant. Nihil tamē summę rerum decedebat inter illa priuatorū certamina.

Quis putet in tam horridis motibus, & sub ipso discriminis ictu, aliarum rerum affectus durare potuisse? Atqui vehementius Archombrotum, atque Argenidem curæ secretæ, quam quæ palam videbantur, premebant. Illa in Poliarchi virtutibus tota, conficiebat macie corpus, animi viribus inter solitarios fletus cōsumptis, prædicabatq; confestim reuocandum veterem Lycogenis hostem, & assuetum de eo triumphare. At diuersa agitabant Archombrotum. Inquietatus miserrima spei incertæ dulcedine, nunc bellum deuouebat, quod inter castrensia nō promoueret de amore profitendo cōsilia, nunc gaudebat prodendæ fortitudinis copiam factam, & vtraque de causa in hostem concitabatur. Sæpe tamen seipse incusabat, quod solus adesset tanto Meleandri Argenidisque discrimini. Debuisse scilicet comparari exercitum, & magnitudine beneficii, simul amorem, simul natalium decus ostendi. Et hercule nihil horū neglexisset. Sed res temporis multi erat, hunc Siciliæ statum, nunciare in patriam, cogi inde milites, traduci exercitum: Præceps vero imminebat à Lycogene periculum, neque tam lenta expectaturum auxilia. Neque leuior de Poliarcho cura erat, quem vbiq; sauciæ menti insana æmulatio referebat, & hunc quidem dissimulato odio ita eleuabat apud Regem,

vt

vt videretur sibi ipsi nil agere. Ergo in contumaciã trahebat, quod Poliarchus cum mitteret Lycogenis epistolam, nihil literarum ad Regem dedisset. Sui, Regisq; fuisse oblitum, in illa siue negligentia siue superbia; Nec facturum ex maiestate Regem, si scriberet prior. Sic malignis, & quotidianis verborum insidiis paulatim assuescebant Regis aures, eo facilius quod nihil esse Archombroto dissidii cum Poliarcho suspicabatur. Gelanorum quoque non latuit aliud Archombroto animi esse quam quod Poliarchus discedens reliquerat. Sed quod videret in aula gratiosum, facilè id supercilium in fortunam retulerat, quæ priores necessitudines tãquam præsenti fastigio indignas, aut graues, sæpè timet agnoscere. Interim patroni familiam, (hanc enim à curatoribus Rege iubente receperat) sic admonitu Argenidis instruxit, vt omnes propediem eum coniicerent esse v n urum.

Cæterum properabat redire in Africam, diuque otiosa dilatione frustratus est Tandem ex Archombroti sermonibus institutus Rex, indonatum, ac nec saltem blandius habitum, iubet renunciare Poliarcho; Regem se, non veneficum esse; Oloodemi, & Eristhenis exitium peregisse suam causam. Nec se facilius inuenire cur ad se non scripserit Poliarchus, quam cur scripserit ad Poliarchum Lycogenes. Gelanorus inexspectata acerbitate motus, vix tenuit iram. Memor tamen Regi se loqui, nec plus sibi in expedito esse verba, quam illi vltionem, haud aliud retulit, quam non modo scripturum Poliarchũ, sed impigrè adfuturum, vt si quid errauerat, discuti posset. His verbis Meleandrum, jam sponte omnia metuentem, in diuersas cogi-

tationes diripiens, reliquit, nunciauitq; Argenidi, quam inclementer Rex dixisset Poliarcho. At illa, vix lacrymis temperans; Nihil dii reliquum fecerunt, Gelanore, quo mihi & Poliarcho noceretur. Diuisi, ideoque, miserrimi, alter alterius dolore conficimur. Accedit ab Lycogene de regno mihi periculum, quoniam ei chara sum, ipsi quoque tristissimum. Quid proderit eum superflua ægritudine onerari, vt & patris in se mei iram intelligat? quẽ vt opinor non mala mens, sed calamitas mutauit. Si me fas est aliquid exorare, da mihi, illiq;, Gelanore, vt ipse hoc nesciat. Ego curabo vt delicti pœnitentiam agat pater, ametque Poliarchum. Et silentii præmium erit quicquid tua conditio potest agnoscere. Frustra autem speraueris, si de ista re patrono indicium feceris, clam me futurum. Vt spondeat tutum fore secretum, at si illum mihi fata reddiderint, expugnabo taciturnitatis fidem, sciamque quam multùm fefelleris. Apud eũ quid valeam nemo melius teipso intelligit. Confirmante Gelanoro, se Argenidi pariturum, ipsa literas ad Poliarchum tradit. Iis vehementer petebat, vt quam ocyssime in Siciliam traiiceret. Si vinci Lycogenem fatum erat, ab eo potissimum vinceretur. Sin dii parabant tristiora, tegeret fugientes. Cumulatum deinde muneribus dimittit ad nauem.

Iam secundus mensis erat, ex quo Ennam fatigabat obsidio; Defecerant alimenta, nec spes erat à Rege auxilii. Igitur consumptis omnibus præter fidem, legatos ad Lycogenem de deditione mittunt. Exhilaratus ille, quod victoriæ simulq; clementiæ exemplum hinc quæreret; Nihil se optare respondit, nisi vt fœlices esse vellent. Ad hoc tantum vim

adhi-

adhibuiſſe. Redirent ad Siciliæ corpus, cuius in Meleandrum conſenſui imprudentes obſtiterant. Sed multi petiere vt tuto liceret ad regia caſtra cõcedere. Quo permiſſo, plus pauoris militibus Meleandri, quam auxilii fuit; Cum iſti Ennæ miſerias, & obſidentium robur, in traditæ vrbis excuſationem augerent. Domita Enna licentius exultare Lycogenes, aditusque multiplici ratione tentare, quibus riuum, & paludes à Rege inceſſas ſuperaret; Diffiſuſque Meleander obtineri diutius locum poſſe, prima vigilia totis caſtris ignes accendit, ne hoſtis intelligeret deſeri ſtationem, neç ſigno tuba dato, militem reducit ad campum qui Epeirctæ ſubiacebat. Inſequutus poſtera die Lycogenes triumphantes copias effudit totis campis, terribili ſpecie; militumque fiducia in barbaros clamores parum ciuiliter elata.

Et Rex quidem tot curis inſomnis, nunc prœlio optabat decernere, nunc ſe vrbis munimento tueri, interdum tanquam perditis rebus, de fuga cogitabat in Africam. Forte fuit, vt neglecta quiete, ſolitarius in hortũ prima luce concederet. Sublimis erat locus, mariſque ſubiecti proſpectu liberrimus. Agitantem quid in extremis eſſet honeſtius, nunc ſubibat non ignaua pugnandi mens, nunc ſenem, & patrem, filiæ cura ad cautiora reuoluebat conſilia. Victoriſne præda eſſet hæc virgo? & quæ in ſceptrum genita erat, à libertate excideret? Rurſus occurrebant fugiendi incommoda, rurſus numinum ira, & quod in immerita calamitate triſtiſſimum eſt temporum exactorum fœlicitas. In hoc inquietæ mentis æſtu ſtupentes oculos mittit in pelagus. Sed nebulæ, quæ ex vicinis mõtibus incubuerant, altio-

ri sole discussæ, aperuere paulatim faciem rerum perculso horrentique mirabilem. Quippe nauigijs stratum mare, haud procul à portu, vexillis latè vibrantibus, nouum bellum, nouos terrores afferre videbatur. Classis ingens & incitata sublimibus velis. Fulgor præterea armorum, hominumque frequentia. Cumq; non multo exterius quam extra tormentorum iactum fuere nauigia, subito clamore nautarum demissæ à puppibus anchoræ totam classem stiterunt. Nec diu secum exegit, Rex, qui homines, aut vnde venirent. Sed in deteriores metus sponte iam versus, & aliquoties pedem terræ incutiens; Heu, inquit, ergo nec fugam mihi fata reliquerint. En à Lycogene classem, en obseruaturos portuum claustra exercitus. Sed neq; hoc immerito accidit. Coget te iste casus, senex ignaue, ad iustã bellicamq; virtutem, & quid sponte facere debueris, en hostis admonuit. Tantillam meam classem contra promoueam, fortuna, nauibus, copiis impar? An iis omissis, quod est satius, vertar in Lycogenem terrestri certamine, & saltem in Sicilia mea moriar? Turbatus, nec aliud quam honeste cadere expetens, proximos aduocat. Ijs monstrat terribilem maris speciem, dimittiq; speculatorium nauigium iubet, quod de suspecta classe referret certiora. Archombrotus ad omnia pericula contumax, hanc sibi deposcebat non securæ quæstionis prouinciam. Sed annis & virtute feruentem Rex iussit digniora discrimina expectare. Inter hæc lembum vident ab classe aduersa aliquot remigiis ad portũ promoueri, & missus Timonides qui venientes exciperet, sciscitareturq; quæ erant pernoscenda, primus mitioris fortunæ auspicium accepit. In lembo

præco

præco erat; ac ne duriora nunciaturus crederetur, baculum atque caput oliua circumdatus. Sed quis esset, quidve afferret, non fassus Timonidi, cum Regis colloquium petiisset, illum protinus Meleander, iam intepescente metu admisit in conspectum. At Præco; Radirobanes Sardiniæ & Balearium Rex, (inquit) hanc tibi hospiti Meleandro Siciliæ Regi tesseram mittit. Si conferre volueris, inuenies esse illam, quæ mutua fuit tuis suisque parentibus. Simul dimidiatum annulum tradit, in cuius summa parte pusilla ex auro manus erat, quæ si parti alteri iuncta esset, simili quoque manui, itemque porrectæ, tanquam in fœdus occurreret. Rursus præco; Agnoscisne, Rex, hospitium? ait. Et Rege fatente, quippe alteram annuli partem apud se seruari; Adest, inquit, in æquore tuo hospes Radirobanes cum præcipuis imperij viribus, quas in classem coëgit, & cogendi causa fuit, quod te malorum ciuium defectione premi cum fama retulisset, statui hoc pessimum in Reges exemplum, maxime hospes, ferre non potuit. Silebat Meleander, deorum tam subita beneficia prope non capiens. Sed ad constantiæ specimen erat, ne vultus mutaretur. Referes, inquit, tuo Regi, ô præco, iam me ignoscere furori meorum, quos aliquis non inimicus deus concitauit ad facinus, vt tanti hospitis beneficio, & conspectu frueremur. Subeat modo Siciliam, atque intelligat nihil nos fore in eo colendo segniores quam ipse in promerendo fuit.

Simul his, Præco ad curandum breuiter corpus abductus est; interimq; Meleander aduocato suorum consilio quærere cœpit, ipsumne oporteret ad Radirobanem ire, an fidei maiora pignora per pura-

puratos experiri. Varia illi censebant; tantæ fortunæ nec diffidere, nec credere satis ausi. Nam cur Radirobanes illos sumptus, laboresque, alienæ vtilitati daret? præsertim nec rogatus, nec hospitio antea vsus? Omnem nimiam gratiam suspiciosam esse. Vix credibile hunc potius Meleandro, quam sibi, eam classem adornasse. Nam & (inquit Rex) meo patri, multa vt scitis cum Radirobanis patre discrimina fuere, fœdera inde, & imago hospitij, verius bello lassatis, quam odia ponentibus. Nunc quid censeam, auxilium an insidias aduenisse, adhuc incertum est. At Cleobulus, nihil dubitandum asseruit, quin Regem oporteret ad Radirobanem ire. Nam si ille amicus accedebat, certe auxilium venire in tempore; & nullā in ipsum humanitatem nimiam videri. Sin aut sponte Regem odisset, aut faueret Lycogeni, non posse Meleandrum terræ mariq; coniurato obsistere, & ex Maiestate Regis fore, si fidei simulatione deceptus potius videretur, quam expugnatus ingratiis. At vnde (inquies) hic Radirobanis in Meleandrum amor? Fallor, aut Rex iuuenis, & vt audio, in gloriæ cupiditate immodicus, hanc occasionē rapuit, qua præter bellicam famam (Rex) nuptias filiæ tuæ tanquam ex merito, sibi conciliet. Pugnabit itaque tanquam pro rebus suis, eo Siciliæ amicior, tuæque reuerentior maiestatis, quo propius sperabit in tuā regiam adoptari.

Et Cleobulus quidē, ex vero disputabat. Quippe Argenidis fama, simulque Siculi regni, quod ad Virginem spectabat, cupiditas hanc Radirobani mentem iniecerat. Naues ad expeditionē in Mauros, quam secreto moliebatur, instructas habuerat.

Sed

Sed perlato Siculi belli rumore, distulit paulisper Africam, & laudabiliori incepto ad Meleandrum nauigauit. Sed Archombrotus (nam tunc consultanti Meleandro aderat) ipso nomine nuptiarum Argenidis offensus, adeo in Radirobanem, Cleobulumque excanduit, vt vix mutatio animi tegeretur in oculis. Nihil tamen repugnare, aut omnino dicere ausus est. Cleobuli vero sentẽtia à Rege laudata, missi confestim ad portum sunt, qui regiam scapham instruerent. Tranquillis rebus Rex tuta littora in ea circumuehi amabat. Mediocris erat; nec plures cupiebat octo remigibus totidemq; vectoribus. Sed aureis argenteisq; picturis notabilis, totam in ambitu vndam fulgore imaginum ludebat: & haud procul à puppi pusillis ex auro literis hi versus erant scripti.

Hac te cæruleo natam, Cythereia, ponto
Parua ratis, similisque tuæ, pulcherrima, conchæ
Tutelam numenque petit, non martia fortis
Tela pati, aduersas si fors Bellona carinas
Implicet, & tremulo suspendat in æquore bellum.
Nec sæui patiens Boreæ, cum turbidus ille
Stridet, & alternis medium se se obruit vndis.
Littoreis tantum apta vadis vicina secabit
Æquora, cum pluuium deterget cantibus Austrum
Cymothoë, & pectet virides in rupe capillos.
Tunc leget extremos portus ratis ista, potentem
Tunc dominum paucis audebit credere tonsis.
At tu, si meritos Eryci seruamus honores,
Ne leuibus ne, diua, notis permitte tyrannum.
Ipsa manu contos, parua breuia arma carinæ,
Ipsa tene, & placidam se se crispantibus vndis
Sterne viam. Tecum Œbalii duo sydera fratres,

Et soror. O magnis versata potentia semper
Fluctibus, & semper ventosum Regibus æquor!

Tunc vero purpureis tapetibus auxere sedilia, & in puppi instar solij fuit, quod caperet duos. Eurymedes ad arcis custodiam relictus est; Arsidas parua rate præmissus, qui Radirobani nunciaret aduenire Meleandrum. Facile tota Epeirćte se fama diffudit, adesse cum validis auxiliis Sardos hospiti Siciliæ opem laturos. Nec tarde credebatur. Subita ergo hilaritas, nec modo spes, sed victoriæ fiducia, paulò antè deiectos mutauit. Toto foro concurrebant, manibusque, vt quisque aduenerat, sibi salutem gratulabantur. Nec temperantior eorum qui muris ad custodiam præsidebant lætitia. Cum vero Rex ad portum descendit, acclamationibus vulgi, tubisque mox, & omni cócentu quo tunc martem acuebant, cœlum implentibus, sonus in hostium castra illatus est. Et quoniam militaris erat clangor, Lycogenes ausus est credere Regis exercitum spe amissa exarsisse in vltimos impetus, & in se inuehi morituros. Itaque ad proximos ita locutus fertur. hic dies nobis laborum postremum est, modo copiam mortis iis fecerimus, quos viuere non posse effecimus. Ite ad milites; & ad prædam vocate prope emeritos. Dij omnes quo gratior esset victoria, insperatam maturauere. His dictis, dum ordines instruit, vultuque ac voce omnibus fortitudinis author est, interim exploratores præmittit qui certa de aduentu hostium referrent. Et illi toto itinere prouecti, postquam nihil hostile occurrebat, in castra reuersi sunt, nunciantes, nullos quidem armatos in campis apparere, cæterum pene bacchantiũ tumultus audiri in mœnibus, tubisque & tympanis perso-

perſonare totam circum regionem. Ictus ex merito Lycogenes fortunæ recedentis præſagiis, tamen in procinctu conſtituit aciem, alioſque non militari cultu, ſed tanquam ex proximis villis agreſtes, ſubornat, omnia tutius exploraturos.

Iamque Arſidas Radirobani colloquutus, promota ex portu nauigia quibus Meleander cum ſuis vehebatur oſtenderat. Quippe plurimi lembi Regem comitaturi, procedebant in altum, tumultuq; & ſtudio vectorum, de more ſubitæ lætitiæ ſtrepebant. Prætoria Radirobanis, regij faſtigij opulentia inſignis, ſtabat religata anchoris tribus. Ab omnibus velis inutiles, & ex ſolo luxu pendentes laciniæ aura rapiente ludebant in aëre. Cornua, & antemnæ fluitantibus quoque vexillis incumbentem ventum temere ſequebantur: Multiplices autem à tribus malis funes, religabantur ad latera na[illegible] ſpeciemque procul viſentibus aut ampliſſimi [illegible]s, aut detecti tentorij præbebant. Puppem H[illegible]ena cum fratribus illuſtrabat trium ſyderum auro. At nautæ eo die non ſordidi, in cæruleis erant veſtibus; & vel inſtabant officio, vel antemnis ac funibus, ad artis ſuæ ſpecimen, tanquam alis ferebantur. Eadem remiges veſtis in tranſtris ornauerat. Milites armorum & ſagulorum pretioſiſſima erant induti. Rex quoque frequenti in Liguriam commercio, didicerat ab Hetruſcis decora maieſtatis, habebatque in prora lictores, virga & faſcibus inſtructos, tanquam aquas ſubmouerent. Lignei gradus à latere nauis ad mare deſcendebant cæruleis ſtrati tapetibus, in quorum ſummo excepturus Meleandrum, Radirobanes ſtabat, veſtem regiam indutus, quam ex auro & carbaſo textilis zona pręcinxe-

cinxerat. Ensis ex ea pendebat, cælatæ vaginæ opera præcipuus. Ipse capillitium promiserat in humeros, paulò preciosius delibutum quam militarem decebat. Familiarissimum habebat, ex Liguria senem, cui commissus puer fuerat, & adultus nō tam illius consilia sequebatur, quam quæ facere decreuerat scire sinebat. Virtiganes dicebatur. Huic tunc & Arsidæ loquens spectabat Siciliæ oram, situmque, & ignota adhuc bona, superflua humanitatē commendabat.

Tandem ad nauem scapha Meleandri applicuit, qui in paratos gradus enixus est admoto ad fulcienda vestigia Archombroto; Donec eousque peruenit, vt tradere Radirobanes munum posset. Tum vero tanquam olim familiares coiēre amplexibus; & gratias agente Meleandro, quod is se adiutum voluisset, ille beneficium modestissimis verbis augebat. Pauca deinde inter se colloquuti, hi ad salutationem Proceres Siciliæ, ille Sardiniæ, admisit. Amicos, hospitesque appellabant. Mox & Radirobanes, nec rogatus descendit in Meleandri scapham, qui se in naui prior, eius potestati tradiderat. Personabat toto littore, nauibusq; symphonia; simulque militum & remigum clamor, celebrantium mutuam Regum fidem; Non ferro, non aggere, non custodibus tutos, simplici pietate, atque iure hospitij, inter se iucunde versari. O miseram sæpe potentiam, in qua raræ fœlicitatis est ad bona priuatorū, nec suspecti cōmercij humanitatem, peruenire. Expositos in littore Reges, rursus amplexus, rursus blanditiæ tenebāt. Hinc Radirobanē, cū in prima arena adorasset deos Siciliæ, Meleander illi exterior ad equos deduxit, qui haud pro-

procul vtrumq; expectabant. Inde amicis septi primum in vrbē, deinde in arcem prouecti sunt. Purpuratis Meleandri curæ fuit, vt Sardiniæ Optimatibus illa vespera bene esset. Præbuere certatim hospitia, adeo omnis generis officiis cumulata, vt vix belli quod arduum instabat, meminisset hilaritas.

At non Archombroto læta hæc erant, sibi æmulum aduenisse cogitanti, quem à Rege & Argenide non amari nefas esset. Ergo dum cæteri Radirobanis amicos excipiunt; ipse specie vtilioris curæ discedit ad mœnia, quasi excubitores per omnes speculas Regis nomine aditurus; ne vigilias solueret auxiliorum fiducia: Sæpe immatura gaudia aditum hostibus ad nocendum præbuisse. Atque vbi frequentiam euasit multo ante molestam, cœpit in longo & vacuo aggere spatiari, temere inclinatis ceruicibus, nexisque lacertis, & ad pectus obnoxie adductis. Nunc amens stupebat, nunc simul videbat innumera, incertus quid cogitare, aut vnde dolere inciperet. Et, ô deos, inquit, vltores! Tu enim Poliarchum odisti, tu hominis quem charissimum habebas reditum interuertisti, vt æmulum grauiorem acciperes. Quam male Radirobanes successit Poliarcho: cui me hoc pectus, hi lacerti, sed maxime amor, parem fecisset. At Radirobani quis me impetus, quæve virtus æquauerit? Non modo sibi nixus, sed tota regnorum suorum fortuna, procedit in certamen, verius in me quam pro Meleādro, aut in Lycogenem. Quod si Argenidem amo, istū (ô dolor!) necessaria ferentē auxilia, non licet auersari. Tu ignauus amator nesciisti mereri quod optabas, ille inuenit quo prius beneficium afferret quā posceret.

Sub

Sub hæc sui incertus, & grandiorib. vestigiis ferociter obambulans, silentium aliquandiu tenuit; donec iurgio cum fortuna restituto, inter acerbos risus; En iam (inquit) tres in Argenide laboramus; tres in fœlicitatem quæ duntaxat vnum capit sumus erecti, ego, Poliarchus, & Radirobanes, vt eos omittam, quos nihilo me esse saniores nondum intelligo. Miser! Non vides quotidie plures in hæc vota orituros? Nisi forte aut illa amari indigna est, aut solus es oculatus. Sed cæteris amouendis tempora sua erunt. Vide modo iste à Radirobane fluctus ne nauem euertat. Incolumi Lycogene, intempestiua cum illo sunt odia. Certe pręmium non auferet ante victoriam. At quot in armis vices sunt? quantillo momento se fortuna in diuersissimas retulit formas? Quid si fortitudinis ostentator extinguetur in acie? Quid si Meleandro grauis erit nimij beneficij conscientia? Curandum est vt hæc in Lycogenem bella mihi apud Meleandrum honori sint, & in Radirobanem rudimentum. Fraudandus interim animi impetus, vt cum quo meditaris dissidium placide viuas. In hanc mentem vtcunque compositus, successit ad vigiles, monuitque ne turbati lætitia stationum curam omitterent. Eadem Eurymedis cura, eadem Præfectorum omnium fuit. Sed militum castigata securitas, tamen plerunque inter vina & coronas vigilabat.

Postero mane de belli ratione cum suorum primoribus Reges egerunt. Radirobanis legiones erant adhuc in nauibus: Nec ille ignarus suspiciosum fore, si cuperet validissimas in vrbem copias induci; subleuauit his verbis pudorem Meleandri, q id se vereri liberaliter dissimulabat. In hac classe

quæ

quæ ſtat in anchoris, chariſſime hoſpes, octo millia grauis armaturæ milites aduexi, funditores,& ſagittarios,ad millia quatuor. Equeſtris apud me iuuentus eſt,ſed pondere ſpatioque abſterritus, equos in nauibus paucos impoſui. Si plures dederitis,ſeſſores à nobis inuenient. Cæterum,ne Lycogeni diutius ſit impune, ſi placet,in terram exponemus exercitum. Et quoniam impeditum rupibus littus ſolam per vrbis pomœrium viam præbet,cohortes ſingulæ recipientur in mœnia. Hinc vbi per aliam portam munimentis oppidi exceſſerint, caſtra quæ in montis radicibus ponemus perituræ; rurſus aliæ, aliæque, à littore ad vrbem conſcendent. Præſidium ex tuis in vtraque porta erit, tam qua copiæ intrabunt,quam illa quæ receptos euoluet in campum. Meleander tanta ſolicitudine nihil eſſe opus reſpondit; Nec quicquam à militibus timendum, qui fu ſſent ſub Radirobanis diſciplina. Cuſtodes in portis ſi Radirobanes vellet conſtitui, ex ſuis ſane apponeret. Nunquam ſeſe tutiorem quam inter illius præſidia arbitraturũ. Tali vtrimque colloquio prolixum de humanitate certamen Regibus fuit.

Sed vt Sardi, Baleareſque, de claſſe in littus effuſi ſunt, ad ſpectandos, cohortandoſq; milites ambo in equis ad forum proceſſere. Radirobanes, aurea arma purpurei ſaguli ambitu non tota contexerat, nudo capite, niſi qua faſcia ambiebat. Meleander & ipſe armatus, longe conſtantiori maieſtate omnium oculos & ſtudia trahebat. Primi funditores vrbem ingreſſi ſunt. Baleares hi erant, tribus quiſque fundis armati. Nulli tunc genti eiuſmodi habenarum maior peritia, quam ſcilicet vnam colebant

lebant à puero. Dicebantur excipere in aëre aues, & in probris numerare, si quem ictus fefellisset. Sequebantur vexilla Sardorum, qui punico more, ex gentis vicinia, armati, læuigatis atque ingentibus clypeis tegebantur. gladij breuiores pendebant ex balteo, quo consumptis iaculis vterentur; Cassides plerunque ex ære, verticibus in vrsarum leonumve rictus horrentibus. Tantum exercitum ægre illa dies transmisit. Archombrotus atque Timonides in Meleandri castris erant, qui hospites ab vrbe in præparatum vallum descendentes exciperent. Nouum illi aggerem excitauerunt, valloq; quod Meleandri milites præbuerunt, aucta castra cinxere. Largus fuit à Rege commeatus, iussique Siculi partim ad Sardorum cœnam ire, partim in suis illos tentoriis prouocare ad epulas.

Longe alia facies in Lycogenis castris. Quippe postquam de Radirobanis, & auxiliorum aduentu certa fide relatum est, plerisque metus insaniam excussit. Quid in Regem essent ausi tum demum intuebantur. Subiiciebat patentibus solicitudo, adesse iam deos violatæ vltores maiestatis: & consternatio animi in omnibus, etiamque vulgaribus rebus, dira omina inueniebat. Auxit hos metus, alacritas Regum, viriumq; suarum fiducia. Quippe puduit tanquam obsessos in vrbe considere. Promouerunt itaque castra à radicibus montis propius hostem, vt, si prœlium detrectaret, vel pelleret vallo, vel fossis incingerent. Causa, & Imperatorum maiestas, magna sæpe in bellis momenta sunt. Regia castra maiori auspicio venerationem inuenerant, Meleandri & Radirobanis tentoriis per summi imperij insignia late surgentibus. Hinc eorum mili-

militibus spes acrior subiiciebatur; inde hostes ad suæ militiæ ignobilitatem iam laxatis animis respiciebant. Sciebat quoque Lycogenes nihil optabilius sibi quam prœlio experiri, priusquam altius timor in suorum mentibus perciperetur, gaudebatque idipsum Reges velle. Adhuc enim incerta lux erat, cum ex regiis castris educi ad pugnam exercitum, exploratores ad eum retulere. Ne itaque remoraretur vir acer, in tentorij culmine coccineam tunicam committendi prœlij signum exposuit. Per varia deinde castrorum ferebatur, nunc militibus, nunc præfectis, spem & animum, fronte, verbis, habituque sufficiens, Quid metuerent tot victoriis clari? An Meleandrum veluti ex fuga reprehẽsum; an peiraticam Sardorum insaniam, qui non tam propitij Meleandro in Siciliam appulerant, quam ex bello prædam quærentes? Si inclinabit victoria ad nos, inquit, properabunt egregij auxiliatores ἀpeirctcn spoliare, & in suam inde classem relati, circumferentur ad alias fraudes. Ac etiam vt illis fides sit integra, at num putes pro ignotis & externis sanguinem gnauiter daturos, cum præsertim sint à nobis in quos pugnandum est, nulla rixa lacessiti? Destituent sua fuga Meleandrum, si vos senserint viros, si quicquid minantur experiri inceperint, deniq; si cogitabitis in omnibus quidem bellis pericula esse, at raro tantæ laudis offerri materiam, vt duo simul Reges inter spolia aut captiuos possint haberi.

His dictis cum milites processissent extra vallũ, caninum catulum de ritu Spartano (nam origenis milites admonebat) Marti Enyalio immolauit, & esse litatum emptus aruspex in manipulis sparsit.

ſit. Acies autem eo modo ornabatur. Dextrum cornu frater Oloodemi Menocritus ducebat, partium ſtudiis, & priuato dolore Regi hoſtis. In læuo, quod paludibus tegebatur tyrones, & mercenariorum ſuſpectos Lycogenes locauerat, Nabide duce, vt intercepta fuga animos ad vincendum acueret. At ipſe delecto ſuorum robore in medio erat, equo ſublimis, vultuque terribili, quem tot ſimul affectus in incerto ſceptri vel mortis incenderant. Expectabat vt hoſtis copias, vt apparebat, inſtructas admoueret cum ex Meleandri acie viſus quidam in equo procedere, quem modico interuallo pauci milites tanquam ad præſidium ſequuti ſunt. Is confecto plus medio campo, longe à cæteris ſtetit ſolus, & vario corporis motu videbatur poſtulare colloquium. Miſit quoque Lycogenes haud imparem manum, vnumque qui præiret, ſeu colloquendum eſſet, ſeu certãdum, idoneum. Conieceerat ex iuuentute Meleandri aliquem eſſe, qui ſingulari certamine prælium partium precepturus, parem ex hoſtibus ſuperbe flagitaret, cũ ex illis quos explorandæ rei dimiſerat, vnus redit, publiceq; renunciat, hunc à Meleandro cum caduceo, & infulis eſſe præconem. Mira expectatione acies tota diriguit, quid hoſtis armatus nunciaret; quæ fœdera, quæ commercia iam telo erecto mutuas cædes ferentibus. At præco, poſtquam habuit qui audirent; Rex furoris præteriti, inquit, gratiam facit, ſi qui defectionis pœnitentes ante veſperam in ipſius caſtra tranſiuerint. Quicquid hactenus eſt delictum; nullum forum, nulla lex vindicabit. Hanc veniam ſua fide publice ſancit. His dictis, ſchedia, in quibus eadem referebantur, pleniſſima manu ſpargit, verſiſ-

versiisque habenis ad suos, qui haud procul expectabant, reuertitur. Milites plus viginti illas voces acceperant, quibus ad suorum ordines reuersis, statim fremitus per cohortes increbuit interrogantium, proximisve narrantium, quid præco attulisset. Et Lycogenes cũ præter spem hæc auide à multis audiri frenderet, dissimulato metu; Meleandro, inquit, parendum, ô milites. Ad illum, sed armatis, eundum est, & accipio omen quod ad sua castra nostros exercitus inuitat. Spes est in iis nos hodie victores accubituros. Inter talia, suorum cuneos adhortanti relatum est, Reges eo die potestatem pugnæ non facere. Sed exercitus partem locauisse in tumulum, qui ante castra erat; excepturos si qui ab ipso deficerent. At ille, Eliciam, inquit, ad pugnam, solicitatores fidei nostræ, cogamque iam viribus, nõ improba arte decernere. Ite sub suis quisque signis, ite milites, diis volentibus, & iam sua confessione impares vobis opprimite.

Sed ægrius miles imperata exequebatur. Inter se mussantes videbat, & in pluribus impetum fractũ, vtique postquam primus Acegoras ausus est deditione experiri Regis fidem. Vir egregia fama, clientibus, & stirpe præcipuus, minus suo quam temporum vitio sequebatur Lycogenem. Gnarus ergo ingentis gratiæ locum patere occupanti, cum quadraginta fere militibus, & amicis aliquot erupit, emensoque qui interiacebat campo ad primam Melandri stationem posuit arma. Tum ad Regem deductus; Desertoris nomen, inquit, hoc facinore non metuo, ô Rex. Abscedo enim ab adulterina militia ad iustum imperium; errorisque in te mei solatium habeo; quod tarde cum factiosis coniunctus,

ſecuriorem vindictam ſeruabit. Ego cum intactæ fidei viris rempublicam non deſeram, & Meleandri in vos perfidiam, immemor quid hodie meriti ſitis, vlciſcar. Et quidem gratias diis habeo, quod ante certamen ſecernere a fortibus viris voluerunt lubricam veſtram fidem. Potuiſſetis in ipſo diſcrimine bonos milites permouere, quos iam abitu veſtro luſtrabitis. Abſit enim tam male Siciliæ conſultum ſit, vt non plurimis reſtet integer animus. Hos iam vultu, hos alacritate ſecerno, video q; plus indignatione veſtri erroris, quam eiuſmodi commilitonum iactura commoueri.

De ſuggeſtu inter hæc deſcendens, poteſtatem iterũ fecit ſi qui vellent abire. Tanta libertas paulo ante chariſſimi ducis plurimorum pudorem excitauit. Itaque multi illius partes obſtinauere, maxime qui conſcij ſibi erant præter ciuilis defectionis fas aliquid peccauiſſe, aut quorum egeſtas pro ſupplicio metuebat inopem pacem. Interim alij paſſim excedebant manipulis, & nunc viarum amfractibus, nunc publice, & per compendia, ſigna Regis petebant. Non pauciores quindecim millibus ſui deditionem fecerunt, ſæpius aſſerente Meleandro noluiſſe ſe tot ciuium morte victoriam emptam, quot ſibi ille dies reddiderat. Tanta clade perculſus Lycogenes repetit caſtra, cum illis quorum fidem probauerat cæterorum defectio. At Reges incruenta fœlicitate ſic potiti, vix gratulantibus ſufficiebant, dexteram, chlamydem, equum, ipſa veſtigia, omnibus pro cuiuſque ſorte tangentibus.

Redeuntes in caſtra omen etiam excepit, quod maxime vatibus placuerat. Cum enim tentorium

Meleandri incommodo loco positum famuli in editiora transferrent, fierentque exiguæ fossæ statuendis stipitibus quibus religatum tabernaculum niteretur, reperta sunt aliquot ossa, corporis quidem, vt videbatur, humani, cæterum longe assuetam hominum illius sæculi mensuram vincentia. Nec dubium quin alicuius de gente Cyclopum reliquiæ essent. Continuo Augures interpretati sunt, omnes Siciliæ vires subiici Meleandro; Cum nihil in ea fuisse validius Cyclopibus memoretur, qui tabernaculo Regis subiecti, seipsos denique tradebant. Nondum intra aggerem Meleander & Radirobanes erant, cum hæc illis immensorum corporum frusta gratantium vatum adulatio ostendit. Plus inde stuporis Radirobani quam Meleandro fuit, non tunc primũ ossa Cyclopum contemplanti. At Radirobanes, qui antea ipsam Cyclopum memoriam in fabulis habuerat, cum & ossa contrectaret, & videret Meleandrum vix ad spectaculum, tanquam haud insolens esset, moueri, sciscitari impensius institit, quæ gens illa Cyclopum, quibusve moribus; vnde orta; quomodo periisset; Et Meleãder, qui belli atque castrorum cura Eurymedi tradita, ad securitatis regiam speciem, variis hilariter sermonibus vacabat, Sardis maxime circunfusus, lætusque de suæ Siciliæ monimentis interrogari, dum in castra procedunt sic orsus est. Cyclopum omne genus quidam, ferum fuisse, & syluestre, alij non deorum modo cultores sed & sanguinem, putant; Primos tenuisse has sedes, simplicibus legibus vitam inter se agitauisse. Illud in confesso est, excessisse humani corporis mensuram. Et hinc exteris forte error; vt cum isthuc appellerent,

in

in immanibus corporibus impias mentes latere crederent, aut nec colloquium ausi, in ipso terrore spectaculi toto remigio abirent à littore. Præter cætera, ne eorum mores damnem, facit vetus Græcorum religio; Apud quos in Isthmo Corinthiaco ad veterem aram Cyclopibus tanquam cœlestibus fieri mos est. Vnde his ortus, quæ leges, quæve facinora, rudis ætas inuoluit, nisi quod maximè insederunt Ætnæos & Leontinos specus, quodq́ genitos Neptuno iactatum est, quem plerumque immanibus viris patrem, nostri maiores fecerunt. Nec mirere tam pauca durauisse ab intima vetustate eorum vestigia. Quippe & priores Saturno hic regnarunt, à quo sunt tot ætates, vt Chamaseni, quod præcipuum oppidum condidit, dudum ru næ exciderint. Sola de Cyclopibus sepulchra supersunt, sed & illa plerunque in antris, quorum ora vel voraginibus mutata, vel cumulis ruinarũ celata sunt. Sæpè tamen in illa imprudentes incidimus. Quantæ illæ cadauerum moles? quis in extinctis frontibus vigor? ac quam denique ora fabulis suis digna! Haud procul Syracusis venatum exiueram, cum in campo, quem Gereatem dicunt, canis sagax, tanquam feram indagaret, ad incognitæ speluncæ ora se penetrat. Pertinaci latratu cum nos illuc traxisset, video antri intactum horrorem, ad quem veluti sacrum exhorrui. Subiit inde animus vlterius explorandi id quod dii obtulerant, sentibusq́ue vtcunque dimotis circumspicio à limine quicquid lux tenuis, & eo tantum aditu accepta aperiebat. Locus desederat in profundum, ducebantq́ue in imum saxei gradus. Illatis igitur facibus cum exiguo comitatu subeo terram, frigore, & solitudine,

P 5 graue

graue aliquid inſpirantem. Anguſto progreſſi veſtibulo, tandem in patentiora ſucceſſimus. Pandebatur late ſpecus. Tophi ſublimes, laterumq; exudantium curuatura nitebat pellucida cruſta, & criſpatam gelu aquam imitante. Ingens erat in medio ſaxum, quod illic, vt ex radicibus conſtabat, natura poſuerat: Id vero terribili prodigio onerabatur. Timeo proloqui, mi hoſpes. Nam quid ſperem apud te fidem, qui hiſce oculis & manibus vix credo? Dicam tamen, vt vel mihi perſuadeam ipſe quod vidi. Iacebat ſupra ſaxum terribilis moles ad membrorum humanorum diſtincta figuram. Sola magnitudo vetabat pro cadauere id haberi. Tarde igitur acceſſimus, diuque, ſiue monſtrum hoc eſſet, ſiue deorum aliquid, manus non admouebamus. Caput adhuc non inuiolatos modo crines, ſed & vultus ſeruabat. Ferox barba procumbebat in pectus, & à genis vtrinque cum pari miſcebatur cęſarie. Quid crura? quid lacerti? quid metarum inſtar pedes? Signum probe effictum (cogitabam) ſi hoc artifex figurauit: Sin naturæ opus eſt, vnde iam imbecilli, vnde homunciones à magnitudine illa excidimus? Mox ſtupore, vt ſolet, dilabente, primus iniecta manu, auſus ſum quid hoc eſſet experiri. Sed quodcunque ad contactum peruenit, video in puluerem reſidere. Et hinc facta cunctantibus fides, verum eſſe corpus humanum. Ac ne periret menſura, priuſquam inter attrectantes ſolueretur, cadauer quam longum eſſet exigimus. Conuenit inter omnes ad viginti cubitos peruenire. Tanquam Heroi ſacrum fieri volebam, & inuiolatum relinqui. Sed dum hæc cogito, ſub meorum manibus, momento in cineres defluxit. Reſtabat occiput ſolum,

ſolum, arcuſque coſtarum, & crura omnino paria moli quam fulſerant. Ea meo iuſſu ſeruata, chariſſime hoſpes, & pro Neptuni foribus Syracuſis appenſa miraberis. Ex Cyclopibus fuiſſe non ambigo maxime cum ad hanc pene menſuram aut interdū agreſtes reperiant tota in antris cadauera, aut oſſa inter egeſtam humum effodiant. Sed malui quibus ipſe interfui apud te memorare. Neque Siculi mei, vt forte exiſtimas, quæ modo effoderunt vtcunque grandia oſſa, ad nos ideo detulere, quod neſcirent ſæpe mihi maiora diuerſis caſibus fuiſſe oblata: Sed quia viſum eſt Aruſpicibus lætiſſimum monſtrum, ea in ſolo eſſe reperta quod meo tabernaculo deſtinabatur.

Inter illos ſermones ad locum peruenerunt, vnde hæc oſſa foſſores eruerant. Cœnauit ea nocte apud Meleandrum Radirobanes: Adhibitique conuiuio fuere præcipui vtrimque amicorum. Ecce autem dum pœnitentiam tot ciuium qui redierant ad Regem, omnemque illius diei fortunam ſermonibus celebrant, intrat cum literis ad Meleandrū miles. A Præfecto Catanæ veniebat, inuſitatæ fœlicitatis index. Quippe Catanam Regi fidiſſimam Anaximander Lycogenis nepos obſederat. Sed cum extrema imminerent, Ætna ſubito furore exæſtuans, præter ingentem vim lapidum, & cinerum moles, tres ex liquidiſſima flamma riuos euomuit, qui tanquam conducta opera in Anaximandri caſtra fluxerunt. Nocturna hæc ſtrages fuit. Iacebant homines, pecudeſque, machinæ, tentoria, arma, quicquid in curſu ignis torrens offenderat. Ea peſte trecenti milites conſumpti ſunt. Anaximander, & ipſe malo afflatus, poſtera die, amiſſis quæ ad in-

cœptum

cœptum necessaria erant, obsidionem laxauit, cumque lectica ad Lycogenem referretur, erupere Catanenses, cæsisque quotquot repugnare ausi sunt, ipsum quoque ceperunt. Iam Regem consulebant, quid fieri eo vellet. Hoc nuncio semel iterumque audito, in tantum repentè gaudium tam conuiuæ, quam qui ministrabant, effusi sunt, vt non voci, nõ plausui temperaretur, secutique licentiam qui ad fores in statione erant, serpente lætitia, tota castra impleuerunt. Non iam ferro, non viribus opus, ipsos deos, ipsa pro Regibus elementa pugnare. Coronæ inde passim deorum signis datæ, congestique in vtrumque Regem flores, & promiscuo impetu ausi militum multi, non prætorium modo, sed & triclinium intrare.

Sedatis deinde gaudiis, Raditobanes curiosa sedulitate à Meleandro quæsiuit; Vnde illud ab Ætna in Anaximandrum auxilium, an credibile esset à solido monte posse tantam vim ignium efflari, quis in visceribus ardor, quis genius, quæ soli natura. Hic paucis docere Meleander, longè altissimum esse illum Sicilia tota montem, qui natiuo sulphure, receptoque in visceribus vento exæstuans, impatientem custodiæ flammam per hiantis ruinas cacuminis attollit. Neque vero quotidianis ignibus (inquit) feruet hic apex. Sæpissimè ater fumus est, per longa volumina cœlum inficiens, fauillas interdum aspicias huic mistas caligini. Rarius denique seipso citatior turbo prorumpentibus flammis, vicinam regionem fœdè peruastat. Quippe spississimus ignis à summo emanans cacumine, torrentibus veluti riuis deorsum exigitur, in perniciẽ trahens quicquid occurrerit. Tunc vero grauiora quã

è cœlo

è cœlo tonitrua, & populis terror, ne quanta est Ætna, se soluat, obruatq; Siciliam. Nec minore quam pro tumultu prodigio, saxa ingentia ex montis visceribus hoc tormento in campos mittuntur. Adhuc fuligine plena sunt, totoq; colore indicant ab incendio se venire: Cinerum deinde tanta vis ab igneo iugo, vt ad multa millia impetu primũ suo, mox vento, circumlati, obruant altè campos, & deprehensas segetes enecent, solumve corrumpant, ad sementem deinde inutile. Ita saxis, cineribus, & maximè flammis, non tantum armenta hauriuntur, vel casæ pastorum. Syluam omnem hæc pestis quacunq; inciderit, necat. Tota oppida sic interdum periere. Catana vix multi operis aggere se tutatur; Vrbs inter montem & mare, opportunis sedibus, si hæc pericula absint. A Lycogenis militibus obsidebatur. Sed vt audis nunciari, dij hos ignes ex Ætna supplicia antea nostra, nunc beneficium suũ fecere.

Postquam desiit Meleander, ipsa res, conuiuijq; alacritas, sermones prouexit in diuersa. Quicquid in Sicilia dignum quod nossent externi, memorabatur. Fabularum inde voluptas historiam abegit. Qui canes latratibus Scyllam ambirent: Quę Charybdi proluuies, quæve ora inexpleta naufragiis. Acis inde infœlix amator de calido vulnere prouoluebat frigidissimam aquam. fugiebat Galatea saxa Cyclopis, non sine aliquo metu narrantium. Ab Elide alter amator subibat maria incorruptus, & Arethusæ pernicitatem prosequebatur. Cadebat sub Hercule Eryx, & maledicebat cæstibus Venus. Religiosa etiam repetebant, facili in deos inter cõuiuia pietate; Qua Insulæ parte erupisset ad connubium

bium Pluto, quæ horridi currus signa, quæ dimotæ ad exeuntis impetum rupes: Vbi rapta Proserpina; vbi serta, vbi zona illi exciderit, in quem cespitem primum sese Cyane fluere sit mirata: Frustra vsurpare Eleusinios aliena monumenta, nec prope Cephissum, sed à Sicilia fuisse Diti viam, qua dotalibus vmbris sponsam inueheret. Errores inde Cereris referebantur, & nocturna religio, quæ tædas planctusq; secretos initiatis credit. Primam noctis vigiliam inter illos sermones cæna consumpserat, quod ex tuba vt constitit, imperauit Meleander vltimam mensam tolli. Sed de côuiuio consurrecturos, iamque libantes Mercurio, subito ferox clamor, vnoq; per castra tumultu terribilis, longe alio motu compleuit.

IOAN-

IOANNIS BARCLAII ARGENIS.

LIBER III.

CVM in castra iam pro militibus laxæ perturbatus Lycogenes intrasset, ferox mali insania, & mox necessitatis ingenio, vltimis consiliis aperire animum cœpit. Inclinatam rem, nisi statim erigeretur, sisti non posse. Noctem si suis ad cogitandum dedisset, forsitan tutiora sequuturos. Quid vero si nec simplici defectione contenti ex sui ducis captiuitate præmia apud Meleandrũ quærerent? Infœlicibus inimicos omnes esse. Sed nec noua auxilia iam sperari, nec aperta vi se Regibus parem fore. Belli furto igitur opus, dum restabant quibus adhuc imperaret, & recenti gaudio cuncta in Meleandri castris feruebant. Oppressurum forte incautos, & in partibus esse noctem, illatos tumultus geminaturam. Celere saltem exitium pro beneficio fore peiora metuenti. His secum exactis primores amicorum aduocat, ostendit hostium castra. Et quid agere iam creditis, ait, immerito suo victo-

victores? Gaudio marcent, & inter suas infulas tanquam victimæ opprimi possunt. Age modo, & transfugarum nostrorum beneficio vtamur. Laxauerunt suo aduentu, tanquam bello iam confecto, quicquid neruorum erat in hostibus. Superueniemus ergo incautis, & quo plures sunt, eo magis cõfuso exitu seipsi onerabunt. Nemo fuit cui non videretur solertissime dicere. Ad suos igitur quisque digressi, monent vt sufficere modo velint diis vocantibus. Offerri victoriam contra fœlicitatis impotentes. In solutos, vinoque depositos, esse eundum. Iram deinde acuebant; Et vero ferendum ab iis omnem cladem quam non priores intulissent. Tenebræ, & dulcedo fallendi, ad alacritatem plurimum erant; Multisque magnitudine criminum à spe veniæ exclusis, strenuè aut mori aut vincere placebat.

Cum igitur prouecta nox esset, bipertito agmine, quo latiori terrore hostem obruerent, iter ingressi sunt. Via erat per patentes facilis campos, & ad ipsa hostium ducebat prætoria. Per eam Lycogeni placuit ire. Angusta alia, sed propior, dumis plurimum tegebatur. Hanc iniit cum parte copiarum Menocritus, lentissime progredi iussus, nec aliquid ante mouere, quam prælientem cum statione Lycogenem ex tumultu cognosceret: Tunc & ipsi multo clamore in vallum niterentur, quippe dilapsis in Lycogenem illarum stationum militibus, nudum latus subito occupaturi, vel auersuri saltem ab eo aliquam belli partem. Plus duodecim armatorum millibus hoc biuio in Meleandrũ ibant, haud impar ad spem victoriæ exercitus, maxime in necessaria fortitudine ferocior. Et silentio

tio quidem iuere, donec in vigiles ſubito curſu irruerent. Tum vero quicquid ad horrorem valet impigre cumulauerunt. Tubas & tympana ex compoſito plura quam pro vſu portauerant. Acceſſit inconditus clamor ſe mutuo ad victoriam inuitantium.

Iamq; pellebantur ſtationes: cum qui proximi in tabernaculis erant, ſubito metu attoniti ſurgunt ad arma. Sed accenſo per tentoria tumultu, maxime à ſomno, aut vino venientes, ſeipſi incondite premebant. Territi, ſemiermes, ſine imperio aut conſilio palantes. Quæ tam ſubita clades? Quis in caſtris graſſetur? An externa hæc peſtis, an domeſticum proditionis nefas? Multi arma, fugam plures meditabantur. Neque ſatis ad ſigna poterant conuocari, miſti tumultu, & inter tenebras licentius metuentes. Conuiuantibus Regibus famam mali ſimul clamor, ſimul nuntii attulere. Nec quid certi nunciabatur, niſi ad portas caſtrorum pugnari. Radirobanes à ſuis in tentorium raptus, cingitur armis. Eadem circa Meleandrum cura erat, cui ad ſecretum vocato Archombrotus toto ore interritus, Si pateris, ô Rex, ego hac nocte tuo periculo defungar. Quid iuuat tenebris te committi, & pugnæ, quæ vnde ſit, aut vbi, adhuc neſcimus? Subduc tuam ſenectutem ex qua tot mortalium ſalus pendet, ſiue hoc prœlium eſt, ſiue fortaſſe inſidiæ. Si placet, auſpicium tuum ſubibo, meaq; fortuna ſi quid in tuum corpus paratur, excipiam. Arma tua, & chlamydem concede. Tu per portam quæ ab hoſte auerſa eſt, egreſſus, cum delectis aliquot militũ, ad neceſſaria pericula te ſeruabis. Placuit fraus illa Meleandro, fidemque miratus per propria diſ-

crimina capiti regio cauentis, tradit iuueni sua insignia. Ipse in ignotis armis ad portam cum paucissimis elabitur. Apice ergo & purpura insignis Archombrotus, cum iis qui conscii fraudis erant tabernaculo egressus ferebatur qua pugnantium clamor vocabat. Præcipitatio, & quod intra cassidem vox inclusa suum genium non seruat, vetuere ne qui loquentem audiebant, intelligerent non esse Meleandrum. Vbi vero ruit in pugnam, omnes non tam in hostem quam pro Rege accensi ad subsidium properauere. Lycogenes vallo reciso occupauerat turrem, neque paucos suorum in eam receptos vlterius effuderat. Iamque in primis viarum angustiis per castra pugnabatur, cum ferro Archombroti tres continuis ictibus ceciderunt. Qui circa illum erant, Regem senem in hoc robur valuisse credebant, & æmulis per lætitiam viribus pugnantem sequebantur. Eo impetu territus hostis pedem versus aggerem referre cœperat; Cum ex alia castrorum parte auditus est Menocritus, & ipse cum suis ingenti vlulatu noctis & belli pauores ingeminans. Dubio & multiplici malo territus miles, regi ægre iam poterat, cũ Radirobanes strenuè ad illam periculi partem conuersus est. Occurrit ergo Menocrito, repellitque cum eo irruentes. Sed illi non periculis, non vulneribus tardati, sola morte sistebantur. Nunc in propugnantes erecti, nunc alternis tecti clypeis, & pertinaci testudine succedentes ad aggerem. Atrox facies rerum. Hinc Archombrotus iam receptũ intra castra Lycogenem sustinebat, illinc Radirobanes arcebat Menocritũ. Vtrimq; infesta nox, incertis per tenebras quid oppugnare potissimum oporteret, vel tueri, donec Lyco-

Lycogenes in proximum tabernaculum facem emisit, suis admonitis vt passim castra incenderent. Hostem cum suis sarcinis conflagrantem, sibi ad victoriam lucem daturum. Contra regius miles confestim diruere vicina incendio tentoria, ne vlterius diffunderetur incendium. Adiuuitque solicitos imber, qui impetu fusus, malum compescuit. Sed & lubrica inde terra fallebat subinde militum pedes, neque certos ictus esse patiebatur. Nocte inter mutuas cædes exacta tot corpora quæ iacebant, tantum sanguinis fusum, & omnia strage immania, calidos furentesque erexerunt in rabiem. Tanquam primum ad certamen coiissent, toto impetu implicabantur, videbaturq; singulorum potius odiorum crudelitas, quam publicarum partium esse certamen.

Iamque non diutius sustinebat Meleander abesse à suorum discrimine. Ergo vltima ausurus, iussit Archombroto nunciari se esse in procinctu: At ille Eurymedi; Si Rex cum suis aduenerit, inquit, laborabimus multitudine, ô Eurymedes. Castrorum angustiæ tot propugnatores non capiunt. Præstabit ex his ipsis quos nobiscum habemus educere, qui improuiso circuitu terga hostium cædant. Nam quid equitatus noster cessat? quid arcus inter tentoria ista compressi? Facile Eurymedes assentitur Archombroto, delatusque ad Regem, quid è re præsenti sit, monstrat, simul partem copiarum per auersa castra deducens, cum ipso ad includendum hostem conuertitur.

Lycogenes intellecto periculo (iam enim vltimam suam aciem circumueniri audierat) tamen ab hostibus quos habebat à frōte, in Meleandrū auerti

non voluit, ne ſpecies fugæ eſſet; Sed ad Menocritum mandata dimiſit, vt quam ocyſſime illuc ſuos inueheret. Cum ille pareret, Radirobanes recedentem inſequutus, partem ſecum exercitus eduxit. Multa planicies, & explicandis militibus apta erat: Illic ergo Menocritus in Meleandri & Radirobanis medio deprehenſus, & vtrimq; in arctum compulſus eſt, balearicis ſagittariis & Siculo equitatu in aperta demum pugna valentibus. Hi curſu effuſo, illi contentis arcubus, prope ſimul longeque turbabant. Tunc vero Lycogenes, gnarus ſi cum copiis deleretur Menocritus, de partibus eſſe actum, frendens, & animi impos, eo vexilla omnia ad ferendam opem egit, obliquo tamen curſu, vt & latus infeſtaret Meleandri, neque terga inſequuturo Archõbroto præberet. Nec ſegnius Archombrotus laxata caſſide vultus exeruit. Et ſum, inquit, ſum Archombrotus, Commilitones. Dii bene quod Patroclo fœlicior ſub maioribus armis fefelli. Regis iuſſu quos videtis cultus ſumpſi, ne fruſtra nocturna diſcrimina ſubiret. Si ſaluum hunc vultis, bis vincendus eſt Lycogenes. Iam enim in Regem contendit non tam quod victoriam illic ſperet, quã quod hic victus eſt. Tamen à furentis & morituri impetu Regem eripite.

Poſt hæc dicta, qua direptum à Lycogene vallum erat prorupit, & acies acclamationibus exultans, ducentem ſequuta eſt. Nihil vero illo certamine crudelius. Alternis cohortes fugiebant, & ſequebantur, confuſa late ſigna: non frons, non terga aciei, nõ latera aut cornua erant. Surgebant acerui cadauerũ, & per ipſa mortuorũ vulnera viui pugnabant. Meleander ſupra ætatem fortis inter milita-

rem

rem audaciam ducis oblitus videbatur. Circa illum Eurymedes & Arsidas, eximia virtute simul intenti ad certamen, & Regi metuentes. At Radirobanes propria ferocia, præmioq; quod sperabat accensus, omnia audebat. Nunc hostium turbabat ordines, nunc vulgaribus non contentus periculis, quacunque rem perplexam aspiceret, impauidus effundebatur. Sed non idcirco hostes cedebant. Rabies, & quid de Rege meriti essent nihil fallens conscientia multum ipsis commendabat nobiliorem in acie mortem. Eminebat Lycogenes notissimis armis, & per suorum ordines ferebatur, collaudans milites increpansque, prout cuiusq; exigebant facinora, strenueque si qua lababant, hostium cæde restituens. Tandem Archombrotus, inter ipsum pugnæ ardorem, animum sumpsit ad facinus supra omnia quæ in acie edebantur eximium. Vrebant iuuenem & Radirobanes æmulus, & hostis Lycogenes. Itaq; vicino Timonidi curam dedit eorum quos ducebat. Ipse cũ suorũ aliquot auide ruit qua pugnabat Lycogenes. Et ille se quæri indignatus, vltro in venientes prorupit. Prior Archombrotus hastili in pectus impresso cum frustra illius clypeum tentauisset, haud mora grandi ab eo bipennis ictu sine successu excipitur. Vterque dexteræ suæ iratus, telisque absque vulnere redeuntibus, fatali quodam æstu efferbuit. Ac dum repetunt ictus, dum armorum aditus vestigant, Archombrotus moræ impatiens quam proxime equum admouet, subitoque amplexu Lycogenem ligans, simul ab ipso astringitur. Inter hos nexus mutuo pondere ad terram ducuntur. Eoq; in lapsu, virtute & industria Archombroti euenit vt Lycogeni incideret.

Plurimi militum vno turbine luctantes oppressere, hi Archombrotum, alii Lycogenem subleuaturi. Versabat se in arena Lycogenes obligatus tibiarum & lacertorum hostiliũ articulis. Sed Archombrotus, quamquam multum inter turbam & ictus anhelabat, non passus attolli iacentem, breui pugione repetiit vulnera qua lorica desinebat, donec eum constaret expirauisse.

Vbi vero extinctum Lycogenem vtrique viderunt, longus clamor dissonusque exortus est, his de victoria exultantibus, illis horridum eiulatum in proximorum funerum confessionem tollentibus. Incumbit attonitis acrior cum suo milite Archombrotus, terroremque per illorum aciem late circumfert, vtique postquam decisum Lycogenis caput arrepto capillitio alte concutiens, de clade dubitare non passus est. Sat deinde quassatum ad Meleandri pedes proiiciens; En, inquit, iam tranquillum Lycogenem, & cui fidere, ô Rex, possis. Pari exitio cęteri hostes, quotquot clementiã tuam nolent, deorum seueritatem experiantur. Meleander Lycogenis caput asseruari præcipiens, in trepidos, & dilabentes inuectus est. Iam n. totis campis non certamen, sed strages videbatur. Nemo ferebat ora victoris, aut reuocantem audiebat Menocritum. Quidam montes ad fugam petiere, alii locorum periti in proximo antra; pleriq; qua metus & fortuna ferebat improuidi errabant. Nonnulli cursu exanimes procumbebant in terram, mox fœde insequentium equorum vngulis protriti. Nullis in miseros casibus ruina pepercit. Radirobanes fugienti instans Menocrito, ex armis & galeæ apice cognitum, capi præceperat. Nec ille, iam fuga

pr-re.

præerepta, ignauiter certabat, donec capto, ſubitiſque aſtricto vinculis, non modo non in hoſtem, ſed nec in ſe ſæuiendi copia fuit. Veſpera erat, priuſquam ſe ad Meleandrum omnes ex perſequendo hoſte reciperent. Et Rex quamquam peracto iam bello, in caſtris per tot mala corruptis pernoctauit; Sed prioris noctis furiæ inquieta gaudia ſuſpenderunt, appoſitis vndiquaq; vigilibus, ne qua bellum reſurgeret.

Nicopompus licet de prœl[i]o erat laſſus, tamen neſcio qua hilaritate compulſus ad carmen eſt. Læticiæ impetu ad eum furorem ſponte vergente, qui rapta vatum ingenia diis miſcet. Ergo ſiue quo maturius gratularetur ſuo Regi, ſiue vt ex celeritate æſtimaretur induſtria, forte etiam vt ineptos poetas terreret, haud dubie niſi ſtatim arcerentur ve[illegible]osè cruciaturos victoriam, paucis horis condidit illud carmen, tradiditq; filio, adhuc ſcilicet prætextato, qui id Regi primo mane tāquam ſuos labores porrigeret.

Vicimus. ô magnis tandem exaudita piorum
Vota deis. Nunc alma ſalus, nunc ſecula curat
Iuppiter. Omnis iô Superum domus, omnis honores
Ara ferat, nullæq; vacent à fronte coronæ.
Viderat infidos latè ſæuire maniplos
Armipotens, Siculasq; rapi vertigine mentes;
Quamquam ſæuus amat ferrum, quamq; iā ardua m[illegible],
Sanguine tela madent, ſemperq; ad fræna tumultus,
Et furor, & fracta vaſtis in montibus haſtæ;
Has tamen inuitus ſtrages, hæc funera vidit,
Tunc primum iratus bellis, ex quo improba cœlum
Terra Gigantea tetigit formidine pugnæ,
Et Pallenæis Superi ſudaſtis in aruis.

Ergo animis, vultuq; calens, & grandior irâ,
Terribilem dextrâ pinum, leuaq; frementes
Exhortatur equos. Vix Thracia liquerat arua
Phryxaosq; sinus, & iam nostri alta Pachyni
Toruus inaspecto pulsabat littora curru.
Tempus erat quo mista acies, infensaq; signa
Certabant, Regisne forent, hominumque, deumque,
Iura soli, an nostris Erebus regnaret in oris.
Iam partes, Meleandre, tuas, iam numine toto
Aucturus, volucri Mauors se nube tegebat:
Cum medio obstupuit cursu, librataq; tela
Continuit; Rapidi vix audiuere iugales
Imperium, & prono non sat stetit orbita cælo.
Tum sic ore loqui. Quænam hæc spectacula belli?
Inuideam, laterne magis? Nil Marte fauenti,
Nil opus est. Vincent, sed non heu munere nostro,
Quos vicisse velim. Virtus hæc fata peregit;
Indulsitq; suis. Quænam hæc sub casside sancta
Canicies? Tune his animis annisq; verendus,
Tu pugnas Meleandre, & nondum deficit hostis?
Talis syderea quondam Saturnus ab arce,
Assertor si stare sui, si bella subire
Nosset, adhucq; recens dextra terrere periclum:
Non Latio celandus erat, non aurea nostro
Sub Ioue, mutatis liuerent secla metallis.
Quinam autem (ô animos! ô nostram æquantia sortẽ
Pectora! & emissa plusquam mortalibus hasta!)
Quinam illi mediis victores hostibus ardent,
Impelluntq; acies? Parili quam fulgure cassis
Emicat & geminos mors effera surgit in enses!
Nempe ambo externum Siculis genus, ambo triumphos
Adproperant Meleandre tibi. Sardoa veretur
Hunc dominum tellus, Libycis hic venit ab oris.
Macte

Macte animis gens ambo deûm; Vos omnia fama
Secla manent, donec vestris seruata lacertis
Insula spumantes circum teret altior vndas.
Quid reliqui, quid deinde duces? quid sydera miles
Promeritus? Vade ô celeri victoria gressu,
Sudantemque tuâ lauro deterge laborem;
Vade lubens meritoque para subuecta triumpho,
Te simul, & magnos populis ostendere Reges.
Dixerat armipotens; Et iam fuga deuia cœtus
Fregerat hostiles; Diri ducis impia ceruix
Iam summa Libyci stabat victoris in hasta;
Cum fragor humano maior scidit æthera vastum,
Et plausu Superûm, & furiis vlulantibus hosti.
Ista loquebatur Phœbus mihi, & iste tumultus
Eripuit noster dixit quæ cætera Phœbus.

Rex quamquam occupatus, dum mane induitur, totum carmen perlegit; cum Nicopompo iocatus, quod adhuc rudem filium substituebat in gloriam suam. Misit deinde ad Radirobanem, qui referrent an iam adiri posset: Nec multo post cum procerum cœtu ad illius tentorium contendit. Ille quamquam auxilij quod Siciliæ præstiterat, editæque fortitudinis, plus iusto erat memor, inter hunc tamen superbæ lætitiæ tumorem ægritudine macerabatur, quam ingerebat Archombroti Lycogene victoria. Tanto inuidiæ supplicio incubantem adiuit Meleander, humanissime acceptum beneficium commendans, Sardisque imputans momentum armorum. Victoria nostra (inquit) ô hospes, tui operis est. Ego restitutis à te rebus cum vtar, sæpius meminero hæc à te accepta quam cogitabis te dedisse. Fruere interim bonis auxilio tuo partis, & ex lætitia populi intelligas quantum nobis præstite-

ſtiteris. Radirobanes, quamquam nimium ratus vere hæc dici, publice vetat Regem, ipſius verecundiam onerare. Cauſæ enim, & fœlicitati Meleandri omnia deberi: Se quoque beneficium accepiſſe cui ſanctiſſimis armis miſceri licuerit.

Sic inter ſe loquentibus nunciatur, Argenidem ad caſtra perueniſſe: Illa pridie in Epeirctes mœnibus, vnde pugna poterat proſpici, non lacrymis magis pepercerat quam ſanguini miles. Decolor, & nunquam fœlicius habens, quam cum timor ſenſus extinxerat; nunc cōcededat doloribus, nūc redibat in ſpem ac vires, nunciis identidem miſſis qui ſtatum pugnantium referrent. Nunquam tamen Poliarchus animo excidebat. Hunc intra ſe nunc deiecta, nunc cum iurgio alloquebatur. Malim ego, chariſſime, hos fletus, hæc incertæ mentis mala te ſcire, an vt facis ignorare? Perires mecaſtor ad dolorum meorum memoriam. Quod ſi audies captam; aut ex hoſtili ludibrio, ſua manu, ſuo vulnere ereptam Argenidem; ô facinus! ô amor infelix! nondum ſemel morte defunctá, iam nunc iterum tuo exitu conficior. Abes autem Poliarche? Tene, an inimicum aliquem deorum reum agam, quod tam lentus es? Quæ obliuia? quæ te in Africa lotos à reditu arcet? Non te genius tuus quid hîc rerum gereretur admonuit? Aut plus apud te odiū patris, quam noſtræ familiaritatis iura poſſunt? & qui ceſſare non potes, an, proh ſcelus! gratiora pericula inueniſti? Adeſſes, Poliarche; pugnares in hoſtem. certa eſſem victoriæ: Deberet Siciliam, & me ipſam, genitor tibi; quæ nunc aut perire pateris, aut ſaltem alienam gloriam eſſe. Nam ſi velles, non elementa, non caſus, non natura obſtaret re-

deunti.

deuinci. Post illam obiurgationem, tanquam sacrilegio confusa quod Poliarcho irasci esset ausa, in contraria animum rapiebat. Satis sibi dolorum & curæ, quod in ea acie genitor versabatur. Si Poliarchus in idem periculum missus esset, non se suffecturam solicitudini. Bene, inquit, fata consuluistis, quod in tantarum rerum discrimine, saltem de Poliarcho non timeo. Donec viuet, donec erit incolumis, quid me calamitosam existimem? Aut quid tantopere formido? quasi ille in fidem, vel dij in illum, vt æqui sunt, peccare vnquam possint.

Hæc & talia inter lachrymas expendentem, quæ paulisper peplo summisso tegebantur, nunciata hostium fuga, quam & ipsa vtcunque cernebat, in solatia erexit. Tunc passa alloquentem Selenissam, & gratulationem cæterarum quæ proxime constiterant. Populus quoque in palatium sequutus redeuntem, suo more intemperanter lætabatur. Postera luce, cum maxima ciuium parte ad castra se contulit. Sed ne integra illi gaudia essent, crebra in populo fama effecerat, pactum ipsius cum Radirobane coniugium ita credente, vt etiam tanquam votis virgini gratis rem palam celebraret. Rex inter suauissimi amoris lachrymas venientem amplexus est; & te, gnata mea, iam heredem Siciliæ teneo, inquit. Periere qui gentium iure peruerso ad se regnum trahebant. In Radirobanem deinde intuēs; Hic est mea Argenis, inter cœlestes Siciliæ tutelas numerandus. Deûm virtute, illiusque vt hodie regnemus, effectum est. Archombrotum præterea eximie commendans, ad minores quoque duces, & præcipue exteros, laudatione aptissima descendit. Argenis conuenientibus verbis vnumquemq;

prose-

prosequuta, vicissim audiebat gratulantes, & à solius Radirobanis, quem timebat, blanditiis, vt licuit potuitque auersa est.

Meleandro Epeircten dedituro solum obstabat, quod persoluenda cæsorum corporibus iusta erant. Iam enim & spõte, & monitu vatum, dispersus ad opus exercitus postremæ in mortuos pietatis officia vrgebat. Hi cædere arbores, aduehere alij, thoros cæteri multo gramine apparare. Sedulitate tam varia extiterũt subito pyræ, & funera in quamlibet digesta iacuerunt, maximeque vulgaria. Nam præcipuorum cadauerum multa, quo preciosius cremarentur, pietas propinquorum lecticis obuexerat. Rogos ergo militari pompa subornant deuictorum exuuiis, vt inter omnis generis tela & arma, trophæorum instar esset. Qui priuatas necessitudines inuenerunt, purgatis lympha vulneribus, vnctique, aut vt cuiusque opes erant ornati, expectabant ignium munus. Omnium vero capitibus corona data ex Apio, victoribus & mortuis quippe conueniens; Nam & tumulis eam herbam amabant inferre, & Græcia plerorumque certaminum victores coronabat hoc præmio. Fœminarum multitudo, puerorumque conuenerat; planctuque & iactura comarum, vltro incipiebat exequias celebrare; vt appareret non conductas lachrymas esse. Siue propinquos deflebant, siue mœsticia spectaculi, aut eiulantium tot exempla, non ingratum lugendi impetum vulgo admouerant.

Compositis cadaueribus, pullatus Meleander procedit ex castris. Sequebatur Regem exercitus, versis telis, & in terram negligenter pendentibus. In hunc modum funebrem campũ aliquoties ambiere,

biere, iussis per vices clamoribus, rursusque non minus atroci horridoque silentio. Rex denique ad maximam pyram venit, facemque accensam manu sustinuit, donec socios iam arsuros miles conclamauisset. His tertio vocatis, vultu operto, auersusque, ignem subiecit. Idem Radirobanes ad alium rogum fecit, Archombrotus ad aliũ. Cæteros subito amicorum officio flamma corripuit. Sed atrocissimum fuit de captiuis inter concitatos furentesque supplicium. Et parcebatur quidem gentilibus: Sed qui externi sub Lycogene meruerant producebantur vincti ad rogos, & multipliciter confossi fundebant sanguinem, quo ignis spargebatur. Inuocabat miles victor ad tam dira solatia manes sodalium, donec Rex abominatus crudeles inferias, captiuos qui supererant seruari tanquam ad alia supplicia præcepit. Ad cadauera autem hostilia, ne per infesti aëris tractus, in morte etiam nocerent, publici lictores cum vncis sunt dimissi, qui in proximos gurgites foueasque insepultos prouoluerent.

Mox tumultu intepescente, & pyrarum labentibus flammis, Meleander conscendit in suggestum. Illic breuiter, vt Regem oportebat, eos laudauit quibus sepulturæ honorem habuerant; Victores appellabat, & in morte fœlices, qui inter ipsam virtutem defuncti non periclitarentur suas laudes vllo facinore vllave fortuna corrumpere. Pulcherrima hos præmia breuis doloris ferre, diis manibus charos, futurosq; in terris fama superstites donec vlli Siticines canerent. Conuersus deinde ad circumstantiũ præconia, nauatæ operæ, fideiq; seruatæ gratias egit. Deos quidem, virtutemque, &

con-

conſciam recte mentem, gratæque poſteritatis memoriam, viris fortibus mercedem ſummam eſſe: Sibi tamē præterea curæ fore, vt beneficium in memorem Regem, bene collocatum cognoſcerent. Luctu depoſito ſe in vrbem ſequerentur lætioribus ſacris operaturi. Aderant ex compoſito familiares, qui ad hæc verba (nam & ſacerdos aquam luſtralem ſpargebat) detraherēt eius humeris funebrem veſtem, palmatamque reponerent. Alij Pæanem exorſi ſunt, ex fœlici omni gramine aut arbore decerpentes quod temporibus, manuque geſtarent.

Iamque omnibus præparatis, Rex cum ſuis Epeircten redire maturabat. Nec viſum eſt triumphare; quia de ciuib. victoria erat. Proximus tamē triumpho reditus fuit. Nam & milites lauro, & qui pompam procurabant, olea caput incinxerant: Antecedebat cum ſignis exercitus, & vario cantu ad ſpectaculum inuocabat læticiæ deos. Currum omnibus maieſtatis & victoriæ inſignibus ſpectabilem. Meleandro admouerant: Ad quem ille cum Radirobanem inuitaret, longa fuit humanitatis contentio. Radirobanes hunc Argenidi locum aſſerebat conuenire: Sederet cum Patre princeps virgo. Ambo conſpicui populo eſſent, ambo omina plauſuſq; exciperent: illis deos, illis fortunam pugnauiſſe. Se ſane, ſi ipſi paterentur, equum funalem inceſſurum; Si nollent, currum proxime ſequuturum. Palam erat à iuuene ambitioſiſſimo hæc amori tribui, & ſpei nuptiarum; Cui cum non perſuaderet Meleander in currum conſcendere, aut expectare dum alius ornaretur; ipſe quoque vehi non voluit. Deniq; non Principum modo conſenſu, ſed

& vo-

& votis acclamantium militum, sola in eum Argenis collocatur. Currum Reges in equis, & ipsis laureatis, præcedebant. Ante illos Archombrotus in candido equo ibat, læua temperans frænum, dextera opimum spolium gestans, Lycogenis caput, in quod alacer populus intuebatur, gnarus illic summam esse victoriæ. Arborem armis Lycogenis indutam miles quidam præferebat Archombroto charissimus. Neque procul Menocritus grauis catenis visebatur. Prætoriani autem, militumq; præcipui, tam currui quo Argenis vehebatur, quam regibus circumfusi, in virginis quidem honorem, licentiam triumphalem, salesque prætextatos omiserant, sed nuptiales passim deos, Hymenæumque, & Iunonem, & Erycinam vocabant, nunc in Argenidem nunc in Radirobanem intenti. Ortum à Sardis hunc ludum credidere. Et cum Siculi conuenisse de nuptiis inter Reges arbitrarentur, lubentes futuri Principis animum per hos iocos lacessisse. At non Argenis hæc patiens audiebat, indignata victoriæ si eo pretio emeretur, iamq; prope Radirobani inimica.

Interim populus, fores ornatas impedierat lucernis atque lauro. Quisquis maiores ex cera in atriis habebat, apertis armariis simul genus ostentabat, & mortuorum imagines citabat ad gaudium. Ciuium quoque distincti ordines, obuiam Meleãdro processerũt. Primus erat puerorum, in pexa, & candida veste chorus, rudi pæane plusquam iubebantur clamantium. Mox quotquot in vrbe Musicam excolebant; hi voce, illi plectro ac fidibus Regi canentes. Succedebant artificum collegia, quos statim Magistratus sequebantur quisque cum in-

fulis

ſulis dignitatis. Hi Regem longiſſima gratulatione morati, locum miniſtris deorum permiſere, qui vltimi in honorem veniebant. Signa quidam ex iis, & inculti operis veteres deos, coronas alij, omnes ignem præferebant, tuto, nec ſine prudentium riſu, deorum omina ingerentes, prænuntiatumque Lycogenis exitium ab auibus, fulminibuſque, & extorum prodigiis. Inter hanc pompam Rex ad portam vrbis peruenit; in cuius limine ſublimem ſtatuerant Pacis imaginem, cuius dexteræ Mars Oliuam inſerebat. & adulatione immatura, quaſi pacatæ res Sicilia tota eſſent, ſubiecta imagini tabula Meleandrum affabatur his verſibus.

Victor ades, tecumque redux (Pater optime gentis
Sicaniæ) feſto Pax cingitur aurea cultu;
Et cœlo niueis Pietas demittitur alis.
Aſpice quam facili redeunt tibi Numina curſu;
Aſpice quam ſubitas mutat Concordia terras.
Alma quies, diueſque labor, ſe numine miſto
Indulgent late campis: Hîc flore comanti,
Hîc culmis ſtipatur ager. Se blandius vlmus
Porrigit, & lapſa repetunt connubia vites.
Bella procul, ſcelerumque minæ, ferrique licentia
Nunquam tuta fides. Solio ſublimis auito
Tu, Pater, & tantum lex tecum armata ſedebit.

Rex à porta proceſſit in editum Iouis fanum. Inde Menocritus in carcerem miſſus, & cum eo Anaximander, quem paulò antè Catanéſes vinctũ adduxerant (ſed ille ex vulneribus intra quatriduum, alter non multo poſt ægritudine animi deceſſit.) Fractæ quoque Lycogenis imagines, edictumq; ne ſeruari priuatim, aut in ſuorum deinde gentiliũ ſiue honoribus ſiue funerib. has aſpici vel

ferri

ferri liceret. Peractis inde sacris ad arcem Meleander digreditur. Fessus erat pridiano certamine, curisque, & mox ipsa lætitia. In cubiculum itaque secedit, sumptaque leuiter inter domesticos cœna componitur ad quietem. Neque minus imitatione soporis, solitudinem quæsiuerunt in grauissimis curis, Radirobanes, Archombrotus, & Argenis. Singulos suus dolor vrebat. Radirobanes quamquam plenus temeraria sui fiducia, grauiter tamen acceperat virtutem successumq; Archombroti, & populi voces, & vultus in eum Meleandri. Sed vt imparem contemnebat: Nisi quod omnia magnus amor formidat. Versus igitur in contemplationem sui, quantum auxilio, quantum viribus præstitisset, suaui sopore & per fœlicis prælij imaginem ludente, est obrutus. Altius ictus erat Archombrotus: expertus nihil esse crudelius quã quod homines appellant suauissimum amorem. Nec tam sibi nocere fortunam arbitrabatur, quam silentium suum. Se enim haberi in priuatis, dum genus atq; opes patitur ignorari. Nihil esse cõsultius, quam vt suas fortunas atque vota apud Meleandrum profiteretur. Hæc ita decernenti, occurrebant parentis mandata, adhibitiq; iureiurãdo dij, se in Sicilia sui generis indicium non esse facturum. An ergo scribere ad parentem, an ipsum illuc ire satius esset, iurisiurandi gratiam petiturum? Tardum vtrumque videbatur. Minus tamen scribendi displicebat consilium. Nam ab Sicilia tamdiu abesse, hominis esse credebat non ex merito amantis Argenidem. In hac animi tempestate inquieto strato negligenter iactatus, mentis mala transire ad corpus non satis sentiebat.

At Argenis multiplici malo confusa ad solatium

adhibuerat Seleniſſam. Simul ambæ de Poliarcho & Radirobane querebantur. Cur ille abeſſet, aut heu miſeræ iſtum viderent? O grauem (mater) victoriam! inquit Argenis. Quid intereſt Lycogenes an Radirobanes vicerit? niſi forte, quod ereptus à Lycogenis telo pater iam parricidio meo concidet. Nam ſi me Radirobani tradet, ego effugiũ in morte inueniam, & mei vulneris dolore conficiam patrem ſenem. Ergo vel in prædam nata ſum, vel in ſpolium, mercedemque victoriæ? Ergo fatum mihi in exitium deſtinauit quæ præcipua dabat, regnum & formam, & ideo tantum perueni in Poliarchi notitiam, vt ſcirem me indignam quæ tantæ virtuti coniungerer? Quid hunc autem ceſſare exiſtimas, Seleniſſa? An experimentum capturus conſtantiæ meæ, hæret alicubi diſſimulatus, & in Inſula forſitan iſta? An inſidiis æmulorum petitus eſt vir fortis, ideoque non ſuſpitioſus? Cui iam vero fidere poſſim? quem exploratorem ſuæ ſalutis, quem miſeriarum mearum nuncium mittere? Sub hæc in lachrymas lapſa audiebat Seleniſſam, maiora ſolatia, quam quæ ipſa capiebat, credebatve, ingerentem: Donec reſumpto loquendi impetu; Non prima, inquit, ſum, ô Seleniſſa, quæ infœliciter amauerit. Quid fortunæ manus damus? Mors vltimum remedium erit, & quod nunquam effugiet. Poſſim cultu mutato ire ipſa, & inueſtigare Poliarchum? hei quod non ſufficio illi audaciæ, rudis fraudum, nec fronte ad mendaciũ obducta; forte etiam, (ſed hoc leuiſſimum eſſet) inter labores expiratura. Præterea, neque me ſequi poſſes, & in crimen ſubſtituereris, ſi Rege ignaro elaberer. Audi quid potiſſimum probem. Archombrotus eſt, vt intelligis, amicіſ-

amicissimus Poliarcho. Causam absentis pridem egit apud Regem, author maxime vt reuocaretur. Facile efficiam, vt Poliarchum quærat, reddatque Siciliæ. Nesciat tamen quæ me illius videndi causa sollicitet. Aliquid poterit fingi; nec carebit veri specie mendacium quod ad credulitatem exegerimus ambæ.

Laudauit ingenium Selenissa, siue fraus illi placebat, siue defessa, sibi & Argenidi quærebat ab eo luctu quietem in reliquas noctis horas, quibus ab insomni Argenide consumptis, Præfectum cubiculi vocat, & de Lycogene occiso pauca quædam locuta, palam iubet ab Archombroto sciscitari, satisne à vulneribus (nam leuia, sed pleraque acceperat) ea nocte valuisset. Meditabatur enim blãditias, grauia demerito iuueni imperatura. Archõbrotus, tanquam in cœlum raptus, & prope non dubius se amari, Præfecto respondit, si Meleander & Argenis valerent, quoniam ab eorum salute pẽdebat, se satis esse incolumem. O mortalium mentes, plerumque timentium gaudia sua, & calamitates amantium! Lætus iuuenis, ignarusque consilij quod Argenis iniuerat, fatigabat superuacuis cogitationibus animum, & in limine virginis stabat, vt egredientem salutaret. Nec ingratus aduenit; totoque itinere, dum ipsa ad Meleandrum procedit, cum eo colloquuta, nihil dum tamen de Poliarcho dixit; Nondum enim matura res erat, & sermonibus illis solitudo debebatur. Ecce autem nouos errores. Radirobanes, ab amore non sanus, habebat pecunia emptos, qui de Argenide, & Meleandro assidue referrent. Ergo adhuc in cubiculo hærenti nunciatur, Argenidem primo mane ad

Archombrotum misisse. Illum statim adfuisse, & oppido quam familiariter virginem illi loquutam. Exarsit illico suspicio, & vt in litigiosa fœlicitate, non secus animum ad amandum, quam antea ad bellum composuit. Frendens cum Virtigane secessit; qua arte quove prætextu Archombrotus tolli posset, aut quid indignius quam ab æmulatione ignoti priuatique Regem tantum metuere? Mulcebat accensum Virtiganes, eleuando Archombrotum, suadebatque eo die aperire Meleandro (cui ad prandium promiserat) ineundæ affinitatis consiliū. In expedito rem fore, despectumq; Archombrotū insaniæ pœnas ad satietatem daturum, cui si magis anxie aut publice vellet Radirobanes irasci, nimia supplicij solatia forent, tantum Regem æmulatione vsissse.

His curis amoris vacuus Meleander, maiora procurabat. Belli enim non temnendæ reliquiæ erant, Syracusæ, Lilybæum, Agrigentum, & quæ cæteræ vrbes à Lycogene steterant. Illis simul opprimendis an diuidi præstaret exercitum, an in singulas totis viribus niti, consulebat Cleobulum. Is nihil dubitabat de deditione oppidorum, quia nemo factioni supererat quem ducem dignarentur. Satis est, inquit, ô Rex, si minari perseueres, ostentesque paulisper armatum exercitū, tantum vt timor pœnitentiam ciuitatum acceleret, à quibus propediem, videbis hîc legatos. Nam præter ingenium lymphatæ, amabunt redire in naturam, quam videbatur excussisse defectio. Ne time. Bello isto defunctus es: Sed nec illius vere causa in ciuitatibus fuit, & si dehinc securitatem amas, longe alij sunt malorum fontes quos obstruas. Meleander tot recentiū

malo-

malorum cruda imagine ſolicitus de futuro; Curandum eſt, inquit, vt diuturna ſit hæc regni reſtituta valetudo. Nec vnquam certius, quam cicatricibus adhuc nouis, deprehendemus vim telorum, & formam, quibus paulo ante ſaucij, rurſus peti poſſumus à fortuna. Quod ſi inter atrocitatem periculi obieciſſes, quæ antea à me peccata ſunt, non tam monere quam exprobrare viſus eſſes. Nunc autem in tuto, ſi quod ſentis ediſſeres, in futurum cautio erit ne eadem peccemus, Cleobule. Ille veritus quamquam volentem Principem contumaci libertate irritare, amoliebatur omnem ab eo culpam. Temporum enim, hoſtiumque, & fatorum eſſe crimen. Et poſtquam ea modeſtia, conſiliis quę parabat obnoxium Meleandri animum fecit; Quãdiu, inquit, lenitas in virtutibus erit, non diceris vllo vitio impuliſſe labentem in clades Siciliam. Lenitate, inquam, tua malignitas fatorum in tuas & patriæ clades abuſa eſt. Illa facilitas, illa indulgentia in Magnates, illa tua tuorumque Maiorum incauta in eos profuſio, prodidit præcipuas imperij vires, aperuitq; iniuriis deſpectam dignitatem. Iam quidem perculſi ſunt, iam ſilebunt defeſſæ factiones. Aſt vbi reſpirarint, expecta alios fluctus, niſi ventos pluſquam Æolico vtre tenueris. Pugnabũt erumpere, & quamdiu nimis poterunt illi, nunquã ſatis Reges poteritis. Nec in tyrannidem te adorno. Ipſis quoque conſules, ô Rex, ſi efficies vt timore, aut faſtidio culpæ, paulatim inquietos mores dediſcant. Tum Meleander; Scio, inquit, ex his nubibus feruere pleraſque procellarum. Sed vires eorum hominum adultæ ſunt, & ipſo tempore ac patientia Regum iam prope legitimæ. Has itaque

que accidendo vel iniuriam facere credar, quia natam ante me potentiam percellam; vel nimio in conatu regias vires iam sæpe delibatas, & quarum infirmitatem celari interest, inconsulto experiar. De successu (reponit Cleobulus) melius ominare, dum ordine, & per partes euellas eam segetem qua isti luxuriant. Sed nec crede iniquam fore causam, & quam dij hominesque non probent, si pugnabis pro regia dignitate, & Siciliam à patricidio prohibebis quo ipsa se furiis mactat. Quinam illi sint, vide, vnde processerint, quæ illos machinæ fastigio suo admouerint. Vtcunque se iactent, Maiorum tuorum beneficio, opes comparauere, in præfecturas missi sunt, regiæque amicitiæ indulgentia hoc culmen condiderunt, ex quo hodie siue ipsi, siue eorum posteri certant in Reges Tua sunt ergo tela quibus lacesseris: tua acies tot mucronum, cęca discordiæ manu infœlicitatem sui authoris vouentiũ. Si merentur, si ferre fœlicitatem suam non possunt, ab iis duntaxat recipe quod à vobis acceperunt. Nudos mediusfidius relinques, cogesque obliuisci spirituum quibus nunc intumescunt, vestras apud se mirari diuitias, suæ vero sortis ignari. Ac quo maturius consulas sceptro, vide quam multũ coalescat illorum in vos imperium; quam publice, quã periculoso consensu hęc veluti iura peccandi nunc asserant. Inter se æmuli, inimici, tamen vix libenter accipiunt à Rege vllum premi. Quisquis ergo rebellat, cæteri adsunt vel publice, vel priuatis affectibus. Nunc causæ se addunt, nũc tempore vtuntur iam satis occupato, quo alio iurgandi prætextu distrahant Regem. Alij tuum latus, tua castra non deserunt. Sed lento, & per ambages fracto regio-
rum

rum consiliorum, aut militum vsu, diu volunt rebellium contumaciam conferri viribus sceptri. ne videatur indignum Regibus aut impar esse periculum, assuescatq; populus vereri hos motus & pati. Ita sibi ipsis & exemplum faciunt, & exitum ornãt, si irasci in Regem contigerit. Hanc coniurationem nisi anteuertis consiliis, quantum aberis à Merganiæ fato? Regio erat sub vno formidanda, nunc segnicie vel patientia imperantium, adeo in varios Principes lapsa, vt domino tota exciderit.

Quamquam recenti memoria tenes, Rex, quid hæ possint factiones, permittis hic tamen earum cunabula, & ingenium percenseri. Nam & accendi te volo, vel parari ad patientiam haud dubiæ cladis. Igitur si quos amas, si quos attollis, præter veterum Optimatum libidinem, tanquam de eorum bonis sit quod largiris, excedunt ab Aula, queruntur se contemptos, in arces, in præsidia, quæ iis credidisti, confugiunt. Fortunas populi deflent, exanimati regni sanguine paucas hirudines repleri, non ferendam eorum superbiã qui fascinato Principi illudunt, veteresque & emeritas stirpes inexperto recentis potentiæ gaudio calcant. Frequens hæc quidem (vt nosti) diffidendi est ratio, proruendique ad ciuilia arma. Sed & aliæ præterea caussæ illis ingeniis faciunt defectionis audaciam. Diu ipsis largitus, cesses vtcunque: Magistratus, Præfecturas, iam plenis, necdum tamen satiatis negaueris: Iis arcana omnia non credas, habeas alios fideliores tibi: Non accesseris odiis quibus æmulos deuouent; Illico indigne haberi se putant; frendentque, tanquam contumelia violati. Alij, vt reuerentiam sibi concilient, & quid possint Regem a

moneat, quærunt offensionis materiem, & gratis ineunt consilia in publicam pacem. Cæterum quæcunque illos occasio tollat in rixam, viribus quas vos Reges tribuistis succincti, mox clientes armatosque inueniunt, eo prolixius quod hæc secedendi facinora semper inulta sunt, & plerunq; præmia habent. Sic erecti, sic veluti in suo regno collecti, opimiora ad conciliandam pacem à vobis Regibus extorquent, quam si ipsis obsequium & fides mansisset; Vestro interim auro, vestrisq; stipendiis (quis ferat?) militant acies quas in vos educunt. Ærario vestro feroces, aut rationem imperij deposcunt à vobis, aut regnandi modum præscribunt. Vestri coloni sunt, vestri ciues, qui plusquam externis tumultibus per hæc bella eruuntur. Quid deinde? Emitis pacem, (Reges:) His prodest peccauisse. Vos in regno nunquam bona fide pacata, expectatis soliciti ex quo cinere se flamma refundat, cui placeat gloria nouæ litis, quæ fœderum tabu[illegible] iam plenissimis libris addendæ sint. Minimum putem, quod hæc bella, hæ paces, exterarum gentium ludibriis euilescunt, quodque minor quam pelago fides est, siue quietem agimus, siue tumescimus. Maiora sunt vulnera, quibus viscera patriæ lancinant illi mores. Robur enim maximæ gentis, & cui si hæc absint incommoda, nulla non cesserit, hic assiduus & pestilens ventus affligit. Pereunt vrbanæ rusticæ opes, quascunque prouincias turbo afflauerit. Consumitur impetus animorum, & Prudentum quos multos habemus, solertia, digna Orbi imminere, his domi pacandis tota vix sufficit. Instituuntur præterea animi iuuentutis ad audaciam, & contemptum maiestatis, in-

fandam-

fandamque dulcedinem belli ciuilis, in quo furor & auiditas, subitas pugnas & præsentia præmia habet. Ita domestico facinore marcescit quicquid ad terrorem exterorum Dii Siciliæ nostræ tribuerant. Neq; putes hæc esse rudiméta flagrantium animorum, qui castrensi disciplina eruditi, æstus inter se conceptos, mox in peregrinum hostem validius effundant. Vtinam hæc solatia saltem essent ciuilis insaniæ. Sed ne isthic tyrocinium ad fortitudinem aut militiam credas, cogita quam sæpe plus vanitatis & minarum hi turbines habeant, quam iusti laboris in castris. Conueniunt illæ cohortes in arcibus, vrbibusque obnoxiis, facilem ciuem, aut imparatos agrestes diripiunt. Hæc plerunq; fortitudinis summa. Acies raræ; nulla, aut subita discrimina, quia obnoxie placantur, & ante fortunam armorum ab facinore donatos dimittitis. Sed etiam vt bella hæc durent, vt sæuiant mutuæ turbæ, at interim miles opimæ patriæ spoliis saginatur, & in bonis miserorũ ciuium bello quam pace delicatior latrociniis magis quam constantia, robore, arte, imbuitur; Vt ad disciplinam deinde veri & sobrii Martis, & in externis regionibus interdum infœcundi, frangatur enerui fastidio, doceatq; diuersissimos esse labores, prædatoris & militis.

Temnimur interim, ô Rex; Et si quid in vicinos minaris, robori minus suo quam malis nostris fisi, tuos conatus despiciunt. Largitione tantilla facilè credunt excitare de Siculis, qui ciuili seditione te implicent. Sic tradunt te iis debellandum, per quos tuis auspiciis debuerunt euerti. Nobilissimæ genti infamiam an perniciem hæc plus creent, ipse existima. Vis denique quod tui ciues queri possunt

 hic

hic audire? Componendis his fluctibus olim populus ad regiam potestatem respexit. Ne collideret Optimates ambitio, ne vnam gentem factiones diuiderent, essetque timendum à ciuibus, quod hostes solent minari, transtulere in Regem purpuram, solium, fertum. Quod si adhuc in regno vexantur reipublicæ malis, quid pretii illis erit traditi sui iuris, exutique imperii? Aut illos in libertatem restitue, aut domesticam præsta quietem, propter quam libertatem reliquerunt.

Meleander ad hæc verba ingenti suspirio pectus concussit, & facilius argui morbum posse respondit, quam expelli medicina. Iam se Eristhenem & Oloodemum, ferro vltum. Lycogenem occubuisse. Si ad illud exemplum quotidie seueritatem res exigunt, sibi ipsi in odium venturam potestatē quę sanguine Optimatūm alenda sit. Summa in illis indoles (inquit) animi vigor, multæ virtutes. Scilicet extinguam, aut premam hæc sydera? Omnia autem? Sed illud inhumanum, & fortasse supra regias vires. Quænam igitur? Nempe suspecta. At vero & solæ suspicionis pœnas luere est indignum, & præterea sæpe nullum est ante tumultus suspicionis vestigium. Impetus in viuidis mentibus præceps haud raro simul cogitat, simul excit hos motus. An omnes habebo mea rigiditate auersos? Viuamne ferę instar in solitudine, an potius nouis hominibus regiam implebo? Acerbius mehercule ipso malo remedium. Deos & fata spero, postquam sumus emoliti acerrimam tempestatem, pro habena reuerentiam nostri fore expertis quid possimus. Saltem, Cleobule, quam mitissima consilia habes expróme.

Tum

Tum Cleobulus. Faueo tibi, ò Rex: Id est, Proceres quantum licet tecum excuso. Læti in illis, & ingentes sunt animi, & hæc ipsa quæ arguimus magnæ indolis notæ sunt; &, si legum habenis teneretur, rebus publicis salutaris: Nunc quia illam passi estis lasciuire, eorum quæ cogitat, quæque audet, inclino in vos Reges inuidiam. Cæterum cum virtutes ac vitia non plus ex merito æstimentur, quam ex populari iudicio, nihil mirum, si consuetudo & peccantium claritas, atque successus, nobilitauerit hanc culpam: Quam si premi & eripi cupis, reuocanda est paulatim ad suorum natalium vilitatem. Hoc autem efficies, primum nominis veri dedecore, vt apud te perduellio, coniuratio, perfidia, nominetur; Nō vt solet, magnitudo animi, prudentia, societas, publici boni cura. Deinde vt qui à te secesserint, saltem efflagitatæ veniæ humilitate frangantur; Cum nunc (miro gentibus ritu) damnare te solis, publicis professus codicillis hos esse innocentes. Nam si rei non fuerunt sumptis armis, certe tu reus in quem illa sumpserunt. Triste dictu. Si hæc postrema exceperis arma, in quibus simpliciter victor es, vide sub te & patre tuo turbas. Omnes ea cautione dimissæ sunt, vt terras populatas, conscriptos milites, cætera defectionis facinora, nimia simulatione, & prodente captiuitatem imperii, imputaretis vobis. Iussu hæc vestro, aut vestri gratia, esse patrata, publicis chartis sustinuistis inscribere.

Sed durū est, premere illas stellas. Enim nec obrui illas, ac nec regi oportet inhumana ratione. Luceant, ò Rex: dum meminerint cui Soli lumen hoc debeant, nec caliginem faciant tuo orbi. Fere necesse videbatur alicuius sanguine lui hoc crimen.

Extorsit

Extorsit atrocitatem remedii à tua bonitate cum Oloodemo Eristhenes, & infælix vindex Lycogenes, cæterorũ animos aliquandiu sui memoria tenebit. Quisquis aũt temporũ istorũ oblitus, in hunc ludũ primus descendet, ocius hominẽ preme, non tardis, non incerta consultatione libratis conatibus. Ipse tibi expeditionem desume, ne tuorum ducum præuaricatio illam causam inutili mora cõficiat. Si audebis, si non cunctaberis, multi maiestatis reuerentia capti tuum auspicium sequentur, qui dubitare incipient de suo officio, si & videberis deliberare an impune possis offendi. Tunc nitendum, ne timida remissione spirituum videaris istorum tẽporum oblitus, aut veniam petere extincti Eristhenis. Consentias cum impetu isto, vt tuus esse potius videatur quam fortunæ. Fœdera, leges, pacta, cum armato rebelli, nec audi. Vnum sit pœnitenti remedium, si supplicet, si supercilium ponat, si se & causam damnet. Lenitatis tuæ erit sic composito indulgere, nisi nimis perniciose errauerit, aut in necessitatem distulerit pœnitentiæ laruam. Sed ignosce ea lege, vt aliquid ipsi in mulctam decedat. Si prouinciam à te habet, partem ex ea deliba quam alteri tradas, si arces aut suas, aut regias, vnam ex iis futuræ fidei pignus cape. Timebunt alii spolia dare ad regiam Gazam, qui nunc contrario voto æs, fasces, præsidia audent in pretiũ pacis exigere. Caue autem dare hos reos precibus cognatorum, qui apud te in illos militarint. Nam vix vlla vulgarior fraus est, quam istorum Optimatum, non studio, non vero affectu, sed veluti sortibus, se in aduersa diuidentium castra. Fratres, affines, patrueles, hic pro te, ille cum factiosis stabit,

vt

vt victoria aut fauore in vtramlibet fortunam securi sint. Hos te maxime suspectos habere æquum est, ô Rex, & si anxie pro cognatis suis orant, propemodum hostes.

De ducibus factionum hæc sentiam. Sed quid illi absq; militum manu? Hi sunt sanguis, hi nerui tumultuum; Nec in eos impune seueritatẽ omiseris. Quos igitur placidis rebus seu præsidiarios milites seu prætorianos conscripseris, si defectione oborta Præfectos forsitan suos in Regem sequentur, iis infamis sit missio. Cingulum ponant. Nullus pœnitentium clamor, nullæ procerum preces te moueant. Discant non tam Præfectos venerari quam te in illis. Quippe hos secum à te ali, à te pendere. Ita exercitus quos comparas, quos in pace educas, syncere erunt tui, nec te Magnates creditarum fiducia copiarum despicient. Si qui autem concitato tumultu, nullis stipendiis tibi deuincti, ad factionem accesserint, his mitiora imperari non abnuã. Simplicis defectionis rei sunt. In eos, si lubet, mansuetudinis obtine famam; Modo veniam te dedisse, non se ingratiis vsurpasse, intelligant.

Sed de suppliciis scil. mulctisq; iam agimus: Atqui ante vincendi sunt, aut quod est humanius flectendi, ne aut vinci mereantur aut plecti. Duo sunt, ô Rex, quibus Proceres in te armantur, solicitanturq; ad ambitum. Has tu vires si solerti ratione subduces, te, an illos, plus iuueris, nondum intelligo. Sed nunc ea non licet memorare. Video enim ad te venire Sardiniæ Regem. Respexit Meleander, & Radirobanes iam aulam intrauerat. Ergo, quanquam inuitus, dilatis arcanorum sermonibus, processit ad hospitem, & hilariter colloquutus ad conuiuii

uiuij locum deduxit. Amplissima Regiæ sedes erat, foribusq; laxatis populum ad spectandum admitti placuerat. Illo iam quo mos erat Siculis accumbere in conuiuijs, vesciq; ex lectulis. Sed vetusti sæpe mores occulta veneratione afferunt rebus auspicium, quas Reges publice obeunt aut Sacerdotes procurant. In illum itaq; diem Meleander maiorum mãsuetudinem reuocauit, vt conuiuæ sederent. Inuitauerat Optimatum præcipuos. Ipsa Argenis aderat cum delectis matronarum, ingens æmulis procis ad odium & vesaniam incitamentum. Furebat in Radirobanem Archombrotus impetu vix se premente. Nec integrior Radirobanes furtim intuebatur, si quid ille in Argenidem inspiceret, aut ab ea aliquo nutu dignatus exultaret. Vterque furioso timore plurima fingens, improuisos aspectus, aut gestus, in suam trahebat iniuriam.

Peracto conuiuio Radirobanes amoris odiique impatiens, Meleandro significauit, si otium esset, se secreto colloqui velle. Statim Rex cum eo secedit in porticum, & Radirobanes, Si apud alium agerem (inquit) eius animum meis votis pararem, Optime hospes, referendo me Sardiniæ, & Corsicæ esse Regem; Baleares insulas meas esse; Occupari à meis plures portus hinc in Africa, inde in ora Liguriæ; Terras illas populo & opibus graues; Classem ingentem, & formidolosam mari, quodcunque se ab Oceano ad nos diffundit. Adderem seriem Regum, quorum antiquissimos ferunt à diis generatos. Sed apud te alia oratio habenda est. Ego hospes cum hospite quæro arctiora fœdera inire. Liceat meam fortunam miscere cum tua, aut, vt simplicius loquar, nomen patris, & auspicium in

me

me sume. Tua sint quæcunque possideo. Filiam tuam mihi desponde. Nec scio vtrum has nuptias auidius expetam, vt te socerum, an vt vxorem hanc h_beam. Sic loquutus nullam intulit de allato auxilio mentionem, quod maxime apud senem valiturum sperabat.

Meleander, præfatus à se omnia Radirobani deberi, Conditionē, inquit, affers, charissime hospes, non accipi modo, sed anxie quæri dignissimam. Nam quis Radirobanis, quis Sardiniæ affinitatē nō optet? Et tu, fortissime iuuenis, minore patrimonio & Sardinia non tanto sub Rege, maiora quam quę postulas sperare potuisti. Sed scis coniugia plus animorum quam corporum fœdere esse suauia. Liberæ hominum mentes sunt, nec vllis legibus cogi possunt velle quod nolint. Maxime sors Regalis in quam gnata mea est edita, eam captiuitatem nō fert. Ego habeo à maioribus sceptrum, illa à me expectat, liberum ipsi deinde esse debet in quem velit suæ fortunam Siciliæ transferre. Hæc non ita accipias, dulcissime hospes, tanquam quæ tu vis omnia, & præsertim hoc ipsum, non velim. Sed mirari te nolo, si filiæ meæ suas vices relinquo. Quicquid possum ego polliceor. Tu apud illam fac, vt digna sit à te amari. Nam nec tibi expedirent coacti hymenæi. Denique finge te filium meum esse, quantumcunque tu ames, quamlibet magnas dotes in ea tibi fingas, nollem mihi esse nurum, nisi te maritum exoptaret. His verborum ambagibus quærebat Meleander, & Radirobani placere, & habere paratas negotio tanto moras, quod filiæ mentē ab illis nuptiis sciret auersam. Quippe antea eius sensum explorauerat, nō dubius in hanc spem

Radi-

Radirobanem venisse. At ille tetti vrgere, senem ambire; dicere suam vitam in eo esse sitam vt gener appelletur. Tanto in æstu non verba, non mentem capiebat Meleandri, ita spem oblique ostendentis, vt prudenti, & quem amor non turbaret, sat negatum videretur. Iamque Eurymedes vtrumque monuerat ludorum tempus esse, quos subitos, & tantum vt populus in Regis victoria lætaretur, in Regiæ vestibulo instruxerant. Processère itaque ad Orchestram, in qua multa ex Regiæ penetrali curatores ludorum conspicienda locauerant, antiquissima signa præsertim, & Heroum imagines, nó modo quibus artifex pedes & man' indulserat, sed & plurimæ ante Dædalum factæ solo vertice de sui saxi impolitia exibant. Postquam Reges consederunt, statim cum Selenissa & ministrarum grege intrauit Argenis, haud mediocre Radirobanis Archombrotique supplicium. Non igitur illi in personas satis inspicere, non in veteres Siculorum Regum opes. Ac ne virginem quidem multum intuebantur, alterno inter se conspectu agitati. Inter hæc Radirobani videbatur Argenis, blandius sæpiusque in Archombrotum vultus aduertere. Quod vt miserrime credidit, ita secum loquutus est. Furiosum esse amorem non proderit; Solertia opus est nobis. Nam si Archombrotum sustulero, peius erepti memoria apud Argenidem me perdet. Num autem non & bellum est amor? Atqui in bello quas hostibus vrbes munimenta eripiunt, proditio sæpe aperuit. Tentandi sunt muneribus quorũ gratia apud Argenidem valet. Laudationes eorum assidue me chariorem ipsi efficient. Sumus omnes incauti ac faciles ad ea imbuenda, quæ sæpe, & veluti non ex

arte

arte, familiares insinuant. Iisdem machinis nihil me præteribit arcanorum quæ huic cum illa intercedent. Perpendenti deinde, quosnam ex familia Argenidis aggrederetur muneribus, nihil difficilius aut vtilius visum est quam ad Selenissam hoc iter habere. Quippe oris constantiam illi matronæ esse, quæ ad perfidiam vocantes terreret. sed si in potestatem redigeretur, facilem de Argenide fore victoriam. Erat ingeniosus, præsertim cum impetus naturam acuerat. Audendum est, inquit; Facile erit apud anum ita loqui, vt si integra est, meæ largitionis fraudem non capiat, sin vendere fidem potest, intelligat emptorem aduenisse. Hæc gnauiter agitantem non arena, non scena (nam vtriusque spectaculum dabatur) poterat delectare, quamuis hinc in certamen producti qui Erycis artem cæstu iactarent, inde autem Catanenses ex sui Andronis disciplina saltarent ad tibiam. Sed in auspicium trax, quod largitioni intentus, non absimilem victoriam aspexit in theatro, in quod Argiam & Eriphylen Poeta produxerat, hanc diuino monili mercãtem crudele suffragium, illam munere victam, & coniugis fata prodentem. Inter cætera, istos versus quibus Eriphyle accepto proditionis pretio exultabat, sic laudauit, vt confestim ad se præciperet afferri, & aliquoties tacito voto perlegeret.

Absiste tandem, cura. Sat sterili vigil
Marcore cecidit vultus. O grates, Dei.
Fauistis omnes. Teneon' armillam manu;
Meamq; teneo? Vota cecidistis bene.
Nunc tuta, nunc excelsa, nunc cælo fruor.
His se decora sueuerat gemmis Venus
Ornare Marti. Tyrius has stupuit gener

Ardere collo coniugis. Quis hic decor?
Quis radiat ipso non minor Phœbo dies?
Quo pergis amens? Dî, fides, lares, amor,
In pretia depóscuntur. Heu nimio tibi
Armilla stabit. Poteris infœlix tuum
Damnare bello coniugem? Bellum vetant
Sagæ volucres, Delphicus pater vetat,
Et omne sacris exta quod præbet pecus.
Funesta merces! Vidua si tantum potes
Sic esse fœlix, melius ah pietas malos
Omitte cultus. Trahitur en dubiâ vice
Instabile pectus, sic vt incertam ratem
Non vnus atro ventus inuoluit freto.
Sic nempe simplex! forte nunc dubitas frui
Quam fata præbent? Quid times vanas aues?
Ne bella fiant, reddere armillam voles?
Hæc ipsa bellum faciat, hæc regnum est mihi,
Meliusq; Thebis. Augur infœlix redit,
Inuisa pietas, mensque non credit sibi.
Quid agimus? O sors dura cum timet miser
Quod optat animus! Digna cœlesti tamen
Si viuis auro, sacra si tuos decet
Armilla vultus, vindica hoc ingens tibi
Munus deorum. Coniugi si fors tuo
Es vilis, aude quod times; Sin te colit,
Opibusq; summas optat exæques deas,
Tibi ipse cupiat sanguine hoc emptum suo.

Lætus Radirobanes huius exẽpli augurio, postquam finitis ludis in aulæ interiora recessum est, Argenidi in conclaui ipso Patris, eadem narrauit quæ antea Regi. Orabat vt in munus placerent Sardiniæ opes, cæteraque haud inconcinnus amator addebat, quæ vtriusque fortunam decebant.

Argenis

Argenis non modestia tantum, sed occultissima ira erubuit; Non alia retulit tamen, quam quæ Radirobanes hoc primo congressu expectabat: Nec eam scilicet Virgini curam esse debere, nec filiæfamilias potestatem. Habere interim gratias quod ille tanti faceret amicitiam patris. Radirobanes aliquantum cum ea cunctatus, ad insidiatum suarum initia digreditur: Proceres, Matronasque, huc illuc toto triclinio obibat, simul maiestate regia, & iuuenili comitate. Tandem in Selenissam incidit, vt optabat, & vulgaria quædam effatus, laudare deinde ipsius filium cœpit, qui in aula viuebat: quærere deinde pluresne genuisset, quid ex stirpe restaret, & quæcunque mulierculæ gratissima erant. Et hinc sponte ad se deflexus; Optimæ matris meæ multa, inquit, lineamenta in te agnosco: Iam sæpius dulci memoria illius amissæ, cum ad te respicerem, perculsus sum: Et hodie efficiam vt scias quam multum de vultu illius tibi fata communicauerint. Superuenit loquentibus Meleander, à quo Radirobanes sub noctem digressus, Selenissæ filium accersit; Demades nomen erat. Cui postquam multæ familiaritatis specie imposuit; Vade, inquit, & hanc matris meæ imaginem ad Selenissam defer, si sceptrum & corona obfuerint, ab ore suo non disparem. Erat autem breuis imago, ætatis conditione à Selenissa non abhorrens. Anum enim Reginam, & rugis obsitam, referebat. Sed insigni artificio, gemmæ olim talentis viginti Radirobani emptæ, faciebant imagini thecam, ex qua vnio prægrandis pendebat.

Selenissa vbi cum munere Demadẽ vidit, tã preciosо fulgure concussa, dubitauit an conscia esse

Argenis huius fœlicitatis deberet. Verebatur in ſuſpicionem venire fidei proſtitutæ; Aut ne remittere donatori iuberetur hoc pluſquam ſimplicis liberalitatis pignus, ſi crudum nec præparatum puellæ animum illa nouitate pulſaſſet. Hæc exigens ſecum, adhucque deliberans, filium rogat pluresne adfuiſſent cum Radirobanes id ſibi perferendum tradiderat. Imo, inquit, ſeuocauit me ad ſecretum ne quis arbiter eſſet. Et tu igitur, retulit Seleniſſa, apud te, fili, rem cõtine. Id agitur quod ignoras; Neque mihi, vt exiſtimas, & apud te Radirobanes finxit, hoc mittitur. Sed commodius, & vbi fas erit, plura intelliges. Vnum iam memento, vt ſileas. His dictis ad Argenidem redit; Adhuc quidem illi fida, ſed iam deſierat Radirobanem odiſſe. Tum verſare animo cœpit, quanto ſuo & Argenidis periculo Poliarchus amaretur. Nam quoties reprehenſam à cœpto moriendi Argenidem? aut quem ſpõdere poſſe, non illam aliquando anteuerſuram furioſo impetu vitæ conſilia? Denique ſibi quemque debere conſulere. Nam quid de me (inquiebat) meritus Poliarch⁹? Radirobanẽ poſt pauculos dies quam limina hæc attigit, vtiliorem mihi ſenſi, quam illum, plus anno familiarem Argenidi. Quid ſi de ſe mentitus eſt ignotus ac externus? At iſtum prius auxilio Siciliæ Regem ſenſit, quam alto nuptiarum & regio voto. Si propitiam Argenidem illi effecero, quantum mihi ſperandum eſt, cum iam præmia vſurpem, quæ pene ad præſtitam operam ſatis eſſent? Abeſt deniq; Poliarchus; Num viuat incertum eſt; num ſi redeat, impetratura ſit publice hunc à patre virum Argenis, an vero clam diſceſſu dedecori me quoque fruſtratura. Radirobanem autem

non

non dimittere possumus, nisi iratum; Neque parem conditionem (si ista abiuerit) neglecta fortuna mihi & Argenidi curabit reducere.

Inter hos dies (quod Cleobulus ante cõiecerat) legationes passim ab vrbibus veniebant ad Regẽ, sedebantq; in deorum liminibus, ramos supplici lana obductos cum gemitu aut silentio tenentes. Multa oppida, & ex insignioribus ciuium multi, Ibburrane & Dunalbio deprecatoribus vsi sunt, quorum ea apud Regem gratia erat, vt nihil negaretur petentibus. Igitur Meleander virilem in deiectos & obnoxios ciues clementiam sequutus, solo maiestatis conspectu vltus est pœnitentes, legatis inter armatos custodes intromissis in curiam, in qua ipse regio cultu ad formidinem supplicum sedebat. Cumque illi de sæculi genio quererentur, qui populi mentem auertisset in tumultus; Ipse paucis incusatos in mitiorem spem purpuratis relinquebat, iubebatq; abscedens ab iis arbitrium suum audire. Leuia autem imperabantur, paucæ in mulctã pensiones, & peruicacissimorum exilium. Nacti igitur expectatione mitiora amore victoris suas vrbes impleuerunt. Hyperephanii seorsim legationem volebant ornare, suas gratulationes & vota, nouasq; fidei sponsiones laturam. Sed intercessere cõsilio, qui id Regi ingratũ fore cognouerãt. Quippe Rex cũ audisset hoc eos cogitare; Pero, inquit, an Hyperephanii plus minusve Siculos esse se sentiant quam cæteros ciues. Nam quid ab reliquis vota secernũt? Cur non Prouinciarũ, non vrbiũ, sed partiũ nomine me affantur? quos ô sciãt semper inuidiosas esse Principibus, sed tunc maxime cũ videri, & veluti ꝓdire in publicũ, iactatione suarũ viriũ volunt.

Cum vero aliæ aliæq; prouinciæ redirẽt ad reuerẽtiam maiestatis, legati Syracusarũ intromissi in Senatũ deiectis diu luminibus, significauerunt esse quæ promere nõ auderẽt nisi dicere iuberẽtur. Sciscitãti Cleobulo quid afferrent, supplices libellos obtulere, quibus cõtinebantur ciuiũ vota. Addiderunt sæpe contingere, vt vexatus malorũ hominum iniuriis populus stulte in Regem aut patriam suos dolores vindicet: Velut quidam ex ægritudine insani, vrgentibus morbi stimulis in proximos furũt. Nec se priorem excusare amentiam, sed scire ex illis quę Syracusii deprecabantur incommodis eam incitatam fuissę, & plurimum ad sanitatem mentium fore, si eadem in posterum arcerentur.

Cleobulus hos libellos se Regi traditurum recepit, iussitq; propediem legatos responsum opperiri; Tum soluto Optimatum senatu iuit ad Regem tunc forte de ipsius Cleobuli prudentia multà secum voluentem, qui redituras ad officium vrbes haud vane coniecerat, memorq; eius monita nuper Radirobanis interuẽtu suppressa, hunc ad illos sermones reuocauit (Syracusiorũ codicillis, quia longiori consultatione egebant, in aliud tempus dilatis.) Aiebas, si memini, esse duo, Cleobule, quæ insynceram in Sicilia pacem efficiant, & in Procerum manu ponant, in bello an ocio degamus. Sed dicẽtis orationẽ tunc Rex Sardiniæ interuertit, quam hic pacatius exequi potes. Quænam ergo illa duo sunt vincula aut verius fata, quæ Siciliam Proceribus obnoxiam permittant? Ea ipsa (retulit Cleobulus) quæ, Sapientissime Rex, sæpe dequestus es. Primum, munitionũ, arcium, præsidiorum, in Sicilia numerus ingens. Mos deinde constituendi Re-

ctores

ctores Prouinciarum in eam legem vt non ante magistratu quam vita decedant.

Tot equidem arces, si non incommodæ essent, sed duntaxat inutiles, tamen euerti consulerem. Nunc cum ad earum custodiam & sumptus, & pericula, & plerumq; pernicies accedat, quid ad nostra vtiq; damna misere obstinati, illas diutius seruamus, aut in quos deniq; hostes arbitramur valituras? In externos, an vero populares? Atqui externi iis satis excluduntur quas in finibus regni portubusque substruximus; Harum vtilitatem nihil solicito. Satis virium illic nobis, satis moræ externis est; Qui deinde si qua per obices illos perrumpent, nostris exercitibus excipientur, oppidisque passim obiectis, quæ crebra, nec adeo inualida habemus vt primo hostium impetu diripi possint. In vim peregrinam illa suffecerint. Domi autem quos timemus? Num populum, & incolas ciuitatum? an non potius magnatum ambitum, inquieto vtique genio strictum semper ad audacis nouitatis pericula? Raro, populo tuo mens est in Reges consurgere. Vesania qua nuper intumuit, prope sine exemplo est, sed nec illa, vt expertus es, tot arciũ cautione de quibus iam disceptamus, aut præuerti potuit, aut saltẽ cohiberi; Vt inde has munitiones intelligas non tibi (Rex) asserere oppida in quorum stant ceruicibus, sed ea Præsidiariorũ Præfectis tradere incertissimam seruitutẽ, qui sæpius ciues inuitos stare in Regem coegerunt, quam rebelles aut dubios traxerunt ad Regem; Adeo vt quoties sibi postulant arcem credi, videatur hæc eorum tacita esse oratio. Trade compedes, ô Rex, quibus obnoxiam arci oppidum mihi deuinciam. Captiuos ha-

beam ciues; Quicquid repugnes, & quantumcunque hi nolint, seruiant imperiis meis. Sub munitionibus istis tremat circum prouincia. Isthic recipi, hinc effundi possint armati. Regnum denique minus in ampliori tuo mihi constitue.

Referes te fidissimorum hominum delectu exarmaturũ tantæ potestatis licentiam. Faceres quod nemo antehac Siciliæ Regum. Quod enim aut ciuile bellum fuit, aut ab externis illatum est, in quo non istarum arcium plurimi rectores à sceptro defecerint? Aut quis omnino in nostra gente motus, nisi his claustris erumpens, aut in illa receptus? Ne id quidem dissimulant, qui post factiones ad fœdera tecum descendunt. Arces in salutis pignus efflagitant; Nempe vt iis incolumes te inuito esse possint, & recrudescente armorum libidine, rursus in te secura contumacia armari. Vide quam sit iniqua conditio. In præteritæ defectionis veniam tua sponsione non contenti, arma, arces, milites sibi poscunt: Te porro in pœnitentiæ, quam sæpe simulant, pignus, eam fidem verbis suis cogunt habere quam detrahunt tuis. At his munitionibus è regno sublatis, in tua suaque fide, ô Rex, statuent sibi præsidium, & in creditis vrbibus, obsequium duntaxat inuenient quamdiu voles, nec inuitabit ad peccandum tot aggeribus totque fossis sibi placens rebellandi securitas.

Sed vtiq; non damnãda est, dices, maiorum disciplina, à quibus aut hæ conditæ arces, aut condendarum exemplum est. Ne vero illa ętas tantum sibi, Rex, placeat, Maiores nostri res suas ad sæculi quale tunc erat genium curauere; Nobis pro diuersitate temporum in quæ incidimus interdũ pro salute

est

est à mente eorum & consiliis abire; Vt & profanæ superbiæ putem vbique negligere auitam prudentiam; & absurdum reuerentiæ genus esse quod nos perpetuo illorum institutis velit addicere. Et has igitur arces, quæ iam nobis molestæ sunt, ipsi rectis, vt arbitror, consiliis eduxere; & nos non minori solertia deiiciemus. Olim enim aut nondum Sicilia in vnum coierat, aut singulæ saltē Prouinciæ, Principes suos habebant, paruo duntaxat ære, vel tenui obsequij imagine, Regi obnoxios. Non mirum sibi tunc quemque præsidia statuisse; quibus aut vicinos repellerent, aut si à Rege vis fieret, non excuterentur à patria. Nunc omnia bello, hereditate, fœderibus, in te dij retulerunt; ea fœlicitate, vt neminem videas, cui charius non sit commune Siciliæ nomen, quam angustum prouinciæ in qua est natus. Quid igitur memoriam pristinorum discriminum limitumque seruamus in castellis, iam vtilitate abolita? Ne parce locorum nominibus, seu illa conditor seu vetustas nobilitauerit. Ruat cum aggeribus suis ambitio. Paucissimas de tot arcibus serua, necessariis locis; vnam præcipue Syracusis, non tam quę regere tantum populum queat, quam interdum morari insanientem. Hæc sat erūt tutando imperio; Sed eo quidem omine ne Procerum summis credantur. Tale sit Præsidum genus quod nec egenum, nec opibus impotens, sperare à te plurima debeat, & nil possit extorquere. Relinque illis Regibus hunc crebrarum arcium morem, qui peregrino, ideoque inuidioso imperio, premunt dissitas gentes, quæ nec moribus coalescunt, nec fidem tuta amicitia obseruant, quæque vbi respexere in maiorum suorum historiam, erubescunt se alieno

beam ciues; Quicquid repugnes, & quantumcunque hi nolint, seruiant imperiis meis. Sub munitionibus istis tremat circum prouincia. Isthic recipi, hinc effundi possint armati. Regnum denique minus in ampliori tuo mihi constitue.

Referes te fidissimorum hominum delectu exarmaturū tantæ potestatis licentiam. Faceres quod nemo antehac Siciliæ Regum. Quod enim aut ciuile bellum fuit, aut ab externis illatum est, in quo non istarum arcium plurimi rectores à sceptro defecerint? Aut quis omnino in nostra gente motus, nisi his claustris erumpens, aut in illa receptus? Ne id quidem dissimulant, qui post factiones ad fœdera tecum descendunt. Arces in salutis pignus efflagitant: Nempe vt iis incolumes te inuito esse possint, & recrudescente armorum libidine, rursus in te secura contumacia armari. Vide quam sit iniqua conditio. In præteritæ defectionis veniam tua sponsione non contenti, arma, arces, milites sibi poscunt: Te porro in pœnitentiæ, quam sæpe simulant, pignus, eam fidem verbis suis cogunt habere quam detrahunt tuis. At his munitionibus è regno sublatis, in tua suaque fide, ô Rex, statuent sibi præsidium, & in creditis vrbibus, obsequium duntaxat inuenient quamdiu voles, nec inuitabit ad peccandum tot aggeribus totque fossis sibi placens rebellandi securitas.

Sed vtiq; non damnāda est, dices, maiorum disciplina, à quibus aut hæ conditæ arces, aut condendarum exemplum est. Ne vero illa ętas tantum sibi, Rex, placeat, Maiores nostri res suas ad sæculi quale tunc erat genium curauere; Nobis pro diuersitate temporum in quæ incidimus interdū pro salute

est

est à mente eorum & consiliis abire; Vt & profanæ superbiæ putem vbique negligere auitam prudentiam; & absurdum reuerentiæ genus esse quod nos perpetuo illorum institutis velit addicere. Et has igitur arces, quæ iam nobis molestæ sunt, ipsi rectis, vt arbitror, consiliis eduxere; & nos non minori solertia deiiciemus. Olim enim aut nondum Sicilia in vnum coierat, aut singulæ saltē Prouinciæ, Principes suos habebant, paruo duntaxat ære, vel tenui obsequij imagine, Regi obnoxios. Non mirum sibi tunc quemque præsidia statuisse; quibus aut vicinos repellerent, aut si à Rege vis fieret, non excuterentur à patria. Nunc omnia bello, hereditate, fœderibus, in te dij retulerunt; ea fœlicitate, vt neminem videas, cui charius non sit commune Siciliæ nomen, quam angustum prouinciæ in qua est natus. Quid igitur memoriam pristinorum discriminum limitumque seruamus in castellis, iam vtili[illegible]te abolita? Ne parce locorum nominibus, seu illa conditor seu vetustas nobilitauerit. Ruat cum aggeribus suis ambitio. Paucissimas de tot arcibus serua, necessariis locis; vnam præcipue Syracusis, non tam quę regere tantum populum queat, quam interdum morari insanientem. Hæc sat erūt tutando imperio; Sed eo quidem omine ne Procerum summis credantur. Tale sit Præsidum genus quod nec egenum, nec opibus impotens, sperare à te plurima debeat, & nil possit extorquere. Relinque illis Regibus hunc crebrarum arcium morem, qui peregrino, ideoque inuidioso imperio, premunt dissitas gentes, quæ nec moribus coalescunt, nec fidem tuta amicitia obseruant, quæque vbi respexere in maiorum suorum historiam, erubescunt se alieno

additítias sceptro esse, nec domino tantum absenti, sed & genti in qua dominus viuit seruire. Sed tua Sicilia gens vna est, vnus sanguis, eadem illi iura, gloriæ, Principis, famæ, syncera cõmunio: Quamuis illam Maiorum tuorum bonitas iterum in diuersa studia tantum non sparserit; perpetuo singulis regionibus rectore attributo; sub quo possent meminisse, & olim apud se regnatum.

Id ipsum alterum erat, quo monebam infestari tuam pacem, & in te Proceres accingi, hic mos inquam in tam longum & stabile imperium permittendi Prouincias quæ vt à te Rectorem accipiunt, hunc illico venerantur, ei assuescunt, tam constanter hunc esse Præfectum, quam te Regem intelligunt; Imo & propius ille ciuibus incumbit, propius vrget affectus; contumaces aut amantes propius damnat vel colit. Maxime nobilium stirpes adeo eiusmodi Prouinciarum Rectoribus accedunt, spe, conuictu, mansuetudine captæ, vt deinde vel in Regem promissam fidem exerceant. Hæc munera si paucorum annorum faceres, ô Rex, non illis coalesceret inueterata vis, nec ciues breuissimo defunctores imperio, præter fas amarent aut timerent. Diu est (inquit Rex) ex quo mecum hęc omnia exegi. Sed iis quibus veteri ritu Prouincias olim attribui, quo nunc ore meum donum possim adimere? Quid egregie de me meriti duces? quid illi quibus hanc victoriam debeo? Auferam scilicet præmia à probatis, quæ adhuc dubiis, aut inexpertis concessi? Facilis ratio (refert Cleobulus) Noli tanta nouitate solicitare patientiam Optimatum. Sint illis tua munera in securo. Sed vt quisque decedet, nouis legibus successorem constitue. Triennij vt plurimum

mum poteſtas ſit, nec prorogatione faſcium ſpem illis facias plus nomina quam imperia eſſe mutata. Breuiores magiſtratus non timebit Sicilia, & quantumuis anguſti temporis honores cupide commẽdabit ambitio. Tu quoque in plures liberalitatem diuides, vacuis ſæpe prouinciis, in quas alios atque alios, pro meritis temporibuſque ſufficies.

His artibus ſi eripies Purpuratis deficiendi conſilia atque vires, tibi multum debebunt. Nam & defungentur periculis, quæ eos ſub auſtero vel perfidioſo Rege poſſunt obruere, & clariſſimæ indolis torrens ab iis erroribus in iuſtum alueum coactus, in conſilia quidem non minus fortia militaria rapietur, ſed multo æquiora, & quæ in virtutum nullam pugnent. Reſpice ab aduerſo littore diffuſam regionem, & æmulam ſæpe Siciliæ. Illa quoq; caſtellorum turriumque frequẽti ſupercilio tumebat: Erant præterea Optimates tanti factione & viribus, vt, quod plerunque infœlix potentiæ genus eſt, Reges terrerent. Qui tunc in ea motus? quibus nunquam grauiores concuſſere Siciliam. Deiecti nunc Reges, nunc Proceres; Donec arcibus præter vnam euerſis, Magnatum quoque robur multiplici regnãtium arte ſuppreſſum eſt. Hi bello periere, hi carcere, hos lictores immolauerunt publicæ paci. Dij melius, quam noſtrorum patriciorum ſanguinem ita fatis vilem eſſe. Hoc tu auertes, ſi & quietos illos, & te ſerio Regem eſſe volueris. Sic enim ille coniurandi mos, atq; à te deficiendi, paulatim excedet ab vſu; & in pari omnium iugo nemini grauis erit iuſta modeſtia. Sed quamdiu id cuiquã erit impune, in cõtumeliã cęteri trahẽt virtutis neceſſitatẽ; Vt vel omnes pari lege à tua maieſtate ſub-

d

dos, vel neminem in officio futurum intelligas.

Quod ſi vnquam redibunt ad tumultus, iam nũc conſule quid illis facturus ſis; In te, inquam, conſilij ſummam conſtitue; Nec in amicis expecta libertatem ad fidem, qua modo extra periculum diſputamus. Forſitan & ego molliora cenſuiſſem, niſi quod venturi ignarus, neſcio qui ſint in quos nunc dixi. Scilicet illi prudentes, quorum conſilio in rebus dubiis vteris, non ſic auſpicantur publicas curas, vt priuatam ſuæ ſalutis ſolicitudinem deponãt. Itaque vbi in factioſos & armatos Proceres conſuluntur, eorum offenſam veriti ſæpe remiſſas ſententias dicunt, & propemodum tuo ſceptro indignas; Ne ſi quid acrius ſtatuerint illi ipſi in quos dicunt poſtquam (vt mos eſt) in aulam reconciliati florebunt apud te, in vltionem feruent animos, ac deniq; ruina immerentũ exſatient. Eo metu multis tuorum Senatorum libertas eripitur, fidis quidem, ſed dum impune licet, & ſibi antequam tibi. Hæc ipſa nec coram Collegis dicerem; nec tibi omnino; niſi inter regias tuas dotes inſigne eſſe ſcirem, & ſimillimum obliuioni, ſilentium.

Dum his conſiliis ſecretus Meleander imbuitur, interim Raditobanes machinas pergit in Argenidem adornare. Iamque munere dato familiarior, auide quærebat cum Seleniſſa cõuenire; Et eo forte die ſic caſus conſilium adiuuit. Miſerat ille qui nunciarent Argenidi, ſi commodum eſſet, eam velle ſe viſere. Spatiabatur in horto Argenis, cumque illa virginum paucæ. Sed Seleniſſa in illius triclinio hæſerat, neſcio quibus codicillis impedita; & hanc occaſionem nacta colloquendi tam magnifico largitori (nam idipſum anxie optabat) renunciari

Radi-

Radirobani iubet, vacare Argenidi, eamque, si ipse veniret, confestim ab horto adfuturam. Geminata mox fraude, ministrarum fidissimam cum hisce mandatis ad Argenidem ipsa mittit, aduentare ad gynecæum Radirobanem; cuius colloquio si cuperet defungi, properaret descendere ab horti spaciis in subiecti saltus vmbras, hospitemque incommodum sua illic cunctatione eluderet. Interim Radirobanem Argenidis limen intrantem ipsa excepit, excusans quod domina abesset, illico, vt fingebat, reditura; Cumque secretum fuit, iis qui sequuti Regem erant remotius in eius honorem astantibus; Tuncanus, Gaudeo, inquit, ô Rex, locum hîc esse obiurgandi liberalitatem tuam. Nimio preciosius quam ipsa natura me ad vultus charissimæ tuæ matris admouisti. Et Rex, Parua hæc, inquit, existima, Selenissa, & pignora fortunæ maioris. Ne vero tuã sortem meamque dissimulem, accipere maiora à te possum, quam tradere. Tu lux mihi, tu verę matris loco, tu aliquid conciliare mihi potes vitæ fœlicius. Neque à te expeto opem, nisi quam tibi tuæque alumnæ vtilissimam putabis. Nam quid illa Archombroti amicitia tenetur? Quam indignum Siciliæ rebus, ignotum, priuatumque in illas spes niti? Equidem veneficio factum puto; Et mehercules si Virginis frater essem, aut pater, tormentis verum exigerem, eoque vel cæso vel pulso, exonerarem puellam curis inanibus. Permitte te matrem appellem. Tu mater, & medere alumnæ in deteriora consilia vergenti, & assere me in cœlum, id est, fac vt patiatur se amari. Quid illi in genere meo, quid in fortunis displicuit? Quantum Sardiniæ, quantũ Corsicæ vires possint, certe feci ne nesciret.

sciret. Nec adeo inauspicatus viuo, vt in totum purpuram meam dedeceam. An deos expectat, & in Archombroto fingit numen, quæ Reges sic fastidit? Cæterũ in me simul, & illam, nolo te sine precio piam esse. Si receptus in optata fœdera ero, spõdeo præfecturam Sardoi & Siculi maris (qui honos à Regibus secundus est) transiturum in filium tuũ. Si plura desiderabis, intelliges te mihi parentis loco esse.

Labantem iam accepto munere anum, tantæ spei quæ offerebatur moles afflixit. Excæcata, nec aliquid præter Radirobanem iam videns, Nollem, inquit, hæc à te audiuisse. Lentiorem hinc habebis diligentiam meam. Nam quæ tibi & Argenidi properabam efficere, nunc timeo ne videar empto & vili studio moliri. Sed est altius quam suspicaris in Argenide vulnus. Quid tu mihi de Archombroto, Rex? Erras, Optime, erras. Hæc dicens, vultuque demisso oculos tollens, breuiter risit. Ille auidius sciscitari, & iam prope mercenarium vrgere. Sed negabat Selenissa tantillo colloquij momẽto rem posse expediri. Ac ne initia quidem, inquit, sine creberrima tui meique oris mutatione retulerim; Et hîc tui Optimates in vtriusque vultus intenti sunt. Præstabit descendere in hortum, tanquam obuiam Argenidi eamus. Ego te per errores in spatia ducã, à quibus hanc abesse coniicio. Confusus expectatione Radirobanes tantæ rei, quantam matrona videbatur afferre, illiusque manum tenens, ad viridarium volentem inuitauit, simulatione coram suis proceribus vsus, velut ad Argenidem iret. Sed postquam in auiam horti partem, & vix notam Argenidi deducti sunt; Fallor, ait Selenissa, aut hîc dominam

nam maturato habebimus. Redeunti plurimum placet hæc via. Illic igitur ſuos ſiſti Radirobanes imperans, ipſe cum anu in conſitam arboribus ſecretam ſe coniecit.

Tum vero Seleniſſa ægrius loqui, & veluti in repugnantis animi rixa quærere diu verba, ſeu reuera exhorruit in exuendæ fidei articulo, ſeu ſimulatæ perturbationis magnitudine proditionis beneficiũ apud Radirobanem commendabat. eique miranti; Quidni, inquit, expalleam, quæ primum hodie diſco loqui quod nolit Argenis? Sed tanti eſt vel inuitam ſanari. Et tu vnicus ad hunc morbum Æſculapius, ô Rex. Vide tamen ne exitio meo fiat, quod te, & illam hac prolatione ſecreti demereor. Exiguum deinde ſpatium fuit, cum ſic exorſa eſt. Dij tibi virilis ſexus prolem dent, ne malis Sardinia infeſta ſit, quæ Siciliam exercuerunt. Nam quod Rex Meleander tantum fœminam genuit auſus eſt Lycogenes tempeſtatem excire quam modo placauiſti. Noli mirari quod tam altis principiis auſpicor. Iſthinc rei quam vis audire repetenda eſt ſeries. Lycogenes ſua nobilitate, & Regis patientia elatus, ſibi deſtinauit Argenidis nuptias, & aſpernante Meleandro cum ciue atque impare fœdus ille amicis & gentilibus clarus vim inferre cogitauit. Ea Regi nunciabantur. Sed is Siciliæ erat ſtatus, aut vt verius dicam, tanta iam Regis in timida ſenectute cunctatio, vt ſubducere raptui virginem mallet, quam graſſatorem opprimere. Arx eſt in exiguo colle viginti ab Syracuſis millibus, antiquorum Regum ſedes, inſigni munimento. Præruptus eſt collis qua maria ſpectat, læuam partem aſſiduo fluctu pulſantia. Alabus fluuius ſupremo in curſu dextre-

dexterum latus cingit. Omnia mœniorum & turrium altitudo firmauerat. Rex Argenidem suam cum virginibus matronisque omnino viginti illic includens voluit religionis specie sui consilij rationem sanciri. Aiebat frequentibus somniis se moneri, imminere piaculum, nisi conspectum hominum Argenis defugisset. Ita præterea astra, ita oracula vrgere. Sed tam grandis superstitionis originem quis è vulgo eiusmodi temporibus nesciret? Mihi quidem, sub qua Argenis habuisset infantiam, adhuc Rex illam custodiam commendauit: Et lex publice omnibus dicta; Si quis vir pedem latum in arcem extra vnum Regem penetrauisset, sacrum hunc fore: Tum si qua de nostris mulieribus meo iniussu ex arce discessisset, scaphæ imposita, sine comeatu, vel gubernaculo, ageretur à littore: Vni mihi cui præcipua fides, datum vt Idibus exirem. Erant enim peragenda familiæ meæ sacra Circa arcem iussus miles tetendit. Tria ad præsidium millia erant, & per vices vigilabant.

Si mihi credis (Rex) non prorsus hæc erat iniucunda solitudo, maxime inter initia, dum fatigatos vrbano tumultu animos ocio illo componimus. Simplex ætas Argenidis in iocis versabatur, quos delectæ puellarum faciles admouebant, vt & sæpe solutæ mentis fœlicitatem mirarer, & de temporũ peruersitate ingemerem, quod Siciliæ heres vix tantillum spatij tuto incoleret. Sed compendium apud te faciam. Ne facias, inquit ille, ô Mater. Nam etsi nondum intelligo ad me ista quid faciant, iuuat tamen audire consilia Meleandri, moresque & fortunam Argenidis. Tum Selenissa; Ita horas diuiseramus, ne quod tædium admoneret suæ captiuitatis

uitatis Argenidem. In comptu non multa, locum amabat, quem amœnum in arce habebamus: Illic fac'li arcu lacertos fatigabat, prouocata æmulatione suarum, quæ longius sagittis progrederetur, quæ certius metam feriret. Ingens plaudentium risus in molli exsonabat victoria. Cursus quoque præmia erant: Rursus mistæ omnes simul, omnes ad ambitum loquebantur. Amabam hæc in alumna, simul vires crescenti suffectura, simul animum prohibitura ab inutili dolore præsentium rerum. Hinc digressa maiorum monumentis implicabatur; Neque auidiorem vidi quam prolatis historiarum auctoribus. Reliquum diem inter artificia degebat, tunc etiam referendis audiendisve fabulis incitata. Habes indolem tuæ Argenidis, ô Rex. His studiis exigebat adolescentiam, priusquam innoxiam animi pacem curæ libassent.

Cæterum ex arce Syracusas digressa in Iunonis t'plo eram (Memini diem, adhuc videor aris astare, adhuc thura iniicere, ita casus memoriam adauxit.) Eram, inquam, inter sacra, & Argenidis coram diis miserebar, cum venustissimæ formæ puella testudinem templi intrat, grandis erat nobilique incessu; Sed vultus in tristioris fortunæ specimen deiectus. Ego potissimum mirabar, quod vnus vir in comitatu esset. Is operto capite sequebatur, vt in eum vix inspici liceret. Subitum mussantium murmur fuit, quæ esset, aut vnde veniret; Nam ignota erat facies, nec vestis vsitata Siciliæ. Gradiebatur ipsa, sed tanta maiestate, tamque concinna, Rex rursusque ea mœsticiæ specie, vt in illius contemplatione mihi omnia vota exciderint. Illa non multum deam morata, nec speculum numini

T tenuit,

tenuit, nec ornauit munere aram; Sed astitit meo lateri, & mox repugnantis genibus allapsa, Plus tibi, inquit, hic dies, ô matrona, quam putas in promenda bonitate licere vult. Si placet misereri, & diis exemplum præire vis quos tam anxie oras, arcanum mihi locum concede, quo votorum summam edam. Ego gementem subleuaui, & quia videbam non placere spectatores, templo maturius digressa, in sororis illam domum, quo & ego diuertebam, eodem mecum vehiculo perduco. Nacta secretum, primum peto in Siciliam vnde adueniat. Græce enim loquebatur, vt barbaram tamen scires. Oscam ego putassem, & magnæ Græciæ vicinia nostræ linguæ commercio imbutam: Sed nimium ab hac gente oris pulchritudo diuerterat. At illa, vt intelligas, inquit, nihil me de genere mentiri, neque opem incommodam ferenti optare, cerne, matrona, cerne patriæ fortunæ reliquias, si fata in patria sæuire non desinunt, mihi vbique terrarum sufficturas. His dictis gemmarum vim ex pyxide eruit, reductaque simul palla aliquot ad interiorem vestem recessus ostendit, eadem opulentia tumentes. Priuatæ mulieris diuitiæ non erant. Igitur rursus frontem, & cæteras indolis notas, leui visu percurrens, altius contremui, & quæ esset dicere iussi. Misera, inquit, sum, & cui in auxilij maxima parte erit à multis ignorari. Ac ne vagam existimes, aut temere isthuc allatam, en literas mulieris tibi quidem ignotæ, magnæ tamen, & quæ opinione tuæ virtutis, cui fidit, maxime meruit à te iuuari. Ea est mater mea. Literas simul tradit, quas hîc vides (Rex.) Has enim ex secretissima cistula heri deprompsi, vt te coram pellegerem. Nunc quid scriptum sit, audi.

audi. Alcæa salutem Selenissæ. Si quæris cur me ignores, & ego te nouerim, scias hoc virtutis maxi-mum præmium esse, quod latere suos non sinit. Non esses à Siciliæ Rege ad formandos filiæ annos delecta, si præstantiorem inuenisset. Ego inter obscuras fama gentes (nam & barbaros appellatis) famam nominis tui excipere potui, & tam meo quã patriæ vitio non merui à te cognosci. Sed tamẽ miserere. Vtcunq; sim exteræ gentis, at infœlix, at mulier, & si quid hoc valet, Græcæ quoque originis sum. Excipe hoc pignus charissimum, excipe vnicam gnatam meam, si quid mihi credis clarissimo sanguine ortam. Fati iniurias, meique necessitatem consilij, tibi illa melius expromet, quæ fœliciter calamitosa fuerit, si non modo eam seruabis, sed & tuis moribus imbuetur. Vale.

Perlectis codicillis, quæcunque virgini mandata à parente ad me essent, peto audire. At illa; Patria mihi, inquit, in Gallia, qua Rhodanus flumen de ingenti lacu se explicat. Theocrine mihi est nomen. Pater fuit non modo inter suos insignis, sed vt modica interdum regna sunt, agri etiam sui princeps. Treutacõmilcondorus vocabatur. Is decedẽs me quidem iam adultã, filiũ aũt vix cunas egressum reliquit, & iam fato vicinus fratrem suum (Icciobates appellatur) per superos quos relinquebat deos, per inferos quos adibat, per fœdera deinde naturæ, & vnius patris memoriam orauit, vt ageret nostri curam, neu pueritiam fratris mei desereret, neu imbecillitatem meam, aut viduam maxime matrem. Et illo inter fictas lachrymas iurante, pater meus extinctus est. Fœlices videbamur patrui fide; Ita patrimonium curabat, ita nos, ita ma-

trem ſolabatur. Sed ſceleſta diligentiæ cauſa erat, ne quid illi de hereditate periret, in quam fratre meque ſublatis haud dubie veniebat. Veneno itaque (ignotum Gallicis moribus nefas) vtrumque adortus eſt, ſed euentu nec digno, nec æquali. Me enim extingui ſatius erat, me obiecta tabe peruri, quam te frater dulciſſime, quem ô dij mea clade ſeruaſſint vltorem futurum perfidiæ, & patrium nomen læta ſobole reparaturum. Facinus inter extremas epulas corruptis bellariis mandatum eſt, quæ frater vtique auidius patruo admonente, atq; vrgente, ſumpſit. Mihi ſubitus horror obiectus eſt; ſiue genij mei cura hæc fuit, ſiue patrui ſolicitudinem ſuſpiciebam ad hos cibos fratrem hortantis, à quibus illius ætatis nimiam cupiditatem abducimus. Redij deinde ad matrem, cumque frater ſub noctem ægrotaret, timide quid ſuſpicarer explicui. Hæc antea aliis ſuſpicionibus tacta, quas heu nimis mali præſentis atrocitas afferebat, feruentibus lachrymis filiũ perfudit, ſubita morbi mole iam prope exanimem; & nunc vna, nunc alia corporis parte captum, donec puer infœlix inter medicos expirauit. Proh nefas! ſuſtinuit adeſſe morienti ille veneficus, vultu quoque mœſticiam adumbrans. Et ne veneni indiciis membra liuerent, inclamabat præcipitandum funus, cauſamque fingebat, ne diutius in extincti pueri aſpectu mea mater conficeretur. Neque ipſa repugnauit, ſceleris quidem haud dubia, ſed volebat poſſe videri facinus ignorare, ne patruus in detecto parricidio inuerecundior, quod in me reſtabat exequeretur audacius. Iamque vnctum cadauer erat in ſagulo, foreſque ſpectabat, iam ad planctum mulieres ſignum petebant, cum me

me mater in solum cōclaue ducit, comisque diuulsis: facis, ô misera, inquit, vt nesciam quid potissimum gemam; Illumne quem iam flammæ corripient filium meum, illam teneram ætatem, quæ domesticum prædonem nō nouit, An te magis, quem æquali, aut peiori forsitan veritate idem latro à nostris complexibus rapiet. Frater tuus iam exuit mortalitatis sensus, tu restas in supplicia. Illum denique nullæ artes reuocabunt; Tu, si solers fuero, poteris forte non perdi. Coniunge consilia, gnata mea, priusquam nos hostium crudelitas inuadit.

Sic lugentibus nobis; superuenit vir fidissimus Praxetas, patruo quidem meo, non illo Icciobate, sed alio pridem defuncto genitus, at impari matre. Ille, metu turbulento, differte lachrymas, inquit, & dii licet, aliquod vobis inuenite effugium. Imo, ô optime, retulit mater, tu potius consule, nimia clade stupentibus. Si permittitis (ait ille) loqui quæ sentio; non potes Theocrine, nisi beneficio fugæ esse incolumis. Præsentarium erit exitium; nec fortasse in biduum viuis. Ne in vicinis quidem regionibus secura constiteris. Auro, veneno, insidiis, peraget vir callidissimus quicquid exorsus est. Dum itaque fratris tui funus ardebit (nam vt scitis in hanc noctem apparatur:) tu veluti œstro mota inter tenebras discurre licentius, tandemque frequentiæ subducta, ad posticum meæ domus te recipe. Adero sine lumine solus, & in latebris, interim dum maturius consilium inimus, te seruabo. Tu vero, Alcæa, amissam filiam esse solerter assimula. Lachrymas satis dabunt filij tui interitus, istiusque periculum. Imperauit mihi mater vt parerem monenti. Neque fraudem differebam; sed semel itersi-

que apud rogum fratris visa, elabor inter gementium turbam, & tenebris freta ad Praxetæ domum peruenio. Ille me condidit in secretissimam partē ædium, & mater (vt audio) ex arte scenam impleuit, vndique me filiam suam quærens, nisi qua esse cognouerat. Supplicauit etiam Icciobati, vt exploratoribus late per viciniam dimissis sibi me redderet. Vereri ne ob fratris interitum violenta in meam vitam consilia inirem. Nec ille omisit quæstionem. Multum enim scire intererat an satis periissem.

Sed cum aliquot dies quærerer frustra, materque vacuos rogos vt extinctæ posuisset, tandem cum Praxeta constituit amouere me à tyranni potestate, dum ipsa diligat ex vicina iuuentute, qui par vindicandæ hereditati me vxorem accipiat. Neque securius mitti me posse, quam quo nulla antea nobis intercessisset familiaritas. Ita enim omnem patrui mei in quærendo solertiam posse eludi. Et tu supra cæteras meæ matri placuisti, ô matrona. Ita concupiit auspicari tecum hospitium, vt acciperes vnicam gnatam, si aliter non vis, at certe in seruitutem tuam. His ita decretis, quo tutior fallacia esset, mater ad Icciobatem digreditur, & super meo casu consuli deos petit, nec alium certiora responsurum quam Delphorum præsidem deum: Se enim auitam in eum pietatem obtinere (Nam & Phocensium colonia sumus, olim Massilia in interiorem Galliam deducti.) Si Icciobati placeret, se Praxetam eo missurum. Prolixe Icciobates consilium probauit. Nam & ipse mei fati incertus, deorum ministerio, vbi essem aut quomodo occidissem intelligere cupiebat. Nec suspectus Praxetas illi

erat

erat. Dona etiam ferenda deo tradit, Praxetamque multo auro solicitat, vt editum oraculum nulli prius quam sibi enunciet. At ille promissam nobis fidem non mutans, tanquam Delphos profecturus, me pro sarcina imponit paruo nauigio, quod secundo flumine ad mare ferebatur. Nactus inde ex Epidamno nauem, quæ à Rhodani ostiis soluebat in patriam; cum vectores omnes ac nautas peregrinos esse sciret, fasciis in hospitio diductis me sororem appellauit, imposuitque nauigio; Locauere operam nautæ, vt nos applicarent Siciliæ: Quibus fidem seruantibus, ecce me, Selenissa, iam non memorem libertatis, & aliquid exigenti è patria Icciobati debituram, si me tuam famulam esse permittes. Praxetas ille mihi ex concubina patruelis, is est, qui vt altius fallat in seruili veste me sequitur. Nostros errores, & quæ modo strictim exposui, potes ab eo, matrona, diligentiori narratione accipere.

Cum hæc diceret, tanta modestia sermonem commendabat, tam concinne leniterq; mœrebat, vt in eosdem cum illa affectus sentirem me mutari. Et ego per deum fidium (interpellat Radirobanes) iamdudum expecto quid de illa statueris. Si in me incidisset, non contentus hanc timida pietate obtegere, reuulsissem Icciobatem à præda, cui forte nunc incubat, vinctumque, & vltimis ceremoniis mactatum, virgini immolauissem. Subrisit Selenissa, & Radirobanis pietatem laudauit. Annixa, inquit, eram. Nam neque tanta supplex, & quæ oris habitu, precioque tot gemmarum, ambigere non sinebat, quin vera afferret, negligi poterat, rursusque Argenis obstabat officio, cui erã ad-

dicta,& ad quam nefas erat, præter assuetas, vllam admittere. Igitur, Potuisses, inquam, Virgo, deflectere ad alias quæ vtilioris in te pietatis fuissent, ad neminem autem cui tua calamitas plus doleat. Sed quod oras, præstare non possum. In secreta enim arce cum filia Regis ago. Succedet officio mea soror, quæ, spondeo, res tuas sic curabit, ac si ex ea nata esses. Confusa videbatur, & verecundia oculos in humum traxerat; Ac, quam bene secreta ea domo tegerer, inquit, si in ea per te liceret stirpi Regiæ famulari. Concutiebat animum meum tam indigna calamitas. Iubeo itaque bene sperare, eamque cum suo Praxeta Sorori meæ trado, interim dum ego ad Regem, qui tunc erat Syracusis, omnia refero. Rursus interpellat Radirobanes. Quis autem Meleandri sensus fuit? Aduolauit ad solatia adhibenda; an potius suam aliis pietatem mandauit? Iamdudum excrucior quod tam lente miseram adiuuistis. Et quidem expectabam, vt viam ad exitum mearum curarum expedires, tu in alias solicitudines coniicis. Sed tanti est obliuisci parumper ægritudinis meæ, dum miserrimæ Theocrines casus accipio. Tu modo omnia, nec præcipitanter exequere. Tum Selenissa; Ne me vero existimes frustra in hos sermones delapsam; Scies tandem quam hæc ad te pertineant. Meleander non minori indignatione quam tu modo hanc hospitis calamitatem accepit. Et quid, ô Selenissa, si miseram viso? Ne feceris, inquam, Rex. Proderet supplicem tua humanitas. Quis enim Optimatum, aut saltem matronarum salutare deinde aduenam non volet? Et in tãta celebritate periret arcanũ ꝙ apud nos sic quærit. Si permittis in arcẽ ad Argenidem duci, cõmodius

dius eas vises. Volo, inquit, mea Selenissa. Tibi curæ sit vt bene habeatur. Quod si à domesticis turbis quietem dii dabunt, faxo patruus non in illam impune peccauerit. Nunc demum mihi places (exclamat Radirobanes) nunc dignus es, Meleander, qui Argenidem genueris. Ad quæ verba anus hilarior, Vide, inquit, vt hunc animum in Theocrinem serues. Eget enim hodieque beneficio tuo. Sed est multo facilius extra periculum misericordem esse, quam cum præter contemplationis pietatem, opera præsens exig tur. Nunc vero sine me cætera memorare.

Postquam hanc licuit adiungi Argenidi, læta regredior ad sororem, bonitatemq; Meleandri, & omnia quæ volebamus impetrata renuncio. Et nunc, inquam, Theocrine, mihi in secundam curam es. Pari cum Argenide cultu te iussa sum obseruare. At illa magnopere orabat, ne quid de se decerneretur illustrius, quam de cæteris, quæ in Argenidis viuebant familia. In hoc enim ordine posse se extra famam latere. Longissimum mihi erat, quod non eam euestigio ad arcem ducebam, haud dubia amaturam Argenidem oblatum à diis egregiæ adolescentis consortium. Sed instabat sacrificium meæ familiæ anniuersarium, quod recte fieri me absente non poterat. Postridie vero quam per sacra licebat, Praxetam Delphos versus dimisimus. Nam aiebat aliqua rescire Icciobatem posse, si nuncupatis votis perfungi neglexisset. Sed deo cõsulto se Syracusas rediturum ad sororem, vt inter nos fingere possemus quæ tyranno referret tanquã ab Apolline oracula.

Illo profecto, imposui meo carpento Theocrinē;

T 5 Ne.

Nec satiabat colloquendi dulcedine, vt itinere inter varia consumpto, prius ad arcem peruenerim quam me scirem digressam Syracusis. Postquam virginem Argenis conspexit, aliquo stupore perculsa est, non semel per omnia eius lineamenta mẽtem & oculos ducens. Ego coram cæteris de Theocrine modeste locuta sum; Virginem esse externã, quæ Africã petitura, ad nos naufragio peruenisset. Secreto deinde Argenidi rem cõmitto, quæ omnibus præter me remotis, Si mihi, inquit, ô hospita, sororis suauissimum nomen concedis, si dignum eo nomine affectum indulges, me dehinc vnicam patri meo nõ putabo. Vtinam velles, quid genere tuo dignum sit comites meas scire. Sed hinc scias apud nos te regnare, quod locum ac gradum tibi arbitrio tuo constitues, & quæ arcana esse volueris, ego & Selenissa silebimus. Non se tenebat Radirobanes, sed loquentem interfatus, ô, inquit, fortunatam Theocrinem! Vltro ab Argenide amari, sic audire, sic reponere, absque æmulo vesci sic posse! Numero dicis hæc, reponit Selenissa, præquam si deinde cõiunctissimas mentes, & studia nulla simultate interpolata aspiceres. Erras tamen quod æmulationem abfuisse existimas. Deperibam Theocrinem, & vtra plus ab ea amaretur, mihi cum Argenide contentio erat. Accendebat nostrum amorem modestia sua; Neq; vlla erat in arce quam non idonea officio demereretur. Error etiam linguæ, diuertentis à genio Græciæ, augebat dicentis gratiam næuorum venustate. Studia illi eadem quæ Argenidi esse videbat, ea autem prudentia vt sæpissime victa discederet, & ne quid calliditati lepidissimæ deesset, indigna-

dignatione mox ficta incitabat vincentis lætitiam. Se[illegible]l lanificii erat rudis; Non acum, non colum tractare assueta. Venationi in sua gẽte deditas aiebat, quæ ex primis stirpibus erant ortæ. Facillime tamen indolem cum regione exuerat. Monstrari sibi volebat eas artes, non indiligenter obseruans quæcunq; monebatur. Nihil tamen vehementius mirabar quam cultissimam amœnitatẽ ingenii. Semper insontes ioci, aut festiua narratio; Viuidi quoque versus, & masculi plus quam qui fidibus canerentur. Nam scribendi vitia seu Græcè seu Italicè conaretur, non perinde ac loquendi illi erant.

In illis remissionibus eramus, cum interrupit ocium nostrum flagitiosa proditione Lycogenes. Impatiens artis qua Rex Argenidem seruabat, vtrique exitium destinat. Operosum, & fortasse inuium facinus, si illud pietas imperauisset: Sed nihil est supra improbitatis ingenium. Igitur duorum conscientiam tentat, qui ad omnia promiserãnt ferrum, fidemque iam ad flagitia exhibuerant. His arcem ostendit, illic prædam, si modo viri essent, eximiam latere. Vbi Rex ad inuisendam filiam secessisset, noctu euadendum in mœnia. Quippe non satellites, non amicos, non seruulos intra ea limina admitti. Nudum, & senem, etiamque consopitũ, quam facile opprimi posse? Sed & comprehendendam esse Argenidem. (Ea enim ad nuptias adacta, vsurum se deinde cogitabat Regis vita, vt in tanto rerum motu fortuna monstrauisset.) Ipsa sceleris insolentia excitabat latrones, vt se memorabili flagitio celebrarent. Sed quis, aiebant, nos in arcem recipiet?

piet? aut quis euntes non notabit? vtique tam frequenti ſedulaque vigilum ſtatione, vt penè innumerato ſint aues quæ armatos præteruolant. Cum diu diſceptaſſent, tandem commodiſſima ea pars viſa, quæ cingitur mari. Nam viribus naturæ fiſum Regem eo latere omiſiſſe cuſtodiam; Poſſe appelli leuem ſcapham, & vndarum fremitu neceſſarios tumultus latere. Rurſus tamen cogitabant illic collem per præcipitia deſidere ſcalis omnibus altiora, ſed ſicariorum vnus, cuius confeſſione poſtea de ſceleris modo reſcitum eſt; Permittite mihi negotium, inquit. Inueniam rationem quæ nos in arcem tollat. Socius tamen mihi vnus non ſatis eſt. Quid enim ſi quærendus Rex in vaſta domo erit? aut ſi vltimus terror vires illi ſufficiet? Quid quod anteuertenda Argenidis fuga erit, ſi intellecto periculo latebit, aut excubantem ad fores cuſtodiam petet? Non pauciores octo ſuffecerint. Hos ſi deligere mauis, ocius nobis coniunge. Sin in tanta re nobis fidis, notos habem', qui omnia perfecta tibi reddant. Lycogenes ſe ſuamq; fortunã tradere illis profeſſus; Cras, inquit, ſe in laqueos dabit præda, Audio enim Meleandrum ad Argenidem iturum. Maturate, dum adhuc recens eſt impetus, nec ſinite conſcientiã eorum quos ſecreto adhibebimus, nimia mora in proditionẽ deflectere. Ego in prædio meo ero, quod quinto ab arce milliari ad littus eſt. Vos illic communem prædam adducite.

Sic inter nefarios conſtitutam rem viſa eſt fortuna promouere. Venit enim ad arcem Meleander; Noxque imbribus fœda, & exeunte menſe illunis, interceperat quam oculorũ tam aurium vſum. Solebat Rex cũ ad filiam veniret, Proceres à limine

arcis

arcis dimittere, vt ad proxima militum castra, aut vicinorum oppidorum cultiora diuerterent. Nos autem necessaria omnia ei exhibebamus. Hoc recessissimum tempus erat optimo seni. Quasi relinqueret curas in foribus, ipsamq; maiestatem, inter nos verissima quiete soluebatur. Ea vespera quę destinata erat insidiis, non modo ignarus periculi, sed & forte hilarior, cum omnes cœnauissemus, quærere cœpit quibus ludis hybernum & madidum diẽ puellæ transegissent; Et ego, fabulis, inquam, Rex; quas impendio depereunt. Imo tũ (ait) hoc studio ijs concedere non debes, Selenissa, quæ esse iam anus & fabula incepisti. Sed referre singulas volo, quo symbolo iuuerint hunc senatum. Cum omnes rideremus, & ille imperiosius instaret, ausæ sunt quæ proxime stabant suas ineptias memorare. Inter illos sermones Rex paulatim insinuato sopore se dimisit, reclinisque in eundem quem cœnando presserat thorum stertere cœpit. Et quoniam expergefactus ægre soporem reuocabat, compositis vestibus opertum, appositoq; haud procul lumine, sine strepitu omnes relinquimus.

Iamque in cellas digressæ mulieres somnum petebant, adhuc tamen Argenidi & Theocrinæ colloquebar (lectuli enim mihi & Theocrinę in Argenidis cubiculo erant.) Cum audimus præter morem, grauius murmur, vocesq; atque vestigia sese cum festinatione prementia. Nec quid primo grauius suspicabar, quam esse puellarum tumultum licentius inter se ludentium. Sed viciniori mox clade, virilem sonum esse intelligo, atque auribus meis incognitum. Dum dubito, dum timore deprehensa non loquor, validissimis ictibus cubiculi fores

afflictæ

afflictæ sunt. Ne mirere si ad illius noctis memoriam confundor: Adeo spectaculi atrocitas prope vitam submouit. Dirũ facin⁹! Video armatos nudo ferro intra limen prorumpere, ac quod vnum licuit, grauissime cum Argenide exclamo. At vero Theocrine (accipe rem indignam quæ posteritati erepta, inter nos sic pereat.) Theocrine, inquam, nostra se de thoro præcipitat, nec mitius quam si recepto deo fureret, inuecta est in latrones. Dumque illi ad virginis inexpectatam audaciam; incerti quid aut vellet ipsa vel posset, paulisper obstupescunt, Theocrine eum adorta qui primus intrauerat, non modo armati sistit vestigia, aut occupat ictum, sed inuolat in ensem, subitoque extorquet. Eadem celeritate, ô Rex (citius enim quam hæc loquor hostilibus armis potita est) clypeum à victo detractũ suæ læuæ inseruit. Circumspiciebam ego non periculi magis, quam auxilii nouitate attonita, cum illa vnius ceruicem ita ferro præcidit, vt ad me atque Argenidem cruor de efflante trunco pertingeret. Strenue deinde hunc clypeo pulsatum, hunc mucrone, hunc capulo turbat. Tum vero grassatores, qui primum insolentia certaminis turbati gradum retulerant, tanquã in iusto discrimine violentius insurgunt, vt neq; iam puderet plures in vnam, & puellam decernere. Exsonabant angusta in sede arma quassata, simulq; miserabilis clamor mulierum, (iam hæ enim ad nos concurrerant) speciẽ captæ vrbis maiori quam pro loco aut numero tumultu retulerat.

Hæc narrante Selenissa, non se regebat Raditobanis animus, tam prodigiosi certaminis expectatione suspensus. Sed ecce colloquentibus modum impo-

imposuit, tunc primum iniucunda Radirobani Argenis. Forte redibat per illam horti semitam, cui antea minus consueuerat. Eaque conspecta nihil Radirobani & Selenissæ inter se addere licuit, nisi vt postera die in idem horti spacium, paulo post Solem exortum, tanquam ambulantes, conuenirent. Nec gauisa Argenis est, Radirobane viso: soli n. Selenissæ colloqui properabat, multo hilarior quam cum excesserat è cubiculo. Cum is tamen venienti obuiam isset, non seuere exceptus est; Virgine per alia gaudia minus illum tunc exosa; Quæ etiam vt animum tegeret seria lætitia perturbatum, deflexit ad leuia, chartamque versibus plenam ostendit paulo ante à poeta non ignobili oblatam. Iis ille fœlicitatem regii luci celebrauerat, in quem Argenis siue leuando æstu, siue ad primæ noctis pulchritudinem, solebat concedere. Ipsa quidem explicatam manu chartam tenebat, quam sic porr[illegible]it Selenissæ, vt Radirobanem quodammodo inuitaret ad istorum carminum lectionem.

Fortunata nimis, solesq́ habitura serenos,
O quæcunq́ tuos diffuso vertice ramos
Pandis, & in spatiis nutas regalibus arbor!
Te neque Chaoniis vocalis sylua columbis,
Nysaeumve nemus, summisq́ habitata deorum
Ida, vel intonsi superent fastigia Pindi.

Quis parui ingentes nemoris, quis carmine digno
Æquet opes, formamq́ loci, Nymphasq́, deosque?
Populus hîc, trepidisq́ Alnus propè candida ramis;
Fraxineumq́ decus Plataniq́, Orniq́ minantes
Syderibus, sanoq́ illæsæ fulmine Quercus,
Et Fagi veteres, & amicior Vlmus Iaccho.
Fronde placent variâ; Non est color omnibus vnus,

No[illegible]

Non parili se stirpe leuant. Hîc multa Cupressus
Tollitur in metas gracili*q; vmbone superbit.
Hîc & Apollineæ laurus, Piceæq; liquentes,
Et Phrygiæ Pinus, & glauca dona Mineruæ.
At lentæ subtus Coryli, fœcundaq; puro
Fonte arbusta tepent. Tum floribus alma superbos
Vestit terra sinus, quales non blanda fauentis
Aura creat Zephyri, Stygio nuptura marito
Quos legat Ennæis simplex Proserpina campis.
Nec diros hæc syluæ lupos, nec sentit adunca
Spumea rostra Suis, vel formidabile murmur
Accipit, absentes si qua leo deuouet agnas,
Raucaq; vicinum terrent ieiunia campum.
Insontes Capreas, placidoq; examine Ceruos
Cerne magis, pigras latus acclinare per vmbras;
Vel parua trepidare fuga, si plausibus aura
Infremit aut dubios venti mouere tumultus.
Vos quoq; præsagæ cantuq; alisq; volucres,
Non isthic auido retinet circumlita visco
Arbor; Ad humentes nec fraus sedet improba fontes,
Heu vestros prensura pedes. Iuuat æthere toto
Nunc tranare polos, nunc tutis sidere terris.
Quam bene nocturno gentilia prælia cantu
Conserit, & Thracem narrat Philomela tyrannum!
Quam bene, cum roseos nox vltima pallet ad ignes,
Innumeras dat lucus aues, & picta salutat
Turba diem, tantisq; sonant concentibus auræ!
Parua loquor. Totas Dryadum nemora ista cateruas
Incoluisse iuuat. Procul ô procul impia cedant
Lumina, nec sanctam lædant contagia syluam.
Vnde tamen luco tantum decus, vnde frequentes
Numinibus sedes, ipsæ vos dicite Diuæ.
Scilicet huc castos magni quod filia Regis

Ferre

Ferre gradus, paruoque ingens producere luco
Virgineos assueta choros; se læta beato
Indulsit Natura solo; Nymphæque decoras
Auctura comites, hos impleuere recessus.
O Virgo, ô Princeps, Siculorum ô cura Deorum,
I, cupidas specta nemora inter consita diuas;
I, gratum dignare nemus. Vestigia campus
Signabit, raptis subitus qua floribus Auster
Impleat, & seruant meriti ã in cortice Nymphæ.
Nec nemus hoc tantum. Siculi te sentiet omnis
Ora soli, faciesque Deos satis vna fauentes.
Tu si qua Lybicis exæstuat annus arenis
Ire voles, aut qua emoriens Natura pruinis
Deficit, & gelida sitiunt statione Triones,
Mitescent steriles auræ; tum floribus omnis
Crescet ager, fatoque diem meliore nouabis.

Radirobanes in cubiculum deductam Argenidem, quia aduentabat vespera, relinquit, & ad Meleandrum digreditur. Tum vero ad Seleniſſam Argenis; Iamdiu est, mater, quod te habere solam quæro. Et te quoque multum existimem proci illius tædio nauseasse. quid enim tamdiu tecum hæsit? Hic Seleniſſa mollius loqui, & præter quam Argenis expectabat. Se enim nesciuisse tantæ humanitatis, totque leporum hominem esse; Suauissime loquẽdo iunxisse diem nocti, nisi quod identidem referebat se ex amore miserrimum. Nō probauit sagax Argenis de inuiso homine præconium. Sed diligentius quæsitura; Quid autem facturus est? ait; aut quando soluturus in patriam? Mitte has spes, inquit anus. Nisi bello deuictus non abibit. Nam & afflictim te deperit; & is furor nisi magna ruina premi non potest. Vtinam saltem adesset

V Po-

Poliarchus; vtinam illius fortitudine tegeremur. Ac mecastor ingratitudinis famam timeo, si pugnandum in hunc erit cuius auxilio sumus incolumes. Quid si leui spe indulgeremus insanienti? Dilatione frustratus potest in Sardiniam remitti, quasi rebus maturis reuocandus. Hæc non illius, sed tua & Regis causa dico, Dolebis Hymenæi tui face Siciliam adhuc ciuilia excutientem incendia rursus ardere.

Argenidem siue indoles sua, siue industria amoris, facile Selenissam esse mutatam admonuit. Sed indignatione in aliud tẽpus submota, mollius hãc de Radirobanis amore mentionem reiecit; scilicet maius opus adorsa, illam anum, illam versutissimi ingenij laruam alia fraude peruertere. Igitur cum aliquandiu silentium tenuisset; Mihi quoque ægre est, Selenissa, bene meritum Regem in spes incubuisse, quibus indulgeri non liceat. Sed de istis deinde viderimus. Læta matrona, tanquam iuuantibus diis fallere incepisset, virginem solam reliquit; quæ mox in fenestram reclinis, lacertoque mentum excipiens, cœpit furiose dolere, arcanorum omnium sibi consortem timeri metuisse. In quam enim iam curas partiretur? quis in dolorum, quis in gaudiorum arbitrium posset iam recipi? Tandem risus imitatione perstricta, cogitauit nunquam sine mixtura aut propitios aut tristes deos esse. Satis autem eam lucem habuisse fortunæ. Ferendũ si quid graue deinde accidisset. Hoc ipsum pro numinum munere habendum, quod non de more, quæ sibi contigerant, quæque instabant, extemplo prodidisset Selenissæ. Ea autem sic erant. Spatianti in luco nunciauerat Arsidas, Poliarchum esse in Vr-

in Vrbe, & latere in Nicopompi domo; cõuenerat-que inter eos, vt sub noctem per posticum duceretur ad Regiam. Ergo puella, lætitiam quam sola non capiebat, properans in Selenissam effundere, maturius domum redierat. Sed sub ipsa loquendi exordia, defecisse ad Radirobanem anum expauit, siluitque de aduentu Poliarchi; quem impetus iuuenilis, ad noua latendi pericula rursus adegerat.

Cum enim rediisset in Africam Gelanorus, nec vt conuenerat Clupeæ habuisset Poliarchum, ad Regiam Hyanisbes profectus, illic ex febre adhuc ægrum offenderat. Literas ergo & mandata Argenidis ferens, afflictæ præterea Siciliæ statum exposuit, & quo in discrimine virgo esset sub Lycogenis prope certa victoria. Nec quicquam dicere omisit, nisi quod Argenis vetuerat, nempe iniquiorem animum Meleandri. De Archombroto vero non siluit; Nescio, inquit, quo se fastu Archombrotus sustulerit; Nos iam illi viles sumus. Nec quid grauius, aut acerbius, quam eum amicitiæ oblitũ credebat Gelanorus. Sed nihil est suspicioso amore solertius. Statim Poliarcho suspicio incipit, Archombrotum Argenidis forma captum, & à se tanquam æmulo dissidere. Nam quid prohibet, inquit, eum aliqua explorasse à me quoq; amari Argenidem? Nihil agimus Gelanore, nisi in Siciliam mature trãsmittimus. Scilicet Argenidem, dum hic ignauus cesso, mihi illic inter bella aliorum virtus seruet; aut verius, sinam alios esse quibus ipsa se debeat? Anxio animo Gelanorus hanc domini mẽtem accepit. Nam infestũ Poliarcho Meleandrum metuebat, & præcepta ab Argenide erat libertas ad-

monendi. Fidem denique vtrique sic seruauit, vt de Meleandri auersione nil referens, subinde tamen ostenderet, maxime intutum Poliarcho prouocatæ fortunæ caput obiicere inter tot hostes, & in ipsa belli licentia. Præstare in patriam nauigare; collectisque militibus, Siciliam, nihil iam dissimulata maiestate repetere. Faciam, retulit Poliarchus; Sed scis pene per ipsa Siciliȩ littora viam esse ad patriam. Ego autem vt insalutata Argenide terram illam prætereeam? Pigere me exhausti periculi diceret ipsa, nisi in nouum succederem. Vbi littus attigero, mihi crede, commenti alicuius ratio me ad illam commode perducet. Atqui, ait Gelanorus, prius exequar mortem, quam te in hæc pericula reducẽ videam; nisi saltem hoc impetro, te, vbi in Siciliam perueneris, nulli salutem nisi Arsidæ commissurum, priusquam colloquaris Argenidi. Communi deinde quod capietis consilio te permitto.

Fidi hominis solicitudinem non aspernatus Poliarchus, conditionem accepit. Sed destituebat animi impetum corpus, acri quartana pertinaciter concussum; quam etiam nouorum cõsiliorum magnitudo & anxietas ita auxit, vt quæ nox sequuta est remissius quidem inhorrens, longiori quam antea æstu sæuierit. Neque prorsus Gelanoro ingrata mali vis erat, certiora pericula differentis. At Poliarchus medicinæ impatiens, quæ viribus per ieiunia subductis, morbum iubebat domitari; eorumque exemplis ad memoriam reuocatis quos audiuerat à se febrim depulisse insolenti vini potu, idem genus remedij experiri constituit. Nihil mirum est, inquit; si me ex præcepto medicorum exhausto & moriente, febris simul peribit. Adhuc

dum

dum vires sunt, malo cum ea decernere, & curari m ɔ ductu. Ambiguum quidem in perniciem salutemve erit hoc facinus. Sed satis est, quod non ɉente repræsentabit quicquid de me fata decreuerint. Nam hic status est rerum, vt sit acerbius ægrotare quam extingui. Ita obfirmatam mentem, non preces, non lachrymæ Gelanori hoc discrimen abominantis flexerunt; non inuocata Argenis, non matris amicorumque memoria. Ipsa denique Regina Hyanisbe frustra orauit. Ergo consiliis suis relictis, cum post triduum febris ex constituto iam rediret, foco admotus tremorem membrorum frigentium excepit veterrimi vini haustu; quod multo violẽtius suum ignem fundebat in sobriis venis, & mero non assuetis. Negauere medici adesse se posse admouenti (vt aiebant) sibi mortem. At subridens Poliarchus, si illi abirent, saltem medicum Bacchum (vti eum sæpe vates Pythia appellat) adfuturum respondit. Simul in febris rigorem pugnare multo vino pergebat, donec sanguine calefacto, paulo alius quã qui ex morbo feruor est trementia membra composuit. Hinc cum diu consudasset, diligenter detersus est. Iamque sibi validior videbatur. Mirum dictu; Cum iterum hac se lucta in morbum comparuisset, iuuentus, atque fœlicitas, & quæ plurimum Medicorum incerta consilia fortuna nobilitat, exegere incommodam febrim. Hyanisbe, vt temeritatem remedij habuerat in doloris maximi causam, ita postquàm conspexit incolumem, nullum lætititæ modum adhibuit, donec alia ægritudine vis gaudendi suppressa est. Ferre enim non poterat discessum Poliarchi, præsertim cum in vultu adhuc restarent vixdum submoti

morbi vestigia. Nam illi paucissimis diebus ad confirmandam valetudinẽ consumptis discessum pertinacissime ornauit. Et Regina (vt amoris in eum pene materni erat) lachrymis ominibusq; ad limen prosequuta abeuntem, nihil amplius orauit, quam vt hospito littore vti promitteret, si quis in viciniam casus nauigantem retulisset.

Sed posteaquam intrauit conductam à Gelanoro nauem, deductusq; in altum est, solicitare remiges, ac vrgere non cessauit; tempus quoque destinans, quo si terram Siciliam monstrassent, merces eorum geminaretur. Lucelli spes segniciem abegit, votoque damnatus Poliarchus illis monstrantibus insulam agnouit. Tunc porro diuersissimarum rerum contemplatione inhorruit. Quæ mala, quæ gaudia, illa tellus haberet! Illic sibi fœlicitatem esse vel exitum. Quo periculo inde euaserat! quid si iterum eadem tempus insurgeret? Mox discrimina omnia, speciesque fortunæ terribiles, vbi Argenidem cogitatio obtulerat, lætiori audacia diluebantur. Modicus portus erat, & preterquam piscatoriis casis incelebris, duodecim millibus ab Epeircte. Illic applicato nauigio in arenam descendit; humiliq; diuersorio, tanquam sali iactatione æger, celari instituit, donec misisset ad Arsidam. Cum vero stabularium ad quem diuerterat inter cætera rogasset vbinam ageret Meleander; Nondum, retulit ille, discessit ab Epeircte ex quo Lycogenes victus est. Tanquam augustiori ob victoriam loco, excipit ciuitatum Oratores, quæ certatim ad eum de pænitentia sua mittunt. Victus ergo est Lycogenes? subiicit Poliarchus. Omnino, inquit caupo. Dedit pœnas meritissima morte; caputque ab sum-

summa aliquandiu arce ad spectaculum pependit. Sed iam fertur Rex Syracusas commigraturus, quo Sardiniæ Regem per præcipua Siciliæ ornamenta circumducat. Quærente Poliarcho vnde in Siciliam aduenisset Rex Sardiniæ; Nescis ergo, ait ille, Sardiniæ Regem cum exercitu suppetias tulisse Meleandro; & eius fortitudine restitutam pacem Siciliæ? Obticuit Poliarchus, mutata Siciliæ sorte omnia sibi perplexa auguratus. Aduentabat post discrimen; Alij, & peregrini, iuuerãt Meleandrum; & quod incolumis esset Argenis, beneficium Sardiniæ erat.

Relicto igitur caupone, ô Gelanore, inquit, fac vt sciam quis hic terrarum orbis sit; id est, an salus adhuc mea cum hac rerum mutatione conueniat. Adhuc habebat capillamenta, quibus olim dolo Timocleæ mutauerat vultum. Horum vnum Gelanoro cum rustica veste tradit, iubetque sub noctem Epeircten intrare, & monere Arsidam se in pelagi ora fortunę varietate lassatum in vtramlibet sortem vltima expectare. Dum iret Gelanorus, quidam ex vicinis oppidis in via oblati sunt, qui & ipsi Epeircten petebant. Quamquam concinnam induerat laruam, tamen illorum consortium fugisset, ne quis fraudem deprehenderet; sed in angusta via diuertere non licebat: & illi priores salutauerant. Ergo necessaria audacia, tanquã aduena ignarusque Siciliæ, de proximo bello quærit, & victorię ratione. Ij omnia ambitu referebant, quo solemus in prosperis res nostras apud exteros commendare. Duos potissimum celebrabant, Radirobanem, & Archombrotum. Nam Archombrotum in Lycogenis capite præcidisse quicquid in ægra

Sicilia ex morbo tumebat; Radirobani autem hospitalis auxilij & fortitudinis præmium fore Argenidem. Ita enim rumor tulerat, quodque isti credebant, bona fide apud Gelanorum profitebantur. Ille, vbi potuit, ab iis diuersus, inter acerrimi doloris suspiria agitabat, an res esset domino referenda. Verebatur ne sub tali nuncio vita deficeret; Rursusque sperabat, nondum coalita mala, si mature nũciarentur, illius genio & fœlicitate posse rescindi. Sed ante omnia conueniendus Arsidas erat. Iamq; Epeircten habebat in conspectu, cum puerum videt maculis oneratum, lorisque venaticos duos canes ducentem. Et agnouit de Arsidæ familia esse. Ac vtinam dij, inquit, huius venationis beneficio Arsidam mihi darent. Quod si occurreret, tamen nec solus veniet, ne temere erit coram aliis compellandus. Se itaque comparabat, vt si quid tale accideret, fortuna vteretur. Ecce autem commento vixdum commode instituto, aliæ plagæ, & alij canes, neque procul cum aliquot ex Sardiniæ Proceribus Arsidas venit. Gelanorus frontem omnium contemplatus, quia omnes ignotos sibi vidit, vicissimque sperauit illos sui incuriosos fore, se audacius admouit Arsidæ. Et ad te commodum ibam, inquit. Ab Rhegio hospes sum; salutemque & quædam præterea assero quæ ad te socer commisit discedenti. Tum ad aurem se sponte demittentis obiter admotus; Sum, inquit, Gelanorus; Sed tantisper me nosse dissimula dum habeas solum. Turbatus Arsidas occursu insperato, Sardos placide præire hortatus est; Cupere se paulisper percunctari de necessitudinibus suis. Sub hac larua secreto, sed breuiter, cum Gelanoro loquutus est.

est. Colloquij summa fuit, se, vbi incaluisset venatio procul omnibus aberraturum in nemore, & ad Poliarchum iturum. Neque mora ad Sardos lente progressos contendit, quos iubente Meleandro venatu oblectabat. Ipse autem Gelanorus, tanquam Epeircten pergeret, vbi potuit Arsidæ comitatum latere, flexit iter per notos pridem calles, & ad diuersorium rediit.

Eo vero adhuc cubiculum intrante, Poliarchus moræ impatiens; Quid, inquit, fers tandem Gelanore? Aduentum Arsidæ refert ille. Venationem ineunti secreto loquutus sum, & vt diei tempus est confestim adfuturum coniicio. Nihil vltra Gelanorus memorabat. Arsidam quippe, quam se, malebat tristia nunciare. Sed inquieto erat vultu, neque satis submouebat suspiria. Tandem sæpius vrgenti Poliarcho, minisque iam aspero, quæ in via audierat refert; Pactam Radirobani esse Argenidem. Non doluit Poliarchus, non succensuit, horruitque ad nuncium acerbissimæ rei. Maior erat is motus affectibus quibus nomen inuenimus. Dumque iam non amplius tristis, aut cui adhuc posset nocere fortuna, in æmulorum ruina decernit perire; Arsidas casam intrat, imponitque stabulario, quasi feram sequutus, & viarum imperitia illo delapsus. Postquam autem secreti fuere, rigentemq; Poliarchum conspexit, nec exertis oculis imperantem; Heu quid aspicio, egregie iuuenis? inquit; Aut quid tantum dolere incolumi Argenide potes? At Poliarchus; Valeo, Arsida; valeo, inquit; & me viuere Radirobanes vester cum sua nupta faxo intelligat. Sensit Arsidas errare Poliarchum; veriusque cuncta expediens, Meleandri & Argenidis

vota longe esse alia monstrauit, quam quę optabat Radirobanes populusve iactauerat. Ita paulatim factus Poliarcho finis erroris est, cœpitque in spem restitutus placide audire de statu Siciliæ disserentem. Cæterum iubebat Arsidas Poliarchum simulatione omissa ad Regem accedere. Fractos hostes memorabat, legationẽ ad eum Timonidis, & præter beneuolentiam Meleandri, curam quoq; Argenidis, & tot in se studia veterũ amicorum. Quid ille formidaret inter tanta præsidia? aut cur simulationi mallet, quam apertæ virtuti vir militaris confidere? Sed obstabat Gelanorus, dominũ subinde admonens fidei in Africa datæ, nulli se prius quam Arsidæ ac deinde Argenidi locuturum. Ipse quoq; Poliarchus se posse negabat incolumi dignitate prodire in publicum. Nauigandũ prius in patriam ad recipiendum cultum in quo vellet à Meleandro cerni. Vnam esse Argenidem, quam iuuante Arsida optaret conuenire. At saltem, retulit Arsidas, conscientiam Nicopompi suspectam nõ habebis. Nam quid fidẽ illius hominis prædicem? In te ornando totus est, & fidissimo affectu exultat cum laudaris. Apud eum nunc hospitor. nec fidelius potes quam illius laribus tegi. Haud ægre Poliarchus, nec repugnante Gelanoro, assensus est; Igitur cum obiter quieuissent; iter nocte cõcubia ingressi, sub Auroram Epeircten perueniunt; admissiq; ad Nicopompum, compulerunt hospitem ad gratantium lachrymarum lætitiam. Et Arsidas vbi prouectior fuit dies ad Argenidem iuit; Sed occupatam cum parente, & deinde cum Cleobulo, habere secretam ante non potuit, quam illa Radirobanem fugiens ad lucum diuertit,

Vbi

Vbi autem aduenisse Poliarchum referente Arsida sciuit, oblita tot malorum, nec æstimato vtriusq; periculo, plusquam pro incerta & breui felicitate exultauit. Sed vtcunque festinanti expectanda vespera erat, vt is extra discrimen duci posset ad Regiam. Ero, inquit Argenis, in illa porticu mea vnde ad hortum est aditus. Erit vna Selenissa, quæ tibi & Poliarcho aperiat. Vade, mi Arsida, & tempori adsis. Hinc gaudio turgens ad Selenissam pergebat, tanquam compari secretorum largitura fœlicitatis partem. Sed labe factatam fidem agnouit, Radirobane ab ipsa commendato. Cum igitur hanc quoque elusisset, facta spe mitigati in Radirobanem animi; nixa fenestræ est quæ in hortum patebat. Tum vero duo grauissima occurrebant, aduentus Poliarchi, & Selenissæ perfidia. Ita mens iracundia & gaudio variata nihil satis consulebat. Sed maturato opus erat, ne Selenissa Poliarchum deprehenderet ad constitutum venientem. Ea nocte ad ficta negotia anus ablegari non poterat: Nec consultius quicquam fuit, quam Arsidæ per seruulum nunciare, se picturis inspectandis quas sub vesperam afferri præceperat, vacare non posse. Veniret ad Regiam Arsidas primo mane, sed non cum illo artifice. Facile Arsidas intellexit, interuenisse quæ morarentur virginis cum Poliarcho colloquium; Idque palam non ausam nunciare, hoc de picturis deque artifice esse commentam.

Versus ergo ad solandum Poliarchum, quem hæc mora conficiebat, etiam Nicopompum adhibuit. Læta sermonum & mutabili serie, mulcebant, nunc suas, nunc Argenidis virtutes non ægre audientem; aut si quid ludicrum Radirobani sini-

strum-

ſtrumve contigerat. Sed huic officio hærentes turbauit aduentus amicorum. Quippe ea veſpera præceperat Dunalbius ſibi cœnam in Nicopompi ædibus coqui. Antenor ſuo è templo in vrbem delatus, & Hieroleander, eum comitabantur; Quibus fores intrantibus, cum doleret Nicopompus à Poliarcho ſe auelli; ac ne Arſidam quidem cum tanto hoſpite perſeuerare poſſe (nam & illum Dunalbius ad cœnam quærebat) Poliarchus vtrumq; ſolatus eſt. Irét ſedulo, nec perfunctorie cœnarét, ne ſubolere Dunalbio poſſet aliquid eſſe arcani quod hilaritatem moraretur. Ipſe ducente Nicopompo ſubſtitit in conclaui ad triclinij latus, vnde conuiuarum ſermones excipi poſſent. Cœnantibus varij ſermones fuere, ſed plerumque vulgares, & quos à familia quæ conuiuis ad obſequia aderat notari non obeſſet. Vbi vero ſublatis epulis ſoli fuerunt, Nicopompus mentionem Poliarchi ex compoſito iniecit; vt ille in proximo latens de ſua fama rectiſſime iudicaret; cum iſti de eo ſimpliciter dicerent quem abeſſe arbitrabantur. Non parcebat tantum iuuenem laudare Dunalbius. Omnes eius virtutes meminerat; & Antenore atque Hieroleandro ſuas loquendi vices implentibus, nunc illius fortitudo, nunc comitas referebatur; tum in hilari ac iuuenili animo vis natura ingenij, & cætera bona propter quæ ſenectutem laudamus. Arſidas vero, quia compererat æmulationem Poliarchi in Radirobanem, ſeriem colloquendi deduxit ad ciuile in Lycogenem bellum, cuius initia Poliarchus proſperrima Regi pugnando effecerat. Inde paulatim ad Sardos, & Radirobanem venit, cœpitque familiariter de eius ineptiis ridere. Nam & ille Rex ſuperbiſſimæ erat

inter suos consuetudinis, multaque passim exciderent quibus deprehenderetur vanum ingenium, fictæque virtutes. Dumque Dunalbius, Antenor, Nicopompus, vel fastidio auersantur recordationem insulsæ superbiæ, vel indignari audent quod eiusmodi auxiliatori Sicilia gratias deberet; Subridens Hieroleander, Quid si, inquit, hominem hoc mane vidissetis? Impia adulatione elatus, carmina quædam de se conscripta apud suos laudabat, quæ Poeta non condidisset, nisi aut alio quam Apollinis furore insanus, aut vtique illum cui scribebat sciuisset insanire. Finem poematis descripsi. Ex eo de toto coniicite:

Tu si terribiles in prælia sæua iugales
Exigis, Odrysios confuso pectore Mauors
Damnat equos, dextramque suam. Si terga sub ibus
Quadrupedis, cupiet spreto tua Cyllarus Astro
Imperia, & Sardis volitare superbior agris.
E. . am lentato volucres aptare sagittas
Instituis neruo, cedunt Phœbusque dolensque
Amphitryoniades. Quod ni te velle putaret
Arte sua vinci, tibi cederet ipse Cupido.
At Maia genitus, cum tu rosea ora resoluis,
Astupet, atque omnes subicit iam frigidus alas.
Cedit & ingenio Pallas, formaque Lyæus,
Iura triumphatis cum sobria diuidit Indis
Pulcher, & intonsos distinguunt serta capillos.
Quid domito quod fræna mari tu classibus vnus
Imponis, sceptroque tuo Neptunia sceptra
Summisere apices? O nobis aurea rursus
Sæcula, si tantum pronus tibi fulmina credat
Iuppiter, & cunctis vnum stes numen in aris.

Omnes de sacrilega Poetæ solertia prædam his

carmi-

carminibus auspicantis riserunt. Quamquam Nicopompus, & ipse Poeta hanc nonnihil inuidiam leuabat: Quippe ita esse poeseos genium, vt ad aurium voluptatē exerret extra verum, eo quidem licentius quod cū sciat sibi non credi, quicquid fingit, innocentis potius ludi, quā inuerecundi mendacij res est. Præterea & sæculum ita ferre, vt immodicis apud Reges laudibus iam omnes Poetæ sint. Nam nec solū Radirobanem esse cui hęc larua illuserit. Ipsum quoque (oculis, nutuque absentem Meleandrum significans) quam sępe his falli blanditiis? deniq; omnes eo fato Principes viros nasci, vt aliquid saltem pennarum ad hunc viscum relinquant. At Dunalbius publicæ rei studio motus; Ita vero improuidi ciues, inquit, dum vilitate laudandi vnusquisque Regum vitia ad amicitiam solicitatis, vos simul & illos miserrimos fieri non sentitis. Quanto enim incommodo vestro imperantes fingitis, ne quid eos pudeat; Sed licentissime assuescant seipsos amare & mirari; vtique postquam diu omnes eorum affectus adulatione & præconiis cōsecrauistis. Illos autem, quantumcunque sibi fœlices sint, ego lachrymis dignissimos puto; nisi superessent his domesticorum insidiis, & ea colere ac probare solerter instituant, nō quę in ipsis aliis laudant, sed quæ ipsi in aliis. Cæteros enim adeo sua purpura occæcauit, vt nesciant quod nemo præter hos ignorat; qui mores, quæ studia, quisve modus, inter homines famam, aut veniam, vel denique odium ferat. Proh facinus! opulentissimæ venationis genus est explorare intimos Regū motus, quo eos natura, quo cupiditas vocet, mox non diis, non hominibus æstimatis, quicquid amant aut volunt

impen-

impense cõmendare; vel vt similitudine morum, atque sermonum, iis placeas; vel vt soluas eorum verecundiam, & gratias tibi debeant, quod mollieris viæ speciem, quam ad vitia ducentem, obsitamque infamia, pudor prohibebat experiri. Quid miremur Principes violenta adulationis procella inclinatos quo sponte iam volunt; iis vocibus credere quas solas accipiunt? Præsertim nemine ruinã sustinente ad quam tanta vis impellit. Nam illi sapientes quos negotiis adhibent, seu verẽtur frustra monere, seu medicamentũ quamuis infundat salubritatem, tamen ingratũ esse sciunt, his vulnerib. non adhibent manum; Aut certe vitia distinguunt quibus seipsum Rex maculat, ab iis quibus perdit Rempublicam. Et contenti vtcunque mederi publicis, non restituunt Principi oculos, quibus ipse suam sortem & blandientium fallaciam damnet. Quis familiarium, sapienter Reges admon . :, si auiditate æris infames sunt, si nimio venationum studio amittunt Reipublicæ curam; aut cum libidinis exemplis inficiunt sæculum, vel inconsultis amicitiis publicam inuidiam concitant? Laboramus etiam virtutum nomina his cupiditatibus fœdare. Cura futuri, laborum assuetudo, comitas, liberalitas appellantur. Nec vitia illa tantum, sed etiam leuiora, in his adolescunt mendaciis. Imo cum recte quid sapiunt, adeo fictos inueniunt & nimios plausus, vt sæpe (credite amici) pudore, qui ceteris aberat, onerati oculi multum mihi tremuerint. Videbam neque pudere istos effusissimæ fraudis, neque Principes indignari quod sibi tam procaciter illuderetur. Quantũ à comœdia distat hic ludus; cum vtrobiq; in os laudes,

quos

quos apud te proteruo contemptu, tanquam vanos aut pueriliter captos, derides? Quod nisi maiorem Regibus genium quam qui populum informat, dij dedissent, quotusquisque ex his plagis euaderet; quæ vel ipsa consuetudine placent, quia nascentium cunas circundant, nec eas meminerunt sibi poni? Sed neque his periculis soli Reges infesti sunt. Plerique regiis malis in priuata fortuna laboramus. Reges sumus supplicibus; rursusq; Rex nobis, in cuius est manu quod petimus. Hunc tentamus blanditiis, hunc illa vanitate conficimus; vltro amantem tela quibus percelli Reges solent. Quod est autem ad Radirobanem, à cuius superba credulitate initium questibus istis fuit, cætera lenitate meruit ne qua in eo peccata excusemus. Et ô vos Siculi miseros, si illius coniugio Argenidem damnatis.

Adeo Poliarchum hæc oratio affecit, vt vix sibi temperaret. Optabat Dunalbium amplecti ob hoc de Radirobane augurium; destinabatq; iam præmia quibus sæpe ab illo eiusmodi candoris præcepta eliceret. Omnes deniq; illos instituit commendare Argenidi, eorumque vti fide in iis quæ instabant. Dilapsis hospitibus, Nicopompus & Arsidas ad ipsum redeunt. Deductumque ad thorum non ante destituunt, quam ille amicorum quieti consulens, & cum solis præterea curis melius loquuturus, domitum sopore se fingeret.

Noctem illam Selenissa & Argenis (quis mortalitatis ludibria satis æstimet?) in eiusdem calliditatis mutuo dolo ducebant; qua scilicet ratione, vbi dies rediisset, vna alterius oculos fugere posset. Nam & Selenissa locum quærebat quo remota Ar-

genidē

ger ide Radirobani loqueretur; & Argenis optabat amouere Selenissam, ne sciret aduenisse Poliarchum. Prior Selenissa nunquam se peccaturam tectius rata, quam in vmbra libertatis, vltro de Radirobane mentionem iniecit; Aiebat enixe ab eo se oratam, vt in iisdem arborum spatiis postera die esset; Cupere illum quædam haud vulgaria cum ea communicare, & inde ad Argenidis colloquium deduci. Occupauit Argenis; Vade vbi commodum erit, mater. Sed mihi ad ea digerenda spatium relinque, quæ cum vna colloquemur, & vt solet obabit, reponam. Volo itaque vt mature cum illo sis, protractoque sermone hominem teneas, donec omnibus cogitatis ipsa in hortum descendam. Nihil posse reperiri prudentius iterabat Selenissa, tacita improbitate deridens, quod sui prodendi rationem ac tempus ipsa Argenis aptauerat. Sed & ignara erat se quoque deludi, & amolitam à conspectu non tam mitti ad Radirobanem, quam auerti à Poliarcho. Mane erat, & multi Solis æstum ambulatione præcipiebant. Iamque illius voluptatis simulatione Radirobanes opperiebatur matronam in horto, vix tunc ob Argenidem magis quam Theocrinem solicitus. Nec segnior anus, cum maturius de thoro surrexisset. Pergo, inquit, ad Sardiniæ Regem. Si vera de amore suo retulit, diu est quod inambulat somni impatiens. At nos æuo defectæ (addebat subridens) pœnas illius ætatis luimus, quæ nec suos labores agnoscit, nec æstimat alienos. Hic iterum monere Argenis, ne ante discederet à Radirobane quam ad viridarium ipsa procederet. Malle se illic, quam intra limina Radirobani loqui. Ea Selenissæ fuere lætissima, credenti

Argenidem hoc breuissimum tempus petere ad receptum prioris amoris; quem ante omitti oportebat quam posset Radirobani placari.

Vix egressa limen erat, cum Argenis ad Arsidam mittit, iubetque confestim venire cum hospite. Nec distulit ille; & Poliarchum sub crine adoptitio latentem, cum exiguis aliquot picturis, mercatoris specie secum duxit. Tremebat Poliarchus, & illud animi robur quod nulla discrimina, nulli hostes permouerant, destituebat cogitantem se ad Argenidē ire. Sanguinē etiam in illa expectatione virgo amiserat; notaueratque intercidi à se verba si cui loquebatur. Secreta erat porticus in quam ad cogitationum curarumque solitariam libertatem solebat secedere. Illuc postquam cum Arsida Poliarchus admissus est, manumq; protensam, tanquam numen veneraretur, ad os retulit, subiti vtrimque singultus multo rubore vultus sparserunt. Mox direpta ille larua suos vultus reddidit sibi; & cum Arsida publicæ humanitatis verbis salutauit Argenidem. Sed Arsidas tanquam aliud agens sensim ad murum recessit; fecitque ambobus potestatem liberius colloquendi. Hic rursus erepta turbulentis affectibus verba distulere attonitos, donec fusis lachrymis expedita Argenis; Video te, charissime? inquit; an expressere tuos vultus insomnia; & imitationem lætitiæ ad Argenidem tuam ferunt? Vides, retulit ille, domina, nouo nunc sensu mala exacta sentientem, & tuo conspectu admonitum quam calamitosum fuerit tamdiu abfuisse. Quod nisi graue est meminisse; quid sensus tibi fuit, quid virium, in meis periculis? Quam multum doluisti; quā sæpe accusauisti absentiam meam? At illa;

Nimis

Nimis heu potes ex tuis doloribus æstimare quam solicitos te absente dies exegerim. Eo quoque miserior, Poliarche, sum, quod non te sequi licet, quod scio te per pericula errare; denique quod sperare alij audent me posse mutari. Dic iterum. Tu is es Poliarchus? tu in Siciliam rediisti? tu es incolumis? præsentem te conspicor? Ah num & maciei quam in tuo vultu cerno ego causa sum, Poliarche? Sed an eadem querenda rursus erunt? an tibi iteranda exilia? & timide semper amabimus? Ille errores suos in compendium misit; Vt naufragus fuisset, vt de prædonibus victor, & in Numidiæ aula æger. At Argenis (quod potius in rem erat) paucis exposuit Radirobanis cupiditatem. Et quidem timere se, ne bene meritum hominem Meleander generum velit accipere; quod facinus, inquit, nisi tu illi obstas, anteuertã mea cæde. Quam ... miserum putas sub ictu quotidie mortis stare, quæ non longius abest quam fœdera illa, quæ Sardi fortissime vrgent? Accedit solitudo. Neminis solatium adest, cui curas committam. Timeo armatum Radirobanem; Patrem vereor: Ipsa (proh facinus!) Selenissa ad hostes defecit. Et iamdudum (subiicit Poliarchus) hanc oculis quærebam. Tibi enim hodie primum, illa absente, loquor. Ego, ait Argenis, si viuo, eam miserrimam habebo. Studet Regi Sardiniæ. Nec cur aut quomodo mutata sit, scio. Sed ne de flagitio dubites, cũ secretæ essemus Radirobanẽ laudauit. Parũ id erat; nisi me vt saltem simulata amicitia facilis illi essem sustinuisset hortari; id est, vt quasi reciprocanti æstu, sensim à te recederem. Nunc quoq; ne adesse te sciret, passa sum ad illum hanc exire. Ambo in vi-

ridario de meis fatis agunt. Sed non impune peccauerit. Peribit si vnquam fœlix ero. Indignatus iuuenis; cum proditionis iniuriam impatienter ferret, ad periculum quoque exhorruit, quod tam potens in Argenidis familia Radirobanes esset; & vel si cessaret Argenis, vltorem iniuriæ se promisit.

Post hæc anxia deliberatione versantibus quid sibi capiendum consilij, ipsa incertitudine animi nihil quod occurreret placebat. Iret ad Meleandrum Poliarchus, se Regem prædicaret, numeraret beneficia, sibi vxorem optaret Argenidem: Ipsa quoque Argenis se sponsam Poliarchi (quod res erat) apud patrem profiteretur. Iustum quidem, & præsentis, si succederet, vtilitatis in ea mala remedium. Sed timebat Argenis iniquiorem Poliarcho Meleandrum; quo dissimulato armatum Radirobanem monstrabat. Non æquam fore causam Poliarchi se in Regium culmen subito asserentis, & illius cuius cognitæ opes erant, & qui etiamnum exercitu implebat Siciliam. Timere se insidias & scelera, quæ amor, & regni cupiditas atrocia inueniunt. Vera hæc esse sentiebat Poliarchus; Addebatque metuendam Archombroti gratiam apud Regem; quem vereor, inquit, ne & in spem tuarum nuptiarum erectus sit. Cohorruit Argenis ad hanc vocem; Neque tarde per omnes Archombroti actus, perque omnia verba, redeunte memoria, in eandem suspicionem delapsa est. Igitur consilium adeundi tunc publice Regem, tanquam præceps, & sæuum periculis, omittunt.

Diutius hæsere in alio; Vt, quando fortuna Siciliam negabat, irent in patriam Poliarchi. Vltro redire in gratiam Meleander optaret: & elusus Radiro-

diro-

di : banes, si aliquid moueret, excipi posset armis. Nihil Selenissam, nihil Archombrotum nocituros. Quid mirum si virgo ad sponsi domum ibat? Pro flammeo velum fore quo celaretur discedens: faces autem multo plures quam quinq;, sub noctem ipsa astra abeunti præstitura. In hanc fugam consentiens Argenis, reluctantem animum, & damnantem hunc impetum, non bene domabat. Vellebaturq; media intentio inter abeundi & manendi consilia. Hinc causam quæ vtique optima erat, respiciebat; hinc famam; quam non integro tantum, sed & sapienti pudore oportet habere propitiam. In ea seditione animi, tamen sequebatur Poliarchum; non tam quod illud optimum putaret, quam ne aliquid esset quod ei negare videretur. Sed ipse hoc furto non admodum lætus; quia sciebat peruulgatum hoc esse remedium; & nullam a- r a- ium fabulam pene cõstare, in qua virgo cum spo..o non fugiat; Cum præterea vim notasset quam Argenis fugæ laudandæ sibi ipsa inferebat: Digni sumus, ô Domina, inquit, qui non latronum more tenebras, atque silentium, quæramus in vota. Quid si deprehensis non erit sub irato patre defensio? Quid si abstrahemur nunquam redituri ad conspectũ? Frustra præsidium ab æquitate expectamus, nisi ipsi æquitati paramus ante præsidium. Si placet; credisque inter mala iam familiaria tres adhuc menses durare nos posse; ego à patria reuertar cum milite, vt non sine dignitatis insignibus te Regum Principumque, spem ac stirpem accipiam. Quod si adhuc repugnabunt nostri hostes, extorquebo idoneis virib. à Sicilia, meam simul & tuam fœlicitatem. Sponde modo tamdiu te victuram.

Ego strenue adero, nisi mors interim obtinget; quę si tam celeri fato imminet, at tanti saltem erit te à funebri abfuisse spectaculo. Cum hæc verba suspirio finiret, obruerunt Argenidem largissimi fletus; Reputansq; quam is igitur procul, quam subito abiret, non minus sub amore, quam antea sub verecundia, vapulauit. Sed consuetudine dolendi, tres facilius menses destinari ad miserias sinebat; modo intra id temporis rediret Poliarchus, vel inermis; quem tunc ipsa sequeretur, spe alia omni damnata.

Vbi in illam sententiam concessum est, vterque plurima monere & hortari; quærere etiam Poliarchus quid interim Rodirobani, quid parenti, virgo diceret; Illa autem ne promisso tempore destitueret amãtem, verbis & lachrymis, & quod efficacius erat, mentione destinati si falleret interitus monebat. Plurima, inquit, Poliarche, in te amaui; sed pręcipue fidem, & plerisque virorum ignotam modestiam. Diu est, quod, non spreto quidem patris imperio, sed omisso, te sponsum appellaui. Nunc iterum opes meas, fortunam, amicitiam, qua licet tibi trado; & per vtriusque fata obtestor, nulla vis ab hoc sacramento me absoluet. Nullius vnquam, nisi Poliarchi, erit Argenis. Si dij sinent vt fœlicibus hymenæis iungamur, tum plenum beneficium fatis debebimus: Sin malignior fortuna conatus euerterit nostros, ego tamẽ incorrupta in tumulum succedam, & saltem animorũ inter nos matrimonium erit. Post hæc verba rubore suffusa est, pronusque in gratias, Poliarchus, non minora de Argenidis in se victoria loquutus est.

Timebat vterque ne forte à Radirobane rediret

Sele-

Se[illegible]nissa; cui postquam ambo maledixerunt, suasit tamen Poliarchus ne illam tot secretorum arbitram à se temere Argenis amitteret. Sin necessitatem diuortij suo scelere faceret anus, tunc virgo meminisset Timocleæ, prudentissimæ matronæ, & illo loco dignæ à quo ista excideret. Satis erat commendata Argenidi Timoclea, seruatrix Poliarchi; timuitq; subito virgo peccasse; tenuibus adhuc donis parum in eam liberalis. Quippe Selenissa effecerat, ne in gynecæum reciperetur, nec de charitate quidem, sed de constitutis muneribus multa dehortando reciderat. Cum vero narraret Poliarchus beneuolentiam in se Dunalbij, adderetq; non leuius Antenorem, & Hieroleandrum in se affectos, sibi virgo gratulabatur, hos eximios viros esse, quorum tuta opera vti in arcanis liceret. Statuerunt igitur, beneficiis omnes excolere. Quanquam Dunalbius eo Sacerdotij [illegible] esserat, vt vix quicquã po[illegible] addi fastigio; tamen aiebant referendæ gratiæ locum nunquam Regibus deesse. Hieroleandro autem (inquit Argenis) magnus erit ad publicos honores aditus, si eum patris epistolis ego pręfecero. Sed Antenori quæ præmia erunt? Mittam sæpe Apollini, & Sacerdoti donaria; Et si tibi videtur, Poliarche, charissimam Timocleam vbi res nostræ successerint, magna cum dote, quam vterque ei dicemus, vxorem accipiet.

Iam tempus vrgebat; vicissimque expectabant missionem, neutro tam acerbum sermonem incipiente. Ergo silebant tristi aspectu; donec conatus Poliarchus bene precari, & abire, in vocis primordio defecit. Vt tamen necessaria fortitudine dolores finiret qui in discedendi confinio crescebãt, de-

missis ceruicibus veneratus Argenidem, inte: silentium abscessit. At virgo sæpe repressis lachrymis tandem victa, subito impetu semouit se à conspectu. Amens plangebat pectus immeritum, plus mala Poliarchi quam sua, aut sentiens, aut sentire se rata. Sic tunc confusa in secretum cubiculum irrupit; & ille haud certis vestigiis, oculisq; vix egressum à porticu videbat. Arsidas quoque perturbatione cognita, & frigidus ipse, nec dicere quicquam ausus, cum muto, nec satis sui conscio, redit ad Nicopompum, illincque sub vesperam ad mare cupientem deducit.

Interim motibus longe diuersis Radirobanes agebatur, differẽte Selenissa de Theocrines discrimine. Nam vt anum in viridarium venientem est amplexus, Vt pugnat, vt vincit Theocrine? ô mater. certe in ipsius imagine anxiam noctem duxi. Nam heri iniquo numero si meministi, pugnãtem reliquimus. Sed quod præcipue me solicit habet, an Argenis nostra valet? & quid tractabilem fore existimas? Tum Selenissa, Diis litauisti, Rex; nisi me eloquentem faciam, imputemque meæ arti quod incepit agnoscere Argenis se tibi præter meritum duram esse. Quid enim amplius expectes? Illam ad pœnitentiam adegi meis verbis. Mitigato in te animo huc promisit se venturam. Sed dum cultui suo vacat, sine nos incœpta euoluere. Magnopere enim expedit ne ignores Theocrinem. Pugnabat, vt retuli, spoliisque animosa hostilibus circumferebat simul clypeum, simul ferrum. Diceres hanc bellis assuetam, illos in gynecæo adoleuisse. Duo de prædonibus iam strati; totidem reliqui erant. Nemo integer à vulneribus restabat. Nam

& in

& i. fronte Theocrines, dum ipsa alterum petit, mucro alterius leuiter sedit. Illico emicuit sanguis, & purpura per candidissimos vultus errante toruos oculos strinxit; caputque & arma quassando cum minaciter proclamasset (adhuc timeo, Rex) aliquid supra mortalem fuit. Vix sauciam videramus; iamque illam qua violata erat manum ferro deiecerat. Neque mora, auersos prædones cum vulneribus multis inualidi fugerēt, nihil noctem, nihil insidias verita, extra triclinium sequuta est.

Sed dum per tenebras & hi latent impunius, & irata exertat Theocrine, nouus clamor illius animum percussit. Nam altera pars latronum, cum aliquandiu cubile Meleandri quæsiissent, tandem lumen sequuti quod haud procul regio thoro in custodiam vigilabat, fores effringunt, &, promissum Lycogeni donum, Regem vinculis adoriuntur. Excitatus tumultu Rex, vbi viros (haud assuetum domui facinus) aspexit, & quidem armatos; quamquam somno & rerum insolentia turbatus, tamen ensem qui ad puluinum pendebat corripiens, simul vestigium ad pugnā festinauit componere. Sed priusquam excussum thoro corpus, iusto gradu consisteret, ira & horrore titubantem latrones circumsistunt. Non sacra illa membra, non proximum diis nomen reueriti, captiuum reclinant in lectum; ferroque extorto quod tenebat, ausus vnus est, simulans casum; (sed opinor sacrilegæ audaciæ famam & voluptatem captans) in illius vultum capulo impingere. Iam manus instititis tenebantur, & quasi damnatum operto capite ducentes, superbi querebantur, nondum socios qui ad comprehendendam Argenidem diuerterant, adesse

adesse cum præda; Cum Theocrine successit exultans, prælioq; & vulnere accensa, ad Regem peruenit; captiuumq; intuita, furioso clamore grassatores increpuit; O quotquot sunt parricidarum deterrimi, subite calentem vestrorum sociorum sanguine ensem. heu mea manu non digni! Sed non omnes ita peribitis. Supererunt qui seruiliter necentur. Nec leuius quã pro atrocitate minarum cœpit in eos desæuire. In illo tumultu excidit vestis qua caput Meleandri prædones condiderant. Hac prolapsa videt auxilium suum, videt parẽ tot grassatoribus Theocrinem quæ iam fato vnius cæteros admonuerat illi sceleri abesse fortunã. Miteris Theocrinem; tot obuersantibus circa mucronibus, tot mortibus clypeo solo depulsis, Regis vincula non patienter aspexisse. Sed ô Rex Sanctissime, inquit, quamdiu captiuum te videbo? Simul nodum institarum qui non arcte coiuerat, soluit, & arma viriliter quærẽtem obiectu corporis tutatur, donec gladium inueniret.

Hic Radirobanes, ægre seruatum silentium deniq; soluens, ô, inquit, simillima fabulis monstra! quid huic par antiquitas vidit? Vnde virgini ille sanguis? Vnde fati charitas tãta in Regem, vt paterentur imminere exitium, quo sanctius & fœlicitatis nouæ exemplo, esset incolumis? O Selenissa! Sed an vera hæc autumas? Parce per tot miracula confuso. Tum anus; Tu ita me (ô Rex) atq; ita te iuuet Argenis, vt hæc non minus vera sunt quam me viuere, quam tibi me loqui, quam denique te amare. Perge igitur, subiicit Radirobanes, implere me tam insignis noctis prodigiis. Et illa; Exolutus vinculis Meleander, non suam salutem, non Theocri-

nes

ne periicula destituit. Ita valide pugnãdo effectum est, vt ex tribus qui supererant, vnus caderet, aliusque fugeret, & postremum Theocrine amplexu occuparet, cuius postquam lacertos in tergum reduxit, vinctum obnoxie committit Meleandro; Et, serua hunc, ait; dumque redeo, si salutẽ tuam, Rex, amas, intra hanc sedem te contine. Illum qui aufugit non oportet elabi. præterea explorabo de insidiis quid supersit.

Sed hęc verba limen egressa, redit ad thalamum Argenidis, in quo nostrę mulieres timidissimo cœtu conuenerant. Collige animum tuum. Nam quæ à me, Rex, audies, nisi esses constantissimus, te repente per præcipites motus abriperent. Theocrine prælio calens, oculisque iam alia, & propemodum toto vultu nobis ignota, manu Argenidẽ prehendit, & præterea sequi me iubet. Postquam constitimus vnde cæteræ loquentem non audirent; Diis gratias habeo, inquit, quod amoris mei industriam per non inutiles dolos in hanc vestem & domum coegerunt. Tibi, Domina, Patrique, saluti hæc fraus fuit, quos propitiis fatis prædonibus eripui. Hoc euentu æquum est mihi ignosci. Nam quid amplius dissimulem, cum ista me prælia probauerint virũ esse? Fefelli; Audacius quam voluissetis amaui; & quo minime licebat sub muliebris sexus fauore admissus sum. Sed excusationis multũ est, quod inter vos tamdiu versatus, mores & speciem puellę sic retuli, vt nulla immodestia sexum arguerit: quantum autẽ in fœminas potuerim, sic abfuisset verecundia, nunc demum in viros ostendi. Nec quæro has vires aut continentiam laudare. Satis erit si apud te (Virgo) me absoluent. Scias enim. Ego nec

nec genere, nec fortuna regiis nuptiis impar, ab externo littore tuam famam sequutus sum; & quasi admonentibus diis, vt te viderem, fruererq; moribus tuis, fœminam simulaui. Crudelitatem patrui, miserias matris, omnia commentus sum. Abscedo nunc ægrior quam cum intraui. Nam quantillum tuarum virtutum est quod fama acceperam? & me tamen rapuerant.

Radirobanes atrociter his verbis vulneratus; Perij, Selenissa, perij, inquit. Quis hic ergo sub palla degeneri Achilles? aut quæ Thetis fraudem ornauerat? Nullus sum. An ille est quem nunc amat Argenis? Ille est, subiicit anus. & ne putes vulgare hoc esse secretum, id adhuc ignorat Meleander. Cæterum morari se diutius posse negabat, ne Regi suspecta fortitudo sensim fraudem detegeret. Rediturum se breui ad Regiam, sed cultu militari, mihique, vel Syracusis, vel in Aula, præsto futurum quoties ab arce digrederer. Sibi nomen Poliarcho; neque vero diutius victurum, quam placeret Argenidi. Ex animo tuo perpende, Rex, quales ambæ fuerimus. Si te narratio virũ mouet, quid existimas in re præsenti fœminas obstupuisse? Pauca deinde in aurem Argenidi narrauit. Credo, genus & patriam referebat, obtestatusque virginem vt secreta ea essent, fidem inuenit. Vnum hoc enim arcanum est quod non auribus meis Argenis commiserit. Arcis claues apud me, de more seruabantur: quas ille corripiens, Ite ad Meleandrum, ait; Ego ne maiores subsint insidiæ, Prætorianos & vigiles accersam. Spississimæ tunc nubes omnia astra eripuerãt. Et dimotis ille claustris, cum facem teneret, ab ipso arcis limine exclamauit, perrupisse ad Regem grassa-

gra[illegible]tores; Properaret ad auxilium & stationibus miles; instare, adesse periculum; facinus prope peractum esse. Hæc cum vehementius aliquoties proclamasset, ipse quidem longe à via declinauit per tenebras; cæterum exarsere improuiso tumultu qui arcem proxime obseruabant. Quo habitu quisque erant, procurrunt ad prestandam celeriter fidem; Nam & multi seminudi, ne componendis vestibus tardi essent, propemodum sola arma attulerunt. Iam occupauerant mœnia, iam feruebat vestibulum atriumque confusis cohortibus. Cumq; per varios ignes frustra hostis quæreretur, cœpere vereri, ne aut laruæ improuidos lusissent, aut aliquo dolo de stationibus essent exciti. Præcipui vero duces, & in illis Eurymedes, cum delectis militum ad cubiculum Regis peruadit, in quo ego cum Argenide eram. Nostra vociferatio, & in vultu Regi[illegible]horror, maximeque duo cadauera quæ ante pedes i[illegible]bant, non contemnendæ rei indicia fuerunt. Circumstetere igitur Regem; Ac quod incolumem videbant, defunctumq; periculo, manum amplexi, mistis vocibus multa ac varia volentes, ideo nihil exequebantur. Hi quærebant qui sicarij fuissent: alij quis eos refellisset in inermi & muliebri domo; plurimi accensis facibus scrutabantur ne qua hostis lateret. Etiam tumultuaria quæstio de captiuo habebatur, his genas vellicantibus, aliis in pectus intentantibus ferrum. Meleander interesse arbitratus ne pręcox vindicta de eo sumeretur; tradit seruandum Eurymedi.

Iamque securus, & præsidio suorum medius ad Argenidis thalamum venit, quo & referentibus nobis audierat etiam domitos esse à Theocrine sicarios:

carios. Postquam & illic duo cadauera conspexere, & plagas plusquam ad mortem opus erat adactas, enixius rogauere Regis amici, quinam mortalium huic fortitudini suffecissent. Vbi vero retulimus, manu puellę patratum hoc facinus, taciti (nam admiratio verba suppresserat) circumlatis oculis victricem requirebant. Rex quoque aduocari illam iussit; & quia monebamus duos ex latronibus fugisse, ipseque meminerat vnum quoque cubiculo suo elapsum, tota domo distribui exploratores iussit, qui repertos adducerent. Sed siue per portam qua receptum præsidium erat effugerant; siue per muros erant delapsi; Regi tandem relatum est, neque illos neque Theocrinem comparere. Minor cura Meleandro de prædonibus fuit; sed Theocrinem abesse non ferebat; iterumque delectis qui omnia vestigarent, Theocrines nomina tota domus exsonuit. Sciebamus, ego, atque Argenis, vo[illegible]ibus respondere nō posse, qui beneficio noctis vsurus iam forsitan multum viæ processisset; Primumque indicium mihi fuit amare Argenidem, quod adeo dissimulabat quicquid vtraq; noueramus, vt & prope me falleret.

In illis tumultibus reliquum noctis absumptum est. Prima luce Cleobulus, cæterique quorum consiliis Rex præcipue fidit, per cursores admoniti quid Regi contigisset, strenue adfuerunt; quibus ad quæstionem de captiuo habēdam dimissis, Rex ita circumstantes affatus est; Quamquam in me, deosque ingens piaculum admisere nefarij detegique & vindicari sontes debent; ego tamen non me magis vltum cupio, quam illam videre cuius virtute seruatus sum. Vbicunque Theocrine est, ego me fœli-

fœlicem abnuo esse, quamdiu ignoro an illa sit in trãquillo. Dij boni! Ne in latronum insidias nimia virtute deuenerit. Sic loquenti, quærentique, iterum exploratores renunciant, nulla Theocrines vestigia nec in arce, nec in proximis campis extare: Si quid duri contigisset aut sauciam, aut, nefas, interemptam potuisse reperiri. Hæsit aliquantũ Rex, vt ex fronte coniiciebamus, in subitas cogitationes delapsus. Tandem versus ad signum maximi Iouis, quod non procul in domestica ara stabat; Summe Iupiter, inquit, si vt coniicio res est, firma tuo numine meam fidem. Cœlesti munere factum est quod ex telis impiorum elapsus sum. O Theocrine, si fas est adhuc eo nomine te censeri, quod tibi inter nos induisti. Nõ tu virgo mortalis, nec de numinum vulgo. Tu sanctissima Pallas, tu præses armorum, tu quæ soli Ioui debes quod nata es. Veneror te, dearũ fortissima, ne Siculos patiaris ignorare beneficium tuum. Me enim arctissima religione tibi deuotum exemisti inimicis; seu patris imperium, seu pietatem tuam sequuta. O te fœlicem, mea Argenis, si tuas fortunas licuisset agnoscere; sciuissesque Palladem tibi loqui, tibi adesse; quæ quo solertius diuinitatẽ celaret, tibi clientis specie voluit esse obnoxia! Quibus argumentis hoc credam, si postulas; Primũ, memini vultus; & eodem numine, quo deam vetabar deprehendere, nunc sero immortalia ora cognosco. Quis vigor? quod in oculis iubar? Omnia lineamenta in memoriam redeant; scies quod vt fingebat mortalem, ita nec deam in totum suppresserat. Sed quis de accepto beneficio dubitet post certamen Pallade vna dignum? Adeone ad diuina opera caligemus, vt virgun-

gunculæ manu putemus tot homines fusos, & non potius lacertis cœlestibus gratias habeamus, qui hanc pugnam ediderunt? Nunc vero quæ præsens tegebatur, absentia sua se nobis aperuit. In cœlum abscessit; aut fortasse nostris oculis erepta, tamen inter nos versatur, expertura an simus ingrati.

Ita disserente Meleandro, fremitus ingens inter audientes exortus est. Scis hominum animos, ac præsertim multitudinis, facile grandibus & insuetis rebus Deos authores facere; & superstitionem quodam impetu infundi. Gloriosum præterea Siciliæ erat, Deos ipsos pugnasse pro Regibus. Itaque orationem Regis excepit militum clamor, Mineruam Tritonidem per omnia inuocantium, quæ illi artes suæ aut deditæ sedes fecerunt. Hi superstitione animi; alij quo Regi placerent; cæteri effusè gaudendi licentiam amantes. Vt putas inter hos errantium motus risu furtiuo mecum Argenidem lusisse? Nec indelectata quidem hac fabula, mirabat quod Rex tam facile deam fecisset. Sed non hactenus stetit ludibrium. Quidam miles siue adulatione; siue insania motus; Quæ autem illa species, inquit, quam in summa arce vidi, cum ex castris exciti primum sumus? Fulgebat per noctem candidissimus ignis, quem hærere tectis putabam, & nos compescendo incendio acciri. Mox in radios distingui cœpit fulgor; & hæc pompa longo ordine creuit in cœlum. Rei autem admirationem tunc quidem mihi excussit nunciatum, Rex, tuæ maiestatis periculum, quam non sine venerationis sensu nunc repeto. Quid si ille Palladis splendor erat, sese post te assertũ recipientis ad sydera? Vix miles finie-

fi··:erat, cum pleriq; eadem veſania, quod is finxerat, ſomniove conceperat, vidiſſe ſe cõfirmant. Ita multis authoribus fabula inualuit; & certatim conſecrationem Theocrines argumentis, veneratione, aſſenſu iuuerunt. Cum vero gratularentur Argenidi quod tamdiu habuiſſet domeſticum numen, illa abiectis modeſtiæ ſpecie luminibus, anteuertebat riſum; donec ſatis adorata Minerua, Rex ad conſilium ſupra atrocitate ſceleris, cum delectis ſeceſſit; & ego atque Argenis de Poliarcho loquuturæ in penetrale conuenimus. Dicebat Argenis, non indolis ad tempus repreſſæ, ſed veriſſimæ fuiſſe virtutis; quod is apud ſe tot dies modeſtiam tenuiſſet. Quid illius ingenio candidius, qui pene lenior inter mulieres fuiſſet, quam fortior inter viros? Iam beneficium memorabat quod Meleandro teſte dignum erat magnitudine deorum, & Palladis manu. Iam etiam, ſed illud verecunde, monſtrab··· ·ntum ille amaſſet, periculoſiſſimo dolo auſus & ſexum diſſimulare, & ſe ſuppliciis, quæ deprehenſo certa erant, obiicere. Fateor, ô Rex, ſubleuabam virginis pudorem, ea ipſa commendando, quæ intelligebam illi eſſe gratiſſima; & quia nondum te noueram, nihil credebam præſtabilius Poliarcho.

Interim exegerat à captiuo Cleobulus ſceleris authorem atq; modum. Ille tormentis impar, cuncta de Lycogene confeſſus; Viam aiebat ſe ad arcem inueniſſe, qua mari alluitur, neſcio qua harpagine in murum coniecta, quæ ilicet ſaxis hæſit, prę ligatumque funiculum, per quem in altum ſcandi poſſet, librato pondere immota ſuſtinuit. Hic largiter à Rege eſſe peccatũ conſultiores putant. Nam

cùm Lycogenem ſubito opprimi oporteret; maluit ad illius villam mitti qui hominem tantum accerſerent. Sed iam eum ad arma comparatum crediderat; vt nec capi facile poſſet; ſeu ſperabat ad omnia audacem contempto indicij periculo venturum. At ille cum clientū fortiſſimis, quos pridie in rei euentum plerumq; ignaros coegerat, venationis ſpecie longius profectus, venit ad arcem quam in Leontino agro habebat eximiam. Hinc per literas Regi ſignificat, nec ſe tuto inter tot inimicos ad iudicium ire poſſe, nec debere inauditum damnari. Non denique oportere ſubornatos in ſuam perniciem ſicarios fidem habere. Interim factione & viribus adoleuerat; vt quod nimiæ lenitatis conſilium fuerat Regi, tunc neceſſarium eſſet, diſſimulare facinus, & tanquam ad innocentem reſcribere; Præcipue monente Cleobulo, vt ſi iniuriam fortiter exequi nollet, ſaltem non tam ignoſcere videretur, quam fidem accuſationi non habere. Ad hoc conſilium fuit, vt captiuus ille index, morte in carcere oblata, tanquam caſu occideret. Neque tamen Lycogenes quid meritus ipſe, aut Meleander quid ille auſus eſſet, oblitus eſt. Alter ergo in alterius poteſtatem aut fidem redire cauebant; & ſuſpicionibus odia fouebantur, bello quod deinde ſequutum eſt propemodum deteriora.

Interim Meleander damnata arcis fide quæ ſicariorum furori patuerat, nouo conſilio Syracuſas Argenidem adducit; non tam iratus Lycogeni, quam Palladi gratus. Aduentabant quinque dierum ſolemnia, quibus ferias illius deæ naſcentis ſolemus reſidere. His ergo expectatis, Rex ad tem-

plum

pl..a progreditur, conuocatoque ad concionem populo, in hunc sensum loquutus est; Scire iam eos quicquid ipse de Palladis in se meritis dicere posset: Repetere tamen deam in mercedem auxilij, vt quam sæpissime amet de ea re loqui. Tunc in se atque Argenidem insidias commemorat; sceleris tamen authores premens; Neq; in Lycogenem contumeliosa vox excidit. Palladem autem mortali specie, & Theocrines nomine tectam, adfuisse periclitanti. Ipsam genio manuq; diuinam, abstulisse successum euntibus in se telis; & prædones tanto numine oppressos periisse. Quid autem, ô ciues, erga deam pignus erit, nos præstiti auxilij memores esse, nisi quod pretiosissimum mihi seruauit Argenidem inquam meam, ego eius cultui mancipio? Hanc igitur consciis omnibus diis, in publica Siculorum concione, tanquam Pontifex Sacerdotem capio; Hanc sacris Palladis iubeo operа. ... nlisq; præesse, donec Iunonis numine abducetur ad nuptias.

Postquam Rex dicere cessauit, Argenis ex composito ad patrem processit. Circa, Augures erant. Et Rex candidam vestem tenens, omnibus historiis distinctam quæ Palladis maiestatem populo exhibēt, procūbentis collo iniecit. Quod si, inquit, deæ esse nō potes, nisi è patria potestate exiueris, ego te hactenus imperio meo soluo. Solæ nuptiæ à Palladis religione te eximent. Sacra omnibus nundinis peragentē nostri ciues aspicient. Ad hæc Meleandri verba lachrymas, plausus, vota, popularis superstitio effudit. Redeuntes deinde in Regiam tota ciuitas comitata, mox per singulas domos temulento peruigilio nouitatem sacrorum sanciuit.

Accensus Radirobanes æmulatione sæuissima, interfatur; Dic autem, Selenissa; eousq; decipi patrem tulit Argenis? Non repugnauit infulas iniicienti? Non exonerauit Regis animum absurda pietate? Tulit denique se Palladis nomine initiari Poliarcho? Tunc anus; Equidem indignabar eo processisse fortunę ludibrium. Sed non impune studiis alumnæ repugnassem; quæ professo apud me affectu Poliarcho iam fauebat. Ingratum pręterea fuisset Meleandro, ab errore reuocari. Quantum enim hoc erat, habuisse in auxilio deam? Præterea gnatam sacerdotio destinabat, non pietatis tantum officio, sed vt populus virginem proximam sceptro, videre assuesceret, & mirari. Ita volebat fauore frequentiæ esse securam, quæ in solitudine prope perierat. Nec sordida sacta aut indigna sceptro erant, quibus manus admoliebatur. Vestis auro signisque conspicua; caput ornatum vt potius deæ quam antistitis crederes. Satis erat, inn[illegible]tu libare victimas, priusquam cæderentur. Thura inde Palladi dare, moxque fluentem populum ad rami osculum quem ipsa tenebat, in aurata sede excipere.

Inter hos dies Poliarchus, vt promiserat, militari ad Aulam cultu venit. Vnus ille cum ipso qui patruelem antea simulauerat. Tunc eum sorte & nomine mutato appellabat Gelanorum, habebatque pro liberto. Primum ad Eurymedem venit, statimque indole, & arcano inter præstantes viros genio, ei conciliatus est. Mox per illum admissus ad Regem, significauit à remotissima regione se venire, inter suæ fœlicitatis titulos numeraturum si in tanti Principis aula liceret ad virtutem erudiri. Rex

ri. Rex qui sæpe Theocrinem non viderat, iam sermone & vestibus alium, adeo ignorauit, vt tãquam incognito & tunc primum in Siciliam appulso loqueretur. Suspiciebat tamen vultus; & omnia in hospite spectabilia, viam ad futuræ familiaritatis magnitudinem faciebant.

Dies erat quo redeuntibus nundinis oportebat Argenidem ire ad templum, cum ambæ sciuimus Poliarchum esse in regia. Trepidabamus ergo: Illa quidẽ lætitiæ immodico sensu; ego autem horrore dubia, ne quid ipsa moribus suis, & monitis meis, indignum pararet. Sed rem in melius vtriusque amantis virtus explicuit. Ignosce (Rex) si coram te Poliarchum breuiter laudo. Certe enim nec Argenidem oporteret à te amari, si impari aut degeneri amori patuisset; Nec deberes mihi multum, nisi te præferrem illi viro quẽ præter te vincere nemo potest. [illegible] quidem, hoc accepto nuncio, solemnium oblita [illegible]genis, nõ sacerdotij regium cultũ quo cingebatur videbat, nõ salutantium cœtum, non matronas virginesq; assuetas obsequio. Occupata in Poliarcho, nec commode loqui poterat, nec audire; donec ego in morbum despiciens, familiariter rogaui, vt se colligeret: Et illa non antea merita sic moneri, verecunde erubuit. Processimus ergo ad templum: Iamque hostiæ tangebantur, cum in Argedinem intenta, rursus video eam diriguisse. Nec dubia fascinum esse, quo inuicem miseri amatores pereunt, circũspexi vnde hoc telum veniret. Haud procul Poliarchum aspicio. Sed vir erat, maiorque videbatur, nec facile Theocrinem agnoui; vt non mirum si Meleander falli potuerit. Adeo quicquid muliebre, quicquid timidum videram,

cum veste posuerat. Supercilium grauius fuit, vultus erecti, lumenque modesta, sed virili licentia vagum. Frontem quoq; & tempora negligenti decore comis asperserat. Inter hæc Theocrinē animo repetebam. An illa est? inquiebam. ea est, dij deæq;. Tot lepores, tam habilis ad omnia animus: & hæ manus pensa trahebant? Ignoui itaque ad hoc spectaculum raptæ Argenidi: quam tamen reuocatura ad præsentis sacri officium (nam prope stupebat) simulaui fluere præter modū virginis pallam, eamque dum colligere videor; Memineris, domina, inquam, nec Poliarchum probaturum vt tibi hic desis. Euigilasse diceres ad hanc vocem. Concepit ergo preces quas præibat Pontifex, & Poliarcho, qui deæ nomine colebatur, libētissime habuit hos honores. At ille (ô quanto plus est suo quemq; quam alieno iudicio esse fœlicem?) quærebat supplicare facientibus sacra, inquieto animo in me su[illegible]de atque Argenidem respiciens.

Redimus ad regiam. Ne quære quid tunc ego, & Argenis, colloquutæ. Vnicus erat de Poliarcho sermo. Ad extremum; Quid, ô mater, peccabimus, ait Argenis, si meum, patrisque seruatorem, sanctius chariusq; habebimus, quam qui illum ignorant? O si saltem colloqui huic liceret; vnaque sacerdotij mei vanitatem ridere! Faciam, inquam, (Domina) vt liceat. Mea opera sistet hunc tibi. Et hoc quidem spondebam prolixius, ne illa (nam sanitatis vix spes erat) morbum suum periculosa modestia à sensu meo eriperet; neve, si nihil indulsissem, aliis artibus plura pararet. Cum ab Argenide exirem, video in vestibulo Poliarchum cum meo filio spatiantem. Quippe ad me aditum suspicio-

cione carentem quærebat. Ego tanquam ad filium irem, etiam hoſpitem ſalutaui; ſtrictimque admonui vt in eundem locum ſub noctem ſe referret. Quid moror? Secreto ad Argenidem adductus, ea gratia & modeſtia fuit, vt hunc crederem rurſus eſſe Theocrinem. Nihil illis colloquij (nam ſæpiuſcule redibat) cui non intereſſem. Nullum crimen, nulla in iuuene & amãte temeritas; niſi quod ſemel in hanc ſententiam auſus eſt loqui; Se Regibus ortum, neque in ſtatu priuato futurum diutius quam ſuus in Argenidem amor iuſſiſſet; Ab ea recipi in ſponſi charitatem & fœdera optare. Vt prius in orcum recipiatur (inquit Radirobanes.) O veſanam ſemiuiri temeritatem! Nõ credebam, ait anus, ſuperfuturum virgini ad iſta ſermonem, & tanquam debitas mihi partes pro alumna parabam ſufficere; cum ipſa, ne, vt in re improuiſa, c[illegible]idem multum, auſa ſic loqui; Teſtes dij, quos omnes Poliarche propitios tibi credo, ſi te fratrem habuiſſem, nullas in tædas conſenſuram me fuiſſe, ne quis eſſet quem ſupra te amandum iura mihi oſtenderent. Virtus tua, & libertas quam depulſis prædonibus dediſti, faciunt ne certiora fidei pignora poſſim exigere. Sint ergo cõſcij dij, & tu quoq; Seleniſſa, me hactenus ad hęc pacta deſcendere, vt ſpondeam, nulli me, niſi Poliarcho, nupturam. Nec parentis in me imperio in totũ detraho. Illo iubente nulli nubam; at alteri, nunquã. Expalluit Radirobanes; & faſcinum profecto valuiſſe in virginem; veneficum Poliarchum fuiſſe: Addebat & alia, quæ recens indignatio in fœlicem æmulum inueniebat. At Seleniſſa; Ego, ait, tunc

confusa, ne tamen nihil profuturo iurgio me illis committerem, Dij, inquam, aspirent cogitationibus magnis. Audax tamen consilium, & celere initis. Et, si quid rogare vos possum; Quid interest, Poliarche, hęc potius agi secreto, quam professo ad Meleandrum voto? Si, vt ais, & arbitror, priuatæ sortis non es; cum iam beneficium dederis, cum ab Argenide ameris; nihil causæ cur affinitas Regi non placeat. Tum ille; Si ignoscis, Matrona; quod iuuenilis impetus me auidum videndi Argenidem à patria abstulit, sine comitatu, aut cæteris meæ fortunæ indiciis; cætera facile excusabo. Ignotus, & propemodum solus, vereor vt meam causam, & opes, Regi probem. Sufficere autem vita non posset inter amoris mala, si in incerto votorum iuberet à patria accire meæ sortis & dignitatis insignia. Itaque me, ô virgo, ab interitu reuocasti, quem destinatum habebam, si te duram præbuisses. Tu vero, matrona, desine hæc fœdera habere suspecta, Nam quæ modestia fuit amanti, durabit adhuc sponso. Satis est me amari, satis est spem esse securam. In hoc mihi votorum nunc summa est. Nec furtiuæ nuptię mihi placent. Iam patientior omnis moræ, tempestiuis consiliis ambiam Regem, donec in oculis Siciliæ mihi tua alumna ipso iubente nubat.

Ita tunc ille; & modestiam quam sermone prætulerat, moribus æquauit; summo pudore quem hospes attulerat, etiam post secretæ fidei pignora illibato. Viuebat in Aula. Seruos aliquot emit. Equi, quos amabat domitare, stabula impleuerant: vt esse opulentum cōstaret. genio præterea studiisque, & quoties licebat, experimento fortitudinis, plu-

plurimorum animos tenebat; Per has artes nihil minus Regi charus quam nunc vides Archombrotum. Vnus tamen omnium conscius Gelanorus: Cæteri familiares, vtique ex Siculis collecti, dominum ignorabant. Sæpe ergo ad Argenidis familiam nihil suspiciosa humanitate diuertebat; sæpe incautis omnibus, nunquam tamen nisi me duce, cum Argenide erat. Dixisses sororem cum germano sub me matre lusitare. Præcipua mihi eius imago est venientis ad sacra, quæ in suarum virtutum præmium immerita Pallas ferebat; Cum Antistita Argenis Palladem diceret, & Poliarchum cogitaret; & à numinis signo in eum tanquam temere obuersa, deflecteret preces; ille autem fabulæ non ignarus aut fingeret maiestatem, aut aliquo nutu oranti annueret. Hæc sæpissime inter nos cõscium risum ciebant, neque satis castigabam improbitatem per hos iocos errantium. Non tenuit Radirobanes iram; sed, Si, inquit, iusta Pallas fuisset, hanc mimicam deam, hanc diuinos honores vsurpantem, multo pluribus laqueis suspendisset, quam seipsam Arachne verberata.

Sic loquentes turbauit ab Argenide seruus, qui dominæ verbis nunciauit Selenissæ, vt rediret, secumq; si videretur Radirobanem duceret. Vade, retulit illa, & dominæ nuncia nos confestim adfuturos. Cum seruus abiisset; Expectaris ab Argenide, inquit, ô Rex. Nescio quid eius consilium interuertit huc ad nos veniendi. Dum autem imus ad illam, patere breuiter quæ supersunt edisseri. Strictim ergo exposuit, dum Poliarchus in ea fœlicitate esset, ortum in Sicilia bellum, Lycogene, postquã satisfactione inualuit, acriter in Meleandrum

prouecto; strenuum consilio manuque Poliarchum, non minus ipso Rege exosum hostibus fuisse; quos etiam primo certamine ita vltus est, vt victoriam Regi tribuerit. Addidit calamitatem illius, violatis Lycogenis legatis, qui de pace acturi veniebant. Et tunc quidem pulsum esse Sicilia; sed in dies ab Argenide expectari. Ille est, ô Rex, (ne immerito Archombrotũ insimules) qui virginem hactenus difficilem tibi fecit. Tum Radirobanes; Putas vero, Matrona, illo incolumi me fore securum? Quid si mutabitur Argenis? quid si repetet prioris amicitiæ sacramẽtum? Ipsum, quod iam (vt ais) me amat, deserto Poliarcho, documento est me quoque, nisi aliquod mihi consilium præoccupo, deseri posse. Ne dubita (refert anus) vbi semel matrẽ familias Argenidem habueris, nihil eam à fide connubij deducet. Censeo itaque maturandos hymenæos. Si vero Poliarchum inter hæc re[illegible] contigerit, ego incautum, & omnia mihi credentem qua iubebis in insidias deducam. Tollendus enim erit. Nec arduum facinus, inermem solumq; opprimere.

Radirobanes obstupuit ad mulieris scelus: Probato tamen consilio, in Argenidis porticum peruenit, in qua ipsa dimisso Poliarcho ambulabat vultu seuero; vtique recenti dolore incitata. Obuiam tamen Radirobani perrexit; iussitq; considere; ipsa in sella alia acquieuit. Is vero, spe quam anus fecerat tumens, sua vota, suum amorem virgini commendauit; omniaque addidit quæ verus effictusq; amandi impetus eadem habet. Argenis præter expectationem rigida; nihil ad eius mentem respondit. Idque ille eo acerbius tulit, quo propius spem

vene-

venerat expugnatum virginis animum esse. Expalluit etiam Selenissa, cum suo promisso fraudatus Rex inspiceret in illam; verita quoque ne amor deceptus in apertæ indignationis verba mitteret insanientem.

Postquam ille porticu excessit, ausa est anus incusare Argenidem. Quid enim eius animum in cõtraria rursus egisset? aut cur fefellisset spem quam pridie ipsa fecerat? Cur non saltem ageret curam patriæ, cuius intererat Radirobanem non irasci? Sed puella, indignationis vix potens; Desine, inquit, in peius ominari. Diis curæ Sicilia erit; quorum numine perduelles, vt vidisti, nuper extincti sunt. Dubiis verbis, nec sat certum an in se directis, anus verberata contremuit. Hæ primæ flagitij furiæ erant insidentes meritum pectus. Sed nouerat solis sceleribus sua scelera posse defendi. Trepida ergo rerum suarum, anxie agitabat, quibus modis Radirobanem ad vim incenderet, traderetque ipsa Argenidem. Cui ne suspecta interim esset, paulatim simulauit à Radirobanis patrocinio abire: & interdum imitatione doloris querebatur abesse Poliarchum. At non dubia Argenis simulationem hanc esse, peius frontem ab animo diffidentem exosa est.

At Radirobanes vitia vtcunque hactenus pressa eo effrenatius soluere cœpit, quo diutius vires dissimulatione collegerant. Nullum præmium par esse auxilio quo Meleandrum iuuerat arbitratus, ita agebat, tanquam hospitalibus armis, plus iusto Siciliam & Argenidem emisset. Itaque immodestius Regem super gnatæ fœderibus adibat; grauisq; inceperat omnibus Siculis esse. Potentiorum præcipue

pue offensam immodesta ambitione contraxerat. At Meleandrũ perplexæ cogitationes subiere, verentẽ ne is amor in iurgia desineret; fessusq; & imparatus senex noua ad bella reuocaretur. Filiam ergo vocat; petitq; quid tantũ in Radirobane ei displiceat. Priuatorũ est (inquit) eligere matrimonia ex amicitiæ affectu, vel morum concordia. Nobis illa suauitas exuenda. Regum enim fortuna est, vt nunc indignos & exosos per sanctissima fœdera sibi coniungant; nunc omnium nexuum iura, omnisque sanguinis charitatem, inhumana necessitas negligat. Charissimus esse solet, qui vtilitate præcipua potentiam nostrã alit; & affinitates pulcherrimæ censentur, quęcunq; regnum stabiliunt. Si plures genuissem, posses credere non me hic tui habere rationem, sed mei. Scio enim à Regibus sæpe filias aut sorores, spargi in eos quos fallere amicitiæ specie volunt, vel ad tempus placare; nihilq; deinde sui sanguinis pignoribus, nihil nominum quæ mutuo inierunt reuerentia motos, pacem & bella ex temporum & fortunæ æstimare ingenio. At tu mihi sola es; in te vnam affectum patris & Regis, natura & successio coniunxit. At ipsa tibi consule, aut me patiaris consulere. Hic Argenis; Est, Domine, quod rationẽ virgo reddat, si quem sibi optat in sponsam, non si cui dura esse instituit, siue ratio est, siue etiam pudor, cuius esset vel omnes auersari. Hunc autem Radirobanem forsitan possem non odisse, si me potius amaret quam crederet debitam sibi. Tam inconditam superbiam non fero. Tu ipse, optime pater, cætera cogita, quæ in homine non probas. His quoque adducta sum, ne hoc affine, te, & Siciliam, & me deniq; perditam velim. Ita

obsti-

obstinatam Rex dimisit, certus ipsi vt solebat indulgere.

Radirobanes, quamquam iratus Selenissæ, quia promissa non processerant, eam tamen optabat audire. Nam & solertem sciebat, & post secreta alumnæ prodita suam esse. Cæterum vni ipse Virtigani expugnatam illius conscientiam detexerat; leuabatque furorem liberrimis apud eum questibus, multisque in Meleandrum, interdumq; Argenidem, minis. Timeo, mi Virtiganes, inquit, suspicionem fraudis, si toties cum Selenissa ago. Tu in vices meas tuto successeris. Cũ ibo ad Argenidem, facile ad anum peruenies; & hunc feres codicillũ, quo queror destitutam spem, quam habere me iusserat, in Argenidis recidisse ludibrium. Scribo præterea vt omnia tibi credat, si quæ in rem tã arduam forsitan habet. Te enim meatum rerum arbitrum; te vt in cæteris rebus, sic in ista consilium præcipue [illegible] esse. Suscepto negotio, vt primum Radirobanes Argenidẽ inuisit, Virtiganes clam Selenissæ in manus literas dedit; quas nonnihil semota cum legisset, rediit ad Ligurem, haud ignara nisi procederent hæ nuptiæ, se vtrimque perituram; Et, nuncia, inquit, Regi, nihil eorum deesse quæ promiseram. Sed lentum amatorem ista tempora non quærunt; Rex est; armatus est; habet classem; & ex raptu dij quoque sibi vxores inuenerunt. Violenta consilia amor excusat, & mariti sanctum nomen delet iniurias. Nec in alumnam crudelis sum. Cogi optat Argenis. Et hoc quidem vt fidẽ exoluat Poliarcho, cui promisit nunquam sponte consentire in alium. Seruat igitur istam frontis verborumq; constantiam, ne iratos deos habeat, quorum numini-

bus

bus vocatis, Poliarcho se addixit. Sed me deinde iurgio premit. Nam cur, inquit, Radirobanem amare sic memoras? aut si amat, quamdiu cessat? Accessit imperium Meleandri hanc austeritatem præscribentis. Nam ille cũ Radirobane affinitatem non vult; & inuidiam repulsæ transfert in filiam. Ne erres. Tuo Regi nõ diu licebit esse forti. Clam enim milites accersuntur; Et vbi Meleandro suæ vires placebunt, cum supercilio istum negliget, cui nunc affinitatem timide negat.

Multum miratus Virtiganes tantæ audaciæ verba, ad dominum, qui de more iratior à virgine abibat, rem defert. Et ille nouitatem consilij haud parum miratus, faciamus igitur, inquit, vt nulla sua culpa Argenis eiuret Poliarchum; & ei liceat nos amare. Ego per Iouem, quacunque hæc fide Selenissa tibi mandauerit, omnia diligentissima ratione curabo; nec à Meleandro sperni me patiar. Sed ne anus nos deserat, accusetq; conatus ad quos ipsa iam impellit; nesciat hanc mihi rationem placere; Ipsa quoq; si nostrarum est partium, se cum Argenide ex improuiso capi lætabitur. Non audebat Virtiganes dissuadere; quamquã pericula videbat, & hospitij violati infamiam. Ita fraude & scelere Selenissæ, vis funesta Argenidi, & quod miserius erat, tanquam optanti apparabatur. Conducebat huic fraudi, habere facilem, nec suspiciosum Meleandrum. Rursus ergo cohibere Radirobanes animum cœpit; Illum sine satellitio ambiuit, sine armis iniit apud illum conuiuia; vt neque is dubitaret se eius fidei deinde concredere. Exercitum quoque in Sardiniam remisit, ne suspectus nimiis viribus esset. Familia tamen, & Procerum quos habebat

habebat

bebat comitatus, corporisque custodia, plusquam sexcentorum hominum erant; præter triremium quinque (tot enim sibi seruauerat) remiges atque nautas, quos ex omni classe delegerat.

Satis hoc virium ad fraudem raptumque existimans, diu secum exegit, quo securius modo prędam hanc ageret. Multa voluenti talis potissimum dolus sedit. Prætorium eius nauigium, cum in Epeirctes portum succederet, pertinax gubernator obnoxie in ignoto saxo alliserat. Ita quassatum est latus, & quicquid sub prora scopulo ictum dedit. Fluctibus tamen ereptum est, contis, atque remigio, funibusque ab antecedentibus scaphis, & proximo littoris aggere, perniciter actis. Ereptum periculo, in ipso terræ confinio fundatur anchoris, & deinde ingentium trabium velut ponte, incuruam craticulam imitante subnixum est. Sic vtrimq; effultum, in pristinum robur componebant artifices. Neq; modo placebat sublapsa restitui; Sed quæ plurimarum ædium vrbiumque fortuna est, præstantius volebant ex ruina resurgere. Namque Corinthij, apud quos primę triremes sunt conditæ, rei nauticæ eximium vsum ad colonos pertulerant. Et hinc Corcyra statim, hinc validæ maritimis copiis Syracusæ. Pulcherrimum erat Meleandro nauigium ad eam artem exactum; ex quo exemplum capere suos artifices, Radirobanes iussit, & triremem reparare propemodum à carina. Nec Radirobanes tantum, sed & sæpe Meleander opus visebat. Hunc ergo insidiis ordinem ille constituit. Absolutam triremem dicauit Argenidi, illius statua ad proram defixa, & in puppis ambitu per varios ornatus repetita imagine. Opportune instabat

ſtabat natalis Argenidis, quē & velle ſe prædicabat renaſcēti nauigio eſſe natalem; In eam igitur diem inuitauit ad littus cum gnata Meleandrum; quippe locato in arena tentorio prandium vtriq; daturus; quo in multum diei protracto, triremis deinde nomini Argenidis ſacra, inter tubas atque ſymphoniam, æquori permitteretur. moxque tenebris excipientibus lucem, medicati ex ſulphure ignes, & ſub vndis victuri (noua tunc erat voluptas, atque rara) ex eodem littore emicarent. Inter illud vero ſpectaculum, Siculis improuiſis, & vt extra periculum plerumque exermibus, ſtatuerat vi correptam cum patre Argenidem in proximas naues deferre. Ac vt longa hilaritate; mentes omnium à cura & ſuſpicione auerteret; noctem quoq; quæ Argenidis natalem præcedebat, regio tripudio, & propemodum mimo, celebrare inſtituit; Vndecim ex primis ſuorum iuuenum electis, qui ſecum laruati ſaltarent. Placabat ea ſcena referre trium deorum fabulam, pulſo patre Saturno, naturæ hæreditatem ſorte ducentium; cum ſydera Ioui ceſſerunt; horruere maria ſub Neptuno; & triſtitia ferox Pluto ad populoſiora regna dimiſſus eſt.

Hos ſplendoris regij ludos, à Radirobane parari Meleander lætus accepit; illum vtique diem honore præcipuo culturus. Nam & quæ Syracuſiorum, cæterarumq; vrbium legati paulo ante petierant, inter hanc pompam, tamquam in honorem Argenidis, donare decreuerat: Ea vero maxime erant; Ne redemptorib. portoriorum, aut vectigalium, liceret ab iis quicquam exigere, quos nō vitio ſuo egenos, & colendæ terræ vtiles eſſe, magiſtratus cenſuiſſet; Præterea, ne quis ex proletariis, aut

capitē

capite censis, imitari diuitum ocium posset, cessando, fastidiendo artificia, & vnum ferrum sic ad latus gestando, tanquam in pace militaret: Sed quos de suo non viuere posse constaret, vel sponte quod profiterentur eligerent, vel ad publica opera distribuerentur; Quippe illos ignaua tristique superbia in pace marcentes, priuata scelera exequi, aut quo suam egestatem publicis malis pascant, operam vltro ad seditionem motusque ciuiles commodare. Illud quoque petiere. Ne imi quæstores exigendis à populo tributis præessent, & nec ipsi priuatorum limina circumirent, nec missis lictoribus pignora caperent, diuexarentque oppidanos. Ipsorum conciuium esset hoc munus, qui ex suo corpore & eligerent per quos ea pecunia cogeretur humanius; Hanc singula oppida ad Prætorem suum ferrent; Inde vel Præfecto Prouinciæ numeraretur, vel, si Regi placeret, Syracusis inferretur ærario. Si quis enim priuatus deesset, aut moretur, per suos hunc ciues, per assuetos magistratus, notosque lictores, præstare ad solutionem adigi, quam inhumano fastu quæstorum, qui cum exactoribus suis, breuem moram egenis interdum crudeliter vendunt, meliusque prædati nunquam eunt, quam cum in vexatis laribus, & in quibus vix tantum est quod tributo sufficiat, sibi quoque spolia illato terrore inueniunt. Misertus suorum Rex, Cleobulo curam dedit vt leges conciperet, quæ hæc à populo incommoda arcerent. Difficilius fuit, quod iidem legati petierant, malis occurrere quibus litium frequentia, Iudicum moræ, & aduocatorum iniquitas agros vrbesque populauerant. Ibburranes & suapte magnitudine, & commẽdatione Argenidis Regi cha-

rus, conuersari frequentius solebat in Regia. Hunc adierant Syracusii, recipiq; ambierant in tantę gratiæ clientelam. Ferret et ipse ad Regem iustissima vota, precesq; Siculorum, eumq; iam sponte mitigatum, prolixius suo pondere ad populi commoda inclinaret. Præter cæteras virtutes, summa erat in Ibburrane facilitas, si quis opem, aut iustam suffragii commendationem petebat, vt eum diceres beneficium accipere quoties dabat. Is igitur & sæpe Syracusanos cōmendauerat Regi, & tunc maxime super his fori & iudiciorum malis, de quibus populus querebatur, ita locutus est. Ne putes leuia hæc esse, Rex, quibus leuari Sicilia exoptat: nescio an turbæ ciuiles quas modo sedauisti furiosius sæuierint, aut ne dubites quam ampla factione minētur hæc mala, non plures cum Lycogene coierant. Isti, inquam, Aduocati, Patroni, scriptores, lictoresque (nam Iudices, quia eos constituis, vereor nominare) adeo numerum superant, vt pauciores sint agricolæ, pauciores qui in mercatura vertuntur, regnūve custodiunt. Vnde vero tanta illa gens viuit, nisi ex iniuria populi, ex clade & sanguine miserorum? Eo quidem maiori reipublicæ detrimento, quod si inter pauciores, sed spectati candoris, aduocationum munus esset, tot illa ingenia quæ noxia calliditate se corrumpunt, melioribus studiis ornarent patriam, disciplinas, & artes, aut proderent nouas, aut inuentas excolerent. Ita hæc pestis non modo malorum est rea quæ infert, sed bonorum præterea, quæ adimit. At excusabis multitudinem comitialium hominum (permitte sic vocari hos iurgiorum præceptores) ex litigantium numero, quibus omnia fora ægre sufficiunt. Per pauciores enim

enim agi tot causas, tot explicari negotia non posse. Imo vero, ex Iudicum & Patronorum numero, crescunt lites, aut subsident. Adde noua tribunalia, non deerunt quibus placeat recens equuleus; Quod si de veteribus adimes, ita cadet pars litium, ac de morbo decedat si de hodierna medicina subtraxeris. Forensis huius æstus causa est, quia Iudices (ne infrequentia causarum, lucello sublato, etiam despectam dignitatem faciat) in summo iure semper inueniunt quos submittãt fascibus suis: Nec rabulæ desunt, & his quoq; deterius genus, homines quidam scientes formularum, omnisque ad litigandum articuli, qui vel alios inter se committant, vel ipsi reperta litigandi materia huius ludi ignaros exerceant. Ex tuis prouinciis vna fuit expers eorum qui se in litibus doctos iactitant. Quietem oppida agebant, quicquid discordiæ inter ciues exarserat, rudis, sed beata æquitas, compescebat per arbitros. Ignari salutis, passi deinde sunt ex illis hominibus apud se vnum viuere. Illico ortæ causæ, contentiones validæ, & dissidia ætatem tulerunt. Adeo isti in foro exerciti sæpius lites excudunt, quam inueniunt aut placant.

Sed vtcunq; numerosi, & aliqua contagione vicina omnia turbantes, saltem si breui supplicio cõtenti mulctatos dimitterent. Nunc æterna sunt iurgia, vt si cum sumptibus sit molestiarum ratio, grauius putes sic vincere, quam confestim damnari. Illud est potissimum quod exigit tuam curam. Amputa has ambages, constitue spacium vltra quod nullis litibus fas sit senescere. Nam & modũ & numerũ prægressæ sunt artes ac nomina, quibus miserrimos clientes Patroni & Iudices frustrã-

tur. Articulatim & lente hos discerpunt qui semel perire potuerant. Sæpe itur ad Iudices, causa narratur, aliquot anni abeunt, necdum contestatio litis, vt vocant, audita est. Iudicibus hic non vacat, hic omisso quod litem facit negotio, hærent Patroni in causis minoribus, quæ nunc sponte, nunc eorum studio nascuntur è prima. Hæc præludia adornant, his proclamant inauditis iter ad verum Iudicibus esse non posse. Sic dubia ex dubiis seruntur. Sic immani dilatione pereunt litigãtes, magna, ô Rex, in insontes inopesque iniuria. Nam qui in diuitem inimicum pauper inciderit, tam longo & sumptuoso itinere conficitur, procumbitque denique lassus, nec recuperato iure inultus, æmulo minus suo quam huic prolixæ æquitati irascitur. Ne quære cur tamdiu Iudicibus placeat, & patronis, ad se delatos cruciari. Nempe ex mora & tempore, sua opera æstimatur. Sic Patronis, inquam, crescit, sic Iudicibus merces. Multa scripsisse, multa audisse (quamquam ea præstabat compendio fieri) acerrime vendunt, eo peiores quod quæ peccant, ipsi iustitiæ imputant. Præterea consuetudine videndi miseros, & deinde faciendi, exuunt humanitatis sensum, aut potius miserum esse non credunt, litigare. Ita duri ad questus, parum supplicibus mouentur, & ab iis tantum culti, saltem amant longiora in ipsos exercere imperia.

Cætera quæ quotidie peccant taceo. Nam hæc omnia questos esse oportuit qui emendandi fori tibi mentem dederunt. Præstat de remediis in eam cladem videre: quæ fortasse ab eiusmodi sanctione non incommode incipies; Vt sistantur Iudicibus illi ipsi qui inter se dissentiunt, ne ab sola aduocatorum

torum fide respendeat. Ex eorum simplicitate, vel astu, sæpe integrius ad ingenium causæ disceptatores peruenient, quam callidæ eloquentiæ fuco. Vbi causam adhuc nudam inspexerint, duorum aut trium iudicum arbitrium erit, an ad sententiam sat liqueat. Neque iuris teneantur apicibus. Æqui bonique iudicium esto. Aliter exordiri nefas sit, siue in minoribus iudiciis, siue ad quę prouocatur. Sin impeditius iurgium venit testesque, & inspectionem, & leges desiderat, tum ad quos patronos deferetur, ij Numini repetant sacramentum quo semel deuincti sunt, nullam se causam, quoad sciant, iniquam oraturos. Quos si hanc fidem fefellisse constiterit, aut clientem præuaricatione læsisse, præter infamiam genus supplicii excipiat, cuius timor apud paria ausuros plusquam omnes dij possint. Illud præterea vtilissima lege cauendum est, ne quid à clientibus Patroni accipiant, priusquam lis finem sortita sit. Qui vincetur, aut nihil, aut non multo amplius, quod & lege definies, patrono debebit; Etiam inde ab litis principio accedet tantillę solutionis fideiussor, ne operæ merces alia lite quęrenda sit. Is vero cui successerit, aduocationis diligentiam rependat tanto auro, quantum Iudices ipsi in laboris mercedem accipiunt. Sed sanctum sit, ne quis dum adhuc litigatur, intempestiuis muneribus peccet in legem, Causa, si quis cliens dederit, cadat: accipienti patrono imperetur à foro exilium. Delatori ea sint præmia quæ vel domesticorum fidem solicitent. Faxo patroni moras oderint, & contentiores ad metam, dum sibi sic studebunt, aliis prosint.

Parum est, nisi præterea edices (sed hoc grauiter,

nec vt solemus, terroris mox euanescentis imagine) ne vlla lis vltra sex menses apud Iudices hæreat: Nisi si testes extra prouinciã arcessendi sunt. Tunc enim vel tempus geminari non abnuam. Non ferent hanc vocem assueti lentissima propinare remedia, & indignatione plenissimi negabunt tot causarum aceruos semestri iurisdictione digeri posse. Ab ijs igitur quæram, an in annos cumulus litium crescat in foro; An vero de veteribus absoluant pene ad scaturientium numerum. Si crescunt; Quid ijs tandem fiet? quo satis ostio euoluemus tot annorum incrementa? Abijciendæ mehercule erunt, aut vno agmine non ex æquo finiendæ, sed sortibus. Sin pene ad nascentium numerum iam adultas emittunt, nihil magis exigimus; Conuenimus de numero; Satis inquam vt quot annus feret lites, tot audiãtur iudicia. Sin obijcient religiosam difficultatẽ veri quærendi, quæ aliquot interdũ annis indigeat, nihilo erit excusatio illa fœlicior. Nã implicatæ scilicet causæ sunt? Vos ipsi, vos, Iudices, eas implicuistis. Respicite in maiores. Celeriora quam præscribimus iudicia erant: Et tamen æquissimos fuisse non abnuas, cum ab illis conditas leges vt plurimum colamus. Labentibus seculis, specie æqui, in reorum auxilium inuenta sunt ea quibus denique simplicitas legum occubuit. frustrationes, rescripta, & quæ semel constitui poterant velut religioso ordine in varios dies dilata. Hæc vero quia Iudicibus & Patronis ad lucrum sunt, iam neglecto reorum commodo tam sancte obseruantur, quasi iudicijs ciues, non hæc illis inuenta sint. Ex istis resecate, quod iusti temporis mensuram excesserit. Nam & sex mensium studium ac diligentiam nulla

causa

causa effugiet; Et si exacto spatio adhuc deliberabitis, at tanti est à tribunali discedere. Nec scrupulositas nimij iuris cunctationem inijciat. Ex animi vestri sententia, quod tūc liquebit decernite. Quādoquidem & sæpe post annos & lustra, haud minus turbide vel iniquè statuitis. Adeo non tempore sed diligentia, veritas constat.

Meleander dicentis manum corripuit, & hilari vultu; Quo te, inquit, hic æstus, magne Antistes, qui absentibus loquaris? Nisi me forte in Iudicū numerum refers, aut sub aliena inuidia me mones. Audio enim & quibus res in Aula est, queri lenta illic esse consilia; Excusauit Ibburranes dicendi feruorem, cura publici commodi concitatum. Sed fortasse Iudices (inquit) transferre in causarum Patronos inuidiam volent. Siquidem illos esse, qui cunctantur, nunc directa, nunc ex obliquo mora, & animos Quæsitorum diuersissima ambage impediunt. Quasi vero qui aduocationis munere funguntur, ita peccare nisi ex consensu Iudicum possint. Hi rem postulant differri. Isti annuunt. Vtrorum maius est vitium? Equidem censeo esse illorum, qui cum possint hæc mala prohibere non faciunt. Neq; enim sic tergiuersari, remq; differre, & in superfluis morari auderet Patronus, qui nesciret eiusmodi artem quotidianam esse, & assensu Iudicum ratam. Neget Prætor inducias; Omnes litis articulos intra sex mensium spatia includat, imparatos habeat pro conuictis, iam Causidici desinent ab hac fraude, neq; iura clientium improba dilatione confici ferent.

Si hęc tamen omnia Iudicum animos nō mouebunt, si mihi reclamabunt, si fidem, & labores, &

disciplinam suã iactantes, hac paucorũ mensiũ breuitate se vltra fas premi querentur, te misericordem esse nõ vero. Iube quicquid negotii oneratis superfluet, diuidant in peritos. Sunt in causarũ Patronis consultissimi multi; Ad hos litigantiũ quos placebit reiiciant. Seu per se, seu per alios iudicent, è republica facturos, modo præter imperatũ spatium clientes non pendeant. Videbis illico refectas illis vires. Non cõmittent vt lucri & potestatis pars in alios emanet. Plura tunc negotia ingere, soli isti, modo tã delicate de laboribus fessi, sufficient; Præsertim si, vt oportet, hanc legẽ grãdi mulcta sanciuetis.

Sed quid, inquies, veteribus causis fiet, quæ in tribunalibus multos annos iam perennant? Certe enim his simul, & cæteris quæ in dies deferuntur, hic annus non sufficit. In hanc rem illi qui iudicia exercent etiam ingratiis collegas accipiant, quot purgando foro sat erunt. Non vltra sex menses potestas sit. Vacua deinde ab situ antiquo tribunalia, non plus anno vltionem noxiorum differant, quæstumve læsorum.

Æqua sentire Ibburranes videbatur. Quia tamen ægra corpora nimio medicamenti conatu percelli, exitiale interdũ est; Rex tantæ salutis nouitatem distulit, donec possent vocari magistratus, & tanquã consentientibus leges dici. Nam nec illis oportebat reuerentiam ad populum perire, quod vtique metuendum, si in tumultuaria sanctione magis pœnæ, & vindictæ, quam futuræ vtilitatis species fuisset. Cætera igitur quæ populus petierat, repræsentari cõfluentibus ad natalẽ Argenidis iussit, solam iudiciorum ordinationem promitti; Et cura concipiendi sanctiones data Cleobulo.

Iam-

Iamque non ex ciuitatibus modo Oratores conuenerant, sed adeo omnis generis mortales implebant Epeircten; vt Radirobanes cogitati sceleris curis incubans, interdum vereretur ne inter tot Siculos rapi Argenis non posset; interdum in confuso & incondito vulgo cogitaret Meleandri comitatum, ægrius ad opem coiturum. Non operæ interim, non pecuniæ parcebatur, quo institutam saltationem exornaret. Nam & sibi conciliare elegantię famam quærebat, & offensæ quam moliebatur atrocitatẽ eiusmodi apud populũ fauore minuere. Pridie ergo natalis Argenidis destinata spectaculo aula fuit apud Meleandrum amplissima. Cœna mature exhibita, illuc ex Sardis Siculisque frequentes conueniunt. Non lictores, non armati, ad fores aditusque dispositi, satis submouebãt immodicos; vt in pompæ regiæ parte esset ipse tumultus, læsorumque, & repellentium clamor. Ipse Meleander ad fores processit, quando custodum & lictorum potestas non valebat, orauitque regio vultu, ne cõfusum spectaculum, seque offensum vellent. Archombrotus lateri proximus erat; cui abscedens mandauit, vt admissis qui spectare commode possent, cæteros sui reuerentia arceret. At ille Radirobani quaqua nocere pium existimans, turbare tripudij mimum aggressus est, quem is tantopere cũrabat; & tanquam populi impetum non ferẽs, prodidit fores, subita multitudine obrutas, vt stipatis corporibus nec ipsi se caperent; Cumque excandesceret Meleander, tamen à calentibus non audiebatur, donec populum ipsa libertate mitigatum sui puduit: Maxime postquam indignatus Rex per portam solio proximam visus est sese proripere. At

Z 5 Eury-

Eurymedes atrocia ingerebat paulatim stupentibus, Archombroto tacite sibi plaudente, quod ferretur Radirobanes eo tumultu adeo accensus, vt proiectis ornamentis iuberet diripi machinas, quæ pendebant, choream demissuræ ab aëre.

Tandem Eurymedis opera liber à populo locus Meleandrum cum Argenide recepit, & in exordiũ scenæ, quatuor Satyri aulæo digressi, cum breuiter & incondite saltassent, eiusmodi Epigramma, tanquam argumentum spectaculi, ad Regem atque Argenidem delatum, mox sparserunt in populo.

Quæ bene Saturno steterat Natura sub vno,
Spargitur in partes, exectaque robora luget
In plures heu! lapsa deos. Hinc Iuppiter instat,
Germanos hinc ira tenet. Quæ pugna? quis ardor?
Sic fratres certare decet? Sic regna petuntur?
Ah potius reuocate senem, sceptrumque parenti
Reddite. Priuatos melior concordia iunget.
Sed pacem Fortuna dabit. Venit illa, globoque
Fluctuat, alternans dubia vestigia mente.
Hac in sydeream mittit te Iuppiter aulam,
Et tibi cærulea dat regna, Tridentifer, vnda,
Plutoni tenebras, & opacum manibus orbem.
Hæ leges placuere deis. hoc fœdere mundus
Gaudet. en vt feruent lætantum mista deorum
Agmina, & incertam fidibus rexere choream,
Dî Superi, Dî cæruleo qui pisce per vndas
Pone natant, & quos nigris humus abdidit vmbris.
Hos inter nullæ cantarum ad gaudia rerum
Huc venere deæ; Siue illæ lucida seruant
Sydera, siue alios exercent litibus Orbes.
At vos Sicaniæ paulum succedite Nymphæ,

Atque

Atque exultantum choream miscete deorum.
Præcipue Siculis tu Virgo debita sceptris,
Iunge Ioui dextram, pedibusque ad carmina pulsis
Fac sciat esse aliquid melius Ioue. Præferat ille
Sicaniam cœlo, teque ô Regina, Sorori.

Interim præludentibus tubis, flamma imitatione fulguris per effictarum nubium volumina ibat. Tum cœli effigies, quam summo tabulato admouerent, cœpit moueri, sensimque delapsa est, & tria claustra aperuit, in quibus crystallinæ stellæ per suppositas faces micabant, aurumque & purpuram incedebant suo fulgore. In trium cellarum media sedebat Iupiter, aliæ Neptunum & Plutonem ferebant. Circa illos, tanquam ministrorum turba, multi Cupidines, quibus cincinni crines, breuisque persona: pendebat ab humero arcus, & dextra vibrante, duo diuersæ cuspidis & effectus tela gestabant. Hi cum dominis habili saltu in pauimentum tapetibus stratum delati, percurrerunt aream saltatione leuissima. Iupiter interim dicente modulorum tenore ad fratres accedebat Mox tanquam non conueniret disceptantibus, simul nutu saltuq; idoneo ferebantur in diuersa. Cum hoc iterum, tertioque fecissent, subito dea Fortuna comparuit, globo insidens, quem etiam ad cantum mouebat. Et regnorum insignia, de quibus dij certabant, in succincta veste occulens, venire illos iussit. Illi fidibus pedes regentibus parebant. Manus ergo ad sortem demisere. Iuppiter in eo fortunæ sinu fulmen inuenit trisulcum ex auro, tridentem Neptunus. Pluto ad cuspidem inferorum contabuit. Subita alia nubes, Ioui, tanquam Regi Superorum, eminentissimos deorum cœlestium deuexit,

uexit, Martem, Apollinem, Mercurium. Neq; mora, feruebat in medio disparibus fluctibus mare, quod de musco & conchis scopulum habebat; vnde Proteus, Triton, & Glaucus, ad suum Neptunũ desiluere, cœtu interim musico ita tremulas & patulas voces adgubernante, vt ad murmur pelagi quadam imitatione descenderent. Vix Neptunus illos agnouerat, cum ab alia parte obscura amœnitas (nam referebat Elysios campos) Minoëm, Æacum, Rhadamanthum, nouæ luci attonitos dedit. Quorum admonitu opulentissimus Pluto, nõ diutius sui imperij vires despexit. Vestis cœlestibus diis ex purpura, Maritimis cærulea erat; & Inferos ferrugo venerabili horrore incinxerat. Suus præterea cuique ornatus. Radij circum Apollinem micabãt: Mars in purpura intexuerat belli imagines, & ferrum habebat in manu. Pileus, & alæ in talis, designabant Mercurium, caduceusque, & soporis potens virga. At Triton buccinam tortilem lateri suspenderat; Proteo duplex, & dissimilis vultus, arguebat mutationis ingenium; Glaucusque talem barbam promiserat, in quali eum efficax gramen prope Anthedonem deprehendit. Minos in puella numerabat centum vrbes. Vestem Æaci quercus implebat, atque formicæ, hæ iam vultibus humanis erectæ, aliæ nondum crura posuerant. Rhadamantus suæ Lyciæ Chimæram viuis coloribus gerebat expressam, vtque probaret se monstris & vitiis iratum, eam Bellerophon Pegaso à Minerua domito insidens debellabat.

In hoc quisque amictu conuenientibus modis saltauit, dij quidem cœlestes hilarius; Proceres maris paulo agrestius promouebantur, & descendentem

tem

tem ab inguine piſcem interdum colligebant, rurſuſque iubebant in ſolo palpitare ad numeros. At Vmbrarum Numinibus veſtigia erant non abhorrentia à frontium rugis. Inter indignantium & iratorum ſeueras ſpecies tamen ſaltabant. Tam diſpar diuerſiſſimorum deorum diſciplina, eodem muſices concentu regebatur. Nunc ſecernebant agmina, nunc mixtura, & illa variante, implicabantur, Sæpe in Orbem flexi, ſæpe aream recto curſu ſecantes. Nunc choream manibus nexam aſpiceres, nūc ſolos, nunc in paria diſtinctos totius corporis feſtinante obſequio ad fidium præſcriptum mutari. Tandem conſumpto ſchemate omni, Radirobanes quem Iouis tegebat effigies, ad Argenidem venit. Illa ſequuta inuitantem venuſta maieſtate ſe intulit in choream. Cum deinde præcipuæ Matronarum virginumq; ſaltauiſſent, duodecim dij nouo tripudio epilogum dedere. Poſt hæc abſcedunt in diuerſa. Ferebatur in cœlum Iupiter, fluctibus Neptunus ſe abdidit; Pluto in campos retro non peruios, facibus viam monſtrantibus, deſcendit. Simul his, tenuiſſimus imber tota aula conſpergebat mirantes, odoratis vndique ſuccis per nubium quæ illic pendebant vellera ſenſim manantibus.

Laudauere plerique ingeniū regiæ & ſumptuoſæ voluptatis, attollebant alij Radirobanis opes, alij comitatem; At ille auiditate flagitij quod parabat, quietis impatiens, male exacta nocte, ſub auroram ad portum deſcendit, inſpexitque triremem, cuius in altum prouehendæ ſpecie, Regem atque Argenidem trahebat ad littus. Inde in eam arenæ partem diuertit, qua regium prandium ipſo iubente parabatur. Ingentia tentoria iunxerant, defoſſis ſtipi-

ſtipitibus vinculiſque firmata, & nexili ſtramento opertum ſabulum latebat. Addiderãt cultus agreſtes, cæſis arborũ ramis, & hedera per coronas, nomenque Argenidis, & varia hominum ferarumq; ſimulachra, induẽte vtrumq; triclinij latus, ſupraque lectulum ex quo pranſura virgo erat laureata tabula iſtos verſus ferebat.

O Dea, cui prima ceßiſſet ſydere forma,
Et Venus, & coniux non indignata Tonantis,
Quaque ſua ramis galeam veſtiuit oliua,
Has paulum dignare domos, hæc frondea mitis
Syluarum ſimulachra ſubi. Sic Delia poſtquam
Egit inauratos fraterno lumine currus,
Mox nemorum ſecreta petit; Sic Marte peracto
Pallas, vbi emeritam caſtis vocat hoſtia menſis,
Diſsimulat facilis numen dea, ſeque precanti
Addit, & arcanis cumulat conuiuia donis.
Nympha veni, glaucoſque tui de littore ponti
Vre deos. Placidis medium te tollet ab vndis
Cæruleus genitor: Mox & ſuſpiria læſus
Ducet, & ingentem poterit contemnere Tethym.

Meleander illo mane, poſteaquam diis fecit, delectos ciuitatum aduocans, quantum iis indulſiſſet oſtendit, figitq; in foro, & per oppida dimitti præcepit ea edicta quę Cleobulus deſcripſerat; Curam quoque de litibus, quæ confeſtim caſtigari non poterant, ſibi præcipuam fore aſſeruit. Quibus ſubito euulgatis, populus & ſua & diei lætitia feruens, euntes ad Radirobanis tentoria principes ingentẽ acclamatione ſequutus eſt. Radirobanes venientem Argenidem tanquam certiſſimam prædam aſpiciens, aliaq; quam credebatur lætitia exultans, longum prandij ordinem quæſitiſſima comitate expli-

explicuit. Quatuor ad noctem horæ restabant, cum remotis epulis surgunt ad nauis spectaculum. Tubæ passim ac tympana exaudiebantur in littore, & in trium malorum verticibus ex versicolore carbaso tæniæ pendebant, omnibus ventis commoda leuitate obnoxiæ. Tabulatum nautis & militibus plenum, ac si triumpho vel prælio subueheretur. Populum non capiebat arena, non scaphæ, diuersissimo clamore frementem, quoties procedere opus turbæ monuerant.

Ex composito factum, vt tardissime nauis portu emitteretur. Sed adhuc Radirobanes tenebat Meleandrum, expectatione ignium, quos nō procul à littore promittebat tribus in scaphis, totaque circum vnda. Recens inuentum, quia nondum emanuerat ad multos, trahebat sui nouitate audientes. In hanc ergo spem ipse reducit in tentoriū suum Meleandrum atque Argenidem, & quid visuri sint pluribus docet, piscium in aquis species prompturas de faucibus flammam, quam demissa in aquam capita non obruerent. Obsessas hisce piscibus scaphas iri protectum ab igneis simulachris, quorum conti nunquam feruidius arderent quam sub vnda. Hæc narrantem interdum vicini facinoris cura trahebat, relictoque Meleandro, Virtiganem, & cæteros ex consciis monebat, ne aut segni aut præcipiti opera suam spem frustrarentur. Centum lampades erant, toto tentorio dispositæ ex quo Reges spectaturi consederant. Has simul signo dato extingui conuenerat (nam ex paucissimis pendebant funalibus) & Argenidem atque Regem corripi, deferrique in scapham. Proceres Sardi ac milites, quamquam plerunque ignari consilij, sensim

ſim acciti illic erant & ſecreto iuſſi obire quicquid Virtiganes mandauiſſet. Ille quamquam inuitus cum duobus conſciis purpuratis creditum ſibi ſcelus curabat.

Tam propinquo exitio pene fidem ſuperat eripi potuiſſe Siciliam. Sed ſæpe diuinitatis opera hæc ſunt, vt furias in ipſo iam ſucceſſu ſecuras ſubita vltio excipiat: ne vel vnquam improbis timor, vel ſpes abſit calamitoſæ virtuti. Forte Archombrotus, cum cæteri triremem in vndas euntem contemplarentur, hoc ſpectaculum non dignatus, haud procul ſpatiabatur in arena. Erat Sardorum linguæ nō expers, quamquam in eum diem diſſimulauerat. Miles quidam ex ſatellitibus Radirobanis, à Virtigane recens digreſſus, obuium contubernalem cū vidiſſet ſine armis vagari in littore: An tibi ſoli, cōmilito, inquit, licet, ſine lancea gladioque hodie conſpici? Cumque ille negaret, ſe vllum de armis præceptum accepiſſe, ambo occurrentibus aliis miſti nihil deinde loquuti ſunt quod Archombrotus capere poſſet. Sed miratus, quid opus, hos Sardos in pace & inter conuiuia armari, tanquam obambulans ſpeculatus eſt omnium habitum, nec quemquam in iis inuenit exermem. Hi præter gladium haſtam, illi iacula habebant, multi pilis Italicis onerabantur. Paucis tamen, & tanquam ex Regiæ cuſtodiæ ſtatione, aut galea erat, aut clypeus, ne nimio apparatu proderentur inſidiæ. Suſpecta hæc erant & formidoloſa Archombroto iam ſponte à Sardis auerſo. Nec ſine numine fuit quod grauius quam pro tantillo indicio expauit. Nam hæc arma apud incurioſum aliquem, militaris conſuetudo excuſauiſſet. At ipſe ſeu quia amabat Argenidem,

dem, seu quod optabat Radirobanem peccasse; Hei mihi, inquit: An toties repudiatus amator vim parat? & Meleandrum auehere cogitant, scilicet Argenide non contenti? Nam cur tanto ambitu ad maris littus deducti sunt? Cur hîc noctem rogantur expectare? Subito horrore concussus, aptiora coniurationis indicia capturum se nō putauit, quã ex Virtiganis fratre. Morbo pene confectus dies iam complusculos iacebat. Nec verisimile erat, si quid Sardi moliebantur, hunc in oppido relictum, & in captiuitatem proditum esse. Sudans ergo Epeircten conscendit, cumque obiret Palatij partem destinatam hospitibus, commodum Radirobanis libertum aspexit, qui cubiculi regij custodiam habebat. Libachanes appellabatur. Huncergo discessurum, & clauibus ostium iungentem, subito consilio Archombrotus interpellat. Cupere se quiddã in illo cubiculo, si liberto vacaret, inspicere. Ille & Archombroti dignitatem reueritus, & quod de patroni scelere nihil sciebat, non dubitauit reserare cubiculum. Meminerat Archombrotus, cum bis Meleandrum ad Radirobané comitaretur, vidisse se non longe à puluino supra admotam mensam, pulcherrimi operis thecam, ex ebeno variatam & ebore, vermiculati quoque argenti laminis, in articulis & oris cælatã. Illic preciosissima gemmarum audierat recondi, & quicquid litterarum tutiori secreto indigebat. Ergo, tanquam, aliud agens, contemplatur vacuam mensam, frustraque toto cubiculo oculis thecam vestigat. Quod ne facere videretur, facili commento libertum deludit. Gemina ad aulæum tabula pendebat, vtraque Radirobani eximia. In vna, Radirobanis patri aquila, tanquam

de syderibus labens, coronam imponebat. Alia Apollinis erat liquescentem iam Marsyam vlciscentis. In iis, ac si venisset inspecturus, auide hæsit. Nã & relictæ illic erant, nec quicquam ex penu aut specie, præter thecam, cubiculum amiserat.

Igitur augurio animi, & suspicione crescente, Archombrotus Libachanem reliquit, & ad Virtiganem tendens, non habuit qui aperiret, vt satis ex solitudine constaret, ægrum ipsius fratrem abesse. Et hunc quidem, tanquam consulentibus medicis petere ex sali iactatione remedium, primo mane ad naues lectica detulerant. Timuit Archombrotus, ne religiose omnia explorantem nox & insidiæ præuerterent. Duos itaque Centuriones vocat ex iis qui in præsidio arcis erant (nam cæterorum sparsos milites quæ tam subito diligenti collegisset?) simulansque à Meleandro missum, Ite, inquit, ad milites vestros: confestimque, nec tumultuarie tamen, eos ad littus educite. Manipulatim dimissi conueniant prope tentorium Radirobanis. Ensis iis, & hasta suffecerint, ne si grauius armati conspiciantur, sermonibus materiam præbeant. Prior adero in arena, & obiter quicquid Rex iusserit, ad vos feram. Ite vero, & diligentem operam Regi præstate.

His ocyus ad iussa digressis, redibat ad littus Archombrotus, cum non procul tentorio Radirobanis in Eurymedem incidit, vultuque turbato, Quam vereor, ait, ne in Lycogenem alium nos fortuna retulerit. Tum strictim enumerat coniurationis indicia, in quæ inciderat, preciosissima abuecta ex priuato Radirobanis instrumento, Virtiganis fratrem, quamquam ægrum, abiisse, neminem Sardorum

dorum conspici sine armis. Neque Eurymedes eum omnia proloqui passus, gaudere se retulit, quod Archombrotus eadem secum sentiret. Iamiu se illa suspicione prehensum, perculsumque ad conspectum Sardorum, qui per cuneos non sine consilio circa tentorium errabant. Post hæc vero quæ Archombrotus detulerat, nihil se dubitare de scelere. Quis iste Pirithous nobis? aut quis huic Theseus rapiendi nuptias fecit audaciam? Sed arte vtendum est, vt se eripi patiatur Meleander ab hac peste. Adeo cauet Radirobanem offendere, vt vilis sit sibi. Vade prior, Archombrote. Cum illum moueris magnitudine periculi, adero strenue, indiciumque, & terrores geminabo. Milites interim qui proxima nocte excubituri sunt, non hinc procul in procinctu constituam. Forte fuit vt cum Archombrotus peruenit ad Reges, Argenidi loqueretur Radirobanes, vacaretque Meleander; Ad quem ille demisse: Vultum, inquit, fingo, Rex, disparem rebus quas affero: scilicet ne illi qui te circunstant parricidæ sentiant te moneri. Cæterum omnis hæc pompa, tibi, tanquam victimæ, ornata est; quem vna cum filia auehere, Radirobani constitutum intelligo. Eo consilio promissa spectacula trahit in serum, donec vespera se tumultui furtoq; aptauerit. Cum referret in eam rem argumenta, superuenit Eurymedes, adeoque compleuit formidine Regem, vt labantibus articulis incertus, illos rogaret, ad tam subitum malum quid consil j haberent. Constabat nihil aliud superesse, quam aut statim fugere nondum maturas insidias, aut se illic subsidio armatorum tueri. Sed omnino potior fuga erat. Neque enim tot subito milites co-

gi sine professione suspicionis poterant, vt magis incipere iniuriam timendo viderentur, quam repellere. Quid præterea in periculum mitteretur Meleander, quid Argenis? cum præsertim flagitij series atque modus adhuc lateret, & Sardi fortasse aliqua solertia nocturnum facinus ita ordinauissent, vt non posset tumultuario certamine refelli. Placide, inquit Rex, & tanquam obambulans tentorio digrediar: Sequi Radirobanem hortabor, simulque Argenidem, quam tu in via, Eurymedes, mone, vt cum inter nostros fuerimus, acrem morbum subito fingat. Excusabilis erit discedentis occasio, & ægram tanquam solicitus comitabor. Sub hæc verba in Radirobanem & Argenidem inspexit, &, optimam vesperam perdimus, ait. Ire satius ad liberum cœlum, & iam sole dimisso intepescentem. Sat deinde cum spectaculum mox edetur isthic cessabimus. Simul his, tentorij fores petebat, omnesque sequebantur. In hac turba Meleander Radirobani loqui cœpit, vt eo remoto facilius Eurymedes Virgini insinuaret quod ipse mandauerat. Et illa repentinis cogitationibus concussa, quamquam nemo aperuerat paterni consilij causam (nã dicentem Eurymedem turbauit adueniens Virtiganes) tamen haud multum à vero timidissima cogitatione errauit.

Interim Archombrotus, in quemque familiarium Regis offenderat, hortabatur non destituere domini latus. Iamque & militum decuriæ ab ipso atque Eurymede accitæ, sparsim in campis erant, cum Argenis ex præscripto cadentem sponte vultum colligit manu, seque ad Selenissam excipiens, voce demissa, pessime mihi, inquit, est, mater. Sistitque

queillico gradum. Radirobanes subito casu cõterritus, in remedia aquã, metum, odores, flagitatione non perfunctoria poposcit. Statim circa iacentem creuit immodice concurrentium globus. Et Meleander qui paulisper præcesserat, inter fictos terrores regressus est. At Argenis; Ecquis lecticarios prouocat? ait. Nec de morbo rogata quicquã certi referebat, nisi linquente corde, hebescere oculos & caput errare. At Radirobanes nihil opus lectica proclamabat, celerius hemicyclo in vicinum posse tentorium referri. Sed causatur Meleander commodius oppidum esse, seu medicinæ, seu quieti, simul vrgebat qui ad lecticam decurrerent, simul gratias Radirobani agebat, tanquam humanitate nimia sese oneranti alienis doloribus. Isque iam nõ de Argenide tantum, sed de sui sceleris successu solicitus, negabat se passurum vt mille totos passus (tot enim ad Epeircten aberant) iactaretur virgo inualida, & in hoc primo morbi impetu, nec fortasse duraturo, melius in proximo tentorio acquietura.

Hæc adhuc omnia veluti mutuæ necessitudinis charitate iactabantur, cum Vittiganes Radirobanem clam monuit, non sic in illum diem sitam esse consilij sui fortunam, vt redire non posset sperata fœlicitas. Pateretur abire Argenidem, & ipse cum ea peteret Epeircten, dilato promissorum ignium spectaculo, donec conualuisset ipsa, paterque iterata simplicitate rapiendam ad littus reduxisset. Cœperat persuadere; Cum Radirobanis medicus, quem aliqui accersitum procurrerant, venit. Is pollice virginis propemodũ repugnantis tentato, notatis præterea oculis, spirandiq; mẽsura, mirari pri-

mum cœpit, moxque negare vllum sibi ægritudinis vestigium liquere. Ergo ad Meleandrum conuersus, bona fide rogabat vt poneret metus: Leuissimum esse quodcunque Argenidem turbauerat. Sed Radirobanes atroci percussus coniectura, tum denique sensit inualetudinem simulari in fuga prętextum. Miratus quis suas deprehendisset insidias, quis ad Meleandrum detulisset, sensim ferebatur in rabiem, & ad moliendam vim ferociter intentus, quærebat oculis suos, dextramque ferebat ad capulum, cum Sardos pauciores quam Siculos circa se videt; Vt neque si viribus esset agendum, satis posset victoriam sperare. Interim aderat & medicus Meleandri, qui ab Eurymede monitus quid deberet simulare, longe alia quam quæ Radirobanis seruus, de Argenidis valetudine dixit, grauem, & sonticum morbum esse: properarent deferre ad regiam, quicquid morarentur, nocere Argenidi. Ita loquentem prior medicus iurgio adortus est, non passus suam artem contemni: Ecquod enim mali indicium videret? quid vultus? quid labellorum color? num sudor in frigida fronte? num à se dissentiret arteria? Neque minus peruicaciter Siculus suas partes implebat: prorsus egregio de incertitudine medicinæ spectaculo, si tumultus, & rei quæ agebatur magnitudo, huic voluptati locum fecisset.

Dum hi collatis verbis certant, lecticarii sublimem Argenidem tollunt: Et Radirobanes non redituram vltimo conatu prosequutus, non sibi temperauit. Iniecit lecticæ manum, & manere Argenidem iam plusquam precabatur. Iurgium quoque inter Sardos Siculosque processerat, ibatque Archom-

chombrotus, lecticam, sub Radirobane laborantem vi explicaturus. Sed medium Meleander se obtulit. Litet Sicilia illius diei fortunæ. Quantum præclari sanguinis fusum ibat seditio! Capax lares absorbere Siciliam, & quamquam absentem consummare Poliarchum. Sed mitioribus fatis ministrauit Meleandri prudentia. Adhuc sibi tanquam hospiti loquentem violate erubuit Sardorum Rex, & vtcunque finito tumultu, digressaque Argenide, ipse quoque Meleander lectica sublimis, & agmine suorum vallatus in oppidum se recepit.

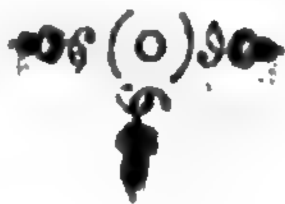

IOANNIS BARCLAII ARGENIS.

LIBER IV.

NEMO interim Sardorum audebat Radirobani loqui. Furebat violentus, & discorde tumultu raptum animum spargebat in diuersa. Nunc pudore, nunc infœlicitate cœptorum agitabatur. Quam bene processissent initia! Vt diu possessa cum Meleandro Argenis in tentorio hæsisset! Geniusne deinde, an mortalis prodidisset cõsilia? Subeundum ergo dedecus, nulla mercede, nullis sceleris præmiis lenitum. Post assertam Siciliam, polluta victoriæ laude, non tantum vt hosti, sed prædoni abeundum. Sub hæc frendens, toto littore ferebatur, adeo inutili ad cętera sensu, vt nec ruere noctem sentiret. Ausus tandem Virtiganes accedere: Et quidem, quo ab insano audiretur pacatius, primum eosdem affectus simulauit. Cumque hac arte locum monendi sibi aperuisset, iam nox est, inquit, & hîc tamen (ô Rex) moraris fortitudine tua nimis securus. Circumstant te multi;

Nec

Nec opus est omnes scire quo in statu sit animus tuus. Quo autem succedere nocte hac paras? Vocat in oppidum Meleander. Sed quis putet te secure cum illo reconciliare gratiam posse? Chariores tibi sumus, quam vt nos conficias tanti tui periculi metu. Classis tua te melius excipiet. Abominare hanc terram, tot curarum tibi causam. Vbi cum paucis secretus in prætoria naui eris, liberius irasceris, & quod in rem videbitur esse, constitues. Radirobanes tanquam Virtiganem non audisset vultu immoto, tamen ad præparatam scapham se contulit, siue magnitudine irę, siue consilio vocem premens, donec in regiam triremem delatus est.

Ast vbi cum Procerum non amplius tribus in prætorio puppi proximo resedit, euoluitque caliginem multa simul & confusa animo ingerentem, primum Argenidis imaginem, quam gestabat gemmis inclusam, de collo deripuit: Nam odio & iracundiæ, cæteræ cupiditates iam cesserant; Deinde sublato ad Virtiganem vultu; Faciam, inquit, vt hic dies tristior Meleandro quam mihi illuxerit. Peius ab sua Argenide quam à me diuertet. Occupabo Furiarum officium: Seni quietem, & puellę famam eripiam. Spectabo deinde ociosus hos ludos, fruarque hostium malis, aut si in rem meam commodum erit, bello quoque cumulabo. Ocius ceram stylumque porrigite. Neque mora, literas sua manu in hunc modum exorsus est. Radirobanes Meleandro. Nesciebam cum inimicos tuos sustuli, te amicis adeo esse indignum. Veniam ab Siculis exoro, quos ab tua secedentes tyrannide, armis meis domui, reddidique sæuitiæ tuæ. Cæterum si molestum tibi erat, quotidie me videre cuius manu &

opibus Rex es; at humanius dimitti poterá, quasi sub insidiatoris inuidia. Cui enim non constare voluisti, te grauiter à me metuere, cum modo tua Argenis morbum finxit, teq; ipse ex tentorio meo turbatè proripuisti in oppidum? Ita offensionis speciedelere sperauisti quicquid mihi debebas. Sed nemini potes imponere. Cur te enim violari voluerim, qui ne violareris vitam meam obtuli in discrimen? At filiæ tuæ nuptias concupiui scilicet, & cum affinitatem non probares, hanc prædam statui occupare. Ne tibi amplius tantum placeas Argenide tua. Nescit regius Sardiniæ sanguis vllum thalami probrum pati. Quo oculo cernerem super limina castissimæ domus attolli, non cæsto, non illa simplici vitta dignam, non cæteris virginitatis insignibus, denique nescio cuius Poliarchi contubernio assuetam? Quid te inexpectata vox ferit, & in pudendæ rei nuntio amittis spiritum? Ita est, Meleander. Nimis cautus in amicos, disce nunc quos timere debueris. Illa quam Palladem putasti Theocrine, tuæ domus contaminatrix fuit; Ac vt simplicius dicam, sub eo nomine Poliarchus tibi illusit. Argenide fraudem iuuante, in Gynecæum pro virgine, mox in templis pro Pallade est admissus. An integram existimes, quæ correpta amore adolescentis, celauit temeratorem arcis quam mulieribus sacraueras? quæ cum amatore diutius fuit? quæ denique patrem decepit? Omitte igitur suspicionem, mea sorte & animo indignam, quasi, his à me deprehensis, illius nuptias expetierim in qua nihil syncerum est. Mihi quidem cum ad vos appuli, adhuc ex hac lasciuia ignotam placuisse confiteor. Sed dii Sardiniam iuuerunt: quod cum pos-

ses

ſes hanc petenti pulchre conciliare neglexeris. Vbi autem de ſecreta turpitudine reſciui, adhuc faſtidium meum ſimulatione amandi ſic texi, vt contentus mihi cauere, merentem non læderem. Habe tibi filiam tuam. Habe & regnum meo auxilio reſtitutum. Sed ne ingratitudini vſquequaque ſit præmium, aut facilitatem meam traducas: nolo Sardiniæ ærarium pœnas veſtrorum furorum luere. Iam hoc nimis, quod ſanguinem multorum ex meis conſumpſiſti. Nam ſileo meos labores, quos vtique non vendo. At ſumptuum partem redde, quibus totis te fungi oportebat. Eos enim vt viueres, regnareſque, feci in claſſe, militumque ſtipendiis. Trecentis talentis rem patiar æſtimari. Quanto plura pro te impenderim, ex publicis meorum Quæſtorum rationibus facile ſcias. Sed tantillum hoc repone, niſi mauis extorqueri. Hoſpitium renunciare eſſet ſuperfluum, cum prior idipſum illationẽ iniuriæ feceris. Ex his tamen quæ detuli cognoſces fidem meam. Te enim niſi coactus miſerum eſſe nõ volui, & quam diutiſſime paſſus ſum vt Argenidem amares.

Hæc vt ſcripſit, cogitati ſceleris induſtria ſuperbus, vocat ſuorum fidiſſimos, oſtenditq́; epiſtolam in alienæ ægritudinis ſpe propemodum ſuæ oblitus. Horruere ſcilicet ad ſceleris nouitatem; Sed crudeliſſimo ſeruitutis genere quod intra ſe abominabantur palam laudabant. Quærebatur deinde quis litteras ad Meleandrum ferret. Nam intuta videbatur, & capitalis audacia. Sed Radirobanes in ſuos quoque ſæuus; Neſciat præco, inquit, periculum ſuum. Ibit intrepidus, & meo auſpicio ſecurus. Quod ſi illum Meleander mulctabit, at mihi

tanti

tanti erit hanc nouam querendi iurgandique materiam vili sanguine comparauisse. Igitur cum aliquandiu inter se contulissent, quidam miles, diu ante Virtigani inuisus, ad hoc destinatur officium, ipso Virtigane hominem commendante. Et ille maligno inimici suffragio beatus, vt credebat, infulisque præconis ornatus, primo mane ad portum exigua lintre deuectus est. Statim relatum est Meleandro, nuncium à Radirobane adesse. Ille animo æger, & de hospitis dissidio solicitus, tunc forte suorum charissimos acciuerat. Præter mansuetudinem in illo pene ad vitium prolixam, beneficiū à Radirobane acceptum effecerat, vt illi paulo magis quam sibi faueret. Incertum est (inquit) vtrum nocere voluerit, certum autem nos ab illo tanquá insidiatore refugisse. Conciliandus vtcunque est; Et si cætera abessent, timenda certe fama. Nunquá videbitur iuste expulsus, quem necessariis temporibus tanquam deorum munus susceperamus. Post hæc verba altum silentium fuit. Nam plerisque iniucunda hæc erat Meleandri solicitudo. Inter cęteros Archombrotus, atque Eurymedes, perstringi se rati, quia Regi authores fuerant, vt à Radirobane caueret, haud obscure audebant indignari. Adeo vt impetus iuuenilis in hæc verba Archombrotū abstulerit; Sentio, ô Rex, me simul & Radirobanē non posse excusari. Si te ad iniustas inimicitias cōpuli, quid cunctaris noxæ me dedere? At si mea & Eurymedis sedulitate hodie es liber, noli incertitudine animi turbare fœlicissimum diem, & adhuc dubitare an malis Radirobanem esse offensum, an captiuam Argenidem apud illum teneri. Hæc libertas Archombroti gratissima omnibus fuit, præ-

sertim-

sertimque Argenidi, quæ in lucro numerabat, siue iure siue iniuria, à Radirobane dissidere Siciliam. Ipse Rex suos metus excusauit Archombroto; Se tantum de populi voce esse solicitum: Curandum ne imponere Radirobanes possit externis ignarisq; negotij. Mittam ad illum, qui me dolere significent quod ad classem potius quam ad me secesserit, orare vt in portum redeat, nec Siciliæ tam vicinus, incertos fluctus malit. Simul largos commeatus iubebo ad illum lembis pluribus promoueri, distribuamque munera in amicos. Nemini deinde credar ingratus in hospitem quem per officia illa coluerim.

Minus displicuerat illa sententia. Iamq; Timonidem illic legatum Rex dixerat, cum Radirobanis præco aduentare nunciatus, varia expectatione omnium animos suspendit. Rex intromitti eum iussit, cumque ille literas traderet, ecquid hospes Radirobanes valeret aut faceret, blande, vt solebat, quæsiuit: Præco, veluti erat iussus, omnia intellecturum Meleandrum ex codicillis quos attulerat, refert, simulq; aliquantulum in latus secedit. Meleander nihil quietum suspicatus, ad proximum cubiculum pergit, ne præco legentis oculis motibusque curiosè immineret. Sequitur patrem Argenis, & purpuratorum præcipui. At ille postquam ceram explicuit, in omnibus verbis hærens, & contumelijs excitatus, tandem ad eam partem descendit vbi Argenidis & Poliarchi fama proscribebatur. Arsere illico vultus; Iterumque pallore mutati vno cum incertis manibus horrore tremuerunt. Refectis mox viribus, ira terribili, in quos tamen adhuc incertus, erigitur. Argenidem, Radirobanẽ,

Poliar-

Poliarchum, offerebat noua rabies, & sub primum impetum nulla prudentia consiliove tractabilis.

Nemo audebat interrogare tam acriter æstuantem. Sed ipse quantum licuit semotis perturbationis indiciis, ad proximum conclaue se proripit, vnaque venire iubet Argenidem, cui non aliud loquutus quam vt has literas legeret, consedit in lectulo, & illius vultibus intentus, suspiranti, frementique medius hæsit. Argenis lectione conterrita, non quidem tanquam ad iustam accusationem expauit, sed iniuriæ impatiens flagrantibus oculis totaque oris specie, proclamauit ad vindictam. Vrgebat tamen attonitam maximus dolor, suam cum Poliarcho familiaritatem innotuisse: Et quod tamdiu eam amicitiam occultam habuisset, verebatur ne accusationi esset iustior species, & patre difficiliori vteretur. Statimque perpendens quomodo fides tam religioso secreto periisset, occurrit Selenissæ cum Sardiniæ Rege commercium. Sed diu deliberare aut tacere, non licebat. Itaque prouoluta ad genua patris, interclusamque anhelitu vocem non sine artificio laxans; Ne expectes, Domine, vt crimen obiectum anxie diluam. Non enim dabo contumeliosissimo hosti hoc gaudium, vt credam pudicitiæ meæ aliam rationem esse reddendam, quam quod hactenus tibi optimo & solertissimo parenti placui. Vnum habeo excusandum, quod Poliarcho per salutem quam tibi mihique attulerat oranti ne scires quantum pro tua incolumitate præstitisset, fortasse fidelior quam voluisses fui. Nunc quoniam alieno indicio factum est vt hominem possim laudare; Ille est, Domine, quem Theocrinem vocabamus. Mei videndi cupi-

cupidus, hanc ſimulationem ſexus iniit, quo in arcem reciperetur. Sed tantæ licentiæ conſilium emendauit modeſtia. Nam ſic potius mihi quam Radirobani credas, vt virum eſſe neſciuimus, priuſquam te atque me à nocturnis prædonibus vindicaret, ea fortitudine quæ apud te diuinitatis fidem inuenit. Tunc vero ex arce abiturus, mihi atque Seleniſſæ quis eſſet ea lege aperuit vt illius audaciam & virtutem apud te taceremus. Regreſſus deinde ad regiam, quantum cæteris præſtiterit, tua in illum charitate probatum eſt. Quod ſi reprehendis ſilentium meum, cogita non potuiſſe mercedem breuiorem concedi, quam vt paterer eum iuſtis apud te honoribus carere. Sin autem ſubuereris altiora, quia virgo illius conſilia tegere ſuſtinui, prouoco ad inimiciſſimum mihi caput. Seleniſſam intelligo, quæ ſola tanti arcani conſcia, rem omnem Radirobani palam fecit. Niſi ſceleſtiſſima eſſet, fureretque perfidiæ inſania, & odio mei, non polluiſſet ſilentii fidem, nec quod te ipſum celabat detuliſſet ad exteros: Teſtem hanc tamen non verebitur appellare innocentia mea. Si merui odium tuum, & propitiam famam arcana turpitudine fefelli, ego te & pudicitiam manu mea vindicabo, reddamque ſanguinem indignum qui à te prouenerit.

Inter hæc patris genua amplexa, nunc dexteram oſculabatur, nunc ea arte in ſenem reſpiciebat, vt iam facillimi patris iudicio innocens eſſet. Illum tamen plurima turbabant: Neceſſariæ in Radirobanem inimicitiæ, de accuſata Argenide vulgi ſuſpicio, & quod vtcunque caſta eſſet, tamẽ credibile erat Poliarchum feciſſe, ne ipſi Radirobanes placeret.

ret. Vrgente deinde filia vt Seleniſſa accerſeretur, ipſe per miniſtrum qui fores ſeruabat, imperauit anum vocari: Nemo Procerum ſciebat quæ res tam ſecreta ageretur: niſi quod maximum eſſe credebant, quo filiam vnam Rex communicaret. Varia itaque coniiciebant expectabantque ſoliciti. Seleniſſa nihil minus quam quod aderat animo fingẽs, intrat Regis cubiculum, in quo ipſa ſolitudo, vultus quoque Meleandri, & vis genii mala plerunq; inſtantia occulto horrore inſinuantis, nec cogitantem turbauit. Statimque ad illam, inſolita acie Argenis accenſa, ſeu permittente patre, ſeu moram non ferente iracundia; Per ego te Radirobanem, Mater, oro: (nam quid tibi magis dulce aut verendum obiiciam!) vt hic coram tuo meoq; Rege dicas, quid commercij virgine indigni, mihi cum Poliarcho extiterit. Nec vices tuas cura, quod hactenus quicquid eſt tacuiſti: Ego ſalutem tuam pacta ſum, modo iam libere indicium profitearis. Cohorruit anus, tenebriſq; lucem miſcentibus, tamen vt ſolertiſſima erat animum ſubito reuocauit: vt hic motus potius videretur innocentiæ eſſe ſuſpiciones abominantis, quam deprehenſi ſceleris notæ. Et quem prius alloquar? inquit, cum apud vtrumq; perfidiæ inſimuler? aut quæ hæc tam confuſa accuſatio eſt? Nec Radirobanis mecum fœdera ſcio; Nec Poliarchi tecum, ô Domina. Quod autem ſacrilegium, vt putes vlla ſuſpicione poſſe virtutem tuam pulſari? Imo, refert Argenis, omitte hanc frontem. En Radirobanis ad Regem codicillos, quibus te arguit de Poliarcho in Theocrinem Palllademque mutato, omnia effutiiſſe. Et ne neſcias, nihil eſt horum quod non patri confeſſa ſim. Sed & probris

probris innocentiam meam aggressus est. Nescio an te authore. Ad hoc vnũ vocata es. Dic libere, ita te dij ament, dic priusquam per tormẽta verũ quęratur, an maculaui familię meæ decus?

Non indelectatus Meleãder hac ferocitate Argenidis, quæ vtiq; in se dicturã non extimulasset nisi innocẽtiæ fisa; Nolo, ait, turbate hæc exigi. Sed nec feră, Selenissa, nisi maiori fide quæ de Poliarcho nostri exponas, quã antea siluisti. Victa anus conscientiæ labe, accidensq; ad pedes Meleandri; Summa, inquit, eorũ est quæ dicere possum (Rex) nihil mea alumna sanctius & integrius esse, nihilq; perfidiosius Rege Sardiniæ. Si pateris me ad cubiculũ redire, facile te absoluam certissimis signis, & quibusdam maxime litteris, quarum fides efficiet ne amplius tuam mentem eiusmodi suspiciones solicitent. Nec deinde miraberis cur ante te Radirobanes ista resciuerit. Breuis est mora: Dum hic inutiliter iurgamur, redire iam potui. Tanta pollicitatione suspensus Rex, propere ergo imperat ire, nec se in eo negotio ludificari: omnia tamen sic agere, ne hæ lites ad vllum Procerum emanent. Neq; prohibebat Argenis, verita ne moram iniicere videretur, aliqua in se certius prælaturæ.

Sed anus vbi primum ex vtriusq; oculis euasit, inassuetæ celeritatis vestigijs ad conclaue se recepit; Adductoque ostiolo; Nunc iterum mei iuris sum, inquit, nunc in me decernere ipsa possum, nec ab alijs expectare quod merui. O infœlicissima mulier! Ergo tamdiu vixi, ne innocens morerer? Quod autem mihi fatum mentem eripuit, vt non cogitarem proditionis mercedem nunquam esse securam? vt à moribus meis abirem? vt leuissimo

B b iuueni

iuueni fiderem, & per plurima vitia mihi suspecto? Huius promissis, huius donis, ego tot annis, tot rebus exercita, manus dedi, fidemq;, & charissimę alumnæ beneuolentiã? Sero hæc reputas. Selenissa. Virtus fuisset animũ à scelere cohibere; Nunc quia fœliciter non peccasti, latronum est pœnitentia illa qua eiulas. Ergo me perdere Radirobanes inuidiosissima delatione sustinuit: qui in me quo offenderetur non habuit, nisi quod vt cæterarum rerum, ita nimiæ beneuolentiæ fastidium est! Proh nefas! quem audebo contueri? ad quem confugere? aut quis me deniq; feret de proditione querentem, cuius exemplum feci? Nec propero me à lucis conspectu liberare? Nec saltem primis virtutibus dignum exitum quærens, medium scelus excuso? Quid expectem vlterius? Odit me Argenis, perfidiam excusare non possum, forsitan & Rex prætextũ alio explebit animũ, merito meo, & filiæ questibus acrem. Necdum, vt intelligere potui, palam est quod maxime deliqui, Radirobanes meis consiliis ad raptũ incitatus. Hoc vbi emanauerit (quid iam enim existimem fore secretum?) quæ mora, quive dij, ex dominorum meorum mentibus exturbent tantæ culpæ memoriam? Vt hos mitissimos faciam, at iubebunt abire à conspectu. Recedam inuisa omnibus, iratam Principem timens, nec sola, nec publice tuta. Vigilabo in atrox supplicium, ex meo scelere singulorum cogitationes de me æstimans. Adhuc peiori infamia digna es, Selenissa, nisi illam morte anteuenis.

Rapit ad hæc verba tabellas, in quibus non satis constantibus litteris hæc exarat. Meleandro & Argenidi Optimis Principibus. Si esset aliquid vltra mor-

mortem, id mihi in supplicium popoſciſſem. Nunc accipite ſanguinem, non adeo ſuo crimine maculatum, vt non poſſit diis libari: Neque ex ſupplicii atrocitate quod in me conſtituo facinus meum potius quam pœnitentiam æſtimate. Hanc illo maiorem credetis vos ipſi quos læſi. Siue enim vrgentibus fatis, ſiue veneficio aliquo attonitam, temeraui ſſe me fateor ſecretum hoc ingens, de fraude & virtute Poliarchi. In tuam autem famam (chariſſima alumna) ſi addidi quidquam, aut addere potui, opto ego deos manes mihi tam ſæuos quam infida vobis fui. Credite morienti, & vitæ diutiſſime probatæ vnam hanc noxiam, aut ſi nimis eſt, huic ferro quod vos vlciſcitur date. Præligatam deinde epiſtolam vni ſeruorum tradens; Vade, inquit, & Atrienſi intimas Regis fores ſeruanti meo nomine impera vt hos ſtatim codicillos ferat ad dominum. Iuſſit Rex, eos ad ſe properanter tranſmitterem.

Dimiſſo nuncio, iam furioſius morti intenta, ſimul properabat, & hærebat, nunc inſanos fremitus auſa, nunc mollioribus ſuſpiriis laceſſens conſtantiam ſuam. Excipiebat forte omnia verba quædam ancilla, è proxima cella cui ab eo cubiculo aditus erat. Hanc neque viderat Seleniſſa, & verecundia quod ſecretis dominæ interueniſſet, non ſinebat vel loqui vel abire. Nam neque credebat deſperationis pleniſſimas voces furioſum exitum habituras, expectabatque donec domina exeunte & ipſa ſe ſecreto proriperet. At Seleniſſa haud dubia omnem deſtinatæ mortis laudem in præcipitatione eſſe, & affore ſtatim à Rege qui conantem tenerent, aperit ciſtulã in qua breuis gladius iacebat,

quem olim filio primum pueritiam ingresso dederat pater, & ipsa deinde seruauerat, die filii nuptiali Iunoni Lucinæ cum crepundiis sacrandum. Ita tulerat fatum, vt paucos ante dies, detergendæ rubigini esset in acumen renouatus. Nec aliud ferrum in muliebri cubiculo erat pectori aperiendo commodius. Illum vero vt sustulit, simul coniugis quē amiserat, filiique quem ignarum destituebat memor, tot res tamque diuersas vno mentis obtutu aspiciens, funebri capulo osculum dedit, illique loquuta aliquandiu opperientem mortem frustrata est; Donec ancilla quæ timere cœperat ne hæc vera tragœdia esset, extorquendo ferro erupit, simulque exsonuere accurrentium ex Regis præcepto vestigia. Tunc anus prohibentium feruore incitata, & manibus adhuc liberis vsa, mucronem tam altē visceribus impressit, vt labantes subito vires soluerent dextram, & pectore in humum porrecto ipse capulus non multum emineret ex vulnere. Exclamauit ancilla, & amplexa morientem sæuissimo vlulatu perterruit iam sponte confusos. Quippe deiectis foribus intrauerant Archombrotus, & Eurymedes, multique eos sequuti, vrgente Meleandro, vbi primum ferales literas accepit, vt properarent ad miseram, cogerentque non perire. Eurymedes vtcunque dimota ancilla amplexus iam rigentibus luminibus toruam; Quod hoc nefas ô Matrona? Cur te tuosq; perditum vadis? Nihil illa, nisi quod flexa ceruice supremos oculos versans, sanguinem & animam efflauit.

Omnibus silentium ingens, fremitus rursus, & dimanante mox fama, atrocitas rei multos Procerū ad spectaculum coegit. Mox de obscura facinoris

causa

causa variæ, & interdum periculosæ coniecturæ. Rex quidem cæde audita vehementer exhorruit. At Argenidem nulla signa vel misericordię vel odij mutauerunt. Seu credidit de Selenissa satis supplicij nondum habere, seu potius excandescens animus mirabatur magnitudine pœnitentiæ se placari, & in confinio vtriusq; affectus stupebat. Rursus tamen intuebatur quicquid sibi in morte Selenissa nocuerat. Quid Sicilia? quid cum suis Radirobanes loqueretur? Illam anum tam insigni de se vindicta multo magis quam ipso proditionis crimine euulgasse hoc de Theocrine secretum. Præterea quando eo loci res erat, Regem ab Selenissa auditurum sperauerat, pactum cum Poliarcho coniugium. quod quidem arcanum nec ipsa sustinebat dicere patri, & strenue cogitabat defendere. Cæterum prohiberi multitudinem Rex iussit. Sepultumque deinde cadauer est nulla pompa, & postquam cædis causa publice est comperta, nescio quis Poeta hoc illi epitaphium fecit.

Busta vides, sæuiq;, hospes, monimenta doloris.
Bis moritur, quæ se est iudice digna mori.
Non effare tamen seu verba grauantia manes,
Seu placida faciunt quæ leue pondus humo.
Huic tumulo pacemq; nefas, stimulosq; precari.
Dic tantum; Vt merita es, sit precor Vmbra tibi.
Nempe Selenissa est. Dubium furiosa magisne
Læserit, an læsam sit magis vlta fidem.

Meleander tot recentibus obrutus curis, & quid Radirobane, quid præcone, quid literis faciendũ, adhuc incertus, vocat suorũ præcipuos; His ostẽdit res suas in anxio sitas esse. quippe suã dignitatem à Radirobane incitari contumeliis, qui præterea ta-

lenta trecenta in præstiti auxilii stipendium nõ tam petat quam imperet. Armis se exequi debere iniurias, nisi & suas vires domesticis furiis Sicilia exhausisset, & benefactis Radirobanis donari deberet saltem locus ad pœnitentiam. Furere enim sui immemorem, & hesternas suspiciones imprudenti ira firmare. Hæc cum fuse exponeret, sedulo tamen cauebat indicare lacessitam ab hoste famam Argenidis. Non quod omnia nesciret emanatura: Sed & pudorem præsentis filiæ reuerebatur, & silentio suo omnes monebat, ne quis deinde tam inuisæ accusationis mentione illum vexaret. Ne tamen ignorarent super quanta re consulerentur, aiebat Selenissam improba fide ausam quædam arcana ad Regem pertinentia Radirobani credere, quæ per se innoxia, ille flagitiosissima interpretatione corruperat. Allatis ab eo codicillis, se vltimis probris differri; Selenissam, si ad Radirobanẽ spectes, fuisse innocentẽ, quæ tamen sola morte quod peccauerat expiari posse crediderit. Omnes certatim censuere, vt pro publico Siciliæ hoste Radirobanem haberet. Quicquid auxilio iuuerat, non beneuolentia aliqua factum, sed tanquam ad insidias consedisse prædonem in insula, & voluisse Lycogenem tolli, vt quæcunque ille cogitauerat ipse efficeret. De præcone perplexior quæstio fuit, his cruci suffigendum decernentibus, aliis per diuersa supplicia truncum ad Radirobanem remittẽdum. Vicit tamen Cleobuli sententia, declinandam violati præconis inuidiam, quem fortasse interfici magno emeret hostis. Superbissimum Regem plus despectu quam eiusmodi vltione iri offensum. Quod postquam Rex probauit, Eurymedes vocatum

tum ad se præconem (nam eum ad Meleandri conspectum reduci non placuit) ita ex præscripto affatus est. Si ab Rege sui compote venisses tam proteruæ epistolæ lator, totum hunc diem homo non esses. Nunc ignoscimus amentiæ Radirobanis, cui Regis verbis dices, furioso responderi non posse. E re quoq; sua facturum, si Regibus scribere expectet donec insanire desierit.

Postquam præco discessit, statim præsidium militum ingens Arsidæ datum est, quod ad portum consideret. Timonides classiarios coegit in naues, vt si Radirobanes vltra verba furere vellet, iusta acie exciperetur. Nec in Regia tantum, sed passim in oppido, tanquam redintegrato bello, quies excussa est. Iamque Radirobanes timere inceperat, non modo ne inuerecundiam suarum literarum præco capite luisset, sed ne in suam quoq; classem armaretur Sicilia; Intepuerat ira, occurrebantque belli incommoda, quæ nimius antea ardor suppresserat. Totius Siciliæ viribus impar sibi exercitus. Littus tenebatur præsidiis. deerant in mari commeatus. Si tamen lacessebatur erat indecora cunctatio, maximè cum prior prouocauisset. Dum hæc agitat, respicitq; ad littus, videt scaphā à portu recedere. Ea erat quæ præconē reuehebat. Is adhuc plenus metu, quæ ab Eurymede acceperat refert, multum quoq; exaggerata violentia loquentis, & tumultu regiæ, cuius causam nesciebat. Cum n. occubuisset Selenissa, murmurq; & strepitus ingens esset, Cleobulus præconi custodes apposuit, ne qua rescire hunc casum, & interrogare obuios posset. Radirobanes tot rerum solicitudine grauis, prius abire constituit quam decernere cogeretur, aut fu-

gere. Nam quid immaturis conatibus in se verius quam in hostem sęuiret? Iam plus iusto indultũ pręcipiti iracundiæ. Reducendũ potius ad Calaris littus exercitum, (ea ciuitas iam tum Sardiniæ princeps erat) viribusq; refectis, mox subita classe repetendam Siciliam. Sed neque confestim visum abscedere. Nam & maritimas copias sciebat, quas in portu habebat Meleander, modicas esse, & tempore opus priusquam Lilybæo & Panormo maior in eum classis posset acciri. Reliquum ergo diem in statione perseuerat. Sub vesperam, cum se benignius ventus intenderet, anchoras tolli iubet, prorasque in Sardiniam suam verti. Ac ne timida videretur aut furtiua discessio, præcepit iustos nautarum clamores geminari, siue eruendis gemerent anchoris, siue mutuæ exhortationis officio cætera armamenta componerent. Militum quoque voces patriam appellantium adhuc absentem, aut pelagi deos orantium, ferebantur ad littora. Meleander pugnam instare existimans, iussit accingi classiarios suos, portumque & proxima littora propugnatoribus compleri. Nam prouehi ad certamen suas naues extra portum vetuerat, vt illæ terrestribus copiis, quibus abundabat, tegerentur, & gemino exercitu Sardi perirent. Noctis tamen vicinia perturbationem metumque adauxerat. Sed hostes propitiis ventis in altum ablati, primum audiri, & deinde videri desierunt. Nam & nebulæ primam noctem densauerant. Ne tamen is discessus fingeretur, mox redituris in incautos remigibus, plerique non militum modo, sed procerum, circa portum excubauere. In iis Nicopompus, cum nocte concubia rarior fremitus esset, silẽtio vigiliaq; vsus est; &

est; &

est, & iuuantibus tenebris liberos animi motus ad carmen, ita Sardos tempestatibus deuouit.

Ite truces, cuncti rapiant caua lintea venti.
Ite rates. Sic aura fidem, sic æquora præstent,
Vt vestri meruere duces. Simul ibit Enyo,
Stridebitque comis, facibusque in concita missis
Nubila, Tartareum deducet in æquora fulmen.
Ite rates. Mediis vltor deus assidet vndis,
Vix æquus mitisque bonis. Sunt vndique venti,
Sunt cautes, rapidis feruent nostra æquora monstris.
Inde repercussas terret latratibus vndas
Scylla minax, hinc torua riget, fremituque Charybdis
Gaudet inexhaustas aptare in pabula fauces.
O illuc vos turbo vehat, vel dira reuulsam
Tempestas medio vobis ferat æquore rupem!
Qualis erat dubiis nondum Latonia Delos
Fluctibus, aut quales nigri super ostia ponti
Cyaneas arcto nautæ timuere profundo.
O sceptris indigne tuis, & sydere læuo
Edite Sardois infœlix rector habenis,
Cerne agedum quam parua tuam discrimina vitam
A cupidis prohibent vndis. Non arma ferocem,
Non vis vlla iuuat. Timidos fortesque seuera
Torquet hyems; Totus fati, totusque deorum es.
Mox vbi disparibus pendebit puppis in vndis
Alternas subitura vices, & hiantia late
Æquora terrifico pandent sua viscera fundo,
Quam posces miserandus opem? quæ Numina primum
Mens insueta petet, tunc vani pr[illegible]ga voti?
Non falles Superos, ne te timor ille piabit.
Obruet vnda preces sonitu, vindexque per auras
Ventus aget. Nota tangunt pia sydera voce.

Nondum plane respirabat Meleander, veritus

adhuc ne Radirobanes classem infestam alicubi incustoditis littoribus insinuaret. Sed exacto vix biduo, dimissi speculatores retulerunt omnino peti Sardiniam. Tunc vero nō tanquā exacto, sed dilato saltem periculo, ad consilia mentem applicuit, quibus tueri Siciliam, & hostem haud dubie rediturum posset vlcisci. Diu erat quod Eurymedes, vtpote strenuæ fortitudinis vir, amansque militiæ, monuerat Regem, securi imperij nō aliud certius esse pignus, quā paratū, & semper in castris exercitū; Et tūc quasi sui cōsilij vtilitatē promouēte fortuna, cum Meleander ipsi & Dunalbio medius spatiaretur, ageretque de præsidiis per opportuna littora in Sardos diuidendis, ita locutus est. Si fecisses quod initio motuum in Lycogenem censueram, nunc aut iste Radirobanes non te lacesseret, aut haberes quod illi confestim obiiceres. Sin etiā nunc cessas, illo depulso alios fortuna inueniet, qui te nec suspiciones diu ponere nec arma patiantur. Collige, inquam, exercitum quem hostes formident, qui sit pace belloque assiduus. Continebit hic terror ciues in fide, amicitias, & hospitia externorum tam vetera firmabit, quam noua inueniet. Ciuiles enim motus, aut ambitu & coniuratione paucorum Optimatum inserpunt, aut quod est rarius, vno consensu furentis vulgi constant. Nihil vero in vtrumq; hunc Reip. morbum salubrius aut efficacius est eiusmodi armis. Sunt enim nobilium factiones in initiis, ac veluti cunis, timidæ debilesque; Vt si in promptu, & sub pellibus miles sit, opprimi cum dignitate possit malum; & mehercule ita impetu tanquam sitienti fulgere hi fontes exhauriri, qui, si pateris, mox nescient ripas. Sin vero popu-

populari tumultu præcipitata insania (quod quia interdum æuo maiorum cõtigit, prudentibus semper timendũ est) innumeras manus armabit in Regem, nihil in hoc incendium remedij, nisi firmas legiones, & assuetas disciplinæ, monstro illi obiicias, plebs enim impetu solo valens, quantumcunque multiplicatis cohortibus impleat campos, par illis nunquam erit qui sciunt furentes eludere, seruare ordines, obsequi duci, locum castris & pugnæ eligere. Ita in omnem partem, tutandæ regioni, & vel anteuertendis vel premendis furoribus, vtilissimus miles est, qui non quærendus, non formandus, sed hostem inter stipendia expectat Illæ copiæ & quocunque perrexeris securum te præstabunt, & si populi motu, vel defectione nobilium ex munitis ciuitatibus arcibusve vlla à te secesserit, inde recẽtem, & adhuc dubiam proditionem confestim excutient.

Gentibus autem externis quanta aduersus te reuerentiæ causa, hæ succinctæ & ad nutum legiones? Suam pacem ex te pendere intelligent; non inultum lædi posse, non despici; Sedere te veluti fortunæ cæterorum Regum arbitrium, in quorum custodiam paria arma non fulgeant. Gentem nostram fama celebrari compertum est, tanquam indole sua pronã simul & vtilem bello. Quanto magis, si ad naturam institutio accedet, scientque tui hostes non tyronum apud te, sed veteranorum esse delectum? Neque hoc tantum ad famam est. Ipso successu experientur qui te lacessent, longe aliud esse conscriptum nuper militem in aciem statuere, aliud egregios viros, & qui annos non plus ex fastis quam stipendijs suis numerent.

Nun

Num denique ea fide, eo ardore, recens adacti ad sacramentum pugnabunt, quo illi qui inueterato affectu, non plus militum quam familiarium instar, tuentur Principem assuetum alimẽta & veluti spiritum dare, & cui non hoc tantum illos bellũ, sed vitæ totius fortuna cõiunxerit? Haud omiserim, vt corpora omnia, ita militiam ex suorũ veluti artuum vigore & officiis constare, & solo experimento deprehendi num quis ad hanc disciplinam natus sit. Nõnullos valetudo, alios animus deficit, quæ vitia habitus corporis, & species frontis sic obtegit, ne præter experientiam quicquam sit quo argui possint. Igitur in perpetuæ militiæ tyrocinio, vtque sic dicam, in pace castrensi, mature, nec periculoso tempore, se hæ labes aperiunt, statimq; de corpore exercitus eluuntur, vel correctis disciplina vitiis, vel missione denique mulctatis. At in repentinis armis, cum implendæ cohortes sunt, cum inexpertis & obuiis cingulum datur, sæpe nescias virum an statuam adornes; Vt nouum exercitum ab explorato differre existimem, quod nauem quæ probatis trabibus est compacta, ab ea quam intempestiue excisæ arbores, & omnia non pensatis vitiis ligna componunt.

At sumptuum ratio est habenda, graue tot Centuriones, tot milites ex alienis laboribus viuere. Scilicet egregia cura timemus, ne non hostis, cum sæuiet, plenas domos & opulentas inueniat. Repetamus memoria vastitates, peculatus, exitia, quibus ciuiles discordiæ arserunt. Quot annorum stipendia, quæ aluissent obstiturum his malis exercitum, paucorum mensium furor consumsit? Adde vim corporibus factam, subiectos tectis ignes, & cætera

quæ

quæ in eiuſmodi turbis impune ſunt. Vili mediusfidius has iniurias populus redimit, ſi perennium legionum præſidio ſe tuetur.

Dunalbius ciuilium rerum ſcientiſſimus erat, natura & inſtitutione factus ad gerendam rempublicam. Is igitur ita diſſerente Eurymede, ſæpe frõtem, & oculos mutabat, nunc quodam aſſenſu, nũc modeſtis repugnantis animi ſignis, gaudebatque Meleander ſibi ex diuerſa ſapientia licere quod vtrimq; optimũ eſſet colligere. Cum vix ergo finiſſet Eurymedes, ita Dunalbius Rege admonente exorſus eſt: Niſi Eurymedes ex ſua fide cæteros æſtimaret, nunquam tantum tribuiſſet militibus, vt nõ modo in vſu eorum, ſed in ipſa caſtrorũ veluti vmbra, Principibus patriæque incolumitatem ſtatueret. Ego quamquam infulis atq; aris à militiæ muneribus excluſus, quia tamen hîc agitur, non quid nocere arma mortalibus, ſed ecquod ipſi paci præſidium poſſint afferre, non verebor dare quid ſentiam. Tibi vero non tam repugnabo, Eurymedes, quam de iis quæ ignoro vel dubito interrogabo prudentiam tuam. Nunquam mihi placuerunt, qui in futuros morbos firmo corpori medicamenta infundunt, ſolicitantque ſopitas ægritudinis cauſas, nec tempore vllo peius quam inter eiuſmodi luctam ſuccenſas. Quot mala, quot funera vidimus hominum per eiuſmodi medicamina incitantium reſides & veluti oblitos nocere humores? Atqui illis pene ſimiles puto qui placidis rebus quærunt in futuras tempeſtates formidoloſa remedia, quæque ambiguo exitu poſſunt rectã Reipublicæ valetudinem tam perdere quam ſeruare. In dubiis autem illis pleriſque periculi remediis, maxime armatorum fre-

frequentiam pono. Nam si armis milites concrepabunt, si superbia, vel furor, obsequium excutiet; longe illis pacis consilia, longe mens ducum qui eos tumultibus arcendis coëgerant.

Turmæ, cohortes, sub Centurionibus atq; Tribunis, scis quam validum corpus efficiunt: Vix tamen aut possunt suas vires agnoscere, aut in superbiam quam illa contemplatio insinuat labi, dum hostis submouet ocium, habentque quos lacessant aut timeant. Ast vbi suis viribus pacem fecerunt, nemoque nouo discrimine interpellat victoriæ memoriam, tunc ceu Regi aut patriæ exprobrent operam suam, secum expendunt quantum pugnãdo effecerint: Vnos se suis ciuibus salutares; In se translatum rerum arbitrium, patriæ quoq; & Principis fata. Hæ non statim, & vno agmine cogitationes obueniunt; Sed paulatim, tempore, contubernio, vsu; Quasi aliam à cæteris rempublicam faciãt, in sese coguntur: ocio deinde lasciuiunt, quod quantum fortitudini adimit, tantum addit proteruiæ; Mox si iustis præmiis non putant se excoli, si continuo obsequiis non placantur; feruent animis, intumescunt, indignantur sua arma non timeri. Quid cum à suis ducibus, cum à factiosis solicitantur, cum cupidis mentibus ingeruntur maiora stipendia, præda, tumultus, peccandi licentia? Dij hostibus tam emorme exitium! Nam non putem, quod dicebas, Eurymedes, ideo Regem iis esse charissimum, quia ab eius ærario stipendia habent. Multo illis potiores Præfecti: tum quod ab illis ad militiam delecti sunt; (tanquam ideo stipendium non Regis, sed eorum sit gratia:) tum quod illos de suo corpore duces, & militaris potentiæ vindices

amant

amant; Sed maxime quia plerunque sub illis licentior militia quam sub Rege proponitur. Sed & omnibus copiis in media pace semper armatis, an præficies vicarium vnum, an per partes iure æquali legatos miles accipiet? Si plurium munus hoc facies, non sibi constabit disciplina, cõtendent inter se æmuli duces, & per iurgia ducum infestus laborabit exercitus. Sin potestatem vni credes, quis ille cui tantum ius in te concedes? In eius manu erit vt regnes, vt pereas. Ille vim imperij, ille neruos potestatis cum tenere se cernet, an par stimulis erit solicitantibus integritatem suam, & quid possit superbe monentibus? Vtinam saltem huic tuo Eurymedi similes semper sint quibus Reges suas fortunas tradent. Quamquam nec illum velle existimem tantæ inuidiæ potestatem subire. Scis quibus olim Regibus haud absimilis consuetudo sceptrũ abstulerit; qui dum Præfectis palatij castra committunt, sensim omni in ciues & milites iure exuti sunt. Iis qui prudenter condere regna aut stabilire student, hæc duo videntur præcipua, primum ne populus in Principem facile possit insurgere, deinde ne si obsequij vincula emolietur, habeat duces idoneos, qui vagam, & inconditam insaniam certiori auspicio, & militiæ vinculis firment. Vtramque cautionem interuertimus hoc statæ perennisque militiæ consilio. Quantum enim distabunt à populo tot illæ cohortes, tot omnis fortunæ homines, quibus tela vltro concedimus? Quicunque in populum cadere possunt motus, valebunt in istos, sed eo procliuius quod irati nihil prius videbunt quam datura fiduciam arma. Iam vero præsentiorem inquietis studiis ducem
nulla

nulla fortuna obtulerit, quam hunc ipsum cui iusseris imperium esse in castris. Cui enim tot ad defectionem vrgentibus rebus, animus ad fidem supererit? Mens potentiæ conscia, & regij fastigij dulcedinem delibans, adulantium vota, cinctum fortibus viris latus, multa obtegendæ culpæ occasio, & si secus vota ceciderint, at excusabilis in multitudinis peccato audacia, nec ruina partium expectata, prope ex æquo conditiones cum Rege adhuc de victoria dubitante. Fac tamen Præfectum hunc summum, seu natura seu virtute abominari motus, fortemque in vitia, nunquam à sui statione recedere: Quid tot sub illo duces? Nullus ex iis tumidus, præceps, vanus? nemo fortitudinis fama, & audaciæ ingenio militibus charus? Mitte inanes spes. Nunquam illis cladibus deerit qui signum attollat.

Sed hæc scilicet quæ præsagio incommoda, demum timenda sunt, si in iisdem habitet castris omnis exercitus. Tu vero occurres tempestati spargesque in varias sedes vastum hoc corpus, vt nec sub vno aspectu positi seipsos mirentur, nec furoris cõtagione desæuiant. Quo igitur diuisos dimittes? Nempe in arces, aut oppida distribuentur. Vide porro vtrobique quam commode. Arces quidem vt iusto præsidio obtineri consultum est, ita illæ multitudinem armatorum sæpe non capiunt, desiuntque præterea esse securæ, postquam tot oculorum tantæque frequentiæ commercio sunt vulgatæ. Num enim tanquam in carcere tot illic milites conditos habebis? Num ad illos amici non ibunt? quid coniuges? quid necessitudines? quid lixæ, & calones? At in oppida potius tanquam ad perpetua hyber-

hyberna copias tuas mittes. Nescis quippe quam male militibus cæteroq; populo conueniat. Quod est exermibus ciuibus, & ad sua opera intentis, in bel[illegible] ægerrimum, id in pace continuo fastidio in[illegible], vt alienos, vt armatos suæ domi aspiciant, vt m[illegible]itarib. moribus tépla & fora strepant, ipsi deniq; lares placidos mores mutent? Querentur omnes de onere, mentes à te dissentient: & cum volent deficere, quantillum sibi ad incommoda putabunt accessurum iam molestissima ferentibus, tributum atque præsidium? Sed nec ita reuulso diuisoque exercitu constabit vtilitas quam monstrabat Eurymedes. Nam intra oppida nec seruari poterit castrensis disciplina, nec tyrones eo in ocio probari, & ad martem institui. Ipsi quoque veterani languore & desidia confecti in vrbibus iacebũt, & præter militare officium mollientur in curis & consuetudine familiæ suæ? Assueti deinde extra laborem ferre stipendium, multo ægrius à sua quiete auellentur ad pericula, quam si recentes conscribas, & qui sciant de Regis ærario se nisi in opere & militia non victuros.

Cum his Dunalbij argumentis respondisset Eurymedes, & ille vicissim pro se pugnasset; Meleander sic commissos conciliauit, ea probando quæ vterque in aduersa laudabat sententia; Immodicos exercitus noxios esse. Vltra præsidia tamen quæ in necessariis excubant arcibus, curandam esse classem; & viginti triremibus obtinendam Siciliæ orã; quarum aliquæ sint in mari, aliæ in præcipuis portubus expectent imperium. Ad hæc plures desigi Prætorianos oportere, partim ex egregia iuuẽtute, partim ex illis qui diu sub signis fuerunt. Hos posse

ad octo millia conscribi. Dimidiatæ copiæ semper Regem comitentur, vt miles sex mensibus domi, reliquum annum degat in castris. Ita enim, nec disiunctis ad validam seditionem vires fore, nec longa & superuacua in penatibus mora abituros a milite. Ipsi qui aderunt Regi, non confusis castris habitent. Milleni seorsim vel castra, vel oppidi regiones sortiantur, in quo Rex erit. Nam ciuibus illis qui commodis ab regia apud se familia & comitatu superfluent, ægre esse non debere si veluti in contubernium Prætorianos excipient. Larga illis & nunquam dilata stipendia, rigidior quoque parendi lex. Proteruiam, furta, lasciuiam, grauiter luant. Et ne in ocio deteriores sint, militari labore incitentur; Nunc coram ducibus ad præmium, hastam aut iaculum mittendo; Nunc cum armis iter ingredi iussi, ne expeditionem in hostes tanquam laboriosiora imperaturam formident. Nemo in illis Centurio, nemo Tribunus, nemo qui ordines ducat, nisi quem Rex ipse delegerit. Bis mille sint equites. Cæteris iacula, pila, sarissæ, diuidantur ex militiæ vsu. Hac manu & subitos motus opprimi posse dicebant, & si maiores copias res desideraret, tyrones erudiri. Neque Eurymedes se plura censuisse asseruit, aut pauciora Dunalbius; Nisi quod sub imminente à Sardinia bello, addi aliquid militum numero omnibus visum.

Meleander hac parte curarum in Eurymedem translata, ad alia animum adiicit. Supra omnia de Argenide solicitus erat. Hæc insons, & in qua, præter inuidiosas dotes, nihil nimium esset, tamē causam tot fluctibus dederat. Vt vxorem illam haberet, ausus Lycogenes omnem perfidiam, non statim,

tim, neque incruento bello perierat. Radirobanes successerat furioribus, adhuc incerto exitu. Nec deinde defuturos putabat, quos virgo eximia, & dotale sceptrum accenderet, nisi in vnum collata fœlicitas componeret cæterorum cupiditatem. Neq; parum extincta Selenissa, & Theocrine tamdiu latens, occupabant anxiam mentem. Tandem penitus sedit animo, filiam in matrimonium collocare. Pacandis tot motibus id restare remedium. Iamq; non generum modo, sed & nepotes cogitans, ipsa oblectatione incitabatur ad dulcissimum votum. Sed quem illi fortunæ deligeret? Nemo in vicinis gentibus regij gradus erat, cuius ætas nuptiis conueniret. An autem opus est, inquit, inuenire ad hæc fœdera solium & purpuram? Tanquam regna, non homines copulentur hymenæis, aut filiæ meæ sceptrum aliud quæram, non virum? Imo nostri maiores sapientissime lege cauerunt, ne qui quæve Siciliæ imperabit, sibi nuptiis regnum adiungat quod Siculo sceptro sit fortius atque splendidius, ne relicta à Regibus patria in illius potentioris prouinciam mutetur. Satis est sibi Sicilia, vt Principes suos alat; & filiæ meæ consuluero, si illam in eiusmodi matrimonium dem, in quo ei coniux suus fœlicitatem debeat. Thracum est vxores emere. Nobilitas, indoles, virtus, sponso insint; satis opum in mea Argenide erit.

Hæc pronius sibi persuadebat, diu iam in hoc consilium imminente affectu, vt charissimum Archombrotum eo matrimonio sibi heredem aspiceret. Nec credebat obstituram Argenidem, sed si tamen fastidiret, patrio iure ad obsequium redigeretur. Reliquum erat de illius stirpe rescire; Nam

vtcunque insigni virtutibus, tamen no[illegible]ini filiam non erat daturus. Satis omnibus a[illegible]ô-claue Argenidis petit, mediusque inte[illegible] & Regem, quo facilius quæ volebat impe[illegible]io, gnata, non minus de nostrorum consili[illegible]o-ra Siciliam, quam nos de illius motibus [illegible]i-ditas enim regnandi, & tuarum nuptiarum [illegible]es, Lycogenem & Radirobanem ad has quas [illegible]s furias adegit. quæ omnia peruertere po[illegible]us tibi mature virum legendo. Quid cessamus [illegible]a-lorum fontem obstruere? Mihi quidem dec[illegible]m est, tibi salutem, & meæ senectuti columen [illegible]a-re. Nec dubito quod iure meo possum, qu[illegible]ta voluntate facturus sim. Nonne parenti tuo pe[illegible]it-tis tibi sponsum eligere, Argenis? Priuato, & p[illegible]li-co iure mihi hoc licet: nec repugnare mo[illegible]æ esset. Cum anxia virgo se deliberaturam re[illegible]et, Deliberabis autem, inquit Rex, an factura si[illegible]ffi-cium tuum? Satis moratum fuit. Iterum qu[illegible]o, gnata, an in potestate futura sis. Ita pro im[illegible]o-quentem Argenis reuerita, se vero futuram [illegible]o ore professa est. Laudauit pietatem Meleande[illegible] & osculo dato, scis, ait, te mihi charissimam. V[illegible]m colere amplius non amo, quam vt consul[illegible]. Bene facis, quæ & patri credis & seni.

Postero die, vt forte in horto spatiabatur, [illegible]o-cat Archombrotum, &, ô iuuenis, ait, si te h[illegible]is, aut ignotus, rogarem quo sanguine ortus sis, cu[illegible]o-sam quæstionem habere posses suspectam. S[illegible]a-micus cum tulerim diu tuum genus ignorar[illegible] & scire nunc expetam, quidni me putes id non [illegible] magis causa quam tua præstare? Magna sunt, [illegible]-pinor, non tibi iniucunda, de quibus tecum [illegible]

rem; nisi exquirenda hæc prius natalium ratio esset. Tibi externo quantam fidem habuerim intelligis. Secreta imperii penes te fuerunt. Nec ætas, nec peregrin as obstitit, quin omnia tibi concrederem. Et hæ quidem merito tuo. Nam vt cetera omittam, meum caput aquis ereptum, quas pro me propemodum subiisti, & occisum Lycogenem nõ possum obliuisci. Post mutua beneficia, quid grauaris me ad tui generis notitiam admittere? quod etiam, ita me amet diespiter, tui honoris & vtilitatis caussa, nunc quæro. Perculere iuuenis mẽtem hæ preces Meleandri. Quæ causa, vt enixe postularet id scire, quod tamdiu celari haud ægre habuerat? aut quod beneficij genus quod sibi ignoto conferri minus posset? Argenidis nuptiæ, quia ea cogitatione plenus erat, statim mentis oculis oberrauerunt, egregiæ fœlicitatis imagine. Rursus illam spem, tanquam vanam & improbam, conatus excutere, verbisq; plusquam animo compositus; Hactenus, inquit, geminasti beneficia tua, Rex, passus ab eo te coli cuius genus nescires; Nec iam scio quid cõferat tuis rebus me impium fieri, id est, à parentis imperio recedere, quo mihi super stirpe silentium indictum est. Ne me tamen peruicacis animi accuses, qua fas erit, cuncta suppressis regionis parentumque nominibus, euoluam. Regium mihi genus est, resque pacatæ. Neque vi aut ingratiis isthuc veni, sed ex parentis iussu, tuos in mores, tuasque virtutes iubentis inspicere.

Ita loquentem Rex nouo gaudio commotus amplectitur: Et quid tibi hactenus, inquit, visa Sicilia? quid regia mea? aut vt animum, qualis tuus est, verius tangam, quid tibi senectus mea placuit,

aut filiæ mores? Cum ille, iam propiori spe, hæc omnia se diceret adorare; Atqui (inquit Rex) non leuiori pretio te mihi emptum volo. Omitto occisum Lycogenem, meque seruatum. Adhuc aliquid validius fuit quo animum meum caperes; Facti mores ad virtutem, cõsuetudo lenissima, & potissimum quod me amasti. Non patiar à te vnquam seiungi. Si vt memoras, & auguror, Regum sanguis es, tibi Argenidem tanto multorum ambitu quæsitam vltro despondeo. Quantumcunque magnis parentibus natus sis, non pudenda nurus erit. Superest, vt tuas mihi fortunas familiarius iam prodas, spondeasque te nunquam meos canos destituturum. Tremebat nimio ictus gaudio Archombrotus, & quæ toto sanguine quæsiisset sponte oblata suspiciens, incertum an Deos an Regem veneraretur, ad Meleandri pedes se abiecit, tenuitque reluctantis vestigium. Cumque gratiis finem non faceret, hilarior Meleander, & illius quoque lætitiam gaudens, in subiecti collum incubuit. Mirum omnibus erat qui in conspectu stabant, quæ hæc mutua esset gratulantium charitas. Archombroto autem præcepit Rex, ne eo die rem vulgaret, rediensque ad comites, & solito diffusior vario colloquio tempus modicum absumpsit. Inde regressus in regiam, Archombroto iam sibi propius hærenti; Quamdiu, inquit, te fines ignorari, & gaudia differes nostra? De hac ipsa re, subiicit ille, te Domine, cogitabam compellare. Duorum mensium spatium peto, intra quos fœlicitatis meæ nuncius parenti esse possim, illincque digno cultu, & professo genere, huc reuerti. Meleandrum nomen ipsum discessus offenderat: Et, non patiar, inquit,

re à nobis auelli, Archombrote, nisi forte fœdera nostra despicis, aut viles sumus tibi, quia priores a-mauimus. Si cõditiones placent, scribe in patriam. Haud te ipsum non nunc mari fatisque crediderim. Archombrotus tanta beneuolentia senis admonitus quid facere deberet, & quantum amare, regiam manum osculo stringens, quicquid ille iuberet, nihil se à præscripto recessurum asseruit.

Nondum Rex Argenidem monuerat quem illi coniugem destinaret. Cum ergo discessisset Archombrotus, eam ad se acciuit, repetitisque quæ de necessitate matrimonij prius edixerat, addidit, se generum elegisse, quo non posset præstantior optari; Regio ortu, paribusque virtutibus, denique eum esse Archombrotum, cui in omen tantorum fœderum, seruati Regis laudem curru in fluctibus errante, & de Lycogenis capite victoriam fata tribuerant.

Hæc non sine supercilio Meleander, propiusq; vim, & imperium, quam consilium oratio erat. Comparauerat se ad simulationẽ Argenis, & quãquam indignata, se ignoto, se ingratiis promitti, tamen veluti consilio patris accederet; Nihil, inquit, verendum hîc magis, quam ne subitæ nuptiæ, nemini q; tuorum præuisę aut creditæ, in maledicentiam pateant, dicaturque Radirobanes per iniuriam depulsus, quo faueres Archombroto. Tempore aliquo est opus, quo tanta nouitas mitigetur, priusq; Archombrotus audiatur procus esse, quam sponsus. Non temnẽda Meleandro videbatur hæc ratio; Veritus tamen ne turbando nuptiarum consilio istas moras virgo iniiceret, ita in experimentum loquutus est. Neque nihil spatij concedendum

dum eſt famæ, neque fortunæ nimis. Ex tui animi ſententia, Argenis, quid temporis arbitraris conuenire? Recuſabat illa loqui, non hoc ſuum, ſed Regis arbitrium eſſe cauſata; Cumque pater ſępius inſtaret, tandem ægrius, & quaſi ſpacium ſuæ vitæ definiens, vt rem video eſſe, ait, duo forſitan menſes ſuffecerint. Tum Rex pene non dubius quin filia omne id tempus ſibi potius quam famæ poſtularet, tamen ne per omnia eſſet durus; Atqui promittis, inquit, ſublapſo hoc tempore nihil te nuptiarum omini repugnaturam? Facio, refert illa; Neque ſi dij adiuuant, te quicquam in verbis aut mea vita offenderit. Et id prolixius pollicebatur, quia interim adfuturum Poliarchum ſperabat, qui vtriuſq; vitam aſſereret. Quod ſi ille non veniret, finito viuendi conſilio reſpiciebat ad mortis libertatem. At lætiora Rex cogitans, illius verba acceperat, veluti ſub paterno imperio domantis affectus, qui antea ſolutam mentem inceſſerant. Blande itaque compellatam, tanquam victor, & ſecurus dimiſit.

Sed illa tot malis incitata, nunquam ſe infœliciorem cogitabat quam in publica fœlicitate. Nam Lycogene victo Radirobanem nuptias ſuas, id eſt, mortem optauiſſe, vix deceſſiſſe eam curam, & reſpirante Sicilia ſibi iam præſentiores inſtare ab Archombroto metus, qui adeo fœlici ad nocendum ſucceſſu prouectus ſit, vt vel Radirobanis deſiderium faciat. Ergo, inquit, ſemper meam, aut patriæ vicem dolebo? Ergo non molliori conditione cum Siciliæ miſeriis tranſigunt fata, quam vt omnium cladem meo capite redimam? Hæc pompa, hi cultus, hęc frontis decora, mactationes erũt, quibus

bus patriæ diris voueor? An Macaria Herculis, an Agamemnonis Iphigenia ero, & trãquillitas innocens sanguine emenda est? Sed non diu me fortuna ludibrio habebit. Decumanus hic fluctus, aut tempestatem consummabit, aut victam nauem deducet. Testes dij quam libenter nunc mortem vsurpem, nisi & te vererer, Poliarche, & Selenissa suo exitu docuisset id etiam in scelera esse remedium. Pensare deinde solicite cœpit an opperiretur aduẽtum Poliarchi, an eum literis maturaret. Plus vno mense erat, ex quo ille abierat, in tertij mensis finem reditu destinato, & cogitabat esse amantis (qualem Poliarchum sciebat) præuertere potius diem, quam totum expectare. Constituit tamen scribere, & recenti impetu verba se vltro ingerentia ita explicuit. Quamquam absum, Poliarche, forte plus tamen ipso te scio quid valeas. Nam vt sis illic incolumis, certe perire hic incipis fato meo: quod mihi de vita quantillum reliquerit, ex litteris istis intelliges. Radirobanes, præter regium decus, & fas hospitii, turpissimum facinus ausus, quia ei placari non poteram, mei rapiendi consilium iniit. Nescio quæ spectacula commentus quæ ad littus præberentur, me illuc cum parente pertraxerat. Tantum non auehebamur, cum patefacto flagitio nos in oppidum refugimus, ille in suam classem secessit. Versus inde ad furias, ausus est meam famam scriptis ad patrem literis violare, quasi te liberius quam decet amauerim. Quippe nostram familiaritatẽ Selenissa prodiderat, & hinc impio iuueni fuit ad contumelias argumentum. Sed pater pro me ac vero stetit. Et Selenissa quidem sponte ferro expiauit perfidiam. Ille autem malo omine, si dij qui-

dem boni sunt, in Sardiniam abijt. Eo discessu fœlix eram, cum me pater: (Timeo loqui, ne eum odisse incipias. Fata sunt quæ nos vrgent: his potius indignare, Poliarche.) Pater, inquam, me iubet amare Archombrotum. Regibus ortum dixit, mores, indolem, speciem, placere, sibi hunc denique generum fore. Ego intempestiua pertinacia timui accendere obstinatum. Satis fuit, prætextu alio spatium impetrare quo tu venire possis, vel si cessas, arbitrio meo liceat mori. Duo menses probandis nuptiis dati sunt. Intra illos armatus si aduenis, accedã ad partes, sin inermis, omne fur: ũ tentabim⁹. Quod si me destituis, tunc cum nuptiæ ornabuntur, omnes cultus mihi patiar adhiberi, & vbi dexteram pater poscet quam tradat Archombroto, dicam diis manibus sacrã esse, simulq; breui sica, quæ sub veste abdita erit, miserrimum pectus soluam. Hæc si ita contingent, audi iam nunc Poliarche vltima vota, cogita tibi hæc dici ab Argenide in suo sanguine volutatæ. Parenti meo ignosce. Satis supplicij fuerit, quod illicito meæ mortis spectaculo vultus illius funestos efficiam. De Archombroto quod placebit constituas. At Radirobanem inultum viuere si sines, redibo ab inferis te admonitura officii. Exige à perfido turpissimi flagitii vltionem, luat pœnas prædator, quoad po uit, famæ meæ, & ex iracundia tua intelligat quantum deliquerit. Hanc vindictam, hunc laborem anxiè mando, huic te testamẽto meo damno. Vltione perfunctus, iube in patrio tuo sepulchro incidi meum nomen, & casus vtriusque referri marmoribus, in quibus nostram fidem posteri probent, damnentque fortunam. Hujus autem Insulæ conspectum, mi

Poliar.

Poliarche, defugias, nisi meos cineres amabis, & sponsæ tuæ vrnam admouere pectori voles, aut etiam (quod dii faxint) cum manibus maiorum tuorum recondere. Ista mala, si potes, anteuerte reditu tuo, nam discrimen cunctationem non recipit. Si non potes, cura mandatum morientis, & vt me ames, viue.

Obsignatis literis, diu secum expendit cuius fidei legationem hanc crederet. Neminem habebat cuius consilio vteretur. Quippe Timocleam biduo ante in locum Selenissæ suffectam, in tantæ rei secretum admitti non maturum videbatur. Arsidam autem vnum toties adhiberi his furtis non probabat, ne ille tot periculis lassatus, Meleandrum timere inciperet: Illius præterea discessus ab Insula ignorari non poterat. Nemo tamen comodior suppetebat, maxime quia omnium fœderum erat conscius, quibus sibi Poliarchum ipsa deuinxerat. Ergo ad se vocatum ita alloquitur. Si timerem ne me quoq; desereres, Arsida, ingererem tuæ menti Selenissæ memoriam, quam proditionis stimulos ipsa morte grauiores duxisse ideo arbitror, quia eam in remedium poposcit. Scias enim (quod vtcunq; ego & pater celamus) illam anum, mea cum Poliarcho secreta ad Radirobanem detulisse, moxque conscientiæ terrore afflictam, suo iudicio manuq; periisse, vt vidistis. Sed tibi fidissimo viro, si viuemus, plus à nobis præmii erit, quam huic à proditione supplicii. Spectat ad finem negocium. Expecta maiora à nobis quam quæ tua modestia possit coņcipere. Cæterũ literas habeo summa fide, & diligentia tradendas Poliarcho. Tu fidum hominem delige cui illas committamus. Sed da, si potes, eiusmodi

modi, cuius tibi in arduis fides perſpecta ſit. Haud cunctatus eſt Arſidas; Et fideliorem, inquit, me ipſo, Domina, neminem noui. Quid iam cito das mihi miſſionem, nondum iuſtam, ac ne puto ignominioſam promerito? Exequar quicquid mandaueris; Neque Poliarchus quacunque Orbis parte nunc degat, diligentiam meam fallet.

Bene læta hac pollicitatione Argenis, rogabat ecquid ficturus eſſet cauſæ nauigandi ab Inſula. Pars eſt Italiæ, ſubiicit Arſidas, quam Latium appellant. In eo littore Antium prominet, oppidum templo Fortunæ celebre, quod illic multæ religionis eſt. Fingam votum ad Deam; Carebit ſuſpicione hæc pietas. Vbi autem Sicilia exceſſero, quam multa longioris viæ commenta ſunt? negocia, curioſus animus, alia denique vota. Iube tantum, &, ſi potes, quo iter inſtituendum ſit mone. Si tibi certum eſt (inquit Argenis) hanc habere gratiam, moneo, mi Arſida, vt pro reliqua tua ſedulitate quantum potes approperes. Poliarchum habebis vel in patria ſua, vel huc ad nos venientem. Plus hodie audies ex me quam tot annis Seleniſſa. In Gallia amnis eſt, quem Ararim dicunt; Is alteri cui Rhodanus nomen, committitur. Vtriuſque fluminis tractum qua à fontibus ad mare pertingunt, paternum Poliarchi imperium eſt; Hoc parentes iam habent, hoc ipſe deinde vnicus gnatus expectat. Vide quanto homini benefacias. Si igitur, vt coniicio, in patria eſt, ne metue errorem. Muti quoq; te muri ducent ad Principem. Tu modo, quod his literis facio, hortare vt quamprimum promiſſo ſe exoluat, redeatque non priuata modo virtute, ſed viribus regni tutus. Antianam vero For-

tunam

tunam (nam per hoc littus via est) meo nomine salut[a], & de tuo itinere, meaque expectatione consu[l]e deam. Ceterum gemmam hanc accipias, quam quoties in tuo digito videbis, meam & Gallici Principis salutem ex celeritate tua pendere memineris. Sub hæc verba ingentis precii annulum tradit, simulque ad Poliarchum codicillos. Ille audita Poliarchi dignitate hilarior, mirari tamen cœpit, quod per tot ambages, tanquam impares nuptię procurarentur, donec admonente Argenide, lex Sicilię in memoriam rediit, quæ vetabat potẽtiori sceptro Siculos Reges nuptiis coniungi. Sat vero constabat, Meleandrum non modo ad patriarum legum reuerentiam obstinatum, sed solitum hanc ipsam sanctionem inter cæteras mire attollere. Tunc vero & Virginis sapientiam Arsidas probauit, quę hactenus nec Patri, nec Siculis aperuisset interdicta consilia, & necessarium à Gallia exercitum esse cognouit. qui veluti in Archombrotum comparatus, hanc legem antiquaret.

Igitur & suapte virtute, & Selenissæ defectione, ad fidem incitatus, postera die iter quod dii bene verterent, exorsus est. Placidi venti tutum in Italiã pelagus præstitere. Illic mutata naui, ne Siculis notisque remigibus in secreto vteretur negotio, magnæ Græciæ littora celeriter obiuit; Oscisque superatis Antium venit. Vetustissimæ religionis templum in littore erat, quod Fortunæ Maiores sacrauerant. Id vbi monstrantibus accolis Arsidas conspexit, tacitis plenus votis iam tum numen salutauit, procubuitque in arenam. Procedenti deinde ad limina ædis præsto Sacerdos fuit in cãdida veste, cui limbus erat ex purpura. Multam caniciem sparserat

ſerat humeris, redimito laurea vertice, manuque baculum coronatum tenebat. Ille Arſidam, adhuc vt de via præcinctum, vbi vidit intra fanum pergentem, ita comiter affatus eſt. Siue exoraturus aliquid venis, hoſpes, ſiue ab iis quæ timebas iam te noſtra dea explicuit, afferſque animum noua beneficia promeriturum, ſubi humaniſſimi numinis vultus, illoſque vel licito ſanguine, vel ſi mauis thure propitia. Tum Arſidas, Quia iſte cultus, Pater, te Antiſtitem oſtendit, priuſquam deam vt mihi fauens ſit veneror, ne quid in religione peccem, mone quo ritu me ablui, & quam hoſtiam dare ſacra hæc velint; An præterea in peregrino hoc habitu Fortuna ſupplices agnoſcat. Nam & deæ facere volo, & longam cunctationem nauigatio opportuna non patitur. Sacerdos illico fontem mõſtrauit qui in veſtibulo manabat. eo ter oculos manuſque ablueret, togam ſe & coronam illi interea prompturum. Victimas in Deæ atrio puras eſſe, quæ emptores expectarent, ſeu quis maioribus facere ſeu minoribus vellet. Vade, inquit Arſidas, ô Pater, & ipſe ex hoſtiis delige quas ſcis Fortunæ gratiſſimas; Simul dexteram porrigentis nummis aureis impleuit. Dumque ille vtilem ſibi pietatem officioſiſſimè exequitur, Arſidas hauſtis de fonte aquis, cum omnibus ſuis ablutus eſt. Valuas deinde templi, & viliora donaria quæ paſſim pendebant breuiter contemplatus, hæſit in priſco marmore quod non longe à limine hos verſus ſubeuntibus templum monſtrabat.

Eſte procul ſontes, ſacroq; abſiſtite templo,
Queis fixum ſtat corde nefas, aut vulnere diro
Liuor edax varios ducit per viſcera morſus.

Aut

Aut quibus exhausti non exsaturabile pectus
rudescit vulgi spoliis, queis longa senectus
Ipsa patrum, thalamive quies pulsata pudici.
Non iuuat, heu caci, non limina verrere vultu,
Non votiua tholo, non aris ponere vittas,
Ni primum eluitur mens fletibus. Ite profana,
Ite preces, & dona suis qua polluit author.
Non fibris pecudum, vel parui sanguinis haustu
Numen eget: Solo finxit Deus omnia nutu,
Aptaq; caruleis sinuauit corpora venis,
Qua mistas pascant animas. Hac extulit alis;
Hac finxit grauiore solo, qua rura, domosq;
Et vastas colerent syluas; Aurisq; carentem
Ipse etiam vitam sub cacis condidit vndis.
Quin & Idumao sudant qua balsama cœlo,
Cinnamaque, & syluis spirantia thura Sabais,
Idem author rerum, variis adolescere succis
Iussit, & athereos ramis infudit odores.
Quid tua, ceu largus Superis, nunc munera iactes;
Siue boues aris, calamos seu sternis Eoos?
Aut plena fers ara manu? Sua thura suasq;
Ah vesanus opes, tanti ne vendere summo
Quare Ioui, & paruo culpas obtendere fumo.

Iamq; cum victimis Sacerdos processerat, & Arsidas corona redimitus, in candida veste ante deæ signum procumbens ferebat sua vota, quæque prętereà Argenis mandauerat. Lactens vitula, agnique gemelli in victimas Sacerdoti placuerant; Hæc non operosâ securi procubuit, illos, ne capita conuiuio peterent, leuiori fato culter confecit. Exta optima esse exclamauit Sacerdos, datisque mox sortibus, Fortunam quæcunq; Arsidas postulauisset cuncta annuere. Sibi deinde quę Numini immolauerant

lauerant coxerunt, secundisque sub mensis, dum cæteri acrius biberent, cœpit Arsidas cum sacerdote disputare de fatis, & sortibus, Fortunæque in Orbem imperio, quia esse Philosophum de vario sermone cognouerat. Et ille vbi Arsidam sapere vidit, dignumque altiori religionum commercio, ita dicere orsus est. Quid sit quod Fortunæ nomine colimus (hospes) adeo vulgus ignorat, vt mysterii sanctitatem propemodum contraria interpretatione corruperit. Fortunam appellant quicquid incertum est; Volunt autem esse incertum quicquid habet euẽtus humanis mentibus incognitos. Ideo leuem deam, ideo cæcam fingunt, & plus vitii numini quod colunt imputant, quam ferrent in homine, vt nec certum sit, sæpius ista dea ab insanis probra ferat an sacra. Si quid peccant, si quid expectationem fefellit, continuo fortuna vapulat. Exprobrant quod malos euexerit, quod difficilis bonis cauere videatur ne probe quid iudicet. Nec miseri vident, eiusmodi Fortunam non diuinũ aliquid esse, sed superstitiosi animi ludibrium, qui sua ipse commenta per superfluas curas timet aut placat. Nam illud quod sibi fingunt numen, omnia quæ mortalibus accidunt, & fortuita appellamus, regere, & ex orantium votis disponere, aut potest, aut non potest. Si non potest, quid igitur facit? aut quo hæc inutilis dea cui in suo regno nullum imperium? An præsidere humanis casibus illam dicas, quæ non eos præcipitare possit, non tenere, aut mutare? Nisi forte non satis fluere possent rerum hæ vices, & veluti naturæ temeritas, absque ociosa hac dea, cui præter nomẽ atq; inuidiam, nihil relinquunt. Cur denique aras illi statuimus, sortesque

tasque in hoc templo consulimus, prius nobis multis æstimatarum sumptu deuinctas? Infœlix superstitio est: si illic consumitur vnde nihil metuas aut expectes. Sin putas ab ea ordinari casus humanos, qui alioquin errarent, & ex supplicum pietate distribui, iam Fortuna certe non est, modo hoc nomine cum vulgo intelligas numen, quod res humanas non consilio sed imprudentia sinat euolui. Vt te paucis absoluam. Venisti Fortunam exoraturus; illi fecisti, denique litauisti. An res tuas existimas commodius esse casuras, quam si deam neglexisses? Si existimas, ergo Fortuna temeraria non est, quæ nouit quibus indulgeri oporteat, nec inconsulte, sed ex merito sæuit aut fauet; Id est, non est illa Fortuna quam populus facit. Sin inutilia credis hæc sacra, cur superuacuo labore nihil profuturam pietatem his templis impendimus? At (inquies) non venimus eam sortem mutaturi quæ nostris rebus decreta est; Sed tantum quæ sit ea sors accepturi oraculo. Si sic censes, certe fateris, iam Fortunam ergo scire quid te dij mulctaturi sint, quid etiam adiuturi. Cui consequitur, nihil in Orbe temere, diisq; improuisum aut neglectum contingere; Quod nec conuenit cum populari illa fortuna.

Vides vt Fortunam sustuli, hospes, non illam quidem quam colo, sed quam imperiti constituunt & quæ cum summa illa mente conuenire non potest, quæ omnia suo arbitrio constituit, quæ naturam condidit, quæ rebus causas dedit, easque perpetuo abditissima ratione propagat. Neque enim si ignorant in tẽpestate media nautæ, quis finis fluctibus, quis exitus vento, ideo Ioui certum nõ est, solui ratem an seruari statuerit. At nec dicas, fru-

ſtra nos igitur ſupplicare Cælitibus, &, ſi iam olim Numini certa ſunt omnia quæ nobis eueniant, vanam fore id quod futurum eſt deprecantis orationem. Abſit hæc in deos contumelia, quos irrito aut ingrato labore nemo ſibi conciliat. Quippe Iupiter cum Orbi initium, & Naturæ leges daret, cum ſeriem rerum, cauſaſque, & euentus inter ſe connecteret, haud neſciuit quid eſſes aliquando tua in eum pietate meriturus. Non ſunt illi nouæ hæ preces, quas hodie fundis, ſed iam tum cognitæ, cum de Orbe, de humano genere, de te ipſo ſtatueret. Tua igitur pietate, tuiſq; virtutibus, miteſcunt decreta, quæ tunc in te ſcripſiſſet, abſq; his votis foret quorum in animo tuo religionem præuidit; Eadem ratione, nec ſecura credat impietas nihil ſe ſęuitiæ extorquere à diis iratis. Nam hæc tela quæ facinoroſis eminent, nõ paraſſet vltor Deus, niſi quod nunc ſcelus patratur, iam tum futura turpitudine coegiſſet ad has iras illius æquitatem.

Ea vis autem & ſcientia Iouis, quæ ventura omnia, & quicquid ignoramus, in conſpectu liquida habet, eſt hoc quod Fortunæ nomine philoſophi colimus, quia res illæ videntur noſtræ cæcitati fortuitæ, licet Deo innumerato ſint, ſua noſtraque voluntate præcognita. Vt igitur ſapientiam Iouis Palladem dicimus, vt ſerenus, aut pluuius varia nomina habet; Ita rerum illarum adminiſtrationem quæ nobis arcanæ ſunt, & ſuſpenſos animos tenent, Fortunam appellamus. Huic templum, huic ſignum ſtatuimus, vt nos futura edoceat, molliatque rerum euentus, & in ſalutem noſtram vota admittat. quæ ſi rite à nobis funduntur, iam olim valuere, noſque iuuerunt, cũ Natura rerũ omnium cauſa-

caussarumque semina atque legem acciperet. Hanc te (hospes) Fortunam, venerari, huic gratias habere æq[illegible]um; Maximo, inquam, Ioui, qui consiliorum exitus tibi hactenus incertos, extorum & sortium signis, promisit pulcherrimos. Nam si qua mihi fides est, litasti egregie. Vade securus; Vade Fortuna nostra, id est deorum summo, fretus.

Prolixam philosophiam bis nauta interpellauerat, Arsidam monens intempestiue cessare remigia. Is itaque Sacerdoti & operæ & sapientiæ gratias agens, adhuc nummos prodegit, quibus victima alia emeretur, crastino sacrificio se suosque Fortunæ commendatura, & deducente ad littus Antistite, intrauit triremem. Commodis igitur ventis Latium superat, mox Etruscum stringit mare, cænosis & insalubribus vadis ad littora effusum. Ligures inde erant, quorum sinus sulcabatur, cum haud pauca nauigia, adhuc tanquam nubeculæ, aut extantia procul saxa, in conspectum venerunt. Postquam propius accessere, monuit gubernator militarem speciem sibi videri, nisi forte peiratica classis erat illam oram populatura. Nihil tutius quam ad terram, quamuis ignotam, nauigare. Sed prærupti in littore montes obstabant, ad quos inter breuia non posset ratis accedere, neque si accessisses, viam qua eniteteris, per prærupta offenderes. Dum ergo dubitant nautæ, hærentque in vtriusq; contẽplatione periculi, iã eos emissæ triremes incluserant. Nõ deerat Arsidæ animus seipsum vindicãdi; Sed nauigãtiũ legẽ huic subinde timidi nautæ mõstrabant; Iminere in defensione exitiũ. At demissis antẽnis si dederẽt nauẽ, mitioris exit⁹ spẽ offerri. Quippe si à legitimi exercitus militibus ca-

piebantur, parum damni deditos manere, sin prædones illi erant, spolijs certe & facilitate esse placandos. Hęc Nautæ remigesq; Arsidæ memorabant, qui cum tardius deditionẽ annueret, ipsi suo auspicio antemnas deducunt, sublatis quoq; remis opperientes venientium arbitrium. Vbi autem aduersæ triremes obnoxiam ratẽ sibi harpagine iunxerunt, placidè cœperunt explorare, qui homines, aut vnde nauigarent. Omnia nautæ simpliciter retulerunt, se ex magna Græcia nauigare Massiliam, ab externo homine conductos; Arsidamque monstrabant. At ille interrogatus cum perplexius responderet, scilicet quibus loqueretur ignarus; suspicionem hostilis animi fecit. Captus ergo, & in aliam nauim delatus est, iussique qui eum vexerant, cum nauigio suo sequi. Nihil tamen vltra nocebant, idipsum humaniter excusantes, quod eum veherent ad sui Præfecti colloquium. Haud procul prætoria nauis extra remigum operam velis tumentibus veniebat, in quam producto Arsidæ dux militum occurrit, dataq; dextera Græcis verbis vetuit, ne quid durum expectaret; Sed ita est, inquit, ratio belli: Excutienda sunt omnia. Neque occupandi tantum hostes, sed plerunq; etiam ex amicis ignotisve informamus consilia. Quod si ipse ad tuam nauem iuissem, illic habita quæstione, nulla per me fuisset, si quo properas, mora. Arsidas in tantæ humanitatis sermone confidentiam cum sumpsisset, qua licuit cuncta professus est: Se Siculum esse, & in Galliam ad amicum ire dixit; Spectabatque se confestim dimittendum. Sed Præfectus audito Siciliæ nomine hæsit intentius, sciscitatusque quid illi in Gallia commercij esset; Nollem, inquit,

inquit, tibi durum videri, si hodie tibi cœnam, hospes exhibeo. In Prætorio meo dormies, quanto omnes poterimus officio cultus. Magni Regis minister sum, qui cum exercitus robore haud procul insequitur. Huic ego cras te sistam. Nam amabit videre ex Sicilia venientem. Et forsitan erunt quæ ex te cognoscat. Humanissimum autem Principem vidisse, etiam in fortunæ beneficijs numerabis. Nouerat Arsidas non conducere negotio suo, vt frustra repugnaret. Hinc enim & suspectior esse poterat, & duriorem habere custodiam. Ergo lubenti simillimus, omne ius sui penes Præfectum esse respondit. Captum hominem, & maximè innocentem, nullius conspectum oportere defugere.

Post hæc vtrimq; verba, per varios sermones in hilaritatis speciem vultus & animos coegerũt: hic, ne Arsidas timeret, ille, ne videretur auersari eiusmodi captiuitatem. Multa igitur audiebant inuicem, rogabantque, & beneuolentia quæ simulationis fuerat, paulatim synœrius vera colloquendi voluptate vtrumque perstrinxit: sic natura mortalium instituta vt liberalibus ingenijs sit facilis conciliatio. Et Arsidas quidem, licet captus, atque à suo cursu tardatus, tamen quod in alio fecisset in se factum haud ægrè ignoscebat, præsertim in custodia humanissima non amplius vnam noctem morari propemodum rogatus; Ipse vero Præfectus homini innocenti indulgebat, vt deinde amicus posset dimitti. Cum igitur ambo sederent in puppi, & aliqua de mari, ventisque, & triremium generibus essent loquuti, tandem Gobryas (ita Præfectus appellabatur) blandè de Siciliæ rebus, & soli genio Arsidam percunctatur. Ille ciuilia strictim

 bella

bella recensuit, armatum, occisumq; Lycogenem, senectutem Meleandri, & quæcunque absque Poliarchi mentione poterant dici. Nam solerter abstinebat hoc nomine, ne de eo cogeretur apud ignotum loqui. Delectatus Gobryas non ignobili narratione, & æquissimo exitu belli, cum deinde Arsidas rogaret nomen Regis, cuius conspectui se iuabatur, etiam cui regioni imperaret, & quid sibi vellet classis armata, paulũ in se cogitatione seductus est; Nam & rependere hospiti vicem, & suæ etiam gentis casus referre gestiebat. Itaque, licet rara sunt, inquit, inter nos commercia, quæ nempe soli mercatores faciunt, de ciuilibus tamen malis quæ Siciliam vexauere, pleraque audiueramus. Sed mercium nulla celerius quam veritas nauigatione corrumpitur. Multa incerta, multa illis contraria quæ nunc à te accepi, nobis fama attulerat. Neque vicissim dubito quin & ad vos nostræ gentis discrimina, & veluti fata, aliquo rumore peruenerint, sed vel audacia narrantium, vel ignoratione libata. Quod nisi te vererer longiori sermone conficere, non hæc modo quæ rogas exequerer; sed repetitis altius rebus, mei Regis cunabula, dignam historiis materiam exponerem. Solicitauit Arsidam insignis narrationis materia, & si Gobryæ vacaret, hæc se auidissime accepturum respondit. Et Gobryas; Audies ergo rem dignam vestrorum Græcorum ingeniis. Multa enim inter nos fortium hominum facta sunt, haud illis imparia quibus nobilitantur gentes, quæ literis ipsæ se celebrant. Sed sola sunt Druidum carmina, quibus rerum fortuna nostrarum perennet: Neque illa seu lignis seu ceris impressa sunt. Memoriæ iuuentutis commendantur, & ex

cantan-

cantantium ore virtutes maiorum agnoſcimus. Sed ne quæſtibus onerem noſtros mores, præſtat (hoſpes) quando ſic iubes, promiſſam narrationẽ nunc aggredi.

Regnabat apud nos Britomandes, adhuc gratum gentibus noſtris nomen, bello optimus, & artibus pacis. Interfatus Arſidas loquentem, mihi Regem memoras prius, inquit, quam cui regioni imperauerit. Quamquam ex tuorum ſermonibus vos Gallos eſſe coniicio. Recte mones, ſubiicit Gobryas. Maximam Gallici littoris oram, quæ inter Alpes Pyrenæoſq; montes mari alluitur tenemus: Mediterranea verſus, porrecti in lõgum, qua Rhodanus, & ſupra hunc Araris nobiles amnes, pinguiſſimos campos interſecant, pars eſt Galliarum eximia. Lætus frugibus ager, & validiſſimo populo grauis. Obſtupuit Arſidas ad Araris & Rhodani nomina, quæ gentilia Poliarcho flumina eſſe, Argenide docente cognouerat. Sed vt illum Gobryas vidit ſuſpenſo ſupercilio hærentẽ; Forſitan, inquit, iam quid parem intelligis, & hæc fruſtra apud ſcientem narrauero. Dic enim; Ecquid in Sicilia auditũ de regię noſtræ rebus? Tum Arſidas; Imo, inquit, & plures in Galliis Reges eſſe accepimus, & ſi quid de iis affertur, inſtar aurę vel nubeculæ eſt, quæ nõ ægre ignaros prælabitur. Quippe antea pauci vltro citroq; mercatores commeabant, & hos ipſos noſtrarum ſeditionum atrocitas exegit. Segnitia autem noſtra eſt, quotquot Græcis ingeniis viuimus, ne diligentes vulgo ſimus in gentium factis quæ ad Septentrionẽ vergunt, niſi quando cum exercitu finibus veſtris vos egredi fama eſt, & timetur publicæ libertati. Ne dubita igitur hoc quicquid eſt

ignaro & cupido memorare. Et hæc ille dicebat, non omnino Gallicarũ inſcius rerum; Sed ne Gobryas, quid is ſciret neſciretve interrogando, à narrandi tenore deflecteret. Iam enim auditis Rhodani Ararisq; nominibus, illam Galliarum historiam, auidius, & tanquam rem ſuam agens, quærebat excipere.

Tanto igitur populo (inquit Gobryas) iure paterno Britomandes imperabat, cui filius erat & ipſe Britomandes appellatus, ſed poſtquam euaſit in virum, tot morbis conflictatus, vt animi vires continuus dolor abſumeret. Duxit tamen vxorem ex cognatis fœminis vnam, cui ſatis haud dixerim plus ornamenti pu[illegible] muliebris dederit, an pietas, an digna fortiori ſexu prudentia. Timandra appellatur. Britomande patre elato, tanquam iiſdem fatis noſtra fœlicitas occubuiſſet, omnia in peius ſublapſa ſunt. Nouo in Rege nihil paternum agnoſcebamus, præter pietatem & nomen. Erat inter Proceres potentiſſimus Commindo ix, nobilitate & opibus ſupra priuatum, denique qualem modo narrabas fuiſſe Lycogenem. Is ſub ſene Britomande vtcunque tanti Regis terrore coercitus fuerat. Apud filium vero prudentiæ & fortitudinis opinione adeo omnia potuit, vt illius nomine ipſe regnaret, multum Timandra indignante, quæ ad patrios auitoſque animos virum non ceſſabat impellere. Sed ille imbecilla lenitate ingenij, omnia vxoris conſilia, mox ſubdolè exploranti Commindorigi credebat. Nos à proſpera ſorte deiecti cui ſenior Britomãdes regionem aſſueſecerat, ad buſtum illius, tanquam Herois, cõueniebamus frequentes, ſpecie pietatis, re autem, de gentis no-

ſtræ

ſtræ more, illic captaturi oracula; ſi qua ſors, ſi qui dij viam monſtrarent ad Cõmindorigis perniciem. Hunc enim odiſſe in pietatis parte plurimis erat; Maxime poſtquam regnandi cupiditate ardens natum ex Timandra puerum (proh facinus!) nutricis opera dictus eſt confeciſſe. Cur non eodem exitu rapta Regina ſit, haud facile ſcias. An venenum, atque inſidias, ſuſpicioſa diligentia ipſa vitauerit, an ille infra curam habuerit mulieris vitam. Supra omnia Deûm cura id factum exiſtimo, qui tyrannos ſæpiſſime excæcant, vt anxia & ſuperſtitioſa ſęuitia ſecuritatem querentes vera & certa pericula non cognoſcant, aut timeant.

Cum ſecundo Timandra ventrem ferret, miſeræ proli timens deſtinatæ prius ad mortem quam ingreſſa vitam eſſet, obſtetricem, & matronarum ſibi familiarium duas, (quarum alteram haud pridem eadem Regina cõciliante, habebam vxorem) mature ambire inſtituit. Ab his Regina flagitabat, vt ſi marem peperiſſet, alieno fœtu ſuppoſito, legitimum furto ſubducerent. Illæ quandam ex agris matrem familias, meæ vxori notiſſimam, in concilium allegant, quæ puerum alere poſſet; Sicambre appellatur. Ea cum viro (nam & ipſius opera neceſſaria erat) diis omnibus deuincta rem habere ſecretam, à mea vxore, dum Regina pareret, in Aulam deducta eſt. Nullæ niſi ex conſciis in cubiculum admiſſæ. Et Dij fauerunt. Timandra marem enixa eſt; puellamque regiis cunis fraus mulierculárum impoſuit. Quem Reginæ tunc fuiſſe ſenſum exiſtimas? Pariendi anguſtiæ erant; fœtum quem tot doloribus matres emunt, pro munere ducebat eripi ſibi: & ſæpe audiui ab ipſa, nihil formidoloſius

sius animum tetigisse, quam ne infantiu
aut timiditate mulierum, proderentur
Quamquam tamen & curis, & morbo a
erat, Sicambrem, cui infantis inter tumul
tandi prouincia erat, submissa voce affata Per
patrios deos sine te exorari vt mihi fidelis dū
alios fallere studeo, ipsa interuertat prole Nā
quemcunque volueris, hunc me pro meo
bit agnoscere. Adhæc mulier; Dij, Regina,
uocas, effecere, ne in cuiusquam potestat
hac fraude quam times illudere. Adeo co
fantis haud vulgari aut mutabili nota in
Simul obtulit nudum, ostenditque pau
ceruicis exitum tanquam spicæ figuram
purpura expressam. Eadem species in crure
rubebat. Et causam fœlicium macularum
ipsa mater, forte cum pedes in agro spa
subito timore perterrita ad turbinis sonum
gentis campi messem cedentibus spicis p
rat. Timandra suauissimo pignori postqua
lum tulit; Fuge, inquit, mi pupe, regiæ pate
riculum. Fuge, mi Astioristes (ita enim de
mine appellari te volo.) Dij faxint hos ma
ciscaris, qui non sinunt tuam in tiam in
vbera esse securam. Iterum repetito oscul
Statimque receptum infantem Sicambre
uit fasciis, & postico ad id ante præparat
Aula proripuit. Tum vero in humum collo
illa, quam in regij sanguinis fortunam ado
puellula, & vocatus ad sobolem agnoscend
tomandes, cum Commindorige intrauit,
que alienam prolem in sinum, affectu d
quam vbi commendauit nutricibus, sol

puerperam est, diis gratias habiturus ad templum discessit, illis quidem maiori beneficio quam credebat obnoxius.

Sicambre, cui gnati fortunam Regina crediderat, mediocris sortis mulier erat, quia neque apud illustres satis infans latuisset, neque tenerrimo corpori in egena familia satis potuisset sperari subsidij. Illa conscium maritum adduxerat (Cerouistus nomen est) cui haud procul regia tradidit sanctissimum pignus, & portare molliter rogauit. Huic misericordia, & spei magnitudo, satis alumnum commendabant. Igitur diuersus ab vxore, ne quid familia suspicaretur, ad prædium suum iuit. Agrum enim satis amplum colebat ad Rhodani ripas, nulli oppido contiguus, & sanctitatem familiæ rustica simplicitate seruauerat. Vbi domum peruenit, mẽtitus abiectum se infantem in syluę vicinia sustulisse, redeunti haut multo post vxori occurrit, coramque suis rogat, vt miserrimis labellis velit vbera admouere, nondum scilicet à filio ablactato arẽtia. At mulier, tanquam ignara fabulæ, cuncta anxie rogabat, qui parentes infanti, quod misero fatum, aut cur proiectus esset vultu tam lepido, nihilque in eo à ratione humani corporis errante natura. Is nihil se præterea scire finxit, quã quod in biuio syluæ, solis pastoribus, aut venatorũ studiis cognito, iacuerat vel inhumana vel misera positus manu. Suscepit inter hæc Sicambre vagientem, questusq; & lachrymas dato lacte composuit.

Ita cunas regius fœtus, pro claritudine quidem generis exiguas, sed vt tempora erant, fœliciter nactus, vbi ingredi potuit atque fari, cœpit in aliam speciẽ crescere, quam quæ solet in eiusmodi patrũ

fami-

familias domibus videri. Viuax indoles erat, nec venuſtiſſimo corpori impar; Præcipue Geroniſtus, & Sicambre conſcientiæ & charitatis ſtimulis cuncta in eo mirabantur, impoſitoque à Regina nomine, quod multorum Principum fuerat, appellabant Aſtioriſten. Sed Reginę vix hæc tuto poterant nunciari; quam vt plurimum ſemel in menſe Sicambre ad coniugem meam veniens furtiui colloquij lætitia reficiebat. Nam homines ruri aſſueti ſæpius in Regia cerni timebant; à conſciis quoque matronis identidem admoniti, vt quam maxime ſuſpiciones vitarent.

Vertebatur ſeptimus annus, cum Regina tenendi filij deſiderio victa, me, quem ſuæ domui Præfectum fecerat, his verbis compellauit; Non meruiſti, Gobrya, vt tuam fidem muliebri leuiorem exiſtimem. Coniugē tuam diu eſt quod ſummi arcani arbitram habeo, & ſilentio quod præſtitit meis rebus primam hanc gratiam referam, quod conſciētiæ etiam tuæ deponam meas curas, aperiamque pulcherrimū facinus, in quo tegendo, mea, & Galliarum ſalus ſtat. Sciſne, Gobrya, quid te iam velim? Nihilne te vxor rerum noſtrarum edocuit? Ego præterquā quod rei expectatione eram tactus, adhuc ſupplicius vultum fingebam, vt integram accepti ſecreti gratiam ſibi Regina habere me crederet; & præterea vt fidem vxoris commendarem, quæ vtique neque rem ad me detulerat, neque tamen in totum fefellerat coniicientem aliquid magnum agi. Tunc vero Regina non liberius modo, ſed & ſuauius rem tota effata eſt; Qua audita, nihil tam grande ſuſpicatus contremui, & paulatim per narrationis ſeriem redeunte animo, laudaui mater-

nam

nam pietatem, astumque vtilem regno, cui tyrannis imminebat. At illa; Nunc tenes quo loco sit fœlicitas mea. Tot opibus, tot honoribus culta, solatium quod priuatæ matres habent adhuc nescio. Seruemus diis volentibus, Gobrya, hoc senectuti nostræ præsidium, hanc parricidæ Commindorigi perniciem. Tantum Superi velint, vt crescat auo quam patri similior. Intelligo nihil auspicacius eius moribus esse. Vultum quidem aliquoties vidi; dum eum sua alumna in templis ex composito producit. Quam autem miserum credis vix conspectum vnicæ prolis tuto posse vsurpare, & penitus colloquia esse sublata? Tu sodes ad domum in qua alitur proficiscere. Nam facile aliquid in viæ causam effinxeris. Voluptatem mihi debitam tibi credo, eam ad me pro parte peruenisse arbitratura, si te mandata suauitate expleueris, mihi deinde bona fide referes de indole pueri quod licebit coniicere. Forte etiam cum Sicambre aliquid commiscueris, quo eum sine suspicione possim perfunctorie saltem amplecti.

His à Regina dictis, gratias, vt oportebat, egi, quod in tantis arcanis mea præcipue opera vti vellet. Sponte eram à Commindorige auersus, & hac tantæ factionis dulcedine, facile pericula contempsi, quæ illa spes, & conscientia, afferebat. Igitur postero mane egredior in agros, monstratamque à rusticis viam tenens, ad villam peruenio; Cuius ambitum postquam intraui, in area, qua rustica armamenta cum aratris iacebant, video puerorum aliquot chorum, inter se simplici temeritate ludentium. Propius ego accessi, si in illo forte cœtu itineris mei causam offenderem. O hospes! Non autho-

authore, non indice illic opus. Tot heroum ſcilicet ſtirpem ſatis efficax natura monſtrauit. Alij ruſtico vel puerili metu diffugiunt, aut timide pectore toto auerſi, me reflexis intuentur ceruicibus. Reſtitit ille, nihil territus inaſſueti hominis vultu. Arcum habebat ætati & viribus parem, cui in terram ſtatuto innixus me operiebatur. Firmus, & liberalis, totius corporis geſtus. Sufflaua cæſaries, & ipſa negligentiæ opinione melior. Sparſa enim non ceruicibus tantum, ſed per incenſam ludendi impetu frõtem iacebat. Oculus inter iubentis, mulcentiſque aciem, os, ſupercilium, genæ, qualia in Cupidinis ſignis aſpicimus. Ego ſubita veneratione exhorrui, & breuiter deos precatus, vt ſuis donis fauerẽt, timui tanquam puero priuatæ ſortis loqui. Sed ne ſcenam turbarem, ex equo tantum deſilui, rogauique quid parentes agerent, aut ipſe valeret; Ille patrem cum familia ruri opus facere reſpondit, matrem vero domi eſſe; eamque ſe, ſi iuberem, prouocaturum. Facies vero, inquam, ſuauiſſime, puer, & niſi moleſtum eſt, ego te quoque ad fores comitabor. Ducere ergo cœpit, rogatuſque per iocum in quas feras ſuo arcu vteretur, prorſus innocenti ingenio; Nondum, inquit, mihi lupos inſectari, cum noſtro Sticho & Ambirino, pater conceſſit: In annum adhuc vnum diſtulit operã meam, & multum tibi debebo, quiſquis es hoſpes, ſi numerum dierum mihi referas, qui annum conſtituunt. Iam enim aliquoties ſenſi me, quia puer ſum, nec ſpatia temporum noui, eiuſmodi promiſſis eſſe fruſtratum. Riſu ego pleniſſimus, fruſtra, inquam, hoc rogas. Nam nec memoria tibi ſufficiet tanto tempori obſeruando quantum à me deſtinari

nari

nati efflagitas. Imo (refert) mihi dari calculos velle in numero dierum pares. Reponam in abdito, eximamque quotidie singulos, vt cum anno finiantur. Amplectebar animo puerilem solertiam, Vestigia autem ex composito premebam, vt diutius lepidissima contemplatione perfruerer. Sed Sicambre, nescio vnde admonita esse aliquem qui suo filio colloqueretur, foras exiluit, & vt tanto deposito timebat, vultu solicitudine vario ad nos delata est.

Vt vero me agnouit, dubia adhuc an scirem cuius stirpis puero loquerer, aut quæ omnino fortuna mihi ad se viam præiisset, me recepit sub tecta, perplexe de causa itineris rogando, & quid mea coniux valeret. Sed postquam consedimus, risu inter dubia verba pendente, multum est, inquam, quod de vxore mea querar, nisi in te recipis crimen, faterisque te magistra eam didicisse quam alta taciturnitate simulatio obeunda sit. Neutri quidem, quod iam pupum istum noui, habeo gratiam, quæ peruicaciter siluistis; Sed ipsi Reginæ cuius iussu vos inuiso, tecum quoque exacturus, qua commodissime ratione ipsa implere auidum pectus eodem solatio possit. Nam quod aliquando in templis eum videt, parum est ad desiderium matris. Vult amplecti, vult loqui, mentem denique saltem semel satiare propiori dulcedine. Sicambræ facile fuit excusare silentium. gratulata deinde est, quod Regina profitente ad hoc secretum peruenissem. Denique haud vnicam viam monstrabat, qua Astioristes ad matrem duceretur: Sed omnia suspiciosa erant, nec placebant ipsi authori. Diu cunctati, nihil tutius habuimus, quam vt Sicambre, vt pote

sæpe

ſæpe apud coniugem meam viſa, in agrum qui ſub vrbe mihi eſt, veniret cum puero; Et Regina in campis ſpatiata, vmbram quæ in prædio meo læta eſt, optare ſe diceret, moxque in ſecreto conclaui non turbatos, non ſuſpicionibus obnoxios amplexus, daret Aſtioriſtæ ſuo.

Tempore igitur cum Sicambre conſtituto quo ad prædium meum veniret, ruſus cum puero iocatus ſum, varium ſpecimen futuræ mentis eliciens. Vlnis denique implicui meis tam graui impetu (modo dei æquo fauerent) debitum Regem. Secundum hęc, à villa in proximum oppidum diſceſſi. Illic exacta nocte redeo ad regiam. Timandra cum ſingula refertem, ſolum hoc graue erat, bidui adhuc moram promiſſæ fœlicitati interceſſurã eſſe, quo elapſo, cum omnia proceſſiſſent, veniſſetque Sicambre cum alumno, adfuit & Regina tam exiguo quam fas erat comitatu, & pauliſper in hortis ſpatiata, velle ſe in conclaui acquieſcere vxoris meę dixit. Ducitur ergo in thalamum ſecreto quod agebatur aptiſſimum, vndè loquentis vox non excipi poſſet. Tum omnibus præter conſcios, tanquam Regina ſomnum peteret, dilapſis; Intromittitur ex vicino cubiculo fidiſſima Sicambre, applicitumque Reginæ genibus filium tradit. Conceſſerat Regina vt adeſſem, ſed quæ vidi, quæque audiui, nullis verbis, nulla diligentia, digne retulerim. Adeo lætitia, pietas, dolor, flendique, & amandi ſuauitas, omnem modum in Regina exceſſerat. Longo ſingultu vocem, & cæterorum affectuum impetum premens, tandem in puerum inuadit, & pene ad vtriuſque pectoris liuorem ligat amplexibus. Nec in vno habitu durans, nunc illum

pau-

paulisper submouebat, quo vultum, oculosque & totius corporis statum liberiori obtutu suspiceret, nũc subita vi amoris repetebat brachiorum vincula, & tot bonis quæ in puero mirabatur osculũ dabat. Quasi sua essent hæc ipsa quæ cernebat in prole, iam tumidior videbatur, iam, opinor, vltorem hunc destinans, incipiebat Commindorigem præcipiti voto despicere. Rursus amor, ipso furto incitatus festinanter sua fœlicitate fruebatur, simulque cogitatio recessuri mox gaudij insanientem cogebat in lamenta. Quid multis? Nemo nostrum tam altæ & miserandæ pietatis spectaculo non lachrymas dedit. Sed intererat nescire puerum quantus esset. Nam nec silentij fidem promittebat hæc ætas, & si illa immature emersissent, certa erat à tyranno pernicies. Itaque inter blanditias quas gnato Timandra ingerebat, nulla verba adhibuit, quibus is sciret, vel Reginam eam esse, vel matrem. Sed perculsus specie exultantis gementisque mulieris, inassuetis præterea osculis fatigatus, cum deniq; illachrymari omnes videret, aliquantulum fleuit. & nescius cuius in amplexibus esset, eam tamen veluti iubente natura breuibus vlnis cinxit. Sed illorum simplicitas annorum, longæ curæ aut prudentiæ exors, facile ab ea intentione se subduxit; cultusq; Reginæ, quales ante non viderat, cœpit puerili cõtemplatione lustrare. Lectuli præterea, & stragula, tum quicquid ornatus in cubiculo erat, omnia oculis illis noua, per singula euntem morabantur; Vt nos quoque tam innocenti ludo in amorem & pietatem rapti, illius oculos atque gestus dulcissima imitatione sequeremur.

Dum his rebus abripimur, interim hora effluxe-

rat, neque oportebat Reginæ comitatum aliqu[illegible] nostra mora suspicari. At illa non auelli sustinebat à filio, donec spe redituræ lætitiæ sibi imposuit, & ingenti suspirio concussa auertit se à puero, eumq; abduci imperauit. Spes autem ea erat. Volebat me cum comitibus aliquot, mei tamen consilij ignaris, ad domum Sicambres peruenire, seu venationis specie, seu quid aliud videretur commodius, illicque Astioristæ indolem atque formam impense laudare, eum denique à parentibus palam petere, quem domi alerem inter vrbanas disciplinas. Non enim eum agris videri aut solitudini natum. Oportebat deinde reluctatam aliquandiu cum viro Sicambrem consentire. Post hæc puer adducendus in vrbem tradendusque coniugi meæ erat, tanquã ad ministeria illam ætatem decentia. Sic illius moribus eramus profuturi, & ille non tumultuario aut breui conspectu Reginam expleturus.

Sed illa, mi hospes, consilia, atrocior fortuna peruertit. Vix enim ab eo colloquio triduum erat, cum Cerouistus ille Sicambres vir intrauit nostrũ limen vestibus scissis, omnibusque summi doloris indiciis funestus: Vtque me vidit, nihil dissimulato planctu verberans manu pectus. Dij, inquit, nos perditos, ô Gobrya, voluere. Astioristes nocturnis grassatoribus præda, an, aut vbi viuat, incertum est. Abuexit hunc proxima nocte armatorum violentia, qui spoliatis penatibus meis subiecere denique ignem. Neque nostra tantum tecta hæc pestis consumpsit. Acta est præda ex vicino omni agro; Et ego illi turbini superstes, non potui vestigia seruare impiorum, quia celeriter trans Rhodanum aliquot scaphis delati sunt. Quid vero me facere,

tare, quove conferre, nunc authores? Hæc narrante Gobrya, penitus Arsidas, tanquam in cladis [illegible] parte esset, expalluit, indignum fuisse facinus proclamans, subindeque interrogans, an sic puer periisset. Quippe maiora de eo expectabat, neq; à nogeriis quæ tunc curabat aliena. At Gobryas; Multo, inquit, frigidior ad nuncium illud fui, quam te nunc, hospes, video, esse. Segnem tamen esse non siuit tumultuarij mali præcipitanda curatio. Itaque homini imperaui, vt inutilem gemitum paulisper supprimeret, mihi quicquid contigerat prolixius memoraturus. Auditis omnibus, varia animo versabam; vnde prædones essent; consultone incidissent in puerum; qua celeritate, qua manu persequendi; denique an deferri ad Reginam hæc clades deberet. Sed hæc postea commodius narrauero. Video enim ad cœnam tempus esse, quam corrumpi iam aliquoties ministri monuerunt. Atqui refert Arsidas, hilarem conuiuam non habebis, nisi me ab hac solicitudine absoluis, quo successu dolueris, quodve Reginæ supplicium de prædonibus datum. Paruit Gobryas flagitanti, raptimque edocuit, nihil se aut Reginam ad luctum aut diligentiam reliquisse: quamuis & secreto gemebant, & prætextu alio quærebant in latrones. Cæterum rapto puero nihil in iis fuisse auxilij. Nam neque repertos qui eum abuexerant, neque superfuisse vestigia quibus ipse vlterius quæreretur. Ergo Reginam hoc quoque tunc facinus ascripsisse Commindorigi, ita meritis qui per scelera viuunt, vt non suorum modo facinorum, sed & interdum alienorum infamia laborent. Postea liquidius esse rescitum, prædones in-

Allobrogum montibus, quo minore inuidia in alieno solo quam in patria peccarent, facta manu Rhodanum transituisse, spoliis deinde onustos, postquam in suam ripam relati sunt, diuisis manubiis agmen soluisse, ne multitudine proderetur. Ita periit scitissimus puer, inquit, & propemodum in amissi desiderio mater.

Adhuc confusior Arsidas; Videor, inquit, magni ædificij apparatum somnio conspexisse, quod postquam artificum manibus creuit, marmoribus & picturis insigne, vt hominum me à somno excitantium plausu perierit. Sic posteaquam puerum seruauisti, postquam perduxisti ad annos quibus promitteret se non frustra seruatum, subito eximis nobis. Sub hæc verba, asperius intra se indignatus, ridebat tacite imprudentiam Gobryæ qui tot verbis tantam scenã apparasset, in qua nihil deinde ageretur. Nec Gobryam latuit hominem esse commotum, Itaque vt hospiti vultum restitueret; Si hilariter, inquit, cœnas, reducam deinde puerum, matrique sistam incolumem. Mutatus ad hæc verba est Arsidas, qui altiori spe, quam Gobryas credebat, rei exitum fœlicem optauerat. Cum vero se ad mẽsam componerent, excusauit hospiti Gobryas, quod in medio lectulo accumbere iuberet ex Druidis vnum. Ita Gallorum religionem ferre, vt hoc hominum genus siue in scenis siue in conuiuiis honoratissima occupet. Supra hunc vatem Arsidas, infimo Gobryas loco accubuit. Cœnantibus multus sermo de Druidis fuit, dubitante Gobrya, vtrum plus Arsidas scire, an narrare vates vellet. Qui vbi se non in Gallicis modo sacris regnare, sed disceptatores litium esse totamque ab suis præceptis iuuentu-

ventutem pendere memorauit magnam quoque apud se poëseos, tanquam diuinissimæ artis curam esse, lentis & grandibus verbis monstrauit, in eo sermone diutius hærens, vt aliquid rogaretur recitare. Quod vt Arsidas sensit, coëgitque volentem, retulit ille versus, à se non pridem, vt aiebat, constructos, quibus deorum æquitas celebrabatur, qui diu lædi se passi, tandem ex dignitate desæuiunt.

O sontes animæ, quarum vesana lacessunt
Facta diu Superos, lentum ne spernite Numen,
Ne miseræ, tardoque graues examine pœnas.
Sera licet sint tela Ioui, nec protinus omne
Ad scelus armato turbet sua sydera nimbo,
At vigili stat mente memor, pœnasque merentum
Annumerat Nemesi iusta Themis ardua cura.
Hinc lethi innumeræ facies, & funere peior
Mens ægra, atque altæ diuulso in pectore diræ.
Hinc nulla fluuiis ripa, & vectricibus vndis
Spumeus in medias Triton venit altior vrbes.
Quid memorem versis exutos messibus agros,
Ventorum seu vulsit hyems, siue agmine fœdo
Densus aper strictis effodit pabula rostris?
Quid cum sæua lues circum tabentibus auris
Inspirat celeres per membra furentia mortes?
Aut pater armipotens mediis incendia fundit
Gentibus, & saturas restinguit sanguine flammas?
His Superum vindicta modis (ne tarda queramur
Supplicia, & faciles violari crimine diuos)
In meritas sæuit gentes, & sæcula cunctis
Exhaurit fatis. At nos miserabile vulgus,
Ignari quæ tela sonent, cur turbidus æther
Æstuet, vnde anni fragiles, & rara senectus,
Naturam, & casti damnamus corporis artus,

Allobrogum montibus, quo minore inuidia in alieno solo quam in patria peccarent, facta manu Rhodanum transiuisse, spoliis deinde onustos, postquam in suam ripam relati sunt, diuisis manubiis agmen soluisse, ne multitudine proderétur. Ita periit scitissimus puer, inquit, & propemodum in amissi desiderio mater.

Adhuc confusior Arsidas; Videor, inquit, magni ædificij apparatum somnio conspexisse, quod postquam artificum manibus creuit, marmoribus & picturis insigne, vt hominum me à somno excitantium plausu perierit. Sic posteaquam puerum seruauisti, postquam perduxisti ad annos quibus promitteret se non frustra seruatum, subito eximis nobis. Sub hæc verba, asperius intra se indignatus, ridebat tacite imprudentiam Gobryæ qui tot verbis tantam scenā apparasset, in qua nihil deinde ageretur. Nec Gobryam latuit hominem esse commotum. Itaque vt hospiti vultum restitueret; Si hilariter, inquit, cœnas, reducam deinde puerum, matrique sistam incolumem. Mutatus ad hæc verba est Arsidas, qui altiori spe, quam Gobryas credebat, rei exitum fœlicem optauerat. Cum vero se ad mēsam componerét, excusauit hospiti Gobryas, quod in medio lectulo accumbere iuberet ex Druidis vnum. Ita Gallorum religionem ferre, vt hoc hominum genus siue in scenis siue in conuiuiis honoratissima occupet. Supra hunc vatem Arsidas, infimo Gobryas loco accubuit. Cœnantibus multus sermo de Druidis fuit, dubitante Gobrya, vtrum plus Arsidas scire, an narrare vates vellet. Qui vbi se non in Gallicis modo sacris regnare, sed disceptatores litium esse totamque ab suis præceptis iuuentu-

uentutem pendere memorauit magnam quoque apud se poëseos, tanquam diuinissimæ artis curam esse, lentis & grandibus verbis monstrauit, in eo sermone diutius hærens, vt aliquid rogaretur recitare. Quod vt Arsidas sensit, coëgit que volentem, retulit ille versus, à se non pridem, vt aiebat, constructos, quibus deorum æquitas celebrabatur, qui diu lædi se passi, tandem ex dignitate desæuiunt.

O sontes animæ, quarum vesana lacessunt
Facta diu Superos, lentum ne spernite Numen,
Ne miseræ, tardoque graues examine pœnas.
Sera licet sint tela Ioui, nec protinus omne
Ad scelus armato turbet sua sydera nimbo,
At vigilis stat mente memor, pœnasque merentum
Annumerat Nemesi iusta Themis ardua cura.
Hinc lethi innumeræ facies, & funere peior
Mens ægra, atque alta diuulso in pectore dira.
Hinc nulla fluuiis ripa, & vectricibus vndis
Spumeus in medias Triton venit altior vrbes.
Quid memorem versis exutos messibus agros,
Ventorum seu vulsit hyems, siue agmine fœdo
Densus aper strictis effodit pabula rostris?
Quid cum sæua lues circum tabentibus auris
Inspirat celeres per membra furentia mortes?
Aut pater armipotens mediis incendia fundit
Gentibus, & saturas restinguit sanguine flammas?
His Superum vindicta modis (ne tarda queramur
Supplicia, & faciles violari crimine diuos)
In meritas sæuit gentes, & sæcula cunctis
Exhaurit fatis. At nos miserabile vulgus,
Ignari quæ tela sonent, cur turbidus æther
Æstuet, vnde anni fragiles, & rara senectus,
Naturam, & cassi damnamus corporis artus,

diis repugnaturum dixit, quibus sua captiuitas placuisset, nec secius fidem quam anteà libertatem culturum.

Non sine numine deûm fuit, quod tantopere militibus puer placuit. Abuexere iam volentem, & inuidiam timentes, non à multis eum conspici passi, iam non procul vrbe regia aberant, cum in me inciderunt. Si qua fides, stupui in adolescentuli vultu, illosque auidissime percunctatus (nam nec mihi erant ignoti) vnde hæc præda, & an venalis esset. Retulere hunc se inter captiuos eximium, Commindorigi donum seruare. Credo veritos ne illum mihi deposcerem, obiecisse Commindorigis nomen. Scis Gallorum sagula totum corpus non tegere. Itaque dum intentius in eius contemplatione hæreo, & dij nescio quid animo meo grande magis magisque subiiciunt, forte flexit ille ceruicem, meque momento temporis nimio gaudio imparem propemodum confecit. Nam quid loquar fœlicitate illa dignum? Prodidit, mi hospes, regij sanguinis notas, illam, inquam, naturalis purpuræ spicam, quam in Reginæ filio, vt antea monui, fata expresserant. Loqui non poteram in impetu exundantis lætitiæ. Sudor quoque & subita vestigiorum infirmitas, adhuc dubia & anxia vota pulsabat. Tũ præsides gentis deos tacite veneratus, vt adessent spei tantæ; Egregium mehercule munus, inquam, Commindorigi inuenistis. Sed videte, Commilitones, num Reginæ non aptius tradi possit. Adhuc ætas est non turpis gynecæo, memorque aliquando per quos Dominæ fuerit traditus, fortasse deinde vos prouehet. Nam & Commindorigi hunc si datis, tamen ad Reginam perueniet, Cõmindorige

hanc muneris gratiam apud illam occupante, quæ iam vestra, si sapitis, erit. Milites pauca inter se colloquuti, agunt gratias quod eos consilio iuuissem: cupere quoque se mea opera intromitti ad Reginam. At ego non id tantum in me recipio, sed charissimæ prædæ timens, auidus quoque certiora cognoscendi ex puero, eos ad cœnam voco.

Postquam domum peruenimus, leniter adolescentulum cœpi affari, & rogare quod ei nomen esset. At ille, se Scordanem in prima captiuitate appellatum, in ista secunda adhuc nescire, quod sibi domini nomen imponerent. Tu igitur, inquam, iam antea semel captus? Certe, subiicit ille. Vnde autem, mi puer? & quod tibi primum nomen? Ex ædibus patris (ait) obscure memini me adhuc imbecillem, armatorum violentia fuisse direptum. Nec quid vltra memini, nisi nos ruri habitauisse, & me Astioristem à matre nuncupatū. Sed Rex Aneroestus dono eorum qui me rapuerant deinde habuit, inter cuius liberos pene haud dispari cultu, vel gratia, pulcherrime aliquot annos egi. Voluit quoque in rudimentum militiæ, vt bellum hoc viderem, in quo, heu! & quid illo actum sit nescio, & ego iam alia fata, ac vt opinor viliora exorsus sum. Sub hæc verba dolore animi turbatus est. Sed ego iam certus negotij, adoratis numinibus, in quæ potius quam fortunam, referebam rerum seriem: Nihil, inquam, ô puer, in te dij peccauere: neque fatis ingratus sis, quæ te in Reginæ familiam asserere tot casibus laborauerunt. Magnæ fœlicitati seruatus es, puer.

Impotens lætitiæ eram, & nocte inter maximæ spei, omniumque bonorum inquietas imagines ducta,

ducta, militibus significo me ad Reginam ire, illis aditum impetraturum. Cultum solito nitidiorem assumpseram, coronamque habebam, tanquam sacra diis facturus, vultus præterea erat inter gaudij sensum porrectior, quæ omnia recentis victoriç excusabat hilaritas. In hoc habitu cum Reginam salutassem, paululum fallere constitui, nec à principio læticiam totam dare. Igitur, Ne mirere, Domina, inquam, hanc animi insolentem læticiam. Dij arcana vi somnij ita me impulere. Forsitan superstitiosum appellabis. Sed adeo certa fuit quæ dormientem egit imago, vt nec somniis illam annumerem. Ne amplius dissimulem, vices tuas iam gaudeo. Ita tibi fœlicem hunc diem portendi monstrauit Mercurius credo, aut si quis est alius deorum nuncius, qui venturarum specie rerum somnos mortalium erudiat. Tum Regina; Quinam autem, Gobrya, hi gaudij montes? aut verius quid insanis? Videbam (subiicio) sub auroram, cum purioribus somniis tempus est, honestissimæ puerum frontis, his me verbis compellantem; Vade ad Reginã, Gobrya. Nunciabis me ad illam aduentare. Tamdiu expetitum hodie securissima ratione conspiciet. Quis tu autem es? inquam. Nam neque vultu isto ac genio, inter te & vllam deorum prolem disconuenit. At ille iratior; Adeone Astioristem ignoras, vt nomenclatore opus sit? Non nouisti Timandræ filium, Principem tuum? Illico loquentem agnoui, cumque vano conatu niteret ad amplexus, excitauit animi impetus membra, & per ingratissimam vigiliam puerum amisi. Diuinum fuisse præsagium, Domina, illinc intelliges, quod tanquam cogentibus Superis, de euentu nec ambigo.

Tenebis hodie Astioristē tuum. Regina his auditis demisit in pectus anxiū vultū, rursusq; se erigēs, adeo nihil lætū ostendit, vt iam pœniteret me fabulæ. Quid tu me, inquit, rapis in dolorū memoriā. Aut hæc fortuiti soporis delira species fuit, aut si quid simplicius dij significant, vita hodie defungar, amplectarq; inter manes filij vmbrā. Imo, Domina, inquā, nisi mea promissa ꝓcesserint, vel multato exilio, vel quod omniū vltimū, odisse me velis. Ibo ad templum agamque cum Superis vt promissa repræsentent.

Tanta alacritate coegi vt speraret, protinusque digressus, pro templo ac dijs, meam domum habui, vnde fœlicitatem expromerem. Milites ergo cum munere suo in vestibulo regiæ constituo: per Præfectum regiæ custodiæ familiarem quidem meum, cæterum rei quæ agebatur ignarum, paulo post introducendos ad Reginam; Ad quam interim redeo, teneoque silentium, si quid forte ipsa prior inciperet. Constabat esse commotam. Nam interdum ambulabat præter solitam vestigiorum mensuram, interdum residentem acerrimæ cogitationes figebant, in me denique sæpissime intuebatur; Cum ecce Prætorianorum dux vt rogatus à me erat, intrauit, monuitque adolescentulum de præda venustissimum adesse, quem duo milites munus Reginæ adduxerant. Perturbatus Timandræ animus, nondum fata, quamquam sese iam explicantia, capiebat. Nec quid maius suspicata, milites iussit admitti. At vero vbi cum munere fuerunt in conspectu, suauissime hospes, stupore & affectu crescente per gradus, vt correpta, vt possessa diriguit! Spes quam feceram vix passa est vt audiret suum

suum munus commendantes, sed vltro, periculoso & temerario impetu, inspexit in pueri ceruicem, agnitoq; natalium signo, vt confusam mentem tegeret, aliquamdiu pallam in vultum duxit, quasi oculis male esset. Obfirmata deinde, os retexit. Tandemq; militibus post promissa, & gratias dimissis, mihi secreto his verbis blandita est. O præstigiator! vigilans scilicet somniaueras! & quæ vera sciebas quo differres gaudia mea referebas in soporis vanitatem? Scis quo modo te vlciscar? Tardiora præmia erunt, quæ, fateor, debeo tibi summa. Referes postea, qua ratione in puerum incideris. Nunc illum accipe, & tanquam ad nostra obsequia instituendum ale. Disciplinis tenerum imbuemus, quæ summam sortem decent. Sine suspicione interim illius aspectu & colloquijs fruar.

Post arcana hæc verba, mihi publice puerum tradit, quem Scordanem appellabamus. Ipsa, quo solutius lætaretur, in secretũ secedit. Militibus autem præmia cum fide persoluimus, regia quidem, sed non tamen inuidiosa, aut paria dono. Ecce autem in illo sereno non temnendam vim subitæ tẽpestatis. Rex Aneroestus missis ad nos præconibus, nunciabat, Si quis suauissimum puerum, sibiq; inter filios numeratum, reddere vellet, tantilli capitis pretium talenta centum fore. Pertimuimus ad illius importunam benignitatem. Nam qua inuidia aut suspicione hunc Regina seruaret, quem tam chari suus patronus licitabatur? Saltem barbaræ crudelitatis videretur, & hoc gaudium seni, & tot bona puero inuidere. An cessaturus denique esset ipse Scordanes, si ad vires fugiendi adoleuisset, aut alijs centum talenta quæsituris non se quoque

ad

ad furtum præbiturus? Dum hæc timemus, & nec placet cum Aneroesto pacisci, nec honeste retineri puer potest, fortuna Aneroesto infesta illico nobis fauit. In eum siquidem sui ciues insurgunt. Subitum bellum fuit, exituque cruento in acie ceciderunt filii Aneroesti, quos duos spei eximiæ habebat. Ipsum (quanquam non repertum cadauer est) illa strage occubuisse crediderim. Et tum quidem qui eum deiecerant, regnum illius tyrannico ambitu ad se traxere. Vix tantam Aneroesti cladē Scordanes viuus tulit. Tanta illi pietatis, suæq; iacturæ supra ætatem cognitio erat. Tamen mora, & (quis puerum crederet?) argumentis demulsimus. Ita redditus sibi, nobisque seruatus, expectatione celerius, omnem sui admiratione ordinem, omnem ætatem, in regia compleuit. Seu equitandum, seu tela mittenda, seu ductus in pariete orbis sagittas expectabat, statim æqualibus maior, tantus deniq; erat cui possent magistri inuidere. Nec superba, aut peruicax naturæ fœlicitas. Amabant omnes vinci, quia prius neminem vlla arte quam humanitate & obsequio superabat. Nihil in colloquendo vrbanius. Cunctis cedere, ambire vniuersos. fœcundissimus salibus, quos, ne læderentur cæteri, in se primum experiebatur. Adolescebant præterea vires, quas durabat lucta, & palo, cursu quoque & venatu, domandisque iugalibus, multa præterea insomnia, parco victu, & tempestatibus anni totius, ipso vsu, valetudini suæ conciliatis. Aui denique sui (quod ego & Regina præcipue apud nos gaudebamus) exhibebat non indolem tantum, sed vocem & gestus.

Haud multo plus sedecim annis vixerat cū animum

mum illi ac vires maturauiſſe viſa ſunt fata, ne omnes periremus. Quippe Commindorigem ex nimia copia faſtidium ceperat noſtri obſequii. Vltra bonorum patientiam ſæuiebat, ſcelere diuturno audacior, expertuſque quam inulte Britomandes deſpici poſſet. Ad extremum nomen regium haud obſcure optabat, clientum ſuorum vocibus in hac ambitione frequentibus, vt dicerent, langueſcens ſub Britomande imperium, à ſtrenuo homine excitandum. Plus regnum Commindorigi debiturum, quam Cōmindorigem regno, ſi id ei placeret auſpicari. Parum intereſſe Britomandis ad regia munia inepti, ac præterea virili prole carentis, quo nomine appelletur. Commindorigem non ſolum ex prima nobilitate, ſed præterea virum eſſe. Iamque haud procul ab exitu erant furioſa conſilia. Dicebatur tyrannus agitare quo tutiſſime munimento Rex cum ſua Timandra teneretur, quę ad eorum victum vectigalia relinquenda, quis vtrique comitatus, quęve cuſtodia. Adeo deniq; deſpexerat iacentem Britomandem, vt perplexe auderet ſciſcitari, an relinquere vltro poſſet tam graue & moleſtum negociis regium nomen. Quippe ratus multum ſibi deceſſurum inuidiæ, ſi id à volēte impetrauiſſet. Laceſſitus indigniſſima voce Rex, tunc quidem tenuit iram; ſed deflere deinde apud Timandram fortunas ſuas cœpit. Illa nihil cunctandum exiſtimans, & ſi fata obſtabant, ſaltem fortiter pereundũ; Habeo, inquit, quo te ab impio hoſte vindicem, Chariſſime coniux. Sed timeo ne me facilitate tua deſtituas, detectiſq; apud inimicos machinis, mecum quoq; te obruas. At Rex Diis ſuperis manibuſque inuocatis, confirmat ſe non tantũ

ſilentio,

silentio, sed etiam auctoritate accessurum Timandræ consiliis. Agnoscere miseram mentem quantum ante peccauerit, sed vi iniuriæ cladisq; quæ instabat, iam fortiorem esse.

Timandra his verbis lætissima, si fidem seruas, ait, die crastina vel victores dignitatem asseremus, vel Reges moriemur. Cæterum nemini ipsa in illā noctem cõmunicauit consilium, nisi quod fidissimos aliquot admonuit, vt ad se sub auroram conuenirent. mihi autem non tantũ adesse, sed alumnũ adducere præcepit, vultu adeo extra ægritudinem ficto, vt nihil insolens aut turbulentum coniicerem. Tunc Commindorix venationi operam dabat, tertio ab vrbe milliari, ante biduum profectus in regiam domum, vbi saltus, & feræ solis Principibus seruatæ sunt. Prima igitur luce coimus ad regiam, vt erat imperatum. Sedecim non ampliùs eramus, quos ipsa ante Regem constituit, omnes ex numero Optimatum, & Commindorigi vel publice, vel priuatim inimicos. Cumq; alumnum meum propiùs iussisset accedere, ita ad Regem loquuta est. Adhuc incerta sum, Domine, an tuo iudicio crimen sit, quod tanquam egregium facinus professura aduenio. Celaui te enim fœlicitatem tuam, vt ea securior tibi esset. Nam hostes crescentem sustulissent, quæ matura nunc eosdem peruertet. Ignosce igitur quod tamdiu silentio meo factũ est vt nescires quantum dijs debeamus. Et, vt rem paucis aperiam, desine isto adolescente viuo, te liberis orbum credere qui patrio ritu in sceptrum succedant. Nam per deos deasque quotquot appellari fas à me est, hic est filius tuus, hunc ignaro tibi peperi, mentita puellam ex me natam, quam

paucis

paucis mensibus quibus vixit, de meo nomine Timandram appellauisti. Simulandi causa fuit, ne in illum Commindorigis impietas aliqua arte sæuiret. Cæterùm quamquam graue est præsentem laudare, dicam tamen quod non potest sileri, assurrexisse eum in indolem dignam maioribus, & deos sua cura prolixiùs quam optare ausa essem, meum consilium asseruisse. Quippe nascenti, penates rustici quidem, sed fidi, contigerunt. Ita infans delitescere atq; ali cõmodissime potuit. Crescentem seu prædonum vis, seu potiùs benigniorum mens Cœlitum, deduxit ad externi Principis aulam, in qua sine suspicione assueuit elementis negotiosæ & exercitæ vitæ. Hinc à diis specie prædæ nobis redditus, ita consummauit pueritiam, ita viriles annos exorsus est, vt vtilis esse posse incipiat, nunc cum tolerabilis Commindorix desiit esse, qui premendus est, ô Rex, aut accipiendus in dominum. Quantum enim à captiuitate abes? Quid aliud expectamus quam vincula? Age potius, Charissime Coniux, vlciscere vna hora tot annorum audaciam. Quod si te patientiæ consuetudine despicis, at regnum auitum huic soboli tuæ serua; Procerum etiam miserere, quos hic vides. Nemo enim illorum est, qui quoniam pro maiestate tua stetit, non debeat aut mortem, aut ea contumeliam grauiorem, expectare à tyranno. Noli tuam dignitatem, cõiugem, prolem, & tot fidissimorum salutem nunc prodere. Nec de mea fide dubites, quasi nouandis rebus hunc falso sanguini regio ascribam. En collo, en cruri extremo certissimas notas, tanquam fatorum sigilla, quibus vario discrimine amissus repertusque, me & illos qui conscij mecũ erant nõ fefellit.

Sed

Sed præterea eiusmodi sunt tempora, vt etiamsi hæc cõmenta à me essent, debeas commoda fraude vti. Interuerte tuum hostem nullis facilius artibus quam hac nouitate domabilem. Parta pace de huius natalibus maturius habebis quæstionem. Nunc si quod est esse non credis, at tua interest vt credere fingas. Versa deinde ad filium, ô mi Astioristes, inquit, ita enim nascentem appellauimus, liceat nunc te tandem bona fide amplecti. Mi gnate, tot mihi lachrymarum, tot votorum materia. Da frontem, da ora ad osculum. Nunc primum & te nasci, & me matrem esse existimo.

Sic loquēte Regina, omnes præter me obstupuerant. Solus enim sciebam vera esse quæ illa referebat. Sed nec in totum ab admiratione aberã, quod adeo improuiso mihi consilio rem ad Regem detulisset. Cæterum ex omnium ore constabat quam hoc nouum mētibus esset. Rapta voce, vultuumq; constantia in se mutuo intuebantur. Deinde hi deos vocabant, alij mittebant lachrymas, aut sublatis in altum manibus taciti mirabantur fortunæ ingenium. Ita enim Regina vixerat, ne quis fraudem ab ea metueret. Nemo altius tamen ipso Rege, & Astioriste, mutatus est. Rex gaudio, cæterisque affectibus amens, non loqui, non moueri. Inspiciebat nunc in coniugem, cui longæ fidei experientia credebat, nunc in filium, & ipsum non minima perturbatione attonitum: cum enim in illius collum Regina inuaderet, non ausus negare amplexus, non offerre, incertus contremuit. Sed Regina lachrymis in coniugis vultu visis audacior; Patiaris, charissime coniux, inquit, hunc recipi ad genua tua, aut si iam te patrem sentis, prior quoque porrige

manum,

manum. At Rex, Non me adeo, fidissima coniux, inimici dij agunt, vt hanc stirpem repudiem; virtutibus mehercule atque fama, quantumcunque regio generi ingens decus allaturam. Equidem sanctitate, & prudentia tua fretus, non dubito quin ex me sit genitus. Quod si tamen ipsa deciperis, si quod non est esse existimas; nihil minus hunc filium mihi volo; vt si non vincula naturæ intercedunt, saltem adoptione me faciat patrem. Simul in procumbentem toto pectore se dimisit. Clarissimus iuuenis, & omni virtutis experimento notabilis, pridem omnium corda sibi deuinxerat. Igitur eorum qui aderant fauorem nulla tantæ fœlicitatis inuidia corrupit. Iam tanquam dominum intuebantur, iam osculum manui vestique ferebant; etiam seniores reuocabant ad auum Britomandem memoriam; & tum vere, tum ludente oculos pietate, plurima ex vultu illius naturam in nepotem transtulisse monstrabant. Rex denique ab vxore quærere cœpit omnem deorum rationem qua seruatus filius sibi esset. Sed Timandra; Minus occupatæ lætitiæ (inquit) erit illa narratio. Nunc à iugulis nostris depellamus perniciem. Quamdiu Commindorix viuet, nec Reges esse nos, nec propemodum homines credam. Quo animo putas superbissimum hominem accepturum hoc tuæ familiæ incrementum? Sed frustra, si me audis, sæuierit. Populi & militum animos, subita nec difficili arte occupa. O si te sineret valetudo ad illos procedere; si coram, facere tantis rebus auspicium! At ille; possum ire, domina, possum: Et nisi aliud cõsulitis, placet populum in regiæ vestibulum ad concionẽ vocari. Hoc erat, inquit Regina, quod optabam. Præ-

cipitanda sunt omnia, priusquam aliquid admonitus Commindorix turbet,

Præcones igitur tota vrbe celeriter dimittit, qui populum ad concionem vrgerent quam Rex esset habiturus. Omnibus illi videbantur insanire. Nam quis crederet Regem qui tot annis publico abstinuerat, repente prodire ad populum, ac etiam orare? Quid insolens, quid subitum contigisset? Monstra hæc singulis erant, mutuoq; ignari, vt in incertis fit, rogabãt docebantque. Sustinuere aliqui dicere, abdicaturum in ipsa concione maiestatem hoc vltimum munus regię potestatis vsurpare. Erecta omnium studia erant, feruebantq; coeuntium turbæ. Prætoriani milites, & ipsi acciti, per centurias & signa constiterant. Sublimem inter hoc locum, instar scenæ, diligentissime excitamus; Ad quem postquam Britomandes Proceribus medius est progressus, & resedit cum Timandra in suggestu, sibique proximum statuit Astioristem; variæ in populo voces fuerunt. Hi ad Regis conspectum lachrymabantur, quærebant alij quid subitæ dignitatis apud Regem externo iuueni accessisset. Sæpe denique imperato silentio Britomandes dicere exorsus est; Diis gratias haberi tam à se quã populo æquum esse, quod sibi filium, regnoq; hæredem reddidissent. Hunc iuuenem quem prope se collocatum cernerent, Reginæ partum esse. Sed hostium metu cũ natus est esse celatum, eductumque vt priuatæ sortis infantem; deinde diuersitate fatorum amissum ac receptum. Se illo primum die agnouisse eam stirpem; nec quicquam distulisse quin gaudium populo daret quod esse publicum oportebat. Ac vt gemina omnibus lætitia esset, se

mili-

militibus quidem donatiuum promittere: oppida vero & portus triente tributorum & vectigalium leuare. Fidem modo exhiberent viris dignam, adessentque Cœlitum cœptis, qui tam eximie Galliæ fauerant. Astioristes deinde Rege iubente, populo militibusque loquutus est. Gratus antea omnibus fuerat; & tunc auspicatissimæ formæ sublimius aliquid accessisse videbatur. Is iterum donatiuo in crastinũ promisso milites suos fecit; Populo quem vectigalium minuendorum pollicitatio iam mulcebat (ea enim atrociter Commindorix, & sub inuidia Regis intenderat) adhuc congiarium & epulum promisit.

Tam nouis & arduis rebus, ad trahendas vulgi mentes magno momento fuere Optimates, qui cum Rege & Astioriste constiterant; hi firmiorum prouinciarum rectores, alij Præfecti militiæ; propemodum autem clarissimis stirpibus nati. Itaque multitudo cœlum acclamationibus impleuit; miles armis concrepuit; facilique & subito impetu, vt vulgi sunt studia, vniuersa concio consensit huic fortunæ. Soli Commindorigis clientes, tanquam in patroni exitio marcebant; aut illius freti potentia, tacite minabantur hæc omnia eo absente audentibus. Sed multitudini impares erant; quæ tunc quidem extra periculum fortis, mox subito terrore deiecta est. Quippe Commindorix sub hos motus vrbem intrauit, aliquid insolens agi per suorum quosdam admonitus, qui ad eum decurrerũt, vbi primum vulgatum est concionẽ à Rege prouocari. Is vt in venatico habitu erat, præcipitatione & iracundia calens, postquam vidit populum coiisse, & eminere in solio Britomandem, nõdum gna-

rus quid ageretur, sed tanquam supercilio satis omnia compressurus, conscendit ad Regem. Nemo eunti obstabat, diuturna tyrannide non in odium magis, quam reuerentiam & metum crescente. Ergo per cuneos populi, iam muti timentisque peccasse, vltro exceptus est. Manu venabulum tenebat, ferrum erat ad latus. Pauci ex domesticis, vt festinatio fuerat, comitabantur, nostris sparis maxime armati. Iamq; ad sublimem contabulationem peruenerat, in qua Regem pauci Proceres circumstabant; Illiusque gradibus tumultuarie superatis; Quæ, inquit, hæc insolentia rerum est? aut quis Regi & Reipublicæ, me absente, per seditiosos conuentus illusit? Expalluerant omnes ipsa parendi timendique consuetudine. Et parum videbatur in Rege opis esse. Solus Astioristes intrepidus stetit, processitque mox obuiam, & leuiter manu repulsum, ponere tela iussit, & ad Regem quem in solio cõspiciebat ire modestius. Commindorix aliquem id contra se ausum, acerrima indignatione permotus est, celeriq; consilio, ne impune hoc esset, contorsit in Astioristæ ora venabulum, quod ipsius declinatione vitatum, delatumq; ad prætorianorum phalangem, peccauit in milite. Ensem deinde ex vagina vterque diripuit.

Memorabilius forte spectaculum, hospes, nostra ætas nõ edidit; quod vt te nunc etiam oblectet, finge animo rerum speciem qualis hæc erat. Quicquid spatij circa regiam fuit, milites, populusq; (& ipse de Gallicorum conuentuum more armatus) late stipauerat. Scenam illam quæ Regis solium ferebat, accersiti à Timandra Optimates conscenderant. Rex altior cum Coniuge sedebat in suggestu.

Nemo

Nemo tamen vbi Astioristæ & Commindorigis enses fulserunt, aut accendere pugnam aut prohibere sustinuit. Tanquam aliquo fatali torpore omnes inhorruissent, vndique silentium fuit, oculis mentibusque in hoc vnum certamen compositis. Ex illius enim euentu suam quisque fortunam expectabat; & ceu suus funderetur illis ensibus sanguis, sic quisque dolebant, aut vouebant. Deos etiam arbitros pugnæ plerique adesse cogitabant. Iudicarent illi de lite, id est, de Astioristæ natalibus. Si non fabulosæ vanitatis mendacio asserebatur in sceptrum, non commissuros Cœlites, vt per tanta seruatus prodigia in debitę fœlicitatis limine caderet. Ipsa quoque pugnantium species intimos affectus ciebat, & multorum animos trahebat in partes. Nam Commindorix mensuram mortalium prope excesserat: validissimi erant artus, & proceritati non impares; trux vultus, integra adhuc ætas virium, animorum, militarisque & athleticæ artis ingens opinio. Cõtra in Astioriste viuida quidem, sed tenera adhuc ætas, non altius quam ad hostis sui humeros staturam promouerat: Vultus, quamquam tunc minis asper, qui virginis esse posset; liberale vestigium; nec quicquam in eo timeri dignius quam amari. Et hinc misericordia apud bonos; quod cum experto, & toties victore progrederetur. Cæterum paria arma erant, enses vtrique. Nec dubitauerat Commindorix ipso impetu iuuenem proteri posse. Itaque spernenti vicinior tanquam ad facilem ruebat victoriam. Sed postquam aduerso mucrone depulsus est ictus quem alte parauerat, & Astioristæ gladium ægre à iugulo remouit; tunc vero diligentius in illum cœpit inspi-

cere, & vt in iusto discrimine se tueri. Iamque ensis vtriusque vanos in ictus bis terque ceciderat, cum tandem Astioristes prior vulnus accepit in capite, qua in supremam frontem capillitium excurrit. Tum vero sudore ac cruore formosior impatienter excanduit. Circuire, accedere, relinquere hostem, artisque & ingenij mutatione lassare. Vrgebat nobilissimam mentem victoriæ decus, & præmium; gnarus illius mercedem certaminis Gallicum esse imperium. Sed omnium maxime pietas instabat; vt repertos parentes in dignitatem assereret. Ita hostem obsidenti tandem dedit se fortuna. Vt apud nos, de veteri more, cæsim pugnatur, destinauerat forte ictum in caput inimici, quem ceruicis deflexio non in totum frustrata est. Incidit enim ensis in aurem, quã cum modica genæ parte deiecit in terram. Mouit tyrannus cæsariem; horridusque indignatione & minis infremuit. Eurum pœnã ac dedecus ille casus inflixerat. Manabat & plurimus sanguis; adauxitq; hoc ipsum insaniã, quod Astioristes (tanquam hoste contempto satis iocis vacaret) dati vulneris dolorẽ cumulauit ludibrio. Recruduit itaque pugna; donec visus est Astioristes indignari tanto tempore constare victoriam. Fœlix ictus, & Galliæ salutaris, qui Commindorigi lacertum eripuit; Quo prolapso institit victor, reclusitque adhuc mori dubitantis vitalia.

Exultauit Arsidas intellecta victoria; quasi cadentẽ in arena gladiatorem suo plausu sequeretur; Neq; mora; Videor, inquit, in Arioristem vestrum inspicere, Gobrya; qualis hoste confecto, labore periculoq; iam grandior, se parenti atque vobis exhibuit; Vt læt tia, vt successu, magnifice intumuit;

quam-

quamdiu nudum ferrum, asperumq; hostili cruore, prætulit manu. Iuuat ô Gobrya, in tam dulci cogitatione hærere. Sed quid mentis militibus populoque Commindorige cæso fuit? Talem populum Astioristes habuit (subiicit Gobryas) qualem optares. Voce, plausu, omni gratulatione efferbuit. Miles extemplo de iussu Britomandis, nouo se iuramento Principi obstrinxit. Nocte deinde festos ignes ciues coronati, choreis cinxere. Nihil aliud audiebatur in compitis, quam contumeliæ in tyrannum, aut Astioristæ præconia; quorum pars vulgaria erant, moxq; casura; alia quæ constabant numeris, quoniam canebantur, diuturniora habuimus. Noster hic inter cæteros vates (simulq; Druidam oculis designat) non abstinuit carminibus in communi argumento; quæ, vt adhuc tanquam recenti victoria lætemur, si hospes iubebis, vt est humanissimus, recitabit. His auditis, Arsidas, magis ne Druidæ ingenium temnere videretur, quam quod amaret narrationẽ eiusmodi interpolari carminibus, apertissimo vultu inspexit in Poetam. Nec multum abnuentem exorauit, vt addito pene cantu, hos paucos versus daret:

Nam quem de Superis colemus omnes?
Cui plus floribus intumescet ara?
Hic honos Superis sit magis omnibus.
Non vno potuit Gallia numine
Exui vinclis meritoque fœlix
Plaudere Regi.
Diuorum cecidit manu tyrannus.
Hunc Tirynthius, hunc Diana telis,
Pallas monstrifica perculit ægide;
Hastis Bellipotens, fulmine Iuppiter.

Hunc & infestis petiit sagittis
Certus Apollo.
Illi scilicet adsuere Diui,
Et suas tibi credidere vires,
O Heros, misera flebile vinculum
Dum rumpis patria. Gallica Perseum
Terra te sensit. Tibi liberata
Nupserit vni.
O lux, ô bona, nec premenda nocte!
Saeuum pene puer Giganta spernis.
Despexitque tuas ille ferox genas;
Qualis tela diu tergore reppulit,
Ausus imberbem maculosus hostem
Spernere Python.
Te, te delicias, ocellulumque
Naturæ iuuenem! Ah pios nepotes
Ah dona cupidis chare parentibus.
Tithonus thalamo seu tibi cesserit;
Seu vehet curru, faciet que latum
Cynthia latum.

Laudatis carminibus Arsidas vultum Gobryæ repetit. At ille; Non te superflua narratione conficiam, quæ Druidũ, quæ Equitum, decreta in Principes; quot dierum supplicatio, quæ ad omnia fana populi turba; vt denique omnes in pacem (quæ in tanta Commindorigis factione sperari vix poterat) sponte aut metu consenserint. Quia nox prouecta est, hospes, & te dicendo fatigauimus; paucis ad hæc tempora nostrum Astioristem perducam, qui experimentum potentiæ suæ cepit, non voluptatibus aut insuetę dignitatis superbia, sed liberalissima pietate. Cerouistum & Timandram, sub quibus vixerat infans, acciuit in regiam; ipsisque Cero-

Cerouisto negotiis ſcilicet aſſueto quæ patresfamilias decent, ſuæ domus præfecturam attribuit. Sicambrem tradidit matri; mox æquatam matronarum præcipuis. Cum eorum filio, qui & Ceruiſtus appellatur, puer aſſueuerat luſitare, & tunc renouato commercio habuit inter familiares eximium. Adhuc illuſtrioris fuit in Regis Aneroeſti memoriam pietatis. Huius in ſe amorem meminerat; Centum illa talenta pro puero & captiuo promiſſa, mouebant gratiſſimum pectus; gaudebatque Timandra Regis illius caſibus palam filium ingemiſcere; conſcia ex meritis ſuis ipſa quanto magis amaretur. Itaq; & honorarium tumulum excitauimus Aneroeſto, bellumque tyrannis qui eius regnum tenebant indiximus. Vtilis regno hęc Aſtioriſtæ in alumnum deuotio fuit. Nam domitis hoſtibus, terræ nobis & gentes ceſſerunt olim Aneroeſto regnatæ. Ipſe Aſtioriſtes bellum hoc geſſit; intraque ſex menſes validiſſimas arces in Alpibus, & quicquid in illis gentibus roboris fuit, ſic quæſiit ſuo patri, vt nulla fidelior deinceps prouincia nobis extiterit. Vbi tyrannos Aneroeſti ſpoliis incubantes partim in acie, partim ſuppliciis cecidit, ad parentes inſigni triumpho reuectus eſt.

In ea fœlicitate triennium à Commindorigis morte regnauit ſub paternis auſpiciis. Ratum eſſe volebat Britomandes quicquid ille iuſſiſſet. Hinc magiſtrat⁹, hinc milites edicta accipere; ab eo prouehi Optimates; aut, ſi merebantur, premi. In eo acquieſcebat Timādra; ſibiq; domi & foris videbatur fortunata. Ter illa omnino pepererat. Primū natu Commindorix per nutrices ſuſtulerat. Aſtioriſtes ſecundo editus partu, effecerat vt ſoſpes eſſet fa-

milia; Tertius labor, filia fuit, sexennio Astioriste minor. Hãc Dij volunt incolumem; specie ac moribus inclyta viuit. Cyrthæam appellamus. His se duob. liberis Timandra oblectabant, omnesq; iam ceperat elapsę calamitatis obliuio; Cum mutandis ipse reb. magno, vt existimo, fato Astioristes incubuit. Cupiditate sciendi quæ tellus quive homines extra Galliam essent, sine cultu, sine comitib. nauigare instituit. Herculem, Theseumq; referebat, & ex vltimo Oriente tot Heroas quęsiisse sibi laudem eiusmodi periculis atq; vita. Addebat in tãta potestate qua Aulam regebat, se iniquis videri non tam asseruisse parentem in regnum, quam alia seruitutę pressisse, Sed alia, vt opinor, & secretiora suberant, quæ hanc illi peregrinationem commendarent.

Conuocatis ergo Proceribus, consiliiq; nouitatem mirantibus; his se parentes dixit, regnumque tuendum paulisper relinquere. Nuncupasse olim vota remotissimis à Gallia diis, quæ in eorum templis exoluere deberet. Ne vero hãc ipsius mentem tristes acciperent, aut luctibus abeunti omen facerent. Rediturum enim incolumem & patriorum deorum numine, & religione eorum quos petebat. Cum vero acriter repugnaremus; & ad preces gemitus quoque & lachrymæ passim accederent; ille, vt spe data mollioris sententię, non adeo timide aut enixe rogaremus, sponte quidem visus est flecti; Sed eadem subito nocte se ab Aula proripuit. Tam arcano & periculoso itineri vnus omnino placuit comes, filius ille Cerouisti & Sicambres, quem ludorum seriorumque consortem diu habuerat. Quo profecti, vbi vixerint, quid illis periculi, quidve virtutis, quamquam nuper redierint, adhuc fere inco-

incognitum. Adeo ſuos errores egregia fide tegunt. Nunc vero, vt timore, vt dolore ſtupuimus! Qui populi, qui Procerum vultus, poſtquã Aſtioriſtem abiiſſe compertum eſt! Lymphati homines ibant, viaſque ſcrutabantur & flumina; ſi qua poſſent habere, & morari diſcedentem. Sola denique nos Timandra à deſperatione prohibuit, poſt aliquot dies literas ab incolumi filio habere profeſſa. Neque tunc modo, ſed deinceps ſe frequentes accipere referebat, ſeu vere, ſeu neceſſario ſolatio ægras mentes refectura.

Haud multo plus anno Aſtioriſtes abfuerat, cum Britomandes morbo ſolutus eſt. Omnes de iuuene querebãtur, qui obſcura peregrinatione deſtituiſſet regnum; Vt cũ Britomandes efferretur, pene regio funere lugubrius eſſet voces audire eum ad patriæ ſalutẽ vocantium. Sed interim capeſſenda negotia erãt, & Timandra viuere filium, ac valere aſſerebat; ſibique dum ille rediret, reipublicæ ſummam eſſe tradendam. Soli illi obſtabant, quorum intererat Aſtioriſtem non viuere. Ab his vulgo mortuus iactabatur: Reginamque aiebant non ferendam, quæ virile aucuparetur imperium. Sic in partes facile itum eſt. Plurimi cum Regina ſentiebant. Alios ducebat Commindorigis patruelis. Incaluerant factiones, adeo vt iam terra marique præſidia eſſent; Claſſis præcipue curabatur; Quia à Maſſilia Timandram excutere pro victoria hoſtes ducebant; & illa in portus vrbiſque tutelam nautas triremeſque contraxerat; Cum ecce in tempore Aſtioriſtes redit. Auidi ſtatim, noſtraque minores lætitia, vix diis, vix fortunæ, vix oculis credebamus. Iuuabat con-

contrectare venientem, aspectumque repetere. Omnis ætas, atque ordo, sese domibus oppidisque effuderat; Nō ingentis belli victorem veriora gaudia excepissent. Neque mora, ex seditionis manibus tela excussa sunt. Rex ab omnibus salutatur. Et ne cruenta essent regnandi auspicia, se omnibus quicquid in eum diem deliquissent remittere edixit. eo quoque lętissimus, quod contractæ in armis copiæ essent. Hoc non temere factum aiebat, aut maligno fato in Galliam; sed auspices deos hunc illi exercitum ad ea quæ destinauerat comparauisse. Corona igitur patrio more sumpta Timandram tantisper dum ipse bellum gerit præficit rebus. Sibi enim in Græcia hostes esse. His se confestim persequendis operam dare. Tum fortissimos militum imponit nauibus, interimque dum à littore soluit, præcedere me iubet cum exigua parte classis, & scrutari maria, præcipue quæ intercedunt Liguriæ atque Sardiniæ. Functus officio, omnibusq; exploratis, iam lentius ago remigia, certus ipsum venientem opperiri. Ex illius conspectu atque colloquio, scies, hospes, me parce tantum Regem laudauisse. Sed quando à Græcis pleraque Siciliæ incoluntur, & ille maxime Græcas vrbes obiuit; dic vero num ipse de vultu aut fama Astioristem nouisti?

Iam magis suæ spei Arsidas credens, obtutuque in terram defixus, postquam diu secum omnia exegit; Astioristem, ait, neminem noui, forte de alio nomine; si præterea aliquod habes, agnoscerem. Subito Gobryas; Et vero aliud, vt ab ipso audiui, sibi fecit, vt securior esset humilioris quam fingebat fortunæ simulatio. Poliarchum aiebat se illic vocitari. Comitem quoque, qui nobis de nomine

mine patris Cerouistus est, si memini, appellauit Gelanorum. Exciderunt ad hæc nomina Arsidæ vires: Quem vt Gobryas attonitum, hilarique affectu diuulsum vidit; cœpit quoque expectatione lætitiæ confundi; Donec ille; Quis Deus tam propitiæ captiuitatis author tibi me tradidit? Errassem me hercule per littora vestra, dum Rex interim nauigat; & inutili voto, apud ignaros pro Astioriste Poliarchum flagitauissem. Poliarchus est ille quem quæro; eá nunciaturus, quæ sospes nõ potest ignorare. Et ô vos tanto Rege fortunatos! ô candidos Galliæ dies! Quos non afflabit nominis vestri terror! quanti ambitus Regibus exteris ac gentibus erit in amicis aut hospitibus vestris censeri! Id ipsum me beat, quod video vos cum exercitu nauigare. Quamquam scio non pugnam, non aciem, sed triumphi speciem fore. Nam videre non experiri hæc arma æmuli vestri volunt. Sed propere Rege conuento mihi opus est; cuius priuatim hospes sum. Gobryas his auditis profusius Arsidam veneratus, haud ambigue percunctabatur quid afferret aut à quo veniret. Sed Arsidas post incautum subiti gaudij impetum prudentius sermonem tenens, magnopere dolebat, quod Gobrya solerter reticente in Siciliam vehi exercitum, ipse se totius negotij gnarum esse temere prodidisset. Elusis igitur quæstionibus, quibus eum Gobryas deinde vrgebat, cœpit multũ flagitare, vt celeri nauigio ad Poliarchum mitteretur. Et Gobryas, Inhibebimus, inquit, nostrarum nauium cursum, hospes, non deductis tantum velis, sed anchorarum iactu, si hæc maria feurt. Ita haud dubie regia classis quã scio nõ segniter nauigare, ista nocte ad nos pueniet. Quod

si prima lux nobis illum non coniungit, triremem statim dabo, & robustissimos remigum, qui te vehant. Interim acquiesce in hac puppi, nec secius quam inter familiares tuos impera. Post hæc verba strato admotum reliquit, prociditque in vicino ipse lecto. quamquam vix somnum lætitia capiebat, & Arsidas inter cætera mirabatur, cur non monuisset Argenis, Poliarcho verum nomen Astioristem esse; quod à se obliuione omissum quoties & & ipsa verbo meminerat, vt acris cupiditas facillime turbatur, etiam erraturum Arsidam, vano metu audebat ominari.

Iamque non duces tantum aut milites, sed & remigum multi quiete leuabantur. Vnus erat nauis prætoriæ gubernator, cui suspectum erat cœlum, montiumque natura quos à latere attollit Liguria; expertus solitos esse qua se demittunt rursusq; eriguntur, per angusta diuisorum cacuminum spacia, procellas subitis flatibus in mare præcipitare. Nautas itaque vigilare hortabatur, & ad omnes sollicitus auras, iam certius expectabat tristiora. Nox media vertebatur, cum à montibus ventus exortus est, qui inter nauium funes erectos ad malum, primum quidem sibilo ludens, mox suspensum mare extulit; adductisq; nubibus abstulit cœlum. Turbabantur subita festinatione nautarum officia, simul inter se clamore sublato, simul vndis fracto strepitu nondum vacuas aures repetentibus. Excitatus Gobryas erat, & ex gubernatoris vultu admonebatur non vulgare esse periculum. Quisque ergo monere audebat, quisque præcipere; vt pene tumultus ignarorum nauticę artis non minore periculo cresceret quam tempestatis feruor. Atri fluctus

ctus, aut eruto liuentes sabulo, inter noctis horrorem cerni non poterant; nisi cum ingenti fragore allisi velut accensam mutuo verbere aquam instar scintillarum, mittebant in altum, rursusque sorbebant. Solus ille spumæ attritus micabat in tenebris, qui sæpe ominoso impetu superans obiecta latera in medio fulgebat nauigio. Intuta anchorarũ mora erat; quia spatium nauibus negabant quo aliquid indulgerent incumbentibus ventis. Alius deinde timor vigebat, ne, si vincula deessent, inter se implicatæ triremes frangerentur. Tandem omne nautarum consilium tempestas peruertit. Nam nec corrigi cursus poterat, nec sisti nauigia. Ferri cœperunt qua ventus iubebat; aliquid scilicet veli relinquentes ad antemnam, quo naues per dispares fluctus librantibus ventis starent.

Nocte exacta nihilo lætior dies fuit, tristis imbre, & circumstãtis mortis imagine. Noctem quoque secundam vis eadem venti obtinuit. Orta deinde luce, ardor quidem tempestatis intepuit; sed non plagam agnoscebant, non maria, numeratisque nauibus paulo minus media parte abesse aut periisse querebãtur. Vbi vero cura salutis iam propemodum assertæ, passa est ad alias solicitudines descendere, loqui cœpere de periculo Poliarchi: Quando enim illum haberent, aut quo quęrerent; forsitan in aduersa aut ignota littora expulsum! Vbi deniq; ipsi essent, quos ve portus intrarẽt, affectis nauibus, syluaque, & pice, & littore tuto egentibus? Arsidas omnium immanissime fortunæ maledicebat, quod deiectus à tãta spe, nesciret vndis an terra essent errores repetẽdi. Nõ amplius Galliam, non Rhodanum destinari; sed vago, & quas maxime

xime terras vellet ignaro, pererrandos omnes sinus, quoscunque tempestas potuit aperire Poliarcho. Vnde illi Phæacia esset nauis, quæ sine gubernatoris opera in destinatos cursus vltro se flecteret? Numerare Argenidem dies; ad quam si vacuus rediret, quantum abesset à parricida? Quamquam enim nouerat Gobryas in Siciliam Poliarcho esse iter; metuebat ne de tempestate lassus consideret in portu, aut segnius nauigaret, dum interim effluit tempus quo se ab Argenide expectari voluerat.

Hæc voluenti, & qui mos infœlicium, pene cum Gobrya iurganti, quod se in cursu ad Poliarchum tenuisset, nunciant nautæ instar nubeculæ aut caliginis procul videri; id se terram opinari. Quæcunque illa esset eo tendere Gobryas iubet. Cum summa vi remigassent, medio pene die quidam in exiguis lembis excepti sunt, qui finita tempestate maria legebant, exploraturi si quid ad eos naufragia tulissent. Per hos est cognitum illam Africæ plagam esse; cæterum arenis infidam, quas breuia huc & illuc tegebant; Non procul abesse Numidiam. Desertus haud longe erat portus, nec certum an satis hospitalis. Sed necessitas subigebat omnia ventis & pelago arbitrari tutiora. Ad terram igitur duces ipsi fuere qui de regione indicauerant; Relictique pauci cum lembo, qui socios, si qui in proximo errabant, colligerent, magno deûm fauore, omne quod à Gobryæ classe aberat, intra noctem receperunt. Ita, vt in malis rebus, optime erat; omnes incolumes, nulla funditus nauis perierat; Incolæ præterea siccis piscibus, cæterisq; quibus paupertatem sustentabant alimentis exhibebant insolitæ humanitatis officia.

Sed

Sed nec classi quam ducebat Poliarchus tempestas pepercerat. De Sicilia, de vindicta, de nuptiis cogitantem, haud iniuste impleuerat sui fiducia: Quando in regio habitu erat, tot opibus, tanto exercitu sublimis, cur generum aspernaretur Meleander? Radirobanem, Archombrotum, & si qui præterea æmuli erant, seu priuatis seu publicis armis decernere vellent, audebat despicere. Ad extremum legem Siciliæ, quæ potentiora matrimonia abnuebat, vel se ferro recisurum credebat; vel interpretatione remoturum; Ne Sicilia nempe Gallico sceptro diceretur accedere; sed legibus antiquis viueret, & si plures peperisset Argenis, esset secundæ prolis hæreditas. Inter hæc studia videbatur nauigium non satis ferri ventis, aut agi remigibus: Ibat ergo per transtra, tonsasque lassabat; cum illa tempestas incubuit, & à cursu quem instituerant submouit. Ipse quamquam intrepido animo erat; tamen cum assilientes pertinaciter vndas vidit, & veluti suum caput vouentes, matri & sponsæ dedit, vt mori timeret. Torpentes itaque magnitudine mali admonuit ne artem proiicerent, neve vltima timerent; nobiliora sibi fata deberi, quam vt ea ætate vndis obrueretur. Ea spe quamquam habuit ad officia strenuos; parum tamen potuere in acerrimos fluctus, donec classe compulsa ad externæ & ignotæ regionis prospectum, sponte mare detumuit. Tunc vero nec remigibus vires ad nouum laborem supererant; nec debilia nauium latera, & pondere tot vndarum, quæ in illas arietauerant, laxa, diutius nauigationem ferebant. Ægerrimum id erat Poliarcho, omnes dies qui ipsi extra Siciliam lucebant, sibi & & Argenidi capitales credenti. Vi-

cit tamen nautarum consensus, timorque naufragij. Nam & sibi propter Argenidem charus esse incœperat. Petere igitur proximum littus iubet, si quam nauibus stationem reperiebant.

Adhuc incerti erant qui homines aut quę tellus; sed amœnam plagam esse multæ arbores monstrabant, modiciq; colles ad mare. Varia quoque nauigia, ad piscationem, aut merces passim stabant in anchoris. Præmiserant igitur nautas in expedito lembo, sciscitaturos quæ pars terrarum esset. quibus mox ad Poliarchum referẽtibus, Mauritaniam esse, ipse locorum speciem à summo contemplatus tabulato, ô Gelanore, inquit, nosti fluuium? nosti oppidum Lixam? nosti procul in hoc colle dominæ villam? Hæc illa est Mauritania nobis amica; illud optimæ Reginæ Hyanisbes imperium. Non nos fata in totũ auersantur, quæ fractos ac nescios impulesũt ad fœderatum littus. Sed ne subito classis aduentu terreamus imprudentes; vade prior ad Reginam, qui me casus egerint, mone; ora placidum nauibus meis portum. Interim aduerso remigio naues circa hos fluctus sistemus Statim rumor inter classiarios nautasque vulgatus est, hospitalem suo Regi esse terram quam cernerent; nihil secius quam in patriæ sinu tam vectoribus fore quam ratibus. Haud tarde, quod vehementissime optabãt, alacres crediderunt; lætoque celeusmate rates impulsas, vbi deinde imperatum est, pariter à cursu obliquis sustinuerunt remigiis. Nam ad portum, priusquam indulsisset Regina, accedere non placebat.

At vero Gelanoro, vbi primum in expedita rate subiit flumen, inopini tumultus atrocitas illam

pro-

prolixam securitatem eripuit. Quippe vndæ concitatis feruebant nauigiis; multoque terrore, totas ripas tela compleuerāt. Causa subiti motus fuerat, visus procul in mari cum exercitu Poliarchus. Nam hostilem classem audiuerant (nec fama fallebat) in eos nauigare. Illam esse tunc rati, formidolose decurrerant ad arma. Pauci adhuc milites lecti; vix aliquæ naues armatæ; (Nam haud pridem denunciatum erat venturi belli periculum.) Ciuium vt plurimū iste concursus fuit, qui tumultu insani circumstetere densis scaphis venientem Gelanorum; Quia præconem ab hoste iam vicino, & sub eo nomine exploratorem, credebant. Ille quamquam perturbatus, tamē identidem repetere, se amicum & fœderibus tutum, non metuisse aut timeri, aut diripi; Denique à Poliarcho ad Reginam nuncium aduenire. Forte adfuit qui hospitem agnosceret; ex eodem littore paucissimos ante menses cum domino Poliarcho summo fauore Hyanisbes digressum. Mutatis igitur vulgi affectibus, cœperūt de classe rogare quam cernebant. Ille non exercitum Africæ inimicum, sed Poliarchum adesse cum suis copiis confirmauit. Sic in terram egressus, perductusque est ad Reginam; quam belli præsentis opinione attonitam, ità refecit, vt non tam cum militibus Poliarchum, quam præsides Africæ deos aduenisse arbitraretur. Protinus ex purpuratis missi, qui Poliarchum inuitarent ad terram. Ipsa plurib. interrogare Gelanorum, quas imperio gentes obtineret Poliarchus, in quos arma destinauisset; quo ve consilio sub veste priuata antea suppressisset maiestatem. Gelanorus quæ premenda aut referenda essent haud nescius, Reginæ animū dul-

ciſſimis alleuabat ſermonibus; vt vix eum ad dominum redire pateretur de hoſpitij humanitatẽ nunciaturum.

Quintus iam dies erat, ex quo cibum ipſa Regina vix ſumpſerat, occultis & publicis curis grauis: Namque vt Radirobanes inuerecundo in Argenidem ſcelere fœdus, Calarim rediit, penſato cœptorum dedecore, timuit ne leuiorem ſuorum reuerentiam deinde experiretur; haud dubius ita vulgi, ita militum animos eſſe, vt Principes ex ſucceſſibus æſtiment. Dari enim virtuti fœlicibus quod fortunæ eſt; & fruſtratos impetus contemptu vindicari. Ne itaque otio ſermones ſererentur, vtque præterea implacidam mẽtem nouorum motuum guſtu reficeret, in belli conſilia rurſus incubuit, ſed in Siciliam confeſtim redire non placebat. Quia ſe illic expectari non dubius, omnia feruere paratibus augurabatur. Inueniendos potius eſſe in quos interim verteret impetum, dum & noui milites ad arma durarentur; & deinde ex mora remittentibus Siculis curam, improuiſus in Meleandrum inuaderet. Nec defuit cupienti noui belli occaſio. Diu erat, quod Mauritaniam inuadere meditabatur. Et hæc cauſa fuerat claſſis ornandæ, quam deinde Argenidis & Siciliæ potiundæ iniecta ſpes, ad iuſtiora in Lycogenem bella prouexerat. Tunc vero & antiquæ mouendi in Mauritaniam cauſæ redibant in animum; & ad illas præterea viſæ ſunt recentes accedere. Forte enim Mauri peiratæ, non magis externis quam popularibus graues ex aliquot mercatoribus Sardis prædam egerant; & ipſe ex Sicilia rediens ſpoliatorum queſtus lætus accepit. Neque mora, tanquam publico Maurorum conſilio illata

hæc

hæc fuisset iniuria, ad Hyanisbem misit, non modo qui res repeterent, sed iuberent de noxiis dari sibi supplicium. Illa, neque res suo raptas auspicio, neque sontes in sua potestate esse, respondit, aut illos se pro ciuibus habere. Vindicarent se Sardi vbicunque noxios deprehenderent: Se quoq; vltioni qua posset accessuram. Radirobanes responso Reginæ in deterius apud Sardos de industria vulgato, finxit acrius iram: Sardiniam à Mauris sperni, & ideo neglectos esse questus quia minæ abfuerant.

Itaque tanquam satis violatis fœderibus, non modo vlcisci mercatores, sed & repetere maiorum suorum iurgia cum Mauritaniæ Regina constituit. Nam veteres Sardiniæ Reges sibi debere Mauritaniæ sceptrum contenderant frequentibus bellis. Postea sæpe has lites aut induciæ, aut nomen pacis suppresserat; quæ mox (vbi alterutri Regi placebat) veluti à summo receptæ, specie æquitatis libidinem armorum tegebant. Tunc vero Radirobani visum, sic exercitu vti, quem à Sicilia ferocem reduxerat. Et quod mulier in Mauritania imperabat, facilior promittebatur victoria. Vt hæc tamen armorum & violentiæ libido, ad imaginem iuris accederet; adornauere illico Fecialem, qui auspicaretur bellum, dum subitis in Sardinia delectibus reparantur legiones. Et ille vbi Lixam peruenit, ad Hyanisbem intromissus, eam, nisi sceptro decederet, nisi Mauritaniam Radirobani traderet, strenue adfuturos cum exercitu Sardos qui ius suum persequerentur, audacter pro sui muneris inuiolabili sanctitate admonuit. Regina improuiso territa malo non tamen cunctanter respondit; Vile esse Radirobanis cœptum, quo mulierem cogitabat

peruertere, forte robur non ausus in viros experiri. Annorum plurium pacem, nihil læsum, nullo in populis motu, corrumpere, in perfidiæ vicinia esse. Non posse falli deos; Sed nec abesse humana præsidia; Neque vnam esse Tomyrim, quæ sanguinem sitientibus sciret dare. Ab ea digressus Fecialis, vbi stetit in littore, dextera hastam tenens, Quod, inquit, rem Sardorum publicam Mauri violant, nec moniti emendant contumaciam; quodque Rex & Populus Sardorum Reginæ & Populo Mauro bellum iussit; Ob eam rem ego Rexq; & Populus Sardiniæ, Reginæ & Populo Mauritaniæ bellum dico facioque. His solemniter dictis, telum emisit in hostico, & receptus in nauem viam ad Radirobanem relegit.

Audebant Hyanisbem proximi amicorum incusare, quod abesse filium esset passa in quem debuerant belli curæ recumbere. Se enim ideo ad cõtumeliam faciliores Radirobani visos; Venire quasi ad vacuum regnum hostem; illamque aciem despicere in qua virilis purpura non fulgeret. At illa fortunam plusquam se peccasse referebat; quæ rerum placidissimũ cursum inopina tempestate turbasset. Sed & filium non procul abesse; & impigre rediturum, acceptis literis quas ad eum cogitabat. Interim milites legerentur, nec quicquam sedulitati deesset, quam illa tempora quærebant. Vix biduum inde processerat cum de rebus quæ instabãt, inter Proceres agitanti, nunciatur alterum ex filij seruis (duos enim omnino abuexerat) perueniße ad Regiam. Stupuere scilicet omnes, videbaturque non impar fabularum vanitati fœlicitas; in ipso temporis articulo aduenisse, qui certo de Princi-

pis

pis valetudine referret, moneretque vnde esset arcessendus. Seruuli autem ad Reginam mittendi causa hæc fuerat. Archombrotus postquam ad nuptias Argenidis nihil deesse sibi vidit præter authoritatem matris; ne sibi moræ esset in lætissimis rebus, ad eam famulum dimisit cum eiusmodi litteris quas iuuenis, & amator, & inter illos impetus tamen maternæ potestatis haud oblitus, scribere poterat. Porro mater, erat ipsa Hyanisbe. Is vero inter suos Hyempsal dicebatur: Sed ex matris imperio ad Græcos nauigans, genusque dissimulans, conueniens illi genti nomen assumpserat. In iis literis magnopere suæ in matrem reuerentię imputabat, quod ex iussu ipsius generis sui fortunam fideliter tacuisset: Cæterum fœlicitatem offerri quæ superaret omnia vota; Affinitatem cum opulentissimo Rege, possessionem Siciliæ; Virginemque in qua animi dotes tantæ hæreditati præstarent. Orabat, vt Regi, cui tantopere ignotus placuisset, suorũ natalium decus liceret aperire. Etiam ipsa ad filij hymenæos Optimatum præcipuos dimitteret, pecuniamque, & opes, quæ Mauritaniam commendarent Siculis in illius auspicium transituris.

Reginæ non tantum non iucunda epistola fuit, sed ad illius lectionem conterrita sic expauit, vt qui aderant nihil lætum de Principis valetudine suspicati, percunctarentur à seruo quid dignum attulisset eo Reginæ vultu quem cernerent. At ille Hyempsalem nõ modo valere, sed & apud exteros egregie florere confirmabat. Hyanisbe quoq; non dubia, ex suá consternatione alios timuisse, vultum collegit; deûmque auxilio incolumem filium

dixit breui rediturũ in patriam. Sed vbi secreta fuit cum famulo qui literas attulerat; Puto, inquit, satis tibi à filio imperatum, ne hic vlli enuncies apud quam gentem versetur. Tu sodes diligenter fidem serua. Neminem enim meorum scire hoc volo. Oportet præterea vt strenue redeas. Primo mane abibis hinc ad illum. Fides tua effecit, ne te præmiorum admoneam, quæ vtrimque te expectant. Hæc effata secessit in Gynecæi penetrale, nõ magis de Radirobanis iniuriis quam de filij voto solicita. Tantamne vim negotiorum mihi subito esse obiectam? Hinc Siciliæ affinitatem timeam, illinc arma Sardiniæ? Tune, charissime, vt Meleandri gener fias? Vt te imprudens in eam regionem miserim, quæ te, & nobilissimam virginem vna ruina perdat? Auertant Cœlites quod meo errore merui. Quid heu semel, & Radirobanes mihi regnum, & Argenis filium tollit? Sic plena terroris sumpsit ceram, in qua eiusmodi verba posuit. Quantum cogitationes tuæ à rerum nostrarum fortuna abhorreant, mi gnate, hinc scias; quod vix ab oculis meis abscesserat Fecialis Sardiniæ, nobis à Radirobane denunciator belli, cum literas tuas accepi; quæ te intempestiuo hymenæo instare docuerũt. Fortunę gratulor, & virtutibus tuis, per quas effectum est, vt adhuc de genere & opibus ignotum, Meleander sua affinitate dignũ existimet. Sed maculabis tuam famam, si amori indulgens, matrem & patriam sines turbulentissimi Radirobanis prædam esse. Noli Siciliam vtcunq; dotalem, maternæ Africæ præferre; quam incolumem vix habebis, nisi cõfestim huc properas. Scis quãto facilius res seruari, quam perditæ possint recipi. Post matrem assertam, post trium-

triumphos,& fortissimæ pietatis decora, ibis maior ad fœdera, & dignior peti. Sed neque in Radirobanē solum, aut bellum, moras retuleris, quas nuptiis illis iure materno iniicio. Periisti, mi gnate, nisi prius loqueris mihi quā ducas Argenidem. Redi confestim ad charissimam matrem. Gaudebis edepol; & grandem pietatis mercedem esse intelliges, hoc ipsum quod mihi parueris. Nā vt meam mentem scias, adeo interest ante coniugij sacra, à me ipsa te moneri de arcanis, quæ non literis, non nunciis credi possunt; vt si postuertas officio, me tibi matrem negem. Accedam ad Radirobanis partes, ne hæreditate & veluti spoliis meis exultes quam mœrore confeceris. Iam hoc satis imperatum tibi puto. Indolem noui, quam non potes vlla fortuna aut peregrinatione exuisse. Cæterum, ne me tuis peruicaciter votis putes auersam, nihil abnuo quin Siciliæ Regi indices te filium meum esse. Qui si te generum optat, si tibi cum filia Siciliam vouet; tecum idoneam mittat manum qua irruentibus Sardis obstes. Faxo in Siciliam illico redeas, postquam te hic filium sensero, & Radirobanes hostem. Vale. Conscriptam in hunc sensum epistolam seruo cum traderet, adiecit, vt filium hortaretur, nullibi moras ducere, priusquam peruenisset in Africam; & hæc pie curare quæ ipsa his literis mandabat. Seruus omnia pollicitus vt decebat, tamen biduo ob tempestatis vim mari exclusus, vix denique à portu soluerat, cum adesse Poliarchum Gelanorus nunciauit.

Tunc vero Hyanisbe nō sine deûm numine aduenisse vires amicas præfata, Poliarchum in arena cultu regio curat excipi. Ipsa cum Aulam intraret

obuia fuit. Et exacti memoria beneficij, & præsentis operæ quam ab eo sperabat necessitas, humanitatis officia geminabat. Tanquã cum filio loquuta est; nisi quod reuerentia accedebat blanditijs. Nec deerat ille laudibus suis, tam submissus in Reginam, tam concinna modestia se inferens, vt plerique succlamantes tanquam matrem & filium vno ad deos voto coniungerent. Dispositi in littore erant qui duces illius militesque exciperent. Publice omnibus hospitium præbebatur. Maurorum vna vox erat, gentem externam nullo Mauritaniæ iunctam commercio, nulla stipendia quærentem, adesse, quæ suo sanguine periclitantes tutaretur. Ergo amplecti venientes, & pro se quisque bene hospitibus precari; in liminibus quoq; vina coronasq; statuere; Vt mirũ esset Gallis adhuc ignaris quod Afri beneficium petebant, alicubi terrarum melius peregrinis quã in Gallia sua esse. At Regina nõ morata diutius, quam dum à vestibulo Poliarchum ad Aulam deduceret, ita loquuta est; Ecce te Regem, vir fortissime, non nunc primum cognoscimus. Nuper sub priuato habitu cum hic esses, suspeximus tuas dotes, quas diligenter explorantibus nulla minoris sortis simulatio eripuit. Tunc quidem me mihi reddidisti, cum animã prope meam latrones abstulissent in cistula. Iam vero vt asseras tuum munus, siue tuo siue cœlitum consilio huc cũ armis appulisti. Quippe improuidam, & pace nimia deceptam, Rex Sardiniæ Raditobanes bello aggreditur. Expectamus quotidie classem nostris litoribus infestam. Nec contrahi vires tantillo momento potuerunt. Mulier sum. Filius abest. Tu patrocinium suscipe; & gloriæ tuæ tribue

ne

ne Reginam, & iniuriis petitam, videaris despexisse. Equidem summam tibi rerum permitto. Tantum aliquos dies ad pręsidium morare; vt nemo de Radirobanis furore sine mentione tuæ virtutis loqui possit. Quantumcunque, & quocunq; festines, legitima erit hæc mora.

Hæc dicentem nō modo maiestas, sed & mœstitia ac pene lachrymæ commendabant; Pudebatq; Poliarchum extremam oranti opem tarde annuere. Sed rursus amoris sacramētum, & quod supplex etiam ac misera erat Argenis, submouebat stimulos præsentis pietatis; donec vehementer miratus Radirobanem ab Afris timeri, quem credebat in Sicilia esse, percūctatus est, vbi ergo terrarum is degeret. Quem postquā intellexit à Sicilia abscessisse, & vel esse in Sardinia, vel aduersus Africam nauigare, acerrimo metu cohorruit, ne rapta aut tradita Argenide recessisset in patriam. Nec distulit quæstionem; Et ecquid auditis, ait, illum Siculi Regis generum esse? Hyanisbe quę ex Archombroti literis certa erat innuptam esse Argenidem (breuiter quidem mirata, quid hoc ad Poliarchum) negauit eiusmodi quicquam factum. At ille ignarus, quis hanc sibi operam dedisset; qua depulsus ratione Radirobanes, quove authore esset; cogitauit, nihil tunc igitur causæ esse, vt tam præceps Siciliam cum exercitu peteret. Nam quid præter Radirobanem vrgeret Argenidem? At vero apud omnes pro flagitij infamia fore si desereret Hyanisbem, & veluti traderet hosti. Mittendum ex fidis hominibus aliquem qui interim Argenidem solaretur, & negotij admoneret, quod necessarium fortuna obiecerat. Quod si non impetu hoc bellum veniret, sed

rem-

tempore traheretur; tunc se pace Reginæ, relicto in Mauritania præsidio, cum copiarum parte discessurum ex Africa. Neque paruum manendi incitamentum erat Radirobanes, velut fatalis hostis vbique obiectus: Vlturum enim se, specie vindicandi Hyanisbem, dolores quibus ille Argenidem cruciauerat. His paulisper pensatis, Reginę in hunc modum respondit. Quod silentio meo suspensam te habui; ne crede, Regina, me ambigua consultatione versasse an esses relinquenda; id est, an paulo nequior ipso Radirobane esse possem. Sed me prędonis, non nunc primum apud me damnati scelus mouit; rursusque meæ sortis fœlicitas, quæ meos errores propitia huc aduertit. Nam seu te, Regina, seu causam, seu beneuolẽtiam in me respicio, tanta verecundia tibi deuinctus sum, vt negare nil liceat. Quando igitur ita res tuæ sunt, omnia mihi posthabeo; Vtere regni mei viribus; sciasque in te colenda nihil me tuo filio cessurum; neque impune, me viuo futurum Radirobani, quod tuam veluti orbitatem prouocauit.

Adeo hæc læta vox Hyanisbæ & Proceribus fuit, vt in Cœlestis suæ ædem plerique decurrerent, omni suffitu gratias habituri de aduentu Poliarchi. Nec religionem popularem auersata Hyanisbe, etiam Poliarchum prouocauit ad templum. Concitata iuueni erat ex maritimo periculo pietas: vt nec inuitus ad numinis Afri limen accederet. Vidit ergo, & amoris sui vota illi Cœlesti commendauit; quam, seu Venerem, seu Iunonẽ existimes, virginis specie factam leo vehebat, oculis in altum erectis, pectore quoque & primis pedibus in sublime ita versis, vt in cœlũ eniti videretur. Cœlestem Vene-

Venerem, Parcarum natu maximam, primi Assyrij coluere. Hinc non longe ad Tyrios potuit commeare religio, & ab iis inter Carthaginis auspicia Africæ tradi. Tunc quidem in honore præcipuo Mauris erat: & sub signo istos versus marmore inciderant, quibus non modo illa dea, sed & Africa celebrabatur:

Ne cælum, ne, diua, tuo subuecta Leone
Irripisse velis. Magis hic tua limina serua,
Limina, quæ votis meritoque impleuimus auro.
Tu si diua faues, Libycis non finibus illa
Præstet humus, cui Sidonij de littore Ponti
Virgo tulit nomen falso subuecta iuuenco;
Aut molles Asiæ tractus, qua Martia multum
Frangitur, & blando lasciuit sydere Virtus.
Aspice quam latis iactat sese Africa fatis.
Illam ingens curuis Nereus amplectitur vlnis,
Ceu custos, totamque videt: Ni faucibus obstet
Vna Pharos, geminumque solo discriminet æquor.
Ridet cultus ager; facili sata credita surgunt
Fœnore: Magnanimi celebrant deserta Leones;
Et dites strident ebora inter candida syluæ.
Hesperidum hæc fuluos genuit terra aurea ramos;
Hesperidumq; Atlanta patrem, qui vertice magno
Arduus in miseras cælum descendere gentes
Non sinit, aut tactu sordescere sydera terris.
Hic tepidus lauit nascentem Pallada Triton:
Hic & fatidicus mediis in Syrtibus Ammon
Haud sitit, & multa velat sua cornua sylua.
Nos pater Armipotens, nos & Iunonia seruant
Numina, nec montes spernit deus ales auitos.
Tu quoque, Cælestis, Genitrix tua maxima rerum,
O adsis; Libycas & qui iam dicere dotes

Cceła-

Certabunt, seu Musa chelym, seu sumet Apollo,
Te, dea, te primam, & tecum tua munera narrent.

Nuncupatis apud Cœlestem votis, reliquum diem belli cura absumpsit. Quinquaginta varij generis nauigia erant Poliarchum comitata. In iis vltra duodecim armatorum millia ferebantur. Pars classis tempestate debilis in arenam subducta; alia; pelagi fluminisque obseruatura confinium, cum Mauritaniæ triremibus in stationes diuisa est. Trabes, remos, & cum funibus vela, omnia denique armamenta, ingens festinatio conferebat. Inter mare & vrbem delectus castris locus; & additi Gallis Mauri vexilla in eodem fixere Principio; induti more gentis ferarum ingentium pelles, & Elephantorum terga curuantes in vsum clypeorum: Paucos tamen hos esse Poliarchus dolebat. Nam vix ad tria millia scripti milites erant; Ciues autem, castris inepta multitudo, intra Lixam cum armis ad mœnia aggeresque seruandos continebantur. Neque ille dubitabat quin cum Gallicis quas aduexerat copiis posset debellare Radirobanem. Sed si bello non prælio opus erat; quid faceret in Siciliam iturus? Solusne proficisceretur? an suos milites secum aduceheret, quos Hyanisbe propemodum solos habebat? Huic curæ intentus, constituit hortari Hynisbem, vt gentilem aciem ampliori delectu adornaret; Non quasi Radirobanis metu, suive discessus mentione iniecta; sed veluti transferendo in Sardiniam bello, si forte timidioribus mutatus consiliis hostis cessaret.

Igitur postera luce, de belli ratione cum ageret, suasit, vt tributum in belli apparatus Mauris omnibus imperaretur; quo Regina pluribus cohortibus,

bus, atque turmis, gereret bellum; Numidas quoque qui in vicino erant, mercede conduceret. Vtilissimum consilium (retulit Hyanisbe,) & quod meæ etiam menti succurrerat. Sed quis locus conuocando nunc ex tota gente concilio, cuius necessaria est tributis indicendis authoritas? Stupuit Poliarchus, liberis regnis assuetus. Non ergo ius regium, non regionis discrimina, satis populum cogere ad tributa; nisi ipse per homines à se legatos consentiat? Scilicet neruos imperij, id est ærarium, in potestate populi esse; Hunc arbitrum rerum, & suorum Regum Regem vno hoc iure publicis omnibus cœptis, consiliis, viribus, moderari? Certe non regnandi veras leges hoc pati; non cum summi imperij nomine conuenire. Cœpit deinde hortari Hyanisbẽ vt excutere anniteretur pessimi moris iugum, quo sceptrorum libertatẽ Mauri adstrinxerant. Et tentandi ad id populus pati posset, tunc commodissimum tempus esse, cum externo pauidi bello, crederent pensione quam Regina imperasset, se salutem redimere; Videberis, inquit, non nouandis quidem rebus intendere vim regiam; sed sub discriminis articulo extraordinaria quidem, sed necessaria ratione id æris impetrare à ciuibus. Quod si successerit; præiudicio vtique erit, vt & in cæteris periculis, nihil rogato populo idem necessitatis terror ad tributa sufficiat. Et, vt quamuis auersæ, aut fastiditæ rerum species ipso vsu nobis conciliantur, paulatim assueti patientur ex vno Regis suffragio rem pendere; magno quidem ipsius populi commodo, cui sæpe libertatis vmbra illusit.

Scio, retulit Hyanisbe, multum mihi, proliq; accessu-

cessurum, si hanc nobis potestatem pararem. Sed nec vnquam absque discrimine ea nouitas proferretur in populum; & nunc omnium minime, cum in hostem concitandi sunt animi; iamque satis externi est mali, absque ciuili discordia. Ædepol efficacius Radirobani pugnarem, quam ille omni exercitu quem parat. Nam & Maurorum contra me studia accenderē, & illi placarem. Dij præterea obstant ne hunc morem violare aggrediar, quem omnino existimo sanctissimæ æquitatis plenissimū. Quem autem? subiicit Poliarchus. Ne, inquit Hyanisbe, incōsulto populo aut inuito, vlla tributa Rex imperet. Placetne Reginæ personam nunc exuam; quæque sæpe in hanc rem audiui, aut ipsa cogitaui recenseam; Vel vt mecum sentias, vel vt erore me liberes? Placet, inquit, Poliarchus. Patrocinare illis, qui nec perdi nisi propriæ potestatis licētia possunt; nec seruari nisi ad obsequij reuerentiam adacti. Simul se ad audiendum composuit, iuuenili animo indignatus id quod tantopere sentiēbat oppugnari; Neq; ratus Hyanisbem tam ex animi sententia loqui, quam subductæ potestatis pudorem specie æquitatis tegere velle; quasi subleuaturā suas angustias, si ad sortem ad quam ipsa adigebatur, alios Reges damnaret.

At illa; Principatus conditos scimus, vt vi sublata quæ omnia ad potentiores trahebat, ex naturæ & rationis imperio agantur res humanæ. Quid autem ad naturam magis putes accedere, quam vt quisque opibus industria sua partis fruatur; aut rationi ciuili commodius, quam vt intelligamus quid nostrum, quidve alienum apud nos sit? Atqui de medio vtrumque tollimus, si quæ ciues

sua

ſua diligentia peperere, vindicamus vt lubet ærario, facimuſq; ne ſciant quantum ex domeſticis opibus Regi, quantum ſibi iura attribuant. Qui enim id ſciant, cum non hoc ſuum, ac ne legis quidem arbitrium ſit, ſed Principis duntaxat vnius, cumq; tributo ſemel exacto, adhuc ipſi ſimpliciter ſuis bonis non gaudeant, quæ aliis ſcil. Regis edictis poſſunt rurſus delibari? Miſtæ hæreditatis atq; confuſæ quot mala ſint ſi ignoras, reſpice feruentia litibus fora. Hanc communionem, hoc chaos, non amici, non fratres diu ferunt. Ipſæ denique vxores ſcire volunt, ſuis ex bonis quid in maritum transferant, quidq; ſibi recipiant. Quis igitur diuturnam & publicam pacem ſperet, ſi quæ Rex adimit ciuibus, facit ſua, quæ relinquit, adhuc habet cum illis communia?

At vero vbi tollendi tradendiq; fines ſunt, ea æquitas à natura præſcripta cuiq; familiæ limites ſuos iura, officia, deſignat. Spes deinde placendi, & aliquid vtrimq; impetrandi, mutuam neceſſitudinem inſinuat inter Regem ac populum. Quippe populus, ne Princeps commiſſum ſibi ferrum ſummo iure ſtringere amet, ne temere ineat vel bella vel paces, ne imperitis aut leuibus publica munia diuidat, ſponte regiam gazam de ſuo implebit. Erunt hæc præmia, quibus Principis virtutes donabit, ſimulq; præteritis beneficiis gratiam referet, & futura merebitur. Rexq; viciſſim non committet vt ciues ſæuis aut externis moribus lædat, nihil quoque, ſi durius cum illis agetur, de ſuo conceſſuros. Hæ ſanctiſſimæ ſunt habenæ, quæ Regem populumq; iungentes, vtrimq; ab iniuriis & ſuperbia arcent luxuriaturam poteſtatem.

Sed opus est scilicet ære ad quotidianos Regiæ sumptus, & ex magnificentia Regum de viribus & opulentia regionis exteri iudicant. Quid præsidia? (inquies) quid classis? Vix vllum profundius mare quod ingestas opes absorbeat. Equidem vera hæc esse, experimento quoque comperimus. Sed nec vllis Regibus tam anguste à populo legem dictam existimo, quibus ad hæc regni munera atque insignia non opes sufficiant. Ingentia illis patrimonia, & si probe curentur satis dignitatem assertura. Portoria quoque non pauca, licitatoribus magno redempta; His pleraque præterea iura & in aliis gentibus aliisque diuersa sunt. Hæc gaza, hæ opes, Regi ad splendorem sufficient, si regnare solus volet, nec prodigis animis quos insane aut seruiliter amat pene in purpuræ communionem asciscere. Ast vbi tam perdendi quam rapiendi auiditas illum inuasit, vt nec assuetæ & legitimæ opes, ita nec vlla tributorum acerbitas tantam voraginem explebit. Subeat imperia populus, suam operam suosque labores in ærarium conferat, at is Princeps (vt de Erisichthonis fame pueris narramus) semper vacuus, & erectis in futurum votis, egebit. Eo quoque profusior quo facilius credet rediturum sanguinem confecto ærario. An ergo miraris abstinere populum nihil profuturo obsequio, & negare proceribus paucis qui Regem circumsident, opes sibi & liberis paratas, quas tamen & Regi donabunt, vbi illas iam non ex prodigæ mentis morbo, sed efflagitantibus patriæ rebus exposcet?

Audio quoque in gentibus quæ patientissimæ tributorum sunt, minus illo obsequio Regibus agi quam creditur: quia patrios fundos, & quicquid

Regibus in domestica hæreditate est, paulatim hęc facilior popularis pecuniæ ratio atq; fiducia euertit. Negligi enim patrimonia illa Regum, tanquam angusta, aut laboriosa, aut denique ad priuatorum sortem accedentia, incipiunt, mox in gratiosos homines diuidi, pignori dari, veraque aut simulata emptione excidere. Ita Reges innocentissimum viuendi genus omittunt, de suo vectigali, aliudque instituunt proximum prædæ, nec tam auctis quam mutatis opibus, tamen veluti victores ferociunt.

An denique legitima regna à sæuitia tyrannorum distinxeris, si vtrobique res suas precario ciues possident? miserorumque hominum tota interdum cum suis laribus supellex, de exhaustis domibus rapta, sub hasta & præconibus prostat? Nec inuidiam facio vani spectaculi mentione; si vera retulere qui in regionibus fuerunt in eam sortem Regi obnoxiis. Quod enim viritim imperatur, vt leue sit opulentis; At rusticos, at colonorum tenuiores, sæpe sic premit, vt non penum, aut stratum relinquat in quo saltem perculsi cōquiescant. Quid hoste victore expectarent acerbius?

Tetigit Poliarchum de agricolis inuidiosa narratio. Itaque non passus plura dicere Hyanisbem, ita orsus est. Nollem isti (Regina) per quos hæc crudelium, vt memoras, tributorum fama ad te allapsa est, maligno compendio tradidissent rem obscuram: sed aperta rei serie essent vsi, quæ tam Reges, quam ipsum vectigalium morem absolueret. Numquam enim Regibus est animus hæc edi crudelitatis exempla, quæ memoras. Si vero quæstores ac Iudices forte interdum atrocius quæ iussa sunt

extorquent, aut qui viritim indicunt, quid de tributo exoluere quemq; oporteat, iniqui in nonnullos extiterint; An ideo Regibus tributisq; tam sæuiter irascendum? etiamq; soluendi in totum publicę rei nerui, qui ex eiusmodi vectigalibus constant? Esto enim. Pone eos errare qui diuidendis in singulos oneribus sunt delecti: Adde in capiẽdis pignoribus præter modum sæuire lictores; Facias quoque si placet, in crimine esse Reges sub quibus hi mores rigebunt; At nihilo iniquior erit ipsa potestas Regum, ius, inquam, de quo agimus, indicendi vectigalis. Nisi forte iustæ res non sunt, aut leges, aut iura, nisi cum iis iuste vtimur, exuuntque naturam ad virtutem eorum, aut vitium, quibus commissa sunt. Quid si populus iusserit tributum tibi conferri? Nihil magis legitimum, inquies. Sed in eo colligendo, si, vt sæpe fit, iniustius duriusve cum ciuium aliquot agetur. An post hanc iniuriam legitimum esse desinet, quod consensu populi ratum fuit? Nemo verorum Regum est, cui inconsulto populo belli indicendi, pacisve firmandæ non summa potestas sit. At si temere eo iure vtẽtur, hostem que intempestiue facient, aut lacessent, quanto id populo damnosius erit, quam vlla tributorum auiditas? Neque tamen, ô Regina, hanc ideo armorum potestatem negabis esse iustissimam, quod eã, vt constat, possumus iniquissime vsurpare: Vt inde intelligas ex ingenio aut scelere hominum non æstimandam esse rectitudinem legum ipsarum.

Aiebas, daturos operam Principes modestia, cęterisq; officiis, vt in suarum virtutum præmium ferant sponte à ciuibus tributa. Nescis enim quibus maxime Regibus apud populũ sit veneratio. quam

sæpe

ſæpe rectas artes deſpiciat, falſiſque virtutibus, aut ſplendidis vitiis decipi amet, vt denique eius ſtudia à ſalute publica diuertant. Imo adulandum plebeculæ erit, & ex illius libidine capeſſenda negotia, vt deſerti officii mercedem Principibus conſtituat. Frænum pretio remouebit, pretio laſciuiet, & peribit. Male agitur cum rebus humanis, ſi non bonis, ſed plurimis placere Reges volent.

Salubriores fieri aquas putant, vbi ex puteis aſſidue hauris, quæ, ſi ceſſas, aliquo veterno emoriuntur; Haud diſparis fati vires & animi vulgi ſunt. Ipſa laboris aſſiduitate crudeſcunt, & ignauiam odere. Ocio corrumpuntur. Num igitur vtiliſſimos neges ſtimulos eſſe qui ad diligentiam omnium virtutum fœcundiſſimam eos adigunt, & ad negligentiæ torporẽ non ſinunt conniuere? Atqui nulli ad eam rem actiores quam hę Regibus penſitandę pecuniæ. Quippe ſi ſocordiæ amore, viuere parce, & negligere corporis cultum maluerint, quam labore opulentiam parare, non ideo in remiſſionem ſolui licebit: ſed à ſui cura abeuntibus, præſto erit hic Regibus, aut verius patriæ debitus labor, quo penſionem parent haud dubię à lentis etiam aut inuitis exigendam. Ita dum coguntur ad alienæ vtilitatis operam, pro ſe quoq; aſſueſcunt laborare. Mox illos pluſquam pro ſe aut pro Rege tenebit ipſa laboris & induſtriæ conſuetudo. Hinc artificiis cultus, hinc corporibus & animis vigor, & in pari omnium aſſiduitate, regionibus opulentia non mollis atq; luxurians, ſed virilis & robuſta. Eadem opera rudis plebs atque incondita, ſparſique in agris ad paſcua aut aratra homines, domiti labore, ſenſuq; ſortis ſuæ monentur ſe obſequio, non im-

perio genitos esse; Qui, vbi non in vsu aut potestate Regum sunt illa tributa solertiam sollicitatura, sæpe feroces, nec magistratibus tractabiles, stolide aut periculose superbiunt. Nempe ingenia quæ virtutibus non impleueris, vitiis vacant, veluti cessante cultu ager, quem messibus onerare timueris, se inutilibus herbis sponte exhauriet.

Finge tamen esse leges, quæ negligentiæ & ocio mulctam dicant, suoque satis ingenio vulgus acui ad laborem. Demus præterea populum iudicio nō carere, & Principe iustam vtiq; opem petente suas impigre opes collaturum in publicum. Quid vero si occurrunt quę & subito peragi debent, & nisi publicis sumptibus non possunt expediri? Dum monetur populus, dum delecti vocantur, aliquot mēsium labor est, & religiosum hunc ordinem non expectant negotia, effluitque inter moras rei gerendę occasio, aut ingruit malum, quod præsentibus repulisses stipendiis. Quid dubitas, Regina, vel ex statu præsenti agnoscere quam iuste de moribus illis querar? Instat hostis externus: Bella nō auro minus, quam ferro geri solent. Quia tamen citius aderit hostis, quam populus conueniat, deerunt tibi publicæ opes, quibus alas exercitum, & ex vicinis gentibus auxilia contrahas.

At nec subita modo Regibus occurrunt, sed sępe secreta, quæ & interest non vulgari, & inter hanc tamen quærendæ pecuniæ rationem tegi vix possunt. Voles inuadere in hostem imparatum, aut quæ olim tua rapuit inopinato recipere. Interest ne ille, aut omnino vicinia consilium intelligat; In hanc rem igitur dum necessarias opes quæris à populo, indicisque concilium, an proferes in pu-

blicum

blicum tuæ mentis arcana? at simul tuorum conatuum velut animam in ventum effuderis. Sin vero (vt oportet) habebis hanc molitionem tibi secretam, quid causæ ad populum afferes rogandi tributi? quid si lentus est, impellendi? An præterea æmulas circum gentes, aut illos omnino quorum interest te esse quietum, incuriosos fore vel segnes existimas? Quos vtcunq; fefellisses, consueta, nec strepitu publicisque rumoribus notata, potestate exigẽdi tributi, hos ipsa conuentus celebritas, quem ex omnibus prouinciis cogis, quiq; ignorari non potest, ad suspiciones, & sui curam, erexerit.

Si vero (quod sæpe fit) non ciuibus cum Rege conueniet, si contemptu vel odio eum lædere amabunt, illiusq; consilia quamquam recta despicient, quid rebus tandem fiet? Vt si qui imperiti dum hostem ferire statuunt, seipsos obuerso telo transuerberent; Ita populus suo & patriæ iugulo imprimet vulnera Regi inuiso destinata, negatis stipendiis, quæ Reipublicæ tempus efflagitat.

Quid denique regiam potestatem, quam omniũ potissimam vel ipsi fatentur qui nolunt experiri, ea debiliorem statuimus, qua alicubi Optimates potiuntur? Certe enim in gentibus in quibus Senatui summa potestas est, non consuli, non rogari populus solet, velitne ac iubeat rempublicam suo ære esse adiutam. Decernunt ipsi Patres, sanciunt, imperant, & populum nolunt ad tantæ potestatis gustum attolli, quæ, si recte sentimus, prope summa in ciuilium rerum momentis est. Cur autem id illis iuris sit, & ad Reges non pertingat? Si, inquã, legum condendarum Regibus ius est, non minus quam in eiusmodi republica Optimatum cõcilio,

ſi non in ciues anguſtius mortis ac vitæ arbitrium: ſi par denunciandi belli, aut fœderum iciendorum authoritas (quæ apud homines grauiſſima cenſentur) cur tantùm vna hæc impar indicendi tributi poteſtas ſit? Quæ leges? quis populus ita iuſſit? vnde origo diſcriminis? aut cur Reges agnoſcant populi faſces, quos Optimates premunt?

Poterunt tamen auidi aut negligentes æris Principes peccare in populum. Certe enim, & in cæteris etiam rebus, quas non ideo iuri eorum detrahimus. Vbi candidus ille, vbi innocens enſis, quem in immeritum vulnus non poſſit geſtantis temeritas vrgere? At regionem exhaurient contracto vndique auro. Rara hæc (ſi continget) & breuis iniuria; Cum ſub Regibus ſolis ſit qui in ærario extruere inutiles cumulos amant, adeoq; à Principum genio id vitium diſſentiat, vt vix duos ſerie iunctos adhuc infecerit. Sub his vero qui ſunt in exigendo largiendoq; immodici, quamquam iniquiſſima libidine plurimos lædunt, hoc ſaltem publicarum iniuriarum lenimen eſt, quod vt Oceanus exceptas fluminum aquas, nebulis imbribuſq; reddit terræ, ita illi per Proceres quibus indulgent, ſubinde remittunt in vulgus quicquid exſuxerant. Quanquam porro ad publicam pacem eſt, ne ciuium in ſe fidem Princeps immodicis vectigalibus laceſſat, tamen, ſi calculum ponis, rariùs gentes ſeditionibus arſiſſe reperies, quibus ad tributa ferenda ſatis eſt Regum nutus, quam quæ ſe ipſas ad illam patientiam non comparauerunt. Adeo ſæpiùs in publicam peccat pacem vulgi ſagina, & quædam imago nimiæ libertatis, quam vel duriorum Principum læua ſeueritas.

Pudebat

Pudebat Hyanisbem fateri se tam subito esse mutatam. Quippe haud ægre persuaserat Poliarchus iura illa Regibus deberi. Ergo molliori sermone, & perfunctorie quæ audiuerat refutando, paulatim in eandem sententiam concessit, & hortante Poliarcho statim occultam iniit viam parandæ potestatis. Præcipuos suæ Lixæ Magistratus iussit acciri, breuiterque memorato bellorum quæ instabant discrimine, petiit vt sibi confestim talenta centum magna, ex ciuium ære conficerent. Illico paruere, satis periculi imagine ad omne obsequiũ compulsi, & fœlicissimæ celeritatis fuit, quod intra biduum cõportata pecunia tanto exemplo reliqua oppida impulit ad eiusdem officij curam. Liberalitatis etiam & munerum causa ob natalem Hyanisbes geminabatur, qui opportune tunc incidit. Is dies, quamquam tanto in motu, omni remissione cultus fuit qua pacis ocia celebramus. Commessabundi in vrbe & castris, seque & pocula coronauerant, adeo vt sub noctẽ Gelanorus, cui credita erãt castra, Poliarcho nunciaret, eam licentiam sisti nõ posse. Ille ad vallum properauit, haud ignarus in bellis nullum fortunæ tempus dandum quo ipsa subitis casibus vtique gaudens, possit improuidos merentesque percellere. Sed plerisq; iam domitis mero somnus irrepserat. Iacebant inter vina, aut accipiendo inepti imperio cantabant; Nec Mauri quidem tantum, sed & Gallorum vulgus. Poliarchus Gelanoro, cæterisque qui compotes sui erant, castra atq; vigilias, & ebriorum hanc turbam impense cõmendauit; Vtq; erat festiuissimi ingenij, cũ in vrbẽ rediisset libens versus aspexit, quibus vnus suorum Druidarum in temulentos sic lusit.

Venit iô numen, festo deus ecce tumultu
Ecce deus. Læti Bacchum aduexere furores
Pampineo insignem curru, quem Tigride multa
Axis agit, cœli spoliis armatus Eöi.
Æra sonent campis, omnique à fronte Corymbus
Nutet, & attonitam rumpant caua tympana noctem.
Venit iô numen. Nimius quatit omnia Bacchus.
Hîc trepidi postes pulsataque tecta recedunt,
Hîc hedera, hîc picto saliunt monstra ebria cœlo,
Et quicquid timidis Mineidas induit alis.
Non magis Odrysias cum nox Trieterica matres
Impulit, aut Tyriam stimularunt Orgia Dircem,
Arua fremunt, spumat multo cratere vocatum
Numen, & imbelles ardent concurrere thyrsi.
Non tamen hîc cædes, fata aut Penthea Bacchus
Attulit, erranti truncum vel falce Lycurgum;
Sed trepidos gressus, blandoque papauera somno.
Forsitan & timidas ignota audacia mentes
Implet, & expulsæ mirantur cedere curæ.
Ecce iacent nullo perfusæ sanguine turbæ,
Victoremque suum perstant; Secura malorum
Fortunaque cohors. O captis numen amicum
Gentibus, & tanto fœlix insania lucro,
Ni breuis, & primos expiratura sub ortus!

Sed nec remiges milites que tota classe minor lætitia, ac deinde sopor inuaserat; adeo vt ægre deinde proprio periculo, & pene vulneribus, ponerent somnum. Ipsa enim illa nocte aduentans Radirobanes, ferociter à mari in capacem fluuium egit nauigia, strenueque oppressis qui pauci ad custodiam vigilabant, totum litus ripamque obtinuit. Præsidiarij relictis nauibus ad castra confugiunt, aut amentes terrore, ad portas ciuitatis tam tunc sibi quam

quam hostibus clausas: Alij triremes in altum impulere, qua hostem abesse silentium monstrabat. Radirobanes suorum plurimis confestim expositis, imparem quoque dato terrori ciuitatem fore existimans, milites distribuit, qui in littore consisterent, quique scalis niterentur per mœnia. At non Gallis, & Afris, qui in terra consederant, formido eadem, aut fortuna, quæ classiariis fuit. Gelanorus audito tumultu in littore, iubet passim excitari dormientes. Multis somnus mentem reddiderat, aliisque periculum. Ipse dispositis per vallum custodiis, & Micipsæ commendatis (dux ille Maurorum militum erat,) cum parte suorum, hostem iam veluti victoria securum aggressus est. Radirobanes posteaquam intellexit adhuc esse qui sua defenderent, haud nescius locorum iniquitatẽ ignaris & aduenis intempesta nocte timendam, reuocari suos iussit, satis egisse visus quod æquore victor, statuere primo impetu posset in arenam tentoria. Facilem quoque in crastinum victoriam augurabatur, ignarus cum Poliarcho decernendum, & Gallicis turmis. Contentus etiam Gelanorus, à castris & vrbe prohibuisse hostem, non perrupit ad eorum stationes, prælioq; nocturno, præsertim absente & inconsulto Rege, abstinuit.

Prima deinde luce Poliarchus, qui apud se non erat ex cladis nocturnæ dedecore, suos, ac Mauros, ad concionem vocat. Ibi questus militare flagitium esse admissum ab iis qui seruauerant maria, adesse exermes iussit quotquot ex Gallis à classe aufugerant, eosq; in fortuitã seriem digestos decimi cuiusq; expiari supplicio. Eadem Reginæ seueritas in suos Mauros erat. Sed cum iam numerati

duce-

ducerētur ad pœnam, illa pro Gallis, ipſe pro Mauris, orauit. Ita leuiori infamia, & in delictis militum aſſueta (nam inultum facinus non eſſe intererat) quibuſdam aliquid ſanguinis de lacerto miſſum eſt: foſſam alij ſeminudi ducere iuſſi, alij pari cultu ſtare in foro, ſui ſpectaculum ciuibus præbituri. Et quamquam id tempus egebat militibus, relicti ſunt tamen eo die ad dedecus, vt cæteros animaduerſionis timor acueret.

Iamque ipſe Poliarchus coccinea inſignis chlamyde eminebat in Numidâ equo, nudumque verticem huc illuc oſtentans, ſui reuerentia & ſpe vincēdi omnes ordines implebat. Relictis deinde qui regiam, qui mœnia, qui clauſtra portarum tuerentur, ad caſtra cum cæteris proceſſit, militibus ex imperio Gelanori iam in ordines paſſim euntibus. Quippe & leuiter armati iuſtæ pugnæ initia vtrimque libauerant, & Radirobanes totam aciem inſtruebat, longe animo vultuque cōmotior, ex quo à captiuis audiuerat illic vnum ex Gallicis Regibus eſſe, & Poliarchum appellari. (Nam eo nomine ille cenſeri volebat quo apud exteros ſe celebrauerat in tenuiori fortuna.) Statim Radirobani occurrit, ita iuuenem vocari cuius amore capta Argenis ſua fœdera deſpexerat. Sed an is ipſe eſſet haud immerito ambigebat, quia & multis idem nomen poterat conuenire, nec de eo Seleniſſa vt de Rege meminerat. Ac vt maxime Rex eſſet, vnde tunc ille in Africa? quis deus hoc æmulorum par compoſuiſſet ad certamen? aut quod rixarum ingenium, vt idem occupato Argenidis animo interuertiſſet ſuas ſpes in Sicilia, & nunc veluti ex compacto aduerſaturus conſiliis ſuis in Mauritaniam veniſſet?

Sed

Sed imminens prælium dilatam tot cogitationum seriem vertit in iram. Planicies modica erat à loco quem castris Radirobanes insederat, ad vallum Poliarchi. Hæc ad pugnam destinata, armis vndique & signis fulgebat. Vterque Rex dexterum cornu suorum tuebatur. Lęuum Sardorum regebat Virtiganes, & honori Maurorum Poliarchus dederat, vt in læuo senex Micipsa, magni in illa gente nominis imperaret; Huic tamen additus Gelanorus, vt vigore ætatis sufficeret ad ea quæ ætas in Micipsa detraxerat. Annotatum est ad victoriæ ingentem fiduciam, Gallorum Maurorumque paucissimos in procinctu nuncupasse testamentum. Adeo non vincere modo, sed & frui victoria sperabant. Vbi signa cecinere, initium pugnæ à sagittariis fuit. Sed feruidius quam ex Imperatorum præceptis campo decurso, totæ acies ad pugnam coierunt. Sic ademptum spacium sagittis fundisque est. Vix locus ad hastas phalangibus, vix satis vertebantur equi in turmis. Ita omnibus primo ardore concitatis, nemo tamen aut vires Poliarchi, aut animum æquabat, quamuis & Radirobanes æmulatione terribilis memorabilem pugnam ederet, & multi suis ducibus digni laudarentur vel sua vel hostium morte. Luebant plerique insontes paucorum insaniam, & quod tristissimum bellorum nefas est, non ex offensa, vel odio, sed partitione fortunæ habebant quibus vitam eriperent.

Iam sanguinis multum erat, cum fatis adhuc plurium necem properantibus visi sunt dij intercedere. Quippe ea nubium caligo condidit diem, vt veluti ad intempestiuam noctem plerique horrescerent. Fulminum deinde strepitus, & decurrentium

tium fulgurum minæ, ad religionem metumq; furorem in alternis cædibus bacchantium conuertit. Sed adhuc implicitos, dubitantesque diis parere, acti in vesaniam Elephanti diuiserunt, quos Hyanisbe iusserat cum frontalibus, cristisque & turribus promoueri in aciem. Plerique eorum nuper in venatione capti, & adhuc propemodũ rudes, nondum libertatis & ferociæ erant obliti. Adhuc vero Europæ incognita erat hæc species. Immensum & informe animal, pene omnibus membris vna mole confusis. Mersum caput inter humeros, nec à globo multum dispar, nisi qua proboscis in terram descendit, fœde promissa à naribus, & si color absit instar longi & tumidi anguis, neruorum circulis ita articulatim nexa, vt cõtrahi, laxarique, flecti etiam possit, & esse pro manu. Patulæ aures vtrumque tempus tegunt. Oculi exiguo orbe sub tumida frõte reconditi. Ebur, quo pretiosissimi sunt, longe ex ore eminet, pene instar lituorum, nisi quòd debiliori parte inflectitur.

Ad hanc formam non obstupuerant modo Sardi in quos bestiæ agebantur, sed & Galli sua illa auxilia haud intrepidi videbant. Postquam vero subitis tenebris cœlum inhorruit, Elephanti tam pauere faciles quam irasci, tumultuque insolito qui edebatur in nubibus attoniti, iam cœperant difficiliores esse regentibus, cum ingens, & pene in oculos fulgur impactum adeo eorum valentissimum turbauit, vt repēte verteretur in rabiem, immemorque disciplinæ, sese in cursum qua impetus erat effunderet. Protumpunt & cæteri disiectis rectoribus, eumq; sequũtur. Mox actius concepta amẽtia, omissoque gubernatorum imperio, iam non alteri modo

modo parti, sed omnibus hostes esse videbantur, decurrebantque per aciem inter arma & tumultũ feruentes rabie, & quia exitum per tot cuneos non videbant, tanquam maculis induti quærebant libertatem. Plerique Gallorum ordines laxauere; Neque Sardis militia constantior fuit, vtique postquam obuij furentium bestiarum oppressi vestigiis iacuere, quidam etiam proboscidum nexu ligati, proiectique sublimes in aërem. Moles illarum, & nouitas, & horribile virium experimentum turbatis militibus mẽtem eripuit. Aduenisse deûm iram, vel facta tunc primum ad dirimendam aciem monstra, audebant coniicere. Multis vidisse furentes belluas satis erat ad fugam. Longius remotos terror sociorum in vesaniam abstulit. Equi maxime consternati, nec ferentes odoris insolentiam, dominos plerumque indignantes per loca præcipitiis intuta aut hostibus egerunt.

Tantam aciem à tredecim belluis (nam omnino tot erant) fusam esse, fortunæ ludibrium fuit, quo probatum est non plus corporum vires in præliis valere, quam affectus animorum, nec multitudinem magis ferro quam timore esse domabilem. Timebat Poliarchus insidias, suosque palantes, si qua ingruisset noua vis, tarde coituros videbat. Idem Sardi timuere. Ergo ducum, tribunorumque admonitu passim secerni cœperunt quos è diuersa acie vnus terror miscuerat. Multos enim in aduersa agmina tam alte siue sua, siue equorum fuga prouexerat, vt redeuntibus periculum esset, ne deprehensi cæderentur ab hostibus. Sed vt plebeiorum memoria fatorum perierit, in paucis Radirobanis fortuna memorabilis fuit. Equo

ille

ille vehebatur, cætera quidem ad bellum aptissimo, sed indocili ad conceptos pauores, quos vt raros ita habebat furori simillimos. Tunc vero cum Elephanti debellatas timore copias fuderunt, totius agminis equis vno metu frementibus, exarsit in amentiæ speciem, nec qua iubebat dominus, sed tenax, lupatisque quibus regebatur frænis potentior, sese alte penetrauit in hostium turmas. Interim recedebant versus vrbem alæ equitum admonente Poliarcho, vt illuc potissimum iter intenderent. Elapsi inter tumultum à Radirobane erant, quotquot ex suis circa ipsum pugnauerant, credebantque in ea mentium caligine eum vna rediisse. Solus igitur & longe à Sardis diuisus, ferociam animi consternatione acerrima mutauit. An fugere incassum conaretur tot telis circumseptus? an potius captiuitate redimeret vitam, aut quia capto luitionis spes vix erat, spiritum temeraria & impati pugna proiiceret? Respiciebat ad suorum vexilla; procul illa recesserant. Retro viam paulatim capesseret? at obstabant à tergo conferti. Dum dubitat, dum furiosis votis fortunæ maledicit, interim periculum creuerat, iamque ad portas ciuitatis erat agmen in quo latebat, & solum restabat ad salutem, vt se vnum simularet de Poliarchi militibus esse. Multum ad fraudem iuuit, quod initio prælij vt impunius ducem & militem agere posset, omiserat regia insignia, purpureum sagulum, cassidemque vittatam, & ea cuidam Megalostheni tradiderat. Ita cum trecentis Poliarchi equitibus intrauit inimicæ ciuitatis munimenta, hactenus quidem fraude idonea: Sed quo deinde succederet? Militibus omnibus hospitia aut tentoria sua erant.

Si alicui manipulo se adderet, non lateret in paucis, qui plures, & armis occultus, fefellerat. Sin omnium consortia fugiebat, quid erat aliud quam solitudine suspiciosa se prodere?

Quamdiu igitur paucæ hæ turmæ circa forum steterunt (illuc enim conuenerant, accepturæ ducum imperia) haud ægre multitudinis beneficio tutus fuit. Sed non multo post à Poliarcho nuncius venit qui iuberet illa equitum agmina quæ vrbem intrauerant, ad hospitia sua diuertere, & Reginæ intra vrbem ea nocte præsidio esse. Hanc vocem Radirobanes pene exanimis accepit. Sparsim enim equites turmas laxabant. quisque occupabat notas domos. Hospites, calonesque, expediebant officia. Ipse, tanquam domum quæreret, vnus circuibat omnes vicos, nescius quos potissimum fugeret, nisi quod obuij quique formidolosissimi erant. Omnibus inuisus, & si caperetur solo redemptionis suæ pretio forte seruandus, magis magisque auctam cũ ira formidinẽ vix tenebat. aliquoties impetu sumpto vt hostem confessus, & aut moriturus strenue, aut salutem in præmium audaciæ laturus, prorumperet per portæ custodiam. Vna quippe tãtum erat in illo tumultu, quæ curribus & equis pateret, magis quoque copiis obseruata. Nemo in via accedebat propius frænum, aut intuebatur in euntem, quem non tanquam in se intentum nouo horrore refugeret.

Cum perterrata vrbe non modicum tempus cõsumpsisset in illo timẽdi supplicio, nec differri amplius posset aliquod consilium, occurrerunt agazones cum equis dominorum, quos ad aquam ducebant. Eos Radirobanes sequi instituit, si qua eo-

rum ductu posset ad flumen peruenire. Vrbis autem situs hic erat. Altero à munimentis stadio fluebat amnis, ea parte qua itur ad mare, qua & hostes castra locauerāt. At quo latere vrbs erat Sardis maxime auersa, ad ipsa mœnia pertingebat lacus ingens, sex vt minimum stadia latus, duodecim in longum protensus. Nec erat præter hunc lacū quo equi lauarentur aut biberent. Illic autem nullum ab hoste periculum, ciuitate per tot aquas, nisi nauigiis non peruia. Exiguam ergo portam, quæ ad crepidinem lacus patebat, aliquot militum statione firmauerant, aperiebantque bis de die, animalibus adaquandis, & ad cæteros ciuium vsus. Ad illā tunc calones processere; Quibus Radirobanes mistus postquam spatia vndarum vidit tam ingenti campo porrecta, vix spem enatandi esse ratus, tamē veluti vltimo horrore vires collegit, & sic per vota (vt deinde suis narrauit) Neptunum affatus est. O potentissime illorum deorum qui eadem cum hominibus elementa incolunt, cuius dona sunt fluuij, fontes, lacusque, has vndas quas salutis incertus nunc in eo mitiga, ô bone. Ferant me, & in destinatas ripas placide agant. Isti præterea equo (nam & illi generi praees, equumque excussisti à verberata humo) isti inquam qui mihi destituto pro cymba & vectore est, suffice vires, vt quem impetu suo hostibus tradidit, eodem eripiat. Tum ego de Afrorum manubiis expressam in ære tui beneficij meiq; periculi memoriam, in Calaritano littore constitutā, qua tibi fanum & nemus mei Patres sacrauerunt. His votis tacite obligatus, primum libauit aquas, in vadi commoditatem leniter desidentes; Equum deinde potu refectum paulo egit vlterius, frustra admo-

adm onentibus qui cum eo erant in lacu, vastam in proximo altitudinem latere. Ille autem contemplatus ad quam breuissime ripam sinus vndarum ferrent, vtrimque calcaribus impulit equum, qui iuba ferociter concussa dedit se protinus in vndas, soloque eminens vertice incumbentem dominum ferre cœpit qua iussus est. Exclamant ex crepidine, & primis vndis Mauri, errorem aut casum arbitrati, & monent qua commodius parte habenas reflectat. Sed paulatim procedebat in altum, omnibus qui id videbant, vt in miro & subito casu, diuersa de eo iactantibus, nec dubitantibus quin periret. Iamque illum non viuere, sed cadauer deferri fluctibus credebant, vtique postquam longe recesserat, & tantum ex colore adhuc aliquid supra aquam eminere noscitabatur.

At Radirobani, vt timorem late circumstans periculum, ita spem dabat validissimus equus, quem voce, modoque interdum habenis reuocabat ad virium memoriam. Præstabant & facilem cursum aquæ in neutram partem obnoxiæ; Nam nec aliquo fluebant, & tunc solito placidiores erant, cessantibus ventis. Cœpit tamen ægrius equus emoliri aquas spiritu, videbaturque deficere, cum in mediis fluctibus arena sublimis, neque cedens vestigio, natandi necessitatem opportune intermisit. Stetit ergo difflandis fessus aquis, totoque pectore altior, tanquam laborem miraretur, se anhelitu leuabat. Sed Rex veritus ne exerciti nimio motu nerui post quietem rigerent, breues inducias ad respirandum fecit, adhucque calidas suffragines motis calcaribus egit in lacũ. Suffecit animoso equo concitũ corpus, vndisq; & intentione natandi differẽ-

tibus mortem, ad supremam ripam vixit. Tunc liquente spiritu vix moratus dum dominus sine lapsu descenderet, se in arena explicuit. At Radirobanes ad exhausti magnitudinem periculi horrēs, quod in ciuitatem hostium intrasset, quod per immensum inde lacum, & pene grauiora ipsa morte pericula, effugisset captiuitatem, nouo metu excitabatur, timebatque aut terra aut lacu venturos, qui vincula, vel si recusaret, mortem darent. Longe enim ab ea lacus ripa, suorum castra erant. Sed solatio fuit quod prima nox ingruebat, semper ad latebras fugamque securior.

Interim Poliarchus diuisis militibus qui in vrbe pernoctarent, aut essent intra vallum, ipse breuiter Hyanisbæ colloquutus, non mansit in Regia, sed in castris sibi prætorium iussit statui, ad omnes fortunæ articulos intentus, si qui cōmode in hostem se prębérent. Nec cessasset inter tenebras, nisi illum Sardorum consternatio Regem quærentium retraxisset ad cauendi ambigendique consilia, quia incertum erat, quæ causa tot in illorum castris voces attolleret, tot faces immensis circum campis accenderet. Namque Sardorum duces ad Regis tentorium collecti, cum mutuo interrogassent, nū redisset, nū diuertisset in castrorum aliam partem, quis denique pugnanti adfuisset, quis texisset recedentem ab acie, postquam quisque diuersa dicebat, omnes vno impetu ad tristiora conuersi sunt. Cæsum captumve crediderunt. Nec aberant à rixa: Quos cum Rege fuisse, quos seruasse, quos saltem vera de eo posse renunciare oporteret. Sed maxime militum vulgus, siue cura, & amissi Principis desiderio, siue insania correpti, non expectato ducum impe-

imperio, quorum reuerentia ex Rege pendebat, soluerunt disciplinam. Hi auios petiuere campos, si Princeps errasset, compellatum reducturi; Plures accensis facibus cruentum prælio campum scrutabantur, in cadauerum ora proni, illicque timentes quod quærebant inuenire. Ita Sardorum vocibus, igne, procursu, vndique arua feruebant. Speculabatur omnia de castrorum aggere Poliarchus, & seu nocturna hæc bacchantium militum religio esset, seu vllius alterius dei furor, aut ars denique militaris in se parata, in omnia solertiam, excubias, vota composuit.

Cæterum in illo officio atque tumultu occupatis subito nunciatur, Radirobanem in tentorium rediisse. Quippe ille ad vltimam lacus ripam expositus, antequam noctis caligo vsum oculorum eripuisset, strenue speculatus est quo itinere peruenire posset ad suos. Tum palustrem ripam sequutus est, vt si qui instarent fugienti, inter arundines lateret. Ita lacum circumiuit; & deinde extra viarum frequentiam, per fossas, aut mœnitos sepibus campos, ad suum vallum contendit. Hoc ipsum formidolosum ei fuit, quod sparsi cum lampadibus milites clamoribus cœlum impleuerant, nesciusque se diligentia illa quæri, omnium anxie faces & vultus fugiebat. Tandem in tentorium peruenit; Monitæque cohortes omittere ominosam, iamque superfluam de ipso quæstionem, pari licentia in lætitiam effusæ, omnes ad Regis fores venerunt; Quo viso cum diu plausissent, ad stationes, aut contubernia, ægre recessum est. Interim Virtiganes, Sardorumque præcipui, ad Radirobanis genua accidentes, cum fletu rogabant, quæ for-

tuna, quodve conſilium, eum à ſuis tam diu auertiſſet. Ille prolixe diſcrimen memorabat, ſtupentibus cunctis, timoremque ambitioſe promentibus. Dumque certatim omnes, aut gratias diis agunt, aut Regi tanquam fortunæ fatorumque victori adulantur, quidam Poëta Virtigani familiaris, extemplo in eum caſum verſibus ſic luſit, vt diceret Radirobanem ſuis Sardis eſſe pro Sole, qui ab eo abſente emarcuiſſent, & ex reſtituti ſpiritu vultuq; penderent.

Ergo auſa fœdare diem noſtrumque tenebris
Sic nubes miſcere polum? Quæſiuimus omni
Æthere pallentis nutantia lumina Solis:
Ille aberat (proh fata deûm!) ſeu texit opaco
Hunc ſoror occurſu, cœli ſeu calle latenti
Fatidicas pronus Cyrrha deſcendit ad vmbras.
Tunc vero quantis arſerunt pectora curis?
Excidimus miſeri nobis. Ah cedite gentes
Parrhaſiis natæ fœta inter robora ſyluis.
Scilicet exangui fugientem horrore ſequuti
Titanem, Occiduas propius pulſauimus oras
Planctibus, æternis ceu gens damnata tenebris.
Ni redis ô hominum præſes, iam fræna remittat
Iuſtus honos legum, peccentque impunè tenebræ.
Quid ſine te gens tota hominum? quo funere damnas
Diſceſſu nos Phœbe tuo? Reſolubilis aër
Obruet informem ſpiſſatis nubibus orbem:
Et ſeſe in gelidas ſoluet natura pruinas.
Parcite Mortales lachrymis, nec perdite planctus,
Purpureum redit ecce iubar, capitiſque coruſci
Fulget apex. Cernis radios, aſſuetaque ſceptro
Brachia, & igniferas pharetra lucente ſagittas?
Salue cura deûm, & noſtros ne deſere cœtus.

Nec

Nec facies. Sint noctiuagæ nemora alta Sororis,
At tu vrbes hominesque habeas. Tibi cura benignum
Ferre diem, & cunctas solio componere terras.

Postera luce inuicem aduersariorum vires expertis lentiora fuere consilia, vno Poliarcho adhuc prælium cogitante; Huic enim arma placebant, Radirobanis odio, & desiderio petendæ Siciliæ. Sed Reginæ precibus dedit, ne eo die quietum hostem lacesseret. Mirum fuit de exitu belli tam acriter Hyanisbem cœpisse diffidere, & ipsam Radirobanis temeritatē solitudine fuisse mutatam. Quippe animus vtriusque ex immanitate sacrorum ad quæ confugerunt emicuit. Nam Regina deligi ingenuum puerum iussit, qui Saturno immolaretur. Piaculi consuetudo à Tyriis erat orta, qui crudelitatem moris infandi in Africa Carthaginensibus suis colonis tradiderant. Externamque & barbaram deuotionem in deos territa Hyanisbe vsurpabat, quia miseri aut anxij mortales terribilia & incognita remedia arcanam vim habere existimant. Apparabatur funesti sacri ratio, infulasque victima accipiebat: Nec Sacerdos deerat sceleratæ pietati. Cum hoc vero Poliarcho nunciatū est, statim turbatus exiliit, & ad Hyanisbem properans; Si hoc, inquit, fœdæ sæuitiæ auxilium, Regina, in hostes tibi placet, patiaris me abire. Nunquam enim vires meas illi superstitioni miscebo, nec committam vt mei milites numinis fortitudinem videantur induisse, quodcunque est quod tam turpiter placari amat. Nolo, inquam, extorquere à diis pudendo pretio victoriam, qui non de illis sunt quos debemus colere, vel auersantur hāc deceptæ mortalitatis infamiam. Proinde aut hunc ex vinculis puerū

aut me ex finibus tuis mitte. Quamquam Hyanisbe verebatur Saturnum, erat tamen præsentior Poliarchus. Ademptæ sunt puero vittæ, iuuitque hoc ipsum populi mentes, quod Poliarchus non solicitabat extrema remedia. Num enim tantus dux belli incerta ignoraret, aut nisi in proclivi sentiret esse victoriam, hanc vnius pueri sanguine dedignaretur à fatis comparare?

Eodem tempore, quasi superstitionibus conuenisset vtraque castra corrumpere, quidam senex inter Sardos illustris (Sitalces appellabatur) olim strenuus manu, tunc consilio spectabilis venit ad Radirobanem, qui forte cum suorum delectis varia super bello agitabat, obtulitq; suum caput, quo à diis manibus pacisceretur victoriam. Nec interest, inquit, quod priuatus sum. Satis erit si me Rex meus deuouebis, vt salutem publicam sustineam, procuremque. Postquam ero legitimo ritu morti sacratus, lacessam hodie cum modica turma bellum, in quo terrorem ac diras mecum in hostem ferens, cædar à nescientibus me in exitium suum perire. Nonnihil cunctatus Radirobanes ad lætitiam oblatæ, vt sperabat, victoriæ, gnarusque hanc sui capitis deuouendi vim ab Italicis vatibus efficacem censeri, effuse Sitalcem laudauit; Et quoniam, ait, nobis tuo interitu victoriam trades, nec poteris sentire præmia quæ mereris, at scias tuæ stirpi apud me immotam gratiam manere, vt nemo Sardorum viuere malit, quam familiam suam ad gloriam euehere quam in tua mirabitur. Age strenue, & breuissimi fati cursu redime famam, quam nulla mors extinguat. Vocauere ergo Pontificem, qui deuotionis sacramentum more Hetrusco perageret;

geret: Subitoque Sitalces prætexta indutus, velato capite, super abiectũ constitit telũ, tangensq; subiecta manu mentũ, sequutus est omnia verba Pontificis, quibus aduersas Gallorũ Maurorumq; legiones secũ dijs manibus, & Telluri deuoueret. His patratis, Tempus est, inquit, adhuc recenti religione, vt terrorẽ, fugam, interitũ, in hostes deuoluã. Date leuis armaturæ aliquos, qui excursionis specie mecũ tendant ad hostiũ vallũ. Exciemus ad prælium vel eos saltẽ qui pro custodia castrorũ stabunt, nostrisque per fraudem refugientibus, ego pertinacia extorquebo mortem ab hostibus. Et meo sanguine damnabuntur funeribus, poterisq; execratos cum lubebit ad satietatem debellare.

Plerisq; Sardorũ quam mira tam certa videbatur Sitalcis oratio. Statim sagittariorũ aliquot turmæ homini datæ, per quos hostẽ prouocaret ad certamen. Sed Sitalci seruus erat, diu liberaliter habitus, & charitate domini plus quã patriæ flagrans. Is herũ insanire in tã ꝓperæ mortis voto existimãs, postquã dissuadere nõ potuit, clam ad Poliarchi castra conuersus est, deductusq; ad illũ; Venio, inquit, patriæ meæ proditor, & ab illa salutẽ, à te aũt tuisq; ꝑniciem auersurus. Nec grandius prẹmiũ efflagito, q̃ vt illius vitã seruetis cuius mors vobis in exitiũ destinata est. Raptim deinde exposuit furiale Sitalcis consiliũ: Quo audito, Poliarchus non tam exhorruit ad Religionis infernæ vim (neq; n. credebat ex vnius desperati, aut furentis, voluntaria morte totas acies profligari) quam terrorẽ præuerti concupiit in suis facile illapsurũ superstitionis ingenio. Itaq; indicẽ, si vera afferret, sperare præmia imperauit, & indutũ Gallicis armis, vinculisq; tamen co-

hibitum, sagittariis addidit, qui in ꝓcinctu intra castra constiterunt, vt si, ꝙ seruus monuerat, leuis armatura à Sardorũ vallo ꝓcederet, ingruentes refellerent. Iis aũt præceptũ est, vt terrore minisq; plusquã vulnerib. certarent, ne in Sitalcẽ, quẽ inuiolatũ pręstari volebat, temere peccaretur. Seruo aũt sua & domini libertas decreta est, si mature pugnantem cõmonstraret. Vix ea Poliarchus edixerat, cũ velitatio à Sardis coorta est Sitalcẽ ducentib. Illico erupere à Poliarcho præparati, & ex aduerso Sardi haud multũ cunctati missilibus, simulatione fugæ deserunt Sitalcem, auidum perire, & mortis spe maiora humanis viribus audentem. Sed seruus inclamabat illum esse quem seruari Poliarchus pręceperat. Ergo in medium turmæ furentem excipiunt, & armis contecti perferunt ictus, exarmantque circumuentum. Inde abnuentem se dedere, & solicitantem contumeliis iram hostium, tamen trahunt ad castra: quo conspecto, Poliarchus, Melius, inquit, apud nos quam apud deos manes cœnaueris. Nec ingere maledicta, quasi crudeles simus qui coegimus te viuere. Vbi enim de huius belli exitu disceptauerint fata, in nobis mora non erit si tunc quoq; persequi mortem volueris. Sed nolo apud Vmbras glorieris, quasi in tui mercedem nostra omnium fata dij prodegerint.

Vno deinde captiuorum accito, ea lege illum ad suos dimisit, vt Radirobani nunciaret, bene habere in Gallicis castris Sitalcem: Igitur curam de amici valetudine omitteret; victurum hunc saltem ad exitum belli. Nam & Tellurem, & inferos deos, recusasse victoriæ precium quam dare non poterant. His à captiuo nunciatis, accendit Radirobanem

nem cœpti infœlicitas, simulq; insultatio exprobrantis superstitionem Poliarchi. Necdum certus an Poliarchus ille esset quem amabat Argenis, animi tamen odiique augurio suspicionem fouente, verum exprimere statuit perplexa epistola, quam Poliarchus vt vanam obscuramque negligeret, si forte cum Argenide nulla fœdera iniuerat, sin autem erat ille quem Selenissa prodiderat, statim historiam agnosceret, daturus haud dubia iracundiæ & æmulationis indicia. Neque mora, & vni vicissim ex Gallis quos habebat captiuos, literas ad Poliarchum tradit, quas detulit ille ignarus conuitiorum quibus contumeliosissima cera legentis oculos impleuit. Non enim Argenidi, non Hyanisbæ Radirobanes pepercerat. Aiebatq; se mirari, quod Theocrine post contubernium iuuenculæ Principis hæreret Hyanisbæ. Vt puellam fefellisset, sic ab anu iusto Cupidinis telo esse deceptam. Sed se vindicem adesse Siciliæ, cui recisam simulatæ Palladis ceruicẽ vouebat. Ira turgidus Poliarchus, nec iam magis Hyanisbæ q̃ sibi gesturus hoc in Radirobanẽ bellum, codicillos quidem pressit, cęterum tã commoto ea vespera vultu fuit, vt constaret nihil paruũ agitari. Præter conuitiorum fœditatem, adhuc animus turbabatur ad nomina Theocrines & Palladis quærebatque apud se quis hæc Radirobani secreta retexisset, donec memor Argenidem vltimo quod inter eos fuerat colloquio esse questam de perfidia Selenissæ, ipse rem omnem inde emanasse coniiciens, cœpit frendens, vnaque iracundia Radirobanem atque anum complexus, sibi de vtroque supplicium destinare.

Vt vero illuxit, ferro non verbis refutaturus in-

iurias,

jurias, exercitũ in ordines iussit ire, prę̨monita Hyanisbe ne cui inter pugnã portæ vrbis paterent. Nec se quidẽ de victoria dubitare, sed si qui suorũ fugissent ex acie, nolle se intra munimenta hos recipi. Nunquã alacrior militibus visus conuenientibus verbis vnumquemq; affatus est. Gallis, adiutę Hyanisbes quæ ipsos decora manerent referebat. Mauros tyranni odio sacra patria euersuri agebat in irã. Vtriusq; spolia ostendebat, & in vicino esse Sardiniã, quam, inquit, si in isto quẽ videtis campo vicerimus, obnoxiam nobis eo modo habebimus quo Radirobanes Africã vellet. Omnes quidẽ illa verba, sed plus vultus dicentis permouerant. Nec segnior acuendis militibus Radirobanes multos sibi in ea victoria triumphos fingebat. Nã Poliarchum Argenidis spõsum esse inde crediderat ꝙ tam subito iminebat certamine quasi pridianas literas vindicaturus. Si hunc ergo occideret, illo ipso vulnere cogitabat, & se sumũm de Argenide suppliciũ esse sumpturum, & à regno deiecturũ Hyanisbem, qua subacta ipse Mauritaniæ sceptro auctus traijceret in Siciliã, nõ habiturus ex hostib' qui victoris ora ferre aut ipsi' imposterũ imperijs intercedere auderet.

Hac imãni spe ferox, instructos ordines admouit venienti Poliarcho. Nemo erat, qui nõ de fortuna partiũ decreturũ illum diẽ conijceret. Intentior itaq; cura spẽ ciuiũ varijs terroribus miscebat. Prohiberi à muris ciuitatis non senes poterant, nõ flebilior turba oneratæ liberis matres, quos innoxios passim dijs ostendebant, veneratæ ne teneris corporibus hostis illuderet.

Balearici, qui in Radirobanis acie erant, Numidas inchoandæ pugnæ præmissos suis fundis turbauere.

uere. Sed Poliarchus equites Gallos procurrere iussit, spatiumq; funditorib. adimere quo saxa librabant. Numidas aũt monuit, vt relicta prælij frõte leuiter obirent hostiũ latera, & quamplurimos à pugnæ recto ordine in se distraherent. Cõtra Radirobanes satis agebat, aliquot turmis equitũ circuire hostiũ cornua imperans, & à tergo incautos adoriri; Simul Gallicæ Africanæq; linguæ peritos miserat, qui tanquã Poliarcho iubente proclamarent inclinare ad Sardos victoriam, profugerent Galli Mauriq;. Lixam ad receptũ patere. Ea vox nõ paucos initio perculit, risu deinde excepta est, & pari vociferatione à multis relatũ est, vt fugerent Sardi. Nihil medij inter vtramq; aciem erat, obstabãt corporibus corpora, telum telo frangebatur. In tam arctis ordinib. aut cadere aut vincere vnicuiq; supererat. Hortantium quoq; clamor, questibus sauciorũ, & fragore armorũ permixtus, terribili sono in vrbẽ ferebatur. Galli præstabant equitib Sardi, & Ligures, phalange non cedebant. Sed Ducũ præcipuũ opus fuit. Hinc Poliarchus præter ingeniũ sæuus non planctus, non vota audiebat deprecantiũ mortẽ, siue aures belli ardor occluserat, siue in Radirobanẽ ira, qui ex alia parte perruptos vi ordines solus sæpissime intrabat tanquã oblitus erroris quo inter hostes prouectus ingratiis Lixam peruenerat. Ita Sardi sub Poliarcho laborabant, cedebantque circa Radirobanẽ Galli ac Numidæ. Sed grandior ira Poliarchũ torquebat, nec vulgari sanguine restinguenda. Vnum erat Radirobanis pectus quod maledicti in Argenidẽ & Hyanisbem cõscium suo vulnere expleret sæuientem. Per suos igitur hostiũque manipulos, quærere hostem cœpit dignitati & iræ

iræ suæ parem, multum quoq; inclamitans, vt si auderet, si vir esset, proprio discrimine totius belli fortunam prouocatus exciperet. Vicit acrẽ & confusum præliantium cadentumq; tumultum vox sæpe repetita aliisq; mandata, & ad Radirobanẽ haud quietiora cogitantem allapsa est, quem hoc vnum puduit, quod prior non vocasset. Ocyus cætera reliquit certamina, omnibusq; submotis properauit in æmulũ. Non leones Africa illa, non serpentes tãto furore incitatos aspexerat. Breui tamen colloquio sustinuerunt auidas manus; Priorque Poliarchus; Ades, inquit, ô latro, da pœnas turpissimę noxæ. Non mihi hodie elaberis, non si plenius quam Achillem inuiolabili Styge tua mater te intinxit. Tibi, Domina, sacrum hoc fero, si tam turpem hostiam forte accipies. Et Radirobanes; Prodis tandem de Gynecæo mollissime amator? Sed præteritæ vitæ probra mors inter arma celauerit. Ne dubita, tanquam vir esses, iugulum dare.

Neutri vacauit alternis contumeliis prolixius respondere. Ira quæ addere vires solet, iam nimia, impotensque, pene debilitauerat manus. Coierunt tamen pectoribus, equis, telis, non mollius quam si allisas rupibus rupes turbo conferret. Sed ictibus fortuna tunc abfuit, & equi, quamquam illo concursu læsi, ad cæteram pugnam non fuerunt inutiles. Circumactis ergo habenis, vterque iaculum alte amento quassatum vibrauit, quod inuicem parma excussum est. Supererat vnicuique missile alterum: Id ne frustra periret, diu armorum aditus oculis manibusque metiti sunt. Tandem Radirobani nihil certius visum quam equum hostilem confodere. quod ne impune esset, equum illius vicissim

Poli-

Poliarchus ferit in capite. mox ambo veriti lapsum, aut bestiarum iam in morte insanientium fugam, velut pari consensu in terram desiliunt, raptisque bipennibus, quæ pendebant ex equis, ad certamen præcipitant. Sed suorum pietate diuisi sunt. Quippe media Gallorum agmina atque Sardorum, interuenere furentibus. Hæc vero auxilia cum vterque auersaretur, ægre tandem, nec antea quam sæpius iussus, recessit è medio miles, Regibusque arenam restituit, qui adhuc integri, omissis bipennibus, læua clypeum tenuere, dextera hastam, quam ab hoste venientem Poliarchus eludens, certiori ictu Radirobanem tetigit, vulnusque haud modicum fecit in latere. Strinxere inde ferrum, sæpe ita conserti, vt solo capulo ora aut pectora liceret verberare. Nulla pars corporis, nulli armorum nexus intentati superer ant. Horror omnes, & deinde misericordia permouit, tantorum spirituum Principes incolumi exercitu perire. Rursus igitur agmina coierunt, diuiseruntque pugnaces: quod vterque in dedecus suum accipiens, proximos cum ira & imperio rogauit, ecquid victum se credderent, quem sic tegere, sic à pugna properarent eripere?

Sic militibus, ducibusque discussis, redeunt ambo ad postremum discrimen, animis quidem inuictis, sed multi sanguinis iactura vires abstulerat, anhelisque corporibus iam nec certi nec validi erant ictus. Plus animi tamen & sanguinis Poliarcho restabat. Memor deinde causæ quæ odium fecerat, nec dubius nisi vinceret perituram dolore Argenidem, altius sustulit ferrum, eoque in Radirobanis iugulum oblique intrauit, inter galeę loricæque

cæque

cæqueꝫ commiſſuram. Ille ſe mori intelligens, feſtinanſq; ad vindictã, curſum in Poliarchũ præcipitat, affligitq; ſui corporis mole incautũ, ſic vt in terram ambo deciderent. Statim militũ vlulatu cœlũ inhorruit, his vnũ, his alium occidiſſe, pleriſq; vtrumq; expiraſſe credentibus. Et quia ſub premẽte Radirobane Poliarchus ceciderat, peiori omnium mens Gallorum, Maurorumq; vertebatur, vt nec defuerint qui ad Hyanisbem decurrerent triſtia de eo nunciaturi. Inundauere iã campũ confertiſſima turba Gallorum atq; Sardorum. Nulla Præfectis reuerentia, nihil vexilla ordineſq; tunc poterant. Suum cuique videbatur ad Reges decurrere, eoſq; ſeu occidiſſent, ſeu viuerent, ab arena eripere. Adeo vt tumultuoſa auxilia Poliarchum pene obruerint. Sed iam ille paulatim ſe expedierat ab hoſtis complexibus, & vltimo ſingultu explicitum ferro adhuc tentabat. Hunc vero vt viuere, & erigi, Galli ſimul Maurique conſpiciunt, ingenti feroces gaudio prouehuntur in Sardorum promptiores Radirobanis cadauer tegentium, ipſumque Poliarchũ infeſtantium telis. Sed diſcrimẽ breuiſſimum fuit. Nam & victoriæ lætitia Poliarchum refecerat, & Galli impigram opem ferebant. Senſim igitur Sardi ceſſerunt, aliquid quoque ſuæ virtuti imputantes quod tanta in clade à fuga temperabant. Illis igitur late ſubmotis, hoſtili potitus corpore, ſpolijſque opimis, Poliarchus ſyncere victor fuit.

IOANNIS BARCLAII ARGENIS.

LIBER V.

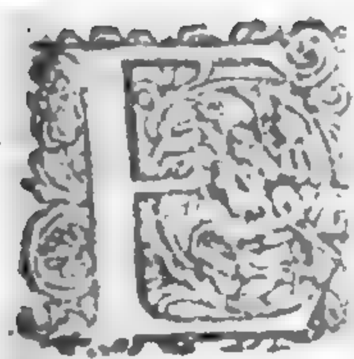

O modo intra paucissimos dies profligatum est bellum, longiori mole attriturum mutuas opes, nisi in cupidos Principes incidisset, & qui priuati sui fati rem omnium publicam fecerunt. Cedentibus Sardis minus infestus in castra reditus fuit, quod nec effuse fugerunt, & conscius vulnerũ Poliarch⁹ properauit in vrbẽ redire. Interim tamẽ, dum medici subito remedio sanguinem sistunt, de proxima arbore exscindi ramum iubet, quem aptatum trophæo, armisque Radirobanis indutum, reclinauit in humerum suum. Sic ornatus conscendit in currum, quem equi candidi trahebant, pulcherrimoque spectaculo, circumfusus militibus, opima spolia gestans, ad Martis delubrum prouectus est. Nulla enim in Africa erat Feretrii Iouis religio. Populus omnes vias impleuerat, vt per subitam pompam licuit ornatus, frondibusq; quascunque sors obtulerat nunc onerans manus, nunc

vias qua triumphus pergeret sternens. Tunc in victorem laudes, tunc mutua de Africæ salute gratatio. Hyanisbe in vestibulo templi opperiebatur Poliarchũ, cui de curru descendenti in hunc modum locuta est; Priusquam hæc spolia propitio Marti sistis, Magne Rex, sine me ea tibi dicere quæ tu mox dijs. Tua virtute sospites sumus. Reddidisti liberos cœli haustus, vnicuiq; de populo suos agros, necessitudines, lares; Mihi vero purpuram, mihi absentem filium asseruisti. Exige à nobis quicquid voles, beneficio tuo minus erit. O fata! Quid quod video vulneratum, & audio non sine discrimine vicisse? Victima ipse fuisti, cuius sanguis mihi propitiaret victoriam. En igitur Raditobanem modo formidolosum Africæ, iam ingestum humeris tuis armorum suorum specie, & quo propius discrimen fuimus, nunc gratiori horrore nostros oculos perfundentem. Veni ad Deorum templa, Heros, quos olim augebis: Et siue his spoliis ad nostros tholos affixis tuam virtutem luminibus Afrorum consecras, siue tantum monimentum diis Gallicis in patriam transmittis, scias nihil obstare quo minus aras tibi statuam, diemque, & flaminem, nisi quod te inter mortales agere quam diutissime exopto. Hæc oratio ingenti populi plausu excepta est, inter quem Poliarchus, cum quæ suam modestiam decebant Reginæ respondisset, ad Gradiui fores venit. Adhuc cruentum de prælio religio erat ad aram accedere, deove libare. Satis fuit sacerdoti trophæum tradidisse, numenque compellare à limine, acciperet libens, & paria sæpe munera sibi dari annueret. Dum sic orat, sensim vulneribus cœpit vinci. Iam pleraque enim frigebant & dilatata

cura-

curatione tumuerant. Adhuc tamen, ne Reginam & milites terreret, in dissimulatione durauit, nihil aliud profatus, quam aliquantulum quietis fessa labore membra reposcere.

Ibat ergo ad Regiam, comitante Hyanisbe, & militum multis in eo adhuc quo pugnauerant habitu latus vtriusque stipantibus. Sed nondum vestibulum subibant, cum à Sardis adesse legatos nunciatum est. Quippe Sardi nec viuum à se Regem esse protectum, nec mortuo saltem habitum honorem, vt in maiorum tumulis condi posset, impatienter dolebant. Timor inde inter illos vulgatus est, ne captiuo cadaueri hostis illuderet. Igitur in ipso tumultu, quatuor Optimates magis suo quam communi consilio, re tamen cum præcipuorum aliquot breuiter pensata, sumpsere legationis infulas, & omnium Sardorum nomine Lixam venerunt. Hos vero, Regina annuente, Poliarchus venire, & dicere statim iussit in ipso regiæ vestibulo, quasi contemnendam legationem non serio, aut per ocium, & in cultu dignitatis, sed tumultuarie in via auditurus. Vnus erat legatorum cui cæteri communem orationem mandauerant. Is conuenientissimo sermone Poliarchum monebat, vt clementer fortuna vteretur, neu contemneret tanquam victos Sardiniæ deos, aut etiam suos, duriori in hostem occisum lege offenderet. Venisse se repetituros Regis corpus. Ignobilia etiam esse odia quæ vltra mortem procedunt, nec disparis laudis fore & vitam extorsisse pugnãti, & iam victo indulgere. Meminisset Radirobanem regii ordinis reuerentia saltem à tumulo non arcendum. Si Theseum imitaretur, ne insepultos hostis manes pateretur errare:

Digitized by Google

Sin esset Achilles, contra auro vile non fore genti Sardorum Principis sui corpus. Ad extremum addidit preces, & inter viriles gemitus perorauit. Poliarchus contēptim ad eorū monita respondit, se eundem genium, deosq; eosdem in consilio habiturum ad regendam victoriam, quos ad comparandā habuisset. Cæterum iis qui mori scelere meruissent, ne quietam quidem mortem esse debere. Nisi forte & dii, quos illi toties appellabant; defunctorum vmbris parcunt. Horrere omnium memoriam ad Radirobanis flagitium, qui captato tempore sanctissima cum Hyanisbe fœdera violauisset. Denique (inquit) scitote mei iuris non esse quod petitis. Reginæ arbitrium est, sæuire an misereri malit. Huic enim pugnauimus, huius cum cætera victoria Radirobanes vester est. His auditis, Legati, iam cœpto diffidentes, vertebantur ad Reginam. At illa abnuebat vsurpare licentiam quam Poliarchus suo sanguine fecerat. Diu ergo altercati vter ferret sententiam, seipsos & legatos suspenderunt. Sed in Poliarcho vulnerū dolor moram nō ferebat: sciebatq; præterea præsentibus maxime nec diu libratis beneficiis candidæ liberalitatis geniū inesse. Itaq; vrgenti Reginæ, vt ipse aut absolueret legatos, aut in alium diē differret; Intelligo, inquit, ô Domina, quid sensus tibi sit. Nam si pro acceptis iniuriis vlcisci cadauer velles, ipsa palam imputares hanc seueritatē tibi. Nunc præterquā quod es misericors, vis liberalitatis authorē me videri quam promis in Sardos. Tollant sane, si sic iubes, inutile cadauer impii Regis, flammisq; non sensurum imponant, quæ viuentem melius excepissent. Certe, inquit Hyanisbe, & intelligant nullas hic esse Thebas, &

Poliar-

Poliarchum viciſſe, nō Creontem: Cum autem ſepulto epigramma facient, meminerint inter illius victorias, hanc ciuitatem bis ab ipſo intratam.

Hæc modico riſu locuta à legatis auertitur, quibus ex Poliarchi imperio redditum corpus eſt, vt erat, armatura ſpoliatum. Ipſe tandem perfunctus publicis curis, nec amplius ingredi valens, inter ſuorum manus peruenit in thalamum: vixque moratus dum lorica laxaretur in ſtratum ſe coniecit. Quamquam medicos ſecum aduexerat, memor tamen in Hyaniſbæ aula celebres eſſe, ſibique, cum à piratis læſus illic ægrotauiſſet, perſpectos, voluit eos quoque aduocari. Admoti igitur duo Galli totidemque ex Mauris, expectatione profundius læſum, mutuo inter ſe terrore muſſabant. Præcipui periculi vulnus erat in latus deſidens, & explorantibus dubium an receptum in vitalia eſſet. Sub hæc percunctanti Reginæ quid ſentirent, clam referunt, eſſe in incerto Regis ſalutem. Illa prudenti diſſimulatione rem tegi mandauit, ne qui motus in ſuis aut hoſtium caſtris exiſterent. Tum ampliſſima pollicitatione medicos adhortata, ne quid fidei aut artis omitterent, ipſa dum nudantur, dum explorantur vulnera, adeſſe ac videre ſuſtinuit. Multum cruoris efflaxerat (nam & ſtatim ac in thorum procubuit, ex omnibus vulneribus proruperat vis ſanguinis) lenteq́ue nec æquali venarum pulſu, manus ſæpe tentata peritos terrebat. Medicis itaque operam certatim promentibus, vnus illorum, Afer, Themiſon nomine, oris propemodum temnendi, ſtaturæq; breuiſſimæ, cæterum arte ſua, & euentu conſiliorum conſpicuus; Nihil agimus, inquit. Aliam mortem Regi timeo, quam quæ iſtis

vulnerum meatibus sese insinuet. Neque enim putemus quicquid sanguinis ferro tactum est, & loco dimotum, ab corpore effluxisse. Sed & omnis cruor in venis nimio motu extra temperiem cum sua fæce efferbuit: Coibit igitur adhuc calidus, turbatusque, in opacam saniem, & occupatis costis spirandi libertatē, & mox vitam, ni cauemus, eripiet. Quid, inquies, remedii? Non aliud quam vt regiam in lacerto venam soluamus. Ita laxato sanguini turbatio adimetur quæ in tabem se cogeret. Omnes ad hanc vocem horrebant. Nam qua manu, quave audacia, exhausto corpori, vitæque vix in tantillo sanguine hærenti, adhuc aliquid eriperent? Vicit tamen medici asseueratio, cum non aliter viuere posse. Delibauere itaque venam, tristissima expectatione multorum. Singula deinde vulnera propriis remediis fouerunt, quietique relictum vetuere vllo tumultu vllove negotio in eam noctem solicitari. Neque tamen Hyanisbæ persuasum est vt abiret. Haud procul à thoro in hemicyclo acquiescens, accedebat identidem ad iacentem, nunc verita ne is defecisset, & anxie legens anhelitum, nunc seruorum sedulitatem præuertens, & omnia officia exhibens vix scienti à quo tam prolixe iuuaretur.

Vix demum Hyanisbe, vrgentibus suis, & deficiente iam nocte, secessit in thalamum suum. Necdum multum somni ceperat, cum Principum concursu excitatur, simul gestantium gratulari, simul quid in re noua fieri ipsa vellet quærentium. Quippe cum in Sardorum castris tota nocte aliquid tumultus auditum esset, primo mane nec eorum visebantur in flumine naues, nec quicquam circa vallum aut custodiæ erat, aut omnino frequentiæ,

Missi deinde à Micipsa qui solitudinem explorarent, retulerunt Sardos abiisse, & pretiosiora contentos auehere, non pauca reliquisse victoribus. Liquidiori simul luce extrema profugientium classis conspecta est. Amisso enim Rege, expers consilij cum cæteris purpuratis Virtiganes, non desperauerat modo victoriam (nam cui vincerent, vel cuius auspicio, nihil vnum aut velle, aut timere iam adacti?) Sed & ferociam hostium illo aggere sisti posse diffiderat. Præterea ciuilibus malis exercenda Sardinia armatos reuocabat. Duo enim post Radirobanem erant qui sceptrum deposcerent, ex duobus Radirobanis patruis geniti: quorum vnus Harsicora, ex iuniori natus, sed senior, suæ ætatis rationem volebat haberi: Alter Cornius dicebatur, nec suum nascendi ordinem, sed parentis referebat. Tot malorum præsagia, cum preterea militem spes, & alacritas defecisset, ducibus persuaserunt, vt sine classico spargi per castra imperium iuberent colligendi subito vasa, & Afris insciis soluendi ex littore.

Hanc fœlicitatem nunciaturi Reginæ, plurimi Optimatum conuenerant, qua audita; Vtinam, inquit, hac lætitia frui possit, qui eã nobis peperit. Vtinam, Poliarche, non sim de te impensius dolitura, quam de hostium clade nunc gaudeo. Simul intra Poliarchi limen processit, paucissimis matronarum & Procerum comitata. Languebat ille, vigiliæ & sopori medius, inter omnes ægritudinis summæ notas. Gemitum tamen, questuumve solatiũ nulli dolores expresserant. Eadem maiestatis constantia quæ valenti adfuerat, pene pereuntem comitabatur, Vox quidem debilior erat, nec quæ accipi,

nisi à proximis, posset, cumque Reginam vidit; Numquid, Domina, ab hoste turbatum est? Siue sospitem dii me facient, breui vlciscar contumaces, siue vmbra tantum ero, adhuc terrorem iniiciam. Interim permitte rem tuo Micipsæ, & si placet, Gelanoro. Hæc verba, quamquam tenuissimo sono exilia, eo affectu vrgebat, vt in vultu videretur viuidioris coloris aliquid arsisse. At Hyanisbe; Nihil opus, inquit, ô Rex, aliis armis. Nam quis tuæ victoriæ succedere dignus sit? Tu rem heri consummasti, omnium viribus in vno Radirobane excisis. Aufugerunt perduelles turpi noctis auxilio, sociis insepultis, castrorum integro aggere, & præda quã auehere celeritas vetuit diripientibus relicta. Poliarchus ad has voces erectior videbatur, percurrẽte totum corpus sensu successus. Ergo lætitiam vulgi inhiberi non voluit, ad templa, ad littora, ad conuiuia properantis, quamquam adhuc de ipso timeretur, iuberetq; Hyanisbe differri publicam lætitiam, donec illam sua valetudine auxisset. Totam Lixam vana ambitio exhausit castra hostilia intrandi, & de summo littore deuouendi abeuntes. De spoliis deinde rixari, vt vix diis Regibusque seruarentur primitiæ.

Cum vero attrectanda fuerunt vulnera Poliarchi, nouandaque remedia; Principes amicorum circumstetere lectum, à medicorum vultu miserrime pendentes. Aderat medicus qui pridie sanguinẽ mitti iusserat. Is fasciam quæ circa grauissimum vulnerum erat resoluit. Nõdum enim medicina trifariam erat secta. sed iidem de morbo sententiam dicebant, diluebantque remedia, & manus ægris membris, aut sauciis admouebãt. Tunc vero vitum

instar

instar prodigij, iam saniem in pus ematuruisse. O deorũ munus! exclamat Themison; Reddite quicquid debetis cœlo, si qui pro salute Regis vouistis. Nunquam ego ad hunc diem tam certa ac subita salutis indicia vidi. Abest febris; non modo vulnera non ardent, sed tanquam in mitigatis tempore plagis pars syncera quicquid emortuum est segregat, resoluitque. Omnes tanquam ex adyto oraculum esset, illas voces acceperunt. Amentes gaudio hi lachrymas mittebant, hi proximos amplectebantur. Deciderunt & in pauimentum multi, Apollini, & Æsculapio, & Hygiæ, commendantes inceptum beneficium. Nemo tamen Reginæ animum æquabat. Cœlesti Punicæ hecatombem vouit, & ludos, cœpitque bona fide tunc primum percipere victoriæ voluptatem. Publice quoque tridui vacationem hilarior pietas fecit. Poëma Nicopompi quod Soteria dixit, quamquam multo post conditum (quippe rem sero in Sicilia absens resciuit) tamen operæ precium hic referri, quia, tanquam adfuisset, subitam celebrat præsentemque lætitiam.

Viuet iô. Quid se, velut acceptura merentem,
Angusto vacui stipant iam limite cœli
Astra, vel Elysii sperant hæc gaudia manes?
Viuet, & humanas multum dignabitur oras
Sceptrigerûm egregius Regum, qui cæde tyranni,
Gallica Sardois celebrauit robora fastis.

Qua Stygiis limes niueus discriminat aruis
Insontes animas, nullique adeunda virescunt
Supplicio nemorum late conuexa piorum,
Belligeri errabant manes, quos inclyta virtus
Exemit pœnis, & tuta ad flumina Lethes

Rixarum oblitos sero concordia iunxit.
Dumque per aduersi regnum illatabile Ditis
Pœnarum infandas species, ignesque, rotasque,
Securi aspiciunt, motoque è vertice Diras
Impia terrifico quatientes sibila nutu:
Ecce recens Stygias turba aduentabat ad oras
Sanguineo informis cultu, nondumque remissis
Ensibus, & sæua crudelis imagine pugnæ.
Mirantur summo Elysiæ de margine syluæ
Magnanimi Heroes numerumque habitumque virorũ,
Telaque & ereptis immania vulnera membris,
Qualia non rubris Simois lauat horridus vndis,
Dum Phrygias acies, aduersaque signa Pelasgûm
Hinc ferus Æacides, maiorque hinc submouet Hector.
Tunc ita mussantes; Quod vasta in vulnera ferrum,
Quæ tantæ valuere manus? Non sæcula nostra
Has tulerant vires. Sic ô mortalia crescant
Robora, nec summo timeat Deus omnis Olympo!
Talibus intentos dictis, mox grandior vmbra
In sese aduertit, Stygiis quam cymba laborans
Vix dederat ripis; Necdum caligine toruos
Mutarat vultus functi nouus incola mundi.
Quin etiam amissi superant insignia regni,
Murice picta chlamys, nec adhuc direpta comarum
Vincula; Et erecto fulgebat dextera ferro.
Sed multo informes squalent in sanguine vultus,
Pectoraque, & scissas fallunt spiramina fauces.
Haud mora correptum quà stat fera iudicis vrna,
Nil veritus traxit lictor. Cessere reorum
Vulgares animæ, vertitque huc ardua Minos
Lumina. Terrificos sequitur reuerentia vultus,
Et quamquam assuetas mouit formidine sedes.
Ille autem iussus (nec detrectare potestas)

Par-

Panderet quæ vitæ series, quo funere raptus,
Quid meritos portet suprema ad Tartara manes,
Incepit nondum deiectus, & improba mouit
Ora memor regni. Tristes siluere cauernæ,
Atque audituras voluit Styx mollius vndas.
Si qua Radirobanis nomen fortuna sub vmbras
Attulerat (certe hostiles huc sæpe cateruas
Egi, & rumpentes lassaui stamina Parcas)
Ille ego Sardoa modo formidabilis Aula
Aduenio. Me gens certis Balearica fundis,
Me Ligures timuere. Sed ô quid inutile iactem
Robur, & armatis insignia castra maniplis,
Si nulla extincto superest reuerentia sceptro,
Et virtus hîc sola valet? Quid me vrget Enyo?
Horrentes differ stimulos. En sponte profabor.
Heu nimium fisus regnis, meque inter amica
Fortunæ obsequia, & primæui sanguinis annos,
Mortalem oblitus, non fas, aut iura colebam,
Non Superos. Deus ipse mihi, frangique voluntas
Nescia: Tum merita nusquam mens conscia famæ,
Nec fidi comites, vilisque ad singula plausus.
Quid memorem Siculo meditatos littore raptus,
Quid Libycas acies, & nullo in limite vota?
Cum subito mihi sæua dies, inimicaque fata,
Vltoresque dei. Simul his suspiria duxit:
Et siluit. Sed plura ferox tunc poscere Minos,
Quæ sæua fortuna necis (proh triste superbis
Supplicium!) & quantis victor se tollat in armis.
Ille, inquit, quo se iactauit Gallia Rege,
Cui non fama prior, cui non certauerit ætas
Vlla Patrum, non me ille tamen non mortis inultæ
Deiecit fatis. Sensit quoque mutua ferro
Vulnera, & hi raptum tarde emisere lacerti.

Nunc

vias qua triumphus pergeret sternens. Tunc in victorem laudes, tunc mutua de Africæ salute gratatio. Hyanisbe in vestibulo templi opperiebatur Poliarchũ, cui de curru descendenti in hunc modum locuta est; Priusquam hæc spolia propitio Marti sistis, Magne Rex, sine me ea tibi dicere quæ tu mox dijs. Tua virtute sospites sumus. Reddidisti liberos cœli haustus, vnicuiq; de populo suos agros, necessitudines, lares; Mihi vero purpuram, mihi absentem filium asseruisti. Exige à nobis quicquid voles, beneficio tuo minus erit. O fata! Quid quod video vulneratum, & audio non sine discrimine vicisse? Victima ipse fuisti, cuius sanguis mihi propitiaret victoriam. En igitur Radirobanem modo formidolosum Africæ, iam ingestum humeris tuis armorum suorum specie, & quo propius discrimen fuimus, nunc gratiori horrore nostros oculos perfundentem. Veni ad Deorum templa, Heros, quos olim augebis: Et siue his spoliis ad nostros tholos affixis tuam virtutem luminibus Afrorum consecras, siue tantum monimentum diis Gallicis in patriam transmittis, scias nihil obstare quo minus aras tibi statuam, diemque, & flaminem, nisi quod te inter mortales agere quam diutissime exopto. Hæc oratio ingenti populi plausu excepta est, inter quem Poliarchus, cum quæ suam modestiam decebant Reginæ respondisset, ad Gradiui fores venit. Adhuc cruenrum de prælio religio erat ad aram accedere, deove libare. Satis fuit sacerdoti trophæum tradidisse, numenque compellare à limine, acciperet libens, & paria sæpe munera sibi dari annueret. Dum sic orat, sensim vulneribus cœpit vinci. Iam pleraque enim frigebant & dilatata

cura-

euratione tumuerant. Adhuc tamen, ne Reginam & milites terreret, in dissimulatione durauit, nihil aliud profatus, quam aliquantulum quietis fessa labore membra reposcere.

Ibat ergo ad Regiam, comitante Hyanisbe, & militum multis in eo adhuc quo pugnauerant habitu latus vtriusque stipantibus. Sed nondum vestibulum subibant, cum à Sardis adesse legatos nunciatum est. Quippe Sardi nec viuum à se Regem esse protectum, nec mortuo saltem habitum honorem, vt in maiorum tumulis condi posset, impatienter dolebant. Timor inde inter illos vulgatus est, ne captiuo cadaueri hostis illuderet. Igitur in ipso tumultu, quatuor Optimates magis suo quam communi consilio, re tamen cum præcipuorum aliquot breuiter pensata, sumpsere legationis infulas, & omnium Sardorum nomine Lixam venerunt. Hos vero, Regina annuente, Poliarchus venire, & dicere statim iussit in ipso regiæ vestibulo, quasi contemnendam legationem non serio, aut per ocium, & in cultu dignitatis, sed tumultuarie in via auditurus. Vnus erat legatorum cui cæteri communem orationem mandauerant. Is conuenientissimo sermone Poliarchum monebat, vt clementer fortuna vteretur, neu contemneret tanquam victos Sardiniæ deos, aut etiam suos, duriori in hostem occisum lege offenderet. Venisse se repetituros Regis corpus. Ignobilia etiam esse odia quæ vltra mortem procedunt, nec disparis laudis fore & vitam extorsisse pugnâti, & iam victo indulgere. Meminisset Raditobanem regii ordinis reuerentia saltem à tumulo non arcendum. Si Theseum imitaretur, ne insepultos hostis manes pateretur errare:

Sin esset Achilles, contra auro vile non fore genti Sardorum Principis sui corpus. Ad extremum addidit preces, & inter viriles gemitus perorauit. Poliarchus contēptim ad eorū monita respondit, se eundem genium, deosq; eosdem in consilio habiturum ad regendam victoriam, quos ad comparandā habuisset. Cæterum iis qui mori scelere meruissent, ne quietam quidem mortem esse debere. Nisi forte & dii, quos illi toties appellabant, defunctorum vmbris parcunt. Horrere omnium memoriam ad Radirobanis flagitium, qui captato tempore sanctissima cum Hyanisbe fœdera violauisset. Denique (inquit) scitote mei iuris non esse quod petitis. Reginæ arbitrium est, sæuire an misereri malit. Huic enim pugnauimus, huius cum cætera victoria Radirobanes vester est. His auditis, Legati, iam cœpto diffidentes, vertebantur ad Reginam. At illa abnuebat vsurpare licentiam quam Poliarchus suo sanguine fecerat. Diu ergo altercati vter ferret sententiam, seipsos & legatos suspenderunt. Sed in Poliarcho vulnerū dolor moram nō ferebat: sciebatq; præterea præsentibus maxime nec diu libratis beneficiis candidæ liberalitatis geniū inesse. Itaq; vrgenti Reginæ, vt ipse aut absolueret legatos, aut in alium diē differret; Intelligo, inquit, ô Domina, quid sensus tibi sit. Nam si pro acceptis iniuriis vlcisci cadauer velles, ipsa palam imputares hanc seueritatē tibi. Nunc præterquā quod es misericors, vis liberalitatis authorē me videri quam promis in Sardos. Tollant sane, si sic iubes, inutile cadauer impii Regis, flammisq; non sensurum imponant, quæ viuentem melius excepissent. Certe, inquit Hyanisbe, & intelligant nullas hic esse Thebas, &

Poliar-

Poliarchum viciſſe, nõ Creontem: Cum autem ſepulto epigramma facient, meminerint inter illius victorias, hanc ciuitatem bis ab ipſo intratam.

Hæc modico riſu locuta à legatis auertitur, quibus ex Poliarchi imperio redditum corpus eſt, vt erat, armatura ſpoliatum. Ipſe tandem perfunctus publicis curis, nec amplius ingredi valens, inter ſuorum manus peruenit in thalamum: vixque moratus dum lorica laxaretur in ſtratum ſe coniecit. Quamquam medicos ſecum aduexerat, memor tamen in Hyaniſbæ aula celebres eſſe, ſibique, cum à piratis læſus illic ægrotauiſſet, perſpectos, voluit eos quoque aduocari. Admoti igitur duo Galli totidemque ex Mauris, expectatione profundius læſum, mutuo inter ſe terrore muſſabant. Præcipui periculi vulnus erat in latus deſidens, & explorantibus dubium an receptum in vitalia eſſet. Sub hæc percunctanti Reginæ quid ſentirent, clam referunt, eſſe in incerto Regis ſalutem. Illa prudenti diſſimulatione rem tegi mandauit, ne qui motus in ſuis aut hoſtium caſtris exiſterent. Tum ampliſſima pollicitatione medicos adhortata, ne quid fidei aut artis omitterent, ipſa dum nudantur, dum explorantur vulnera, adeſſe ac videre ſuſtinuit. Multum cruoris effluxerat (nam & ſtatim ac in thorum procubuit, ex omnibus vulneribus proruperat vis ſanguinis) lenteque nec æquali venarum pulſu, manus ſæpe tentata peritos terrebat. Medicis itaque operam certatim promentibus, vnus illorum, Afer, Themiſon nomine, oris propemodum temnendi, ſtaturæq; breuiſſimæ, cæterum arte ſua, & euentu conſiliorum conſpicuus; Nihil agimus, inquit. Aliam mortem Regi timeo, quam quæ iſtis

vulnerum meatibus sese insinuet. Neque enim putemus quicquid sanguinis ferro tactum est, & loco dimotum, ab corpore effluxisse. Sed & omnis cruor in venis nimio motu extra temperiem cum sua fæce efferbuit: Coibit igitur adhuc calidus, turbatusque, in opacam saniem, & occupatis costis spirandi libertatẽ, & mox vitam, ni cauemus, eripiet. Quid, inquies, remedii? Non aliud quam vt regiam in lacerto venam soluamus. Ita laxato sanguini turbatio adimetur quæ in tabem se cogeret. Omnes ad hanc vocem horrebant. Nam qua manu, quave audacia, exhausto corpori, vitæque vix in tantillo sanguine hærenti, adhuc aliquid eriperent? Vicit tamen medici asseueratio, cum non aliter viuere posse. Delibauere itaque venam, tristissima expectatione multorum. Singula deinde vulnera propriis remediis fouerunt, quietique relictum vetuere vllo tumultu vllove negotio in eam noctem solicitari. Neque tamen Hyanisbæ persuasum est vt abiret. Haud procul à thoro in hemicyclo acquiescens, accedebat identidem ad iacentem, nunc verita ne is defecisset, & anxie legens anhelitum, nunc seruorum sedulitatem præuertens, & omnia officia exhibens vix scienti à quo tam prolixe iuuaretur.

Vix demum Hyanisbe, vrgentibus suis, & deficiente iam nocte, secessit in thalamum suum. Necdum multum somni ceperat, cum Principum concursu excitatur, simul gestantium gratulari, simul quid in re noua fieri ipsa vellet quærentium. Quippe cum in Sardorum castris tota nocte aliquid tumultus auditum esset, primo mane nec eorum visebantur in flumine naues, nec quicquam circa vallum aut custodiæ erat, aut omnino frequentiæ,

Missi

Missi deinde à Micipsa qui solitudinem explorarent, retulerunt Sardos abiisse, & pretiosiora contentos auehere, non pauca reliquisse victoribus. Liquidiori simul luce extrema profugientium classis conspecta est. Amisso enim Rege, expers consilij cum cæteris purpuratis Virtiganes, non desperauerat modo victoriam (nam cui vincerent, vel cuius auspicio, nihil vnum aut velle, aut timere iam adacti?) Sed & ferociam hostium illo aggere sisti posse diffiderat. Præterea ciuilibus malis exercenda Sardinia armatos reuocabat. Duo enim post Radirobanem erant qui sceptrum deposcerent, ex duobus Radirobanis patruis geniti: quorum vnus Harsicora, ex iuniori natus, sed senior, suæ ætatis rationem volebat haberi: Alter Cornius dicebatur, nec suum nascendi ordinem, sed parentis referebat. Tot malorum præsagia, cum preterea militem spes, & alacritas defecisset, ducibus persuaserunt, vt sine classico spargi per castra imperium iuberent colligendi subito vasa, & Afris insciis soluendi ex littore.

Hanc fœlicitatem nunciaturi Reginæ, plurimi Optimatum conuenerant, qua audita; Vtinam, inquit, hac lætitia frui possit, qui eã nobis peperit. Vtinam, Poliarche, non sim de te impensius dolitura, quam de hostium clade nunc gaudeo. Simul intra Poliarchi limen processit, paucissimis matronarum & Procerum comitata. Languebat ille, vigiliæ & sopori medius, inter omnes ægritudinis summæ notas. Gemitum tamen, questuumve solatiũ nulli dolores expresserant. Eadem maiestatis constantia quæ valenti adfuerat, pene pereuntem comitabatur, Vox quidem debilior erat, nec quæ accipi,

nisi à proximis, posset, cumque Reginam vidit; Numquid, Domina, ab hoste turbatum est? Siue sospitem dii me facient, breui vlciscar contumaces, siue vmbra tantum ero, adhuc terrorem iniiciam. Interim permitte rem tuo Micipsæ, & si placet, Gelanoro. Hæc verba, quamquam tenuissimo sono exilia, eo affectu vrgebat, vt in vultu videretur viuidioris coloris aliquid arsisse. At Hyanisbe; Nihil opus, inquit, ô Rex, aliis armis. Nam quis tuæ victoriæ succedere dignus sit? Tu rem heri consummasti, omnium viribus in vno Radirobane excisis. Aufugerunt perduelles turpi noctis auxilio, sociis insepultis, castrorum integro aggere, & præda quã auehere celeritas vetuit diripientibus relicta. Poliarchus ad has voces erectior videbatur, percurrẽte totum corpus sensu successus. Ergo lætitiam vulgi inhiberi non voluit, ad templa, ad litora, ad conuiuia properantis, quamquam adhuc de ipso timeretur, iuberetq; Hyanisbe differri publicam lætitiam, donec illam sua valetudine auxisset. Totam Lixam vana ambitio exhausit castra hostilia intrandi, & de summo littore deuouendi abeuntes. De spoliis deinde rixari, vt vix diis Regibusque seruarentur primitiæ.

Cum vero attrectanda fuerunt vulnera Poliarchi, nouandaque remedia; Principes amicorum circumstetere lectum, à medicorum vultu miserrime pendentes. Aderat medicus qui pridie sanguinẽ mitti iusserat. Is fasciam quæ circa grauissimum vulnerum erat resoluit. Nõdum enim medicina trifariam erat secta. sed iidem de morbo sententiam dicebant, diluebantque remedia, & manus ægris membris, aut sauciis admouebãt. Tunc vero visum

instat

instar prodigij, iam saniem in pus ematuruisse. O deorũ munus! exclamat Themison; Reddite quicquid debetis cœlo, si qui pro salute Regis vouistis. Nunquam ego ad hunc diem tam certa ac subita salutis indicia vidi. Abest febris; non modo vulnera non ardent, sed tanquam in mitigatis tempore plagis pars syncera quicquid emortuum est segregat, resoluitque. Omnes tanquam ex adyto oraculum esset, illas voces acceperunt. Amentes gaudio hi lachrymas mittebant, hi proximos amplectebantur. Deciderunt & in pauimentum multi, Apollini, & Æsculapio, & Hygiæ, commendantes inceptum beneficium. Nemo tamen Reginæ animum æquabat. Cœlesti Punicæ hecatombem vouit, & ludos, cœpitque bona fide tunc primum percipere victoriæ voluptatem. Publice quoque tridui vacationem hilarior pietas fecit. Poëma Nicopompi quod Soteria dixit, quamquam multo post conditum (quippe rem sero in Sicilia absens resciuit) tamen operæ precium hic referri, quia, tanquam adfuisset, subitam celebrat præsentemque lætitiam.

Viuet iô. Quid se, velut acceptura merentem,
Angusto vacui stipant iam limite cœli
Astra, vel Elysii sperant hæc gaudia manes?
Viuet, & humanas multum dignabitur oras
Sceptrigerum eques regius Regum, qui cæde tyranni,
Gallica Sardois celebrauit robora fastis.
Qua Stygiis limes niueus discriminat aruis
Insontes animas, nullique adeunda virescunt
Supplicio nemorum late conuexa piorum,
Belligeri errabant manes, quos inclyta virtus
Exemit pœnis, & tuta ad flumina Lethes

Pandere quæ vitæ series, quo funere raptus,
Quid meritos portet suprema ad Tartara manes,
Incepit nondum deiectus, & improba mouit
Ora memor regni. Tristes siluere cauernæ,
Atque audituras voluit Styx mollius vndas.
Si qua Radirobanis nomen fortuna sub vmbras
Attulerat (certe hostiles huc sæpe cateruas
Egi, & rumpentes lassaui stamina Parcas)
Ille ego Sardoa modo formidabilis Aula
Aduenio. Me gens certis Balearica fundis,
Me Ligures timuere. Sed ô quid inutile iactem
Robur, & armatis insignia castra maniplis,
Si nulla extincto superest reuerentia sceptro,
Et virtus hîc sola valet? Quid me vrget Enyo?
Horrentes differ stimulos. En sponte profabor.
Heu nimium fisus regnis, meque inter amica
Fortunæ obsequia, & primæui sanguinis annos,
Mortalem oblitus, non fas, aut iura colebam,
Non Superos. Deus ipse mihi, frangique voluntas
Nescia: Tum merita nusquam mens conscia famæ,
Nec fidi comites, vilisque ad singula plausus.
Quid memorem Siculo meditatos littore raptus,
Quid Libycas acies, & nullo in limite vota?
Cum subito mihi sæua dies, inimicaque fata,
Vltoresque dei. Simul his suspiria duxit:
Et siluit. Sed plura ferox tunc poscere Minos,
Quæ sæua fortuna necis (proh triste superbis
Supplicium!) & quantis victor se tollat in armis.
Ille, inquit, quo se iactauit Gallia Rege,
Cui non fama prior, cui non certauerit ætas
Vlla Patrum, non me ille tamen non mortis inulta
Deiecit fatis. Sensit quoque mutua ferro
Vulnera, & hi raptum tarde emisere lacerti.

Nunc

Nunc iacet exanguis victor, lucemque supremo
(Sic reor) obtutu quærit. Proh numen! & ista
Num prior antra subit? Dixit, liuentia circum
Ora ferens, casi manes ceu quæreret hostis.
Finis erat, iustisque rata sortitibus vrna
Tantaleum ad laticem, & refugi mala pabula rami
Damnatum, anguicomæ raptim abuexere Sorores,
Spargitur Elysiis velox tunc rumor in aruis,
Te Poliarche mori. Toruus sic dixerat hostis,
Sic metuunt sperantque pii, comitemque ducemque
Te cupiunt, spondentque solo meliora relicto.
Quis prior alloquio; quis inanem tangere dextram;
Quis monstrare vias, lucosque, animasque potentum
Heroum, cupidas versat grauis ambitus Vmbras.
Hæc dabit herba thoros, ista sua tempora lauro
Cinget, & hic fessos melius fons abluet artus.
Sic fremit (Hyblæis si Regem abuexerit error
Vallibus, & reducem præmissus nunciet alis
Turba minor) lætum per cerea limina vulgus,
Angustantque fores, paruasque citantia vires
Agmina, stridenti properant se credere cœlo.
Ecce autem cæci rediens per nubila mundi
Castor adest. Tunc forte poli statione relicta
Mutabat cum fratre vices. Et lucidus astro
Se fundebat apex, & habebant tempora flammas:
Purpuraque ex humeris, & vultu Martis imago.
Haud mora decepti sic te descendere Manes
Sic Poliarche putant, longe simul obuia pandunt
Agmina; Ledæi propior cum Numinis arsit
Vultus, & errantes se collegere cateruæ.
Mirantem cinxere tamen, mistisque rogarunt
Vocibus (interea pressis suspensus habenis
Constitit, atque omnes respexit Cyllarus vmbras.)

Dic

Dic age (nam Superis vidisti hæc prælia campis)
Quo regis stant fata loco, quem Gallia nobis
Mœsta dabit, nostrosque subit quo limite campos?
Substitit incertus primum, mox sydere toto
Risit, vt irato si pelleret æquore Castor
Nubila & in lætas descenderet igne carinas.
Audite, ô Manes, vestrisque haud debita lucis
Gaudia frustrato faciles nunc ponite voto,
Ponite. Nec dispar Superos spes nempe fefellit.
Vidi ego pugnantis vultusque, animosque, piumque
Robur, & extremo nutantem in sanguine vitam.
Vidi ego quærentes Superos, qua parte iuberet
Ætheris hanc puris animam concrescere flammis
Iuppiter; Eoo mallet calore cadenti
Credere, perpetua nitidam vel iungeret Vrsa.
Cum pater omnipotens; Non hoc sub tempore, dixit,
Hunc nostro egregium iuuenem dare munus Olympo
Decretum est. Restant terris quæ maxima victor
Bella gerat. Nondum hunc omnis locus, omnis Enyo,
Omnia lustrandi sensere piacula mundi.
Aspice quæ species membris, vt Martia fortis
Bella decet, placidaque tamen non asper oliua est.
O decus! O proles nulli aspernanda deorum,
Atque vtinam concessa mihi! Placata dedisses
Tu mihi tu veniam coniux, huicque vbera paruo,
Candida nec sparso micuisset semita lacte.
Non hæc non vni debentur gaudia sæclo,
Ille diu florens, iuuenisque, diuque senescet.
Longius indulgent Parcæ: Dabit ille nepotes,
Æternam terris sobolem, quæ limite fœlix
Insurget patrio, seniumque his exuat astris.
I, gnate, accelera, læto cui germina succo,
Pæoniaque artes, morbique & vulnera parent,

I precor:

I precor: Arcanos plagis infunde liquores,
Qui superant mortem, qui saucia numina curant,
Siue meus Mauors, Phrygio seu puluere laesa
It Venus, & strictum Tydeida exhorret ad ensem.
Quin & Pergameo paulum se tollat ab angue
Filius, ac Mauros tecum illustrare penates
Approperet solers. Timeat nec fulmina rursus,
Inuidiamque meam: Nunc ô nunc annuo vinci
Fata libens, tanto quocunque immitia Regi.
Sic fatus genitor, Regisque ante ora iacentis
Iam stabat medico circum praecinctus amictu
Phoebus, & occulta purgarat vulnera lympha.
Nunc parcente manu plagarum angustat hiatus,
Nunc sociat gnato plantasque, artesque, manusque,
Et multum ambrosiae venis cessantibus addit.
Protinus exhausto redeunt in pectore vires.
Pallor abit. Sensit Superos noua vita fauentes.
Quare agite ô Sancti manes, celebrate Camoenis
Absentem Elysiis. Teneat seu sydera virtus,
Siue habeat terras, seu vestris incolat vmbris,
Semper chara piis, plaususque & vota meretur.
Finierat Castor. laeto fremuere tumultu
Secura Vmbrarum sedes, vnoque fauore
Et maria, & tellus, & ouans respondit Olympus.

In hunc modum processerunt aliquot dies, nullius tempestatis nouitate notabiles (nam & Poliarchus expectatione celerius vires recipiebat) donec literae quas Arsidae commiserat Argenis, rursus turbulentae fortunae ludos instaurauerunt.

Nam vt Gobryas, Arsidasque, exegere in inopi littore noctem, quo post tempestatem successerat, coeperunt collatis sententiis pensare quo ire, aut quid facere, praestaret. Classem, militesque habebant,

bat t, hanc quassatam egentemque auxilij; integros illos, & desiderio sui Regis flagrantes. Materies illis locis deerat; vasto solo, nec arborum patienti. Vtcunque tamen refectis ratibus, aquam ex fonte, qui, rarum in Africa decus, haud inde procul fluebat, comportant. Sparti quoque copia erat sterilibus in terris, magno ad armamenta auxilio. Iamque aduersi venti ceciderant. Sed quas terras aut quæ maria peterent, ignari quo tempestas egisset Poliarchum? Incertos animos explicuit tandem Arsidas, qui Gobryam his verbis secreto compellauit. Nimia silentij fides nunc criminis instar esset, ô Gobrya, si aut tu Regis tui consilia sic apud me taceres, aut ego legationis meæ summam à te auerterem, vt communi consilio non possemus nobis ipsis, dominisque consulere. Quid autem interest, quod iam inuicem scimus superstitioso inanique silentio dissimulare? Age, Gobrya, nonne in Siciliam nauigat ista classis? Tum Gobryas illa libertatê erectus; Tu vero, Arsida, inquit, nonne ab Argenide ad Poliarchum venis? Vtroque fatente, arctoque complexu sanciente nouam fidem, simplicius inter se ad reliquæ consultationis ordinem secesserunt. Monebat Gobryas paucissimos ex ducibus esse quibus Poliarchus hoc petendæ Siciliæ prodidisset consilium, cæteros falli longioris expeditionis specie. Cęterum sibi maxime vni, omnia Regem familiarissime monstrauisse; Promissas Argenidis nuptias hoc exercitu vindicandas, tam aduersus nescio quas Siciliæ leges Gallicam affinitatem prohibentes, quam in Regem Sardiniæ, intempestiuũ & grauem Virgini procum. Tunc Arsidas, discessisse ex Sicilia quidem Sardos, sed atrociori fluctu inun-

inundare salutem Poliarchi atque Argenidis. Esse enim nescio quem Archombrotum, cui filiam Meleander despondisset. Solis Gallorum armis posse hoc nefas præuerti. Properet in Siciliam Gobryas cum copiis illis. Id solatium Argenidi fore, vt securior maiora expectet auxilia, aut si necessitas non patietur moram, cum eadem classe profugiat. Sed & Poliarchum anticipata diligentia, aut illic iam esse, aut statim adfuturum. Quod si, inquit, aderis prior, finges cursum destinatum in Græciam, missoque præcone, flagitabis à Meleandro, vt in anchoris liceat stare, donec socios quos tempestas diuulsit in vnam classem exceperis. Dabo autem ad Argenidē literas, sed quas ipse scilicet reddas. Colloquendi rationem res locusque, & tua industria aperiet. Huic si obsequeris, scis quanto apud Regē tibi honori futurum sit. Hîc Gobryas; Amplector tuam fidem, solertiamque, mi Arsida. Sed cur nobis in patriam te comitem non præbes? Posses vtcunq; meum aduentum conciliare Meleandro, & hercule me ad Argenidē duceres. Imo, inquit, Arsidas, si tibi videbitur, mihi triremē relinques. Hac ego pererrabo Africæ littora, vt si qua Rex vester tempestate eiectus est, litteræ mihi commissæ non pereant, & ipse præterea me referēte intelligat quo loco in Sicilia res eius reliquerim.

Postquam ita conuenit, Arsidas accepta triremi, quæ velox, maris oras legentibus commoda erat, destinatam nauigationem exorsus est. Gobryas autem cum nauigiis quindecim, in quibus præter nautas, classiarij bis mille & ducenti merebant, in Siciliam cursum instituit. Nec distulerunt operam venti, non quidem à puppe propitij, sed ita dispen-

sati

flati[illegible] Occidente, vt & ab Africâ Siciliam, & ab Siciliâ Africam petentium obliqua vela impellerent. Quippe eodem tempore Archombrotum fata vehere properabant in Africam, cum egregiâ hominum manu, nauibusq; omni ad bellum commeatu quantum siuit festinatio, instructis. Is enim literas matris per seruum mature acceperat, quibus illa monebat in exitium Africæ Radirobanem armari, nuptiasque iure materno differebat, donec in Africam transmisisset, consociassetque cum ipsa consilia. Quanquam gemino motu pene mês Archombroto submota est, indignatione in Sardos, & dilatarum nuptiarum dolore; tamen tota Africa amori cedebat, ardentiusque agitabat cur matri placeret tamdiu se torqueri, quam quibus auxiliis hostem à patriâ arceret. Quid Meleander deinde cogitaret, quidve Argenis? quoties ingrata mora res perdidit, & indignata est non statim admitti fœlicitas? Sic turgens, duramque sæpius matrem tacitis intra se questibus accusans, breue mitigando animo tempus sumpsit. Inde prima dolendi furendiq; nube consumpta, conatus in Radirobanem vertere quicquid ira suggesserat, ad Meleandrum iuit; illique his verbis locutus est. Vtinam meum genus (Rex) professus ante essem, cum me Siciliȩ grauem & incommodum esse aliena iniuria non cogebat. Nunc simul & indicium generis mei facio, & asserendæ dignitati efflagito vestra auxilia. Hyanisbe Mauritaniæ Regina mater mea est. Ea literis significauit imminere formodolosum sibi & Mauritaniæ hostem. Quanquã in regni discrimine moueri debeo, plus tamen abominor ipsum matris periculum. Iram præterea geminat mali author. Ille

ſcilicet Radirobanes, ille latro, quem in tuum & Argenidis caput graſſantem hinc fata depulerunt, rurſus muliebrem prædam petit. Nec ab eo timerem Mauritaniæ meç; niſi quod imparatam aggreditur. Ibo igitur; &, ſi in generum placeo, ſuccinctus tuis viribus; Addamq; Radirobanem Lycogenis fatis. Et Sardinia Mauritaniæ ſeruiet, Mauritania vero Siciliæ. Nam cur ante hoc bellum nuptias faciamus, in quibus inſtantia arma, & incerti euentus, ſincera gaudia eſſe non ſiuerint? Si vincemus, pulcher erit hymenæus pompa triumphi: Sin aliter fata ſtatuunt, nolo paucorum dierum maritum Argenidi eſſe.

His auditis, non pauciora quam quæ Archombrotum agitauerant mouerunt Meleandrum: Simul audire quod Archombrotus erat Hyanisbes filius; ſimul in Radirobanem peti auxilium; ſimul nuptiis filiæ quas tantopere vrgebat, iniici moram. Tot cogitationum velut agmine plenus, in gaudiũ mœroremque anceps erat. Archombrotum tamen imprimis amplexus eſt, audito Mauritaniæ nomine chariorem. Diues regio, & olim hoſpita Meleandro, commendabat tantarum opum iuuenem iam antea indolis virtute chariſſimum. Deinde in inſignem pietatem referebat, quod ille aſſerendæ parenti nuptias poſthaberet; ignarus hanc in feruido iuuene, & adacto matris imperiis, non ſpontaneam eſſe virtutem. Radirobanem vero acerrimũ ſibi hoſtem ſciebat; & in lucro ducebat cum eo potius apud Mauros quam in Sicilia ſua decernere. Regni quoque periculũ quod ad Archombrotum ſpectabat, & ipſius Archombroti gratia eiuſmodi beneficio occupanda, facile impulerunt animũ ad armorum

studiorum consilia. Ergo in bellum societate promissa; iam illum, vt Reginæ filium magnificentius cultum, nihil amplius dissimulabat se generum optare. Gratulatus quoque filiæ est, quod nuptura clarissimo Principi esset. Quæ omnia sic Argenis accipiebat, vt fati sibi exitium maturantis præsagia: vno tamen hoc læta quod inducias ei dabat expeditio Archombroti in Africam. O turbida mortalium consilia! Iam occulte Radirobani Argenis fauebat; is illi placebat hoc in Africā bello; huius impetum commendabat Numinibus: non tam vt vinceret, q̃ aut ne vinceretur, aut in mutua clade.

Vbi vero vulgatum est, Argenidis cū Archombroto nuptias solo bello differri quod in Mauritania instabat, haud mora omnium ordinum primos ad eius limina ambitio adegit. Arma certatim, equos, nauigia ornabant. Nemo erat in patricia iuuentute qui non offerret operam, sumptuque ad bellum, & maturandæ profectionis acri hortatu, nouo Principi se probaret. Ea Argenidi tristissima erant: ad quam multi præterea veniebant gratulatum quod Mauritaniam suo sceptro coniungeret: etiam laudibus efferentes Archombrotum, eique propitios deos, & breuem in Siciliam reditum incommodissima humanitate optantes. Nec Poëtæ defuerunt tam publico argumento: quorum vnus opera Timocleæ, iam olim sibi familiaris, ad Argenidem peruenit, & muneris sui ignarus porrexit hos versus indignanti.

Instat Hymen, totisque parat connubia votis;
Instat Hymen: Sed tu cupidum succendere castas
Nunc prohibes Gradiue faces. O dure, tuisque
Sæuior Odrysiis, sic nostra in gaudia pugnas,

Et sancto gemitum ferus internectis amori?
Quid queror inuidiam Superum? Sunt ista fauentis
Signa deæ, Paphias fumant cui thura per aras.
Illa coronatis genialem auctura triumphis
Lætitiam, differt auidas paulum improba flammas,
Extimulatque mora; Ceu parua aspergine lymphæ
Grandior exurgit, læsusque irascitur ignis.
Nunc age Threicios molire per ardua currus,
Armipotens, Libycaque petens discrimina pugnæ;
Hunc Regem, ceu tu Superos fortissimus inter,
Sic hominum primum, magna tege numine dextra.
Vos quoque (Sicaniâ thalamos dum mater in Aulâ
Apparat, & similes miratur Cypria vultus)
Ite leues pueri; bellum vocat; ite per auras;
Et vos arma decent, nec frustra tenditis arcum;
Ite Cupidinei cœtus. Sed parcite telis,
Inq; feros vester potius stet vitricus hostes.
Victores Libycâ postquam remeabitis orâ,
Gratior hic vestras vacuabit pugna pharetras.

Et Archombrotum quidem ab amandi dolendiq; anxiis curis nonnihil reuocabat hæc præsens armorum intentio. Nunc ille laudare, nunc acuere suorum studia; videre in armis præludentes vero discrimini; instituere qui commeatibus, qui telis, qui nauigiis prouiderent. Auxilii enim non vis modo, sed gratia, celeritate constabat; vt sentiret Hyanisbe, & intelligeret Argenis, quam strenuus esset. Intra paucissimos dies, parata in anchoris stetit classis triginta triremium. Minora nauigia viginti, ad armamenta, & varios vsus, comitabantur.

Meleander fidum hominem, & negotiorum vsu exercitum, addere Archombroto haud imperite cogitauit, tanquam ad Hyanisbem legatum. Ita enim

enim rescire se posse, quicquid non hostis modo, sed ipsa cum filio Hyanisbe moliretur. Vices rerum, & experientia regnandi, multam solertiam capaci animo impresserant. Nullam tamen suorum negotiorum partem cautius exigebat quam delectum eorum quibus ad exteros Reges aut populos legationem concrederet. Reputans illos venarum instar esse; quę pro suo habitu, occultam salutis aut morbi vim ex diuerso tractu terrarum inspirarent in patriam. Erat expertus, cum illi se prius quam dominum fidemque respiciunt, rem patriæ, dignitatem, consilia, aut silendo, aut annuendo prodi. Cum autem turbulenti impetu animi, aut imperitia superba laborant; hinc quidem asperius obloquendo, illinc vero renunciando deteriora, sæpe turbas concitare quæ superfluæ initio, ex mutua contentione, & subinde crescentibus causis, in necessarios motus exæstuent. Pone deniq; (aiebat) eos esse æquabiles; At nisi ingenii vigor accedit, & conscius fraudum quæ in illos parabuntur; non modo non consilia gentium deprehendēt ad quas legati sunt; sed simulatione & quodam obsequio capti, dominos quoque suos, nihil verum aut exactum referentes, pessima simplicitate decipient. Præter hæc, curabat Meleander vt genio Regis aut populi quem adiri oportebat, commodissimus esset orator. haud ignarus consortio morum ad familiaritatis suauitatem plurimum procedere, & ægre mortales cauere ab iis quos amant. Inter has artes magis anxie pensabat, quos sic dimitteret ad Reges exploratum, quam quibus præcipuas imperii in sua Sicilia traderet. Nec aut amicitias, aut familiarum commendationem sequutus, etiam so-

lebat irasci, si quis auderet sic dubio pendenti ... necessarios suos aut affines obiicere.

Tunc vero impensius deliberabat, ecquem sibi quam Archombroto futuro Principi fideliorem eligeret. Biduum tacita consultatio extraxit: & denique sedit rem mandare Timonidi, cui ad se vocato ita loquutus est. Si esses edocendus quam curam, quamque fidem legati nomen velit, non ego te impari onere opprimerem. Volo te in Africam cum Archombroto proficisci, & meo nomine salutare Hyanisbem: apud eam deinde hærere, donec à me successorem accipies. Quæ illi Reginæ de bello, de filio, de affinitate nuncies, te hodie Cleobulus docebit. Vnum ipse admoneo, ne cuiusquã gratiam meæ anteferas. Quid illic agatur: quid velint, aut possint, ne peperceris referre. Nec time ne hæc fides tibi periculosa sit, si quid scribas quod hi nolint quos lædere nolles. Diu est enim quod silere perdidici. Timonides non lætior fuit accepta dignitate, quam de scopulis qui in eo cursu latebãt solicitus: Sciebat (nam Arsidæ & Nicopompo erat familiarissimus) Archombrotum Argenidi non placere. An hanc autem obiret prouinciam gratus vtrique? Quod si alterutri in odium veniret credebat mansuram offensæ memoriam multo altius in illo quam gratiæ in illo quem iuuisset. Sic igitur Regi; Nec dubito de silẽtii tui fide, Rex: nec arbitror commissuram Hyanisbem, aut Mauros, vt quidquam nunciem quod tegi oporteat. Sed fortuna varia est, sed tempus, sed homines; deniq; estis Reges. Si quid tale occurret, nõ tantum in tua, sed & Cleobuli manu, fata vtiq; mea erunt: ad quẽ (vtpote Præfectum secretorum) legatos destinare

literas

literas suas iubes. Et de tanti hominis fide anxius non sum: Sed quid si alteri hanc literarum præfecturam mandabis? quid si vicariis suis ipse? Vt non hæc fiant: at hoc ipsum nimis supplicii mihi erit, posse contingere. Tum Rex. Non iniusti (inquit) hi metus: Verum si qua eiusmodi erunt scriptis mihi ipsi literis omnia secure commiseris. At Timonides. Scilicet insolentiam ad te scribendi omnes suspectam non habebunt? Aut non inuidiosum mihi apud Cleobulum, si tanquam damnata eius fide, suo muneri, & integritati sic detraho?

Perplexus ad hæc verba Meleander cœpit solus spatiari, ratus, quæ Timonides tanquã pro se attulerat, ad Regum ipsorum salutem pertinere. Tunc vero potestatem Præfecti secretorum animo voluens, non sine horrore cogitabat quantum ille acceptis legatorum literis posset. Tanquam arbitrum rerum, nihil hunc magis quam quod placet Principi referre. In hac vero libertate, quas cum exteris amicitias si velit, non obruat; aut iniurias atq; fraudes præcorruptus non mulceat? Quod si perfidiam quæ argui possit, prudenti scelere vitabit: at ipsa negotia narrando torquere, verbisque premere, aut eleuare omnia poterit: tanquam hoc quoque orator mandauisset. Ita simul & eadem & diuersissima erunt, quæ illi Præfecto legatus, & Regi ille tradet. Paruo momento deflecti aut intendi negotia possunt: & ex supercilio aut remissione dicentis, subitam efformamus, & maxime efficacem, in mentibus imaginem rerum quas primum audimus. Tantæ quoque potentiæ viros clam vicini Principes solent vel muneribus aggredi, vel, quod valentissimum ambiendi genus est, arcana fa-

miliaritate, pene tanquam æquales sic colere, vt vix intelligant se solicitari ad turpissimam seruitutem. Si igitur his machinis aut omnino concesserint, aut debilitatam saltem fidem, non opponent illius Principis consiliis quem illicito fœdere sic amabunt; idque apud exteros legatus persentiscet; quę Regis cōmonendi sit ratio? Huic scilicet quem accusat literas mittet? hunc iubebit sua crimina ferre ad Regem? hunc seipsum acerrima accusatione proscribere? Nempe hoc infrequens; dices; Nec deesse alios Optimates, per quos scilicet tunc legatus ferat ad Regem proditionis indicium. Imo vero ardua erit tantæ accusationis prouincia (in qua scilicet aut actorem aut reum perire necesse est;) si illam hominibus credideris, qui vt sint secretissimi ac pene vt taceant, adhuc nimis loquuntur, ac non potius codicillis insontibus, mutis, sui expertibus; quos Rex vnus & legat & premat: Quid si preterea tectiora aut minora scelera erunt, aut de quib. ipse legatus addubitet? An inuidiosissima delatione violanda tunc fama Præfecti secretorum, delectis hominibus qui hunc apud Regē insimulent? Nulla pax rebus, nulla dignitati securitas. Et sæpe legatus tantis inimicitiis posthabebit officium. Sed vt eiusmodi Præfecto fides & probitas insit; at saltem, quod sæpe fit, si in gerendis rebus dissentiet legatus ab illius sententia, & quid ipse censeat referre Regi volet; quî hoc fiat, si per hunc solum sensus suos Regi ostendit? Non enim in se pugnabit iste Præfectus: non se deferet, non fouebit aduersa, legatum odisse pronior, quam sensus illius Principi commendare.

Melander cum hæc omnia eius animo nec cogitans

gitans subiecisset Timonides, agitare solum cœpit de remediis in illa discrimina. Erat quidem tanta virtus Cleobuli, vt in eo non hæreret suspicio; Sed ordinare non tantum in præsens, verum ipsis nepotibus rempublicam Reges debent; & ineptissimi in vnius hominis virtutem cultus & admirationis est, publicum munus si quo ille fungitur multiplici liberaque potestate attollere; quasi fatale sit vt ea semper dignitas cadat in probos; cum potius armatura sit viribus suis temeritatem eorum qui ambitu vel errore in eam succedent. Secum ergo constituit anxie legatis præcipere, vt quoties isti Præfecto scribent, ad Regem etiam destinent codicillos; non prolixos illos quidem, nec graues negotiis; nisi occurrant quæ non interposita alterius fide nunciare præstiterit. Hac arte, nec laboraturũ Regem breuium literarum, & plerumque non seriarum, lectione; ignarumque Præfectum quid illic scriptum sit, bona vtique fide quæ ipsi legatus mandauerit, quæque senserit, relaturum. Sed & hunc quoque præter legati inuidiam accusari improuidum posse, non suspecta illius ad Regem literarum frequentia. Ea autem sic demum processura, si Rex tanquam salutis aliquod pignus, acceptas epistolas continuo leget, & ceterorum omniũ oculis sancte subducat. Ita enim & legatis in securo futuram libertatem; & neminem resciturum seria an quotidiana perscripserint; quo Regi magis in integro, dissimulandi consulendiq; potestas sit.

Sed instituenda hæc sensim, & propemodum non sentiente Cleobulo: & auspicandi pulcherrimam rationem offerri hoc discessu Archombroti; quasi daret suo in eũ amori, vt de ipsius valetudine

iuberet Timonidem destinatis ad se literis nunciare. Clam igitur Timonidi imperat, vt si quæ essent soli Regi perferenda, vni sibi concrederet, & ne suspiciosæ literæ essent, si rarius & veluti extra ordinem mitterentur, scriberet non Cleobulo quam sibi frequentius. His præceptis ornatum dimisit; cumque paulo post adesset Cleobulus, rursus inueni imperauit, quam sępissime scribere, nec Cleobulo modo sed sibi, de valetudine successuque Archombroti; Paria facturus vt quisque ab eo legatus mitteretur ad exteros: donec mos ipso legatorum ambitu conualuisset, amantium hoc per literas maioris dignitatis cum Rege consortium.

Omnibus ad nauigationem maturis, cum Archombrotus salutaret Argenidem, discessumque excusaret: illud quoque miserrimam virginem torsit, quod is nec dum sentiret se despici; Et ipsa sui amoris opinione inimicum auxisset tot opibus, tot studiis Siculorum. Fastidiose ergo respondit, probare se quod ad matrem rediret. Nemini enim melius quam domi suæ esse. Tetigit Archombrotū non perplexa verborum acerbitas: quam dicentis species & austeritas augebat. Sed nec questus, nec iurgia, tempus aut locus ferebant. Potius veluti nō sensisset se ad exilium inuitari, respondit, sanctiorem patriam, & cui plus deberet, illam videri, quæ dominæ, quam quæ sibi primam lucem infuderat. Dum hæc loquitur, interuenit Meleander, quo conspecto remisit Argenis de rigore verborum, refecitque inuita Archombrotum: Qui postquam litauit in arena, cum omni exercitu subiit mare: Satis loquutus Proceribus qui in eadem triremi vehebantur: secessit tanquam acquieturus, & animum

mutis lacessentibus curis aperuit. Nam Argenidis sermo turbulentissime in mentem redierat. Quid vero excitasset hanc in virgine crudelitatem? Pene ridicule admonuisse quietis domesticæ, an erat improperantis quod omnino abibat, an simpliciter sua fœdera aspernantis? Sub hæc reputans quicquid antea ab Argenide aut mite aut seuerum acceperat, vix regebat molestissimam metuendi sperandique discordiam. Quod præterea Aruspex in littore significauerat, numina nauigationi annuere; ô dolor! an sic intelligendum, vt dii interdicerent reditum, prosperis sed veluti fatalibus ventis discessum vrgentes? Hæc & similia dolendi argumenta congerentem, vrebat maxime Poliarchi memoria; de quo, præter antiquas suspiciones quæ iam æmulationi suffecerant, quicquid erat à Selenissa retectum fama gliscente cognouerat. Inter eiusmodi cogitationes acerbitate plenissimas, suspenso iuueni, suisque doloribus nimia contemplatione indulgenti, dabat vtique fiduciam Meleander, amore in ipsum præcipuus, & nuptiarum cõciliator. Sed q̃d suarũ rerũ displicebat Argenidi? aut potius quis puellæ tantopere alius placebat? Ille nempe Poliarchus; Quem, ô, inquit, si mihi fata obuium dabunt, quanto lubentius quam ipsum Radirobanem, hac manu, hoc ferro, de amore atque vita deiiciam! Et vero meretur odio meo oppetere tot malorum mihi author, ac virgini; quam nisi carminibus teneret, ego tam claro sanguine, tam opulento regno, tot amoris indiciis, ac etiam (fas sit tacite cogitare) non ignobili fortitudinis exemplo, flexissem. Sed illum sua obscuritate tutum vnde quæram,

aut

aut quo persequar? Nisi esset hac spe minor quam improbe concipit, non tamdiu abesset; aut vbique secretus fugeret cōscientiam Meleandri. Heu mihi! sed & si occurret patebitq; iræ meæ: & ea forsitan quam meditor vltione iam dubiam virginis mentem peius à me auerterim. Imo certus sum vitam illius mihi obstare; An item sit obstitura mors viderint dii. Certe nec de mortuo quicquam sperare ipsa poterit; & sciet vtique fortissimum fuisse qui vicerit.

Sic apud se digerebat Archombrotus male sana consilia, interdumque dolebat, quod Poliarcho olim amico sic irasci cogeretur. Nondum vero ab illius oculis Siciliam venti remouerant, cum Gobryas haud procul Syracusis anchoras iecit; missoque ad terram præcone vbi Rex degeret quæsiuit; Cumque audisset imminentem pelago arcem, quę Epeircte dicebatur, ab illo tunc incoli, ipse vnica triremi Syracusas concessit, tanquam commeatuū causa. Misit inde delectos, qui Regi significarent Gallorum magnam classem in Græciam indeque in Asiam nauigantium, tempestatibus sparsam per æquor fuisse. Huius partem in Siculo mari expectare socios, si forte ab errore illuc quoque agerentur. Petere ipsum ducem, vt liceat colloqui Regi. Nam Principis tanti cōspectum, pro maximo tempestatis pretio sibi fore, quæ hæc littora dedisset. Meleander, vt humanitate præcipuus erat, quamuis ambigeret quid Gallorum tanta classis in Græciam vellet, tamen ad colloquium inuitatus non renuit. Venit igitur Gobryas cum amicis seruulisq; omnino viginti: Cui Epeircten intranti obuiam missus Eurymedes, ad se hospitem deduxit; & humanissi-

mani.issimum expertus, haud perfunctorie commendauit Meleandro. Postera die deductus ille ad regiam, sui expectationem, quantam Eurymedes fecerat, facile impleuit: Nisi quod sentiebat Meleander, cum quæreret cui cœpto hanc Gallia classem ornasset, non syncere aut simpliciter responderi. Itaque exploratorem veritus esse, honorarios custodes clam tribuit: qui incautum, nec ratum se timeri, solerter obseruarent.

Sed Gobryam altior cura versabat, qua arte quoue ductore, secreto colloqueretur Argenidi. Memor tandem purpuram, quę nullibi pretiosius fulgorem, quam in Gallia admittit, in nauibus suis esse, ei à Poliarcho præparatam: hanc afferri ad se iubet, tanquam in hospitii gratiam regiæ virgini donum. At illa iam dudum non minoribus curis concussa, secum vehementer quærebat, an sperare auderet has naues à Poliarcho præmissas maiorem comparante exercitum. Sed parumper huic solatio innixa, rursus consuetudine lugendi ad deteriora reuoluta est: vt & ludibrio sibi esset hac tantilla iucunditate spei quam hauserat. Sed quid Arsidas morabatur? cur non procedebant promissa Poliarchi? In ipso, an fortuna, tarditatis causa erat? Exierant destinati menses ad reditum. Ipsa viuebat nō illius auxilio, sed infœlicitate Archombroti, quem in Africam bella vocauerant. Heu in meos luctus, fortis, & sapiens, & dignus amari, Poliarche? cur ego te vidi: cur etiam vna placui quam multiplici morte conficeres? Ego si te nesciissem: hoc quidem ipso vixissem misera: sed saltem nō sensissem. Non deerant toto orbe quas amares fœlicius. Do virtutum tuarum immeritas pœnas, quarum vnaquæq;

me

me diuisam, me fortasse contemptam ad interitum adigit. Heu mihi! quid si & ipse non leuiora iam quereris? quid si dolore quem sentis, & illo quem in me suspicaris, obrutus iaces? timesque præcipue ne tibi potius irata quam fortunæ, in culpam fatorum te trāscribam? Sponsi fœlices quibus vel celeriter successit: vel qui deorum contumaciam & dolos exierunt subita morte!

Sic forte querenti cum iam aliquot dies in aula Gobryas traxisset, nunciauit Eurymedes, hospitem Gallum ei donum afferre purpuram in Gallia tinctam. Non recusauit virgo munus aspicere: hoc ipsum ad commoditatem colloquii à Gobrya subornatum: & maiora quam quæ credebat Eurymedes afferri, pene iam sentiens. Cum ergo intrasset Gobryas, explicuissetque inuidiosam vel Tyriis muricibus mercem, non Argenis satis quæ monstrabantur cernere: non aut loqui composite, aut loquentibus se præbere. Adeo omnes sensus rapuerat trepida expectatio aliquid de Poliarcho audiendi. Parum aberat quin prior interrogaret ignotum. Sed Gobryas illi admotus, cum muneri inspectando intentissimos omnes vidit; voce submissa: Vt, inquit, hoc donum author preciosius faciat: misit ille ad quem Arsidam legauisti. Exciderant ad hoc verbum Argenidi vires: vt ex trepido silentio intelligeret Gobryas altissime tactam esse. Itaque alia quædam publice loquuta, velut muneris gratias haberet, secreto Gobryæ dixit. Quæso te, hospes, hac vespera domi sies. Arcessam te, vbi sublapsa frequentia solitudinem faciet. Sub hæc Gobryas discessit: & ipsa laudare impense inter mulieres cœpit oblati velleris nitorem: precium deinde

deinde augere, & sic loqui Timocleę; Hoc donum simplicis liberalitatis credi vix posset. Facile hospitem censeam Regi aliqua de causa supplicaturum: & hoc munere sibi suffragium meum parare voluisse. Nam & orauit, vt se, vbi otium esset, liberiori colloquio dignarer. Volo hodie hac cura defungi: Vt si quid impetrabile in votis est, operam promittam: Sin latent grauiora, ne supplicem vana spe extraham: & non imparia suæ purpuræ dona remittam discessuro. Haud multo post in hortum secessit: qui forte Meleandro ad venationem profecto infrequens erat. Itaque ipso viridarii secreto admonita, Timocleæ imperauit, vnum ex corporis custodibus mittere ad Gobryam, qui eum ad hortum produceret. Ille Argenidi sibique non defuit: cui vulgaria aliqua percunctanti cum publice respondisset, paulatim veluti lapso ad varia sermone, magisque intenso, secerni à reliquis cœperunt, solique ambulare. Tum Gobryas: O domina, inquit, non Sicilia tantum & Gallia tua, sed quantumcunque in orbe regnorum est digna: ignosce Regi meo quod me priorem vides. Causam moræ ingratissima tempestas facit, quæ cum classe venientem depulit à cursu. Nos quoque eiecti in Africam fuimus: Ego, inquam, & Arsidas, qui pridie tempestatis in me inciderat. Et is quidem per Libyę oras tuum Poliarchum vestigat, legationem obiturus quam mandasti: Isthuc vero nauigaui; siue Rex iam adesset, accessurus exercitui quem maximum ducit: siue adhuc expectaretur, tibi interim traditurus tantillam hanc classem. Etenim tuum nutum simpliciter manemus. Vtere nostro sanguine qua placebit. Scio te solam esse in qua verissime

Rex meus aut despici possit aut coli. Sic loquutus, literas Arsidæ porrigit, in quibus fere eadem quæ ipse memorauerat continebantur: Quibus lectis, vt amor nunquam quietus est; Quid ergo credemus (inquit Argenis) Rege vestro esse factum? Si pepercisset illi tempestas, an credis diligentiorem alium futurum, ex quo de eius aduentu cognoscerem? Hic Gobryas, quanquam & ipse non intactus eo metu, tamen multa congessit, quibus naufragii suspicionem auerteret. Nam nec, inquit, cum vna aut altera naui maria sulcat, naues longæ, & triremes vltra quinquaginta sunt quæ illum comitantur. Etiamsi prætoriam nauim (quod dii non siuerint) tempestas soluisset, an tot nautæ, tot milites, non manus & humeros præberent, quibus charissimus Rex proximo nauigio imponeretur? Sed nec credendum est, aut totam Regis classem obrutam vndis; aut qui cladi superfuissent non iam nobis funebria nunciaturos. Nimio citius quæ obsunt, quam quæ optamus amat fama ignobili gaudio nobis ingerere. Ne iniusto denique metu crudeles nobis simus; respice has triremes quas duco: Iisdem cum rege fluctibus iactatæ sunt. Nullam tamen ex iis tempestas expugnauit. Vel itaq; Regem, in remotiores delatum oras existimo; vel corruptis vi ventorum armamentis iacturam reparare. Neq; enim soli nauigationi, sed & bello exercitum adornat. Intra paucos hos dies, videbis, Regina, feruentem Siciliæ oram fortissimis viris; qui omni studio exprobrarũt hostibus tuis, si quos hic habes quod virtutem apud se genitam indiligentius coluerunt quam nos externi. Erecta consolatione tam magnifica virgo, adhuc tamen de Poliarcho
anxia

an~ia erat. Ardebat præterea Gobryam prolixius percunctari tam de illis quę sciebat, quam de ignotis. Dum enim de Poliarcho loqueret ır, seria ac leuia virtute amoris delectabant. Sed nec tempus sinebat, iam vespera obscurum, nec famili rium cu- ositas inter se quærentium, quid tantum cũ Gallo loqueretur. Rursus igitur suam opem promittenti: Ego, inquit, quid ex re vestri Regis sit, maturius expendam. Tu cum Eurymedis frequens, cui ipsa commendabo amicitiam tu m. Finge autem idoneas causas non recedendi à littore; h sque ego fauebo apud patrem. Facile qu que inibo rationem, qua sæpius ad colloquium meum, & sine suspicione, peruenias.

Hoc dimisso, cum quæreret Timoclea, ecquid ille voluisset; Nihil magnum, inquit, Argenis: nisi forte nondum explicuit animum suum, & primo congressu noluit grauis esse. Laudauit benignitatem hospitii; orauitque vt suarum nauium vna cui suppellectilis pretiosissima insunt, in hunc portum recipiatur, nõ illhic plus biduo hæsura; intra quod tempus quædam tempestate corrupta refici possint. Ad hoc se operam meam apud Regem expetere. Sub hæc verba in cubiculum virgo regreditur; accersitumque ad se Eurymedem iubet agere hospitis curam; quoque solertius falleret; Est, inquit, vt ili xenia parem⁹, saltem iis quæ obtulit nec pretio nec venustate cedentia. Hæc dum quærim⁹, vide ne ad discessum se cõparet. Satis erit breuem ad moram vel dilata venatio, vel promissum spectaculum. Iterum moneo, caue, Eu ymedes, ne improuisus hinc abeat. Ita institutum vbi dimisit, & quietis specie nox dedit ad curas libertatem, tunc

reputare exitus omnes cœpit; tunc ex re consilium capere, fortiusque quam antea, & Reginæ more dolere. Poliarchum, si viuebat, esse venturum, iam ipsa Gobryæ classis, iam Arsidæ literæ certissima ratione monstrabant. Quærenda igitur remedia, quibus illi viuam quoque se seruaret. Sin ille perierat, se demum non victurã. Sed qua ratione, quoue prætextu, Gobryæ classis assideret Siculo littori? Necessarium tamen hoc erat ad ea quæ cogitabat subsidium. Sic enim decreuerat; Si prius rediret Archombrotus, q̃ de Poliarcho quicquam certi esset allatũ, clam fugere ad has naues; & vel inde petere Galliam, vel coacta Siculorum factione abstinere à nuptiis ad quas pater adigeret. Haud incommode tandem ita rem commenta est. Primo mane ad Meleandrum iuit; & Siciliæ solitudinem questa, veteri se dixit, ne Radirobanes, vbi Archõbrotum audisset cum p̃cipuis Insulæ viribus isse in Africam, rursum raptui imminens aut ipse veniret, aut militum in se partem ad improuisum bellum emitteret. Nihil ergo securius, quam Gallos aliquo propitio numine ad se aduectos mercede conducere, qui littorum custodiam agerent; vt si bellum ingrueret, peregrini iactura sanguinis, Sicilia defungeretur periculo. Negotium vnius mensis fore: intra quem possint de Archombroto & Radirobane referri certiora. Et Gallos nõdum (vt audiuerat) ex tempestate ad nauigationem instructos, non ægre tantilli temporis moram addito precio audituros: qui præterea nec tam pauci sunt (inquit) vt iuuare non possint; nec eo numero, vt metui à Siculis debeant, si auxilium in perfidiam mutent. Cũ patrem his verbis permouisset, secreto deinde Cleo-

Cleobulum, & postea Eurymedem vocat. Vrget suos de Radirobane metus. Gallorum præsidia ostendit, quorum opera haud magno precio emi posset. Cumq; illi in contrarium disputarent; nam nec ignotis bene credi, nec viros Insulæ deesse; liberius Argenis; Si hoc, inquit, Siciliæ non tribuitur, at meo timori tribui volo. Regem in meã sententiam iam perpuli. Mihi non probabitur, qui eũ in aliam partem cõsiliis suis flecter. Hæc imperiosius vrgentem, neuter ausus est importuna irritare prudentia. Regi quoq; ambitiose authores fuerũt, præsertim cum Argenis adesset, vt Gobryas ad littoris custodiam inuitaretur: Et ille, quãdoquidem ita censetis, inquit, tu homini colloqueris, Eurymedes. Sciscitare an hic morã pati possit. De mercede deinde viderimus. Eurymedes mandato defunctus, Gobryam non difficilem habuit; haud ignarum id commẽtum ab Argenide esse. Operam igitur suæ classis in mensem promittit, sola mercedis mentione offensus. Nam quo magis probaretur, liberale præsidium, & in amicitiæ tesseram offerebat.

In hoc statu res Siciliæ erant, dum Arsidas omnibus Africæ partibus triremem applicat, & quacunque se breuia terris insinuãt, scapha prouectus interrogat agrestes, si qua de illis littoribus visa esset classis externa, aut vllos omnino mortales ad eos tempestas relecisset. Iamque irrito labore defessus languebat, æstum præcipue non ferẽs, quem Auster inspirabat ab arenis mediterraneis allapsus; cum opportunissime factum vt Mauritaniæ fines contingeret, succederetque ad littus in quo non grandis portus, & inde stadiis octo modicum

oppidum incolebatur. Forte fuit, vt tunc in portu spatiaretur illius regionis Præfectus, inter paucos fortitudine & prudentia insignis. Ille Arsidam videns, quem vultus habitusque peregrinum hominem esse monstrabat, blandissime accessit; & tam magistratus sui quam humanitatis officio, de patria & negotiis rogauit. Cumq; Arsidas, quo multa, & varia memorādi necessitatem effugeret, quia Gallica triremi vehebatur, se simpliciter Gallum esse dixisset, statim Maurus insiluit in amplexum; &, satis est, hospes, audiuisse Galliç nomen, inquit. Omnia vobis debemus. Procede sodes in vrbem hanc; & quacunque te nauigatio vocabit, primum apud nos à iactatione sali refectus, nouis commeatibus triremem onera. Stupebat Arsidas ad insperatæ benignitatis prodigium, in externa gente atque incognita. Subire igitur terram comites iubet; Præfectoque dexterior, & ab omnibus cultus, proximi oppidi viam exorsus est. Veritus deinde ne procedentibus colloquiis proderetur non à Gallia venire; videreturque humanitatis officia aliis debita, aut parata, quæsiisse mendacio, paucis recensuit, esse quidem se Siculum: Sed quia Gallicis remigibus vtebatur, quærebatq; præterea Galliæ Regem, se Gallis, cum de gente rogaretur, annumerasse. Nempe, subiicit Præfectus, illum quæris, absque quo esset in seruitutem externam omnes Mauri concessissemus? Monstra hæc Arsidæ erant; omnium quæ illic Poliarchus gesserat ignaro. Ergo ne aut ipse diutius, aut Præfectus erraret, haud perplexe rogauit quid noui accidisset; quodve beneficium à Gallia processisset ad Mauros. Se enim vi ventorum in vltima Africa propulsum, & diu iam erran-

errantem, hæc nescire. Tum Præfectus aggerere omnia cupide cœpit; qua insolentia Radirobanes bellum mouisset; &, vt veluti ad condictum, diis ferentibus cũ exercitu aduenisset Rex Galliæ. Quę deinde belli fortuna, quam varii sub breuissimo tempore casus. Sed ambitiose morabatur in Radirobane occiso; vt pugna acris fuisset; vt anceps aliquandiu fortuna; & victor haud perfunctorie vulneratus. Ast vbi narrandi serie Radirobanem Gallici Regis manu perculsum in terram deduxit; non tenuit diutius lætitiam Arsidas; sed vultu sic diffuso vt constaret lætitiam non fingi; Cæsus ergo est Radirobanes? Ille Sardiniæ Rex? ille nuper à Sicilia reuersus? & quidem à Gallico Rege? cui, ne frustra exultem, quod nomen, mi hospes, est? Tum Maurus; Geminum illi nomen est, inquit: quo errore & diu lapsus sum, & vidi alios errare. Modo enim Poliarchus, modo Astioristes à suis appellatur. Assertus est hoc sermone Arsidas in certissimi gaudii sensum; adeo vt & Mauros qui eum deducebant pene in eãdem affectuum suauitatem adigeret. Non curarum meminerat, non laboris. Tantum, quasi diis loqueretur, rogabat quæ fata, quæ sortes, inimicissimos Reges compulissent in Africam; aut ꝙ numen sic ordinauisset, vt sanguis Siculis odiis debitus tãquam Africanæ vtilitati penderetur. Ad se deinde ex hac contemplatione regressus, quærebat quo se ab illa victoria Poliarchus recepisset; At Iuba (ita Maurus vocabatur) retulit adhuc vi vulnerum ægrum, iacere in Mauritaniæ regia vrbe. Illinc omnino expedito equiti quatuor dierum viam esse.

Inter hos sermones in vrbem peruenerant; &

Arsidæ peritos viarum exposcenti, quibus duceretur ad Regiam (nam recruduerant venti, & timebat ne repetita iniuria tempestas pene repertũ Poliarchum eriperet) Iuba negauit itineris copiam se facturum, priusquam exta Hospitali Ioui sacrata simul prosecuissent. Æstus erat, & in horti vmbraculis deductus Arsidas super appositos thoros epulas expectabat; gratissimis Iubæ sermonibus, de bello, & Poliarchi victoria, moram subinde fallentibus; cum tandem opulento conuiuio mensæ conuiuas ad se cõuertunt. Et subitum luxum miratus Arsidas, nihil tamẽ altiori intentione spectabat, quam inter promulsidaria esse varij generis poma ita glacie circumuenienti inserta, vt aliorum pars emineret extra hoc frigus, alia prorsus condita tamen sub lucentis aquæ crusta natiuo colore cernerentur. Quid potissimũ crederet ambigebat, nouitate illa concussus. Certe enim hæc poma recentia erant; rursusq; sub illorum mensium syderibus aqua frigore non coibat. Tum ne ficta imagine luderetur, primum manum glaciei admouet; quæ vt iusto rigore digitos vssit; vt non posset dubitari quin aqua hæc esset; & verissimo quidem gelu concreta; mox & poma dentibus tentat; & hæc quoque natiuo sapore mitia erant; nisi quod ad nimium algorẽ obstupescebat gustus. Delectatus admiratione hospitis Iuba, inuitabat ad cibos admiratione nimia cũctantem. Sed Arsidas cũ risu quæsiuit, qua ille ex Scythia cum Africæ arboribus mysta hanc gustationem prompsisset: Tum Iuba; Vt magis mireris, inquit, cum in hortum intrasti hæc poma adhuc ex arboribus pendebant, & quæ modo est glacies ex fontibus vnda manabat. Gemi-

natq

nato stupore Arsidas hæsit, exquisiitque ab Iuba, quo carmine, quove in antro, tam subito natura se mutaret. Et ille, Noua est, inquit, apud nos hæc ratio reuocandi arte hyemem sub medio sole; quam exequar postquã mulsum gustaueris. Aderat puer Ægyptius cũ mulso, q in calice præferebat & ipso ex glacie facto: quo exhausto cum in terram à puero collideretur, doleretque Arsidas fragile quidem, sed in æstatem pretiosum vas perire; Noli indignari (inquit Iuba.) In singulas potiones vsus eiusmodi scyphorum est. Iterato eundem in mensa conspici vile esset. Nihil amplius gustabat Arsidas, auidus cognoscendi qua arte ad naturæ veritatem sic perueniretur; Cum allata sunt variarum formarum ex ære prototypa. Orbium, poculorum, paropsidum, omnis deniq; conuiualis instrumenti species erant. Tum Iuba; hæc sunt claustra, quæ aquis infusis glaciem concipiunt. Quippe vnumquodque operculo suo sic tegitur, vt oræ inuicem cohæreant, excepta foraminis angustia, per quam aqua liquitur in interiora; quo modo ex stanno vel plumbo fusilis supellex conflatur. Alueolo deinde ligneo illa deponimus, cuius fundum sale primum nigro illo, parumque contuso, & mox niue, contegitur; quæ nobis semper ad manum est, fulta straminibus, & in vmbra antrorum toto anno inuiolata. Supra ipsa deinde prototypa, in alueolũ sic demissa, pari modo nix quoq; aliquoties cumulatur, sale toties interiecto. Ita hæc aqua illo in ære ad glaciem præparata, accipit vndique circumiectæ niuis frigus; quam sal acri mixtura vetat liquescere; in locis præcipue vmbrosis, qualia vini aut olei apothecis effodimus. Trium circiter horarum

ſpatio coit aqua,& ſi quæ poma inſeruimus, qualia nunc miraris, hærent ſepta in glacie. Æſtu deinde languentibus grata eſt hæc vis nimii frigoris; quam & ipſa nouitas commendat. Nuper enim neſcio cuius non inepta luxuries, hoc ſolatium inuenit.

Oblectatus narratione Arſidas, licentius marcenti ſtomacho ingerebat hæc poma, quibus corrupta frigore aqua rigorem inſinuauerat; ſimul auide nouis ſemper ex glacie calicib⁹ bibebat, ſummo frigore ſitim, vt ſolet, acuente, quanquam interdum Iuba monebat, periculoſam intemperiem eſſe, niſi parce vtentibus. Sed cum de prandio ſurrexiſſent, & Arſidas calidæ vſum multo ioco traduceret, paulatim omnes neruos receptæ hyemis malignitate ita laxari ſenſit, vt egeſtas hanc indecepulas pene anima ſequeretur. Iuba non miſericordia tantũ motus; ſed & metu, ne huic ſponte mortem crederetur propinaſſe, nulli ſedulitati parcebat: Solari Arſidam, medicoſq; vrgere: & nũc ſuos, nunc illius miniſtros verbis conuenientibus affari. Vt vero in deterius fama attollitur, Arſidam fato propinquum haud tarde vulgatum eſt. Dum trepidant comites, ſeruulique: quidam illius mercenarius ex Eubœorum colonia, qui in Oſcis Neapolim condiderant, tempus locumque furto nact⁹ haud modicam prædam egit. Sacculus erat ex carbaſo quem ſub veſte reconditum idonea cura Arſidas ſeruabat. Illic pretioſum aliquid ineſſe Græculus diu ante coniecerat. Dumq; veſtes laxantur ægrotãti, & ſui ignaro, ipſe familiaris officii ſimulatione acceſſit, detraxitq; non ſentienti ſarcinam, & cæteris pietate & metu occupatis, ſeſe domo

prori-

pro.ipuit. Vbi autem primo impetu mali ſedato, Arſidas loqui potuit, à Medicis quæſiuit, quid de itinere ſentirent. Medici proſpera eſſe ſigna ad valetudinem reſpondent: Sed ventriculum & cæteros neruos, qui intemperie frigoris afflicti, febrim toti ſanguini aſperſerāt, aliqua quiete recomponēdos eſſe. Optime actum iri ſi nō vltra quatriduum morbus profectionem differret. Ille cum diis queſtus tali in tempore moram offerri, ad Iubam conuertitur. Et literas, inquit, quas ad Regem Poliarchum habeo, nefas eſſet hic ſiſti meo caſu. Si dabis qui viæ duces ſint, has ſtatim per vnum ex meis tranſmittam ad Regiam. Hic deinde acquieſcam patientius, donec ire per morbum licebit. Laudauit Iuba conſilium; addiditque; præſto eſſe qui quemcunque Arſidas deſtinaſſet, ad Regiam comitarentur. Tum Arſidas faſciculum quærere, cui erant literæ Argenidis commiſſæ. Prorſus is erat qui domeſtica mercenarii fraude perierat; quem vt à veſte diuulſum obſtupuit, & vidiſſe omnes negarūt, ſtatim vires furioſa indignatio ſuffecit. Prohibentibus medicis exiliit de lecto, interminatuſq; eſt domeſticis ſuis mortem, ni propere redderetur chariſſimum pignus. Vrgebat inſanus quæſtionem deoſque appellabat & homines; nec ſine ſuſpicione circumſpiciebat in Mauros, qui primum ægrotanti adfuerant. Spoliatam deinde intuens veſtem & nunc illam, nunc ora dilanians, quærebat quis familiarium propius ægrotantem acceſſiſſet. Sed omnes adfuerant, & tali in ſtatu in pietate poſuerant tangere collabentem. Tum demum eadem doloris acerbitas, quæ languentis robur intenderat, conſumptis viribus, peius inualidum deiecit.

Ægre suffitu, & violentis odoribus reddita vox est: qua vt primum vti licuit; Si me, inquit, fortuna destituit, morbo, & furũ audacia violatum: at nõ ego me deseram, nõ Principes meos. Date ceram & stylum. Hodie ad Regem scribam. Intra biduum, etiam vitæ periculo, vtcunque lectica viam exordiar. Protinus Phorbantem vocate: Hunc volo cum meis hodie literis proficisci. O fortuna! Is ipse Phorbas erat, qui cum furto aufugerat. Ergo & in naui, & per vrbem missi qui quærerent, tandem renunciant, frustra operam à se consumptam. Statim Arsidæ suspicio sceleris incidit: quam tamen dissimulans, ad forum, ad portum, redire præcepit, qui non profutura diligentia absentem vestigarẽt. Nec segnius aduocat Iubam; submotisq; cæteris; Fallor, inquit, aut perfidia mercenarij mei hanc ægritudinem mihi facit. Cur enim lateret, prȩsertim me ægro, & vitæ ambiguo; nisi prædam scelere nactus, non me tantum, sed & Africam fugeret? Si amatis Poliarchum, vindicate iniuriam quam latro huic intulit. Dimitte ad proximos portus, qui nuncient ne vllus temere peregrinus in nauibus recipiatur. Sed quam occultissime potest procuranda hæc quæstio; ne si resciscat exploratores in littore esse, alia fraude nostrã solertiam eludat. Ego apud meos hodie dissimulabo me quicquam durius de eo suspicari; vt fallamus flagitij consortes, si quos forte apud nos reliquit. Iuba rem curæ sibi fore asseruit; statimq; per homines fidos vicinorum portuum magistratibus quæ videbantur scripsit.

Sed hæc Phorbas ante coniecerat, meriti sui conscientia acuente metuendi solertiam. Is perpetrato scelere adhuc ignarus quid esset in furto; la-

tebres

tebras ad recognoscendam prædam, quæsiuit; scilicet si nihil inueniret perfidia & periculo dignum, omnia ad Arsidam relaturus; quasi hæc ægro, nec sentienti, ad tutiorem detraxisset custodiam. Ecce autem exsolutus fasciculus catenulam primum dedit ex gemmis, quæ nexili auro ligatæ, per æqualia spatia tumebant; Tres deinde annulos cum grandibus gemmis, modico lino diuisos, ne attritu venustas artificij periret. Pauci in fundo resederant nummi ex auro; quæ omnia Arsidas, ad incerta fortunæ, corpori suo applicita seruabat. Præter hæc, tabellæ inerant, longe Arsidæ pretiosiores reliquo censu, illæ quæ itineri dederant caussam, ab Argenide ad Poliarchum. Phorbas omnibus diligenter inspectis, suæ quidem audaciæ gratulabatur gemmas & aurum. Sed hæc cum literæ turbabant. Ad Poliarchum videbat esse missas. Vnde tamen, aut à quo, non nouerat; & verebatur, ne plus illæ turbarum, plus in eum exploratorum cierent, quam aurum aut gemmæ. Ire ad portus non placebat, vix dubius hos in se obsideri. Interiora Africæ, nec fidem in hominibus promittebant, nec exitum, quod quærebat, habebant in Europam. Tandem sceleris & necessitatis ingenium, ad noui facinoris pericula incertum coegit. Iret vltro ad regiam; Poliarcho eas literas daret, & in ipso scelere, præmia summæ fidei ambiret. Postquã igitur fallendi rationem, omnemque mendacij contextum poliuit, in proximum oppidum profectus, illicq; percunctatus quæ via ad regiam duceret, celerrima sibi & illi quem viæ ducem assumpserat iumenta conquisiit. Tertio die, vrbem ex montis cacumine inspexit: Tum equo, & ductore dimisso,

so, ipse solus peruenit ad custodes, vultuque pal-
lenti (quippe quem ex composito exterminauerat
cursu) se ad Regem Poliarchum festinare, ambi-
tiose iterauit. Illico deductus ad arcem est. Et tunc
quidem minus vacabat Poliarcho, post longam
forte insomniam acquiescenti. Sed Phorbas ad Ge-
lanorum deductus, cum supercilio monstrabat, se
magna, & quorum procuratio celeritate cõstabat,
nũciaturũ aduenisset. Quis esset dicere iussus; Re-
gi, inquit, melius dixero. A Sicilia ad eum inuenio.
Literas fero; & heu vereor ne hac ipsa mora quam
facitis, corrumpatur negotium, cui delectus, pene
in cursu spiritum amisi.

Siciliæ nomen audisse: illinc quoque afferri li-
teras, & nũcium aliquid ingens trepidatione præ-
ferre, visæ sunt Gelanoro causæ idoneæ dormien-
tem Poliarchum compellandi. Sedatior tamen ac-
cessit ad stragula: ne terrorem à somno excitatis, &
adhuc sui incertis, periculosum, primæ Regis vigi-
liæ infunderet. Tussi igitur, & modico vestigiorum
strepitu pulsatum, ita affatus est. Adsunt, Rex, à Si-
cilia literæ; & nuncius nescio quid festinat. Nihil
cunctatus Poliarchus resedit in lectulo, & nun-
cium adduci præcepit. Intrat ergo immani fiducia
cubiculum Phorbas quod secundum deos potissi-
mum timere debuerat; ornatamque fabulam, non
plus verbis quam gestu & fronte, in hunc modum
exorsus est. Ego, inquit, ex Arsidæ amicis sum, ô
Rex. Is ad te Sicilia proficiscens, inde secum me ab-
uexit. Cum te diu quæsiisset, tandem ad victoriæ
tuæ famam cursum huc tenuit. Nec iam procul e-
ramus littoribus, cum nostrum nauigium peiratæ
tribus lembis circumsistunt. Arma pauci habeba-
mus;

mis; placuitque compluribus ante pugnam deditio. Ita proditus Arsidas cum familia & sarcinis in eorum potestatem concessit. Sed cum direptis omnibus, nouæ prædæ studio flagrarent, princeps eorum strictam in Arsidæ ora sicam intentans: Video, inquit, ex cultu & suppellectili te hominem magnarum opum esse. Itaque nisi præter hæc quæ cepimus tria talenta præsentia numeras, ego ex his catenis (nam illi catenas iam dederant) iugulo soluto in mare te prouoluam. Et Arsidas; Vnde mihi præsentia hæc talenta, cui nec libertatem reliquistis? Imo, subiicit prædo, cum de tua nauigatione percunctarer, te ad Mauritaniæ Regiam ire professus es. Certe non te oportet illic esse ignotum. Quemcunq; tuorum volueris, ea lege vinculis eximam, vt nisi intra hoc triduum sit in isto littore cũ pensione quam poscimus, certissime pereas. Nec fraudem mediteris: aut in nos vindices prouoca. In statione sumus vnde liber prospectus est. Non mari, non terra, insidias locus capit. Si is quem miseris præter se vllum adduxerit, capite lues, quin si interim naues in nos fortuna propulerit, fortunæ pœnas dabis. Cum sic impia & barbara voce dixisset, deiectus Arsidas semel atque iterum nos omnes intuitus, tandem me propius iussit accedere: Et vide, inquit, mi Phorba, quantum fidei tuæ credam. Ex diligentia tua nunc pendeo. Vade ad Regem Poliarchum: quo loco sint meæ fortunæ significa. Non ille talentis tribus parcet in re mea capitali. Et ne ambigere possit, quin vera pericula nuncies, has literas accipe (simulque de intimo sinu extraxit.) Scriptæ ad illum sunt. Quis scripserit tua scire non interest. Ferendas tibi trado, non tantum vt pignus

sint

ſint fidei tuæ, ſed magis ne pereant, ſi me iſti peiratæ immerentem cõficient. Ita dimiſſus, ad te, Rex, altero ad meridiem die peruenio: tantundem ad reditum ſupereſt, ſi vis Arſidam viuum aſpicere.

Inter hæc dicta, literas Argenidis Poliarcho tradiderat, quaſi miſſas ab Arſida; quas integro lino ſinceras vt tentauit; ſimulque ſolitum Argenidis ad ſe ſignum conſpexit in cera, læto horrore infremuit. Simul tamen in periculo Arſidæ commotus, dum ſoluit epiſtolam; O quicunque mortalis es, inquit, cui Arſidæ fata commiſſa ſunt; ſi ſtrenuus eris, & eum mihi reddes, crede non te talenta prædonibus tria, ſed tibi ipſi ingentes diuitias portare. Adeo memorem beneficij me dices. Tu Gelanore, propera huic aurum quantum ſatis eſt dare. Iam promptum eſſe oportuit. Vade, ne difficiliores ex mora prædones ſint. Sed ô, an incolumi Arſida in hos poſſe iri exiſtimas; & nefarios de ſuis lembis ad cruces deferri? Abominatus Phorbas meritum crucis omen, manum vtramque vehementer intendit, ſtrictiſq; oculis, Caue, inquit, caue ô Rex, in hanc mentem te dederis. Lembi prędonibus veloces ſunt. Inſederunt plagam apertam. Truncum mehercule Arſidam vobis diſpergerent, fugaq; inulta deſpicerent infœlices inſidias.

Iam Poliarchus ſolutas tabellas legebat. Vera erat Argenidis manus. Sed omnino lamentabilis oratio. Facinus vindictamque videbat Seleniſſæ; ſimulque Radirobanis impiam mentem qui nefas non habuerat pudiciſſimę virgini probra ingerere. Sed hunc quoq; iam non viuere; & quidem à ſe victum, ſolatio erat. At quid in Archombrotum remedij, vrgente hymenæum Meleandro, & bimeſtri

ſalute

salute vix donata Argenidi? Cum deinde in vltim... m cerá oculos flexit, vbi solet dies exaratæ epistolæ ascribi; iam tempus quo aut ipsum redire, aut mori Argenidem oportuerat, effluxisse intellexit. Nunc igitur se damnare; nunc irasci tempestati, nunc Africam deuouere, in qua seruanda putabat se perisse, sed omnia in Archombrotũ vota, omnia odia recidebant. Ego me, inquit, ego ad tuam perniciem me seruabo, atrocissime ęmulorum, Sequar fatum Argenidis, sed perfunctus tuæ mortis solatio. Defuncti quoque pugnabimus. Pacem nec experiar nec concedam. Dum eiusmodi æstu pectus concutitur, cœpit inuitus dubitare, an Argenidi fides ad promissæ mortis constantiã durasset. Quam enim naturale, vt vitam amemus? quàm grata vis quæ sicam in nostra viscera euntem moratur? Denique Poliarche (cogitabat) finge oblatas nuptias, finge dutum illi patrem, & destinatam illuxisse miseriis tuis diem; an velles hanc perisse?

Tanto turbine multo ægriusquam vulneribus afflictus, acciri Phorbantem iubet; cui aurum interim numerabatur; increpatq; nauigationem lentissimam, quod secundum post mensem, demum Arsidas adesset. At ille errores cũ fide memorauit; vt Cumis necessaria mora fuisset, vt in Gobryam incidissent, vt ab Italia venti impegissent classem in Africam. Lætus, qua esse tunc licebat, Poliarchus de Gobrya audiuit; & quid illo factum esset percunctatus est; nescio, inquit Phorbas; nisi quod subaudiebam illum in Siciliam nauigare. Aliquid spei miserrimo amatori subiecerunt hæc verba. Sed Phorbas; Perdimus Arsidam, ô Rex, tam lenta cunctatione. Patiaris grassatoribus hunc eripi?

multo tibi certiora quam quæ possim memoraturum, Pietatem mercenarii collaudauit Poliarchus: quartumq; addi talẽtum præcepit; Forsitan quippe fore ex vsu, absolutis latronibus non inanem Arsidam esse. Equum præterea notissimæ celeritatis attribuit; in quem Phorbas inscendens Mauritaniam prætergredi festinauit, & se remotis littoribus cum præda subducere.

At vero Poliarchus, quanquam ex vulneribus vix dum ingredi valens, non differendum in Siciliam iter esse constituit. Acquiescere n. in naui se posse: & necessaria ad curationem accipere. Id quidem Gelanoro non placebat: sed nec frustra repugnare sustinuit. Erat tamen Arsidas expectandus, quem in tertium diem Phorbas promiserat. Ergo præcipiti domino, & parari discessum iubenti, diligenter parebat Gelanorus. Rectores triremium, classiarios atque nautas ad officia vocabant, commeatus portabantur, solumque profectioni satis instructæ signum iam deerat. Nec poterat inhibere Hyanisbe festinationem hospitis adhuc cruda vulnera missuri in discrimen: quæ tam subita consilia essent, aut quid illi contigisset turbulenta profectione dignum, nec apud se coniiciens, & verita nimis anxia & indecenti cura exquirere. Is per ægritudinem animi excussa quiete, nunc Argenidi timens, nunc in Archombrotum odio æstuans, ea nocte adhuc imbecillem valetudinem turbauit. Supprimere tamen morbum tentabat valentibus verbis, ne suorum consensu vetaretur per immaturæ nauigationis pericula vitæ suæ illudere.

Cæterum vix biduum à Phorbantis discessu processerat,

tesserat, cum Gelanoro regium cubiculum forte egresso Arsidas occurrit; adhuc quidem ex morbo, sed multo plus indignatione & mœstitia mutatus. Scilicet celerius quam expectauerant medici receptis viribus, postridie quam in eum Phorbas peccauit ausus est se in lecticam coniicere. Reliquis diebus non dubitauit equo vehi, amissarum literarum dolore, nõ se, non iter, laborem ve respiciens. Quo prædonem persequeretur? quibus verbis se excusaret Poliarcho? aut qua fronte rediret ad dominam? Ita anxius regiam intrauit; & qua Poliarchus habitabat deductus est. Gelanorus insperato conspectum lætissimo vultu excipiens, Nolo, inquit, alius Regi nunciet te venisse. Ibo, & illum hoc gaudio implebo. Sed Arsidas Gelanoro fortunam excusaturus; Mane, ait, Gelanore. Est quod prius meæ cladis acerbitatem intelligas. Ille ratus de captiuitate prædonumque auaritia, qualem Phorbas narrauerat, eum queri: Scimus hæc omnia, inquit, & præterea mox commodius dixeris Regi. Inter hæc verba Arsidæ elapsus est, præcipitatione gaudij nihil motatus reuocantem. Obstupuit Poliarchus, Phorbantis diligentiam æstimans, qui tam strenue Arsidam exemisset prædonibus; Iussumq; accedere, & sibi tunc primum vt Regi loquuturum amplexu occupans, non est passus venerabundum procumbere. Sed hic diu vterque errauit, dum Poliarchus quæ Phorbas de latronibus finxerat, pergit loqui; & ille de ipso Phorbantis facinore Poliarchum dicere putat; miratus quæ tam propera fama hanc iacturam literarum ad eum detulisset. Dij bene, ô Arsida (inquit Rex) quod te post tempestates, post latrociniorũ mala, habemus incolu-

mem. Tua clades, ex quo eā accepi, mihi plus doluit quam forsitan tibi. Tum Arsidas; & hoc in ea maxime acerbum mihi, Rex, fuit, quod te scirem grauissime illam laturum. Sed ignosce tuo Arsidæ. Infœlicitate mea non scelere læsus es. Nec subirem tuos vultus, aut auderem experiri quid de me tua ira decretura sit, nisi scirem quam sapienter intelligas non in cuiusq; potestate domesticorum mentes esse, aut fortunæ iniurias. Tum Poliarchus; Quę autem iratum hæc in te causa, mi Arsida? An quod maris pericula me propter subiisti? quod te peiratæ, quod tempestas diripuit? Vbi vero noster Phorbas? in quo ornando testari me decet quam sis mihi eximius. Illudi se à Poliarcho Arsidas credens: Vtinam vero adesset ille Phorbas. Innocentiam meam sua pœna assereret. Sed vnde tibi (ô Rex) Phorbantis hoc nomen? Quia, inquit Poliarchus, obliuisci non possum hominis tanta fide tuas res measque accurantis. Vtinam hunc vidisses, Arsida, nullas moras apud me ferentem, ne noxiæ tibi essent. Dum respirat, dum aurum numeratur, dum mihi flagitanti tuos casus in compendium confert: inquietudine animi suspensus, iam viam ad te omni voto gestuq; videbatur præcipere. Quonam autem euasere peiratæ? Credis si in eos naues dimittam, posse eorum cursum intercipi? Quos vero mihi peiratas, subiicit Arsidas, aut quam Phorbantis fidem memoras? Quem si ego; quem si tu. O Numina! vt libenter in diem non differrem quod de[illegible]! Illum Phorbantem dico, inquit Rex, per quem [illegible]nerrime istas Dominæ meæ literas captiuus misi[illegible]i. Quid autem nunc videris fidissimum amicoru[illegible] ignorare? Arsidas iis literis visis, turbatissimo

tiſſimo affectu, necdū ad lætitiam apto, expalluit; Diuq; hoc ſolum repetiit; Literas habes? & à Phorbante habes? Quæ hæc monſtra, quæve inſomnia, ô Rex? Tum recepto ſpiritu; Prope, inquit, illi ignoſco, qui in totum noluit me perire. Sed vbi is eſt? Hominem non vidi, retulit Poliarchus, ex quo quatuor à me talenta prædonibus ferenda accepit, qui te tenebāt. Tum Arſidas. Imo nemo captiuum me habuit. O ſolertiſſimum caput! ô Autolyci parem! Ergo perfidiæ laudem & præmia inuenit? & poſt me expilatum, non te etiam fruſtra tentauit? Ordine deinde cuncta recenſuit; Vt ipſe apud Iubam ægrotaſſet, vt ſpoliatus à Phorbante veniret excuſatum quod literæ Argenidis periiſſent. Huic contra retulit Poliarchus non ſine mutuo riſu, tragœdiæ ordinem qualem Phorbas intulerat: cui ſaltem, inquit, ignoſco, quod hanc epiſtolam tot talentis permutauit.

Sed negotij moles, ꝙ tunc maxime vertebatur, quod nō eſt paſſa ſermonem vtriuſq; in Phorbantis facinore diutius verſari. Itaq; ſemotum Arſidam cum de Argenidis valetudine Poliarchus rogaſſet; An tu exiſtimas, inquit, adhuc viuere miſerrimam virginem, & quam inuitus miſeram facio? Quid auxilij, quid conſilij habes? quo ſatis interitu Archombrotus peribit? Soluere ē ab Africa vel hodie, Arſida. Sed hac nocte recruduerūt vulnera; vt non poſſim maritimam iactationem ferre. Interim dum vires recipio, validiſſimam meorum militum partem tibi & Gelanoro tradam. Conſuletis Dominæ veſtræ; ſi modo fortuna expectauit auxilium. Strenue ego adero; & vel morte vel victoria quietem inueniam. Referebat Arſidas tam quæ Argenis

abeunti mandauerat; quam quæ omnino à discessu Poliarchi contigerant: Maxime loquebatur de institutis à Radirobane ludis, quorum fraude captiuitas parabatur Argenidi. Neque paruam in his sermonibus partem habebat Selenissa; vt peccasset, vtq; in se statuisset vltimas pœnas: Tum Archombroti gratia apud Regem, & in virgine ambienda blanditiæ. Tertius colloquendo aderat Gelanorus: Nam hunc omnis arbitrum vitæ nihil suarum rerum Poliarchus sinebat ignorare.

Dum igitur illi sua, & Siciliæ fata disponũt, pręcipuumque omnium Archombroti exitium habent; Micipsa ab Hyanisbe missus ad Poliarchum venit; nunciatque Reginæ filium patrio tandem littori classem applicuisse. Huic, vbi in Regiam ascenderit, nihil pręuorsurum officia ad Poliarchum veniendi. Simul exultantium tumultus cœpere in regia audiri. Populus pars vestibulum implebat, pars ad portum ferebatur. Coibant Optimates ad Reginam, ambiebantque mitti ad Principem. Etenim Archombrotus lembo promisso qui eum aduentare significaret, mox strenue sequutus iam erat in littore. Naues eum comitatæ hæ ad portum, qui ostio fluminis dexter erat, statutæ sunt, hæ per aduersum flumen ventis ac remis agebantur; Militibus qui se ad bellum venire crediderant, interdum querentibus quod nemo obstaret: Ipse Archombrotus, vt primum in arenam exiluit, Deos patrios, telluremque, & auras quas nascens traxerat veneratus, circum deinde oculos tulit in populum, plaususque & acclamatione feruentibus prolixe respondit vultu hilari, & facilitate oris nihil destruente maiestatem. Ad præcipuos inde cõuersus, exci-

excipiebat oscula dextræ data, recognoscebatque antiquas necessitudines; & verba vtique tempore & serie ambientium passim arctata, vt plurimum eadem dispensabat in varios. Diu in eodem vestigio hæsit, numero salutantium vrgente. Toto deinde itinere proximos, de Regina, de patriæ rebus, & Radirobanis iniuriis rogabat. Strictim omnia referebantur, sed à variis, nec quid vnum narrantibus. Hoc vnum ingerebatur, defunctam periculo Africam; Gallos fuisse præsidio; Radirobanem occubuisse.

At vero Hyanisbe alios prius se filio frui impatiens, quamquam & mater & Regina, omisit maiestatem, excessitque cubiculo, & prætextu videndi quam alacer circum filium populus esset, quamq; ipse insignes (ita enim referebatur) milites ducesq; haberet, ad atrium processit, indeque qua se primæ palatij fores demittebant in oppidum. Et hanc procul conspicatus Archombrotus descendit ex equo, maioribusque vestigiis, & alacritatis genio citatis, medium iter confecit. Ac vt primum peruenit ad matrem, stolamque extremam osculis strinxit, flens illa gaudio non distulit corā populo blanditias quæ secreto debebantur. Tum illius dexteram tenens, Laudo pietatem, ô fili, quod tanto apparatu ad tuendam parentem venisti. Sed ne solus sis cui maternum affectum debeam, Rex Galliæ effecit; cuius victoria sumus incolumes. Ille à Mauritania tua exitium depulit; ille matrem tibi seruauit, quæ nunc in Sardinia seruiret: Ipse tyrannus male tentatam Africam sanguine perfudit. Omitto ill Regi adhuc aliquid amplius nos debere; quod & ipse, & præter me omnes ignorant. Veni,

fili, neque ante diis patriis lustrari propera, quam illũ salutaueris adhuc ex vulneribus iacentem quæ hoc sceptrum tibi asseruerunt. Archombrotus tot beneficiorum magnitudine perculsus, subita Gallici Regis charitate flagrabat; sæpe tamen excusans quod externis Principibus lentior fuisset in parentis patriæque discrimine.

Iamque ad Poliarchum præmissi nunciauerant si ipsi vacaret, Reginam cum filio adfuturam. Is, nisi morbo prohiberetur, se occupaturum officium respondet. Simul ex Optimatũ suorum præcipuis duos adReginam &filium legat. Auidissime expectabat Principem videre, quem Maurorum vocibus & ipsius Hyanisbes confessione, in rarissimis esse acceperat. Sed Hyempsalem appellabant; vero scilicet nomine, passimque vsitato. Clam enim Archombroti nomen assumpserat, dissimulando generi cum secretus, cultuq; priuato in Siciliam iret. Circa Poliarchum Proceres Galli quam maximo cultu erant. Proximus Arsidas colloquebatur. Sed posteaquã Regina intrauit, Archombrotum manu tenens, subito veluti monstro perculsa est. Nam vt primum Poliarchus Archombrotum aspexit, vicissimque ab illo est cognitus (ô fatum!) quæ procella, quodve fulmen, celerius destinatos cursus exequitur, quam tunc rabies, & indignatio, & auidus sanguinis furor, mutatis vtriusque animis vultus quoque corrupit? Ceu Medusam aspexissent steterunt immoti; mox trucibus oculis, necdum tamen omnia impetui indulgentibus, à fronte ad vestigia contemplationem deduxere. Stupebant fremebantque attoniti. Quæ hæc enim deorum ludibria? Vt se mutuo colerent coiuisse acerbissi-

bissimos hostes, nec ingratiis in alterno vulnere immorituros. Repeteretne Poliarchus ab Archombroto Argenidem suam, quam vel nuptam vel extinctam credebat? Quicquid sanguinis pro Hyanisbe pugnans non fuderat, an tunc in illius calamitatem misceret sanguini Archombroti, & indignam vtroque orbaret solatio? Sed multo acrius fortunæ diisq; omnibus irascebatur Archombrotus, indignatus illi hosti se patriam atque matrem debere. Erubescebat ad pietatis & odij coeuntes affectus. Nam nec poterat nisi hominum ingratissimus, vrgere fatale cum Poliarcho dissidium, nec illo fœlice viuere. Sensim in vtroque exuperabat insania; nec aliud præter reuerentiam Hyanisbes obstabat quin polluerent sanctitatem hospitij, & vel nudis manibus nimis lenta arma præuerterent. Nec minus Arsidas viso Archombroto vires amiserat; trepidansque; Perimus, Gelanore: Nisi se medium aliquis genius immittat, sine scelere & sanguine non abibit hic dies. Is ergo Hyanisbes filius erat? nemo sciuit? nemo nefastos occursus præuertit? O fœlix Sicilia, quæ furores quos fecit saltem non aspiciet!

Hyanisbe inexpectato filij hospitisque horrore præterrita, & ignara quid potissimum suspicaretur; priusquã intractabili vesania furor erumperet, diuidere male coactum par instituit; de morbo deinde atq; remediis quæsitura. Ergo primum Poliarcho; Ignosce, charissime hospes, quod te intẽpestiue de quiete exegimus. Cura valetudinem, sine qua nec olim salui esse potuimus, & modo non volumus. Imus ad deos oratum, vt hic dies tibi nobisq; fœlix illuxerit. Cõuersa deinde ad filium adhuc in

Poliarchi vultu cunctantem, voce submissa, de cubiculo exire secum præcepit. Sequebatur ille imperium; Nec aliud Poliarchus adiecit, quã se deos quos adibat Regina ei propitios optare. At non ad templa Hyanisbe processit. Maior tumultus animum agebat quam qui durare posset in votorum solemnibus. Cæterum hæc Principum inexpectata auersio, ingenti consternatione regiam primum, mox & vrbem, & milites impleuit. Pauidi quæ hæc odia essent quærebant, aut fingebant. Optimates qui Poliarcho astiterant, sequuti violentiam Regis offensi; quamquam ignari cur Archombrotus hostis esse meruisset, iam arma inter se, pugnamque, & cædes loquebantur. Vbiq; in oppido factionibus laborabant paulo ante coniunctissimæ mentes, Galli, Maurique, & qui Siculi cum Archombroto aduenerant. In tanto tumultu dissidere facilius plurimis erat, quam deliberare cui se parti addicerent. Etenim præter Gallos, qui omnes pro suo Rege steterunt, vix aliquis fuit qui non diu ambigeret. Nam Mauris in Poliarchum stare, quem salutis suæ authorem paulo ante cecinerant, videbatur inhumanum. Siculorum quoq; multi eundem eximie amabant. Tamẽ in tanto fauore, iuxta seditionem vbique motus increuerat.

Regina in tot curas vna distracta, nunc tumultum exarmare, nunc filium nunc Poliarchum mulcere est adorta. Et filio quidem primum, vbi soli fuerunt, ita loquuta est. M. Hyempsal; expectabam reditu tuo tanquam inter duos filios triumphare. Sed vtrumq; intempestiuus furor in meam perniciem, &, ni cauemus, in Galliæ & Mauritaniæ stragem concitat. Qui hi motus fuere? qui oculi qui-

bus aspexisti Poliarchum? Me miseram! quam pene nefas vidi? Sed non quæro odij causas; non vter æquius inimicitiis arserit. Te nunc tantum per patrios deos, & si tibi viles sunt, quia hos nobis Poliarchus seruauit, per Siculos illos quos cum abires ab Insula veneratus es; perque Argenidem tuam oro; des spatium iracundiæ tuæ, donec matré audiueris. Non peto nunc odia poni, sed differri, mi fili: Ego de reconciliandis animis vestris videro. Tu si hoc abnuis, at consule saltem, qua ratione possis fama incolumi obruere beneficiorum memoriam quæ huic debemus.

Hæc confuso cum maiestate metu simul imperans & trepida loquebatur; cum illi relatum est, Poliarchum parare discessum ab Regia. Is enim postquam æmuli conspectu saucius cœpit odisse illam domum, ne suspicione quidem vacauit, noxæ fore si in hostis potestate perseueraret, si ipsi, si illius matri se crederet. Accendebant iam sponte turbatum Procerum voces, vrgentium metus, & sedulitate monendi fingentium pietatem. Protinus ergo iubet Tribunis militum edici; vt ad regiæ fores militum partem sistant, sibi discedenti præsidium; confestim alij ex vrbe educantur; & castris locum eligant non longe à nauibus: In iis se inter suos pernoctaturum. Ne tamen aut nimia præcipitatione peccaret, aut Reginam læderet adhuc immeritam, Cubiculi Præfectum cum eiusmodi mandatis ad eam destinat; Habere se hospitij gratias, charitatisque in suorum vulnerum discrimine perspectæ. Recentibus filij amplexibus occupatam nolle ad salutationem prouocare. Necessariis rebus suis se ab Regia quidem discedere: Sed prius-

quam soluat à littore, beneficiorum gratiam præsenti habiturum, si illa patietur. Hyanisbe his auditis grauissime cōcussa est. Exibat à laribus suis optime meritus hospes, sibiq; præterea virtutum commendatione charissimus; & exibat quidem, ô facinus! aut hostis, aut tanquam ab hostibus. Quid faciat; quem prius alloquatur? vtrum, si necesse sit, æmulorum possit prius non amare? Sed tamen filius poterat credi seu viribus seu pudore sibi facilior. Ad eum igitur versa; Spondes, inquit, ô fili, dum mox redeo, quietem hic agere? Sponde, per iura materna te obtestor; quę si respuis, nec hęreditatem meam debebis agnoscere. Cum ille promisisset; ipsa propere ad Poliarchum iuit, iam limen cubiculi egressum, & equi quo veheretur frænum capientem in manum. Quamquam enim inualidus, tamen vehi lectica noluerat, ne Archombroto speciem daret simulatione valetudinis certamen detrectantis. Hunc vultu Hyanisbe aspiciens qualem habere solet calamitosa innocentia, pœnulam quoq; discedentis corripuit; Et per, inquit, tuā in nos beneficia rogo, vt priusquam fidem meam discessu tuo damnes, in secretum admittas tibi pauca prolocuturam. Puduit Poliarchum tantæ supplici id negare; rediitque in arcanam cubiculi partem; Quæ postquam arbitris vacauit, Regina lachrymas præmittens, Dij sunt testes, ait, me nec fraude, nec consilio malo obiecisse oculis tuis illum propter quem me miseram auersaris. Vtinam eum adhuc ignorares, vtinam abesset, mihi forte plus mali suo aduentu allaturus, quam Radirobanes vnquam molitus est. Si in mea potestate illius animus esset; frangerem eum tibi, Rex, tam alte
quam

quam tibi subiectam me aspicis. Inter hæc verba, immemor maiestatis, se demiserat ad repugnantis pedes, crebroq; suspirio natans verba perdiderat. Poliarchus haud secius quam matrem veneratus illam sustulit ab humo; questus non minorem sibi iniuriam fieri à Regina supplicatione tam abiecta, quam ea erat, qua eius filius ipsi illuserat. Tum Regina; Quæ ergo contumelia est qua te ille lacessiuit; aut quibus in terris in hæc malorum semina vos antea fata iunxerunt? Possum hoc à te audire, hospes? Is enim dicere negat. An tu quoque obstinato silentio me perdes; & nesciam quo me fulmine Iupiter subuertit? Ne absiste, ne, obtestor, meis penatibus, donec cõstiterit illud malum carere remediis. Pleraq; tempore mulcentur; & odia quæ silentio fouemus, professa sępissime expirant. Quod si te & filium meum vna domus non capit, ille recedet. An times vitam tuam mihi committere? Imple Gallico præsidio regiam. Præter tuos nefas erit armatum hic conspici. Nam si perstas, si miseram relinquis, eiiciam domo mecastor & filium. Cur te ad naues aut castra sedente, regiam occupet periculo tuo emptam? Ergo pugnam deposcitis? & tu quidem nõ iam viribus corporis nixus, quæ pro mea salute exhaustæ sunt; sed odio, & forsitan iubentibus fatis; quæ si in alterum vestrum peccabũt, sequar ego morientem, & superstiti furias meę mortis relinquam.

Adiecit deinde nouos fletus, & familiariter pœnulam quam ille discessurus gestabat, de collo diripuit; tum cunctationem dubitantis pro assensu callide vsurpans, gratias beneficij egit quod nondum acceperat. Vicit igitur Poliarchum tam vehemens

mens & pertinax flentis oratio. Ego, inquit, ô Regina, discessum quem tantopere abominaris imputabam humanitati. Scis nō semper in potestate inimicorum esse impetus quibus odia feruent, quiq; potissimum mutuo aspectu concitantur. Cogitaui itaque hanc arcem relinquere, ne aut ego aut filius tuus faceremus quod dolere tibi posset. Si tamen ita censes, bidui moram hic patiar; vt deinde me potius negotia obduxisse videantur, quam inimicitiarum atrocitas; Ea lege ne interim ille me, aut hunc ego conspiciam. Cultum autem quem hactenus tibi habui, caue, Regina putes his iurgiis esse libatum. Neq; enim vel tu efficies vt eum amem, vel ille vt auerser genium tuum. Atqui, refert Hyanisbe, deos spero intra id biduum compositis animis, exituram malignitatem sortis, quæcunque vos in dissidia cæcauit. Sub hæc, Gallorum proximos ipsa aduocat, subridensque, Plus, inquit, mihi Rex vester curæ, quam omnibus vobis (Proceres) fuit. Affecta valetudine, necdum cicatricibus ductis, non prohibebatis itineris laborem experiri. Ego autem euici ne sic perire velit. Extemplo mutata militibus imperia sunt; & vrbē tam inquietis modo rumoribus laborantem noua hilaritas composuit. Quippe omnia in maius fama tollente, iam plena reconciliatio rediisse Principibus, iam ira desiisse in certiora amoris pignora vulgabatur. Ita facile Gallis Maurisque conuenit, qui inuiti dissenserant: Memorque promissi Hyanisbe, edixit, ne quis in aulam cum armis præter Gallos intraret.

In hunc modum prima acie mali elusa; Regina ad maturiora remedia se conuertit. Sed ea reperire aut aptare non poterat, quamdiu ignorabat quæ illos

los causæ inter se committerent. Dumque dubitat vnde certius hæc haberet; dedit se opportune occasio. Timonides Meleandri ad eam legatus, quo sui Regis dignitatem tueretur, Archombroto in vrbem procedente hæserat apud naues; per se deinde non misto comitatu secundusve alteri, Reginam aditurus Sed illi mature de hoc tumultu relatum est. Nam & quidam ex Siculis comitati Archombrotum, huic properauerant nunciare, Poliarchum, quem diu in Sicilia viderant, Gallorum Regem esse; hunc apud Hyanisbem ægrotare ex vulneribus; & ad conspectum Archombroti mutuo odio fuisse succensum. Adiecerunt Arsidam adesse Poliarcho. Mira hæc omnia visa Timonidi. Erat Poliarcho in primis amicus; & olim ad eum à Meleandro legatus cum armilla quam Eristhenes veneno corruperat. Hunc ergo adesse, & purpura quidem insignem, lætissimus audiuit. Sed vnde Arsidas aduenisset haud immerito mirabatur. Facilius de Archombroti dissidio rem coniecerat: ab Argenidis amore esse hanc iram. Sensim enim in Sicilia tanti arcani fama eruperat: Vt nec quicquam iam dubium esset quid Radirobanes peccasset in Argenidem, aut cur Selenissa periisset. De seipso deinde solicitus, cogitabat vtri parti præstaret accedere. Nam si specie officij sui in medio perseueraret, omnibus fore ingratum, nec inultæ, quicunque illorum vicisset, solertiæ. Ad Poliarchum trahebat amicitia vetus; & Argenidis in eum animus: Reuocabat ad Archombrotum Meleandri memoria; & habita sibi fides quam nefas ducebat violare. Adhuc sui incertus præmisit qui Reginæ nunciarent se venire. Saltem enim explorate confestim rem debe-

debebat,& exactam Meleandro perscribere. Fluctuanti Reginæ spes subito facta est,per hunc legatũ posse causam resciri tam periculosi odij. Et propere illi loquuta,postquam de Meleandro quę decebat rogauit; deflere Poliarchi & filij dissidium cœpit; illudque potissimum, quod nesciret tanti odij initia, ideoque nec medendi rationem. Nihil causæ videbatur Timonidi, cur tegeret non secretam,aut pudendam discordiam. Paucis ergo monstrauit,Poliarchum tenuioris fortunæ specie diu in Sicilia fuisse; & amore captum Argenidis sperasse nuptias quæ deinde paratæ sunt Archombroto. Nihil itaque mirum si æmuli, & imminentes tanto vtique voto,acerbe & pro materia rixabantur. Rediit Hyanisbæ animus ad hæc verba; vt vix coram Timonide lætitiam teneret; Cumq; ille dubitaret an incolumi Archombroti gratia posset salutare Poliarchum,ipsa vltro vt iret admonuit. In se enim recipere id & gratum filio suo fore.

Postquam Timonides discessit, parumper Regina cogitauit,quo ordine rem maximam exequeretur;certe ex se pendere tantæ litis fortunã & exitum. Magnifice intumuerat, audebatq; fortunam despicere. In memoriam quoque redierat, Poliarchum ab ipsa inuitatum vt in Sardos ferret Africæ opem,vultu commoto rogauisse,an Argenis Radirobani nupsisset. Hinc& amare Poliarchum credebat, & vera Timonidem retulisse. Cæterum sic apud se constituit; si tractabiles iuuenum animi essent; hos in Siciliam dilato morbi remedio mittendos;Maxime quod in Meleandri consensu pars sanitatis esset. Sin hæc odia sine clade durare non poterant, confestim certissima pace exarmandum

sæui-

sævientium furorem. Redit ergo ad filium iam paulo imperiosior, & quasi docente Poliarcho de inimicitiis comperisset. Non mihi placet, inquit, silentium tuum, maxime cum nec pudenda aut te indigna sint quæ retices; & hæc eadem ab æmulo tuo rescire potuerim. Amaris Argenidẽ. Magnum vulnus iuuenibus, & odij ambitiosa materies. Virgo, vt audio, quam in diis non est qui aliqua dote non auxerit. Sicilia est in hæreditate; Et quod actibus animis præcipuum est, neuter à certamine excidere sustinet. Ignosco nobilibus stimulis; Diisque simul gratias habeo quod non est supra medicinam iste morbus. Ego quod creditis neminem deorum posse efficere, vtrique hoc negotium sic peragam, vt simul odia ponatis, ametisque Argenidem, & sit ipsa vtrique propitia. Scis, mi fili, sustinuisse me Argenidis nuptias, quibus instabas, donec ad me rediisses. Obsequutus es imperio. Intelliges non me frustra hæc iussisse. Sed sunt quæ iam de quibus te percuncter, si sperare modo possum ex amatore & æmulo vera audire. Quid moræ est votis tuis Poliarchus? Siquidem nunciabas, modo annuerem, omnia ad hæc nuptiarum fœdera tibi procedere. Dic, gnate mi; Nam & tua interest, vt hoc intelligam. Perplexus Archombrotus quæstionem hanc audiuit; quia pudebat confiteri, Poliarchum placere Argenidi. Nihil igitur officere nuptiis suis Poliarchum respondit. Sed se irasci æmulationi illius, qui quoad poterat simplicem Argenidis animum molestis & inutilibus fabulis impleret. Tum subdole Regina; Quid si autem his artibus mentem virginis auertet? an ne sic quidem obstabit hymenæo? At concitatior iuuenis; Cogeret

tet ille

retur mehercule puella à parente, cui non minus quam mihi probantur hæ nuptiæ. Exilium deinde Poliarchi à Sicilia memorat, bellumque in Lycogenem, & victoriam suam. Sed quamquam toto narrationis contextu sibi fauebat, non latuit Hyanisbem illum quidem Meleandro, sed Poliarchum Argenidi esse præcipuum.

Multo igitur quam ante hilarior, cum filio cœnauit. Satis enim in eam noctem quæsitum videbatur. Postero die ad Poliarchum redit, non instructa verbis modo, sed & consilij serie quam nox & mora suggesserant. Postquam blandius compellauit, iussitque extra sermonum suorum arbitrium qui astabant consistere; Mirabar, ô hospes, quid tu ac filius meus essetis irati; Sed audio id amoris vtrique magni & excusabilis ingenium esse, vnamque Argenidem facere vestram litem. Si ita est, ego me vobis salutarem profiteor. Sola sum, cui ad vtriusque morbum medela sufficiat. Quid in re placida, tot questibus, tot iurgiis opus? Adhuc res in integro est; fœdera imperfecta; innupta Argenis. (Ego te lætum, & sine pugnæ discrimine victorem; ego te filio pacatum; quid horres, abnuisque?)efficiam. Nec mirere qui procedere possit pollicitatio tam immanis. Prædem hanc manum accipe, nihil me præter id quod futurum est dixisse. Confusus tot ambagibus Poliarchus, & prope se deludi existimās, omittere Reginam aut orationem obscuram; aut hos omnino de Argenide sermones rogauit; At illa; Adhuc maiori monstro te suspendam, suauissime hospes; Volo enim mihi Argenidem debeas, neque hanc tamen filio meo eripiam. Sed ita fatum est, vt subito apertoque remedio curari non

possitis.

possitis. Simul vobis in Siciliam eundum est; & literæ quas vobis committam reddendæ Meleandro. Illico finientur dissidia, & vterque de amore desinet queri. Insanire Hyanisbem Poliarchus credebat; cum suos illa Penates, arulamq; deinde afferri imperauit; Quæ postquam mensæ imposita prunis concrepuit; nebulaque suffitu um obtexit breues deos, his diris Regina se obstrinxit. Audite præsentes genij, Præstitum vigiles formæ; qui apud nos nati, hanc domum & patriam seruatis; Si quicquam Regi Poliarcho mentita sum, aut nisi ei consilio meo incolumitatem, quietem, gaudium fero; Destituite hanc domum præsidio; vel ea integra mihi & filio malum & perniciem date. Poliarchus ad religionem obstupuit, Reginæque respondit, se diis iisdem quos ipsa appellauerat, innocentiæ testibus vti posse. Nam priusquam Archombrotus pedem in Siciliam penetraret, sibi Argenidis affinitatem fuisse promissam. Res illum bene compositas intempestiuis desideriis turbasse; & quia virgo mutari fastidiebat, solicitasse ad tyrannidem Meleandrum; vt liberam & Principem virginem durus pater mittere vellet in coacti matrimonij seruitutem. His & similibus verbis paulatim repetentem animos, qui qualicunque pace decesserant, continuit Regina: Neque enim se venisse vt iræ tumorē subiiceret, sed vt reconciliatione, quam certam afferebat, cum ipsis frueretur. Quantulum autem est quod peto, amicissime hospes? nimirum ne ante ad capitalem rixam descendas, quam videris perfunctum Meleandrum lectione epistolæ, quam ego perscribam. Pollicere mihi modo hanc à iurgio armisque continentiam, ô Rex. Ego

tantundem de filij mei patientia & fide recipio: & assero tibi. Vobis deinde per me licet, armis & odiis cuncta miscere.

His auditis, illum diem ad deliberandum Poliarchus popoſcit: moxque Regina iiſdem pollicitationibus filium adorta eſt; cui & ipſi ea eſſe deliramenta videbantur. Sed petere, & promittere perſeuerantem, duriſſimum erat pertinaci iracundia repellere. Et viſum vtrique eſt, nihil eam nimium flagitare. Moræ ſiquidem pretium erat, ſi illius ad Meleandrum literis, ſine armis & ſanguine exitum inueniret contentio. Sin in vanum promiſſa recidérent, adeo eius venia pugnare licebat, vt nec iure ei poſſet iraſci qui per alterius cædem viciſſet. Itaque aſſentientibus illis in hunc modum fœdera perſcripſit, vt neuter præteritas exequeretur iniurias; neuter ſuos concitaret ad pugnam, donec ſimul vidiſſent Meleandrum. Irent in Siciliam, quamptimum vulnera Poliarchi nauigandi poteſtatem facerent, neuterque dolo malo in induciarum leges peccaret. His ita compoſitis, deinde Hyanisbæ difficillimum fuit, à iuuenibus impetrare vt ſibi colloqui ſuſtinerent; quod, inquit, potiſſimum vrgeo; vt ciuium militumque iurgia tollantur, quæ fortaſſe vel vobis inuitis paulatim exardeſcent, niſi publico pignore temporariam hanc pacem firmetis. Quid deinde grauamini vos videre, quibus adeo certa ſum interceſſurum fidiſſimæ charitatis ſacramentum, vt ſi eo me voto fata fraudauerint, non repugnem vel hoc odio quod nunc inter vos eſt vindicari meorum promiſſorum vanitatem? Nec contenta authoritate & gratia ſua Poliarchum filiumque tentare; Gelano-

rum

ntum & Arsidam, quos apud Poliarchum potentissimos esse videbat, precibus & donis aggressa est: item eorum præcipuos, quibus familiarius vtebatur Archombrotus. Impetrato inter eos colloquio; quid ambo loquerentur, quisve inciperet, vana & anxia pensitatione libratum est, & coram Hyanisbe (nam Poliarcho filium adduxit) se intra præscriptas formulas tenuerunt. Nec sæpius coire ferebant: Quamquam amicitiæ genius qui eos in Timocleæ domo primum afflauerat, iam hostilibus animis se rursus quærebat insinuare; satisque mutuo ipsi irascebantur, quæ hanc odiorum necessitatem fecissent. Sed in mitiora lapsos consilia, reuocabat identidem imago assidua Argenidis, pudorque ne priores viderentur reconciliationem optauisse.

Per eosdem forte dies incommodum accidit; quod vnum ex vulneribus Poliarchi inter maiora & periculosiora neglectum, adeo magnis doloribus incensum est, vt adhuc imbecillibus membris febrim refunderet. Nec ipsi quam Archombroto ægrius erat, nauigationem differri. Nam in induciis erat ne altero absente alius in Siciliam iter præciperet. Ergo impatientes moræ, & saltem scribere cupientes; ne literæ insidiis occuparentur, ex fidissimis aliquos eo legare constituunt. Et Archombrotus quidem Meleandro atque Argenidi scripsit, nulla in Poliarchum contumelia; sed tantum excusans quod tardius rediret, tum ex matris imperio; tum ne fœdo timore inualetudinem æmuli Regis videretur in occasionem habuisse rei gerendæ. Ferendis epistolis quidam Bocchus notæ in Archombrotum fidei delectus est. At vero

Poliarchus diu secum exegit, an & scriberet Meleandro. Sed obsequutus est suadenti Arsidæ, scripsitque ne saltem Argenidis patrem videretur negligere. Magis quæsitum est an Arsidas cum iis literis in Siciliam rediret. Verebatur suspiciones Regis; & in tanto fauore Archombroti cæca & ex transuerso pericula. Sed si redibat, hactenus tempestas excusabat hunc cum Poliarcho congressum: sin cum eo perseuerabat, poterat deprehendi furtiua legatio. Ergo eum placuit proficisci: Et huic quoque Timonides, amicitia & factione iunctissimus, literas suas ad Regem & Cleobulum credidit; sic publicæ rei memor vt & suam prudentissime curaret.

Interim ex Sardinia afferebatur, flagrare omnia ciuili incendio, Harsicora, & Cornio, Radirobanis nepotib. regnum quod ambiebant atroci bello perdentibus. Statim Archombroto spes facta est, gentem factionibus diuisam, & adhuc arma Africæ horrentem si celerem hostem haberet, opprimi posse. Ne ergo collectæ ex Sicilia vires perirent, secundusve Poliarchi triumphus apud suos Mauros esset (quandoquidem tunc vacabat; morbusque Poliarchi differebat Siciliam) exercitum quem in Africam vexerat, adiunctis Maurorum auxiliis, illuc egit. Matri tamen & Poliarcho pollicitus, siue vinceret, siue aduersis vteretur numinibus, non vno plus mense abfuturum sponte ab Africa. Dimissum his legibus excepit præsentissimus deûm fauor, pene supra quam voluisset. Adeo enim fuit victoria in procliui, vt præter audendi inuadendique consilia, & vnius pugnæ laborem, vix fortitudinis experimentum fortuna reliquerit. Primum

primum vacuos portus nactus, præsidio illic relicto explicuit milites; mox & insedit verticem montis vnde illa insalubris, sed segetibus fœcunda Sardinia prospici posset; probauitque nomina quæ veteres à soleæ aut vestigij forma indiderant, Sandaliotin aut Ichnusam appellantes. Iam duobus præliis Sardi inter se super regno vires contulerant; & cruenta certamina absumpserant fortissimos Optimatũ, ac militum. Sic miseri patriam exhaurientes Archombroto pugnauere; Cuius copiis in mõte conspectis, miserunt qui de hostium genere ac numero referrent. Nam nec longe in subiecta planicie, bina illa patruelium castra constiterãt. Cumque audissent Mauros adesse ac Siculos, mare quoque classe eximia possessum, omiserunt consilium quod ad salutem vnum supererat, ciuilia odia ponendi, coniunctisque viribus eundi in hostem externum, & adhuc ignarum regionis. Alter quoque eorum Harsicora, iam proxima fractus acie, desperansque victoriam, vt regnum æmulo saltem eriperet, deditionem suorum fecit Archombroto. Adeo penatum & patriæ charitas ciuilibus odiis concedit; vt patriam euerti, sibique alienum iugum accedere sæpe homines malint, quam alicui populari concedere, tanquam parendi vilitas augescat, si te notis submiseris; & subleuetur peregrinitate dominorum. At Cornius nobiliori impetu virtutem vltimam collegit; suosque eduxit ad prælium; & prouectus in æmulum qui ad Archombrotum defecerat, illi vitam quidem eripuit; sed nec ipse superuixit numero Maurorum obrutus; qui patruelium sanguinẽ funesto ambitionis exitu miscuere. Præcipua quoque hoc prælio Archom-

broti fortitudo Sardos perterruit; quibus tandem aut oppressis, aut fuga dilapsis, ipse vsus fortunæ impetu, ad præcipuasq; arces admouit exercitum. Vix aliquot velitationibus intercessere victi. Præcipuus labor fuit ad Calarim, effuso incondite populo ad certamen: Sed intra mœnia compulsi, mutatis postero die animis de deditione legatos misere. Virtiganem mors opportuna subduxerat, ne tot mala intueretur. Pauci externos dominos non ferentes, se ad Cunicularias insulas recepere, angusto in freto quod à Sardinia Corsicam dirimit. Inde transmiserunt in Corsicam; qua etiam sequente victoriam, aduersæ Liguriæ montibus latuerunt.

Cæterum haud obscura inter Sardos fama erat, cõtigisse ira deûm hanc Regibus, & patriæ cladem, ob violatam à Radirobane religionẽ templi, quod sanctissimum habebant, decem à Calari millibus, Ioui cœlesti nuncupatum. Multa fuerant ex auro argentoque ad aram donaria: & ipsius numinis breue signum solido auro prisci Reges sacrauerant. Quæ omnia Radirobanes in Africam traiecturus, inani mutui nomine in sumptum belli diripiens, ipsos quoque sacerdotes contumeliose repulerat; iam tum quidem multorum tristi præsagio, quod mox omni in Sardos calamitate assertum est. Nihil enim illo templo ducebant diuinius, & Sacerdotes inclytę famæ, pro pręsentibus pene numinibus populo erant. Is rumor de sacrilegio Radirobanis, & templi sanctitate, vt à multis iactabatur, ad Archombrotum peruenit; qui seu tactus cura numinum, seu Sardorum animos prona in suos deos veneratione captaturus, templum inuisit. Ipse situs, & locorum sacer horror, suauissimi terroris pietatem

tem subiecit incogitanti. Asperæ erant rupes in radicibus collis, quas angustus limes secabat. His superatis, breuia late virgulta placebant, alto silentio, & inculta simplicitate. Mox ingens porticus visebatur, ita lumen superne accipiens, vt nec tota caligo abscederet. Subeunti porticum Archombroto, obuij hi versus fuerunt, quos ligneæ tabulæ impositos sic intrantibus Sacerdotes obiecerant, vt vix omitti possent.

Non istbic aurata domus, luxuque fluentes
Sunt epulæ, spondave sopor pretiosus eburna,
Aut in carbaseo Tyrius velamine murex.
Non gemma vibrante nitor, non persona cantu
Limina, non prono famulantum examina collo,
Atque auidas quicquid trahit in certamina gentes;
Sed nemora, & nuda rupes, neglectaque squalent
Confraga: Sunt epulæ viles, iussaque quietis
Hora breuis: Duro velantur corpora texto:
Et labor in pretio, & vitam mors longa fatigat.
At neque crudeles Diræ, vilique flagello
Sæuit cura ferox; falso non abditus ore
Ipse sua insanus furit in præcordia liuor.
Alma quies, paruisque habitat Concordia tectis,
Et semper niueo veri de pectore risus.
Ipsa sua meminit stirpis, seseque deisque
Mens fruitur fœlix, & nouit in astra reuerti.

His perlectis Archombrotus porticum intrauit, ad cuius latera pauperes duæ aræ habebant lignea signa; illud quidem Prudentiæ, quæ serpentes gestabat cauda reducta vitantes magici carminis imperium; aliud Fortitudinis, manu vtraque prægrandem gestantis columnam. Iam ex templi mystis duo, admoniti Archombrotum aduentare,

ad eum decurrerant; ex quibus percunctatus de his aris, audiuit Fortitudinis quidem atque Prudentiæ simulachra posita esse, vt qui in eorum familiam volunt asciſci, intelligant inconsultos impetus non placere numinibus; sed animos sic ad robustam prudentiam exactos, vt sententiam non temere capessant aut ponant Signa autem esse ex ligno, vt egestatem (qua spontanea amant perfrui) humilitas non pretiosorum deorum portendat. Archombrotus in eos intuitus, quia vilis corporum cultus non degenerabat à tam grandi Philosophia; notauit macie quoque confectos vultus esse; & tanquam assuetos cœlestibus motibus oculos non bene durare in pompæ regiæ conspectu. Hos ergo religiosius veneratus, postquam porticum emensi sunt, rogauit, quis ipsis deorum aut hominum præscripsisset hanc vitam, vnusque subridens, Fœlicitatis, inquit, cupiditas; quam vos quoque, sed diuersissimo vestigatis itinere. Vos opes quærēdo, nos fugiendo, experimur quæ sint securiores diuitiæ; Montes quoque & corpora labore multiplici lassamus; vos quidem vt ad summa humanarum rerum fastigia perueniatis; nō vero ne quid tale cupiamus. Ita dij nobis humilitatem, vobis curas, vtriusque laborem dederunt.

Hæc lenissimi Sacerdotis libertas ita placuit Archombroto, vt illius genium domus iam intentiori affectu suspiceret. Interim & cęteri mystæ coiuerant; à quibus deductus ad templum est, statutusque ad concipienda vota; haud longe à cœlestis Iouis ara; quam solam iis vatibus licebat auro sericoque excolere. Sed & illa ornamenta Radirobanes detraxerat. Quod vt à proximis Archombrotus

brotus intellexit, Curabo vero, inquit, vt iniuria quam ſacrilegio proximam hæc ara accepit deleatur ab oculis veſtris, & ſummi Iouis memoria. Simulachrum ex auro maioris ponderis quam antea fuit faciundũ locabo. Cætera quæ ad numinis cultum ſunt eadem indulgentia iubebo cumulari. At illi, deos gratiam habituros retulerunt; Se quidem nihil auro vel diuitiis moueri; niſi quo vulgus ad aræ maieſtatem ſuſpenſum ſumma omnia de diis coniiciat. In cæteris, præoptare intra ſuæ domus ſepta facillimæ egeſtatis ſecuritatem. Scire ſe quoque ex eiuſmodi diuitiis quæ à templis diripi poſſunt ſæpiſſime cõcitari auiditatem impiorum. Nec Radirobanem peccaturum fuiſſe niſi incauta maiorum in deos liberalitas, auaritiæ ſuæ irritandæ veluti inſidias ſtruxiſſet. Præſtare his rebus fana ornari, quæ aut ægre de ſuo loco detrahas, aut inutilia violãdo effeceris, quam pondere inuidioſi metalli quod multos ſuo pretio inuitat ad opulenti facinoris audaciam. Hinc iiſdem ducentibus, hortos primum, mox & cellas eorum, nec ambitioſa triclinia aſpexit. Anguſta ſupellex, vilia ſtrata erant; Omnia tamẽ ſic ad mundiciem facta; vt ſcires fortes animos aſpernari luxuriem, non marcida vliq; rerum ſuarum incuria iacere.

Contemplatus omnia Archombrotus, gaudenſque difficillimæ virtutis non laborioſo aut ingrato conſpectu, vnum ex illis, magnę ſenem maieſtatis, omnem eiuſmodi vitæ ordinem, omnes leges, atque modum, iubet expromere. At ille; Quid lucri ſit nobis, ex eorum abdicatione quæ n[illegible] pretioſiſſima habent, parco nunc dicere, ô [illegible] Nam & magis quærere videris, quid ag[illegible]

isto secessu, quam cur in eum conuenerimus; & præterea non verbis humanis solet ostendi huius asperitatis vtilitas. Dij sunt soli qui arcano sermone iis quibus visum est, hanc nouam oculisque & sensibus cæterorum ereptam fœlicitatem commendant. Dicam tamen nostrorum studiorum esse finem, ea mereri quæ suis amicis numina indulgent. Huic cœpto commodissimum putamus, in vitia, & immodicas cupiditates, assidua pugna decernere. Itaque quanto ambitu cæteri ad imperandum nituntur, nos refugimus à fastu, & facilitati parendi animos aptamus. Vni ex nostris facimus annuum in nos imperium, non emptis aut turbulentis suffragiis. Graue munus est illi quem ab otio communi seuocat eiusmodi præfectura: & sola spe redeundi anno emenso in ordinem, succedit ad exigui nauigii clauum. Tanta autem religione obsequimur, vt hunc putes despexisse in animos nostros, nobisq; imperasse quod sponte malebamus. Præcipua tamen est cautio (vt homines sumus) si aut durius imperitet, aut nos segni vel rebelli consilio, abeamus à reuerentia; ne foris hæc iurgia prodeant. Actum erit de pace quam quærimus, si ad externos arbitros, aut iudices deficiemus. Secundum hoc parendi institutum, præcipua nobis est in socios comparesque amoris integritas. Inuicem excusamus, ac patimur, si quid animorum habitus forte pugnant, geniique diuersitas fastidit. Nobisque irascimur, cum quid in socio laudare: aut ferre non possumus. Vestitus, vt intueris, vilis; mensa frugalis; quietis tempora interstincta vigiliis. Ita domito corpori imperamus; nec (quæ maxima hominibus cura est) metuimus vices pericli-

tantis

tar. is dignitatis, aut voluptatum fugitiuos & mutabiles vultus, quarum commoda spōte nescimus. Sed quamquam minimo contenti, tamen quæsito labore fatigamur, compertis otij malis, quo vires non frustra humano datæ generi soluuntur, vt sensim desiderium vitiorum. Itaque quicquid temporis à Numinis cultu est vacuum, destinatis quisque officiis colimus. Qui plus ingenio, & animi luce valent, in contemplationes sublimium rerum distribuuntur, quas deinde subiiciant oculis, & veluti ex alto deducant, ad vsum mortalium: Cæteri, quam quisq; natura artem admouet, sequuntur; vt & sufficiamus nobis, & alios iuuemus. Neque extollendis hæc nobis, sed purgandis apud te recensui; ne te offendat nostræ vitæ insolētia. Scio enim & quosdam noua omnia ad rerum publicarum securitatem nimis vniuersa sententia damnare: & paucos annos esse, ex quo labentem in deos pietatem hoc crudo vitæ robore sustinere tentauimus.

Iam Archombrotum longior sermo, & iuuenilis impatientia ad alia aduerterat. Itaque veluti cætera auditurus, eundem mystam iubet postridie Calarim ad se venire. Ipse ad remissiora inter suos conuertitur; qui ex illius vultu pendebant, laudari an traduci præstaret hos rigidæ virtutis conditores. Vbi tamen ad publicas curas, nocturnum otium fuit, summę vtilitatis res illi visa est, eiusmodi exemplis imbui populum, & vocari ad deorum reuerentiam. Cum igitur illi mystæ postero mane ex imperio ad se venerunt; quatuor ex ipsorum familia sibi dari pręcepit, qui Africam illis sacris initiarent. Confestim ex senioribus duo, totidem de iuue-

iuuenibus dati. Ac ne Afri cõtemptu aut odio Sardorum, qui hostes modo fuerant, eam fastidiosius disciplinam acciperent, delecti sunt omnes externi; Ligures duo, totidemque ex Gallis. Nam ex variis gentibus in eam domum multi concesserant.

Omnibus ad reditum comparatis, Archombrotus cum commodioribus locis imposuisset præsidia, per præconē in concione proclamat, se matri Hyanisbæ quæsiuisse Sardiniam. Id deos annuisse, ne vtrique amplius genti discordia Regum in perniciem esset. Iure quoque maiorum debitam suæ stirpi Sardiniam tandem fata reddidisse. Inde Sardis Proceribus secum assumptis, iisque præcipue qui Reges sanguine contingebant, tam opportunis vsus est ventis, vt tricesimo ex quo abierat die, noui regni infulas fronti matris circumdaret. At vero Poliarchus & id fatum incubuisse Sardiniæ gaudebat; & hoc ductu Archombroti contigisse cruciabatur; adhuc ignarus quantum sibi illa victoria esset effectum. Forte inter milites Gallos qui spectaturi reditum Archombroti se cum vulgo stipauerant in arena; quidam auidius hæsit in amictu oculis suis insueto, quem seueri illi mystæ à templo Sardiniæ in Africam traducti induerant. Propius ergo accessit, socioque Gallicis libere verbis, in eas vestes iocatus est. Conuerterunt illico vultum ad patria verba mystæ iidem, vtpote Galli, in quos ioci destinabãtur; & hoc etiam mirari, in tam longinqua parte terrarum statim repertos esse homines qui Gallice scirent. Alter eorum præcipue, iam prouectæ ætatis vir, cum de veste (ea circa totum caput fluebat) ora prompsisset, militemque in se ludentem, aliquoties tanquam intelligens esset intui-

intuitus, facile astantibus Gallis suspicionem fecit haud alienæ aut remotæ à Gallia regionis. Nam & color conueniebat,& oculorum decens vigor; nec corporis sese venuste inferentis gentilem habitum pietatis simplicitas in totum deleuerat. Et hãc quidem magna præter cæteros cura obseruare miles cœpit,qui temere ludibundus accesserat; quia statim ictæ memoriæ visa est illius viri species, tanquam olim nota,recurrere. Hunc igitur postquam in vrbem est sequutus,vt coniecturam suam assereret,iam in hospitium intrantem Gallice salutauit; Nec alter humanitatis & linguæ commercium abnuens,eum saluere quoque iussit.

Sic tunc quidem discessum est. Sed inquieta deinde solicitudo tota nocte militem habuit, interdum obiurgantẽ curam superfluam, satisq; mirantem quid scilicet sua tantum interesset vatem hunc nosse.Die vix orto reperit Mystarum hospitium;& colloqui iis petit. Sed iam illi simulatione solitariæ pietatis impetrauerant ab vrbe secessum in proximum fanum,quod arcano luco deuium erat; reuera Gallorum conspectum vitaturi, quos in Africa improuisos habuerant.Accendit militem hęc ipsa absentia; præcipitatoque itinere eos ante deprehendit quam ad templum peruenirent. Tum vero cum eos salutasset; quasi hoc iter aliorum negotiorum causa esset exorsus; Multum,inquit, debeo fortunæ. ô Iouis Sacerdotes, quæ mihi sic vicinum ad nemus procedenti vos obtulit! amplius quoq; debebo,si quod ominor,speroq;,populares mei estis.Pœnitebat senem mystam quod subito & improuiso errore,se pridie Gallico sermone prodiderat. At ne inficiando faceret altioris rei suspicionem,

nem, irritaretq; curiosam militis mentem, & breui colloquio fortasse explebilem; se quidem Gallum esse respondit; sed apud exteros à prima adolescentia vixisse.

Ita initiato sermone, cum vltro citroque perplexę quæstiones fuissent, magis magisque fixus in dicentis ore miles exhorrebat ad pridem notos vultus, & à quibus sæpissime iustissima veneratione pependerat. Præter oris argumentum, tenor vocis certam ad fidē cogebat vltro credere cupientem. Postquam vero & nouissima cicatrix læua in manu apparuit (hanc enim conspecturus, quasi in amicitię tesseram mysta repugnante amplexus est) victus ingenti suspirio exclamat; Vbi vero tamdiu latuisti, Optime Regum? Non omnes tui ciues peccaueramus, quos heu miseros destituisti. Quis vero iste amictus? quæ à comitibus solitudo? quā omnia fastigio tuo indigna! Simul repugnantis genua tenens, flere vbertim cœpit. Ille insanire militem clamitans, risusque & indignationis specie mutatus ad socios suos fastidiose cōuertitur. Sed & illos iste militis sermo turbauerat; in sententia perseuerantis; Hunc Regem suum esse, hunc Aneroestum appellari: non se abscessurum à latere; deorumque beneficio vsurū, qui tot annis frustra optatum sic denique reddidissent. Tum senex inter iurgia, fictumque stuporem, se paulatim ad aurem militis admouit; & ô miles, si tempore, inquit, memoria tua vel oculi labascunt, aut aliqua oris similitudine captus erras, modestia erit hos pacatius ludos mouere. Sin Rex tuus sum; hoc primum ciuis officiū exigo à te, vt sileas; & si lubet me sequaris donec soli colloquamur. Tarda erat hæc cautio. Etenim quam-

quamuis miles parebat; quidam tamen ex Gallis & Afris, qui in comitatu erant, nouitate erecti, amantesque rem tantam primi dare in populum, illico in vrbem dilabuntur. Cohortes duæ erant in Poliarchi castris ex illarum Alpium gente, cui Rex Aneroestus imperitauerat. Illi sparsam subito famam amplexi, sub æstum nouitatis nunc stupore nunc temeritate reciprocante, tota protinus castra, mox & vrbem, eo rumore implent.

Poliarchus cum Hyanisbe erat, refectis scilicet viribus certum diem nauigationi in Siciliam constituens. Hac consultatione occupatum Gelanorus dubio inter credentem & aspernantem vultu adortus: Nescio, inquit, quid de rege Aneroesto inaudio; Hunc aduectum à Sardinia cũ cætera præda; & quamquam in veste abhorrenti à cultu regio; tamen à populari milite agnitum esse. Excitatus Poliarchus repentino impetu animi in spe nimia caligantis, respondit, si vera res esset, hos se pro parentibus habiturum qui Aneroestum reddidissent: oppido vita ipsa charius munus; iisque se debiturum qui vicissent Sardiniam non modo quod amici, sed propemodum dij merentur. Hæc verba Regina auidissime excepit, pro maximo deorum munere ducens, si tot nominib. deuinctus Poliarcho suus Archombrotus, vicissim ducente fortuna fecisset quod iuuaret Poliarchum. Porrectiori igitur vultu, & quasi sponte gaudentem stimulatura, quid accidisset rogat; aut qs ille vir per tot vota seu quæri seu reperiri dignus. Omnia Poliarchus compendio amplexus; In prima pueritia se à prædonibus captum docet, ductumque ad Regiam Aneroesti, qui multos Alpium sinus tenebat. Illic ita edu-

eductum, optimi Regis cura, quid in ea fortuna & ætate senserit sorte regia indignum. Hinc se adhuc parentibus ignotum, belli casu & fœlicissima captiuitate esse receptum. Prius vero quam assereretur in suæ stirpis decus, & à patre agnitus esset, Aneroestum seditione populari cum duobus quos habebat liberis, vt ferebatur, cecidisse in prælio. Sed liberorũ quidem corpora inter cæsorum cumulos esse reperta; Aneroestum nusquã inuentum: quem si stragi clementior fortuna subductum in illum diem seruasset, sibi tunc demum propitios deos, vitamque sine exceptione fœlicem contigisse. Sed temere tantillis indiciis summa hæc gaudia præcipi; Militem decipi posse; aut deorum hunc vatem forsitan ambitiosam fabulam similitudini vultus, si qua illi cum Aneroesto extitit, aptauisse. Omnia impigre excutienda. Plurimos secum esse ex illius Regis domesticis; inter eos, quemdam Crestora, amicorum Aneroesti præcipuum. Se ipsum, quando valetudo hæc erat, tanquam salutandi numinis causa iturum ad fanum in quod ille sacerdos recesserat.

Hyanisbe spei fauens quam ratam optabat, bene de diis ac fortuna Poliarchum credere imperat; comitemque ad templum se promittit. Haud mora, accersitus est Crestor, olim Aneroesti familiarissimus, iussusque præcedere, & sensim omnia explorare, dum Poliarchus cum Regina ad viam se comparat. Maior erat spes, quam vt Crestor eam caperet. Sic propior contemnenti, reuocatusque ad lugubrem memoriam clarissimi Regis, tam inutilem prouinciam exorsus, cum paucissimis comitib. lucum intrat; nec longe à templi vestibulo

mystas

m stas illos adhuc cum Gallo milite, qui rem prior deprehenderat, loquentes conspexit. Tunc veluti militis afflatũ peteret, sparsos per omnia oculos iniecit in Aneroëstum; Percurrit illico tota præcordia, (vt in magnis & subitis solet) exultantis sanguinis acerrima tempestas; Mox vero de gestu, ac voce, & cicatricibus, postquã Regem haud dubie agnouit, exsolutis gaudio neruis, se ad proximam arborem excepit; cum nec loqui iam posset, nec moueri. Sed nec Aneroestus ad illius aduentum minus contremuit. Veteris amici conspectus blandissimo dolore incautum percussit. Simul timor eum inuasit, ne à suis agnitus suauissimæ solicitudini eximeretur.

Aderat interim Poliarchus, præmissum scilicet Crestorem, impatienter sequutus, templumq; subibat cum Reginâ; cum oblitus sui Crestor, relictis statim mystis ad eum decurrit. Iamque satis quid afferret perplexo anheloque gaudio ostẽdens; Habemus, inquit, Aneroëstum, habemus Regem veterem meum, tuum alumnum. Ipse est, ipse, ne dubita. Pergisne ad illum Rex? an protinus tibi hunc sisto? Nihil moratus Poliarchus quà Crestor monstrabat se contulit. Sed Aneroestus se interim arctam in semitam, quâ deuius maxime lucus erat, cõiicere moliebatur, eum diem latere si posset, per deserta, & gentes ignotas, alia templa deosq; alios petiturus; Inuitabatque militem, vt si sibi tanquam Regi morigerus esset; aut comitaretur fugientem, aut hoc furtum suo silentio sanctũ haberet. Miles quidem repugnabat; adhucque in eâ rixâ erant, cum accessit Poliarchus, nihil pene iam dubitans; quin vere Aneroestus esset. Vt tamen ad illum peruenit, quia

ingens multitudo coiuerat, & turbatissimus senex non ferebat hunc tumultum, aliam veniendi caussam commentus est. Lætor, inquit, Gallicam pietatem exteris quoq; gentib⁹ esse illustrem. Ego deos, Antistes, tuâ operâ exoratos mihi volo, vt ad ea quę animus destinat propitii adsint. Veni sodes ad templum hoc, quæ vota vel sacra magis è re meâ existimes commodius monstraturus. Exanguis illico Aneroestus sequebatur trahentem. Nam Poliarchus eius læuam corripuerat. Angustum erat fanum, armatique ad fores cohibebant auidissimum vulgus. Hyanisbe cum suorum præcipuis iam stabat in testudine; quo postquã & Poliarchus cum Aneroesto recept⁹ est, eosq; sequuti ad quadraginta circiter viri, statim de imperio Poliarchi clausum est limen. Eò acrior vulgi militumq; expectatio increuit. Populus ab vrbe decurrerat; vix in castris seruabantur stationes. Sic ambitum omnem templi confertissima corona circundedit. Siue tamen reuerentia Regum, qui intus consederant, siue perplexæ rei subita magnitudo, adeo circumstantium voces licentiamque continuit, vt ad ea quæ intus agebantur, satis quies & libertas superesset Principibus.

Iamq; rem ordiri Poliarchus altiori sermone parabat, cũ Micipsa ab Archombroto ad Hyanisbem venit. Is quippe hominum tumultu excitus, nec iam procul à luco, optabat tãtæ quæstioni adesse, si Poliarchus pateretur. Mora in Poliarcho non fuit. Nam & ipse quicquid erat hoc gaudii ex illius habebat victoriã. Dilatâ igitur quæstione opperuere aduentum Archombroti; quo inter septa admisso, ita ad Aneroestum Poliarchus; Quod nomen tibi esse, vir optime, parentes voluerunt? aut quæ caussa à Gal-

à Calliis in Sardiniam commigrandi? Ita effusiori principio vtentē, sponte Aneroestus ad destinatam quæstionem coëgit. Nam & constantiam motu primo excussam receperat; & non Crestore tantum, aut milite, sed aliis illic multis videbat argui suos vultus, si silere, aut negare obstinauisset. Qui sis, inquit, hauddum scio; nisi quod ex purpurâ intelligo Regem esse: & lingua est qualis in Galliâ genitis solet. Amicum te esse existimem; quod videam te amicis quondam meis hîc vti. Nam & Crestora, & Simplidam agnosco, familiares vtique meos, igitur, vt amicum, liceat per deos exorare, vt abire me sinas quò destino. Sed si forte me odisti: quid vis vltra supplicii? Regnum amisi, nec repeto: sponte exul, ne vel inimicis officiam. Placet egere; & num velim ignorari, ipsi sciunt per quos hodie repertus sum. En me pristinæ sortis oblitum; adhuc ingere grauiora; præter Deûm iram nihil est quod recusem. Sin præterea non putas, aut non tibi expedit esse me Aneroestum; ne time. Sinas modo ad solitudines abire. Vbi nemo ad verum coëgerit, Aneroestus non erò.

Hæc modesto, sed grandi supercilio dicentem, nemo immotus audierat, maxime vbi Crestor, manu illius sublatâ prodidit cicatricem, quā ex vulnere superfuisse Regi Aneroesto populares meminerant. Ipse quoq; Poliarchus repetebat oculis vultus sibi puero toties visos. Etiam aures, quamquam diu desuetæ, redibant ad familiarem olim sonum; & pietatis tenerrimo sensu trepidū pect⁹ labebat. Nōdum tamen se confessus, exegit ab Aneroësto, cur patriâ excessisset, cur latêre, cur squalere sic vellet. Tum ille. Nimis heu sciunt mei, quorum & aliquot

isthic aspicio, quo me turbine fortuna euerterit. Furore malorum ciuium ad arma excitus sum. Ausi illi aciem in me educere; & filii mei (nam duos habebam, tunc primum florem adolescentiæ ingressos) dum incautius pugnant, ambo pro patre, & in oculis patris occubuere. Perire & ego tunc poteram, si fatum fuisset. Sed opinor mens Deûm in fugam me compulit. In proximo saltu delitui. Hinc conuersus ad externa auxilia, perpetuo montium dorso ad Ligures sum delapsus. Illic enim validissimæ gentes mihi omnis fortunæ societatem promiserant. Per has regnum repetere animus fuit. Cum descendissem ad proximum mare, petiturus illã eximiam à Iano conditam vrbem, ignotus in obuium intraui nauigium. Sed nos venti in Sardiniam rapuere; dumque nautæ in anchoris morantur, templi fama vnde nuper aduectus sum me ad exorandũ Iouem ttaxit. Illic vero & locorum speciem admiratus, & sacerdotum vitam; deponere omnes curas cõstitui; iactatusq; humanis tot cladibus, tandem Deos experiri. Nam cur patriam amarem tot meorum sanguine perfusam; rursusque non hostiũ magis quam sociorum cruore mihi parandam? Cui sceptrum deinde relinquerem? aut quid dulce in vacuâ domo? Duos omnino genueram; tertium olim fortuna tradiderat, non infra liberorum charitatem acceptum; quẽ de aui nomine Scordanem vocaueram. Mi pupe, si saltem superesses, ego te in sanguinis iura adoptione promotum Regem facerem. Tu aleam belli, tu casus, tu labores lenires. Sed ille diu ante & omen & initium tot malorum, dum Gallos qui Rhodanum incolunt bello lacessimus, præda hostibus fuit; & amissi memoria non deinde

de mihi diem molestiarum exortem reliquit.

Sic dolenter hos casus referenti, non amplius poterat Poliarchus solatia differre; sed collectis diu lachrymis subito madens, se in illius collum proiecit; paulumque cunctatus ne vox suspiriis eneruis abiret à maiestate; O optime pater, inquit, seu te manus dominũ vocem, si tibi Scordanem habere tanti est, en illum tibi reddo; tu eo fruere, tu redi ad vitam. Ego Scordanes sum. In hanc vocem fixis vterque sed inutilibus oculis dulcissimo errore elanguit. Par cæterorum admiratio erat alto silentio marcentium; vt nil loqui aut quærere vacaret. Hærebant omnium animi, paratos, ac veluti exertos affectus, quacunq; Poliarchi & Aneroesti colloquia iussissent impensuri. Deniq; Aneroestus. Vt Scordanes sis? ô Rex? Vt Scordanes, inquam, meus? Vt viuas, vt imperes, vt teneas Aneroestum? Dii boni! sed quo pignore affirmatis vestrum hoc munus? At Poliarchus; Vides præterea, inquit, tuum deorumque illorum vltorem, quos in te pellendo improbi ciues violauerunt. Oppetiere nefarii, aut acie, aut lictorum securibus. Illis ego prædam eripui; tuoque regno potitus sum; quod nunc tibi incolumi, pater, restituo. Quibus viribus quæris tantum in hostes potuerim? Britomandis filius bellum hoc gessi. Nunc & paternum imperium (dii enim meum nuper parentem sibi sociauerunt) tibi trado. Tibi ego, tibi Pater secundus sim. Tibi obsequi gloriosius erit, quàm cæteris imperare.

Nouo ille gaudio refectus, sæpiusq; ad deos votis & luminibus rediens, amplexus est Poliarchum. Iamque & Hyanisbe accesserat, & Archombrotus Aneroesto reperto deos fauentes, suamque victo-

riam, gratulabatur. Nec abnuebat Poliarchus tantum sibi hoc casu præstitisse Archombrotum, quantum is ipsi, Radirobanis morte. Crestor ac Simplicidas, cæterique, vt licuit, Aneroesto admoti, non osculis, non alloquio explebantur. Supra omnia iactante suam operam milite, gaudioque & spe præmii feroce, qui Regem prior agnouerat. Sic diuisus in multos vix tandē ad Poliarchum Aneroestus redit. Ambo mediā Hyanisbem excipiunt. Archombrotus, proximus matri, præibat. Ita templo digressi, per militum & populi cuneos viam ægre moliti sunt. Adeò dum officio omnes certant, dum cernere aspicique concupiunt, nulla viarum libertas satis explicat ab vrbe castrisque proruentes. Nam & illi in quorum rem nihil erat seu Aneroestus, seu Gallia, tamen siue adulaturi lætissimis principibus, siue sponte in immodicā hilaritatem proni à salutatione plausuque non cessabant.

Vbi in regiam venerunt; affuere ex Poliarchi imperio, qui regio indumento Aneroesti paupertatem mutarent. Sed ille nunc tenere suam vestem, nunc purpuram manu repellere; Mirantique & multum obtestanti Poliarcho, vt mœsticiæ insignia poneret, negauit ita de se meritos esse deos, vt ab illorum familiâ abiret. Bene cessisse, quod is regno suo potiebatur, quem omnibus votis heredem optasset. De cætero, rursus nolle impacatis negociorum fluctibus exerceri. Ne sibi pretiosissimam paupertatem eriperent; aut crederent rebus suorū inutilem esse, qui familiarius ad accessus deorum promotus, eos amicis cōciliaret. Multa hæc & seria optimi senis ad vitam obscuram pertinacia, confestim variis sermonibus præbuit causam; dum illi constantiam

lau-

laudant; hi verò mirantur quid ad deorum cultus faciat tãtus rigor in moribus. Nam nec deerat argumentis Poliarchus, quibus Aneroesti hæc austera incusaret consilia, reuocaretque cunctantem ad assuetas Regibus curas. Aneroestus omnium voces (plures enim eadem suadebant) excipiebat patientissimo silentio; adeo vt crederent multi hæc ad animum peruenire gaudentem expugnari. Ita diu cunctatus, siue vt omnia quæ ingerebãtur vnâ oratione euerteret, siue vt interim dato spatio ornaret defensionem, mereretur que audiri pari omnium pace; vultu tandem modeste sublato in hunc modum exorsus est.

Summam aliquam esse mentem, quæ omnia condiderit, ipsa lex Solis nunquã exerrantis ab orbitâ, tum Lunæ & cæterorum syderum ordo totiusque naturæ ingenium, satis hominibus persuadet, quos nec sapientiæ suæ superba opinio, nec brutis animantibus peior negligentia [illegible]auit. Putes autẽ sanctũ hoc Numẽ, à quo tot sunt eximia, Deũ, inquam, qui omnium origo virtutum, fas rectumque mortalium animis ingeneratâ ratione præscripsit; iis vitiis delectari quibus passim naturam corrupimus? Non potest hanc quam cernimus legem naturæ dedisse nisi iustissimus author; Iustus autem ille non erit, si feret abire impune tot scelera. Vbi igitur amor recti, & ambitus ineundæ cũ diis amicitiæ, simulq; cœlestis iræ timor, tetigit animũ; nihil illi antiquius esse debet, quam recedere à vitiorum periculis iam tot mortalium exitio infamibus. Ea vero pericula partim nobis insita habemus, partim ab aliis in nos incurrunt: Et in hæc omnia efficaci remedio, istam solitariæ seueritatis religionem

inuenimus. Primum enim cupiditates immodicæ, quibus ipsi nobis sumus infesti, sic in hoc genere vitæ fracto impetu exarmantur, ac si feris mansuescere edoctis, dentes quoque & vnguium aciem subtraxeris; vt neque deinde si in naturam redierint facile possint habere quo sæuiant. Nam desiderium voluptatum contrario seueritatis vsu suam pertinaciam apud nos dedisci t; & si veluti ex cinere illa flamma resurget, nihil tamen in egenâ ac veluti agresti domo effecerit, in quâ desunt superfluæ instrumenta luxuriæ. Auiditatem quoque frustratur simplicissima paupertas; & ad superbiæ stimulos erubescit squalida vita, & se ipsam despiciens. Sic illa, sic cætera mentium mala, vt est ira, inuidia, timor, audacia, in hoc sancto rigidoque secreto, tanquam destituta alimentis incendia, expirant; Præsertim vbi mens vitiorum iugo excusso sibi ipsa se reddidit; timidæque cupiditates, & assuetæ parêre, priusquam aliquid velle ausint aut nolle, consulunt rationem. Eo modo, qui nobis acerbissimi sumus hostes, reciso aut correcto effrænis naturæ impetu, ad sanam vtilemque virtutem adigimur.

Venio ad hæc tela quæ in nos ex aliorum hominum contagione cōparantur, sæua illa, & nimium certa; Siquidem plures existimem exemplo quam ingenio peccare. Quia morum consortio placere amicis cupimus; rarumque est diu viuere cum improbis, nec de vitiis primum mollius sentire, mox illis & infici. Superbiam, aliorum ambitus accendit; contentionem ad opes, cæterorum auiditas. Fraudibus appetitus, animũ antea forte insontem, ne inultus sis, ad fraudes applicabis; & ex hostium in te odio disces odisse. Cum præterea multi in vi-

tilis

filis gloriæ titulis ponant ipsam peccādi audaciam: timidosque, & gerendis rebus ineptos, eos existiment qui diis obsequuntur; illius opinionis metu haud pauci assuescunt peccare; magis scilicet vt illis probentur quibus virtus est vilis, quam quod sint vitia apud ipsos in pretio. Hæc autem omnia à domesticis suis submouet familiæ nostræ integritas, in qua, vt paucis absoluam, contagionem improborum vitamus, & præter suspicionem ignauiæ timere deos licet.

Sed vt pressius ad me accedam; quoties ipsa fortunæ negociorumque malignitas, Reges ac Principes viros summis illecebris, præmiisque inuitat ad peccandum? maxime cum ea occurrunt, in quibus illud quod æquum est videtur discrepare ab eorum gloria, aut securitate regnandi? tunc quidem simulare, ac fallere, & dissentire à suis vtique verbis, egregium in Regibus putatur; quasi dij quam ipsis imposuere mortalium regendorum prouinciam, sine subsidiaria vitiorum scelerumque cohorte administrari non posse voluerint. Nunc vicinis & immeritis gentibus subiicere dissidia amant; vt occupatis & infœlicibus aliis, ipsi certius vacent: Nunc sociorum Regum amicos largitione ad secretorum proditionem solicitant. Quid mulctare interdum in cautionem innoxios, quasi crimen sit posse peccare? quid vulgi negligere iniurias, si bello vtiles viri eas intulerint? Ea omnia qui sagacius fecerit, adeo famæ plus comparat, vt vel ex istis qui adsunt multos mirari existimem, quod hæc tanquam iniusta, diisque inuisa, perstrinxerim. Atqui illa mihi graue regnum fecerunt; non tunc quidem cum ipse regnarem, eademque peccarem, aut paria; sed ex

quo caligine vtilitatis & consuetudinis excussa, iam veluti sequester nubem miratus sum vnde euasi. Ignosce, Regina, tuque mi fili. Vestram sortem non damno. Fortium est, vestrique similium, sancto virtutis fræno, regere nimiæ fortunæ, & exerrare conantis libidinem. Sed ego debilior timeo illis turbinibus impar esse. Neque vero purpura sola iis periculis infesta est. Omni ordini, omni pene ætati vitia insidiantur; Ingensque in cuncta remedium est à nostra disciplina, quæ iubet ea pro vilibus habere propter quæ alii peccant.

Poliarchus tam insuetam rigidamq; sapientiam nondum probans, interpellat dicentem. At si te, inquit, optime pater, omnes audimus, deerunt oppidis ciues; Non arua exercebit agricola; Non nauta, nō vector singularum commoda regionum mutatis mercibus peruulgabit in cæteras. Deerit artibus cultus, quascunque non necessarias hominibus esse vestra seueritas putabit. Sola erit in vestris desertis frequentia; ac quoniam connubia respuitis, vnius seculi genus humanum. Assentiebatur Poliarcho Hyanisbe; multique, tāquam publicam caussam agenti, vultu & oculis fauebant. Sed Aneroestus, quasi in se seductus; mox frontem hilarius porrexit; vt eum scires parum Poliarchi argumentis moueri. Si quem vero ex istis qui nos audiunt (ait) animus subit experiundæ suauitatis quam habet nostra austeritas, ne illum, ô fili, argumenta tua deterreant, neve suo cœlibatu credat solitudinem quam times orbi inducere. Vltro nobis accedat. Adhuc populis proletarii supererunt; adhuc artificia vigebunt; restabuntque non modo quot sat erunt vrbibus terrisque colendis; sed etiam quos exuberante

uberante hominum genere fata gregatim aut vehementi Sirio, aut terra mouente, aut denique bellis exhauriant. Desine, inquam, vereri, ne toti hominum generi desiderium veniat se in disciplinam nostræ Philosophiæ dedendi. Dij enim hoc beneficium magis habent eximium, quam vt illud tanto populo indulgeant; Nemini autem absque eorum impulsu venire hæc rite mens potest; nemoque in ea, nisi iisdem iuuantibus, durare; Quia defecti animi suauitate humana (quam nos scilicet omnem abiicimus) tanquam ab exosa cruce discederent, absque arcano pastu esset diuinæ voluptatis. Vt vero non aliis quam in legitimam lectis militiam numerat Imperator stipendia: Ita Superi iis solis quos ad hoc vitæ genus ipsi accersiuere, hanc gustationem promunt solidæ suauitatis, & ad constantiam valituræ. Si quis igitur non tam sibi propitius quam fortunæ iratus (quia forte non spes illi, aut ambitus, successit) nostrum portum turbulẽto petit ingenio, in quo ei impune liceat indignari queriq; de fatis; hunc ego nisi certa deûm ope exuat hos affectus, nec fore constantem in disciplina auguror, & plus mali inuecturum nostros in mores, quam boni in suos. Præterea, qui leui impetu, (qualis sæpe adolescentum est) ex quadam inconsulta teneraq; imagine quam de virtutis præmiis concepere, ad labores nostros accedunt, illi, vt librata fundis saxa, primum quidem in his studiis immodice feruent, mox cessante machina mirantur se languere. Præter stimulos pietatis, merumq; deorum, rationis, fortitudinis, patientiæ res est; quæ omnia cadunt in paucos. Non veste quã gerimus, non nomine, non domo, constat nostra disciplina; addo nec laboribus

corporis;

corporis; quos haud raro grauiores auaritia vel ambitus imperat, aut in damnatis exigunt metalla vel remi. Sola est animi simplex ac hilaris in deos propensio quæ hæc omnia consecrat, inutilia alioquin, aut sæpe profana. Quippe abiicere diuitias, à dignitatibus recedere, prohibere ab animo inquietas humanarum rerum curas, magnæ demum virtutis est, si hæc fiant conciliandorum sibi numinum causa. At si quis ab honoribus aut diuitiis abit, vt ea iactetur reliquisse, vel vt ad maiora perueniat; si quis negocia effudit vt torpescat in ocio, aut de paupertate se iactat, quam minantem ideo sponte præuenit ne necessaria videretur; illum quidem fraude nihil profutura vel hominibus, vel etiam diis imponere velle existimo.

Non igitur omnes, (fili,) ad hanc Philosophiam compello. Nam pro ingenti mortalium numero, pauci omnino volent sectari vitæ nostræ reconditam fœlicitatem, & ex his ipsis adhuc quosdam suo non deorum cõsilio nixos, aut frustra aut cum pernicie illam vitam instituros denuncio. At omnibus saltem bonis precari me dices hanc mentem, vt à rerum ciuilium tumultu ad nos secedant. Ne id quidem mihi in votis est. Quis enim pia bella improbis inferet; quis Rempublicam geret? aut vnde impotentibus vitiis frænum; si omnis se virtus ita in solitudinem ac paupertatẽ det, vt fracta & absens, non viribus aut pudore sceleribus impiorum possit obstare? Magna est prouincia, quam dij illis destinant, quos sorte nascendi, vel secretis stimulis, iubent, non fuga sed bello in vitia certare; neque cupiditates enecare, sed regere. Tales viros & esse, & honoribus frui publice interest; tum sacris præside-
re, tum

re·rum fieri patres familias, impiisque in hoc terrarum orbe mistos, temperare illorum audaciam in deos, numinumque in mortales sæua consilia. Vt cæteros hîc omittam; quid sapienti Rege fortique præstantius? Si exemplo, si legibus emendabit sæculum, si ad deorum cultum suo exemplo ciues adiget, quanto fœcundior virtus hæc erit, quam si in solitaria sanctitate senesceret? Cur igitur maiorem hanc palmam ipse à diis non expetam quæris? Quia arcano sensu admonuere me consilii sui, vt senectutem meam oblectem sua pace, nec de regno iam curem, quod non præter eorum arbitrium amisi; Sed hodie maxime visi sunt, hanc mihi quam amplector solitudinem imperare, postquam, ô fili, in te relatam intellexi mei regni, domusq; fortunam. Tanti heredis quem dij sponte tribuerunt auspiciũ facit, vt quod regnum in hunc libens deponerem non sustineam ab eo recipere.

Scio quid præterea dicturus sis, optime fili: Si à negotiis abhorreo, si templa nunc tantum, & victimæ, & cæteri deorum cultus placent; at in tanta tua fortuna seruorum greges fore, qui maneant meos nutus; qui lectulos sternant, qui conuiuia parent, & euntem stipent ad templa. Illas autem diuitias nihil periculi aut turbidi habituras, quia dum soluto animo diis vacabo, tu in solicitudinem succedes, illique præterea quos præpones familiæ meæ. Ne sic quidem mihi persuadebis abiicere inopiæ libertatem. Nam vt absit hæc cura parandi aut seruandi diuitias; certe alia mala ab opulentia abesse vix poterunt. deliciarum consuetudo, corporis blandiens cura, pietatis quasi superfluæ obliuio; tum illi affectus, qui serie iuncti diuitiis hærent, sibi esse in pre-

ctio, alios tanquam ex solio despicere, nullam ferè iniuriæ imaginem, & assensu eorum corrumpi, qui adulationis præmia quærunt. Nec facilius putem admissis opibus cæteras cupiditates excludere, quã in concitato mari, se rapidissimo alicui fluctui permittere; sed in alios nolle deuolui. Cũ igitur quod reliquum est vitæ, donare deorũ cultui sit animus, liceat infestam huic consilio opulentiam fugere, ne suo vtique gustu, eorumque affectuum quos perpetuò comites habet, captæ & impari menti vitia reponat, grauesque cogitationes & frustra in sydera conantes deducat in terram. Quid miraris me ad paupertatem respicere, non quidem in qua egeam, sed paruò contentus sim? quæ neglecto corpori inducat sui contemptum? quæ vacuo animò libertatem faciat cœlestis commercii? ac ne me tuæ gloriæ salutisque incuriosum existimes; quæ tibi, tuisque exercitibus, fili, propitios deos paret?

Tam seueram orationem adeo miti & composito vultu habuit; vt constaret non hanc fingi constantiam, à qua cuperet cogentibus amicis discedere. Omnibusq; non adumbratam virtutem verius, vt solet, colentibus; Saltem, inquit Poliarchus, nostrum in Siciliam iter ne desere, ô Pater. Te dij verebuntur. Seu mari; seu terra, fœlix auspicium facies. Vbi in Galliam redierimus, spondeo quo placebit instituto te victurum. Et id quoque patriæ debes; vt hanc potissimum tuo exemplo facias meliorem. Parum moratus Aneroestus, id saltem flagitanti non negauit. Ad conuiuium deinde ab omnibus itum. Iam enim patientior Archombroti Poliarchus, cum eo apud Hyanisbem cœnauit; satisq; viribus instauratis, diem cum Regina ad profectionem

nem destinauit, qui post eum secundus lucesceret. Scripsit igitur Hyanisbe promissas ad Meleandrum literas, filioque commisit, cum arcula quam à peiratis eripuerat Poliarchus; identidem admonens; vt hanc instar fatalis sarcinæ cum cura seruaret, offerretque Meleandro. Puta autem (inquiebat) Erichthonium tibi tradi à Pallade. Si vincula resignas, si quid feras intueris, fortasse te perdes, & operam meam. Sin trades Meleandro arcam intactã, videbisque ex ea depromi fœlicitatẽ tuam, æquum erit te Regi Poliarcho habere gratias, qui latronum scelere amissam restituit. Agitatum deinde est, an vna triremi vehi vterque posset. Sed maiestas, & æmulatio, securiora flagitabant consilia. Tutius visum, distincta quoque classi ire vtrumque: sed qui prior appulisset, alium in portu expectaret. Inde ambo sustinerent coniuncto comitatu proficisci ad regiam.

Interim nomina atque officia familiis Regum assueta Archombroti domesticis imponebantur. Ipse maiestatis insignibus cultus est, appellatusque à matre Sardiniæ Rex, ne dignitate inferior æmulo esset. Memor quoque Hyanisbe se Gallorum fortitudine esse seruatam; discessuris Poliarchi militibus numerauit viritim donatiuum. Edicto deinde discessu nulli ordines aut homines cessabant. Maurorum Procerum multi; Principem comitaturi impleuerãt rates. Siculi qui cum Archombroto venerant, laborabant inter se factione. Multis enim pristinus in Poliarchum fauor redierat. Inclyta virtus, paulatimque vulgatum sub Theocrines nomine robur, & facti ad gratiam mores, valebant tunc maxime cum eum Regẽ aspicerent. Rursus quod & ipse

ipſe Archombrotus virtutibus famaque erat clariſſimus,quodque eius auſpiciis à Sicilia venerant,pudore onerabat tranſituros ad æmulum. Nam affinitas cum Argenide, quæ potentius quam cætera traxiſſet obnoxios,in incerto ſic erat, vt paſſim moderatentur affectibus; eſſentque in aduerſam factionem clementes, ne ſi ea vinceret, excuſationi & gratiæ locus deeſſet.

Erat vetus in littore ara; Incertus quis Regum poſuiſſet; Pollebatque religione, quam tot ſecula auxerant. Illic Neptuno, ventisque, aut thura pauperes Nautæ,aut victimam ſoluebant,ſiue in mare irent,ſiue terra recepiſſet incolumes. Ad eam Poliarchum & filium iam claſſem petituros, coëgit Hyanisbe; Nec dubito, inquit, vtrique ad ea quæ mihi promiſit integram fidem fore.Sed de præteritis tantum iurgiis hactenus caui; Scio vero quam facile cupidis belli principibus ea eueniant quibus ſoluta eſſe induciarum pacta aut iactent aut credant. Præterea veſtrorum amicorum aut militum culpa,oriri poſſunt nouæ iniuriæ, neque iſtis comprehenſæ induciis. Si quid erit huiuſmodi, ego vos per Sanctiſſimam aram dei cuius regna iam ſubitis deuinctos hîc cupio, vt illa noua annumeretis veteribus quorum ambo vindictam mei cauſa diſtuliſtis; neu quis turbo fœlicitatem præripiat in quã ego vos mitto. Agite, chariſſimi iuuenes,& mulieri veſtra cauſa anxiæ hanc veniam date. Interim paribus votis vtrumq; commendabo numinibus. Nam ſi rationem poſſum inire, cui plus timeam, deos veneror vt mandata mea neuter accuret, aut ſoſpitem deinde aſpiciat. Victi ſunt tam ingenuo amore; quodque illa iubebat ad aram ſanciuerunt. Tunc

vtrum-

Vtrumque illa amplecti, & nunc vni nunc alteri per littoris ſpatia ſe iūgere, plurima & ſæpe eadem monens: nec ſatiata abeuntium vultu, ſalutatos iuſſosque valere, iterum reuocato ſermone morabatur. Neque illi ad tot ſuſpiria immoti reſtiterant. Aneroeſtum quoque cum Poliarcho nauigaturum Regina anxie monebat, vt in eam firmandorum fœderum curam ſuccederet. Nihil illi Poliarchum, nihil negaturum Archombrotum: Tanquam patrem, deorumque interpretem, eum vtrimque valiturum. Quam ſæpe mortales, & maxime iuuenes, ad ſalutem compellendos. Denique cogitaret, maximum ſibi Europæ Africæque depoſitum creditum eſſe. Aneroeſtus ſolicitudine Reginæ laudata, ſe illius quidem, & iuuenum; ſed deorum maxime cauſa, hanc prouinciam curaturum promiſit.

Tandem hoſpitali officio datum, vt prior Poliarchus ad naues deduceretur, etiam comitante ad vndarum confinia Archombroto. Cæſæ de more tunc victimæ, quarum exta poſt rogatam Neptuni, deorumque qui maris potentes ſunt pacem, ambo duces primos in fluctus proiecerunt. Tunc & ipſe Archombrotus in prætoriam ſuam ſcapha delatus eſt. Strepebant longe littora voce nautarum, rudentumq; gemitibus, & pelagus eruentibus remis: Addebat & claſſicum miles, per opportuna nauigiorum loca in pompam diuiſus. Dubitabat Timonides lætari deberet, an dolere, quod legationis onus tunc reditum ſibi prohibebat in patriam. Certe enim futura illic omnia ſciebat ſummo in motu; quali tēpore in fortuna eſt an præſtet abeſſe, an miſceri tempeſtati. More tamen humani ingenii; cum

vtrumque esset intutum, maxime redire placuisset; non alia magis causa, quam quia non licebat. Cæterum induciis rite seruandis, inter Reges conuenerat, vt si qui Gallorum in fœdera peccarent, Archombroti arbitrium esset; Ex illius etiam comitatu noxam eandem quicunque meruisset, de eo Gallorum esset iudicium. Ne confusa denique classe irent, partiti sunt maria; pauloq; interior Archombrotus nauigauit; Poliarcho cursus apertos, & ne obstaret Archombroto, nimium æquoris permittente triremibus. Erat ex Sicilia Poëta, qui discessuris Principibus breue hoc carmen cum tradere vellet, à Timonide est prohibitus; quia illis versibus de eorum inimicitiis meminerat, quarum memoriam sic obiici inconsultum videbatur:

Cærulei fluctus, assuetaq; flamina curuis
Horrendum irasci ratibus; nunc parcite raucis
Nunc animis: Tantum liquido qua tramite fines
Quæruntur Siculi, placidis Notus ingruat alis.
Non cum Thessalica primum de margine ripa
Semideos Argo vexit trans cærula Reges,
Tantus honos puppi, tot credita fata procellis.
Europæ Libyæq; deos cerno æquore toto
Omnia solicitas partiri in munera mentes.
Hi puppes, querulos alij torquere rudentes
Adproperant; alij rostris venientibus æquos
Subiiciunt fluctus, aurasq; ad carbasa ducunt.
Præcipue niueo late subnixa volatu
Pax Iouis imperio verba inter talia pontum
Mulcet, & alternis classes amplectitur alis.
Este deûm iussu mites vectoribus vndæ;
Tuq; ferox sanctas Discordia spargere bello
Non ausis sperare rates. Satis arma cruorq;

Hactenus,

Hactenus, & dubiis pulsata timoribus Aula.
Nunc mihi debentur mentes, quas fœdere longo
Componam. Nec quod sunt Martia pectora Regum,
Desperanda quies. Eadem quæ feruere bello
Corda iubet, iubet emeritos mitescere virtus.

Dies iam plures erant, ex quo in Siciliam applicuerat Arsidas, Poliarchi atque Timonidis ad Meleandrum & Argenidem literas ferens; Nec tardior multo Bocchus aduenerat, Hyanisbes & Archombroti legatus. Sed vtroque celerior fama, mox certis firmata authoribus, iam in Siciliam pertulerat, Poliarchum ex Galliç Regibus maximum, in Mauritania cum Radirobane pugna congressum, vitam hosti eripuisse. Id mercatores nunciabant, qui Radirobane profligato, prius tamen quam cum Sicula classe Archombrotus peruenisset ad matrem, discesserant ab Africa. Motus rei nouitate Meleander præcipuum mercatorum iubet ad se acciri; Tum ab eo diligenter percunctatur, ipsene audita referret, an adfuisset discrimini. Mercator, se tunc vero in Mauritania fuisse respondit, cum primo in auxiliũ Hyanisbes Rex Poliarchus exercitum exposuit; & mox summis viribus Sardi venerunt. Bis deinde pugnatum referebat; tum Radirobanem à Poliarcho interfectum; quamque incondite Sardi ab Africa cessissent. Vix fidem faciebat Meleandro; qui Radirobanis casum animo voluens, & fœlicitatem Hyanisbes, maxime tamen hærebat in nomine Poliarchi; illene esset sui seruator, ille Lycogenis hostis, ille priuato sub habitu sibi olim charissimus, sed & denique expulsus iniuria.

Neque minus Argenis (nam eadem omnia ab accersito mercatore acceperat) stupebat ad omnia

lætis quidem, sed suspiciosis pluribus rebus tacta. Præcipue mirabatur quid Poliarcho tantum commercii esset cum Archombroti matre, vt despecta Sicilia eius præsidio vacaret. Ergo absenti æmulo, & ignaro, conficiebat hæc bella, fidei & reditus immemor, dum fœdam lachrymis sponsam; omnis dies, omnis solitudinis locus exercet: Oderat ipsa amantem Archombrotum, non alia magis causa, quam quod se Poliarcho ereptam volebat: Et ille eundem æmulum, oblitus amoris & odii, sic iuuabat, vt deinde florentior procus in Siciliam rediret. Sed turbatum his cogitationibus virginis animum, placabat Radirobanes cæsus; procliuique in Poliarchum animo; Forsitan ille, dicebat; non Hyanisbæ, sed mihi pugnauit; nec iuuari Archombrotum, sed Radirobanem euerti sic voluit: Nihil gratius accidere posse putabam, quam si Radirobanes periret. Cumulauerunt beneficium dii, vt Poliarchi maxime ferro pœnas dederit. Inter hæc oblectabat animum suum victoriæ magnitudine qua Poliarchus celebrabatur, sperabatque confestim aliquid literarum ab ipso accipere. Nam & commodum acciderat, quod ille mercator vel nō audiuerat in Mauritania quanto ille periculo vulneratus iaceret; vel cætera Meleandro & Argenidi referēs idipsum negligenter omiserat.

At vero cum Arsidas venisset ab Africa, vt certior, ita acrior motus Principum mentes egit. Nam ille, Poliarchi & Timonidis literis Regi porrectis, eadem quæ in iis nunciabantur longiori oratione exposuit; maxime in Poliarchi laudibus hærens, quam late diceretur imperare; qualibus viris, quanta opulentia classem instructam aduehereret; Vt bene pugnas-

ne pugnas-

pugnasset in Sardos; iamque ex vulneribus conualescentem aduentus Archombroti atq; conspectus, ira, odio, æmulatione turbasset. Nec fuisse certamen dilaturos, nisi intercessisset Hyanisbe furoribus, cuius precibus ambo dederunt, vt vel Meleandro conciliatore redirent in gratiam, vel in Sicilia potissimum odia exequerentur. Ne inimicitiarum quidem causam multum Arsidas dissimulabat; quas sciebat & à Timonide esse perscriptas, & à Boccho, vbi mox aduenisset, offerendas in publicum. Cum vero adiisset Argenidem, & omnia narrando extulisset (vt solent qui se credunt libenter audiri, referuntque absentia) facile excussæ suspiciones sunt, quæ virginem vrebant. Omnis lætitiæ Gobryas cõsors, captatis temporibus, nunc clam, nunc publice conueniebat cum Argenide aut Arsida. Iisdemque diebus Bocchus adueniens, quæ Arsidas attulerat confirmauit.

At Meleander quicquid spei aut consilii post expulsum Radirobanem sumpserat omittens, pene certam expectabat perniciem. Frustra nõ esse quod cum suis Gallis Gobryas in Siciliam venerat. Parua Lycogenem, vel Sardos potuisse. Nunc Galliam, nunc Mauritaniam, quibus armis aut copiis Sicilia sustineat? Sic dubius, & fatis iratus, iubet Gobryam vocari. Et ille tunc forte cum Argenide erat; quæ nihil dubitauit, quin pater de Poliarcho interrogaturus illum accerseret. Nam super ea rerum nouitate sciebat acerrime esse commotum. Monet ergo discedẽtem, ne timide agat, aut de suo Rege dissimulet. Eo loci rem esse, vt paulatim exui laruam oporteat. Forte qui vocando Gobryæ missus erat, retulit Regi, eum loqui Argenidi, & confestim ad-

futurum. Hoc quoque Meleandrum cœptæ suspicionis pondere altius pressit. Tamen venientem Gobryam hilariter intuitus; Quid tu, inquit, bone vir, tot diebus dissimulasti Principis tui nomen? cui mehercule tantum debeo, vt me in ingratitudinis discrimen perduxeris, nõ hactenus passus eius gratia te melius haberi. Excusauit silentium Gobryas. Neminem quippe ipso Meleandro melius scire, nõ esse sui iuris qui ad Principũ amicitiam vocati sunt. Timuisse effundere, quod nesciebat an celatum suus Rex mallet. Addidit subito Meleander, habere se à Poliarcho ex Africa literas, quibus significabat se propediem adfuturum. Sed hoc ipsum diu est, ait, quod resciebas, (Gobrya;) ideoque cum classe illum isthic opperitus es. Imo, inquit Gobryas, nihil de tempestate (Rex) mentitus sum, quæ me à cætera classe diuulsit. Nec deinde aut meum Regem, aut comites vidi. Hanc autem Insulam petii, quia licet incertus quo Rex tendat, aut quid paret, ab eo tamen audiui, nauigationis suæ ordinem præter Siciliæ oram dirigi oportere.

Nihil amplius à Gobrya Meleander elicuit; eoque relicto solus in secreto conclaui diu animum variis cogitationib9 vexauit. Cur scilicet Gobryam præmisisset Poliarchus, cur cum tãta ipse classe discessisset à Gallia, nisi vindicaturus bello Argenidẽ, & fortasse volentem? Num ea spe hactenus illa despexisset Archombrotum? Num ipsa hos motus exciuisset è Gallia? Literæ Raditobanis, Selenissæ mors, & Theocrine, & Pallas, ingerebantur trepido animo, & in calamitatis fastigium filiam deniq; timẽti. Repetebat etiam animo virtutes Poliarchi, sibique præstitam tanquam à virgine opem, & omnia ge-

nia genero digna. Pudore deinde quod eum eiecisset, quod non sine periculo abire passus esset, illum amare verebatur. Nam & illi iustum sui odium aut despectum inesse credebat. Deniq; si affinem eum vellet, præter famam leuitatis nunc respiciebat ad patrias leges, hæc cum Gallicis Regibus vetantes connubia; nunc ad Archombroti potentiam, Mauritaniæ viribus, & Siculorum fauore eximium. Nec cum filia iurgari distulisset: Sed adhuc ignarus quid molirentur dij, ne eum qui sibi è duobus gener debebatur offenderet, tenuit iram; Nisi quod semel indignanti excidit; Expectas mea filia Poliarchum, quem oppido parum amas, cum nisi suo aut Archombroti sanguine fœdatum nolis aspicere. Illa præparato silentio atque vultu, ea verba sic tulit tanquam non intelligentem præterlapsa. Cleobulus vero atque Eurymedes, & cæteri Optimatum, haud parum de consiliorum sagacitate remiserant; si quid noxium struxissent Archombroto, Regem reueriti; nec dubii se in Poliarcho violare Argenidem. Timebat Gobryas, ne tanto in motu abire iuberetur à Regia. Anticipata igitur necessitate exilii, tanquam suas triremes curaturus, ad eas reuectus est; habuitque, vt cum Argenide conuenerat, in statione dispositas.

Inter hæc Poliarchus propitiis ventis ferebatur ad insulam. Prima Lilybæi cacumina, se venientibus aperuere; & mox remis inter hilares militũ tonsarumque clamores crebrius actis, certius terra innotuit. Deniq; circa Ægusam insulam sistitur classis; incerto Poliarcho, an Syracusis, an versus Epeircten esset quærendus Meleander. Sed missi Lilybæum qui certa referrent, Panormi esse Meleandrum

drum renunciant. Drepanum igitur versus aguntur triremes, superatoque Agathyrso, prope Paconiam insulam Gobryas cum suis nauibus exceptus est. Has enim ad omnes Regis motus circumagebat; si quid Argenis imperaret, præsto futurus. Opportunissime repertum non aspectu Poliarchus, non amplexibus satiabat. Nunc ille amplecti genua, nunc manum venerari; Regem incolumem atque victorem tenere adeo lætus, vt non militia, non ætas, aut sexus, lachrymas cohiberet. Cœperat quoque gratulari victoriam amicorum præcipuis; cum diuersum reuocans Poliarchus, rogauit ecquid illic egisset; num in Siciliam intrasset pace Regis; num vidisset, num audisset Argenidem; quid tunc denique in insula aut cõsilii esset, aut virium. Ille à principio rem totam exorsus, varia voluptate perfudit Regis animum; nunc extollendo fidem Argenidis, & charitatis constantiam, nunc belli Africi famam, quæ illic inclytum apud omnes victorem fecisset. Sed addebat, Meleandrum, quanquam ad beneuolentiæ speciem se cogebat, non tamen simpliciter amicum videri; seque cõsilio Argenidis rediisse ad classem, & ea littora obseruare. His monitis instructus Poliarchus, & maxime de Argenide lætus, e vestigio anchoras iecit, illic certus Archombrotum ex fœdere opperiri. Nam is sensim classe diuisa lato in mari etiam à conspectu abiuerat.

Qui primi de nauibus Poliarchi ad Meleandrũ nuncii fuere, fidem ægre fecerunt, tot naues, tantũ belli apparatum cum eo aduenisse. Et sub tantæ tempestatis discrimine, parũ literis Hyanisbes credebat pollicentis innoxium fore exercitum. Magis mulieri irascebatur, quæ ab oculis suis auertisset

hoc

hoc bellum, mandasſetque Siciliæ. Accerſit deinde Argenidem, nec iam inuidioſe, ſed anxie rogat, bellumne in Siciliam illis armis inſtructum ſit. Se enim ſatis ſcire, nihil eâ inuitâ vel inſciâ Poliarchum moliri. Illa, nec ſe adeò Poliarchi conſiliis miſtam reſpondit, nec, quod ſciret, Poliarchum Siciliæ eſſe infeſtum. Cæterũ quamquam ad diſſimulandi prudentiam ſexu, & negotiis facta, exundantem tamen lætitiam nõ ſatis capiebat; hoc vno macerata, quod ceſſabant vicina auxilia, nec cum exercitu Poliarchus veniebat ad Regiam: Nihil enim iam aut breue aut celere erat impatientiâ moræ confectæ.

At verò Archombrotus, tanquam Regem conuenturus Syracuſis, iam pene ad Pachynum proceſſerat, cum intellecto errore, vela retro ad Lilybæũ egit. Huius quoque mox viribus ad Meleandrum perlatis, eum nouus ac propior metus inceſſit. Hinc furere amantem Poliarchũ; hinc Archombrotum Mauritaniæ viribus auctum redire ad nuptias. Sat conſtare nihil ad mitiganda iurgia profuiſſe, quod Poliarchus pro Hyanisbe in Raditobanem pugnauerat. Nam ſi ideo reconciliatione iunxiſſent æmulas mentes, non vtique curſu diuiſo ab vnâ Mauritaniâ in Siciliam nauigaturos. Ergo triſti diſcrimine, lacerandam ſub inſaniâ vtriuſque Siciliam, vel ſaltem imbuendum mutuo ſanguine mare, Argenidemq; parandam alterutrius naufragio! Quæ Scylla, quæ Charybdis tot vnquam funera hauſiſſet? Feralem poſt tot odia, & omnibus gentibus ominoſam tantorũ cruore Principum fore Siciliam. Num denique aut ipſe Poliarchum ſanguine Archombroti perfuſum poſſet aſpicere, aut Argenis amare Archombrotum Poliarchi ſpoliis grauem? Iura de-

inde gentium inuocabat; quod de filiæ nuptiis statuendi sibi libertas eriperetur; quod affinitas, quod amicitia peteretur vi, armis, ingratiis. Tantis in malis, tamen regni habenas in totum non reliquit. Statim ad se prælio idoneos cum armis præcepit coire. Naues præterea obiecit portui, vt defensionis saltē species esset. Sed præcipuum fiduciæ in seipso & Argenide erat. Nam & omnia se ab Archombroto impetraturum credebat, nec vero obstiturum Argenidi Poliarchum.

Inter hos motus relatū est Regi, naues Archombroti admotas Poliarcho ea pace stetisse, tanquam si vna hæc classis fuisset. Vix credenti nunciatur esse in portu legatos, qui ab Regibus Poliarcho & Archombroto venire se dicerent. Namque vbi ad Paconiæ oram Archombrotus Poliarcho suas copias coniunxit, Siculi qui simul nauigauerant, festinantes in patriam, flagitauerunt quidem illico agi ad portum; Sed vno consilio vterque Rex vetuit, ne qua nauis à classe discederet: Ipsi in lembo Gelanorum & Micipsam ad Meleandrum miserunt. Obstupuit ille ab his simul Principibus legatos venisse. Ea res quoque turbauit Argenidem. Igitur æmulis conuenisse? Tanta lite cessisse alterutrum? Vter suā gratiam in liberanda bello Sicilia facere voluisset? quo fœdere, quave lege hæc dirempta odia essent? Regem quoque vocari Archombrotum adhuc insolens auribus erat; timuitque Meleander ne fatis cessisset Hyanisbe. Et is quidem lætior erat, spe pacis iniecta. At non Argenidi constabat quid doleret gauderetve; nisi quod metuebat hæc pacta, cœperatque vereri, ne de suis nuptiis illi arbitria fecissent. Quid autem, cogitabat, si vt vile aut facile pignus

gnus me sortibus permiserunt? quid si ad Archombrotum reiecta sum?

Vbi vero cum Micipsa Gelanorus ad Regẽ peruenit tunc filiæ colloquentem, omnium oculos auidissima in eum expectatio conuertit. Et Rex vtrumque amplexus est; Statimque Gelanorus (nam honori Galliæ datum, vt ante Micipsam loqueretur) Poliarchus Galliæ Rex, inquit, & Archombrotus Sardiniæ, tuo in mari cum classibus, ô Rex, ad Paconiam insulam hærent, miseruntque nos oratũ vt tanquam amicis subire portus liceat, & in tuum conspectum vna venire. Adiecit deinde Micipsa, non expectaturum fuisse Archombrotum vlla fidei pignora, aut legationem præmissurũ; nisi quod ita res erat, vt neque rite Siciliam tangere, neque Regem posset adire, nisi comite Poliarcho. Respõdit Meleander, patêre amicis Siciliam. Succederent portubus quos ex insula tota mallent, se in extremo littore excepturum venientes, aut obuiam quoque nauigantibus iturum. Retulere ilicet ambo legati; suis Regibus fore gratissimum, si occursu omisso eos ipse maneret in Regia. Tum Meleander: Renũciabitis ergo Regibus vestris, hoc me illis etiam dare, vt officium potius meum quam eorum mandata negligam. Debebam vel ad Paconiam occurrere; At quando sic iubent, huc illos opperiar. Tum Gelanorus: Est præterea, inquit, quod nomine mei Regis efflagitem. Eum aliquot Siculorum inimicitiis esse infestum, ipse Rex nosti. Nunc vt tuto huc commeet, petit exercitum suum in Siciliam admitti. Nihilque milites nocituros, regia fide spondet. Exhorruit Meleander renouata vtcunq; iniuriarũ memoria; Simul vires in regnũ accipere, incertum

an sat

an ſat amicas,eo grauius formidabat,quod armatq Poliarcho quicquid ſtrueret, quicquid optaret, nihil negari,niſi cædibus & diſcrimine poterat.Sed & peiora inſtare videbantur, ſi ipſe ad bellum vix paratus,& de Argenidis fide iam dubitans,inficiaretur hanc veniā inſtructiſſimo Regi, & forſitan ita belli cauſam quærenti. Ergo metum alte recondidit, & quo prolixior humanitas eſſet;De cōmeatu etiam, inquit, prouidebimus, Gelanore. Neque me ſine militibus putabo,quamdiu Regis amici exercitus in Sicilia erit. Quæſiit poſtea cur Archombrotus Rex Sardiniæ appellaretur;& an valeret Hyanisbe.Multa quoque Gelanorum de victoriâ & vulneribus Poliarchi percunctatus eſt; verbis maxime humanitati & lætitiæ accommodatis. Argenidi, præter quædam vulgaria, nihil publice Gelanorus dicere debuit; nec priuatim ad eā aditus fuit; quamquam anxia, & ſalutis incerta, ſæpiſſime in reſpicientem intuebatur. Tempore denique conſtituto, vt inde quarto die, ſi venti paterentur, Poliarchus & Archombrotus venirent, legati repetunt lembum, eumque omnibus remis in Paconiam concitant.

Perplexa interim Meleandro omnia erant; & Argenidi nihil magis addebat animos, quam quod Poliarchus cum exercitûs robore admitti petierat. At Rex nihil ærario, nihil commeatibus parcendū arbitrabatur, ſiue amicus veniebat Poliarchus, dignâ pompâ culturus tantum Regem;ſiue ſuberat aquod nefas,ſaltem magnifice periturus. Itaq; omnis generis cibos, & cætera à mari venientibus ſolatia,conuehi iuſſit. Quæ autem in ſupellectili preciosiſſima erant, Regiam ornauere; aureis & eburneis lectis, tapetumq; coloribus, & egregiis ex ære vel

vel argento simulachris. Populum qui ad euentum atque spectaculum Panormum confluxit, anguste mœnia capiebant; Et cùm regiam publice ornari aspicerent, hominum ingeniis ad lasciuiam pronis, ignari quid gauderent, curve timere desiissent, repente in lætitiam effusi sunt. Quæ cuique diuitiæ, ferebant templis sacta; Alii extis pleni, quibus opulentiores litauerant, per ludos & choreas diis gratias agere se credebant. Nec auersatus est Meleander hos temere exultantium ludos; vtique omnia captans, compulsusque in tanto tumultu ad læta aut tristia, ex superstitionis arbitrio.

Quarta dies illuxerat, & procul antemnæ visebantur venientium Regum. Eurymedes, & Arsidas, à Meleandro cum nauibus ad vtrumq; dimissi, auxerant classem. Littus Proceribus & populo plenũ; tanquam deos ea pompa adueheret. Sed non prætoriæ naues ad portum primæ appulsæ sunt. Tunc portus viginti stadiis distabat ab oppido. In eum Gallici exercitus partem Gobryas tribus vix horis explicuit. Sex armatorũ millia fuere. Mauros quoque ad duo millia Micipsa adduxerat. Stabant per cohortes, & vexilla, tanquam in aciem irent, armis instructi; nisi quod galeis vt plurimum capita nudauerant. Tandem regia nauis Poliarchum Siciliæ dedit; quâ tactâ veluti genio terræ grauiores affect⁹ inspirante, iam propiori spe metuque, pene ad oris mutationem exhorruit. Cæterum in summâ arenâ expectauit Archombrotum; qui non integrâ horâ serior in idẽ littus descendit. Aderant à Meleandro equi, in quos ambo ascenderunt regio cultu eximii. Poliarchus gentile sagulum multo colore variatũ, braccasque gestabat propemodum sub gemmis latentes.

tentes. Aureus torquis ceruicem læuumque humerum cingẽs, eburneam gladii vaginam fibulis gemmeis tenebat. Lacertos aliqua parte nudos colebant armillæ recocto auro fulgẽtes. Verticem propexa & rutila cæsarie vel sine alio cultu placiturum, insuper regia fascia ex murice, auroque reuinxerat. Super hæc eminebat oris decor, & amœnæ gratiæ genius, cuius virtute omnes ipsius motus, omnes nutus placebant. Ergo populus in illum intueri, plaudere multi, & qui eum in priuato habitu vidisse meminerant, seipsos accusare quod iam tum non deprehendissent indolem illam nisi Regibus à diis non tribui. Cum vero & ipse Archombrotus euasit in equum, vix forma deterior, aut fortunam minori spiritu implens, amictuq; insignis quem Mauri regium habebant, incerta ac prope diuisa aliquandiu studia fuère; moxque votis meliori præsagio confusis, vtrique mirabili consensu applausum est.

Ibant ergo, tanquam rixarum immemores, suis & Siculis Proceribus medii, longa militum, longiorique populi turba, viam præeunte atque claudente. Quicquid à portu ad vrbem itineris erat, intuentium & comitantium series vno examine obtexit. In vrbe matronæ virginesque fenestras impleuerant, mistis pueris, quibus ad spectaculi tanti memoriam, animos aut subito metu, aut lætitia pulsabant. Humanissimi Reges, memoresque qui eos sic colerent haud esse suos ciues, non deerant salutando, non oculos atque manus ferendo ad populum; donec in regiæ vestibulo Meleander apparuit. Hũc ad se pedibus properantem vbi simul conspexere, de equis desilierunt. Excusantem deinde quod non

præsto

præsto ad portum fuisset; neque vero id se dedisse superbiæ, sed eorum legatis qui quo progrederetur præscripserant; ambo lenissima oratione vetant in iuuenes, & iam olim hospites, superfluo cultu esse. Gratulatus deinde Poliarcho victoriã, & Archombroto Sardiniam, perplexe querebatur, quod olim passus esset tantæ Galliæ Rex priuatæ se sortis in Sicilia haberi.

Iam ad aulam peruenerant, inuitabatque hospites Meleander ad solia, quibus excepti colloquerẽtur. Sed illi tunc rati aduenisse gerendæ rei tempus, sustinuere ambo gradum; porrigensque Meleandro Archombrotus literas matris, postulauit vt eas extemplo perlegeret. Prius enim acquiescere se non posse. Idem & Poliarchus rogauit. Rex miratus quid hæ literæ haberent tam celeriter procurandum, gemmam soluit, & prolixas exorsus est. Neque mora, Poliarchi & Archombroti anxios vultus, haud paruæ perturbationis notæ percurrere cœperunt. Quippe illos codicillos vterque tanquam propria fata spectabat. Si secius quam promiserat Hyanisbe res cessisset, si aut nulla fœdera, aut ingrata offerrentur, iam comparabant se ad iurgium; iam arma, iam furorem animis præcipiebant. Arculam quoque (ita mater iusserat) Archombrotus Meleandro simul cum literis obtulerat, quam olim Poliarchus vindicauerat à peiratis. Neque multũ ex epistola Meleander legerat, cum attoniti instar nunc seipsum cœpit affari, nunc in Archombrotum mittere oculos, repetere deinde epistolam, morarique in omnibus. Pusilla erat clauis inclusa literis: ea scilicet qua reserari arculam oportebat; Eam Rex auide manu tenens, perseuerabat in lectio-

in lectione Epistolæ. Nihil amplius Poliarchus vel Archombrotus dubitabant quin aliquid magni efficacissimæ literæ afferrent. Tandem ad mensam vicino parieti applicitam Meleander accedit, solusque curiose in apertâ cistulâ recognoscit quid lateret. Aliquot epistolæ inerant, quas illæ perlectas cũ suspiriis & fletu osculabatur. Annulus quoque, & arcanæ rei pignora quædam ipsi notissima; fidem seni faciebant, vera scripsisse Hyanisbem.

Ergo victus magnitudine improuisi affectus; simul à Poliarcho petit; vt excuset necessaria quadã arcana breuiter exequentem; simul mirantem Archombrotum rapit familiarius ad eandem illam mensam, & oculis literas Hyanisbes obiicit; quas ille dum legit, Meleander in eius collum effunditur; moxq; iuuenis obiectus ad genua; confusione oris, alioque quam solebat venerationis genere; omnium qui astabant mentes permouit. Præcipue Poliarchũ scena illa turbabat. Videretne æmulum suum, ad amplexus; & omnia intimæ charitatis indicia acciri? Staret ipse interim neglectus Meleandro, relictusque scilicet qui colloqueretur Eurymedi? Is enim officii causâ paulatim ad illius latus accesserat, dum Archombroto Meleander loquitur, ne indecenter in mediâ aulâ solus ille Rex esset. Hæc tumide agitanti ingens ad sæuissimã indignationem pondus accessit. Nam admonita Argenis à patre se vocari, intrat cœnaculum, cumque Rex aliqua venientem docuisset quæ percipi à remotis nõ poterant, sponte ipsa ceruicem Archombroti petẽtis osculum vtraque manu iunxit. Miscuere deinde lachrymas quas gaudio esse expressas ex reliquo vultu scires; dextramque tamquã in fidissimi amo-

vis sacramentum, in cupientis Archombroti manum inseruit.

Iam vicerat furor Poliarchi patientiam, eratque impetus hæc inuisa sibi gaudia turbandi. Ignarus quos peius deuoueret, Hyanisbem, Meleandrum, Archombrotum; adhuc aliquid amplius irascebatur, eminente rabie in Argenidem, quam vlcisci saltem illata sibi morte decreuerat. Et vt omni sermone celerior est cogitatio, præsertim irata, multa ille atque atrocia breuissimo tempore animo suo complexus est. Hanc igitur mihi gratiam retulit Hyanisbe, per mea meorumq; vulnera incolumis? Patebam incautus venenis; Eius medicos adhibebam ægritudini meæ; Sed noluit me perire, nisi ante contemptus, & coram violatus, nō abiudicatam modo, sed fascinatam Argenidem in sui filij collo aspicerem. Misisti me ad istius mortis atrocitatem, venefica? Hæ sunt literæ, hæc promissa, hæc concepta in penatum deorum auribus sacramenta? Stolidiorem me, qui fidem expectabam in Africa. Sed non inulta fefelleris. Contraham tecum certamina, contraham hercule ad internecionem tuæ gentis. Quid cogito amens; & longorum solatiorum spem, tanquam victurus, solicito? Nonne vides quos perire illico, sed tecum oporteat? Ibo; & carnifici illi adimam spiritum, qui per meam victoriam Sardiniæ regno potitus, etiam hymenæum occupare non dubitat; & inuerecundæ Argenidi saltem eius sanguine ruborem faciam. Tum malignum hunc senem, hanc laruam, hanc fabulam, obtruncabo, priusquam ad auxiliū vlli procurrant. Simul ipsi Argenidi, Argenidi, inquam. Hæsit miser

ſer in cogitatione decreti crudelis. Sed quid atti-net virgini amenti ſanguinem mittere? Melius fla-gitij ſui memoria, & meo vulnere morietur. Ape-riam meum pectus, &, vbi cruore exundabit, inii-ciam me totum in furiarum omen trepidãti. Nam niſi mori ſic vellem, poſſem excire meos milites, poſſem hæc tecta incolumis in hoſtium capita ef-fundere. Sed viuere nolo, ne reconciliari poſſim Argenidi.

Hæc & ſimilia furoris conſilia agitandi ſpatium fuit, dum primæ amoris blanditiæ, Meleandrum, Archombrotum, atque Argenidem, per cætera-rũm rerum obliuia trahunt. Præcepſque, & obfir-mata ad facinus mente, iam tangebat capulum; cum numina tam fœde errare inſontem non tule-runt. In ipſo igitur articulo, ignarus harum furia-rum Meleander, ad illum accedẽs, Ignoſce, inquit, hoſpes, quod nos ab officio tui colendi pauliſper inſperata auertit lætitia, quã non minus forte gau-debis, quam me modo & Argenidem vidiſti. Veni mortalium chariſſime, fœlicitatis noſtræ compar, & intellige quid hic dies de te meruerit. Mutatus hoc ſermone Poliarchus, & in tanta varietate affe-ctuum neſcius quid expectaret, ſentiretve, non re-pugnauit ducẽti Meleandro. Vbi vero propter Ar-chombrotum, & Argenidem conſtitere, tum Me-leander iam non adeo preſſa voce, vt circumſtan-tium proximi non audirent; O fœcundum, ait, hunc diem! ô meæ ſenectuti propitium, quam an-tea in vna filia acquieſcentem, duobus & talibus liberis auxit! Abſit Cœlitum inuidia. Quis me mortalium fortunatior; aut cui pretioſius debeat
eſſe

esse id pauxillum vitæ quod superest? Ergo per tot ambages, per tot minarum tormenta erumpens industria fatorum, hæc mihi præsidia, hæc decora familiæ parabat? Desine Archombroto irasci, ô hospes, ô maxime Regum, & quod vtroque præstantius nomen est, Poliarche. Diu est quod sensi odia vestra. Vterque amabatis Argenidem; vtriusque erit Argenis. Huic enim quam genui, in sororem affectus durabit. Tibi autem, nisi aliter sentis, eam vxorem despondeo. Nam quod à Siciliæ hæreditate excidit, agnito fratre, nihil minus, vt te noui, aut tu amabis, aut Regina hæc erit. Quippe Sardinia, & quicquid Radirobanis fuit (quod deinde & passus es Archombroti esse) hanc in dotem sequetur. Ita mecum filius meus constituit. Tu Archombrote prior omnem inimicitiam eiura; & Regi Poliarcho sororem tuam trade.

Putasset hoc quisquam? Archombroto conciliatore, dextramque puellæ admouente, inuitabatur ad Argenidis nuptias Poliarchus, qui in tali fortunæ ludo cunctabatur credere se esse fœlicem. Erubescebat quoque Argenis; & modo dum obstabant votis bella, vel pater; tam viriliter audax, tam prope cõtumax in parentem, & sequutura Poliarchum quocunque iuberet; nunc facilibus rebus, se virginem esse meminerat. Poliarchus simul virgini manum dare, simul gratias agere Meleandro; etiamque mirari qua ratione Archombrotus tam subito euasisset Argenidis frater. Tum, vt fit in magnis & repentinis rebus, omnes sine ordine, simulque loquebantur. Redibat iuuenibus mutua inter se gratia, quam olim auspicati apud Timo-

cleam fuerant. Senex cum virgine receperat spiritum; & Principum alacritas se in intuentes diffundebat. Stabant nunc Proceres silentio defixi, nunc confusis inter se vocibus aulam implebant. Plures quoque ad famam intrauerunt. Nec ingrata Meleandro frequentia fuit. Nam tantas res, tamque publicas, ab omnibus sciri intererat. Itaque clara voce, quamque in sene impetus gaudij fortius pulsabat; Optimi ciues inquit, & hospites, quos hic dies in multiplicis fœderis sanctitatem coegit; Agite omnes, gratamini Regibus vestris, & quod superest lucis inter sacra impendite. Venire in crastinum vniuersos iubeo ad aulæ vestibulum. Illic & populus præterea & milites implebunt concionem, ne quis deorum consilia ignoret, qui nescio an alijs vnquam verius quam nobis indulserint. Vos tamen & censeo æquum iam nunc compendio tanta gaudia præcipere. Comperi Archombrotum ex me genitum esse. Hunc mihi vxor inscio peperit. Regi autem Poliarcho filia mea nubet. Ite læti, & omnium pulcherrimum diem, si lubet, peruigilio vocate. Ego interim cum genero & filio quæ in rem sunt constituam.

Sic dimissis Proceribus, Poliarchum in interiorem regiæ partem duxit, ea vespera inter charissimorum consortia exultaturus. Quæ tum vota singulorum, qui sensus fuere? Castissimæ Argenidi aderat fructus constantiæ; peruiceratque tot malis, ne qua videretur optima sorte dignior esse. Poliarcho iam æmulationis, iam ægritudinis oblito, iucundissimum erat traduci soceri risu, quod osculis inuidisset quæ Argenis Archombroto so-

io sororia charitate posuerat. Vtrumque præterea Melander ridebat, nunc generum Archombrotũ, nunc Poliarchum Theocrinem vocando. Et ab Argenide quærebat Archombrotus, quid se agnito lætata potissimum esset; an quod fratrẽ se haberet, an quod sponsum non esset habitura? Inter hos iocos, vix quicquã negocijs permittebat hilaritas. Ipse Aneroestus supercilium posuerat, audebatq; lætari; & quanquam in subhorrida veste, Regis in modum à Melandro & Argenide colebatur. Pauci erant ex secretiori cohorte amicorum tantæ remissionis conscij. Tamen Aneroestus, Ibburanes, Dunalbius, cum Regibus cœnauerunt. Gelanorus, Arsidas, Gobryasq; intererant, Maurusq; Micipsa, & cum Cleobulo Eurymedes. Nicopompus bis à Rege vocatus paulo serius venit. Nam condendo epithalamio secesserat. Vna porro ex Matronis Timoclea Argenidem comitabatur. Hi propemodum soli Regibus ad eam cœnam ministri fuere. Et omnibus quidem præcipuus de Poliarcho erat sermo, vt amasset, vt tanquam suæ sortis oblitus adijsset pericula, ignotus, prodigus sui, nec à fortuna nec ab hostibus tutus. Vnde is ardor, quæve initia ad tantæ constantiæ amorẽ fuissent! Ille vero auidissime audientibus referebat, se de Argenidis forma atque virtutibus multa inaudisse in Gallia; hinc subiectos iuuenili animo stimulos, quos tantę indolis admiratio, aut verius ipsa fata sensim auxerunt; Ac cum sciret spem connubij Siculis legibus intercisam, quæ Gallicas damnabant nuptias, hoc velut obice irritatam cupiditatem acrius exarsisse; Et se quidẽ simulata pietate in deos externos

quasi eorum templa peteret, solum cum Gelanoro (qui quanquam ingenuus sponte liberti personam induerat) nauigauisse in Siciliam, eo cõsilio vt præsens agnosceret essetne par famæ Argenis, & eo bello digna quod ipse in Siculas leges meditabatur; si illa, vt aliquando fore sperabat, obsequijs suis demerita, eæ solæ morarentur felicitatem suam; Cum vero Siciliam intrasset, ne vsurpare quidem oculis virginem licuisse, quam scilicet munimentis arcis inclusam nefas erat à viris tunc conspici. Hinc fœlicissimæ temeritatis consilium se sumpsisse, vt muliebri stola virginem simularet, vt Selenissæ imponeret, appellareturque Theocrine. Cætera narraturum adiuuit Meleander, inter risum stuporemque repetens memoria, quam ille omnia similis puellæ venisset; quam lachrymabili fabula elicuisset misericordiam suam, aditumque inuenisset ad Argenidem; qua denique virtute, quo robore, domuisset Sicarios qui in arcem intrauerant, & de Theocrine facta Pallas fuisset.

A Poliarcho deinde ad Archombrotum sermone traducto, plurima quoque in eo mirabantur. Ergo ille debebatur Siciliæ Princeps, insciusque quem coleret Meleandrum amauerat! Vt diu Hyanisbe habuisset rem secretam! vt tempori retexisset! quam similem repertis ad aurium voluptatem commentis dij hunc contextum rerum dedissent! Eos interim docebat Meleander suum in Africa coniugium; & quantum fas erat per præsentem lætitiam, ingemiscebat vxori defunctæ: Sæpiusq; & per partes cuncta narrando, ea ipsa digerebat quæ postridie in concione dissereret.

Multum

Multum noctis processerat, cum à cœna recessum est. Vbi prope ortum Sol fuit, quotquot Panormi erant, impediti frondibus caput, confluxerunt ad regiam. Angusta multitudini atria erant. Hi in muros euasere, aut subitaria theatra impleuerunt. Alij applicuerant scalas, quibus plus iusto oneratis, haud paucæ defluxerunt in subiectos. Ad ipsas palatij fores, exiguæ scenæ species pene ad altitudinem hominis attollebatur. Illic Regum suggestus eminebant; duo quidem fronte æquali quibus Poliarchus & Meleander sederunt; Totidem paulo interius ad latus recesserant, Archombroto Argenidique ornati. Postquam Reges præbuere se populo, & præco plausum compescuit; nonnihil moratus Meleander; Si quid ominosum, inquit, afferrem, (optimi hospites, atque ciues) arte aliqua esset opus, & veluti condimento, quo illud apud vestra mitigarem ingenia. Nunc quid opus est anxia eloquentia commendare deorum munera, quæ ipsi tantopere ornarunt? Affero vobis lætitiam, Regibus gentibusq; pacem ac fœdera, hostibus nostri nominis pauorē, tumultus, exitiū. Nec vos credo hæc ipsa ad quæ audienda conuenistis ignorare. Aliquis deus, & ipsa si quod numen habet fama, haud dubie sparsit in vobis celebrari hunc diem filiæ meæ nuptijs cum Rege Poliarcho, & veluti altero natali filij mei) flexaque ceruice in assurgentem Archombrotum respexit.) Quem cur tamdiu ignorarim, cur nunc demum agnouerim, operæ precium erit (ciues) & vos quoq; cognoscere. Accipe Reginæ Mauritianæ literas, Præco, & quantum voce vales publice recita.

Tum præco traditam epistolam in hunc modū exorsus est. Regina Hyanisbe Regi Meleandro salutem. Tua virtute an vitio dicam factum, vt ante hunc diem non censerem gaudium tibi dandum, quo nunc mirantem impertiar? Nam & vitio duco, quod cum Anna mea sorore nuptias me celatam voluisti, nec deinde ea extincta quæsijsti, an inde tibi aliquid superesset. Virtutem porro tuam sic colui, vt tradere tibi stirpem noluerim, nisi experimento prius capto, an te digna adolesceret. Nunc cum omnia generi consentiant, aperiendum est quod tot annis apud me continui. Cum sororem meam Annam tibi occultis nuptam auspicijs, apud nos reliquisses in tuam Siciliam iturus, effluxissentque menses quibus ipsa crescentem vterum varia arte celauit, tandem cœpit acriter ægrotare. Nos alium morbum ratæ inutilia ferebamus remedia. Sed illa mortis omen concipiens, ita me solam affata est. Ignosce, mea soror, non aliam deprecanti quam silentij culpam. Meleandri Siciliæ Regis vxor sum. In partu iam laboro; nec incolumis, nisi dolores fallunt, enitar. Si quid ex me natum viuet, tuum arbitriū esto, soror, vel alere, vel patri transmittere. Mallem tamen secretum asseruari: ne me populus matrem prius quam nuptam intelligat. Cæterum supprimendi fœderis nostri causæ variæ fuerunt; tum quod Numidam Cyrthum, importunum mihi procum, & vi forte vsurum, metuebamus; tum quod Meleander regia pompa, quam ornaturus discessit, sibi me iungi concupijt; denique miseram me pudor tenebat; quem heu timeo etiamnum & loquendo ne violem. En, soror,

ror, ad puluinum coniugij leges ipsius Meleandri manu scriptæ, quibus & ego meo nomine apposito addidi fidem. (simulque tabellas tradidit) In ista autem pyxide sunt arcanorum nostrorum consciæ notæ, aliquot literæ, annulique, & ex vtriusque crine armilla. Cum hæc ostendes, sciet me tibi omnem rem credidisse. In ipso sermone vocem amisit. Ego refectam solata, paucas fidissimarum matronarum aduocaui; & sedulo quæ necessaria erant curauimus. Sed vincebat artem dolor. Peperit tamen filium; quem oculis viuentis admouimus. Petij deinde, an cogere vires posset ad breuissimam scriptionem; nescio quo numine ad res quas hodie agimus iam tum meam curam instituente. Fecit illa, & in tabellis exarauit se mori, se filium tuum mihi relinquere. Agnosces manum illius (ô Rex) quamuis literas male ductas morbi tremore confuderit. Nec multo post inter meos complexus extincta est. Quatuor omnino matronæ mecum erant. Ego cuidam Sophonemæ, cui apud me potissimum fides erat, infantem permitto; ageret eius curam: nutricem inueniret ignaram quem aleret. Verita quoque ne quid ex tot conscijs vlla effunderet, per eandem deinde Sophonemem cæteras fallo, vt crederent infantem obijsse. Inter eosdem dies frater Iuba decedens reliquit mihi regnum; & vir Syphax, fatis quodam agmine in nos ruentibus, vita functus est. Ego tot luctibus plena, non tui Meleander, non sororis oblita sum. Prægnantem me fingo: deinde posthumum edere mentior, adiuuante eadem Sophoneme. Supponi tunc mihi tuus non potuit. Nam non conuenisset

nisset tot mensium infans puerperæ. Sed commodum fœtum Sophoneme cunis inseruit: quem deinde meo iussu alendum abuexit: Ego simulans fascini metum, vetui ne quis vltra nutrices, vnamque Sophonemem, filium meum inspiceret. Ita biennio circumacto facile fuit Hyempsalem tuum (ita moriens mater appellauit de nomine aui) tanquam ex me natum ostendere. Huic me deinceps, huic & regnum seruaui. Nullæ me impulere ad nuptias vicinorum Regum preces. Postquam annorum viginti trium fuit, apud illum commendaui virtutes tuas: hortata sum, vt in rudimentum regnandi ad te profectus, animum suum formaret ex tuo. Et hæc facilius effecturum si omitteret suæ fortunę insignia, nec pro matre me iactaret: Ne indulgentia tua, & cæterorum adulatio, crudam illam veramque virtutem auferret, quæ sępe Principibus viris negata, priuatorum discrimina & fortunam nobilitat. Obsequens dicto iuit: & mirum est adeo placuisse, vt magnus Rex filiam nouissimo coniugio susceptam & in qua liberorum summam tibi credebas, ei velles despondere. Cum id mihi nunciasset, quamquam illius virtute & genio tuo læta, qui fecerat vt adhuc ignotum filium amares: tamen ad incestarum nuptiarum omen expaui, ne frater sorori iungeretur. Adhuc me alia pericula terrebant: Radirobane in Africæ perniciem cum exercitu veniente. Igitur nostro Hiempsali, quem Archombrotum appellatis, ita scripsi, vt nuptias iam apud vos vt audio constitutas differrem: & ipse ad auxilium meum accitus cum classe veniret. Sera tamen

men fuiſſent auxilia, nec inueniſſet quam iuuaret, ni Regem Poliarchum cum Gallorum ſuorũ exercitu nobis tempeſtas dediſſet. Huius virtute, opima Radirobanis in Martis noſtri templo ſunt. Sed penè triſtiora fuere apud nos pace quam bello diſcrimina: Poliarcho atque Hyempſale ſæuiſſima æmulatione ardentibus. Cauſa odij tua Argenis; cuius nuptias vterque ſupra humanæ cupiditatis morem ambit. Intellecto filij tui errore, ab ijs impetraui, ne prius furioſa lis ad ferrum perueniret, quam tibi tradidiſſent has literas. Illico vtrumque voti compotem fore. Quod ita demum erit, ſi tuum filium agnoſces, & Poliarcho Regi, quo propior factis deorum, & virtutibus, hodie nemo viuit, filiam tuam dabis vxorem. Dotem ex tuis vel meis rebus ei dicas permitto. Sicilia, Mauritania, recensque incrementum Sardinia, ſatis erunt, vt & filius opulentiſſime regnet; & gnata pro genere & ſorte collocetur. Mitto in arcula quicquid arcani mihi ſoror moriens reliquit; inter cætera vltimas ad te literas, quib. ſe ſuperſtite filio extingui ſignificat. Quæ omnia ipſo hoc anno tantum non perierunt. Arculam, proh nefas! rapuerant piratæ, Sed Rex Poliarchus cæſis latronibus mihi inuiolatam reſtituit. Ita pro parte huic etiam filium tuum debes: debeo ego regnum, iamdiu tuo Hyempſali deſtinatum. Præter Argenidem nihil ad hæc opera mercedis eſt. Vale: & fœlicitate quam dij faciunt ſenium tuum oblecta.

Longiſſimas literas raucus præco vix abſoluit. Lectionem confuſæ in populo voces ſequutæ ſunt. Plerique audierant, alij quærendo rogandoque peritos

peritos turbabant. Multis quoque literæ erant obscuræ: quod futurum haud dubius Meleander, cœpit has ipsas alia oratione exponere. Historiam suæ iuuentutis repetijt: vt patre iubente vxorem olim duxisset Brutiorum Principis filiam, quæ sexennio nupta ac sterilis, decesserat ex vulnere, quod de equo inter venãdum lapsa in stipite accepit. Tunc se tricesimum quintum ætatis annum egisse, patre adhuc superstite. Eadem tempestate regnasse in Mauritania Iubam Siciliæ amicum, ad quem cum paucis comitibus profectus est, auertendi luctus causa, quem mors vxoris faciebat. Deinde memorabat duas sorores Iubæ fuisse. Seniorem Hyanisbem, Syphaci, potenti illic viro collocatam; Annam iuniori nomen fuisse, eamq; habuisse ex Numidia procum, qui Cyrthus dicebatur, tantarum virium hominem, vt hunc Iuba, quamuis sibi non probatum timeret offendere. Se interim Annæ amore correptum: virginiq; illum Numidam exoso placuisse. Secretis ergo fœderibus consensisse vtrũque in nuptias: eaq; admonente contrahendas ex Sicilia vires priusquam huic Numidæ palam obstaret, se nauigasse in patriam: Et illis, ne promisso tempore in Africam rediret, patris funere tardatũ. Inter has moras de Annæ interitu audiuisse, & omissa Mauritania amauisse Siculam virginem, patruo suo genitam: ex qua nata erat Argenis. Cætera ex Hyanisbes epistola habetis, Optimi ciues, vt ipsa fratri Iubæ in regnum successerit, vt hunc mihi filium Anna pepererit. Veri pignora in obsignata arcula misit: mihi quidem maximo prætergitarum rerum sensu recognita.

Tum in Poliarchum intuitus; Te vero maxime Regum, inquit, quo nomine compellem: cuius munus est quod viuimus, quodque regnamus? Tu me vinculis, tu Argenidem exemisti, cum in Gynecæo Lycogenis mancipia fuerent. Tu in acie meis militibus præiuisti ad victoriam iter; denique vnus hostes fudisti. Inde meo heu malo, & quicquid excuses dedecore, excessisti Sicilia. Nec contumeliæ nostræ tuam bonitatem vicerunt. Lætus quoque amauisti Argenidem. Quid dicam te indicia per quæ ego ad filij notitiam, ille ad patrem perueniret, inuenisse dijs ducentibus apud peiratas, & virtute seruauisse? In Africa autem non triumphare Radirobanem quantæ molis res fuerit, nondum toto sanguine reparato, in tuo vultu pallor ostendit. Vtinam nomen amares quod me tibi submitteret. Socerum dici mauis. Fœlicem Argenidem in tanta fœdera ituram. Tu quidem tua virtute damnasti nimis formidolosam maiorum nostrorum solertiam, qui ad Gallicam magnitudinem adeo expauere, vt Siculis Principibus interdicerent coniugia vestra; quasi tanta affinitas seruitutis instar esset. Meruisti vt consensu publico antiquemus omnes hanc legem. Sed & dij fecerunt, ne opus sit ab eiusmodi sanctione recedere. Filium enim ad quem Sicilia perueniat, mihi restituerunt. Meam autem Argenidem fortuna non inferior, Sardinia cum Liguribus manet; quæ regna, nihil vetantibus legibus nostris tuæ Galliæ adiunget. Hic Archombrotus, vti conuenerat, pacem patris petijt ad dicendum. Mox ita Poliarcho. Sardiniæ possessio,

quam

cleam fuerant. Senex cum virgine receperat spiritum; & Principum alacritas se in intuentes diffundebat. Stabant nunc Proceres silentio defixi, nunc confusis inter se vocibus aulam implebant. Plures quoque ad famam intrauerunt. Nec ingrata Meleandro frequentia fuit. Nam tantas res, tamque publicas, ab omnibus sciri intererat. Itaque clara voce, quamque in sene impetus gaudij fortius pulsabat; Optimi ciues inquit, & hospites, quos hic dies in multiplicis fœderis sanctitatem coegit; Agite omnes, gratamini Regibus vestris, & quod superest lucis inter sacra impendite. Venire in crastinum vniuersos iubeo ad aulæ vestibulum. Illic & populus: præterea & milites implebunt concionem, ne quis deorum consilia ignoret, qui nescio an alijs vnquam verius quam nobis indulserint. Vos tamen & censeo æquum iam nunc compendio tanta gaudia præcipere. Comperi Archombrotum ex me genitum esse. Hunc mihi vxor inscio peperit. Regi autem Poliarcho filia mea nubet. Ite læti, & omnium pulcherrimum diem, si lubet, peruigilio vocate. Ego interim cum genero & filio quæ in rem sunt constituam.

Sic dimissis Proceribus, Poliarchum in interiorem regiæ partem duxit, ea vespera inter charissimorum consortia exultaturus. Quæ tum vota singulorum, qui sensus fuere? Castissimæ Argenidi aderat fructus constantiæ; peruiceratque tot malis, ne qua videretur optima sorte dignior esse. Poliarcho iam æmulationis, iam ægritudinis oblito, iucundissimum erat traduci soceri risu, quod osculis inuidisset quæ Argenis Archombroto so-

to so-

to sororia charitate posuerat. Vtrumque præterea Melander ridebat, nunc generum Archombrotũ, nunc Poliarchum Theocrinem vocando. Et ab Argenide quærebat Archombrotus, quid se agnito lætata potissimum esset; an quod fratrẽ se haberet, an quod sponsum non esset habitura? Inter hos iocos, vix quicquá negocijs permittebat hilaritas. Ipse Aneroestus supercilium posuerat, audebatq; lætari; & quanquam in subhorrida veste, Regis in modum à Melandro & Argenide colebatur. Pauci erant ex secretiori cohorte amicorum tantæ remissionis conscij. Tamen Aneroestus, Ibburanes, Dunalbius, cum Regibus cœnauerunt. Gelanorus, Arsidas, Gobryasq; intererant, Maurusq; Micipsa, & cum Cleobulo Eurymedes. Nicopompus bis à Rege vocatus paulo serius venit. Nam condendo epithalamio secesserat. Vna porro ex Matronis Timoclea Argenidem comitabatur. Hi propemodum soli Regibus ad eam cœnam ministri fuere. Et omnibus quidem præcipuus de Poliarcho erat sermo, vt amasset, vt tanquam suæ sortis oblitus adijsset pericula, ignotus, prodigus sui, nec à fortuna nec ab hostibus tutus. Vnde is ardor, quæve initia ad tantæ constantiæ amorẽ fuissent! Ille vero auidissime audientibus referebat, se de Argenidis forma atque virtutibus multa inaudisse in Gallia; hinc subiectos iuuenili animo stimulos, quos tantę indolis admiratio, aut verius ipsa fata sensim auxerunt; Ac cum sciret spem connubij Siculis legibus intercisam, quæ Gallicas damnabant nuptias, hoc velut obice irritatam cupiditatem acrius exarsisse; Et se quidẽ simulata pietate in deos externos

quasi eorum templa peteret, solum cum Gelanoro (qui quanquam ingenuus sponte liberti personam induerat) nauigauisse in Siciliam, eo cõsilio vt præsens agnosceret essetne par famæ Argenis, & eo bello digna quod ipse in Siculas leges meditabatur; si illa, vt aliquando fore sperabat, obsequijs suis demerita, eæ solæ morarentur felicitatem suam; Cum vero Siciliam intrasset, ne vsurpare quidem oculis virginem licuisse, quam scilicet munimentis arcis inclusam nefas erat à viris tunc conspici. Hinc fœlicissimæ temeritatis consilium se sumpsisse, vt muliebri stola virginem simularet, vt Selenissæ imponeret, appellareturque Theocrine. Cætera narraturum adiuuit Meleander, inter risum stuporemque repetens memoria, quam ille omnia similis puellæ venisset; quam lachrymabili fabula elicuisset misericordiam suam, aditumque inuenisset ad Argenidem; qua denique virtute, quo robore, domuisset Sicarios qui in arcem intrauerant, & de Theocrine facta Pallas fuisset.

A Poliarcho deinde ad Archombrotum sermone traducto, plurima quoque in eo mirabantur. Ergo ille debebatur Siciliæ Princeps, insciusque quem coleret Meleandrum amauerat! Vt diu Hyanisbe habuisset rem secretam! vt tempori retexisset! quam similem repertis ad aurium voluptatem commentis dij hunc contextum rerum dedissent! Eos interim docebat Meleander suum in Africa coniugium; & quantum fas erat per præsentem lætitiam, ingemiscebat vxori defunctæ: Sæpiusq; & per partes cuncta narrando, ea ipsa digerebat quæ postridie in concione dissereret.

Multum

Multum noctis processerat, cum à cœna recessum est. Vbi prope ortum Sol fuit, quotquot Panormi erant, impediti frondibus caput, confluxerunt ad regiam. Angusta multitudini atria erant. Hi in muros euasere, aut subitaria theatra impleuerunt. Alij applicuerant scalas, quibus plus iusto oneratis, haud paucæ defluxerunt in subiectos. Ad ipsas palatij fores, exiguæ scenæ species pene ad altitudinem hominis attollebatur. Illic Regum suggestus eminebant; duo quidem fronte æquali quibus Poliarchus & Meleander sederunt; Totidem paulo interius ad latus recesserant, Archombroto Argenidique ornati. Postquam Reges præbuere se populo, & præco plausum compescuit; nonnihil moratus Meleander; Si quid ominosum, inquit, afferrem, (optimi hospites, atque ciues) arte aliqua esset opus, & veluti condimento, quo illud apud vestra mitigarem ingenia. Nunc quid opus est anxia eloquentia commendare deorum munera, quæ ipsi tantopere ornarunt? Affero vobis lætitiam, Regibus gentibusq; pacem ac fœdera, hostibus nostri nominis pauorē, tumultus, exitiū. Nec vos credo hæc ipsa ad quæ audienda conuenistis ignorare. Aliquis deus, & ipsa si quod numen habet fama, haud dubie sparsit in vobis celebrari hunc diem filiæ meæ nuptijs cum Rege Poliarcho, & veluti altero natali filij mei) flexaque ceruice in assurgentem Archombrotum respexit.) Quem cur tamdiu ignorarim, cur nunc demum agnouerim, operæ precium erit (ciues) & vos quoq; cognoscere. Accipe Reginæ Mauritianæ literas, Præco, & quantum voce vales publice recita.

Tum præco traditam epistolam in hunc modū exorsus est. Regina Hyanisbe Regi Meleandro salutem. Tua virtute an vitio dicam factum, vt ante hunc diem non censerem gaudium tibi dandum, quo nunc mirantem impertiar? Nam & vitio duco, quod cum Anna mea sorore nuptias me celatam voluisti, nec deinde ea extincta quæsijsti, an inde tibi aliquid superesset. Virtutem porro tuam sic colui, vt tradere tibi stirpem noluerim, nisi experimento prius capto, an te digna adolesceret. Nunc cum omnia generi consentiant, aperiendum est quod tot annis apud me continui. Cum sororem meam Annam tibi occultis nuptam auspicijs, apud nos reliquisses in tuam Siciliam iturus, effluxissentque menses quibus ipsa crescentem vterum varia arte celauit, tandem cœpit acriter ægrotare. Nos alium morbum ratæ inutilia ferebamus remedia. Sed illa mortis omen concipiens, ita me solam affata est. Ignosce, mea soror, non aliam deprecanti quam silentij culpam. Meleandri Siciliæ Regis vxor sum. In partu iam laboro; nec incolumis, nisi dolores fallunt, enitar. Si quid ex me natum viuet, tuum arbitriū esto, soror, vel alere, vel patri transmittere. Mallem tamen secretum asseruari: ne me populus matrem prius quam nuptam intelligat. Cæterum supprimendi fœderis nostri causæ variæ fuerunt; tum quod Numidam Cyrthum, importunum mihi procum, & vi forte vsurum, metuebamus; tum quod Meleander regia pompa, quam ornaturus discessit, sibi me iungi concupijt; denique miseram me pudor tenebat; quem heu timeo etiamnum & loquendo ne violem. En, soror,

ror, ad puluinum coniugij leges ipsius Meleandri manu sciptæ, quibus & ego meo nomine apposito addidi fidem. (simulque tabellas tradidit) In ista autem pyxide sunt arcanorum nostrorum consciæ notæ, aliquot literæ, annulique, & ex vtriusque crine armilla. Cum hæc ostendes, sciet me tibi omnem rem credidisse. In ipso sermone vocem amisit. Ego refectam solata, paucas fidissimarum matronarum aduocaui; & sedulo quæ necessaria erant curauimus. Sed vincebat artem dolor. Peperit tamen filium; quem oculis viuentis admouimus. Petij deinde, an cogere vires posset ad breuissimam scriptionem; nescio quo numine ad res quas hodie agimus iam tum meam curam instituente. Fecit illa, & in tabellis exarauit se mori, se filium tuum mihi relinquere. Agnosces manum illius (ô Rex) quamuis literas male ductas morbi tremore confuderit. Nec multo post inter meos complexus extincta est. Quatuor omnino matronæ mecum erant. Ego cuidam Sophonemæ, cui apud me potissimum fides erat, infantem permitto; ageret eius curam: nutricem inueniret ignaram quem aleret. Verita quoque ne quid ex tot conscijs vlla effunderet, per eandem deinde Sophonemem cæteras fallo, vt crederent infantem obijsse. Inter eosdem dies frater Iuba decedens reliquit mihi regnum; & vir Syphax, fatis quodam agmine in nos ruentibus, vita functus est. Ego tot luctibus plena, non tui Meleander, non sororis oblita sum. Prægnantem me fingo: deinde posthumum edere mentior, adiuuante eadem Sophoneme. Supponi tunc mihi tuus non potuit. Nam non conue-

nisset tot mensium infans puerperæ. Sed commodum fœtum Sophoneme cunis inseruit: quem deinde meo iussu alendum abuexit: Ego simulans fascini metum, vetui ne quis vltra nutrices, vnamque Sophonemem, filium meum inspiceret. Ita biennio circumacto facile fuit Hyempsalem tuum (ita moriens mater appellauit de nomine aui) tanquam ex me natum ostendere. Huic me deinceps, huic & regnum seruaui. Nullæ me impulere ad nuptias vicinorum Regum preces. Postquam annorum viginti trium fuit, apud illum commendaui virtutes tuas: hortata sum, vt in rudimentum regnandi ad te profectus, animum suum formaret ex tuo. Et hæc facilius effecturum si omitteret suæ fortunę insignia, nec pro matre me iactaret: Ne indulgentia tua, & cæterorum adulatio, crudam illam veramque virtutem auferret, quæ sępe Principibus viris negata, priuatorum discrimina & fortunam nobilitat. Obsequens dicto iuit: & mirum est adeo placuisse, vt magnus Rex filiam nouissimo coniugio susceptam & in qua liberorum summam tibi credebas, ei velles despondere. Cum id mihi nunciasset, quamquam illius virtute & genio tuo læta, qui fecerat vt adhuc ignotum filium amares: tamen ad incestarum nuptiarum omen expaui, ne frater sorori iungeretur. Adhuc me alia pericula terrebant: Radirobane in Africæ perniciem cum exercitu veniente. Igitur nostro Hiempsali, quem Archombrotum appellatis, ita scripsi, vt nuptias iam apud vos vt audio constitutas differrem: & ipse ad auxilium meum accitus cum classe veniret. Sera tamen

men fuissent auxilia, nec inuenisset quam iuuaret, ni Regem Poliarchum cum Gallorum suorũ exercitu nobis tempestas dedisset. Huius virtute, opima Radirobanis in Martis nostri templo sunt. Sed penè tristiora fuere apud nos pace quam bello discrimina: Poliarcho atque Hyempsale sæuissima æmulatione ardentibus. Causa odij tua Argenis; cuius nuptias vterque supra humanæ cupiditatis morem ambit. Intellecto filij tui errore, ab ijs impetraui, ne prius furiosa lis ad ferrum perueniret, quam tibi tradidissent has literas. Illico vtrumque voti compotem fore. Quod ita demum erit, si tuum filium agnosces, & Poliarcho Regi, quo propior factis deorum, & virtutibus, hodie nemo viuit, filiam tuam dabis vxorem. Dotem ex tuis vel meis rebus ei dicas permitto. Sicilia, Mauritania, recensque incrementum Sardinia, satis erunt, vt & filius opulentissime regnet; & gnata pro genere & sorte collocetur. Mitto in arcula quicquid arcani mihi soror moriens reliquit; inter cætera vltimas ad te literas, quib. se superstite filio extingui significat. Quæ omnia ipso hoc anno tantum non perierunt. Arculam, proh nefas! rapuerant piratæ, Sed Rex Poliarchus cæsis latronibus mihi inuiolatam restituit. Ita pro parte huic etiam filium tuum debes: debeo ego regnum, iamdiu tuo Hyempsali destinatum. Præter Argenidem nihil ad hæc opera mercedis est. Vale: & fœlicitate quam dij faciunt senium tuum oblecta.

Longissimas literas raucus præco vix absoluit. Lectionem confusæ in populo voces sequutæ sunt, Plerique audierant, alij quærendo rogandoque

peritos

Tum in Poliarchum intuitus; Te vero maxime Regum, inquit, quo nomine compellem: cuius munus est quod viuimus, quodque regnamus? Tu me vinculis, tu Argenidem exemisti, cum in Gynecæo Lycogenis mancipia fuerent. Tu in acie meis militibus præiuisti ad victoriam iter; denique vnus hostes fudisti. Inde meo heu malo, & quicquid excuses dedecore, excessisti Sicilia. Nec contumeliæ nostræ tuam bonitatem vicerunt. Lælus quoque amauisti Argenidem. Quid dicam te indicia per quæ ego ad filij notitiam, ille ad patrem perueniret, inuenisse dijs ducentibus apud peiratas, & virtute seruauisse? In Africa autem non triumphare Radirobanem quantæ molis res fuerit, nondum toto sanguine reparato, in tuo vultu pallor ostendit. Vtinam nomen amares quod me tibi submitteret. Socerum dici mauis. Fœlicem Argenidem in tanta fœdera ituram. Tu quidem tua virtute damnasti nimis formidolosam maiorum nostrorum solertiam, qui ad Gallicam magnitudinem adeo expauere, vt Siculis Principibus interdicerent coniugia vestra; quasi tanta affinitas seruitutis instar esset. Meruisti vt consensu publico antiquemus omnes hanc legem. Sed & dij fecerunt, ne opus sit ab eiusmodi sanctione recedere. Filium enim ad quem Sicilia perueniat, mihi restituerunt. Meam autem Argenidem fortuna non inferior, Sardinia cum Liguribus manet; quæ regna, nihil vetantibus legibus nostris tuæ Galliæ adiunget. Hic Archombrotus, vti conuenerat, pacem patris petijt ad dicendum. Mox ita Poliarcho. Sardiniæ possessio, quam

quam habeo, inquit, quid est aliud quam victoriæ tuæ fructus? Eam debellasti in Africa. Ve..i ego ad triumphum. Tu ergo, charissima soror, tu quam à me fuisse amatam vel ipse Poliarchus ignoscit, sume regium insigne, & pro spe Siciliæ, in quam me natalium iura inseruere, terrarum omnium quæ sub Raditobane fuerunt, esto Regina. Feres ad virum, quod ipse victoriæ iure ferre potuerat. Simul diadema Sorori imposuit; flente quidem præ lætitiæ copia Meleandro: populo autem tantis acclamationibus rem probante, vt diutissime auribus vsus abfuerit. Poliarchus vt eloquentia pollebat, ita cœpit beneficiorum suorum memoriam eleuare, vt solerter augeret; reuerentissimus Meleandri; Archombroto, Argenidi, populo blandus: vt dubium esset arma an pacem magis deceret.

Iamque omnib. ad templum processuris, filius Nicopompi vix decennium egressus, patre ducente se admouit Argenidi, blandeque epithalamium à patre conditum tradens, se illius authorem non inepta aut timida iocositate asseruit. Cumque eum Meleander vocasset, sibi & Poliarcho iussit eiusdem carminis exemplaria donari, quæ puer præparata manu tenebat; rogandoque cuius opus hoc esset, sæpius adegit ridentem mentiri. Pauci versus, vt ad Principes, & occupatos, erant; ideoque & plures à quibus legerentur, habuere.

Lapsus ab astrifero festa ad connubia cœlo
Phœbus adest. Vos, ô Superi, vos cernere coram
Possumus Aonij Vates. En panditur æther,
Et longo in nostras descenditis ordine terras.

Dumque

Dumque faces accendit Hymen, dum Numine pompam
Exornat Regina deûm, paruusqu Cupido
Lene facit vulnus, nulloque exerrat in ictu;
Ecce coronatâ plectrum testudine ducens,
Sic pulcher roseo Latonius inchoat ore.
Iungite concordes mansura in fœdera dextras,
Quæ non vlla dies, quæ non fata impia rumpant,
Iungite iô Reges. Blandis lux aurea surgit
Auspiciis: Hymenæus adest: Date laurea serta
Postibus, & quinos fax pronuba surgat in ignes.
Gallica Trinacrios iungunt sibi numina diuos.
O socer! ô sponsi! sperataque turba nepotum!
Aspice nunc fœlix promissa virginis ora.
Palladijs hæc forma genis: has alma nitentes
Fert Cytherea comas: tali Saturnia regnat
Lumine, vulnificos vel cum Latonia cinctus
Exuit, éque suis magnum petit æthera syluis.
Talis sponsa venit: Tu diuûm hæc munera, Princeps,
Cuncta vide: mentisque bonis tamen acrius omne
Fige animi lumen: mortalia corda puellæ
Esse neges, fortesque tuas æquabis Olympo.
Illa etiam vultusque tuos, auroque nitentem
Cæsariem, & castis vibrantia lumina flammis.
Cernere gaudet amans: & tunc te mente sub altâ
Effingit, qualis sæuis quatere ardua bellis
Arma soles: nunc quantus eris patriæ agmina quandò
Occurrit reduci: paruulique inuecta triumpho
Ipsa per effusas tecum spectabitur vrbes.
Iamq; timet, ne vana ferant hæc gaudia venti
Quæ cernit, redeatq; nouis insomnia curis.
Ah ne, Virgo, time: Non hæc efficta sopore

Lætitia

Lætitia est, cupi læue errant ludibria mentis.
Certa vides. Adsunt genialia numina mecum,
Stat cunctis mens vna deis, vox omnibus vna;
Iungite concordes mansura in fœdera dextras,
Iungite iô dextras, tu formosissima virgo,
Tuq; viros inter qualis sub nocte serenâ
Purpureus socios extinguit Lucifer ignes.
At tu sancta veni, tandemq; merentibus adsis,
Exorata Quies. Satis exhausere pericli,
Sat pigras perpessa moras insignia Regum
Pectora; nunc votis expectatoq; fruantur
Connubio. Sic & Tirynthius astra subire
Non nisi bisseni potuit mercede laboris.
Iungite concordes mansura in fœdera dextras,
Iungite iô dextras. Quo tandem nubila rerum,
Et fœdi cessere dies? En lenius aura
Ridet, & ingenti cumulant sua dona fauore
Cælicolæ. O nunquam tranquilla exordia fatis
Heroum eximiis, nec denique naufraga virtus!

Paratæ ad Iunonis Lucinæ delubrum victimæ erant: Augurésque & Pontificum ordo, nuptijs omen facturi. Populus viam hymenæo, aut pæane celebrabat: Et quia Argenidi mater non erat, quæ facem nubenti filiæ luceret, is Timocleæ honos, Poliarchi & Archombroti commendatione collatus est. Inuocatis genialibus dijs, tutelisque præcipue ignium qui velatæ Argenidi præferebantur, cum iam in victimas caderet ferrum, Poliarchus sacrorum ministros iubet subsistere, dicique lætitia augustior ita Archombroto loquutus est. Si fas est mihi apud te fidem esse, ô frater, doleo me marito adhuc matronam te quærere. Mihi

soro: est vultu & indole quæ vel ignobilem commendaret, annorum plus minus viginti. Si solida fœdera inter nos placent, hanc tibi iure fraterno spondebo. Et quoniam ritu gentili nulla pars regni in eam cadere potest, dos erit talenta sexcenta præsentia. Meleander sermonis erat arbiter qui Archombrotum non tam cunctantem assentiri, (nam placebat affinitas) quam ius patri facientem vt de nuru statueret, interrogauit an eam sibi his legibus pactam vellet. Argenidem quoque, quamquam inter verecunda tunc sacra silentium tenentem, monuerat Poliarchus, vt fratrem in mutua fœdera solicitaret. Ille se conditionem accipere apertissimo vultu respondit; amplexusque Poliarchum; Præcepisti mea vota, fortissime Regum. Quis te Deus in mei animi secreta perduxit? Ergo hæc etiam sacra mihi absentem coniungant. Tu fidem, charissime, vtrimque præstabis. Admoniti sacerdotes vt geminarent auspicia, sedulitate eximia circa templum omnia turbabant; Cumque res emanasset in populum, nouo gratulantium clamore plenus aer præteruolantes aliquot aues intercepto alarum officio exanimauit. Omnes plaudebant. Omnes erant bacchantium lætitiæ proximi; Cœtuque confuso, nulla discrimina ordinum tanta gaudia meminerant.

Diis interim prosecta dabantur: & cum hostiæ, quarum vna vittati iecoris fuit, placuissent Haruspici; thure accenso Sponsi in fœdera nuptiarum ad aram subiere. Perpetratis denique sacris, iam pompa vertebatur ad regiam, cum in templi vestibulo Aneroestus occurrit discessuris, pallido vul-

tu, & diuinandi ſtimulis pleno. Nam meritum pectus numina inſederant. Igitur quaſſans emotum deorum furoribus caput, Saluete, inquit, ô Reges, ô numinum cura, exerciti hactenus fatis, nunc eorundem clementia experturi nihil virtute iucundius. Fœliciſſime ſenum, ah ne diis exprobra, Meleander, iſtos annos inter bella ſceluſque tuorum ciuium conſumptos. Viuida ætas, anniſque adhuc plurimis ſuffectura, nihil publice, nihil domi timebit. Nunc in Africa videbis Hyanisbem, nunc in Sicilia illam excipies. Procul mala factionum, procul inſidiatorum atrocitas. Veſtrum ſenium, iuuentuſq; Archombroti, reuerentia & errore ſubiget omnes; Hunc triumphantem fœlix pater de proximis Brutiis, Lucaniſque, & Epeirei littore aſpicies; huius pignora in veſtris adoleſcent amplexibus, longam Principum ſeriem datura Siciliæ; Nec charior tibi gnata nūc Galliæ deſtinata, quam quæ inde nurus aduenict. At vos ſæculi gemmæ, tu Poliarche, tuque Argenis, ne hic fidei, hic virtutum præmia, quæ certa vos manent, expectetis audire. Multa ignoto; multa ſilenda ſunt. Fata ipſa fœlicitatis partem in quam producti eſtis, deos celant, ne illi vobis inuideant. Pauca tamen de multis accipite. Qui vos amor hodie iungit, ad ſenium inuiolatos deducet. Non enim iurgia, non faſtidia, non ægrarum ſuſpicionum cura libabit. Proferetis imperij fines. Hinc vos Rhenus, hinc Oceanus victores aſpiciet. Timandræ inter nepotum cuneos exultantis imagines, ſæpe pro Cybele bonus poſteritatis error accipiet. Gloriam veſtram, fortitudinem, nutus, ſuſpicient vicinæ late gentes;

gentes; Non abnuent vinci, non regi. Si quo ibitis, ipſa vos ſalus feret, quicquid optabitis, dij vota præuenient. Ac ne fœlicitas mortem deſtituat; nox vna feſſos ſenio exoluet, plura mox aſtra exhibitura mortalibus. Nec de fama dubitate. Hanc præſtabit æternam hiſtoriæ genius, quam in gentibus olim ſparſam, nulla vis, nulla ætas extinguet.

* * *

F I N I S.

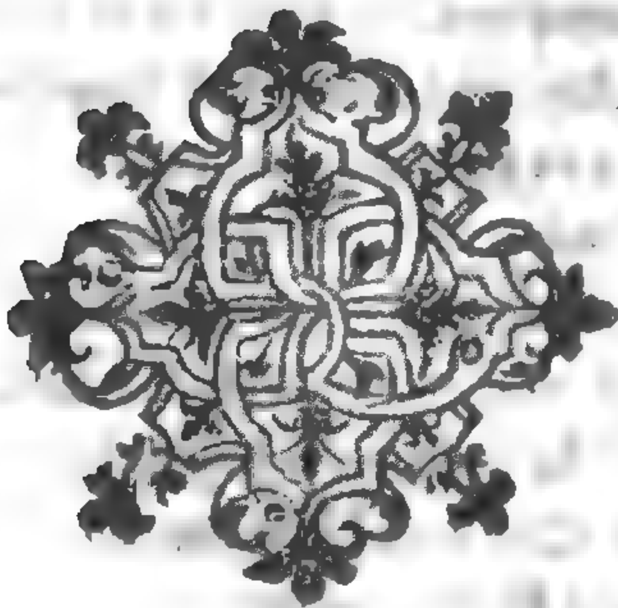

ANTONI QVÆRENGI CARMEN.

AVDIIT vt magni primum Ciceronis ab ore
Eloquij præstante Molon celeberrimus arte
Illita Cecropio manantia nectare dicta,
Obstupuisse diu tacitus, dein fertur acerbis
Aspera, Graiugenûm fata incusasse querelis;
Quos decus oblitos priscæ virtutis in armis,
Oblitos doctæ studium immortale Mineruæ,
Ipsa etiam patria insignis facundia lingua
Desereret, dominamque orbis migraret in Vrbem.
Quam mutat Fortuna vices! nunc maxima rerum
Roma dole; quibus en populis trans ardua claustra
Italiæ, non laude magis fera bella gerendi,
Quam veteris pure cultum sermonis ob vsum
Gaudebas merito quondam admiranda videri,
Hos inter nunc mœsta vides, te verba sonante
Barbara, & infecto Geticas ab sanguine voces,
Antiqui dulces Latij florere lepores.
Aspice ad Oceani extremos quem Gallica fluctus
Ora Caledonij genuit de stirpe parentis,
Vt simul ingenio, & lingua vernantis honore
Antiquum referat felix BARCLAIVS auum.
Aspice quot fama iam commendata perenni
Ediderit doctis pridem monumenta libellis,
Et nunc ille animi certissima signa latentis,
Et docet ingenitos populis deprendere mores,
Subijciens oculis longe distantibus orbem.

Nunc Regum innumeris exercita pectora curis
Scissa inter procerum studia, insidiasque clientum,
Semper & infidas sperantibus exprimit aulas.
Ille etiam aratas in prælia sæua cohortes
Ducit, & humano perfundit sanguine campos;
Aut fessæ iucunda ciens certamina menti
Dißidiis placidos pugnacibus armat amores.
Flexanima ô Charites fandi, ô late inclyta tanto
Dedecus in nostrum miseri, terra vltima ciue.
Parce tamen mea Roma queri, sese ille tuorum
In numerum iam sponte refert, nomenque Latinum
Principis Ausonij donis ingentibus auctus
Prouehit, & segnes post tempora longa Quirites
Ad veteres scriptis insignibus excitat artes.

FINIS.

NOTIZIE SUL RESTAURO EFFETTUATO
NELL'ANNO 2005
LABORATORIO RESTAURO SAN GIORGIO DI
ADRIANO PANDIMIGLIO

SEGNATURA: 6.25.G.66
Bibliotecario conservatore Dott.ssa M. Giovanna Rak
Restauratore progettista: E. Bartolini

SINTESI DELLE OPERAZIONI EFFETTUATE CON SPECIFICAZIONE DELLE SOSTANZE, DEI MATERIALI E DELLE TECNICHE IMPIEGATE

Misurazione del pH su carta 349 pH 4.5 . Restauro con smontaggio totale. Prove di solubilità su inchiostri e colori risultati non solubili in acqua. Accurata pulizia a secco con pennello morbido a setole stondate e sgommatura dei bordi con spugna di gomma whisab. Controllo della numerazione e scucitura del volume. Trattamenti ad umido totale. Lavaggio in acqua deionizzata a temperatura non superiore a 30° per immersione delle carte tra fogli di Reemay. Deacidificazione per immersione della durata di 20 min. circa in soluzione semisatura di idrossido di calcio. Ricollatura a pennello con Tylose al 2%. Restauro delle carte, suture tagli e rammendo alla piega sul 60% dei fogli con velina giapponese vang. 25504 posta sul verso con tylose mh 300p al 3%e risarcimento lacune con carta giapponese 25527 di adeguato tono.Nuove carte di guardia in carta tipo a mano Ingres 20230 . Ricucitura dei fascicoli ripiegati su tracce originali a 3 nervi in spago con filo di puro cotone di adeguato spessore; Nuovi capitelli su anima di pelle allumata con anima interna in spago con cucitura primaria con filo di puro cotone e secondaria in seta . Nuova indorsatura con carta giapponese. Nuova legatura in pergamena di capretto a concia al vegetale. Cartella in cartone Klugg per la coperta originale.